(بدون اجازت مولوی محمد حسین پسر مصن...

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِل...

الحمد للہ والمنۃ کتاب بے

تفسیر محمدی

سنہ ۱۳۳۹ھ

مع

قرآن شریف مترجم فارسی وپنجابی بین السطور

منزل اوّل ملقب بہ

موضح فرقان

مصنفہ جناب مولانا مولوی حافظ محمد صاحب مرحوم بن بارک اللہ صاحب متوطن لکھوکے

حسب فرمایش

خاکساران عبدالرحیم وعبدالرحمن پسران مولوی رحیم بخش صاحب مرحوم تاجران کتب لاہور مسجد چینیانوالی

اکتوبر ۱۹۲۹ء

رفیق عام پریس لاہور میں باہتمام میاں منظور الزمان پرنٹر کے طبع ہوئی

قیمت جلد اول

تعداد طبع ۱۵۰۰

فهرست مطالب تفسیر محمدی منزل ا

تفسیر محمدی منزل اول زیر نگرانی عبدالحلیم کے چھپی۔

...ل معالم اندر لیایا
...ں سا سب نظر میر یوچہ آئی
...با اسناد لیایا
...نے اگاں پڑھاوے
...ا

اکثر با اسنادے درمہ
...یں شان نزول تے قول اماما
خیرکم من تعلم القرآن وعلمہ
بخاری شعبہ کنوں روایت عثما
...یں مسجد وچہ

بسم اللہ الرحمن الرحیم

سب حمد ثنا تعریف اللہ نوں پالنہار جہاناں
اوہ واحد لاشریک الٰہی عزت عظمت والا
اوہ شاہنشاہ شاہاں دا والی مالک زمیں آسماناں
جس کل رسول پیغمبر بھیجے جہت ہدایت عاماں
اوہ مال قرآن کتاب حقانی بھیجیا رب دا آیا
توں لکھ درود سلام کروڑاں اسنوں بھیج الٰہی
جاں کل دنیا تے کفر شرک ہور ظلم فساد ہزاراں
جادو سحر تے ناحق خون بھی گوناگون بلائیں
تاہادی خاص مربی کامل بھیجیا رب تعالی
جو اندک مدت دے وچہ جگ تھیں بیخ فساد اٹھائی
تے سو سٹھ آیات کعبے دو سو وچہ شہر دے
اس یکے ہور تمام عرب تھیں بتاں بیخ ونجائی
نہ ایسا ہور مکمل کامل مرشد وچہ جہاناں
اوہ پاک کتاب کلام الٰہی لوکاں نت سناوے

جس کن تھیں کل مخلوق اپائی قادر پاک توانا
اوہ عالی شان عظیم معظم مالک ملک تعالی
بھی کرسی عرش معلی مالک سنوا بینا دانا
تے خاص حبیب محمد خاتم نبیاں رسل تماماں
کل حل حرام تے بھلا برا سب امت نوں سمجھایا
بھی نال اصحاب بھی تابعداراں امت پشت پناہی
زنا واطت چوری دھاڑا مکر ٹھگی بدکاراں
سب دنیا وچہ پھیل گئی سی مشرق مغرب تائیں
اوہ قدرت کامل رب نمونہ اسم محمد والا
تریہ سالاں دے وچہ لکھا لوکی ولی بنائی
سبہ ملکاں وچہ بتاں دی پوجا احمق مشرک کردے
اوہ جاہل مشرک ہوئے ہو خدا عارف اہل صفائی
آدم تھیں تا اس دم تائیں جیہا نبی یگاناں
جو کفراں شرکاں ظلم فساداں جگ تھیں بیخ ونجاوے

رو وبین السطور مصنفہ ...

معجزے ہور رسولاں نبیاں ... والا رہسی ہت بجائیں

اس معجزے قائم دا، اللہ علیہ وآلہ وسلم کی احادیث صحیحہ کا بہت بڑا ذخیرہ ... ب نہیں منگ بناہاں

جوڑ موضح کر تفسیر لکھی ترتیب پر علیحدہ علیحدہ باب باندھ کر اس کے ثواب ... عربی جاہل رہن خرابی

ہر آیت دے تری ترلا، گیہ یہ کتاب عوام کے لیے عموماً اور واعظے ہور پنجابی نثر نظم وچہ آٹے

ہے موضح فرقان موافق نام تے اول تقطیع ... ۵ ... باراں سو پچاسی ہجری بھی موافق موضوعی

پہلی سطر زبان جو فارس ہے فتح الرحمان نوں
پر وچہ عبارت کجھ تغیر جہت آسان بیانوں

وچہ بعضی جا لحاظ رفیع الدین دے ترجمے والا
پر اکثر شاہ ولی اللہ ترجمہ اول سطرے والا

اینویں پہلی سطر پنجابی نثر دوہاں نہیں لکھی
بعضے جا لحاظ معالم مظہری نظر بھی رکھی

پر لفظی معنے اس وچہ لکھے نثر پنجاب زبانی
تریجی سطر مرادی معنے بندیاں جہت آسانی

اس نہیں تھے شان نزول معالم کنوں لیاندے
جو مظہری کنوں ہور کتابوں لکھی نام تھاندے

بھی حل لغات اُنہاں نہیں لکھی جتھے حاجت ہوئی
ایہو طور لبھیسی اکثر جیکر فکر کیتوئی

معالم ہے تفسیر پرانی پنجویں صدی بنائی
مصنف محی السنت بغوی نام حسین ایہائی

بیٹا اوہ مسعود فرا دا جو پوستین بنادی
بغوی نسبت طرف شہر دی جو لغشور سداوی

ہے اوہ تفسیر میانی نہ کجھ کمی نہ بہت درازی
نال حدیثاں با اسناداں اوہ واہ عمدہ تازی

عبد اللہ بن عباس کنوں وہ اکثر نقل لیایا
جو سب یاراں نہیں وڈا مفسر افضل امت پایا

جسنوں کہیا پیغمبر دیہ لس علم کتاب خدایا
بھی وینی سمجھ فقہ دی جسنوں تابعین رتبہ پایا

تفسیر ابن عباسوں بغوی ترے راہاں نہیں پائی
ہک عدی کنوں جو بولی اُسدا بھی شاگرد ایہائی

بھی علی جو ابن ابی طلحہ ہے ہور عطیہ راہوں
بھی تابعیناں ندیاں تفسیراں نہیں لیایا نقل تھاہوں

مجاہد بیٹا جبر جو مکی ہور عطا تفسیر دل
بھی حسن جو بصری ہور قتادہ ابن دعامہ پیرو

بھی تفسیر ربیع بن مہران اینویں جو قرظی دی
تفسیر جو زید بیٹے اسلم دی اینویں جو کلبی دی

کلبی نام محمد بیٹا سائب ابو النصر نہیں
اوہ ابو صالح نہیں کرے روایت ابن عباس حبر نہیں

بھی تفسیر ضحاک جو ابن مزاحم قوم ہلالی
بھی تفسیر مقاتل ابن حبان بھی سدی والی

بھی تفسیر مقاتل بن سلیمان بھی مثل انہاندی
مغازی ابن اسحاق تے وہب منبہ نقل بھی آندی

بنیاں تابعیناں تھیں نقل معالم اندر لیایا
ایہ سب تفسیراں کنوں مناسب نظر میرے آئی
فر کجہ حدیثاں وچہ معالم باسناد لیایا
یعنے بہتر تساں جو پڑھے قرآن تے اگاں پڑھاوے
ترمذی حارث اعور کنوں جو حارث ایہہ فرمایا
بس خبر علی نوں کیتی آکھیوس ایہہ گل ٹھیک جے ہوئی
ہیں آکھیا راہ نجات کی فتنوں تد حضرت فرمایا
اوہ حکم کرے وچہ تساں جاں جھگڑ و نبیڑ ٹھاندر
جو اس تھیں باجہ ہدایت ڈھونڈیں اسنوں رب بھلاوے
اوہ ذکر حکیم جو ٹکے سچے موتی عجب پروے
تے رلا نہ ہوئے زباناں کنوں جے رنگا رنگ نے باناں
نا اسدے کدی عجائب مکن نت لبھیون تازے
جو سنیاں اساں قرآن عجیب جے سدھا راہ وکھاوے
جو نال قرآن کہے سچ بولیا حضرت خود فرماوے
تے نال قرآن جو حکم کرے سو عادل شک نہ کوئی
عقبہ بیٹا عامر آکھے سرور خود فرمایا
عبداللہ بن مسعود کہے جو آکھیا پاک پیغمبر
اوہ دستاویز اللہ دی طرفوں ظاہر ہے روشنائی
جو پیروی اسدی کرے سو بچسی ہر تنگی تکلیفوں
نہ اسدی کدی عجائب مکن تھیسے نہ ہول پرانا
ہر ہر حرف کنوں دہ نیکی الفوں لاموں میموں
ترمذی حسن حدیث صحیح ایہہ ابن عباس لیایا
جیونکر اوجڑیا گھر خالی اینویں اوہ ایہانی

اکثر باسناد تے ورلا بے اسناد بھی پایا
ہیں شان نزول تے قول اماماں اس تھیں لکھ بھائی
خَیْرُکُمْ مَّنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَہٗ نبی فرمایا
بخاری شعبہ کنوں روایت عثماں نوں ایہ لیا دی
ہیں مسجد وچہ حدیثاں لوکاں ڈٹھم جھگڑا پایا
ہیں سنیاں نبی تھیں ایہ گل فتنہ ہوسی شک نہ کوئی
کتاب اللہ دی جسوچہ خبراں اگلیاں پچھلیاں لیایا
جو چھوڑے اس ہنکاروں مٹس اللہ بیخ تداہیں
اوہ دستاویز اللہ دا محکم سدھا راہ بتاوے
تے اہل ہوادیاں آرزواں تھیں ڈنگا مول نہ ہووے
تے عالم اس تھیں کدے رجن ہووے نہیں پرانا
جاں جناں سنیاں قرآن تاں بولے نال بلند آوازے
سو سنیاں اساں یقینوں سانوں شرکوں رب بچاوے
جو عمل کرے اس نال سو بدلہ اجر اللہ تھیں پاوے
جو اسدی طرف بلاوے ہادی سدھے راہ ول سوئی
اس کھلنہ اگ لگے قرآن اندر جس آیا
جتنا سکو پڑھو قرآن جو ہے اللہ دا لنگر
اوہ دارو نافع جت شفا جس پکڑیا عصمت پائی
نہ میلا تھیسے نہ ڈنگا تا تس کرن درست ضعیفوں
اسنوں پڑھنا اجر دیسی رب پڑھن ایہ سن بھانا
الم ترے حرف گنیوں ناہیں یک ند بہوں ہے
جو جسدے پیٹ اندر قرآن نہیں کجہ بنی تہایا
بھی عائشہ کنوں حدیث صحیح جو سرور خود فرمائی

جو ماہر نال قرآن سو ساتھی پاک سفیر کراماں
صحیح بخاری وچہ روایت ابو موسی تھیں لیایا
اس مزہ خینگا خوشبو بھی چنگی نفع پڑھے تھیں وڈو ویر
ایہہ بو نہیں کجہ اس تھیں جیوں کر حال چھوہارے
بو اسدی خوش آوے لوکاں ایہہ مزہ نہ کوئی
بھی ترمذی حسن صحیح حدیث ایہہ ابن عمر تھیں لیایا
جو وچہ پڑھے قرآن جو ہیں وچہ دنیا واضح پڑھدا
ابو امامہ کہے جو سنو ہم سرور خود فرماوے
بھی آل عمران تے سورہ بقرہ پڑھو جو ور شیا نیمت
بقرہ پڑھو پڑھن لس برکت چھوڑن تس پشیمانی
اوہ بدل وانگوں وچہ ونو ہیں کرسن سایہ پڑھدیاں تائیں
جاں پاٹے قبر قرآن والے دی آوس یار پیارا
اوہ آکھے میں ہاں یار تیرا قرآن جو رات جگیندا
تے ہر سوداگر بگر تجارت تو اج تکھے میرے
تینہاں چلیاندی قیمت مول نہ ہو تجہ دنیا ساری
اوہ کہن لساڈے بیٹے دنیا پڑھیا قرآن پیارا
ابو ہریرہ کرے روایت خود سرور فرماوے
جو آیت یک قرآن پڑھے تس ملسی نور قیامت
جو چاہے یک تاں تھیں ڈاچیاں پاوے جاں گھر آوے
اساں آکھیا آہو تد فرمایا ترے آیت تے کوئی
معاذ کہیا جو کہے پیغمبر پڑھے قرآن پکاوے
روشنی اوس ٹوپی دی بہتر سورج دی روشنائیوں
عمران بن حصین ڈٹھا یک مرد قرآن سنایا
صحابی ہے روایت ترمذی

جو کرے مشقت پڑھے اوکھیایوں تس وڈا اجر انعاماں
جو مومن پڑھے قرآن سو وانگ ترنج نبی فرمایا
جو مومن نہ پڑھے وانگ چھوہارے مزہ چنگا تس اوہیں
جو فاجر پڑھیا قرآن سو وانگ ریحان جینی گلزار ی
تے فاجر نہ پڑھے تسے وانگوں تلخ نہ کجہ خوشبوئی
جو روز قیامت قاری ہوسی حکم نبی فرمایا
ہے منزل تیری آخر آیت پڑھ پڑھ جاسی چڑھدا
پڑھو قرآن جو پڑھن والے نوں شافع تہیے چھوڑاوے
بدل وانگ گھٹاں ہم آون جھگڑن نال شریعت
نکہے لوگ نہ پڑھ سکن لس صحیح حدیث مسالی
یا جیونکر ڈار پکھیرواں سر پر صفاں کرن اچھیاں
آکھے تدہ کجھا تائینوں کہے نہ جاتم پارا
تے ڈو بہر رکھیا تر یا شوقوں جدوں پڑھیندا
تس سر پر تاج مبارک حلّے پایاں ملن چنگیرے
ماپیو کہن انعام کیہیں ایہہ قسمت ہویا ہماری
اس ہبے انعام لساں نوں اللہ بخشنہارا
جو آیت یک قرآنوں سنی سو دونی نیکی پاوے
بھی ابوہریرہ ول صحیح حدیث جو آکھیا نبی سلامت
ترے ڈاچیاں وڈیاں کوں لگیاں موٹیاں عمدہ
وچہ نماز پڑھے لس بہتر ترینہ ڈاچیاں تھیں ہوی
تے عمل کرے لس اوہ تاج اس ماپیاں سب پہناوے
کی ملن تساں جس عمل کیتا خود دنسا ئیوں وڈیائیاں
جاں پڑھکر فارغ ہویا تا لوکاں کنوں سوال الایا

عمران کہیا پھر انا اللہ سنوم پاک نبی تھیں
جو بعضیاں نوں ہاں ظاہر ہوسن ٹھیں قرآن ربانا
فر ابن عباس سوں با اسناد جو سرور خود فرماوے
جو معنی کرے قرآن قیاسوں دوزخ اوس ٹکانا
بغوی کہیا وعید آیا ایہ وچ قرآن جو بولے
تفسیر اوہی جو سخن کرے وچ شان نزول قصیاندے
تاویل روا ہے اہل علم نوں فیرن معنے آیت
تس اگلی پچھلی آیت نال مناسب معنی فیرے
عبداللہ بن مسعود کنوں فر با اسناد پیاریا
ہر آیت نوں ظہر بطن ہے پٹھ تے پیٹ قرآنی
معنے اس حدیث دے اندر اختلاف ایہا ئی
ہک آکھن ظہر جو ظاہر قصے اگلیاں دے فرماناں
جو وانگ تنہاندی بے فرمانی ہرگز کرے نہ کوئی
ہک آکھن معنی ظہر تلاوت باطن فہم ایہائی
تے باطن فکر تدبر کرنا رب جویں فرمایا
نے فہم نصیب حلال کھاون تھیں منت صدق صفائی
لکل حرف حد بھی وچ ہک روایت پایا
حد تلاوت اوہ جو لکھیا وچ مصحف عثمانے
لکل حد مطلع دا معنے سمجھ بھرادا
ہک آکھن جو مطلع فہم ایہی جو کردے فہم معانی
ہک ہور حدیث جو شاید مولوی شیخ کنوں لیایا
جو عالم ماہر معنے شوق تلاوت پڑھے قرآنوں
ایہہ ہتر کرن ودا عیاں ہوس قرآن تیار سکھوئی

جو پڑھے قرآن سو سوال کرے ہر حاجت خاص ربے تھیں
فرسوال کرن جو لوکاں سیتی ایہہ کم رب نہ بھانا
جو وچ قرآن کہے بن علموں فر دوزخ جا بناوے
جو معنے کرن درست قیاسوں تا بھی خطا نہ بھانا
تفسیر کہے بن علموں معنے فکر قیاسوں تولے
ایہہ جائز ناہیں مگر جو سنیاں اہوں نقل تھیاندی
احتمال ہوون جیہڑے بہت موافق علم درایت
جو نہیں خلاف قرآن حدیثوں اسنوں رخصت گھیرے
جو نبی کہیا قرآن خدا ست حرفاں اوپر آتاریا
تے ہر ہر حد کاران ہے مطلع سمجھن عالم وانے
ہک آکھن ظہر الفاظ قرآن تے بطن تاویل اس آئی
تہاں خبر عذاباں ظہر قرآنوں باطن پند جہاناں
نا مثل انہاندی وچہ عذاباں نا پکڑ یوے سوئی
ہر آیت دا ظاہر پڑھنا واضح خوب ادائی
تلاوت پڑھن پڑھاون حظوں حاصل ہے سمجھایا
بھی با تعظیم آداب پڑھن تھیں حاصل فہم ایہائی
یعنے حد تلاوت بھی تفسیر نہ لنگھن آیا
حد تفسیر جو نبی تھیں پہونچیا لنگھن بول خدا دے
یعنے جا طلوع صعود جو اس لگ پہونچ کھڑاواں
تدبر کر دیاں کھولدیوے رب معنی خاص حقانی
اس دی عین عبارت میں ایہ نقل اتھے لکھ پایا
پیڑ دکھ نجوہوس قرآن جاں چھوڑ چلے متر انوں
اوہ سونہنی صورت نیکی آوے بہت کرے دلجوئی

غسلوں کفنوں اگے سوہنا سر دی کول کھلووی
جاں میّت لٹاہن وچہ قبر دے ہووَن جلا پیارے
اُس اوکھے ویلے سنہواں اوس اوہ قرآن سہانا
قرآں کہے سونہ رب کعبے دی ایں استھیں وکھنواں
پھر اسوں ویکھ کہے قرآن ہن تدہ حبیب سعے باریا
الیس جوابوں بعد نہ کوئی تینوں غم اوداسی
اوہ ملک بانے جاون اوووں بعد قرآن سدھا دے
فر گمرہزار ملک قرآن سلام علیک کریسی
مین جنت بنی گیا ایہ کجھ بھی تیرے کارن لیاون
فر ملک مقرب قبر سدی نوں اتنیاں دہیں اور لایاں
فرسادی فرش وچھاون ملک ہزاراں کوہاں تائیں
استبرق سندس تکیے دھرن سرھاندی ہور لواندی
ہو نور بہشتوں نہر دُ حلم قیش تا لبیاں خوب چراغاں
فرسنوں بچے پاس ہواکر ملک چڑھن آسمانی
دن رات گھراندی خبر لیاوے نیک اعمال رضائیں
اوہ عالی شان قرآن اوہی کرسی پیار سجاویں
جیہا شان قرآن اوہیا پڑھنوں اجر ہتھ آوے
ہن شاہ ولی اللہ دہلوی اندر فوز کبیر لکھایا
اول علم احکام شریعت واجب استحباب ول
اوہ قسم عبادت تھیں احکام یا معاملیاندی قسموں
اسدی سب تفصیل فقہ وچہ کیتی شرح فقیہاں
یہود نصاری مشرک ہور منافق فرقے چارے
تریجا ذکر آلاء اللہ خود ذکر کرے انعاماں

کفنوں بعد قرآن پیارا سینے اتے ہووے
تے منکر ہور نکیر اٹھا بہاون کرن بولارے
ملک کہن ہو وکھ اس تھیں جو سوال جواب الانا
اس میت پیاری نوں تاوڑک جنت وچہ پہنچاواں
تے جس وا ایں حبیب اسدا رب پاک حبیب پیاریا
قرآنوں دھیج خوب آرام دے نال جواب کریسی
ہور ملک ہزار مقرب منگ بہشتوں رختاں لیاوی
اے پیاریا توں گھبرایا ہوسیں پائی بہت اداسی
فر ملک رہانے پیاری نوں وچہ قبر اٹھا بہاون
چارسو سالاں تیک اورلایاں عالیشان بہاریاں بہایاں
اوہ ریشم سبز غلیچے جنت کستوری بھی پایئں
اوہ بھی عالیشان سرہانے قیمت نہ جھاندی
ہور فِلّٰہ پوتنے پھل وچھاون جنت والیاں باغاں
قیامت تیک قرآن رہے اوتھ کول حبیب قرآنی
شغل قرآنوں بہتا راضی ہندیاں حق دعائیں
اوہی پیار نہ ہور کسے تھیں سکی مائی بھاویں
سردار کلاماں دا قرآن جو حضرت خود فرماوی
جو وچہ قرآن بیان علم ہے پنج قسم ٹھہرایا
ہور مباح مکروہ حراموں ہویا بیان صواب ول
یا تدبیر معاش گھراں یا ملک سیاست رسموں
دوجا جھگڑا جو نہ فرقیاں دا جو گمراہ سفیہاں
وچہ علم کلام تنہاں جھگڑیاں دی ویکھ فروع پیارے
زمین آسمان پیدائش ذکر صفات کمال نماماں

چوتھا ذکر ایام اللہ جو اگلیاں قوماں قصے
پنجواں ذکر جو موتوں پچھے حشروں نشر حساب ول
تفصیل انہاں تے بنہ علماں واعظ وعظ نصیحت ویکھ
بیان انہاں علماں اندر وچ قرآن حذا فرمایا
جو کجھ بندیاں بہت ضروری اسنوں روشن کیتا
عام مفسر ہر آیت دا شان نزول بتاون
انہاں قصیاں بہت ضرورت ناہیں ہر آیات بیانوں
ہور عقائد باطل توڑن بھی فاسد اعمالاں
ہے وچ حقیقت شان نزول قرآن وجود انہاں دا
ہے تہذیب نفوس بندیاں دی غرض نزول قرآنے
جاں سوچن سمجھن لین نصیحت ہوون اہل کمالوں
بداخلاقاں جلدی چھوڑ قبولن نیک خصالاں
مومن خاص سو حد مخلص عابد زاہد ہوون
صوم صلوٰۃ زکوٰۃ ادا ہور کعبے کرن زیارت
بھی ہکدوجے حق ادا کرن سب تھیوون دینی بھائی

بے فرماناں قہر عذاب تے نیکاں فضلوں حصہ
جنت دوزخ وزن اعمال صراط عذاب ثوابوں
ہور حدیثاں قول اصحاب بزرگاں نال نبیندے
عرب اول دے طور اتے رب جاہیا جویں بتایا
باجہ رعایت اول آخر ہور قواعد بیتا
ہر آیت دی نال موافق قصہ ہک لیاون
جو وچ حقیقت پاکی نفساں ہے مقصود قرآنوں
وجود ناپاکی نفساں ہور عقائد بد افعالاں
ہے دور کرن مقصود قرآنوں ایہناں بد چیزاں دا
رب ایہ کتاب مبارک بھیجی سمجھن سوچن والے
کفروں شرکوں بداخلاقوں پیس ہر سوم جہالوں
تابعدار نبی دے ہو کر تھیون اہل کمالاں
اہل توکل اہل قناعت حرص دلاں تھیں دھوون
ماں پیو دا حقوق بھی زن فرزنداں اہل قرابت
حسد عداوت کل تعدی چھوڑن کل برائی

سُورَۃُ الْفَاتِحَۃِ مَکِّیَّۃٌ وَّھِیَ سَبْعُ اٰیَاتٍ بِالْاِجْمَاعِ

سورہ فاتحہ وچ مکے دی نازل ہوئی دا پر صحیح قول دے (۷) تے ایہ ست آیتاں ہیں نال اتفاق دے

سورت فاتحہ قول صحیح وچ مکے نازل ہوئی
بعضے کہن دو واری لتھی مکے ہور مدینے
نال اجماع ایہی ست آیت پہلی ہے بسم اللہ
تے بعضے آکھن ست آیت بسم اللہ باجھ ایہا ای
پہلے کہن دلیل جا اول مصحف وچ لکھیوے

ہک مدنی کہن جو وچ مدینے آئی شک نہ کوئی
پہلا قول صحیح زیادہ عالم کہن نگینے
انعمت علیہم اور نہ آیت قول علی عبداللہ
انعمت علیہم اور آیت سنویں انہاں ٹھرائی
غیر قرآن نہ مصحف اندر لکھن بر وار لکھیوے

دو وجہ کہن جو وچہ نمازاں پڑھیں بلندہ آئی
نے نام اس دے ہک فاتحہ ام کتاب بھی سبع مثانی
معنے سبع جو ست آیات مثانی کہن دوبارہ

جے فاتحہ آیت ہوندی تاں اس وانگ پڑھیندے بھائی
فاتحہ معنے شروع قرآن تے اصل ہڈا اس جانی
ہر وچہ نماز دوبار پڑھیوے ہور قرآن اکارہ

بسم اللہ الرحمن الرحیم

شروع کرناہاں نال نام خدا دے | جو وڈا مہربان ہے | نہایت رحم والا

آغاز میکنم | بنام خدائے | بخشندہ | مہربان

میں شروع کراں نال اسم اللہ دی رحمت عامہ والا
اللہ اسم خدا دا ذاتی جامع سب کمالاں
بعضے کہن دوہاں دا اکو معنے رحمت والا
تے بعضے فرق کہن رحمٰن دا معنے عام بتاون
رحیم بمعنے خاص جو رحمت کرسی روز قیامت

تے رحمت خاصہ والا جو ہے واحد پاک تعالیٰ
رحمن رحیم دو اسم صفاتی تاکر کجھ مقالاں
رغبت آس و دھاون کارن بھیجے رب تعالیٰ
جو دنیا اندر روزی دیندا دوست دشمن کھاون
گناہ معاف تے اجر ہے اوڑک خاص پیاریاں رحمت

الحمد للہ رب العلمین۔ الرحمن الرحیم۔ ملک یوم الدین۔

سب تعریف واسطے اللہ دی جو پالن والا جہاناں دا وڈا مہربان وڈی رحمت والا مالک دینہ جزا دا ہے

ستائش مر خدا ایراست کہ پروردگار عالمیاں | بخشاینده مهربان | خداوند روز جزاست

سب تعریف اللہ نوں پالنہار جہاناں سائیں
معنے حمد سلاہن جیہڑا وصف بیان زبانوں
شرط انعام نہیں کجھ اس وچہ شرط شکر وچہ آئی
معنے شکر ہے قدرشناسی نعمت حق ادائی
ہک وجہ تھیں عام شکر جو ناہیں خاص زبانوں
رب دا معنے مالک شے دا ایویں پالنہارا
عالمین ہے جمع عالم دی اصل العلم علامت

رحمت عامہ خاصہ والا مالک روز جزائیں
جیہڑیاں صفتاں ہوں کسیوچہ کرنا ذکر تہاں نہیں
محمود مقام خدا فرمایا سمجھن ہوشن بھائی
مع زبان یا خدمت ہتھاں دلی اعتقاد صفائی
تے ہک وجہ تھیں عام حمد جو شرط نہیں احسانوں
بھی چیز درست سوارن والا وجہ معالم یارا
اہل علم شیطان فرشتے جن انسان سلامت

جو علم کنوں مشتق کہن انہاں وچ ہاں شامل کہندے
علامت کنوں جو آکھن تا وچ عالم ہر شے آئی
ایہ ہر ہر چیز علامت ربدی ہر تھیں خالق جاپے
شمار عالم دے وچ بھی جھگڑا اک ہزار تباون
اک اسی ہزار تباون جالی خشکی جانی پانی
اک کہن شمار عالم دا اللہ باجھ نہ جانے کوئی
ہے رحمن اللہ نوں خاص نہ بندیاں آکھن آیا
مالک یوم الدین دا معنے مالک روز جزائیں
لچہ دنیا اندر ملک مجازی بندیاں تائیں آیا
یعنے اس دن سب کماں دا مالک اللہ ہوسی

حیوانات نہ عالم داخل علموں خالی رہندے
آسمان زمین جو وچ انہاندی ہر مخلوق جو بھائی
بن خالق مخلوق نہ ہوندا نال یقین سنبھالے
چھ سو پانی اندر تے وچ خشکی چار ٹھراون
اک آکھن ہور ہزار اٹھاراں باجھوں دنیا جانی
ایہ وچ تفسیر معالم عالم بغوی لکھ گیوئی
تے اسم رحیم نہ خاص اللہ نوں ہوراں جائز پایا
بد اعمال بھی نیکی بدلہ دیسی اس دن سائیں
وَالْاَمْرُ یَوْمَئِذٍ لِلّٰهِ جو وچ قرآن بتایا
بندیاں دا اختیار نہ کوئی عاجز سب کھلا ہسی

اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ۔

خاص تیری　　بندگی کردے ہاں اسیں　　اتے خاص تیں تھیں یاری منگدے ہاں

مرترا مے پرستیم　　واز تو یاری　　میخواہیم

اسیں تیری خاص عبادت کریے لائق ہور آیا
عبادت معنے ہیں اطاعت کریے عجز نیاز وں
پچھے اسم جو ذکر ہوئے اللہ رب جہاناں
سبھ تعریفاں لائق اسنوں جو انہاں صفتاں والا
بھی پالنہار جہاناں چنگیاں بندیاں ہر نوں پالے
بھی مالک روز جزا دیسی نیکاں بداں جزائیں
پچھے صفتاں جس وچ تعظیم بے اوڑک دیجے
اسدے باجھ نہ روا عبادت وچ غیر دی لیا یا
ہے یاری چاہن دو قسماں اک اسباباں تھیں یاری

تے خاص تیرے تھیں یاری منگدے ہر دم بار خدایا
معنے عبد ذلیل نمانا ویکھ معالم سارز ول
بھی رحمن رحیم نے مالک روز جزا ایگا نال
اللہ صاحب سب کمالاں عیبوں پاک نرالا
بھی رحمت دنیا عام بھی خاص جو روز قیامت والے
حمد عبادت لائق اسنوں جو انہاں صفتاں سائیں
عبادت عجز نیاز نہایت سوا اس کارن کیجے
تے یاری چاہن اس تھیں لائق غیراں شرک بتایا
جو بھکھ طعاموں تریہ پانی اس تھیں عادت ربدی جاری

بھی دھیوں سایہ رکھ یا گھر دا یاری کرے بچاوی   بھی کھ بیماری دارو درل جائز شرع بتاوے
بھی بادشاہوں سرداروں یاری وچہ معاشی کارن   ایہ وچہ حقیقت بدلہ خدمت نا ایہ شرک شمارن
ایہ قسم یاری غیر اللہ تھیں جائز شرع بتایا   نا اس وچہ شرک نہ کجھ کراہت وچہ عزیزی پایا
جو نفع انہاں تھیں حکم خدا ہن سر خود کوئی نہ جانے   شرک ہوہو جد ہر کوئی ایہہ اسباب پچھانے
تے جنہاں نفع پچھان ہلشرک سر خود انہاں داول   جویں پیر فقیراں روح یا دیوں پریوں ہور بلاول
فرانہاں کنوں جو یاری چاہن شرک حقیقی آیا   ایہ دین اسلاموں باہر شرک وچہ عزیزی لیایا
جد نعبد کہیا عبادت نسبت کیتی اپنے تائیں   تا نستعین توفیق عبادت کیتا عرض عطائیں
اول غائب طور عبادت اتھ خطاب حضوری   التفات کہن ایہ صنعت عادت عرب ضروری
غائب کنوں مخاطب دے بول کرن رجوع کلاموں   یا متکلم طرف تفنن کارن حسن الخیاموں
یا اول کرن مخاطب بجھی غائب طور بتاون   ایہویں متکلم دل ہر ہر وچہ قرآن بھی آدن

اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ

دیکھا سانوں راہ سدھا راہ انہاں دا   جو نعمت کیتی ہے   توں   اوپر انہاں دے

بنما مارا راہ راست   راہ آن کسان   کہ انعام کردہ بر ایشاں

دیکھال اسانوں رستہ سدھا مرضی اپنی والا   راہ تنہاں انعام تیرا ہے اپر جنہاں نرالا
ہدایت معنی راہ دیکھاون مومن براہ پر آئے   اتھ مراد جو ثابت رکھیں ایہ راہ بھل نہ جائے
یا ایہ مراد جو کریں زیادہ روز بروز ہدایت   ہدایت رب نہیں کجھ اوڑک ایہی حاجہ نہایت
ایہ سدھا راہ قرآن ایہا ای وچہ حدیث جو آیا   ہک جنت ہک اسلام کہن کسے سنت راہ بتایا
وچہ اصل لغت دے راہ واضح دا نام صراط ایہا ئے   سراط زراط بھی ایہو معنے ترائے لغتاں بھائی
انعمت علیہم لوگ جنہاں انعام احسان کرانے   جو محکم قدم شریعت اوپر ثابت نال ایمانے
اوہ کل رسول صدیق شہید بھی صالح بندے سارے   آل اصحاب نبی دے سبھ ہر ولی اللہ دے پیارے

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۝

نہ راہ انہاں دا جو غضب کیتا گیا ہے   اوپر انہاں دے تے نہ راہ گمراہاں 15

بجز آنانکہ خشم   گرفتہ بر آنہا   و نہ گمراہاں

نہ رستہ انہاں جو غضب تیرا ہے اوپر تنہاں چلایا
مَغضُوبِ عَلَیہِم لوگ یہود وَلَا الضَّالِّین نصاریٰ
جو بدیاں پیاریاں ویر کرن ہور نال یہوداں کدے
سورت فاتحہ جیہی سورت وچہ قرآن نہ کائی
وحی کیہا پیغمبر نوں خوشخبری ہووے تینوں
اوہ سورت فاتحہ آخر بقرہ جو امن الرسول دو آیت
ابوہریرہ رض کرے روایت پیغمبر ص فرمایا
کسنے کہیا مگر امام جے ہوواں کیونکر کراں ادائی
جو میں حضرت توں سنیاں کہندہ اللہ خود فرمایا
اوہ میرا تے اوہ بندے دا جو کجھ منگے پاوے
جو حمد اتے تعریف میری اُن کیتی بندے پیاری
ثنا کیہی ہن بندے میری یوم الدین جاں پڑھدا
جاں نعبد نستعین پڑھے اوہ اللہ ایہہ فرماوے
جاں آخر تیک پڑھے رب آکھے ایہہ سب بندے تائیں
ایہہ نال اسناد صحیح حدیثاں وچہ مسلم ترائی
جو رب نماز کیہا فاتحہ توں لازم پڑھن تدہیں
نعبد رب دی خاص عبادت بندے حاجت یاری
اس مسئلے وچہ اہل علم نوں اختلاف ایہائی
ہک فاتحہ وجب آکھن بھاویں وقت بلند قرارت
ایہہ پنج اصحاب تے شافعی ہور اوزاعی ایہہ فرماون
ایہہ ابن عمر رض ہور عروہ رض قاسم رض ابو بکر دی پوتے
نے بعضے کہن نہ ہولی وقت نہ وقت بلند پڑھیوے
منع والیاں دی سند جو سورت اعراف آخر آیت

نے نا رستہ گمراہاں دا جنہاں سدھا راہ بھلایا
ہک کہن مراد جو بدعت والے سنت کنوں کنارے
جو بیاریوں صد لنگھاون انہاں وانگ نصاریاں گلدے
نہ وچہ توریت انجیل زبور پیغمبر آکھیا بھائی
دو نور دتے رب تینوں اگے دتے نہیں کسینوں
ہر حرف دعا جو پڑھن انہاں تھیں کرسی رب عنایت
جو فاتحہ باجھ نماز نہ کامل ناقص آکھ سنایا
ابوہریرہ آکھیا دل وچہ فاتحہ پڑھ توں بھائی
نماز ونڈی میں اپنے ہور بندے دے وچہ بتایا
عالمین تک پڑھے جاں بندہ اللہ ایہہ فرماوے
جاں الرحمٰن الرحیم کہو فر آکھے رب دوبارے
رب کہے بیان بزرگی میری بندہ میرا کردا
ایہہ سنہ میرے اتے بندے آیت منگی ہن جو بھاوے
جو بندے میتھوں منگیا میں سب دتیاں اوس عطائیں
غرض جو ابوہریرہ دی ہن عاجز آکھ سنائی
یوم الدین تائیں ترے آیت رب دا حمد ثنائیں
ایہہ آیت سانجھی باقی فاتحہ حاجت عبد پیاری
اصحاباں ہور تابعیناں بھی وچہ اماماں بھائی
ایہہ عمر علی عثمان رض معاذ بھی ابن عباس روایت
تے بعضے وقت بلند خموشی ہولی وقت پڑھاون
بھی زہری مالک ابن مبارک احمد دی پیروتے
ایجابر رض سفیان ثوری ہور آکھن حنفی دیوے
فاستمعوا وانصتوا تھیں کھیلیاں منع قرارت

جو واجب کہن سو فاتحہ باجھوں پڑھنا منع بتاون
عبادہ کہے نماز فجر دی حضرت نبی پڑھائی
نسیں مگر امام قراءت پڑھدی یاراں آکھیا آہو
بک فاتحہ پڑھو ضرور جو فاتحہ باجھ نماز نہ کائی
ہداے وچہ محمد فاتحہ پڑھنا نیک بتایا
جو صوفیاں ہور مشائخ خنفیاں طرف جو پچھے یارے
آمین آکھن فاتحہ تپچھے سنت وچہ نمازاں
ہولی کہن یا اچی سنت اختلاف ایہا ای
ایہ سورت رب تعلیم بندیاں نوں عرض داول سکھائی

فاتحہ پڑھن حدیثوں ثابت ترمذی کنوں جو لیا ون
بند قراءت ہوئی تابعد سلاموں آکھیا بھائی
آکھیا نبی جو فاتحہ باجھ نہ راہ قراءت جا ہو
ایہہ سب تفسیر معالم اندر بغوی لکھیا بھائی
کاین احتیاط بھی احمد وچہ تفسیر لیایا
تا وانگ محمد فاتحہ پچھلیاں احسن جانن سارے
اس معنی یا رب کرتوں ایویں کریں قبول نیازاں
اصل ادا ہے ہر صورت وچہ نا کر جھگڑا بھائی
قولوا لفظ مقدر اول کھو الحمد بتایا

سورہ بقرہ مدنیہ است یعنی بمدینہ نازل شدہ و دو صد ہشتاد و شش یا ہفت آیت ست و چہل رکوع

بسم اللہ الرحمن الرحیم

شروع کرداہاں	نال نام اللہ تعالے	بخشنے والے	مہرباں دے
بنام خدا		بخشاینده	مہربان

الٓمّٓ ۚ ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ ۛ فِيْهِ ۛ هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ ۙ

ایہ کتاب کوئی نہیں شک وچہ اس دے	ہدایت ہے واسطے پرہیزگاراں تئیں دے
این کتاب ہیچ شبہ نیست در آن	راہنما ست برائے پرہیزگاران

ایہ اوہ کتاب حقانی ہرگز شبہ اس وچہ کوئی
الف لام میم تے مثل اینہاں دی وچہ قرآن جو آئی
مراد اینہاں دی رب نوں معلم ہور نہ کوئی جاتی
تے بعضے کہن مراد اینہاں دی نبی نوں رب بتائی
معنے تقوی اصل اندر خود بچنا موذی چیز دل

متقیاں پرہیزگاراں نوں خاص ہدایت ہوئی
ایہ سر اسرار قرآنی اللہ آپے راز چھپائے
اکثر اہل سلف اندر سب فرض ایمان جو آنے
بعضے کامل فی الحقیقت جانن عاماں کنوں چھپائی
شرکوں کفر گناہوں بچنا تقوی سمجھ تمیز دل

ترے قسم اتقیائی تقویٰ اول بچنا شرک کفر تھیں
تریجا لایعنی تھیں بچنا سخن بیہودہ کاروں
پہلا قسم ہے ادنیٰ مومن دوجا وسط سیانہ
ہک آکھن تقویٰ فرض ادا ہور ترک حرام تماموں
ہک کہن جو تقویٰ سر خود کسے تھیں خبر گاموں نہ جانے
ایہ متقیاں نوں خاص ہدایت رب کیہا اس یاروں

دوجا بچن حراموں شبہیوں کل گناہ ضرر تھیں
تے جو شئے ذکر الاہوں شاغل سب تھیں ترک ہنجار و
تریجا اعلیٰ قسم جو نبیاں ولیاں عالی شاناں
ہک آکھن تقویٰ ہر چیزاں چھوڑن خوف حراموں
ہک آکھن پیروی پاک نبی دی تقویٰ سمجھ سیانی
جو متقیاں نوں نفع قرآن نہ اہل نفاق کفاریاں

اَلَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَ

اوہ لوک جو ایمان لیاون نال سوا ڈِٹھے دے　　تے قائم رکھن نماز　　تے

آنانکہ ایمان　　مے آرند بنادیدہ　　و برپا دارند　　نماز را　　و

مِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ۙ

اس چیز تھیں　　جو دتا ہے اساں　　انہاں نوں خرچ کرن

ازانچہ روزی　　دادیم ایشاں را　　خرج مے کنند

متقی اوہ جو ڈٹھی باجھوں صدق ایمان انیدے
غیب اوہ چیز جو دسے ناہیں جیونکر ذات ربانی
بھی تقدیر صراط ترازو موتوں بعد اٹھاون
قائم کرن نماز ہمیشہ وقتاں وچہ ادائی
وچہ لغت صلوٰۃ دعا نوں آکھن ویکھ معالم پیارے
جس شئے تھیں کجھ نفع اٹھاوے رزق اس نام الٰہی

تے قائم کرن نماز تے ساڈے دتیوں خرچ کریندے
ہور فرشتے جنت دوزخ حشر قیامت جانی
ایہ چیزاں ویکھ ایمان جو لیاون ایمان نفع نہ پاون
وچہ فرض حقوق جو اسدے پورے کرنے بھائی
وچہ شرع قیام رکوع بھی سجدہ فعل نماز جو سارے
تے اصل لغت وچہ رزق نصیب یعنی حصہ بھائی

وَالَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ

تے اوہ لوگ جو ایمان لیاون نال اس چیز دے جو اتاری گئی طرف تیری عہ تے جو اتاری گئی اگے

وآنانکہ ایمان مے آرند　　بآنچہ فرود آوردہ شد　　بسوئے تو و بآنچہ پیش　　از تو

ل۱ قولہ ترے قسم الخ ایہ وچہ تفسیر عزیزی دے لکھیا ہے
مظہری دے وچ ادنیٰ مومن مسلمان ہے جو سوا
والا ادنیٰ آدمی مسلمان ہے نہیں
اس تھیں ادنیٰ مسلمان ہے اپنا کار صالح
تے دوجا والا متقی اوہ ہے جو بچیا نیک
مومن اسدا کار اللہ نے کامل
در سر بیر پیغمبر اللہ دا اللہ تعالیٰ
اولیاء اللہ نے وچ ایہ اتقاکم
نے اتقو اللہ حق تقاتہ
ل۲ قولہ غیب غیب اوہ جو حواس ظاہری تھیں
پوشیدہ ہووے اور وچہ عقل بھی نہ آ سکیا
ل۳ قولہ الا لوجہ حضرت اللہ نال رسول اللہ
اساں کھانا کھادا نال
صلی اللہ علیہ وسلم دے

ل۴ اساڈا ابو عبیدہ بن جراح
حضرت پچھیا اتھاں رسول اللہ صلی اللہ
علیہ وسلم تھیں جو بہتر کوئی اساں
تھیں ہے ایمان لیا ندا اسے نال تے
جہاد کیتا اساں فرمایا رسول اللہ صلی
اللہ علیہ وسلم نے ہاں ہک قوم پچھے
تساڈے آوسی اوہ ایمان لیاسی
بیاضی کی اس نے ویکھیا نہیں
روایت کیتا احمد نے
ل۵ قولہ وما انزل الیک تھیں مراد قرآن شریف ہے
تے وما انزل من قبلک تھیں مراد توریت
حضرت موسیٰ علیہ السلام دی اتے زبور داؤد
علیہ السلام دی اتے انجیل عیسیٰ علیہ
السلام دی اتے صحیفے
حضرت ابراہیم علیہ السلام
دے ہک سو بارہ

۱۴

فوز فلاح دے معنے مغفرت الخ یعنی مفلحون معنے مفلحیم
یوم آخر نوں لد سے ایس "ہے"
واسطے اسنوں آخرت آکھدے
دن پچھے دنیا دے آویگا ایس
لئے حساب لئے تم ان سبھ اوہ
قیامت اسنے آخرت اکھدے نار
آخرت تھیں ایس جا بعث اتے
اے آکھیا ابن کثیر نے مراد

قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ○

تیں تھیں　تے نال آخرت دے اوہ　یقین کرن

وبآخرت　ایشان یقین　مے کنند

تے نال ہاڑے آخر دی اوہ کرن یقین پیاریا	تے جیہڑی من جو کجھ تیں وں بھی تدہ پیش اتاریا
تے پہلی حق بعلم جو مشرک ہو من ہوے صوابوں	ایہ آیت حق تنہاں جو مومن ہوئی اہل کتابوں

أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ○

ایہ لوگ اوپر ہدایت دے ہیں　رب اپنے تھیں　تے ایہی لوگ ہیں خلاصی پاون والے

آن گروہ بر ہدایت اند از پروردگار خویش　وآن گروہ ایشانند　رستگاراں

تے اوہ ہی لوک جو دوزخ تھیں چھٹ جنت ملن پھلیانی	ایہ لوک ہدایت اُپر اہین رب دی ولوں جو آئی
وچہ اصل قطع ہور چیرن یعنی قطعی خیر ہتھ آون	فلاح نجات بقا بھی معنی ہور مراداں پاون

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوئے برابر ہے اوپر انہاں دے جو ڈراویں توں انہاں نوں یا نہ ڈراویں

البتہ آنانکہ کافر شدند　برابر ست برایشاں　کہ بیم کنی ایشاں را　یا بیم نکنی ایشاں را

لَا يُؤْمِنُونَ ○

ایمان نہیں لیاوندے

ایمان نے آرند

توں انہاں خوف سناویں یا نہ اوہ ایمان لیاندے	ٹھیک اوہ لوک جو کافر ہوئے برابر اوپر تنہاندے
جنہاں نصیب ہے ایت ناہیں اندر ازل نرالے	کافراں کنوں مراد یہود یا مشرک مکے والے
بھی خبر عذاب کفر تنہاں پہنچی خوف بھی مسلماناں نوں	فرانہاں ڈراوں تھیں ایہ نفع جو عذر نہ رہے انہاں نوں
اصل لغت وچہ چیز لکاون لئے پردہ پاون	معنے کفر انکار شرع وچہ ایویں حق چھپاون

فاعل ہے باب افعال تھیں جمع مفلح دی ہے تے
ایہہ مصدر ہے دی افلاح وچہ استعمال
زبان عرب دے وچہ دی نہیں پائی گئی
بلکہ فلاح جو مصدر ثلاثی مجرد
دی ہے اوہا آوندی ہے تے
معنے فلاح نجات یعنی خلاصی ہے
اتے نال معنی بقا دے بھی ہے یعنی باقی
رہنا تے نال معنی فوز دے ہے یعنی
فتحمندی دے ہے تے مراد پاونے
دے بھی آیا ہے تے وچہ اصل دے
معنے فلاح دا قطع کرنا تے چیرنا
ہے سو اسی واسطے فلاحت ہل دا چلاونا
جو کھیتی نوں کرنا ہے سو بھی جو ہل تے ہیں دا
پھاڑ دا ہے زمین نوں سے چیرن

۳ع

یعنی فلاحت دا قطع بھی آوندا
معنی فلاحت دا سے وطی
تا معنے مفلحون دے والی ہوئی
کھلیاں پاون والے یعنی ورکی
دا سر العلمین اینہ فرمایا ان
جگہ اللہ تعالیٰ نے فرمایا ان
الذین حقت علیہم کلمت ربک
لا یؤمنون ولو
جاءتہم کل آیۃ حتی
یروا العذاب الالیم
جنہوں خدا تعالیٰ نے شقی بدبخت
بنایا کوئی اسنوں سعید نیک
بخت نہیں بنا سکتا جنہوں گمراہ
کر دتا اللہ تعالیٰ نے اسنوں کوئی
ہدایت نہیں کر سکدا ایہہ جیہا توں
یا رسول اللہ اپنی جان
نوں غم وچہ نہ پاؤ تے ایہناں دی
انہاں تے حسرت وچہ ہلاک نہ کرو
ایہہ بدبخت نہیں منن گے
ہلاک ایہناں دے پچھے
اپنی جان

رات نوں کافر کہن عرب جو نال انھیر لوکاں دے انذار دا معنے خبر سناون خوف ڈراون والی	تے ترآہک نوں بھی کافر کہن جو بیج وچ زمین چھپاوے ایہ محی السنت لکھ سدھا یا ویکھ تمعالم عالی

خَتَمَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ وَعَلٰى سَمْعِهِمْ وَعَلٰٓى اَبْصَارِهِمْ

مہر لائی اللہ تعالیٰ نے اپر دلاں اہناندی تے اوپر کناں اہناندیاں دے تے اوپر اکھیاں اہناندیاں دے

مہر نہادہ خدا بر دلہائے ایشاں و بر شنوائی ایشاں و بر چشمہائے ایشاں

غِشَاوَةٌ وَّلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ

پردہ ہے تے واسطے انہاں دے عذاب ہے وڈا

پردہ ایست و برائے ایشاں عذاب بزرگ ست

مہر کیتی رب دلاں اپر تے کناں اُپر تہاں ہاں نہ دلیں تہاندی وڑے ہدایت حق نہ سمجھن بولے مہر خاتم جس چیز کرن تس اندر کجھ نہ جاوے عذاب عظیم قتل وچہ دنیا قید غلامی خواری جے آکھن مہر جاں آپے کیتی دل کناں بینائی کہو اول مہر نہ کردا اللہ کیتے بعد انکاروں	تے اکھیں اُپر تہاندیاں پردہ وڈا عذاب انہاہاں نہ کن اہناندے حق سنن نہ اکھیں حق قبولے نہ وچلی شے تس وچوں نکلے نہ باہروں وچ آوے تے روز قیامت دوزخ اندر دائم ٹہرسن ناری تاں فیر عذاب کیوں کرے تہاں رب انہاں وس ناکائی جاں ضد انکار کیتا تد لگی ثمرہ کفر ہنکاروں

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّقُوْلُ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ

تے بعض لوکاں تھیں اوہ ہے جو کہندا ہے ایمان لیائے اسیں نال خدا دے تے دن قیامت دے

واز مردماں کسے ہست کہ گوید کہ ایمان آوردیم بخدا و بروز قیامت

وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِيْنَ

تے نہیں اوہ ایمان والے ✣ ونیستند ایشاں ایمان آرندگاں

تے بعض لوکاں تھیں اوہ جو آکھن اسیں ایمان لیاکے مفلحوں تھیں اول ذکر جو مخلص اہل ایماناں	نال خدا تے روز قیامت ناں اوہ مومن آئے فردو آیت ذکر کفاراں جو تابع شیطاناں

ومن الناس تھیں لیکر اوڑک ختم رکوعے تائیں | اہل نفاقاں وکر جو ظاہر مومن دل وچہ ناہیں

يُخٰدِعُوْنَ اللّٰهَ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَمَا يَخْدَعُوْنَ اِلَّآ

فریب ؂۲ دیندے ہیں خدا نوں　تے مومناں نوں　تے نہیں فریب دیندے سوا

فریب میدہند خدارا و آنہارا کہ ایمان آوردند ونمی فریبند بحقیقت مگر

اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُوْنَ ؕ

جاناں اپنیاں دی تے نہیں سمجھدے　جانہائے خودرا و شعور نمیدارند

اوہ دیہن فریب اللہ نوں نالے اہل ایماناں تائیں	تے نہیں فریب اوہ بن خود نفساں پر ایہ سمجھن ناہیں
اصل خداع وچہ لغت چھپاون ٹھگی عیب لوکاون	منافق ٹھگی ظاہر مومن دل وچہ کفر چھپاون
ایہ اپنی طرفوں کفر چھپاون ہتھیں لگ لکائی	یا ڈر اللہ دا جہت تبرک یا کجہ خوف ایہائی
اوہ ٹھگی طرف انہاندی آوے ضرر نہ ہور کتاہاں	اللہ خبر نبی نوں دیسی کرسی خوار انہاہاں
تے روز قیامت سخت عذابے گوناگون خواری	ایہ سمجھن ناہیں جو ٹھگی انہاں کرسی خوار دوباری

فِىْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ ۙ فَزَادَهُمُ اللّٰهُ مَرَضًا ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ

وچہ دلاں انہاندے یاندے ہی بیماری فر زیادہ کیتی انہاں نوں اللہ نے بیماری تے واسطے انہاندے عذاب ہے

در دلہائے ایشاں بیماری ست پس زیادہ کرد خدا بایشاں بیماری را و مرایشاں راست عذاب

اَلِيْمٌ ۢ بِمَا كَانُوْا يَكْذِبُوْنَ ‎

دردوالا بدلے اوسدی جو آہے جھوٹھ بولدے　دردد ہندہ بسبب آنکہ دروغ میگفتند

وچہ دلاں تہاں بیماری فر انہاں اہہ مرض ودھائی	تے کارن انہاں عذاب انہاندی بد جھوٹھ ایہائی
اوہ مرض نفاق تے شک ہے تسیع ینی وہدی جاوے	اہل نفاق ایہ مرض زیادہ جوں جوں آیت آوے
یا پہلا مرض جو دین قبولن بیا جو نادل چاہے	دو یا مرض جو جنگ تہاں سنگ جہناں وری آہے

فریب دیندی ہی ایہ ... نوں نال ظاہر کرنے ایمان ... دے نال چھپاونے کفر دا ... اتفاق و رکھدی ہیں جو ایہی طرح ... یاد رہے ایہ نزدیک اہل ... بچاؤ نفع یا ونڈے جان ... نزدیک مومناں دے مومن بنی ...

۱۲ جامع البیان ؂۲ فریب دیندے ہیں اللہ نوں اپنے گمان وچہ ظاہر ہو کے پوشیدہ ہور سامنے کجھ ہور ... داسے انہاں نے اللہ نوں بھی مانند بندیاں دے سمجھیا انہاں ... گلاں نال ... کجھ مومن ... دودھ دا دودھ پانی دا پانی ہو جاسے گا ۱۲ ترجمان ... نشانیاں منافقاں ... منافق ہے جھوٹھ ... ؂۳ ... جس وقت گل کرے گا جھوٹھ بولیگا ... خلاف کرے گا ... امانت ... خیانت ... جھگڑا کرے گا ... ۱۲ ... خدا تعالیٰ ... ٹھگی نال ... نہیں ... برکت ... رسول اللہ ... رسول خدا دے نوں ... [illegible]

... رسول ... مضاف ہے ... والہ اعلم ... نفاق الخ ... اہل نفاق ... منافقاں ... قبول ... نفاق ... آیت ... زیادہ ہویا ... رضی اللہ عنہ [illegible]

جھوٹھ انہاں دا ایہہ جو ظاہر کہن ایمان لیائے | نے وچ حقیقت مومن ناہیں دل وچ کفر لوکائے

وَاِذَا قِیْلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوْا فِی الْاَرْضِ قَالُوْٓا اِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُوْنَ

تے جد کہیا گیا انہاں نوں نہ فساد کرو وچ زمین دے کہیا انہاں نے سوا اس دے نہیں جو اسیں ہاں سوارن والے

وچوں گفتہ شود ایشاں را کہ فساد مکنید در زمین گویند جز ایں نیست کہ ما اصلاح کارانیم

جاں آکھیا گیا انہاں نوں کرو فساد نہ وچ زمینی
یعنے مومن کہن جاں اوہناں کفر نہ تسیں کماؤ
تاکس جو اسیں سوارن والے ایہہ بھی جھوٹھ الاون

آکھیا انہاں جو اسیں سوارن والے نال یقینی
جو مومن لوگ قرآن نبی نوں نا تسیں انہاں ہٹاؤ
اللہ جھوٹھ انہاں دے ظاہر کردا کویں لوکا دن

اَلَآ اِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُوْنَ وَلٰكِنْ لَّا یَشْعُرُوْنَ

خبردار تحقیق ایہو لوگ ہیں فساد کرنے والے اپر نہیں سمجھ دے

آگاہ باش البتہ ایشانند فساد کنندگان ولیکن آگاہی نمیدارند

جانوں ٹھیک جو اوہ منافق ہین وگاڑن والی | اپر سمجھن نہیں نفاقوں کہن اصلاح رزالی

وَاِذَا قِیْلَ لَهُمْ اٰمِنُوْا كَمَآ اٰمَنَ النَّاسُ قَالُوْٓا اَنُؤْمِنُ كَمَآ اٰمَنَ السُّفَهَآءُ

تے جد کہیا گیا انہاں نوں ایمان لیاؤ جویں ایمان لیائے لوک کہیا انہاں نے بھلا ایمان لیاویں اسیں جویں ایمان لیائے بیوقوف

وچوں گفتہ شود ایشانرا ایمان آرید چنانکہ ایمان آوردند مردماں گویند آیا ایمان آریم چنانچہ ایمان آوردند بیخرداں

جاں آکھیا گیا انہاں نوں لوکاں رنگ ایمان لیاؤ
عبد اللہ ابن سلام جو یاراں سنے ایمان لیایا
مردود یہود انہاں کھریانوں جاہل لوگ بناون

انہاں آکھیا بھلا اسہا لانوانگ ایمان اساتھیں چاہو
یا جویں مہاجر نے انصاراں گھر ایمان سہایا
خود دعوی علم دانائی رکھن کفر نفاق کماون

اَلَآ اِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَآءُ وَلٰكِنْ لَّا یَعْلَمُوْنَ

خبردار ہو تحقیق ایہو لوگ ہیں بے وقوف اپر نہیں جاندے

آگاہ باش البتہ ایشانند بے خرداں ولیکن نمیدانند

جانوں ٹھیک جو اوہی جاہل ایہ جانن ناہیں　　سفیہ معنی کم عقل یا جھوٹھا آخر سمجھ نہ پائیں

وَاِذَا لَقُوا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا قَالُوْٓا اٰمَنَّا ۚ وَاِذَا خَلَوْا اِلٰى شَيٰطِيْنِهِمْ ۙ قَالُوْٓا اِنَّا مَعَكُمْ ۙ

تے جد ملدے ہین مومناں نوں کہندے ایمان آندا اساں تے جد ہو کلے ہوئے نال شیطاناں اپنیاں ندے کہیا تحقیق اسیں نال تساڈے ہاں

وچوں ملاقات کنند بمومناں گویند ایمان آوردیم وچوں تنہا شوند با شیطاناں خود گوید البتہ ما با شما ایم

جاں مومناں ملن تاں کہن جو آندا اسیں ایمان اساہاں　　جاں جاون طرف شیطاناں آکھن ٹھیک اسیں نال تساہاں
شیطاں تھیں سردار مراد یا بیلی اوہناں جو سارے　　شیطان بمعنی سرکش ضدی جن انسان ہتھیاری

شیطنت دا معنے دوری اصل لغت وچ آیا
شیطان جو دور بھلیائی تھیں تے وچ بھلیائی دہایا

اِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِءُوْنَ ۝ اَللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِىْ طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُوْنَ

سوائے ایہ نہیں جو اسیں ٹھٹھا کرنیوالے ہاں اللہ ٹھٹھا کردا ہے نال اوہناں دے تے مہلت دیندا ہے اوہناں نوں وچ گمراہی اپنی دے حیران پھردے ہیں

جز این نیست کہ مسخری کنندہ ایم خدا مسخری کند با ایشاں و مہلت دہد ایشاں را در گمراہی خود سرگشتہ شدہ اند

ٹھیک اسیں ٹھٹھا کردے نال محمد بھی تے یاراں
تے مہلت دیکے چھوڑے اوہناں ہتھ وچ گمراہی
ہزء تے استہزاء دوہاں معنی مسخری ٹھٹھا آیا
مدا تے امداد ودھاون لغت اصل وچ بھائی
عمہ مراد حیرانی سرگردانی تے پریشانی
دنیا وچ منافق سمجھن عزت ودھی نفاقوں
سن وچ معالم ابن عباسوں بغوی ایہ فرماوے
جاں نیڑے پہونچن نعمت ویکھن بند ہو سی دروازہ
بھی اہل ایماناں جانن ٹلسی جدیل اوہ جاون
تے اہل ایماناں تائیں کہن ساہنوں چھوڑ نہ جاؤ

اللہ مسخریاں دا بدلہ دیسی اوہناں کفاراں
نال حیرانی سرگردانی پھردے وچ تباہی
وچ اصل چلاکی خفت سبکی منظوری اندر آیا
طغیان اے بھائی حدوں لنگھن وچ گناہ برائی
دل دی اکھ ہووے جس انھی اندر اصل لغت دانی
رب ایسے خوار ذلیل کرے سب جانن لوک نفاقوں
جو اہل نفاقاں نوں دروازہ جنت کھولیا جاوے
دوزخ دیوں دھکے کھا کے سٹیں رودن بے اندازہ
اہل نفاق جاں پہونچن اوتھے جانن ہوا نہ پاون
اسیں بھی نال تساڈے آہے ہرن لسان نال بلاؤ

۱۹

تا جھگڑا کرن بہتیرا سورت وچہ حدید جو آوے	تاں سنندو ہاں فرقیاں دی الله پردہ کندہ بناوی

اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ اشْتَرَوُا الضَّلٰلَةَ بِالْهُدٰى فَمَا رَبِحَتْ تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوْا مُهْتَدِيْنَ

ایہ لوگ اوہ ہین جو خریدی انہاں گمراہی نال ہدایت دے پس نا فائدہ کیتا سوداگری انہاں دی نے تے نا ہوئے ہدایت پاون والے

ایشاں آن کسانند کہ خریدند گمراہی را بعوض ہدایت پس سود نیافت تجارت ایشاں و راہ یابندہ نشدند

انہاں لوکاں جاں خریدی نال ہدایت دے گمراہی	پس نفع نہ کیتا وچ انہاں دی سودے نہیں ہدایت چاہی

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِى اسْتَوْقَدَ نَارًا ۚ فَلَمَّآ اَضَآءَتْ مَا حَوْلَهٗ ذَهَبَ اللّٰهُ بِنُوْرِهِمْ

مثال انہاں دی مانند مثال اس شخص دی ہے جو بالی اس نے اگ فر جد چانن کیتا دوالے اس دے دور کیتا اللہ نے نور انہاں دا

مثال ایشاں مانند مثال کسی ست کہ افروخت آتش را پس چوں روشن کرد آتش نواحی او را دور ساخت خدا نور ایشاں را

مثال انہاں دی انگ مثال اس شخص جو اگ جلائی	جاں روشن ہویا اوہ والا نس رب دور کیتی روشنائی

وَتَرَكَهُمْ فِىْ ظُلُمٰتٍ لَّا يُبْصِرُوْنَ ۝ صُمٌّۢ بُكْمٌ عُمْىٌ فَهُمْ لَا يَرْجِعُوْنَ ۝

تے چھوڑیا انہانوں وچ انہیریاں دی کجھ نہیں ویکھدے بولے گونگے انھے ہیں فر اوہ نہیں مڑدے

و بگذاشت ایشاں را در تاریکی ہا ہیچ نہ بینند کرانند گنگانند کورانند پس ایشاں باز نمے آیند

تے چھوڑیاں انہاں وچ انہیریاں ویکھن کجھ نہ سولے	بولے گونگے انھے فراوہ مڑن نہیں کت سولے
ایہ اہل نفاق مثال جو آکھن کلمہ پاک زبانوں	تا جاناں مال اولاد بچاون دنیا دی نقصانوں
بھی لٹاں وچوں حصہ لیں بھی ورثہ مسلماناں	بھی لیون وہین نکاح تھہانتوں کلمہ پاک بہاناں
ایہ دنیا اتے نور رہے وچہ قبر انہیر سو آیا	اس نور ایمان زبانی تھیں کجھ اگے نفع نہ آیا
فر قبراں اندر بولے گونگے انھے اوہ لکائی	نہ عذر کرن دی طاقت نہ کجھ دسے تھیں بھائی
بھی روز قیامت نور نہ ملسی اہل نفاقاں تائیں	جیونکر وچہ حدید سورت فرہوسی ذکر اتھائیں
ہک کہن جو نور انہاندا اللہ دنیا وچہ لیجاوے	جاں کفر نفاق تھہاندیاں خبراں نبی نوں وحی سناوے
ہک آکھن نور انہاندا جد منہ طرف ہدایت لیاون	تے جادو نور جاں طرف کفاراں مڑ گراہاندی جاون

یک کہیں مرادا یہو جو اول نبی او ڈیکاں کردے	ہجرت اس دی طلب فتح جد اہل کفر تھیں ڈردے
ایہ نورا ہا فر بنی جاں ظاہر کافر جسدا انکار دل	فر بولے گنگے انہے حقوں ہے دھند غبار دل
یا جس نے اگ بالی جانن گیتا نبی ایہا ہانی	تے اہل نفاق ہوئے نہ تھناں نفع نہیں روشنائی
نہ لیہے برے جو راہ پچھن پا سکرہ ہیا یاون	بلکہ اوہ بولے گنگے بھی فر کیونکر راہ ول آون
نہ اکو ہدایت عقل تہناں جو راہ پچھانن تے	نہ اکھیں والیاں طرف رجوع فر کیونکر حق سنجھاپی

أَوْ كَصَيِّبٍ مِّنَ السَّمَآءِ فِيهِ ظُلُمَٰتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَٰبِعَهُمْ

یا مانند مینہ وڈے دی آسماناں تھیں جو وچہ اسدے انہیرے تے گجن تے گھون ہو ڈالدے ہیں انگلیاں اپنیاں

یا مثال ایشاں مانند باراں بزرگ است آمدہ از آسمان کہ دراں تاریکیہا و رعد و برق باشد می آرند انگشتان خود را

یا جیوں مینہ آسماناں اسدے وچہ انہیر قہر دے	بھی گجے کہوین تا انگلیاں خو کناں اندر کردے

فِىٓ ءَاذَانِهِم مِّنَ ٱلصَّوَٰعِقِ حَذَرَ ٱلْمَوْتِ ۚ وَٱللَّهُ مُحِيطٌۢ بِٱلْكَٰفِرِينَ

وچہ کناں اپنیاں دے بجلی تھیں واسطے خوف مرنے دے تے خدا گھیرن والا ہے کافراں نوں

در گوشہاے خود　از آواز صاعقہ　بخوف مرگ　و خدا در گیرندہ ہست بہ کافران

اوہ بجلی کڑکن ڈردے موتوں اگل کنیں پاون	تے اللہ گھیرن وال کفاراں جنہم کتول جاون

يَكَادُ ٱلْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَٰرَهُمْ ۖ كُلَّمَآ أَضَآءَ لَهُم مَّشَوْا۟ فِيهِ

نزدیک ہی بجلی جو جھٹ لیجاوے اکھیں انہاندیاں نوں ہر واری جو جانن ہووے واسطے انہاندے ٹرن وچہ اس دے

نزدیک ہست کہ برق برباید چشمہاے ایشاں را ہر گاہ کہ روشنی کند برق ایشاں را بروند در آن

ہے نزدیک جو بجلی جھٹ لیجاوے نظر انہاں	جاں جانن ہووے انہانوں اس وچہ ٹرہون گاہاں

وَإِذَآ أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا۟

تے جد انہیرا ہووے اوپر انہاندے کھلوتے رہجاندے ہیں ✤ وچوں تاریکی دہد بر ایشاں بایستند

تے جد فر ہووے انہیر اوپر انہاں ٹھیر کھلوندے	انہیر چانن حیران کری انہاں ایدھر اودھر بھوندے

وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَاَبْصَارِهِمْ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ

تے جیکر چاہے اللہ البتہ دور کر دیسن اتے ویکھن انہاں دی نوں تحقیق اللہ اوپر ہر چیز دے قادر ہے

واگر خواستے خدا البتہ دور کردے شنوائی ایشاں را البتہ خدا بہمہ چیز توانا ست

ع ۲

تے جی چاہے رب دور کری انہاں شنوائی بینائی — ٹھیک اللہ ہر شے پر قادر اس وچ شک نہ رائی
خطف معنی چیز جو جھٹی مار شتاب لیجائے — صیب معنی مینہ بھی جو شے اتوں ہیٹھاں وہائے
علی اتے ابن عباس کہن ہور بہت مفسر بھائی — جو ہک فرشتہ بدل ٹورے رعد اس نام ایہا ای
تے برق ایہی چمکارا اس دی چابک اگ جو مارے — تے بعضی اس آواز فرشتے آکھن رعد پیارے
ایہ دین اسلام قرآن مثال مینہ اندی رب فرمائی — جیوں اول مینہ وچ سختی گجن کڑکن لشکن بھائی
تے آخر مینہاں کنوں آبادی روزی الن حیواناں — تویں قرآنوں دین اسلاموں زندگی لاں جاناں
جو اول اس وچ جنگ لڑایاں سختیاں گوناگونی — اوہ اہل نفاقاں سخت ڈراون عاجز کرن زبونی
وچہ قرآن جو کفر شرک دا ذکر انہیر تہناں نوں — بھی ذکر وعید عذاباں دوزخ گجن کڑک انہاں نوں
تے وعدے جنت فضل فتح ہو بیان ہدایت والے — ایہ بجلی وانگے یون چمکارے وچہ انہیر اجالے
ایہ چانن یوے تا دل خوش ہو کر ٹرن دو قدم اگیرے — جاں سختی دکھ عذاب سن نا ٹھیرن وانگ انہیرے
جاں دکھ عذاب وعید سن وچہ کناں انگل پاون — ڈر دے موت عذابوں دلنوں ہور طرف لگاون
جاں سختی جنگ منافق ویکھن نس ہو توں ڈر دے — اللہ گھیر اکٹھے کرسی دیسی بدلے ہر دے
جاں فتح اسلام غنیمت ویکھن رکھن قدم اگیرے — جاں سختی جنگ ہزیمت ویکھن ٹھیر رہن پچھیرے
ایہہ اکثر وچہ معالم بعض رفیعے موضح پایا — ہن اگے مظہری کنوں لکھیوے قاضی جویں لیایا
ایہ اہل نفاق مثال تہناں جویں مینہ خنگلو وچہ آوے — رات انہیری سب کڑکے بجلی لشک ڈراوے
دین قرآن مثال مینہاں اتے سختیاں وانگ انہیرے — صوم صلوۃ جہاد زکوۃ بھی تکلیفات ودھیرے
واجب فرض حلال حرام بھی ترک کرن شہوتاں — اہل نفاقاں سخت ڈراون وانگ انہیریاں اتاں
تے رعد جو ہے کڑکار بدل نت مثل وعید عذاباں — تے برق کہوں چمکارہ مثل غنیمت فتح اصحاباں

ف قولہ ایہ اکثر الخ ایہ مضمون نا ہیں بیان ہویا ایہ ... تفسیر معالم التنزیل ... کتاباں ... تھیں نقل ...

ع ٢٦ ع ٤

جمال تفسیر شاہ رفیع الدین دی تحقیق تفسیر سورہ بقرہ دی اردو زبان ... فائدیاں موضح القرآن ... تفسیر شاہ عبد القادر دی ...

۲۲

[illegible]

جاں فتح غنیمت ویکھن سو کھاراہ اسلام دسیاوے	اوہ سختی تے تکلیفاں انگلیاں سبھو اُنہاں بھلاوے
یا برق لیلاں روشن جو سدھے راہ بلاون	وعید عذاب جاں سن منافق انگلیاں کنّو چ پاون
کہن قرآن نہ سنیئیں یارو رولا غل مچاوو	ڈردے موت مشقت جنگوں کہن نہ سنو بھراؤ
جاں برق غنیمت فتح اسلام تے شوکت شان دسیاوے	تا دنیا حرص انہاں دی نظر ضعیفوں ضعفا وڈاوے
یا ویکھ دلیلاں روشن نظر انہاندیوں ضعف اُٹھیوے	فر حق نوں حق باطل نوں باطل ویکھن روشن دیوے
جاں برق غنیمت پچھے انہیر اسختیاں والا گھیرے	تا ہو حیراں منافق رہن کھلوتے وچ انہیرے
جے اللہ چاہے دور کرے تہاں شنوائی بینائی	جو حس ضعیف ہٹاوے بخشے حساں صحی صفائی
یا جیونکر کن تے اکھیں لدیاں اللہ تہاں ونجایاں	ایہ ظاہر اکھیں کن ونجاوے چاہے جداں گوایاں

يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوْا رَبَّكُمُ الَّذِيْ خَلَقَكُمْ وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ

اے لوگو بندگی کرو رب اپنے دی جس نے پیدا کیتا تساں نوں اتے انہاں نوں جو اگے تساں تھیں آہے تاں تسیں بچو

اے مرداں بپرستید پروردگار خود را آنکہ آفرید شمارا و کسانیکہ پیش از شما بودند تا در پناہ شوید

اے لوگو پوجو رب اپنے نوں جس نے تسیں اُپائے	تے اگلے بھی اس خلقے تا تسیں بچو نہ اگ جلاوے

الَّذِيْ جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ فِرَاشًا وَّالسَّمَآءَ بِنَآءً وَّاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً

جس نے بنایا واسطے تساڈے زمین نوں ہتھ وچھاونا تے آسمان نوں چھت تے اتاریا آسمان تھیں پانی

آنکہ ساخت برائے شما زمین را بساطے و آسمان را سقفے و فرود آورد از آسمان آبے

جس کیتی زمین فراش تساں تے انبر چھت گرامی	تے نازل کیتا اسماناں تھیں پانی مینہ انعامی

فَاَخْرَجَ بِهٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ فَلَا تَجْعَلُوْا لِلّٰهِ اَنْدَادًا وَّاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ

پس باہر لیایا نال اسدے میوے روزی واسطے تساڈے پس نہ بناؤ واسطے اللہ دے میری نے تسیں جاندے ہو

پس بیروں آورد بآں از میوہا روزی برائے شما پس مقرر مکنید برائے خدا ہمتایاں و شما مے دانید

فر اسدے نال نکالے میوے کارن رزق تساڈے	نہ کرو شریک اللہ دے جاں کراہن ہو دو راڈے

[illegible]

ندّ بمعنے مثل مانند بھی معنے ضد ایہا ائی
مثل جو آدم وانگ آدم دی گائیں وانگوں گائیں
لعل عسے دی معنے شاید دونویں حرف امیداں
ایہ سب بند بانتوں عام حکم رب کرو عبادت سارے
زمین آسمان بنایوس فصلوں بھیجے رحمت باراں
جو ایہاں صفتاں والا اسدی خاص عبادت آکھی
وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ کہیا رب خوب تسیں سبھ جانو
وچ مشکوۃ بخاری مسلم بن مسعود روایت
حضرت آکھیا ایہ جو اللہ نال شریک پکاریں
عبادت نرا سجود نہیں بل صوم صلوۃ زکوتاں
بدنی صوم صلوۃ تے مال زکوۃ نذر قربانی
ایہ سبھے قسم اللہ نوں خاص نہ سیر کسی وچ آیا
وچ تفسیر عزیزی اس آیت دے تحت لیائے
ایہ ظاہر کفر تے غیر عبادت وچہ جو شرک ملاون
اوہ نام غیراں دا جپدے جیونکر رب دا ذکر کچیوے
ہک ذبح کرن قربانیاں نذراں کارن غیر الٰہی
ہک غیر اللہ دا نام پکارن سختی وقت بلائیں
ہک نفع اسیدہ غیراں تھیں رکھن منگن بخت مراداں
جے کرن وسیلہ نام کسے دا جو مقبول ربانے
اس صورت وچہ شرک نہیں اس حاجت رب تھیں چاہی
ہک نام غیراں دا نام اللہ دے نال برابر کردے
ابن ماجہ ہور نسائی ابن عباسوں کرن روایت
مَاشَاءَ اللّٰہُ وَشِئْتَ یعنی جو رب چاہے

اللہ پاک مانند مثل تھیں اینویں ضدوں بھائی
تے ضداں جویں انھیرا چانن جمع نہ ہوون کھائیں
پر وچہ کلام ربانی معنے ثابت پاک گو نیداں
جو پالنہارا کو یاون والا جدی اٹھ پیارے
فر کھیتی گھاہ اناج لکالے میوے باغ بہاراں
نہ اسدی واعبادت جیوچہ صفت نہیں ایہ کائی
جو اللہ پاک نہ ایہ کسے صفتاں شرک کویں فرآنو
کسے کیتا سوال نبی نوں کیہڑا وڈا گناہ نہایت
تے اللہ پیدا کیتا تینوں غیر اگے جھکھ ماریں
ہے ترے قسم عبادت بدنی مالی قولی باتاں
قولی ہے تسبیح تلاوت ذکر ثنا ربانی
نہ جیونکر پیر پرستاں ہکو سجدہ شرک ٹھہرایا
جو وچہ عبادت ربدی جنہاں ہور شریک ملائے
اوہ بھی بنے پاک انہاں تھیں کرجو غیر کماون
اوہ قرب حضور غیراں دا ڈھونڈن شرک نام سدیرے
ہک بندہ عبد فلانے رکھن شرک نام تباہی
جو تا اوہ دفع بلائیں ہوون شرک پچیکو راہیں
کرن رجوع غیراں ول شرک ڈبن شرک فسادیں
رب تھیں منگ مراد کہن ایہ حرمت نال فلانے
نام ولی دا ہویا وسیلہ جو مقبول الٰہی
قدرت عام تے علم اندر جیوں آیا وچہ خبر دی
جو ہک شخص نبی نوں کہدن آکھیا وچہ حکایت
تے جو توں چاہیں حضرت اسنوں وکیا کہندے آہے

نوں ہینیوں نہ ٹھہرایا رب دا شل شریک بنایا | بلکہ آکھیا جو اللہ ہکو جاہے ایہہ سمجھایا
بھی انہوں ہو رحدیث احمد ہو ابو داود نسائی | ہور ابن ماجہ تحقیں وچہ عزیزی کنوں حذیفے آئی
بھی لکھیا جویں عبادت غیر اللہ دی کفر ایہائی | تویں اطاعت غیر کفر ہے استقلالوں بھائی
یعنے سر خواص دا آکھیا من فرض پچھانے | نہ رب دے حکم ہویا جاون والا اسدی تائیں جانے
بھاویں اسدا حکم مخالف ظاہر حکم الاہوں | تاں بھی اس تقلید ضروری جانے بھلا راہوں
ایہہ بھی کفر محدث لکھیا ویکھ عزیزی والے | اتخذوا احبارھم تحقیں اسدی سند لکالے

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ

تے جیکر ہو رہے تسیں وچ شک دے اس چیز تحقیں جو اتاری اساں اپر بندے اپنے دے پس لیاؤ ہک سورت مانند اسدی

واگر ہستید در شک از آنچہ فرود آوردیم بر بندہ خود | پس بیارید یک سورت | مانند آن

تے جیکر ہو تسیں وچ شبہ جو بھیجیا اساں ایہائی | بندے اپنے تے پس لیاؤ سورت وانگ اس کائی

وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

تے بلاؤ حاضراں اپنیاں نوں | سوا اللہ دے | جے ہو تسیں سچے

و بخوانید مددگاران خود را | بجز خدا اگر ہستید راستگوی

تے مددگار بھی اپنے جو رب باجھ بلاؤ سارے | جیکر ہو تسیں سچے جو اوہ بندہ کرے بلارے
شہداء کنوں مراد جو حاضر وقت فصیح عرب دے | جو تسیں بناؤ اوہ بھی ویکھن نالے کلمے رب دے
اوہ آپے سچ گواہی دیسن فرق زمین آسمانے | بندیاں قول نہ رلدا ہرگز نال کلام ربانی
ہک آکھن شہداء مراد اوہ جنہاں عبادت کردے | بت رئیس بلاؤ اپنے مدد کرن جو مردے
معجزہ ایہہ قرآن اجیہا تیک قیامت جاری | اج تک کسے تحقیں نہ بن سکے ہکا سورت ساری
حضرت کجھ نہ پڑھیا لکھیا جان نہ سکے والے | لکھن پڑھن والے سب تسیں عاجز ہوئے نرالی
اوہ ساری عرب مخالف دشمن سبھ یہود نصاری | پر سورت ہک نہ بنی کسے تحقیں کر کر تھکے جاری
جنہاں نصیب ایمان آیا جد سنے ایمان لیائے | تے جو محروم نہ منیاں ضدوں حسدوں کفر کمائے

فَاِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِیْ وَقُوْدُهَا النَّاسُ

پھر جیکر نہ کیتا تساں تے کدی نہ کر سکو گے پس بچو اس اگ تھیں جو بالن اسدا آدمی

پس اگر نکردید و ہرگز نتوانید کرد پس حذر کنید از آں آتش کہ ہیزم آں مردماں

وَالْحِجَارَةُ ج اُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِيْنَ

تے پتھر ہے تیار کیتی گئی ہے واسطے کافراں دے

و سنگہا باشد تیار کردہ شدہ برائے کافراں

جے ناکیتا تساں کدی نہ کر سکو پر ہیز اس نار نوں
ایہ بھی معجزہ غیبی خبر جو کدی نہ ہو گی تساں تھیں
بک آکھن ہارے پتھر بلن آتش سخت اوہی
لینے جد تئیں عاجز ہوئے لیاون مثل قرآنوں

جو بالن اسدا آدم پتھر جانے تیار کفاراں
تے بالن دوزخ پتھر گندہک کالے رب پتھر ان تھیں
بک کہن جو بت پتھر اوہ سڑسن مظہری اندا ایہی
جے منکر ہو سو دوزخ سڑسو مٹوں دلوں بچاؤ

وَبَشِّرِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اَنَّ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ

تے خوشخبری دہ انہاں نوں جو ایمان لیائے تے کم نیک کمائے جو واسطے انہاں دے باغ ہن جو وگدیاں ہیں ہیٹھ انہاں دے نہراں

و بشارت دہ آنہارا کہ ایمان آوردند و کارہائے نیک کردند کہ ایشاں را بوستانہا اند میرود زیر آں جوئیہا

توں دیہو خوشخبر ایمان جو لیائے عمل بھی نیک کماندے
جو انہاں کارن باغ بہشتاں نہراں تلے جہاندے

كُلَّمَا رُزِقُوْا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِّزْقًا قَالُوْا هٰذَا الَّذِيْ رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ

ہر واری جو دتے جاون گے انہیں میوے بہشت روزی کہن گے ایہ اوہو ہے جو کھوایا گیا ساں اگے

ہر بار کہ روزی دادہ شوند از انجا از قسم میوہا روزی دادن گویند کہ ایں ہماں است کہ روزی دادہ شدہ بودیم پیش ازیں

ہر واری جو دتا جاسی میوہ کوئی انہاں نوں
کہسن ایہ ہے اوہ جو آہا ملیا اگے ساں نوں

وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

تے دتے جاون گے اوہ روزی ہکو جیہی تے واسطے انہاں دے وچہ اسدے بیویاں ہین ستھریاں اتے اوہ وچہ اسدے ہمیشہ رہن والے ہین

و آوردہ شود بایشان آن روزی مانند یکدیگر و براے ایشان در آنجا زنان اند پاک کردہ شدہ و ایشان در آنجا جاوید اند

تے آندی جاسی باہناں کارن روزی ہکو جیہی
سن بغوی کہیو معاذ گنوں اوہ صالح عمل اہیائی
میوے جنت رنگ موافق دسن ہکو جیہے
لذت ہر وی گوناگوں کھادیاں فرق لبھیسے
یا کہن مشابہ میوے دنیا لذت وکھ اہیائی
بیویاں پاک نفاسوں حیضوں تنیوں غائط بولوں
اہل جنت وچہ جنت ہر دم موت کدی نہاں آہیں
بھی نال اسناد بخاری آہوں وچہ معالم لیایا
پہلا ٹول جو جنت وڑسی صورت چن بدر دی
نہ غائط بول نہ تھکن نہ سنکن کنگھیاں انہاں زر بھیر
بیویاں انہاں حورالعین ہسیاں ہو ہو ہوڑ آسنے
سٹھ گز لمیاں قد آدم تنہاں ایہو قد سہاوے
اوہ نازک بدن لطیف نہایت صفت کیتی جاوے
بھی انس کنوں جو نبی کیہا ہک عورت جنات جے آوے
تک جنی سر دنیا تھیں دوہ بھی جو دنیا وچہ آیا
جو اہل جنت بن اہری ہوسن جیسے وال اکھی

انہاں کارن بیویاں پاک جنت وچہ حسن جنہاں تھیسی
جو نال علم تے نیت نیک بھی صبر اخلاص صفائی
جاں ہک کھاون فر دوجا وی کہن کہسن ہوا ایہی
یا کہن جو ہک جیہے عمدہ برابر اک دسیوے
یا کہن مشابہ نام انہاں پر لذت مزہ جدائی
بھی کل برائیوں میل اتے پاکیوں بخیوں قولوں
نہ باہر آون کدی نہ پیری دکھ ازار کداہیں
ابو ہریرہ کہے جو سرور عالم محمد فرمایا
فر دوجا جماعت کوکب دری دی اگوں جاین گے دی
کستوری دا اگ نکھار انہاں آکھیا عود اگر تھیر
اوہ سب صورت ہک مرد ہوسن بھی آدم قد ہویا نے
بھی ہور روایت دو بیویاں ہر مرد بہشتی پاوے
ستر حلے وچوں ساق تنہاندی مکھ دسیاوے
روشن ہسن زمین آسمان بھی خوشبو تھیں بھر جاوے
بھی ہور روایت ابوہریروں خود سرور فرمایا
کلیاں اکھیں جوان ہمیش پوشاک نہ کہنہ ہوئی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا

تحقیق خدا تعالیٰ نہیں شرماندا اس تھیں جو بیان کرے کائی مثال مچھر ہووے پس جو کجھ اپر اس دے ہے

البتہ خدا شرم ندارد از آنکہ بیان کند مثالے را پشہ را | پس از آنچہ بالا تر از آن است

اللہ ٹھیک بیان مثالاں کردا نا شرماوے | مچھر نال تے جو وداس تھیں کوئی مثال جو بہاوی

وچہ سورت حج مثال مکھی دی اللہ جو فرمائی	جو جنہاں پکاروہیں بن مکھی سکن نہ بنائی
بھی سورت عنکبوت اندر رب ڈاڈے ذکر لیایا	جو اسہ بابجھ بناون ہیلی ڈاڈے جیوں گھر پایا
کہیا یہود کمینیاں چیزاں اللہ ذکر کیوں کیتا	تداہ آیت نازل ہوئی ویکھ معالم ہیتا

فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا فَيَعْلَمُوْنَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّهِمْ

پس ایہ اوہ لوک جو ایمان لیائے پس جاندے ہیں جو اوہ مثال سچ ہے رب انہاندے تھیں

اما آنانکہ ایمان آوردند پس مے دانند کہ آن مثال راست است از پروردگار ایشاں

ایہ لوک ایمان جو لیائے جانن ٹھیک مثال	ایہن سچ انہاندے رب تھیں ناہیں غیر مقال

وَاَمَّا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَيَقُوْلُوْنَ مَاذَآ اَرَادَ اللّٰهُ بِهٰذَا مَثَلًا

تے ایہ اوہ جو کافر ہوئے پس کہندے ہیں کیہ چیز ارادہ کیتا اللہ نے نال اس مثال دے

وآنانکہ کافر شدند پس مے گویند چہ خواستہ است خدا باین مثال زدن

تے ایہ لوک جو کافر ہوئے پس اوہ آکھن سارے	جو کیا چاہیا رب ایہیں مثالوں عیب دہرن بیچارے

يُضِلُّ بِهٖ كَثِيْرًا وَّيَهْدِيْ بِهٖ كَثِيْرًا ۭ وَمَا يُضِلُّ بِهٖٓ اِلَّا الْفٰسِقِيْنَ

گمراہ کردا ہے نال اس دے بہتیاں نوں تے ہدایت کردا ہے نال اس دے بہتیاں نوں تے نہیں گمراہ کردا نال اس دے مگر بدکاراں نوں

گمراہ مے کند خدا بسبب آن مثال بسیاری را و راہ مے نماید بسبب آں بسیاری را و گمراہ نمے کند بسبب آن مگر بدکاراں را

گمراہ کرے اس نال گھنیاں بہت گھنیاں راہ دکھاوے	تے نا گمراہ اس نال کرے رب مگر جو فاسق کہاوے

اَلَّذِيْنَ يَنْقُضُوْنَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْۢ بَعْدِ مِيْثَاقِهٖ ۠ وَيَقْطَعُوْنَ مَآ اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖٓ اَنْ يُّوْصَلَ

اوہ بدکار جو توڑدے ہیں عہد خدا تعالیٰ دے پچھوں محکم کرنے اوس دے تے قطع کردے ہیں اس چیز نوں جو حکم کیتا خدا نے جو پیوند کیتی جاوے

آن فاسقان کہ مے شکنند پیمان خدا را بعد از بستن آن و مے برند آنچہ امر کرد خدا بہ پیوستن آں

اوہ بدکار جو توڑن عہد اللہ بعد پکائے	تے قطع کرن اوہ گنڈھن جو کجھ گنڈھن رب فرمائے

وَيُفْسِدُونَ فِى الْاَرْضِ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ۝

تے فساد کردے ہیں وچہ زمین دے ایہ لوگ اوہی ہیں ٹوٹا کھانے والے

وفساد مے کنند در زمین آں گروہ ایشانند زیان کاراں

نے کرن فساد زمین اندر انہاں ٹوٹی گھاٹی آئے
توڑن عہد مراد جو اندر روز ازل دے کیتا
یا جو عہد توریت اندر رب بھیجیا طرف تہنوں
تے قطع کرن اوہ چیز جو اللہ گنڈھن تئیں فرمایا
ایہ بعضیاں من بعض نہ منن قطع بہود کریندے

قرآن پیغمبر آپ نہ منن لوگ بھی بہت گوائے
یا اوہ عہد جو نبیاں تھیں سن امتاں اللہ لیتا
محمد نبی قرآن منیاں ہے توڑیا اوہ مردوداں
جو سب رسول کتاباں منیوں ایہناں فرق بنایا
یا صلہ رحم جو امر کیتا رب فاسق لوگ توڑیندے

كَيْفَ تَكْفُرُوْنَ بِاللّٰهِ وَكُنْتُمْ اَمْوَاتًا فَاَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيْتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيْكُمْ

کس طرح کافر ہوندے ہو نال اللہ دے تے آہے تسیں مردے فرجوایا تسانوں فر مار یگا تسانوں فر زندہ کریگا تسانوں

چگونہ کفر کنید بخدا و حالانکہ بودید بے جان پس زندہ کرد شمارا باز بمیراند باز زندہ کند شمارا

کیوں کفر کردے تسیں نال اللہ دے مردے سب تسیں ہے
فر جان پایوس پھر تساں مرسی پھر اوہ تساں جوائی

ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ۝

پھر طرف اوسدی پھیرے جاؤگے

باز بسوی او گردانیدہ خواہید شد

فر طرف اسیدی موڑی جاسو اندر روز حشر دے
وچہ مظہری کیہا جو اول مردے اربعہ عناصر ہے
فر خلطاں چار بنی رت بلغم سودا بھی صفراوں

جو نیک اعمال یا برے کمائے بدلے دیسی ہر دے
آتش خاک ہوا ہور پانی وت غذا بنیا ہے
فر نطفہ فر علقہ مضغہ ایہ سب روح رواؤں

فر جان پائی وچہ زندہ کیتس نعمت یاد کراوے
فیر مریسی ایہ بھی نعمت پیاریاں نال ملاوے

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُم مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ

اوہ اللہ اوہ ہے جس نے پیدا کیتا واسطے تساڈے جو کجھ وچہ زمین دے سب فر قصد کیتا طرف آسمان دی

وے آنست کہ بیافرید براے شما آنچہ در زمین ست ہمہ پس قصد کرد سوے آفریدن آسمان

ہے اوہ جس اپایا جو سبہ وچہ زمین تساں کارن	تجھے اس تھیں قصد کیتا اس طرف آسمان سوارن

فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

فر درست کیتا انہانوں ست آسمان تے اوہ نال ہر چیز دے جانن والا ہے

پس راست کرد آنہارا ہفت آسمان و او بہمہ چیز دانا ست

تا ست آسمان بنایوس لے اوہ ہر شے نوں جانے	وچہ مظہری نقل معالم تھیں اتھا ابن عباس آنے
جماد زمین کیتی سن قوتاں پیش آسمان بنائے	وت فر ست آسمان سوارے وت فر زمین وچھائی
بھی لکھیو نے ہیں ایہا ای ایہ آیت سوار دہاڑے	فر دو روزاں وچہ قوت اپایوس ہنگل بدھ پیارے
فر دو روزاں وچہ دیر جمعہ نوں ست آسمان بنائے	جویں سپارے چوہویں وچہ تھے پا وچہ رب بتائے

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً

تے یاد کر جس وقت کہیا رب تیرے نے واسطے فرشتیاں دے تحقیق میں کرنے والا ہاں وچہ زمین دے نائب

ویاد کن چوں گفت پروردگار تو بفرشتگان کہ من پیدا کنندہ ام　　در زمین جانشینے را

تے کرتوں یاد جاں آکھیا سی رب تیرے ملکاں تائیں	ہاں ٹھیک میں کرنیوالا وچہ زمین دے نائب جائیں
سن وچہ عالم جاں رب خالق زمین آسمان اپائے	فرشتے وچہ آسماناں وچہ زمین دے جن وسائے
بہتی مدت لنگھ جنانوں وچہ حسد عداوت پائی	اوہ ظلم تعدی بکدو جے تے کرن فساد لڑائی
رب لشکر یک فرشتیاں بھیجیا جن تہناں بھی گھسدے	ایہناں جنات تھیں جن ناہم ہویا رب جنت اندر رہندے
ابلیس آہا سردار تہناں ہو مرشد وڈا عالم	ایہناں نے میں تھیں مار ترا ہے ناپوڈا ای جن جو ظالم
اوہ ملک زمین وچہ سن رب ابلیس دی بادشاہی	سب ملک زمین آسمان بھی جنت بادشاہی تس آہی

کدی وچہ زمین عبادت کردا کدی جنت اسمانی
دلوں عجب ابلیس وڈیائی مدھا مدھ شیطانی

فراسنوں بن لشکر رب آکھیا میں ہک نائب کردا
اوہ نائب رب دا حضرت آدم تابعدار امر دا

حکم اللہ دا اوا کرے ہور لوکاں وچہ بھی جاری
تے ربدی طرف بلاوے راہ وکھاوے خلقت ساری

نہ رب نوں کجھ نائب دی حاجت بندیاں حاجت آہی
انہاں نائب وسیلے جنہوں مشکل لینا فیض الٰہی

قَالُوْٓا اَتَجْعَلُ فِیْهَا مَنْ یُّفْسِدُ فِیْهَا وَیَسْفِكُ الدِّمَآءَ

کہیا فرشتیاں نے کیا پیدا کردا ہیں توں وچہ زمین دے جیہڑا فساد کریگا وچہ اسدے اوہ تیرا گا خون

گفتند آیا آفرینی　در زمین آنرا کہ تباہی کند دراں　وبریزد خونہا را

کیہا فرشتیاں پیدا کریں کیوں اسوچہ انساناں تائیں
جو کرن فساد خرابی اسوچہ ویٹن خون ازائیں

وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ ۭ قَالَ اِنِّىْٓ اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ

تے اسیں تسبیح کردے ہاں نال تعریف تیری دے پاکی ذکر کردے ہاں واسطے تیرے فرمایا تحقیق میں جاندا ہاں جو تسیں نہیں جاندے

وما تسبیح مے کنیم با حمد تو وپاکی بیان مے کنیم براے تو گفت البتہ من میدانم آنچہ شما نمیدانید

تے اسیں کراں تسبیح سن حمد دے پاکی تیرے تائیں
سبحان اللہ وبحمدہ دینہ راتیں اساں سوہاوے

ہک کہن سوال فرشتیاں دا ایہہ جہت تعجب آیا
رب فرمایا مینوں علم خبر نہیں تساں کائی

رب فرمایا ٹھیک میں جاناں جو تسیں جانو ناہیں
ایہہ افضل کل کلاسوں ورد فرشتیاں نبی بناوے

وچہ حکمت دی آکھن لگے عجب انکارون ناہا
نبی ولی اس نسلوں ہوسن صالح نیک کمائی

وَعَلَّمَ اٰدَمَ الْاَسْمَآءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓىِٕكَةِ

تے سکھایا خدا تعالے نے آدم نوں نام چیزاں دے سبھے فر پیش کیتا انہاں نوں اوپر فرشتیاں دے

وبیاموخت خدا آدم را نامہاے مخلوقات ہمہ باز پیش کرد　آنچیزہا را　بر فرشتگان

تے رب سکھائی آدم تائیں نام تمامی چیزاں
فر کیتیاں پیش اوہ چیزاں اگے ملکاں کرن تمیزاں

[illegible]

فَقَالَ اَنْۢبِــُٔوْنِیْ بِاَسْمَآءِ هٰۤؤُلَآءِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ

پس فرمایا خبر دیہو مینوں نال ناماں ایہناں چیزاں دیاں دے — جیکر ہو تسیں سچے

پس گفت خبر دہید مرا بنامہاے این چیزہا اگر ہستید شما راست گویاں

فرا کھیوس خبر دیہو تسیں مینوں جو سب نام انہاندے
سن وجہ معالم کہیا فرشتیاں جے رب کسی پیدا
اوہ بھانویں بزرگ عالم ہوسی ساتھوں علم زیادہ
تا ظاہر کیتا رب انہانوں فضل علم آدم دا
ابن عباس کہے ہر شے دا نام تاہیا کہ پیالی
ہک آکھن نام اولاد آدم دے الله بتا سکھائی

جیکر ہو تسیں سچے اپنے دعوی وچہ جو کہندے
ساتھی جیہی نہ اکرم اعلم کرسی خلق ہویدا
جو اس نے ڈٹھا سو اساں ڈٹھا اگے اسیں آمادہ
اس آیت تھیں ظاہر جاپے وڈا شان علم دا
ہک آکھن نام فرشتیاں بعضے نام کہن ہر حالی
ہک کہن جو لغتاں سب سکھایاں ہر تھیں سخن الائے

قَالُوْا سُبْحٰنَكَ لَا عِلْمَ لَنَاۤ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا ؕ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِیْمُ الْحَكِیْمُ

کہیا فرشتیاں پاکی تینوں نہیں کجھ علم واسطے ساڈے مگراں جو سکھایا توں ساہنوں تحقیق توں ہیں ڈاڈھا علم والا حکمت والا

گفتند پاکی یاد میکنیم ترا نیست ہیچ علم مارا مگر آنچہ تو آموختی مارا — البتہ توئی دانا باحکمت

کہیا فرشتیاں پاکی تینوں علم اساں کجھ ناہیں
حکیم بنیں حاکم عادل بنعوی الیہ فرماوے

اگر جو تدہ سکھایا توں ہیں علم حکمت دا سائیں
بھی یکیاں یکماں والا حید اگے کم خطا نہ جاوے

قَالَ یٰۤاٰدَمُ اَنْۢبِئْهُمْ بِاَسْمَآىِٕهِمْ ۚ فَلَمَّاۤ اَنْۢبَاَهُمْ

کہیا الله تعالی نے ای آدم خبر دیہ انہاں نوں نال نام انہاں چیزاندے فیر جد خبر دتیوس انہاں نوں

فرمود اے آدم خبر دہ فرشتگان را بنام این چیزہا پس چون خبردار کرد — ایشاں را

بِاَسْمَآىِٕهِمْ ۙ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَّكُمْ

نال ناماں انہاندیاں دے کہیا بھلا نہیں کہیا سی میں تسانوں — دراں

بنامہاے آنہا فرمود آیا نہ گفتہ بودم — شمارا

رب کہیا ای آدم دس انہانوں نام اشیائیں — جاں دسیں نام تاں رب فرمایا — دس کدھائی

[illegible]

إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

جو تحقیق میں جانداہاں غیب اسماناں دے تے زمین دے تے جانداہاں میں جو کجھ ظاہر کر دیہو تسیں تے جو کجھ چھپاندے ہو تسیں

کہ البتہ من میدانم پنہان آسمانہا و زمین را و میدانم آنچہ ظاہر مے کنید و آنچہ پنہان میدارید

میں جاناں غیب اسماناں زمیاں ہرگز لگ نہ کائی
تے جاناں جو تسیں ظاہر کردے جو گل تساں چھپائی
ظاہر کہیا اتجعل فیہا مفسد لوگ اُپاویں
تے ملکاں کہیا جو ساڈے جیہا نہوسی کرسی بھاویں

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰئِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ

تے جد کہیا اساں واسطے فرشتیاں دے جو سجدہ کرو واسطے آدم دے پس سجدہ کیتا انہاں سوا ابلیس دے ٭ وچوں گفتیم بفرشتگاں کہ سجدہ

تے جد اساں کہیا فرشتیاں کرو سجدہ آدم وَلے
تا سجدہ کیتا سبھناں ملکاں بن ابلیس اکلے

أَبٰى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكٰفِرِينَ

انکار کیتس تے ہنکار کیتس تے ہویا کافراں وچوں ٭ انکار کرد و سرکشی نمود و گشت از کافران

اس انکار تکبر کیتا ہو گیا کنوں کفاراں
ہک کہن آہا وچہ علم اللہ دے گنیاں وچہ اشراراں
ہک کہن جو سجدے حکم فرشتیاں وچہ زمین جو رہندے
قول اصح جو کل فرشتیاں کیتا عالم کہندے
ہک کہن جو سجدے حکم اللہ نوں آدم قبلہ آیا
قول اصح آدم نوں سجدہ تعظیموں فرمایا
اوہ سجدہ جھکن تحیت آہا متھا زمیں نہ لاون
اوہ وچہ اسلام اساں توں باطل بغوی ایہ فرماون
ابلیس فرشتیاں کنوں فرشتہ ابن عباس بتاوے
بھی اکثر کہن مفسر ایہو ہیں محی السنۃ لیاوے
حسن کہے اوہ جن آہا وچہ سورت کہف جو آیا
كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ اللہ خود فرمایا
اوہ سب جناں دا اصل اہیجے جیویں آدم اصل انساناں
فرشتے نوروں اوہ آتش تھیں جیونکر وچہ قرآناں
فرشتیاں نسل اولاد نہیں ایس ثابت نسل قرآنوں
پر اوہ قول اصح جو سجدے حکم آہا ملکاں نوں
... فرشتیاں ناروں پیدا جنت وچہ جو رہندے
ابلیس بھی انہاں وچوں آہا جن تہاں بھی کہندے
... الجنۃ تساں رب فرمایا
یعنے سب تے جناں دی وجہ کافر لقب بنایا

دیا موجنت خدا
تے رب سکھائے آدم

فرشتیاں نوں اوہ کافر بیٹیاں ہے بدیاں کہندی ہے سن وچ معالم ابو ہریرہ وں باسناد بتاوے جا ہووے شیطان ہے تروے ہے ہک کجا نوں	ایہہ جن فرشتے نہیں ہے سورت والصفت دیکھیا ہے جو نبی کہیا جد بندہ آیت پڑھ کر سجدے جاوے اس نیاں حکم ہے جنت ہیں تے نیاں دوزخ میںنوں

وَقُلْنَا يٰٓاٰدَمُ اسْكُنْ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا

تے کہیا اساں اے آدم وس توں اتے بیوی تیری وچ بہشت دے تے کھاؤ اس تھیں کشادہ جتھوں　　چاہو تسیں

وگفتیم اے آدم سکونت کن تو و زن تو در بہشت و بخورید ازاں خوردن بسیار　　ہر جا کہ خواہید

تے کہیا اساں اے آدم وس توں تے بیوی وچ جنت	تے کھاؤ اس تھیں کھلا او جتھے چاہو بہر نعمت

وَلَا تَقْرَبَا هٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُوْنَا مِنَ الظّٰلِمِيْنَ ۝

تے ناں نیڑے جاہو　　اس درخت دے　　پھر ہو جاؤ گے　　ظالماں تھیں

و نزدیک مشوید بایں درخت　　پس خواہید شد از ستمگاراں

تے نیڑے اس درخت نہ جاہو پھر تسیں تفسیر ظالم ابن عباس ہے کہو مقاتل اوہ رکھ سنبل کہ آیا معنے ظلم جو حق کسے دا دیون دوجے تائیں سن وچہ معالم آدم جیہوں جنت وچ نکوئی نہ دکھ نہ درد نہ خبر آدم نوں ڈٹھی جاگی جاں آئی آدم پچھیا کون تاحوا کہیا ایس بیوی تیری	ہک خاص شجر ہے جنس شجر اوہ آکھن دیکھ معالم ابن مسعود انگور تے ابن جریج انجیر بتایا وچ اصل ظلم دا معنے رکھن شے توں بے جائیں ستا آدم کھبی وکھیوں حوا پیدا ہوئی اوہ اعلے احسن صورت بیٹھی سر دی کول دسیائی رب تیری خاطر میںنوں سرجیا تیںنوں خاطر میری

فَاَزَلَّهُمَا الشَّيْطٰنُ عَنْهَا فَاَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيْهِ

پھر لکایا انہاں نوں شیطان نے اس بہشت تھیں پس نکالیوس انہاں نوں اس چیز تھیں جو آہے وچ اوس دے

پس بلغزانید ہر دو را شیطان از انجا پس بیروں آورد ایشاں را ازاں نعمت کہ بودند دراں

پس شیطان بھلا کے انہاں جنت تھیں تھکایا	جس نعمت وچ سے دوئیں باہر اوس کڈھائی

سن وچہ معالم کہیا جو شیطوں چاہے جنت جاواں
پر خازن جنت وٹن ندیون سپ آہا اس پیارا
سپ ان اکھیوس مینوں منہ وچہ لیکر جنت جائیں
بھی وچہ معالم محی السنت نقل حسن تھیں آندا
تے نعمت جنت وکھ آدم کدی دلوچہ کری اندیشہ
جاں ایہ شیطان تکھیا تا ہسنوں بہت غنیمت گنیا
فر کھوہاری دو ہاں اگے جنت وچہ کھلویا
دیاں انڈہ خاص شیطانوں گا ون دا بھی انہویں
جو توں کیوں روویں اکھیوس رودا ں موت ڈی یاں
ایہ گل کہہ کر دور ہو یا اوہناں نوں غم لایا
کہیا ای آدم رکھ ہمیشگی والا تدھ بتائیں
آدم آکھیا ایہ رب ہٹکیا ہیں ایہہ مول نہ کھاواں
انہاں جاتا قسم اللہ دی کوڑی ہر گز کوئی نہ کھاوے
آپ کھادا فر آدم تائیں دتس اوس بھی کھایا
جو حضرت آدم سوچ اندر اس رکھ تھیں کھادا آہیے
اوس ہستی اندر کھانے سانوں لبھیں وہنیں پایا
ہیں سب نعمت جنت دی تیری کارن بھا جائی
آدم آکھیا یا رب نعمت ہر گز کمی نہ آہی
رب فرمایا قسم مینوں ہیں نہیں سٹے تدہ اتارن
فر وہاں جنت جامے پاٹے تن تھیں ننگے ہوئے
کار لوہے دی رب سکھائی امر کیتا کر واہی
فر دانے کڈھے بیٹھے گدھا آٹا نان پکائی

تا آدم حوا نوں وچہ جنت کر وسواس بھلانواں
قس چار ٹنگاں اٹھ وانگوں سہنا خازناں وچہ گذارا
خازن عنب نہ جانن منہ وچہ لیگیا اسدی تائیں
جو حضرت آدم سن حوا کدے جنت باہر جاندا
جھبے افسوس کویں ایہ نعمت سانوں رہی ہمیشہ
ایس اندیشے طرفوں دشمن جانی دا کم بنیاں
ڈاڈھے غم اندوہوں دردوں رویاں کر کر دیا
آدم حوا اوس نہ جانن پچھن لگے دو دیں
جو چھوڑ جا سوں تسیں ایہہ عیش شاں نعمت باجہ شماروں
اس تھیں تھے بھیر کسے دل شیطوں بھیر ایا یا
جو اسنوں کھاویں کدی نہ مرسیں ہمیش نت اتھائیں
اوہ قسماں کھائے نال اللہ دالے میں تساں بھلا تباواں
وچہ فریب آئی فر حوا روڑی رکھ ول جاوے
بغوی کہے سعید مسیب کرکے قسم تبایا
حوا خمر پیا یوس ہستی آیوس کھادس تائیں
ابن عباس رض کہے آدم نوں اللہ تدقر پایا
ہک رکھ کارن اوہ سب نعمت تینوں تنگ سیائی
پر مینوں ظن جو کرے نہ کوئی کوڑی قسم الٰہی
فر اوتھو ہلیش نہ ہوسی تینوں باجھوں اوکھیاں کاراں
فر جنت تھیں کڈھ دھرتی سٹے بہتے بدت روئے
فر دا ہی بیجی پانی دتا بیگی وڈھی گاہی
فر کھادے بیٹھے سر پر سنی جو رب قلم وگائی

وَقُلْنَا اهْبِطُوْا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي

تے کہیا اساں اتر جاؤ بعض تساڈا واسطے بعض دے دشمن ہے تے واسطے تساڈے وچ

وفرمودیم کہ فرود روید بعض شما بعض را دشمن باشد وشما را ہست در

الْاَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَّمَتَاعٌ اِلٰى حِيْنٍ

زمین دے جائے آرام دی تے فائدہ سندی ہے مدت تائیں

زمین آرامگاہ وبہرہ سندی تا مدتے

تے آکھیا اساں جو تلے وکھو تسیں ہکدوجے دے ویرائیں
اہبطوا لفظ جمع دا ہے اتے آدم حوا دوویں
سراندیپ پہاڑ جو ہند زمین وچ آدم اوتھا اتاریا
تے جدہ حد یمن وچہ پاس مکے تتہ حوا آئی
ویر عداوت آدمیاں ہور سپاں اخر تائیں
ہور وچہ معالم ابن عباسوں با اسناد لیایا
جو سپ مارے ویروں ڈردا کہیا ساتھوں ناہیں
ہور ابوسعید جو خدری آکھے پیغمبر فرمایا
پس وچہ مدینے سپ جو ویکھو ترے دن خبراں کریو
وچہ تفسیر عباسی ہور بھی ایہناں جوہاں نالے
اتھ لفظ جمع دا اسکارن جو وچہ اولاد بھی آہی

تساں کارن وچہ زمین آرام تے فائدہ مرداں تائیں
ہک کہن ابلیس تے سپ بھی نالے جمع کدھر با اوویں
تے ابلہ شام ولایت شہر ابلیس تھائیں ماریا
تے اصفہاں وچہ سپ گایا دیکھ معالم بھائی
بھی آدمیاں ابلیس عداوت ظاہر آکھ سنائیں
جو حکم اساں نوں مارن سپاں چھوڑن دا نہ آیا
ہاں جد تھیں ویر سپاں تد تھیں صلح نہ ہوئی کدائیں
جو وچہ مدینے ٹولہ جناں اوہ اسلام لیایا
جے فیر بھی دیکھو مارو ہے اوہ شیطوں ہول نہ ڈرہو
مدارک وچہ صحیح جو آدم حوا دوویں نکالے
وچہ سورت طہ اہبطا آکھیا دوہاں کارن بھائی

فَتَلَقّٰۤى اٰدَمُ مِنْ رَّبِّهٖ كَلِمٰتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ اِنَّهٗ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ

فر سکھ لئے آدم نے اپنے رب تھیں کلمے تاں رجوع کیتا اللہ نے اوپر اس دے تحقیق اوہ رجوع کرنیوالا مہربان ہے

پس فرا گرفت آدم از پروردگار خود سخنے چند پس بازگشت خدا بمہربانی بروی البتہ او ہست بازگردندہ مہربان

فر سکھے آدم رب تھیں کلمے رحمت کیتا پھیرا
تلقی معنے سکھن سجھن ہور قبولن لیسا
ابن عباس کہیا جد آدم حوا دنیا آئی
چالی روز نہ کھادا پیتا رووݨ غم سدائے
ترے سو سال اٹھایا نا سر آدم شرم خداؤں

ہے ٹھیک اوہ رحمت پھیر یا نوا الاعمر ووں ماؤں پھیرا
اوہ اکثر کہن مفسر کلمے ربنا ظلمنا کہنا
غم جنت تھیں دو سو سالاں رو رو نیر وہائی
اک سو سال نہ آدم ہرگز پاس حوا دی آئے
سب اہل زمیں دیاں ہنجوں تھیں تس ہنجوں دہ حیا

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا ۚ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدًى

کہیا اساں اترجاؤ اس تھیں سارے اکٹھے | فر جیکر آوے تساں نوں | میرے ولوں ہدایت

فرمودیم | کہ فرو روید | از انجا ہمہ | پس اگر بیاید بشما از من ہدایتے

فَمَن تَبِعَ هُدَايَ

تاجو پچھے لگا ہدایت میری دے ✣ پس ہر کہ پیروی کرد ہدایت مرا

اساں آکھیا نسیں اترجاہو اس جنت تھیں سارے | جے آوے تساں ہدایت میری تھیں جو تس نکرسی

فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

فر نہیں خوف اوپر انہاں دے | تے نہ اوہ غم | کھاون گے

پس نیست ہیچ خوفے بر ایشاں و نہ ایشاں اندوہ خورند

فر نا کجھ خوف تنہاں پر ہرگز ناں غم کھان کدائیں | ہدایت یعنی نبی کتاب بیان شریعت راہیں

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

تے جو لوک کافر ہوئے تے جھوٹھا یا آئتیاں ساڈیاں نوں اوہ لوک صاحب دوزخ دے ہیں اوہ وچ اس دے ہمیشہ رہنے والے ہیں

و کسانیکہ کافر شدند و دروغ داشتند آیتہائے مارا آں گروہ صاحبان دوزخ اند ایشاں در آنجا جاویداند

تے جیہڑے کافر ہوئے تے ساڈیاں آیتاں جھوٹھ منایا | اوہ دوزخ والے تسو چہ دائم رہسن سخت بلایاں

يٰبَنِىٓ اِسْرَآءِيْلَ اذْكُرُوْا نِعْمَتِىَ الَّتِىٓ اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ

ای اولاد یعقوب دی یاد کرو نعمت میری جو نعمت کیتی میں اوپر تساڈے ۔ ای فرزندان یعقوب یاد کنید نعمت مرا کہ انعام کردم بشما

ای یعقوب دے فرزندو میری نعمت تسیں چیتارو
اسرا معنے بندہ ایل ہے نام خدا عبرانی
جو اگلیاں نوں دتا نوں چاہیدی ذکر تنہاں انعاماں

جو میں انعام کیتو تساں اوپر نعمت شکر گذارو
ایہ لقب آہا یعقوب نبی دا خاص بندہ رحمانی
پیو دادیاں دی نعمت دا بھی لازم شکر تماماں

وَاَوْفُوْا بِعَهْدِىٓ اُوْفِ بِعَهْدِكُمْ وَاِيَّاىَ فَارْهَبُوْنِ

تے پورا کرو عہد میرا　تا پورا کراں میں　عہد تساڈا　تے میں تھیں　بس ڈرو

و وفا کنید　پیمان مرا تا من وفا کنم　پیمان شمارا　و از من بترسید

تے پورا کرو عہد میرا میں عہد کراں تساں پورا
اوہ وچ معالم عہد جو باندہ تریجے وچ رکوع ع
جو قائم کرو نماز زکوۃ تے سب رسول منیا ہو
تا بخشاں تساں گناہ ٹکر ساں جنت داخل سارے
شاہ عبد القادر کہیا اوہ شاہ ولایت رب سائیں
تے کہیا جو نبی میں بھیجاں اسدی کرہو مددگاری
فر انہاں نیت بدل گئی تدلگے رشوت کھاون
جاں نبی محمد آئے سول نہ تابعداری کیتی
ہن اپنی نعمت انہاں خیانت اسدیاں یاد کراوے

تے میں تھیں ڈرہو عہد نہ توڑو شاکر ہو شکورا
چھیویں سپارے دو جے پاؤ سیوم رکوع تر ع
تے یاری کرو رسولاں جس نہ ربنوں قرض دیویاہے
جے اوہ تسیں پورا کرو تا میں غفلوں کھولاں باری
تے عمل توریت اپر سنگ انہاں قول قرار لیکائے
جے عہد رکھو تا شاہ ولایت ہے تساں سرداری
تے دنیا طمع خوشامد کارن حکم شرع بدلاون
وچ توریت جو صفت نبیدی بدل گھتی بد نیتی
دا ذا تلے لگ ایتھوں لیکر تنہاں قصہ جاوے

وَاٰمِنُوْا بِمَآ اَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُوْنُوْٓا اَوَّلَ كَافِرٍۢ بِهٖ

تے ایمان لیا ہو نال اس چیز دے جو اتاری میں سچا کرنیوالی واسطے اس چیز دے جو نال تساڈے ہے تے نہ ہووہ پہلا کافر نال اس دے

و ایمان آرید بانچہ فرو د آوردم　باور کنندہ آنچہ با شما ہست　و مباشید نخستین منکر بآن

نے سنو جو میں بھیجیا سچا کرے کتاب تمہاری
وچ توریت نشان دتا رب آوے نبی جو کوئی
اہل کتاب وچوں تسیں ہنو نہ مہری وچ کفر دی

تے نا ہوو تسیں پہلے کافر نال اس دے انکاری
جے جانے سچ توریت تا منو سچ پیغمبر سوئی
تسیں اہل علم نشاں مگر خلائق بھار نچاؤ ہر دی

وَلَا تَشْتَرُوْا بِاٰیٰتِیْ ثَمَنًا قَلِیْلًا وَّاِیَّایَ فَاتَّقُوْنِ

تے نا خرید و بدلے آیتاں ساڈیاں دے مل تھوڑا [۱] تے میں تھیں ڈرو [۲]

وبگیرید بعوض آیتہائے من بہائے اندک را وازمن حذر کنید

آیتاں میریاں بدلے تسیں نہ تھوڑا مل وٹاؤ
علماء یہود رئیس تہناں سرعاماں ٹھک لگائی
جاں حضرت آئے سوچیا تہناں جو تابع ایس ہوئیں

تے میں تھیں ڈرو عذاب میرے تھیں اپنا آپ بچاؤ
حصہ کھیتیوں دوہوں نقدوں سالی سال وٹہائی
اوہ ٹھکاں کھٹیاں ہتھوں جاسن کتھوں فیر کھوئیں

تاں صفت نبی متغیر کیتی احمد نام چھپایا
عاقبت چھوڑی دنیا کیتی وچہ معالم لیا یا

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ

تے نہ ملاؤ سچ نوں نال جھوٹھ دے تے نہ چھپاؤ حق نوں تے تسیں جاندے ہو یعنے جان بجھ کے

وخلط مکنید راست را بناحق وپنہاں مکنید حق را وشما میدانید

تے سچ نہ جھوٹھ دے نال رلاؤ نال تسیں حق چھپاؤ
ہک کہن جو صفت نبی اہناں ساری ولا اَیہ چھپائی
رب فرمایا خلط نہ کرہو کوڑوں سچ نتارو

تے جانو تسیں جو احمد سچا فر کیوں رولا پاؤ
ہک کہن جو بعض چھپائی یعنے سچ جھوٹ بنائی
تسیں چنگے بھلے جانو سچا فر کیوں ولا مارو

وَاَقِیْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَارْكَعُوْا مَعَ الرّٰكِعِیْنَ

تے قائم کرو نماز نوں تے دیو زکوۃ تے رکوع کرو نال رکوع کرنیوالیاں دے

وبرپا دارید نماز را وبدہید زکوۃ را ورکوع کنید با رکوع کنندگاں

تے قائم کرو نمازاں پنج تے دیہو مال زکوتاں
یعنے پڑھو نماز محمد نال بھی لسدیاں یاراں
وچہ مظہری کہیا مراد جماعت نال نماز گذارن
صحیح بخاری مسلم اندر ابن عمر تھیں آیا

تے کرو رکوع رکوع کریندیاں نال ادا صلوتاں
نماز یہود رکوعوں باجہ معالم وچہ اخباراں
جو سنت تیرے واجب ہے تے بعضے فرض شماران
ستاویہ درجے دوہ ہر کلیوں فضل نبی فرمایا

أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ

کیا حکم کرد یہو لوکاں نوں نال نیکی دے		تے بھلاندے ہو جاناں اپنیاں نوں تے تسیں پڑھدے ہو

آیا سیفرمائید مرداں را بہ نیکی و فراموش مے کنید خویشتن را و شما میخوانید

الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

کتاب بھلا فر کیوں نہیں سمجھدے		+		کتاب آیا نے فہمید

کیوں دسو لوکاں نیکی اتے بھلا ہوا پنے تائیں
بغوی کہے علما یہوداں حق ایہ آیت آئی
دین اسلام بھی حال نبید اکردی ایہناں تسلا
بعضے کہن جو عمل توریت اوہ لوکا نوں فرماون
اسامے کنوں لیایا بغوی نال اسناد بخاری
دوزخ یوچہ اندراں پیٹوں باہر فرے دوالی
جو توں اساں نیکی دسیاد سدا کردا منع برائی
بھی باسنادا انس تھیں لیایا خود حشر فرمایا
کینچیاں آتش والیاں نال جو ہوٹھ تہناں کترسیدے
ایہ واعظ امت تیری جنہاں آپ عمل کماسے

تے پڑھدے تسیں کتاب بانی کیوں فر سمجھوناہیں
جاں مسلمان انہاں تھیں پچھدے دوست پیارے بھائی
جو سچا دین محمد سچا بھیجیا اس نوں اللہ
تے آپ خلاف کرن توراتوں صفت نبی بدلاون
جو نبی کہیا اک شخص قیامت ویکھے سخت خواری
جو نکر گدھا خراس اودا اسے پھیرے دوزخ والی
کی حال تیرا ہن کسی ہیں خود منکر نہ کیتا بھائی
جو رات اندر معراج والی ہیں ٹولہ اک دسیا یا
میں پچھیا جبرائیلا کون ایہہ سندے حال دسیندے
پڑھن کتاب تے لوکاں نیکی دسن نفس بھلائے

وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ

تے یاری چاہو نال صبر دے تے نماز دی تے تحقیق اوہ نماز وڈی مشکل ہے		مگر اپر عاجزی کرنے والیاں دے

و یاری طلبید یعنے در ہر حاجتہا و مصیبتہا بصبر و نماز و البتہ نماز دشوار است مگر بر فروتنی کنندگان

تے یاری چاہو نال صبر تے نال نمازاں سارے　　اے ٹھیک اوہ وڈی بھاری مگر جو عاجزی کرن وچارے
یعنی وقت مصیبت سختی صبر کرن نفس سہارن　　ہر ویلے وقت مہم شتابی اٹھ نماز گذارن
مجاہد کہے مراد صبر تھیں روزہ اتھ ایہا ئی　　جو شہر الصبر کہن رمضانے لوک عربی بھائی
روزہ رغبت دنیا توڑے شہوت زور ونجاوے　　نماز قیامت دیوال دلتوں رغبت راہ دکھاوے
صبر ایہی ترے قسم اک دلتوں بھلن گناہ پیائی　　دو جا ادا فرائض واجب نفس سہارن بھائی
تریجا وقت مصیبت سختی تنگی رزق بیماری　　نہ تڑے کہے نہ جزع فزع کجھ رکھے نفس سہاری
وجہ حصول خشوع آرام ایہی اتھ معنی اہل ایماناں　　ہک خائف ہک مطیع کہن ہک اصل تواضع دانا

الذین یظنون انھم ملقوا ربھم وانھم الیہ راجعون

اوہ جو ظن رکھدے ہین جو اوہ ملنے والے رب اپنے دے ہین تے اوہ طرف اوسدی رجوع کرنے والے ہیں

آنانکہ میدانند کہ ایشاں ملاقات کنندہ اند بپروردگار خویش وآنکہ ایشاں بسوی او بازگردندہ اند

خاشع اوہ جو جانن سچ انہاں ملنا رب دے تائیں　　تے ٹھیک رجوع ایہ کرسن اسول ولیسی انہاں جزائیں
بھی ظن مراد یقین ایہی پر جہت اشارت آندا　　جس غالب ظن جو دیسی اوہ بدلہ سب عملاں دا
تا بھی عقل صحیح آساں کرسی بس صبر گناہاں　　بھی طالب اوہ نفس سہارن عمل ہوسی بہت خواہاں
جیویں ظن زہر وچ کھانے پانی بھگھ ترپہ خود جالی　　بھی ظن شفا دی دارو کوڑی پیوں کھان سکھالی
فر جنہوں صاف یقین جو اوہ دیسی عمل جزائیں　　کیونکر صبر آسان نہ ہووے اس مومن دے تائیں
نماز ایہی معراج بندے دا وچ حدیثاں آیا　　ربیعہ عرض نبی نوں ہوواں جنت تیں ہمسایا
نبی فرمایا کر یاری میتوں بہت سجود نمازاں　　بھی ابو ہریرہ کہے جو حضرت آکھیا سمجھو رازاں
جو بہتا قرب بندے نوں رب دے سجدیوں حاصل ہووے　　ایہ دونویں حدیثاں مسلم تھیں سب ظاہر ہی وچ ویکھیوے

یبنی اسرائیل اذکروا نعمتی التی انعمت علیکم وانی

اے اولاد یعقوب دی یاد کرو نعمت میری جو انعام کیتا میں اوپر تساڈے تے ایہ جو

اے فرزندان یعقوب یاد کنید نعمت مرا کہ انعام کردم بر شما وآنکہ

فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ

بزرگی دتی میں تسانوں اوپر جہاناں دے + فضیلت دادم شمارا بر جہاناں

اے یعقوب دی فرزندو کرو یاد میرے احساناں	اُپر تساں جو کیتم فضل جو دتم اوپر جہاناں
انہاں ہیوداداں براوس زمانے وچ جہان وڈیایا	نبوت بادشاہی ہور عزت پچھلیاں شرف ہتھ آیا

وَاتَّقُوْا يَوْمًا لَّا تَجْزِيْ نَفْسٌ عَنْ نَّفْسٍ شَيْئًا وَّلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ

تے پرہیز کرو اس دن تھیں جو فائدہ نہ کریگا کوئی شخص کسے شخص تھیں کجھ تے نا قبول کیتی جاویگی اس تھیں سفارش

وحذر کنید ازاں روز که کفایت نکند ہیچکس از کسے چیزے را و قبول کردہ نشود از کسے سفارش

تے کرو پرہیز اس دنوں جو کرے کفایت شخص نہ کوئی	شخص دوجے تھیں کجھ تے نا مقبول شفاعت ہوئی
نامقبول شفاعت اہل کفر دی حق ایہا ئی	اہل ایمان شفاعت نال اجماع حدیثاں آئی

وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَّلَا هُمْ يُنْصَرُوْنَ

تے نا پکڑیا جاویگا اس تھیں بدلہ تے نا اوہ یاری دتے جاون گے

وگرفته نمیشود از ہیچکس بدلہ و نہ ایشاں یاری دادہ شوند

تے پکڑیا مول نجاسی کسے شخص تھیں بدلہ کوئی	تے یاری مول نہ دتے جاسن ڈاڈھی مشکل ہوئی
ایہ دیہوداں قول جو ساڈیاں بھاویں کیتے بریاں	باپ اساڈے نبی ولی سبھا ہن اوہ بخشایاں

وَاِذْ نَجَّيْنٰكُمْ مِّنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُوْمُوْنَكُمْ سُوْٓءَ الْعَذَابِ

تے جد خلاصی دتی اساں تسانوں قوم فرعون دی تھیں چکھاندے آہے تسانوں بڑا عذاب

و یاد کنید چوں برہانیدیم شمارا یعنے پدراں شمارا از قوم فرعون که میرسانیدند شمارا بدترین عذاب

تے یاد کرو جد اساں چھڑایا پیواں ساڈیاں تائیں	قوم کنوں فرعون تساں جو دیندے سخت ایذائیں

يُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَٰلِكُم

ذبح کردے آہے پتراں تساڈیاں نوں تے جیوندیاں رکھدے عورتاں تساڈیاں نوں تے وچ اس دے

کہ ذبح میکردند پسران شمارا وزندہ میگذاشتند زنان شمارا ودریں کار

بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ

آزمایش آہی رب تساڈے تھیں وڈی — آزمائشے بود از پروردگار شما بزرگ

تے کہن تساڈیاں پتراں نسلدیاں سکھن دھیاں تمہاری
بلا دا معنے سختی بعضے آکھن نعمت بھائی
آل معنی اہل تے ٹبر خاص اشرافاں آیا
جو حضرت موسیٰ دا فرعون اس نام ولید آہائی
حضرت یوسف وقت آہا ریہاں مصر دا والی
ولید پلید دی عمر زیادہ چار سو برسوں آہی
مظہری ہور معالم وچ ادہ لساں عذاب چکھاوں
بعضے کہن جو موڑن پیرن وچ عذاب تساں نوں
فرعون کیتے خود خادم مرد زناں سب اسرائیلی
ہک راج عمارت کرن تے بعضے اک اہن آہی
جو انہاں وچ زور آور پتھر گھڑدی سنگتراشی
ہک پتھر ڈھوون ہک اسارن وڈے محل بناون
تے جیہڑے وچ ضعیف آہے سر انہاں جزیہ دھریا
جو لہنہ نوں اگے ادا نہ ہووے گردن ہتھ بنھاوے
تے عورتاں کنوں کتاں کتاوے بھی تہاں کنوں اُناوے
بھی وچ معالم لکھیا جو فرعون نوں سفنہ آیا

تے وچ اس کم آزمایش آہی رب ولوں تساں بھاری
سختی بہتراں کہن تے نعمت کنوں عذاب آہی
فرعون مصر دیاں بادشاہاں دا لقب قدیموں آیا
نیواسدا ہے مصعب جو ریان دا بیٹا سائی
سنہ دوہاں دا چار سو برسوں وددہ آہا کجھ چالی
لیسوں دا معنے انہاں او تکلیفاں پہن دی نہائی
تے سوم اصل وچ معنی جو وچ طلب جیہڑا اندی جاون
جو ڈنگر جنگلو چہ چراون سائمہ کہن تہاں نوں
مشکل کمیں لا یوس او کھے گوناگون ذلیلی
کجھ خدمتگار حضور تے رہندیاں جیہڑیاں بہن تباہی
پتھر ڈھوندیاں ہوڈھے ہتھاں زخمی ہوی خراسی
کجھ ترکھاں لوہار بنے کجھ تھیں اٹ پکاون
ہر دینہ لہندیوں اگے بھر دوکھ غریباں جریا
ہک مہینہ قید رکھے اس سخت سزا پہنچاوی
ایہ محی السنت وہولا وچ معالم دیکھ بتاوے
جو بیت مقدس تھیں ہک آتش آئی مصر وبایا

اوہ ساڑ گئے کل قبطی جو فرعون قبیلہ بھائی
نجومیاں بچھیوس اہناں آکھیا بادشاہی نہ رہسی
حکم کیتا اگا فر سب دایاں اپنے پاس بلایاں
تے بیٹیاں اہناں نوں ماردے گھلے ہر ہک نال سپاہی
لوہی ہزار کو ہابیس لڑکا بعضے گھٹ بتاون
فر قبطیاں دے سردار آئے فرعون سناون جھورے
ہن اپنی ہتھیں کم اساں نوں کرنا پوسی سارو
ہارون پیغمبر جمیاں جیہڑی سال اوہ کہندے نا ہے
وچہ تفسیر عزیزی لکھیا جد فرعون ہنکاریا
جو مینوں سجدہ کردا بہل ہامان اس سجدہ کیتا
تے جیہڑی تختوں دور تھاندے کارن بت بنائے
تے حکم کیتا ایہ صورت پوجو پوجن لگے سارے
تا اسرائیلیاں دے سردار اس کافر سد بولائے
جے ایہ تسیں کم نہ کرسو دیساں گوناگون سزائیں
انہاں ہک وچ جینوں کہیا ایہ سختی ساعت ہک دیہاڑ
ہن صبر کرو مت پھلو جو اس کافر نوں آوے
تا کافر دیگاں تیل تپایاں گندرف بھی وچہ پائی
اسرائیلیاں صبر کیا یا ثابت نال ایمانے
جو صفہ جیہی سب ترس ہن انہاں لائق کرو رہائی
تا رہندی چھوڑی ایہ کاراں مشکل تہاں بتایاں
فر خواب ڈٹھی فرعون اگی نرے بھڑک گئی بھائی
محلے اسرائیلیاں دی بچی نانگس وڈا اک آیا
نجومیاں کہیا جو اسرائیلیاں وچہ ہک لڑکا ہوسی

تے اسرائیلی ہے سلامت کافر ہیبت آئی
اسرائیلیاں وچہ ہک لڑکا جمسی نہ مریسی
جو لڑکا اسرائیلیاں جمے قتل کرن سب دایاں
پر جمیاں کون جو ہوڑے جو کم وچہ تقدیر الٰہی
فر بڈھیاں اسرائیلیاں نوں رب موت گھلی مر جاون
جو وڈیاں موت پئی اتے چھوٹے خادم نہ چھوڑے
فرعون کہیا ہک سال چھوڑ دا تے ہک برس نوں مارو
تے موسیٰ جمیاں جس وچہ کہندے کردا رب جو چاہے
سد امیر وزیراں ہور رعیت حکم گذاریا
فر کل امیر وزیراں کل کچہری کیتا میتا
سونے دی بت صورت اپنی اپر تخت ٹکائے
اسرائیلی مول نہ پوجن بیٹھے رہے کنارے
کیوں سجدہ تسیں نہ کردے مورت پوجہ بہت ڈرائی
سد جلاد کھلائے خونی قتل تہاندی مائیں
تے سخت عذاب الٰہی دائم اوڑک انت نہ آوے
سجدہ مول نہ کرنا اسنوں گر گذری جو بھاوے
جاں کلکن لگا تیل تے گندرف ڈالو وچہ اسرائی
بہت شہید ہوئے فر کیتا عرض وزیراں نے
ایہ آپے سمجھ قبول کریسن جو گل سنہ فرمائی
جیونکر وچہ معالم لکھیا اتھے بھی لکھ پایاں
جو سارا شہر تے ملک جلایوس بچ رہے اسرائی
تخت اتوں فرعون نوں اُٹھا ملدیوس خواب سیایا
جو تیری بادشاہی اوہ دور کریسی لڑکے نہ مریسی

فرعون بلایاں ماواں آیاں جیوں کر ذکر سنایا
جو لاوی دی اولادوں ہسی سردار اوہ وڈا نامی
فر ایتھیں ہوسی جمیاں دائی جد اس لکھ دسایا
جد اوہ قصد کرے اس ماراں ہارن نا دل چاہے
جو کیا تدبیر کچیوے لڑکا مار یا جاندا ناہیں
اوہ گوشت لیائی ہانڈی گھت منہ بدھا باہر لیائی
پیادیاں بہت نہ کوشش کیتی نال وساہ دائی دے
جو طالع ہویا ستارہ لڑکے اوہ کسی مار یا ناہیں
تا اچاچیت بےخبری پیادے گھر عمرانے دہائے
اس موسیٰ گودی اہا بلدی آتش وچہ وگائیں
پیادیاں بہت تلاشی کیتی گھر کجھ پتا نہ پایا
جاں پیادے گئے تا مائی کہیا مریم نوں کتھ بہائی
ڈھاماں تنور جو بھڑکے آتش لاٹاں مارے
جو ناکر غم ایہا آتش وانگ خلیل ہوئی ٹھنڈھ بتیول
موسیٰ کیہا نہ ڈر آتش تھیں ہتھ تنور وگائیں
تا حمد ربانا کیتیس ڈٹھی قدرت عجب الٰہی
اس الہام ربانا ہویوس اس صندوق بنایے
تا باہر پیڈیں جا بوسی کوئی پھڑ کر پرورش کرسی
ہک نرکھان بلا کر خفیہ کہیا صندوق بنائیں
تا اس وچہ پانی دریے نہ ہر گز اس چھپائی کر دی
اس آہو کہیا گیا گھر سنیوس ہو گا کہے منادی
اس طمع پیادل چاہیا جا کوتوال نوں خبر سنادی
اوہ ووین ہیٹھ بھی وچ زمین دھس گئے گٹھیاں تلیئیر

فرعانہ نام عمران دی بیوی حمل شکم وچہ آیا
یعقوب نبی دا وڈا بیٹا لاوی نام گرامی
بے اختیار محبت اس دی تھیں دل بھریا مایا
اڑکی دائی جب حقیقت مائی نوں سمجھائے
عانہ کیہا جو ہمسائے گھر گوشت اسیتھیں چاہیں
پیادیاں تائیں کہیوس ہیں لڑکا کٹھا گھن سیدہائی
نجومیاں خبر دتی فرعونے لڑکا پاس ہائی دے
فر کوتوالاں حکم تلاشی کیتیس سخت تداہیں
تا ڈوہی بھیں ہوسی دی مریم سن کوتوال دسایئ
جو ہک ایہ مرسی ٹبر بچسی دل اندیشہ آیوس
جد ایہناں تنور نہ بھالیا ایہ دل وہم نہ آیا
اس اکھیا وچہ تنور ہیں سٹیا دھولتس جدوں دسائی
نا امید ہوئی فر موسیٰ وچہ تنور پوکارے
ہوئی حیران جو اس آتش تھیں کویں نکالاں تیئیل
ماکڈھ لیا وہیں صحیح سلامت حضرت موسیٰ تائیں
دل وچہ فکر جو لڑکا روسی سنسن کدے سپاہی
اس وچہ بند کچیوے لڑکا اندر نیل لڑھائے
اسیں بھی ڈر کا فر تھیں بچیے تر بھی نا مرسی
اتنا لماں جوڑ ادادھے وصل پیوند لگائیں
اس اکھیا لڑکا جمیاں ندی لوڑ ہائے ظلموں ڈردی
جو اسرائیلیاں دا ایت دسے دولت لئے زیادی
جاں باہر دھریا قدم تداہناں ہویا نا کجھ دسیا دے
غیبوں ہک آواز سنیاں جو ایہ گل کسے بتائیں

ترت زمیں وچہ غرق ہو جاسیں توبہ دسے دُر آیا
پیر چھٹے پھر اکھیں ملیاں جھٹ صندوق بنایا

رانئیں گھر مائی دے آندس مائی دولت لیائی
اس کہیا مریدیں اسدا خادم خوہش مال نکالی

ہکواری اس کراں زیارت میں محرم نزکھیر
مائی آن ویکھیا موسی قدم دھری اس اکھیں

اول اوہ ایمان لیایا حضرت موسی اُتے
فردوچی رات بھوا گرخوشبو لاکر جامی دتے

وچہ صندوق کیتا بند لیکر روندی ندی ہائی
وچہ دریا لوڑہا کر غم تھیں روندی گھر آئی

ایہ سب تفسیر عزیزی تھیں کر موجب آکھ سنایا
وچہ سورت قصص ایہ باقی قصہ کریں تمام خدایا

وَاِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَاَنْجَيْنٰكُمْ وَاَغْرَقْنَآ اٰلَ فِرْعَوْنَ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُوْنَ

تے جد چیریا اساں نال تساڈے دریاؤں فر خلاصی دتی لسانوں تے غرق کیتا اساں قوم فرعون دی نوں تے تسیں ویکھدے آہے

و یاد کنید چوں شگافتیم بشما دریا را پس خلاصی دادیم شمارا و غرق ساختیم قوم فرعون را و شما میدیدید

تے جد چیریا اساں نال تساڈے دریا تھیں بچائے
تے ڈوبیا لشکر فرعونے تساں ڈٹھی اوہ دسیائے

جاں رب فرعون نوں مارن چاہیا حکم موسی نوں کیتا
جو اسرائیلیاں نوں کڈھ مصروں اتیں لیجاہ میتا

موسی کہیا اہناں نوں دیوے بالو وچہ گھر اندے
قبطیاں ندی وچہ موت پئی سب کواری مر جاندے

اوہ کفن دفن وچہ قبطی رُدھے دن ابھردی تائیں
تاں موسی راتے لے ٹریا اسرائیلیاں تھاؤں تھائیں

چھ لکھ ویہ ہزار جوان اوہ جنگی لکھے آئے
جو ویہ برساں تھیں گھٹ یا سٹھوں ودھ نہ لکھے پائے

تے جبدن سنگ یعقوب نبیدی وچہ مصر دی آئے
ستر مرد زناں سب ہے اتنے رب ودھائے

جاں باہر نکلے راہ نہ لبھے اللہ پردہ پایا
جو بڈھی اسرائیلیاں دی تنہاں موسی پاس بلایا

راہ تدبیر اہناں تھیں پچھے انہاں گل سنائی
جو حضرت یوسف سدھ بھراواں آکھیا موت جاں آئی

جو مصروں مول نہ نکلو جد لگ میں نوں نال لیجاؤ
ایہ تائیں بند کیتا رب ستہ آکھیوس قبر بناؤ

قبر یوسف دی کوئی نہ جانے موسی کھلا پکارے
ہک بڈھی سدھ موسی دا سنیاں آہی کسے کنارے

اس آکھیا قبر جے دساں تینوں دیسن جو میں منگاں
موسی اذن اللہ تھیں لیکر آکھیا سب دسنگاں

اس کہیا میں بڈھی ناٹر سکاں مصروں کڈہ لیچلیں
تے جنت وچہ بھی ساتھ رکھیں ہن ہسیں جنہیں محلیں

موسی منیاں تاں اس دسی قبر اوہ وچہ بجر دے
اس کیتی دعا ہٹا یا اللہ پانی گرد قبر دے

ایہ بھی دعا کیتی فر موسٰیؑ صبح نہ جھبدی ہووے
فر پٹی قبر صندوق نکالیا سنگ مر مردا پایا
ملیا راہ تاں موسٰی ٹریا لوگ لائے سب اگے
جاں خبر ہوئی فرعون تائیں اپنے لوگ بلائے سارے
قسم خدا اس رات نہ بولیا ککڑ ہرگز کوئی
ستاراں لکھ پیادہ ان کا فرواں لشکر اگے دہاوی
ہک آکھن ستر لکھ آہے فرعونی لشکر سارے
پانچ روز زیادہ حدوں لنگھن واہ نہ کالی
آکھن یا موسٰی جو وعدہ کیتا قوں اوہ کتھے
اگوں ہے دریا پچھے وچہ ڈڈاہیں ڈب مرباہیں
تاں وحی کیتا مار ای موسٰی اس دریا نوں عصا
باراں ٹول آہے اوہ سبطی راہ بھی باراں ہوئے
فر حکم رباناں دہ سپتے واوں چکر تلے سو کائی
فر ہکدوجے نوں دسن ناہیں رجیاں راہاں نوں
جالیاں وانگوں بار یاں ہویاں اندر تنہاں پہاڑاں
اوہ صحیح سلامت لنگھ گئے سب کنڈی پار کھلوئے
پانا ڈیکھ بحر اوہ بولیا یا موسٰی ڈر تھیں
لشکر ڈروی ڈرن نہیں فرعون نوں آکھن ساری
گھوڑی سب لشکر آہے مادی وچہ نہ کائی
زمستکی فرعون تلے لتس مشک مادی دا پایا
تاں فرعون دا زور چلی کچہ مستکی ڈریا زور دل
میکائیل چڑھیا فر پچھوں ہک ہیلا یوس سارے
جاں سب ڈرہ وچہ بحر تے مہری پاس کنڈہ ہے اڑے

جاں جاں یوسف گڈہ نہ لیے تد لگ ات کھلوے
لد لیا صندوق تاں شام ولایت وچ دبایا
ہاروں پیغمبر اگے سب پہیل موسٰی پچھے لگے
اکھیوس مگر انہاں ندی لکو لگر جاں پکارے
دہیں چڑھے فرعونی لشکر دہو مادھام انبوہی
ستر ہزار تنہاں وچہ گھوڑا امشکی رنگ دیاوے
اسرائیلی ٹر کر پہنچے وچ دریا کنارے
پچھوں لشکر ہلے دسیانے جاں گڑکی آہی
ہن لشکر فرعون ملیا ہن قتل کری سب اتھے
موسٰی کہیا جو نال میرے رب میرا کویں ڈراہیں
جاں مار یوس پاٹ گیا تس پانی راہ ملیا ہر خاصہ
سنہ راہاں ندے پانی اچے وانگ پہاڑ کھلوئی
سکے صاف ہوئی سب رستے اسرائیلی دھائے
ڈرن جو ہت اوہ یار مریون رب سوراخ نکالے
تاں ہکدوجے نوں دسن سارے سن گلاں سب یاراں
فرعون ہوری سن لشکر آدریا پر حاضر ہوئے
تاہیں ملاں غلاماں نٹھیاں لنگھو پار بحر تھیں
جے توں ہیں رب تا وڑ دریا وچہ موسٰی جیوں سدھاری
تاں جبرائیل اسوار مادی تے اندر بحر وگائی
نہ جبرائیل نہ گھوڑی دسے مستکی مگر جے دھایا
تس پچھے سب گھوڑے ہوئے اکل زوروں شوروں
تاں پچھے رہے نہ کوئی ملیو ملیو تنہاں پکارے
حکم ربانیوں پانی وگیا ٹھاٹھاں مار ڈوبائے

باراں کھو تن پیٹ بحر دا پاس بھر دے جاری
فرعون جاں ڈبن لگا اکھیوس ہیں ایمان لیایا
تا جبرائیل ہے چکڑ تلیوں منہ اسدی وچہ پایا
بغوی ابن عباسوں لکھیا پیغمبر فرمایا
جبرائیل کہیا میں تلیوں لیکر گار بحر دی
فرعون ہوندا اسرائیلیاں اجے یقین نہ آ دی
تا اسرائیلیاں ڈٹھا مردہ رہا شک نہ مولے

اسرائیلی کھلے تماشا ویکھن قدرت باری
جو اسرائیلیاں والے رب بن ہور اگہ نہ آیا
جو ہن ایمان نے اگے عاصی کفر فساد مچایا
جو جد فرعون ڈبا تد اکھیوس ہیں ایمان لیایا
اسدی منہ وچہ تنی مت اس گھیری ٹھاٹھ بحر دی
حکم کیتا رب بحر کناری کڈھ فرعون وگا دی
اس تھیں تجھے مر دے تا ئیں پانی نہیں قبولے

وَاِذْ وٰعَدْنَا مُوْسٰٓی اَرْبَعِیْنَ لَیْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْۢ بَعْدِہٖ وَاَنْتُمْ ظٰلِمُوْنَ

تے جد وعدہ کیتا اساں موسیٰ نوں چالیاں راتاں دا فیر کڑیا تساں وچھا تجھے اس تھیں تے تسیں ظالم ہو

وچوں وعدہ کردیم با موسیٰ چہل شب پس گرفتید گوسالہ را بعد از رفتن موسیٰ و شما ظالم بودید

تے جد اساں وعدہ کیتا نال موسیٰ دے راتاں چالی
جاں دشمن اسرائیلیاں مارے اللہ خوف گوائے
تا انہاں پاس کتاب نہ شرع جو ٹھیراں اس پر آیا
جو چالی دن کوہ طور اتے وچہ بیٹھ عبادت کرتوں
موسیٰ کہیا لوکاں نوں ہن میں وچہ تورت لیاداں
ہاروں خلیفہ چھوڑ یا تجھے کیتی آپ تیاری
فرس حیات کہن اس گھوڑے جتھے قدم ٹکا وے
ہک سامری مرد سنیارا آہا سخا نا لوکر مانوں
تے باطن وچہ منافق قوم اس گاؤ پرستی کردی
تس گھوڑے قدم تلے تھیں مٹی بھر کے مٹھ اٹھائی
تے اسرائیلیاں قبطیاں تھیں کجھ زیور منگ آہے
اوہ گہنے سبطیاں پاس ہے سب قبطی مار گوائے

فرتساں بحڑیا وچھا تجھے اس تھیں ظالم حالی
تا اسرائیلی ڈر کر شاموں وچہ مصر دسے آئے
رب تورت دیون دا وعدہ موسیٰ نوں فرمایا
تریہ ذی القعدہ دہ ذی الحجوں اوتھو وچہ ٹھہر توں
اسو چہ سب احکام الٰہی پڑھ کر تساں سناداں
جبرائیل آیا چڑھ گھوڑی بہت عجیب سواری
اوہ جاہک زندہ قدرت رب تھیں سنہری جد بچا وے
سامرہ نام قبیلے اسدے ظاہر اہل ایمانوں
جاں گھوڑی قدم دسایس سنہری آہیں جیب کفر دی
جو ایہ مٹی کجہ زندہ کر سی ایہ گل دل وچہ آئی
جڑ انہ گہنے سونے دی کر دیاوہ بہانہ چاہے
جاں موسیٰ وداع ہویا تد سامر سبطیاں نوں سمجھائے

جو گھنے اوہ نہ روا تسانوں ایہی لٹ گھاراں　　ہن ٹوا کھوٹ بوجہ موسیٰ آوے عرض گذاراں
ہک آکھن ہاروں ڈہائے ہک ٹوٹے وچہ سارے　　جا جمع ڈٹھے سب گھنے سامری کیتے وڈی کاری
تے دہا نوچہ وچھا گھڑیوس اوہ مٹی وچہ پائی　　اوہ سونیوں عجب جواہر جڑیا صورت حذ نکانی
اوہ وچھیاں وانگوں ڈھگی بولے ٹرکے چال وکھائے　　ایہ سامری کہیا اکہ تساڈا موسیٰ دا بھی نالے
موسیٰ بھلا چھوڑ گیا گھر بھالن کتھ سدھایا　　جاں ویہ دن گذرے سبطی آکھن موسیٰ کیوں چر لایا
اوہ دینہ تے رات نوں وہ دن گذرے ویہناں ہانی　　انہاں جاتا موسیٰ فوت ہویا گل ہنی سامری والی
ہک کہن جو وعدہ تریہہ اتاں فر دہ رب ہور ودہایا　　انہاں دہا نوچہ پوجیا وچھا سامری والیاں بھایا
باراں ہزار جوان سہیا اوہ نال ہاروں دے باقی　　رہندیاں سبھناں پوجا کیتی ہو ہاروں نوں عاقی
ایہ قول صحیح ترجمی السنت وچہ معالم لیایا　　تے حسن کہے کل پوجن وچھا ہک ہارون بچایا
ہک کہن جو اٹھ ہزار پوجارے ہورنہ پوجے کوئی　　رہندا ذکر اعراف سورت وچہ جے رب خواہش ہوئی

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنكُم مِّن بَعْدِ ذَٰلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

فر اساں معاف کیتا تساں	ہنیں پچھے اس تھیں		تا تسیں شکر	کرو
پس معاف کردیم	از شما بعد ازین		تا شکر گذاری	کنید

پھر اساں معاف تساں تھیں کیتا پچھے ایں پوجا تھیں　　تا تسیں شکر گذار وکرو نعمت یاد خدا تھیں
شکر ایہی فرمانبرداری دلوں زبان اعضاؤں　　ہک کہن شکر خود عاجز جانن نعمت شکر اداؤں
موسیٰ کہیا انعام تیرے بے اوڑک بار خدایا　　توں امر کیتا کر شکر سو شکر بھی تیری نعمت آیا
تا رب کہیا جو توں سمجھیا وہ اسے تھیں علم نحوی　　ایہو بہت جو جانے نعمت سبہ ہیں طرفوں ہوئی
داود کہیا تریا کی جس نے عجز اقرار شکر تھیں　　بندیاں طرفوں شکر بنایا کرم احسان مہر تھیں
جو شکر عجز اقرار بندی دا کری جو حق عرفانوں　　حق ادا عرفاں بنا یوس فضل کرم احسانوں

وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

تے جس وقت دتی اساں موسیٰ نوں کتاب تے دلیل فرق کرنیوالی تا تسیں ہدایت پاؤ ⁂ وچوں دادیم موسیٰ را کتاب و حجت تا باشد کہ شما راہ بیابید

جو باطل حق نکھیڑ دتا تسیں لگو راہ تمامی	تے جد اساں دتی موسیٰ نوں تورت کتاب گرامی
داؤ زندہ اہ صفت توریتی کہے امام کسائی	فرقان بھی نام توریت اسیے وچہ قول مجاہد بھائی
ہک شرع کہن ہک فلق بحر آیہ وچہ معالم چھیڑے	ہک معجزیاں فرقان کہن جو باطل حق نکھیڑے

وَاِذْ قَالَ مُوْسٰی لِقَوْمِهٖ یٰقَوْمِ اِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ اَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ

تے جس وقت کہیا موسیٰ نے واسطے قوم اپنی دے اے قوم میری تحقیق تساں ظلم کیتا جاناں اپنیاں نوں نال پکڑنے اپنے دے وچھا

وچون گفت موسی قوم خود را ای قوم من البتہ شما ظلم کردید بر خویشتن بفرا گرفتن گوسالہ را

اے قوم ہو ظلم کیتا تساں سر خود پکڑ بچھ گائیں	تے یاد کرو جد آکھیا موسیٰ قوم اپنی دیتائیں

فَتُوْبُوْا اِلٰی بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوْا اَنْفُسَكُمْ ذٰلِكُمْ خَیْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ

پس رجوع کرو طرف سرجنہار اپنے دی پس مار گھتو جاناں اپنیاں نوں ایہ کم بہتر ہے نزدیک سرجنہار تساڈے دے

پس باز آئید بسوی آفریدگار خود پس بکشید خویشتن را این کار بہتر است شمارا نزدیک آفریدگار شما

ایہ کم نیک تساں نوں ہے نزدیک خدا جو دانا	فر کرو رجوع خدا اپنے ول مارو اپنیاں جاناں

فَتَابَ عَلَیْكُمْ اِنَّهٗ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِیْمُ

فر رجوع کیتا خدا نے اوپر تساڈے نال رحمت دے تحقیق اوہو ہے مڑ مڑ رحمت کرنیوالا مہربان

پس خدا باز گشت بر شما بمہربانی البتہ او ہست باز گردندہ مہربان

ہک ٹھیک اوہ توبہ قبولن دا الله رحمت بار شمار	فر توبہ تساں قبول الله رحمت موڑ تمہاراں
بغوی کہیا جاں منیاں سیکھیاں حکم خدا تعالیٰ	باری معنے خالق یعنے پیدا کرنے والا
تاقاتل دیول نظر اٹھاؤ نال ہتھ ہتھیار پیارو	مار کے گوشہ میدان بیٹھے ہویا حکم نہ گوشہ اتارو
کچھ کھلے تلواراں غازی مہر دلاں وچہ آئی	جو ایہ کم کرسی لعنت اس پر توبہ اوس نہ کائی
اکھیں ویکھدیاں ہن ہتھیں کیونکر جاون مارے	کہن یا موسیٰ ہیو ہور پتر بھائی یار پیارے
بچھ پھیر تائیں فر اوہناں غازیاں تیغ وگائی	ہک کالا بدل بھیجیا الله گم گیتی روشنائی

ہارون تے موسیٰ رووَن لگے رب اگے گزاری — جو یارب اسرائیلی ٹھگے کرہن رحم دوباری
اوہ بدل دور کیتا فرمایا کرہن بس قتل نہیں — ایہ قاتل تے مقتول جنت سبھ جاسن ایس عمل تھیں
ستر ہزار شہید ہوئے ایہہ علی روایت کردا — رہندیاں نوں بھی بخشیا اللہ اوہ گناہ کفر دا
اسرائیلیاں دی رب توبہ کیڈی سخت بنائی — انہاں حکم الٰہی سر پر جھلیا شاباش انہاں کمائی
محمدؐ یانئوں موتہ نہیں توبہ دل پشیمانی آئی — مرجو امت سوکھی توبہ مومن کیوں ڈھل لائی

وَإِذْ قُلْتُمْ يٰمُوسٰى لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتّٰى نَرَى اللّٰهَ جَهْرَةً

تے جس وقت کہیا تساں اے موسیٰ کدی باور نہ کرانگے اسیں واسطے تیرے تاجو ویکھیے اسیں اللہ (تعالیٰ) نوں ظاہر

وچوں گفتند اے موسیٰ ہرگز باور نداریم ترا تا آنکہ بینیم خدارا آشکارا

فَأَخَذَتْكُمُ الصّٰعِقَةُ

پس پکڑیا تسانوں بجلی نے — پس گرفت شمارا صاعقہ

تے جد تساں کہیا اے موسیٰ کدیں اسیں باور نہ کریئے تیرا — تا ویکھیے اللہ ظاہر فر تساں بجلی پایا گھیرا
سن وچہ معالم کہیا جو رب فرمایا موسیٰ تائیں — جو اپنے نال لیاویں لوکاں عذر خواہی کروائیں
اوہ پوجا وچھڑ والی تھیں رل عذر کرن سنگ تیرے — ستر مرد چنے فر موسیٰ جو وچہ قوم چنگیرے
آکھیوس جو انہاں روزے رکھو نہاؤ دھوؤ جامے — انہاں سبھ کجھ کیتا تدے چلیا پہنچ طور مقامے
انہاں آکھیا منگ اللہ تھیں جو خود اساں کلام سناوے — موسیٰ کہیا سوال ہے کرساں غنی رب جو بھاوے
جاں موسیٰ پاس پہاڑ گیا اک بدل کالا آیا — سارا اوس پہاڑ کجیا فر موسیٰ لتوچہ دھایا
قوم توں آکھیوس نیڑے آؤ سبھو نیڑے آئے — بدل اندر داخل ہوئے سجدے سبھ سدھائے
جد موسیٰ رب کلام کرے تد نور لوے چمکارا — اوہ نور موسیٰ دے منہ پر چمکے کون جو کرے نظارا
تا سبھ انہاں دی پردہ کیتا سنن کلام الٰہی — جو کجھ اللہ موسیٰ نوں فرماوے امر نواہی
تے آکھیوس ٹھیک میں اللہ میں بن ہور الٰہ نہ کوئی — میں مصر زمیں تھیں تساں نکالیا قدرت ظاہر ہوئی
اک میری کرو عبادت میں بن ہور سجیدی ناہیں — جاں فارغ ہو کر آیا موسیٰ آکھیا قوم تداہیں

جو تیرا اسیں یقین نہ کردے تا رب آپ دکھاوے ‖ تا بجلی اگ پئی آسمانوں ساڑے جو رب بھاوے

اوہ ساری بجلی مارے موسیٰ رووے کر کر زاری ‖ جو یا رب میں کی آکھاں جا کر پچھلی قوم وچاری

سردار تہانوں مارے جے توں چاہیں مارے سارے ‖ توں ہن ساتوں اس بدلے جو جاہل کرن تہمارے

جاں ڈاڈھا گریہ زاری کیتا اللہ انہاں جوایا ‖ اوہ ہکدوجے نوں اٹھدا ویکھن ہک ہک باٹھایا

ہکدینہ رات رہے اوہ مردے اٹھیں پچھے جیوے ‖ ایہ وچ تفسیر معالم لکھیا اسول نظر کیچیوے

وَأَنتُمْ تَنظُرُونَ ثُمَّ بَعَثْنَاكُم مِّن بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

تے تسیں ویکھدے آہے فر اساں اٹھایا تساں نوں پچھے موت تساڈی دے تا تسیں شکر کرو

و شما میدیدید　باز زندہ گردانیدیم شمارا　بعد از مرگ شما تا شکر گذاری کنید

وانتم تنظرون ڈٹھا تساں مر کر جیون سارو ‖ فر اساں زندہ کیتا تساں نوں تا تسیں شکر گذارو

وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَىٰ

تے سایہ بنایا اساں اپر تساڈے بدل نوں　تے آتاریا　اپر تساڈے من تے سلویٰ

و سایہ باں ساختیم بر شما ابر را و فرود آوردیم بر شما من یعنے ترنجبین و سلوی کہ جانورے بود

تے سایہ کیتا اساں تساڈے اوپر بدل تائیں ‖ تے بھیجیا اوپر تساڈے من تے سلویٰ اساں عطائیں

تیہ آہا ہک جنگل جس وچ لشکر اسرائیلی ‖ ہک بیفر مانی شامت تھیں رہے بند رکھو سنہ چالی

اوہ قصہ ذکر ہوسی وچ سورت مائدہ جے رب چاہی ‖ اتھ مطلب یاد کراون نعمت قصہ اتھ سنیا ہی

غمام بدل اوہام تے من ترنجبین اکثر کہندے ‖ اوہ گوندر واانگ درختاں اوپر پوندی وتھوں لہندے

ہک کہن جو دانے دھنیا نوانگوں شہد وانگوں مٹھیائی ‖ تے وہب کہے من تیلے سندے ویکھ معالم بھائی

زجاج کہے من ہر نعمت جو بابجہ مشقت آوے ‖ الکماۃ من المن جیوں حضرت نبی بتاوے

یعنے کھنب کھمبن جو داہے بیجے بابجہ لبھیوے ‖ تس پانی صحت اکھیں کارن وچ حدیث پڑھیوے

سلویٰ نام جناور عربی کہن سمانے بھائی ‖ جو ہندی کہن بٹیرا یا اس جیہا ہور ایہا ئی

سن شاہ دلی اللہ کہیا جنگلوچ سایہ انہاں نہ لبھے ‖ نہ کھاون پیون والی شے کجھ عاجز ہوئے سبھے

موسیٰ دعا کیتی من سلویٰ کھانا رب اتاریا — تے پانی باراں چشمے سنگوں چلو جاں عصا ماریا
تے سایہ بدل کیتا دینہ نوں بغوی کہے ربانی — جو رات اندھیری چانن تنہاں کردا تھم نورانی
اوہ من درختاں اپر پوندی جویں تریل یا برفاں — صبح کنوں دن چڑھدے تائیں دیکھو معالم حرفاں
ہر کوئی اٹھاں پہراں کھانا کر کے جمع نہ لیا وے — تے سلویٰ تھیں لگن بھن کھاوے ہر کوئی پکڑ جو بھاوے

كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

کھاؤ اُنہاں پاکیزہ چیزاں تھیں جو روزی دتی اساں تساں نوں تے نا ظلم کیتو نے ساڈا اہیر آپے جاناں اپنیاں پر ظلم کردے

بخورید از پاکیزہ چیزہا یکہ روزی دادیم شمارا و نہ ظلم کردند برما ولیکن برخویشتن ظلم میکردند

کھاؤ پاک حلال جو روزی دتی اساں تساں نوں — تے ظلم نہ کیتا ساڈا انہاں کیتا خود نفساں نوں
تنہاں آہا حکم نہ کرن ذخیرہ ہر دن کھاون تازہ — ذخیرہ کیتا گندہ ہویا تے کیڑے بے اندازہ
نہ ساڈا کجھ گوایا اُنہاں رب سچے فرماوے — اپنا حظ گوایا جو نت نعمت مفتی آوے

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَٰذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا

تے جس وقت کہیا اساں جو وڑو وچ اس گراں دے پھر کھاؤ اس تھیں جتھے چاہو کھلا

وچون گفتیم کہ در آئید دریں دہ پس بخورید از انجا ہر جا کہ خواہید بافراغت

تے اساں کہیا جو داخل ہووو اندر ایس گراں دے — پھر کھاہو تھیں جتھوں چاہو کھلے رزق ماندے
اوہ ابن عباس اریحا قریہ کہو جو شہر جباراں — عمالقہ جس وچ رہندے سے جو عاد وچوں اثر اساں
بک ایلیا کہن بھی بیت مقدس بعضے مور تاون — وچ سورہ مائدہ انشاء اللہ ایہ سب قصے آون

وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ نَّغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ ۚ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ

تے داخل ہوو وچ دروازے سجدہ کر کے تے آکھو بخشش تا بخشے اسیں تساں نوں گناہ تساڈے تے زیادہ دیواں گے نیکوکاراں نوں

ودر آئید بدروازہ سجدہ کناں و بگوئید طلب آمرزش ست تا بیامرزیم شمارا گناہان شمارا و زیادہ دہیم نیکوکاراں را

تے وڑو بوہے وچ سجدہ کر کے بخشش کہو منگا ہیں — تا بخشے ایس گناہ تساڈے نیکاں بہت دیواہیں

[illegible]

یعنے وڑو جاں دروازیوں کر سجدہ شکر الٰہی	غفر بمعنے کجن پردہ پاون اُپر تباہی
یا سجدے کنوں مراد رکوع جو نال تواضع وڑیو	جھک کر عاجز ہو کر منہ تھیں استغفار بھی پڑھیو

فَبَدَّلَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِيْ قِيْلَ لَهُمْ

فر بدلایا اونہاں نے جو ظلم کمایا سخن نوں سوا اس دے جو کہیا گیا اونہاں نوں

پس بدل کردند کسانیکہ ظالم بودند سخنی بجز آں سخن کہ فرمودہ شدہ ایشان را یعنے بجای حطۃ حنطۃ

فر بدلایا اونہاں لوکاں جنہاں ظلم کمایا	سخن سوا اس سخنوں جو رب کہیا اوہ فرمایا
حطۃ دا معنے جھاڑن کرن معاف گناہاں	اونہاں آکھیا حنطۃ حمرا کنک رتی آہیں چاہاں
مجاہد کہیا جو اوہ دروازہ نیواں رب جھکایا	تا جھکدے وڑن جھکاون سر نوں سجدہ اوہ بھرایا
اوہ چتڑاں پرنے رڑھ گئے اصل ہو جھلے نہ ہوئے	ویکھو معالم قول فعل اونہاں کیتے دوئیں کھوٹے

فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوْا يَفْسُقُوْنَ

فر اتاریا اساں اُپر اونہاں لوکاں دے جو ظلم کیتا اونہاں نے عذاب آسمان تھیں بدلے اس دے جو آہے بدکاری کردے

پس فرود آوردیم بر آنانکہ ظلم کردند عذابے از آسمان بسبب آنچہ بدکاری میکردند

فر اساں اتاریا اونہاں تے جنہاں ظلم کمایا	ڈاڈھا عذاب آسماناں بدلہ بدکاری دا آیا
سخت وبا طاعون گھلی رب اُپر تنہاں	ہک ساعت وچہ مر گئے ویکھو معالم ستر ہزاراں

وَإِذِ اسْتَسْقٰى مُوْسٰى لِقَوْمِهٖ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِّعَصَاكَ الْحَجَرَ

تے جس وقت پانی منگیا موسیٰ نے واسطے قوم اپنی دے پس کہیا اساں مار نال عصا اپنے دے پتھر نوں

و یاد کنید چو آب خواست موسیٰ برائے قوم خود پس گفتیم بزن بعصائے خود سنگ را

تے یاد کرو جد پانی منگیا موسیٰ کارن لشکر	تاں آکھیا اساں جو مار توں اپنے عصا نال اس پتھر
اوہ عصا سوا دس گز موسیٰ جیڈا	دو شاخاں تس اتے چمکن کرن انھیر دور ڈاڈھا
تس نام عتیق جو آدم اس نوں جنت وچوں لیایا	شعیب تائیں اوہ ہکدم ہتھیں نبیاں ورثہ پایا

شعیب دتا فرموسی نوں لس اندر کئی کراماتاں
ہولا وزن وچ گٹھا پتھر سر مرداں مقداروں
حتھ پائی لوڑ پوی تتھ کڈھے رکھے عاصا ماری
ہک آکھن چار آہے منہ پتھر ہر منہ چشمے ترائے
وہب کہے ہک ناہ معین ہارے جسنوں چاہے
اوہ باراں نہراں ہوکر پانی جاندا اہر ہر ڈیرے
سعید کہیا اوہ پتھر جس نے موسی جامہ دھریا
موسی مگرے دوڑیا اگے بیٹھے اسرائیلی
اوہ عیب اظن بدن وچ کردے اللہ ظن گوایا
جبرائیل آیا رب کہیا ایہ پتھر نال اٹھائیں

تے پتھر ابن عباس کہے ہک آہا خاص صفاتاں
خرجی دی وچہ سٹنوں ہوندی کھدا اسا نجھ ہنجاروں
چھ لکھ بندے نوں نت پانی پیاوے رجن ساری
ہر چشمے تھیں پانی جاری باراں سبط رجائے
باراں چشمے لس تھیں چلن باراں سبط بھی آہے
الف لام تعریف معین والے قول جنگیرے
اوہ ننگا نھاون لگا پتھر لے جامہ لس ٹریا
انہاں ننگا ڈٹھا بدن موسی دا عیب پاک جمیلی
جاں ملیا پتھر نوں ونج عاصا مارے غصہ آیا
اسو وچہ قدرت میری ہوسی معجزہ تیرے تائیں

تا موسی چاک لیا اوہ پتھر خرجی وچہ ٹکایا
جد عاصا مارے پانی دیوے وچہ معالم لیایا

فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ

فر جاری ہوئے اس تھیں بارہ چشمے تحقیق جانی ہر گروہ نے جاگھ پیون اپنے دی

پس روان شد ازاں سنگ دوازدہ چشمہ تحقیق دانست ہر گروہ جائے آب خوردن خودرا

فر جاری ہوئے اس پتھر تھیں باراں چشمے آبوں
ہر کوئی اپنے گھاٹوں پیوے دوجیاں سرنکوئی

ٹھیک جاتا ہر فرقے اپنے پیون جا صوابوں
جو باراں سبط تے باراں چشمے ونڈ برابر ہوئی

كُلُوْا وَاشْرَبُوْا مِنْ رِّزْقِ اللّٰهِ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِيْنَ

کھاؤ تے پیو روزی خدا تعالی دی تھیں تے نہ فساد تے فضولی کرو وچہ زمین دے فسادی ہوکر

گفتیم بخورید و بنوشید از روزی خدا و مروید در زمین تباہی کناں

اوہ من تے سلوی پانی روزی رب تھیں ہو کھاؤ
تے شرف اودنہ وچہ زمین دے مفسدین کے پاؤ

وَاِذْ قُلْتُمْ یٰمُوْسٰی لَنْ نَّصْبِرَ عَلٰی طَعَامٍ وَّاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّکَ یُخْرِجْ لَنَا

تے جس وقت کہیا تساں ای موسی ہرگز صبر نہ کراں گے اسیں اوپر کھانے اک دے پس دعا کر واسطے ساڈے رب اپنے نوں کڈھے واسطے ساڈے

وچوں گفتید ای موسی ہرگز صبر نہ کنیم بریک طعام پس طلب کن برائے ما از پروردگار خود تا برون آرد برائے ما

تے جد تساں کہیا ای موسی اساں نہ صبر اک ہک کھانے | پس منگ اساں کارن رب تھیں ساڈے کارن باہر لیائے

مِمَّا تُنْۢبِتُ الْاَرْضُ مِنْۢ بَقْلِهَا وَقِثَّآئِهَا وَفُوْمِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا

اس چیز تھیں جو اگائی ہے زمین ترکاری اس دی تھیں تے کھیرے اس دے تھیں تے کنک اس دی تے مسر اس دے تے گنڈے اس دے تھیں

از آنچہ میرویاند او را زمین از ترہ وے و بادرنگ وے و گندم وے و عدس وے و پیاز وے

اس جنسوں جو زمیں اگاوے سبزہ ہر ترکاری	تے کھیرے کنک تے مسر گنڈھے سمجھی نعمت بھاری
اکثر فوم کنک نوں آکھن کلبی تھوم بناوے	ہک روٹی کہن ہک کہن کل اناج جو لوکی کھاوے
عبداللہ بن مسعود قراءت اندر ثوم الیہا آئی	یعنے تھوم مدارک اندر لکھیا ویکھو بھائی

قَالَ اَتَسْتَبْدِلُوْنَ الَّذِیْ هُوَ اَدْنٰی بِالَّذِیْ هُوَ خَیْرٌ ؕ

کہیا کیا بدل کر لیندے ہو اوہ چیز جو اوہ لہندی ہے نال اس چیز دے جو بہتر ہے

موسی گفت آیا بدل مے کنید آنچہ او فروتر است بآنچہ او بہتر است

اِهْبِطُوْا مِصْرًا فَاِنَّ لَكُمْ مَّا سَاَلْتُمْ ؕ

اترو کسے شہر وچ پس تحقیق واسطے تساڈے ہے اوہ چیز جو منگی تساں

فرو روید بشہرے پس البتہ برائے شما ست آنچہ خواستید

موسی کہیا کیوں گندیاں چیزاں چنگیاں نال وٹاؤ	اترو کسے شہر وچ جو تساں منگیا سب کجھ پاؤ
یعنے من تے سلوی نعمت بابجھ مشقت ملدی	تے بابجھ مشقت نا ایہ لبھسی جو تساں خواہش دلدی
وچ کسی شہر دے اتر دیا وچ مصر جو اتھیں آئے	وچ واہی واہو بیجو کھاؤ آپے ظلم کمائے

وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءُوْ بِغَضَبٍ مِّنَ اللّٰهِ

تے ماری گئی اوپر اوہناں دے خواری تے محتاجی تے مڑ آئے نال غضب دے — اللہ تھیں

وزدہ شد برایشاں خواری و مسکینی وباز گشتند بہ خشمی — از خدا یتعالی

تے ماری گئی تہناں پر خواری محتاجی تنگیائی — تے لیکر مڑے اوہ غضب اللہ تھیں غصہ قہر خدائی
اوہ ذلت خواری جزیہ جنہوں شکل بھاسن یہوداں — جو سو غنی بھی تنگ سیاون دل بھکھے مردوداں

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُوْنَ النَّبِيّٖنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ

ایہ یعنی خواری تے محتاجی تے غضب الٰہی نال سبب اسدے جو اوہ آہے کفر کردے نال آیتاں خدا دیاں دے تے قتل کردے پیغمبراں نوں ناحق

داین بسبب آنست کہ کفر کردند — بآیتہای خدا و می کشتند پیغمبران را — بناحق

ایہ اس کارن جو کفر کمایا نال آیات الٰہی — تے قتل کریندے نبیاں نوں بن حقوں کافر واہی
کفر آیات جو صفت محمد آیت رجم لوکائی — انجیل قرآن نہ منیاں انہاں دیکھ معالم بھائی
یا آیتاں کنوں مراد جو معجزے ویکھ ایمان نہ لیائے — نبا بمعنے خبر تے نبی جو بندیاں خبر سناوے
نبی دا اصل نبی ہمزہ دے نال وٹایا — فری وچہ ی ادغام ہوئی ایہ بعضیاں فرمایا
یا کہن نبوت کنوں نبیاں اوہ اصل انبے ای آیا — مکان بلند نبوت ملنے وچہ معالم پایا
یہوداں قتل کیتا زکریا یحییٰ ہور بتیرے — ستر نبی بناحق کٹھے اکے روز سویرے
یعنی ظن یہودا اندر بھی لائق قتل نہ آہے — انہاں اپنے دلوں بھی ناحق کٹھے عمدا بھلا ناہے

ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَّكَانُوْا يَعْتَدُوْنَ ۝

ایہ کفر تے قتل نال سبب اس دے جو بے فرمانی کیتی انہاں نے آہے حد وں لنگھدے

این بسبب آن ست کہ بے فرمانی کردند و بودند — کہ از حد مے گذشتند

ایہ کفر تے قتل اس کارن جو انہاں کیتی بیفرمانی — تے آہے حدوں لنگھدے اوہ مردود دیو طوفانی
یعنی شامت بیفرمانیوں کفر قتل وچہ دبایا — شوم گناہ کرے دل کالا وڈے فساد کرائے

[illegible]

اِنَّ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَالَّذِیْنَ هَادُوْا وَالنَّصٰرٰی وَالصّٰبِئِیْنَ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ

تحقیق اوہ لوک جو ایمان لیائے تے جیہڑے یہودی ہوئے تے نصاری تے صابی جو کوئی ایمان لیایا نال اللہ دے

البتہ آنانکہ ایمان آوردند یعنے مسلماناں و آنانکہ یہود شدند و ترسایاں و صابیاں ہر کہ ایمان آورد بخدا

ٹھبک اوہ لوک جو مومن اتے جو ہوئے یہود نصاری | تے صابی جنہاں ایمان لیاندا اللہ نال پیارے

وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ

اتے نال دن آخر دے تے کیتے کم نیک پس واسطے انہاں دے ہے اجر انہاں دا نزدیک رب انہاں دے تے نہیں کوئی خوف

و بروز بازپسین و عمل نیک کرد پس برائے ایشاں مزد ایشاں نزدیک پروردگار ایشاں و نیست خوف

عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُوْنَ

اوپر انہاں دے تے نا اوہ غم کھان گے | برایشاں و نہ ایشاں غم خورند

نے رہز قیامت نال ایمان تے عمل بھی نیک کمائی | بس اجر تنہاں دا پاس ربے کجھ خوف نہ غم سدائی
سو سی قوم یہود سداون جیسے قوم نصارے | صابی جو ہک دین نہ رکھن پوجن ملک یا تارا
ہادوا معنے تابوا وچہ پوجن تھیں مڑ آئے | ہک آکھن ہادا دین محمد موسے دیول دہائے
ہک کہن یہود حرکت معنی پڑہدیاں ہلدے سارے | جو زمین آسمان ہلے جد تختے رب توریت اتاری
نصاری انصار اللہ کنوں جو عیسے یار حواری | عیسی نوں سن مریم انہاں اوہ واہ کیتی یاری
معنے صبا خروج تے صابی معنے نکلن والا | ایہ بھی اہل کتاب کنوں ہک فرقہ آکھن ضالا
ایہ ابن عباس تے عمر کہے پر عمر ذبیحہ کھاوے | تے ابن عباس نہ ذبح نکاح اسانوں روا تاوے
ابوحنیفہ قول بھی وانگوں حضرت عمر اہیائی | تے ابن عباس بانند محمد ابویوسف دا بھائی
قتادہ کہے زبور پڑھن اوہ منن ذات الٰہی | کعبے ویول پڑھن نماز فرشتے پوجن واہی
پر من ایہ فرقہ گئے نت لبھے بغوی لکھ سدھایا | بھی تفسیر اس آیت دی وچہ بہتے قول لیایا
ہک کہن جو امنوا اس اندر مومن مخلص سارے | تے ہادوا تابع دین موسے تے تبع مسیح نصارے
جنہاں آپو اپنے وقت اندر محکم دین کمایا | تے منہ رسول تے رب احکم نہ کجھ بدلایا

[illegible]

اینویں صابی جد لگ حکم دین سچے پر آئے	سبھناں نبیاں رب بشارت نیک اعمال کمائے
اجر تنہاں ہر دیسی اللہ خوف اندوہ نہ کوئی	ایہ سب قولاں تھیں احسن اقربا ایتھے لکھیا سوئی
شاہ عبدالقادر شاہ ولی اللہ ایہو لکھ سدہائی	جو فرقہ شرط نہ کوئی مومن سچا جنت جائے
ایتھے قول یہود نصاریاں وارد کیتا رب تعالیٰ	جو سہ بک آپ نوں خاص نہ باون مالک جنت والا

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ

تے جد پکڑیا　اساں عہد تساڈا تے اٹھایا　اوپر تساڈے　کوہ طور نوں

وچوں کنید چوں گرفتیم عہد و پیمان　شمارا و بر داشتیم　بالائے شما　کوہ طور را

تے یاد کرو جد لیا اساں اوہ قول قرار تساہاں	تے چایا اساں تساڈیاں اتے طور پہاڑ اتاہاں

خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۝

پکڑو جو چیز دتی اساں تسانوں نال قوت دے تے یاد رکھو جو کجھ وچ اس دے ہے تاں تسیں بچو

بگیرید آنچہ دادیم شمارا بقوت و یاد دارید　آنچہ در وی ست تا باشد کہ در پناہ　شوید

پکڑو جو اساں دتا نال قوت دی حکم کتابوں	تے یاد کرو احکام جو اس وچ تاں تسیں بچو عذابوں
جاں رب توریت اتاری موسیٰ امت نوں فرمایا	ایہ کرو قبول تے عمل کما ہو مشکل انہاں دسایا
ایہ سخت احکام شریعت ساتھوں ادا نہ ہوندا اوڑا	تاں جبرائیل پہاڑ اٹھایا ترے کوہ لماں چوڑا
کول سراندی چھتری وانگوں رکھیا سخن الاوے	جے کرو قبول تاں بچیسو نہیں تاں سنوں چھوڑیا جاوے
سر پر طور تے مگر سمندر اگوں آتش آئی	تداں قبول احکام کیتونے چلو واہ نہ کائی
اوہ ساری سجدے ڈگے وچ طرف پہاڑ تکاون	اوتھوں رسم یہود جو وچہ سجود ادھا منہ لاون
کہن جو ادھے منہ دے سجدے اساں عذاب ہٹایا	ایہ وچہ تفسیر معالم بغوی ابن عباسوں لیایا

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝

فیر پھر گئے تساں پچھے ایس تھیں پس جیکر نہ ہوندا فضل اللہ دا اوپر تساڈے اتے رحمت اسدی البتہ ہوندے تسیں نقصان والیاں تھیں

باز رو گردانیدند بعد ازیں پس اگر نہ بودے فضل خدا بر شما و مہربانی او　البتہ مے شدید　از زیان کاراں

فرشتاں سنہ پھیر یا توراتوں پچھے اس اقراروں
یعنے فضل کرم تھیں دنیا وچہ عذاب نہ لیا وے

جو فضل تے رحم نہ ہوندا رب دا ہوندے خوار خساروں
نہیں تاں پیغمبر لساڈی پیڑ امت کہ یہود ونجاوے

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ

تے البتہ تحقیق جانا تساں انہاں نوں جو حدوں لنگھے وچہ دیہہ ہفتے دی پس کہا اساں انہاں نوں ہو جاؤ باندر دھکاری ہوئے

والبتہ دانستہ اید انہارا کہ از حد گذشتند از شما در روز شنبہ پس گفتیم ایشان را شوید بوزینہای خوار شدہ

تے ٹھیک جانا تساں جنہاں تعدی کیتی چھنچھن واری
اعتدار تعدی معنے جو حدوں لنگھ جاوے
داؤد نبی دی وقت یہودی ایلہ نام شہر دی
تا رب آزمایش کھلی چھنچھن مچھیا باہر آون
جاں چھنچھن گذرے لھل ملن دے سہوں نہ کوئی
جو چھنچھن وار نہ جائز پکڑن حیلہ اک بنایے
پچھلے پہر جمعہ دن کھولن کس تل پانی آوی
اک کہن جو مچھیاں سندھ بحر تھیں حوضاں طرف لیاون
اک آکھن روز جمعہ دی جالیاں کنڈیاں لاون بھائی
ایہ مدت تیک کمایا حیلہ کجہ عذاب نہ آیا
فر سنگا لتھی پکڑن کھاون فر چین ہور سکاون
اک فرقہ پکڑن کھاون مچھی فڑے وچہ گمراہی
تریجا فرقہ منع کرن گمراہاں نوں اس کاروں
فر جدا ہوئے گمراہاں تھیں سنہ دوہاں کندہ بنائی
داؤد نبی فر لعنت کیتی آیا غضب الٰہی
تے بدکاراں در بھول نہ کھولیا نہ کوئی باہر آیا
اوہ ڈٹھے باندر دنیا نوں لے روون یاران سرے

فر آکھیا اساں انہاں نوں ہوؤ باندر سبہ دھکاری
ایہ قصہ محی السنت بغوی وچہ معالم لیا وے
حرام شکار مچھی رب کیتا چھنچھنوار نہ کردے
پانی دے سنہ ایردسن پانی سب لوکاون
نفس شیطان تنہاں بھر مایا حیلہ بات سکھائی
ڈونگھے حوض کھٹائے بحر کنارہ کس لگائی
چھنچھنوار حوضاں وچہ مچھی آکر بہت سماوی
چھنچھنوار نہ پکڑن آیت دی دن پکڑن کھاون
اتبوار نکالن مچھیاں کھاون لگے واہی
ہوئے دلیر گناہ پر آکھن چھنچھن روا کرایا
سب لوگ شہر دی ترے فرقے جو ستر ہزار تبادلن
تے دو جا ٹول نہ پکڑن آپ نہ منع کرن تنہاں کاہی
ایہ بارہ ہزار آہے کہ تھکے نہ ایہ ترن شکاروں
اکدھر نیک تے اکدھر دو جی مدت کجہ دہائی
یکدن نیک نکل دروازیوں گئے جتہ حاجت آہی
تا ایہ کاں چڑھ دیوارے تے تنہاں ڈٹھا کیوں چڑلایا
قتادہ کہے جو بڈھی خوک تے جوان سبھ باندر سارے

تے دینہ رہے ہووے فرشتے زندہ رہیا نکوئی	پھٹی قوم نہ ودھی نہ سوی صحیح روایت ہوئی

فَجَعَلْنٰهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِيْنَ

پس کیتا اساں اوسنوں نصیحت واسطے اوس چیز دی جو سامنے اوسدے تے جو پچھے اوسدے اتے نصیحت ہی واسطے پرہیزگاراں دے

پس ساختیم ایں قصہ را عبرتے برائے آں قوم کہ پیش ازیں بودند و آنہا کہ پس ازیشاں آیند و پندے پرہیزگاراں را

تا کیتا اساں عذاب انہاں ایہہ تا کل باقی پچھلیاں نوں	تے وعظ نصیحت متقیاں نوں کہ تھیں ڈرن والیاں نوں
تا کیتی ہت اوہ وستی وستیاں اگلیاں پچھلیاں تائیں	انہاں قصہ سنکر ڈرسن ہٹسن بریاں کنوں او ایہیں
نکال اوہ دکھ عذاب جو ویکھن والیاں نوں ہت آوے	نکل نکول ہٹن دا معنے بغوی قید بتاوے
ایہہ پچھلیاں دا انجام بھلا وے جیہے خام نہ کریے	اگلیاں لوکاں تھیں ہت لیئے قہر قہاروں ڈریے

وَاِذْ قَالَ مُوْسٰى لِقَوْمِهٖٓ اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُكُمْ اَنْ تَذْبَحُوْا بَقَرَةً ط

تے جس وقت کہیا موسیٰ نے واسطے قوم اپنی دے تحقیق اللہ امر کردا ہے تسانوں ایہہ جو ذبح کرو گاں نوں

و چوں گفت موسیٰ بقوم خود کہ البتہ خدا امر مے کند شما را آنکہ ذبح کنید گاوے را

تے یاد کرو جد آکھیا موسیٰ امت اپنی تائیں	ٹھیک اللہ تساں امر کریں نو ذبح کرو ہک گائیں
ایہہ وجہ معالم قصہ ہک توانگر اسرائیلی	ہک چاچے بیٹا بھائی دا وارث ہور نہ بیلی
عامیل آہا تس نام غنی دا وارث مرنا چاہے	اوڑک وارث اس نوں کٹھا دنیا دی سن کاہے
فر ہور وستی سٹیوس جاکر دعوی خون طوفانو	پاس موسیٰ دی لیگیا وستی والیاں سب لوکاں نوں
حضرت موسیٰ پچھیا انہاں سب انکار لیائے	لوکاں کہیا موسیٰ نوں کر توں سوال جو رب بتائے
موسیٰ عرض کیتا رب ظاہر کر اس مارن والا	تا حکم کیتا رب گاؤ کہن ہک ویکھن قدرت بالا

قَالُوْٓا اَتَتَّخِذُنَا هُزُوًا ط قَالَ اَعُوْذُ بِاللّٰهِ اَنْ اَكُوْنَ مِنَ الْجٰهِلِيْنَ

کہیا انہاں بھلا پکڑدا ہیں توں ٹھٹھا اساں نوں پناہ لیتا ہاں میں نال اللہ دے تحقیق جو ہوواں میں جاہلاں تھیں

گفتند آیا مے گیری ما را مسخرہ گفت پناہ میگیرم بخدا ازانکہ باشم از نادانان

ف معالم اور صحیح مسلم میں ہے کہ [illegible] ما بین یدیہا و ما خلفہا دا [illegible] ایہہ جو کیتا اساں اوہ عذاب [illegible] واسطے انہاں [illegible] [illegible] واللہ اعلم
ع اول [illegible] [illegible] جو دلالت کرے اوپر بربادی انسان

ع ١

وڈیاں جو [illegible] [illegible] اسرائیلی [illegible] [illegible] اعتراض [illegible] ف بقرہ [illegible] [illegible] بقصد [illegible] [illegible] واسطے [illegible] بغوی

کہیا انداں توں پکڑیں سانوں ٹھٹھا جا مخولاں
جو ہوسن نال مخول تے ٹھٹھا کرنا جہل نشانی
لوکاں سوال جو قاتل لبھے حکم ہویا کہہ گائیں
موسیٰ کہیا ایہ حکم الٰہی اس وچہ حکمت کائی
اوہ جنگلی ہندی ذبح جے کردے ہوندی اوہا کائی
ہک صالح اسرائیلی سی تس بیٹا ہک آیا نا
آکھیوس یارب ایہ وچھی ہیں سونپی تیرے تائیں
اوہ فوت ہویا فر وچھی وڈی جنگل وچہ ہوئی
جاں بیٹا اسدا وڈا ہویا کردا خدمت مائی
تے تریجا حصہ رات مائی دی خدمت حاضر رہندا
ہک آپ کھائے ہک حصہ مائی تریجا نام الٰہی
فلانے جنگل دی وچہ چھوڑی جا کر اوس بلائیں
اس وچ بلائی دوڑی آئی حاضر بیٹھ کھلوتی
جو ای فرمانبردار مائی دے ہیں پر کر اسواری
گاں کہیا اسوار جے ہوندوں قابو کدی نہ آواں
فرمائی پاس لیایا اگوں بولی مانو پیاری
پر میری بھیج بازار نہ ویچیں سنگیوں اذن دوباری
اس قیمت پچھی تن دیناراں قیمت اس بتائی
ملک کہیا لے چھ دیناراں پچھیں مائی نہ جائیں
ماں کہیا وہ چھیں دینار بیچو تجھ دو باری
اس راہ گیتی فر گیا مائی تے جا کر بات سنائی
تول اسنوں پچھ جو آکھے ویچیں نہیں تاں ویچیں نائیں
ایہ موسیٰ نبی خرید کریسی کارن یک مقتولے

موسیٰ کہیا پناہ ربی جو ہوواں کنوں جہولاں
یا دہین جواب سوال موافق ایہی وڈی نادانی
ظاہر الٹ وسیا یا سوالوں سخن مہرایا نائیں
تا صفتاں اسدیاں پچھن لگے حیرت کنوں بھائی
پر پچھدیاں پچھدیاں ہک مقرر اسوچہ حکمت جیہائی
ہک وچھی بھی تس آہی اسنوں لیکر جنگل دھانا
جاں بیٹا میرا وڈا ہوسی تسنوں ایہہ پہونچائیں
اوہ نیڑے گیسے نہ ڈھکے دوڑی تس جے ویکھو کوئی
تریجا حصہ رات نمازاں ہوندا قدر تہائی
وینہ نوں لکڑیاں لیا ویچے حصے تن کریندا
ماں کہیا پیو تیرے وچھی رب نوں سونپی آہی
اللہ جو ابراہیمؑ تے اسمٰعیلؑ اسحاقؑ سنائیں
گردن پکڑ لے ٹریا بولی سخن پروتے سوتی
اس آکھیا مانو نہ کہی اسواری گردن حکم گذاری
جے کہیں بیار جو ٹر چل ٹرسی برکت خدمت ماوے
توں ماں ڈھو ڈھو تھکا اسنوں ویچیں تن دیناری
اگوں ہک فرشتہ ملیا کردا تس خریداری
ایہ شرط جو اس قیمت پر راضی ہووے مائی
اس کہیا نہ لواں برابر گاں دی سونا یا بہجہ رضائیں
ملک کہیا گھن باراں بیچ پچھ نہ ماں پیاری
مانوں کہیا اوہ ملک آہی آدم شکل بنائی
اس کہیا ملک کہیا کہہ مانوں ویچ نہ اس کدائیں
اس کھل بھر کر لہو دیناراں گھٹ نہ دیجو ملّی

اس رنگ سنہری نہ روآہا جن بدنوں سوچ لہراں	اوہ ٹرٹر سوالوں ہوئی معین ویکھ معالم نہراں

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَّنَا مَا هِيَ قَالَ اِنَّهٗ يَقُوْلُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ

کیہا انہاں پکار وسطے ساڈے رب اپنے نوں بیان کرے واسطے ساڈے کیا ہے اوہ کیہا اسنے تحقیق اوہ کہندا اے جو اوہ گاں ہے

گفتند سوال کن برائے ما پروردگار خود را تا بیان کند برائے ما کہ چیست آں گاؤ گفت کہ البتہ خدا میفرماید کہ آں گاوے ست

انہاں کیہا پکار خدا نوں کرے بیان اوہ گاں کیہی	موسیٰ کیہا خدا فرماوے ٹھیک اوہ گاں اوہی

لَا فَارِضٌ وَّلَا بِكْرٌ عَوَانٌ بَيْنَ ذٰلِكَ فَافْعَلُوْا مَا تُؤْمَرُوْنَ

نہ بڈھی تے نہ انجنی میانہ ہے درمیان اس دے　پس کرو　جو کجھ امر کیتے جاندے ہو

نہ پیر و نہ نازائیدہ ست میانہ ست درایں و آں پس بکنید　آنچہ امر کردہ مے شدید

نہ بڈھی بہت نہ وٹھر کواری ہے اوہ نہ وچالے	پس کرو شتاب جو حکم ہویا تساں کرو نہ آل ٹالی

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَّنَا مَا لَوْنُهَا

کیہا انہاں پکار واسطے ساڈے رب اپنے نوں بیان کرے واسطے ساڈے کیا ہے رنگ اوسدا

گفتند سوال کن برائے ما پروردگار خود را تا بیان کند برائے ما کہ چیست رنگ آن گاؤ

قَالَ اِنَّهٗ يَقُوْلُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَآءُ

کیہا موسیٰ نے تحقیق اوہ فرماندا ہے جو تحقیق اوہ گاں ہے پیلے رنگ والی گفت موسیٰ خدا میفرماید کہ البتہ آن گاؤ زرد رنگ ست

انہاں کیہا پکار خدا نوں کرے بیان کی رنگ اس گاں ای	موسیٰ کیہا خدا فرماوے اوہ گاں زرد ایہا ای

فَاقِعٌ لَّوْنُهَا تَسُرُّ النّٰظِرِيْنَ قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَّنَا مَا هِيَ

گوہڑا ہے رنگ اوسدا خوش کردی ہے ویکھن والیاں نوں کیہا انہاں پکار واسطے ساڈے رب اپنے نوں بیان کرے واسطے ساڈے کیا ہے اوہ گاں

نیک زرد ست رنگ آں خوش سے کند بینندگان را گفتند سوال کن برائے ما پروردگار خود را تا بیان کند برائے ما چیست آں گاؤ

گوہڑا سوہنا رنگ اس دا خوش وکھن الیاں بھاوے
انہاں کہیا پکار خدا نوں کر ی بیان اس کنہ بتاوے

إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا ۖ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ

تحقیق گائیں رلے پے گیاں ہیں اوپر ساڈے تے تحقیق اسیں جیکر چاہیا اللہ نے راہ پاون والیاں

البتہ گاوان مشتبہ شد ند برما　　والبتہ ما اگر خدا خواستہ است راہ یافتگان ایم

تحقیق گائیں سبھ رلیاں سانوں سر کجھ لگدا ہیں
وچ معالم کہیا پیغمبر میں سنوں قسم الٰہی
تے ٹھیک سانوں جو چاہیا اللہ لبھسی راہ تدا ہیں
جے انشاء اللہ نا اوہ کہندے کدے نہ لبھدی اہی

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ

کہیا موسیٰ نے تحقیق اوہ کہندا ہے جو تحقیق اوہ گاں ہے نہ ہالن جوا ہے زمین نوں

گفت موسیٰ البتہ خدا میفرماید کہ آں گاوے است نہ محنت کشندہ کہ شوراند زمین را

وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا

تے نہ پانی دیندی ہے کھیتی نوں سلامت رکھی گئی ہے نہیں کوئی ڈب وچہ اُس دے

ونہ　آب سید ہد　زراعت را　سلامت است ہیچ خال نیست در آں

اس کہیا جو کہندا ٹھیک اوہ گاں نہ ہالن بیج جوا ہی
نہ پیا دی کھیت سلامت عیبوں ڈب نہ سو جہ آہی

قَالُوا الْآنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ ۚ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ

کہیا انہاں ہن لیایا توں بیان سچا پس ذبح کیتو نے اسنوں تے نہیں آہے نیڑے ہندے جو کرن

گفتند اکنوں آوردی سخن درست را　پس ذبح کردند آنرا و نزدیک نبودند کہ بکنند

آکھیا انہاں جو ہن تو لیایا سچ بیان جتھالی
اوہ ہکا گاں معین ہوئی سبھناں صفتاں والی
تا اس صالح دے بیٹے تھیں انہاں مہنگے مل خریدی
پس ذبح کیتی اتے آہے کردی قیمت جدت گرالی
اس بن ہور نہ لدھی کائی دگاندیو چہ بھائی
کھل ہندی بھر زر تھیں لی ویکھ معالم بھائی

وَاِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادّٰرَءْتُمْ فِيْهَا ۭ وَاللّٰهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُوْنَ

تے جد کٹھا تساں یک آدمی فر جھگڑا کیتا تساں وچہ اُسدے تے اللہ نکالن والا ہے اُس چیز دا جو آہی تسیں چھپاندے

وچوں قتل کردید شخصے را پس نزاع کردید در وے خدا بیروں آورندہ است چیزے را کہ پنہاں میکردید

تے جد تساں قتل کیتا یک بندہ فر تساں جھگڑا پایا	تے اللہ ظاہر کرنیوالا جو کجہ تساں چھپایا
ایہ مڈھ قصے دا آخر آندا آخر اول آیا	وچہ تفسیر کشاف علامی اسدا وچہ بتایا
جو ایتھے نعمت یاد کراون ہے مقصود الٰہی	جے با ترتیب ہوندا تا نعمت یک گنیدی آہی
ایہ اول آخر لیاون تھیں دو نعمت ظاہر بنیاں	ہویا جو الن یک نعمت ہو پہلیاں وچ گنیار

فَقُلْنَا اضْرِبُوْهُ بِبَعْضِهَا ۭ

پس کہیا اساں مارو اُسنوں نال ٹکڑے اُس گاؤ دیدے ✤ پس فرمودیم بزنید آں مقتول را بپارہ از گاؤ

فر کہیا اساں جو مارو اس مردے نوں بعض اُس گاؤ دے	جان آ ریا اٹھ کھلا ہو زندہ بولیا حکم خدا دا
اس گردن گاں تھیں او ہو جاری کٹھا کیہوس فلانے	قاتل نام بتا کر دگا مرکے اوس ڈگا کے
قاتل اوہ محروم میراثوں اوتھوں حکم ایہ جاری	جو قاتل مول نہ پائے ورثہ خود مقتول خواری

كَذٰلِكَ يُحْيِ اللّٰهُ الْمَوْتٰى ۙ وَيُرِيْكُمْ اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ

ایسے طرح زندہ کریگا اللہ مردیاں نوں تے ویکھاندا ہے تساں نوں نشانیاں اپنیاں تا تسیں سمجھو

ہم چنیں زندہ کند خدا مردگاں را و مے نماید شمارا نشانہائے خود تا بود کہ دریابید

ایسے طرح جواویگا رب مردے روز حشر دے	وکھاوے تساں نشانیاں تا تسیں سمجھو نال فکر دے

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوْبُكُمْ مِّنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِىَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً

فر سخت ہو گئے دل تساڈے پچھے اُسھیں پس وہ مانند پتھر دے یا زیادہ ترو چہ سختی دے

باز سخت شدہ دلہائے شما بعد ازیں پس آنہا مانند سنگ اند بلکہ زیادہ تر در سختی

فر خشک ہوئے دل سخت نساڈے تھیسے تھیں سارے | پس اوہ پتھر واگ یا اتھیں اڈھے سخت ہتھیارے

وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهٰرُؕ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا

تے تحقیق پتھراں تھیں اوہ ہے جو چلدیاں ہن اتھیں نہراں تے البتہ انہاں تھیں ہے اوہ جو

والبتہ از سنگہا آنست کہ روان مے شود از وے جوئہا والبتہ از انہاست آنچہ

يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَآءُؕ

پاٹ دا ہے پس نکلدا ہے اس تھیں پانی | بشگافد پس مے بر آید از وے آب

تے ٹھیک پتھر تھیں بعض جو پھٹ پھٹ چلن اتھیں نہراں | تے بعض اتھیں البتہ پاٹے نکلن پانی نہراں

وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِؕ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ

تے تحقیق انہاں تھیں اوہ ہے جو ڈھیندا ہے ڈر خدا دی تھیں تے نہیں اللہ غافل بے خبر تھیں جو تسیں کردے ہو

والبتہ از سنگہا آنست کہ فرود مے افتد از خوف خدا ونیست خدا بیخبر از آنچہ مے کنید

تے بعض انہاں تھیں اتوں ڈہندے خوف خداؤں
رب نوہے نال مثال نہ دتی دلاں انہاندیاں تائیں
فر پتھر کنوں بھی سخت بتائے دل کفاراں لائے
جو اُٹھن پتھراں جان نہیں فر کیونکر خوف خدائی
وَاِنْ مِّنْ شَیْءٍ رب کہیا تسبیحاں ہر شے کردی
ایہ نال قرآن حدیثاں مسئلہ ثابت شک نہ کوئی

تے نہیں اللہ بیخبر اتھیں جو کردے تسیں اداؤں
جو لوہا اگوں نرم ہو جاوے دل تہاں الیسے ناہیں
جو پتھراں نہراں پانی نرمی دل انہاں کرڑے کالے
کہ رب الہام کرے سبھ سمجھن جو گل رب سمجھائے
جاندار ان بیجاناں ہر شے حمد کرے ہور ڈردی
ایہہ من فرض ہویا ہر مومن بھانویں سمجھ نہ ہوئی

اَفَتَطْمَعُوْنَ اَنْ يُّؤْمِنُوْا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيْقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُوْنَ كَلٰمَ اللّٰهِ

کیا فر طمع رکھدے ہو تسیں جو باور کرن یہودی واسطے تساڈے تے تحقیق آہا ہک ٹولا انہاں تھیں سندے کلام خدا دی نوں

آیا امید میدارید کہ منقاد شوند شمارا یہود والبتہ بود گروہے از ایشاں کہ مے شنیدند کلام خدا را

بھلا طمع کرو تسیں باور کرن یہود تساں نوں واہی | تے ٹھیک آہا ہک ٹول اہناں تھیں سنن کلام الٰہی

ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۝

فر بدلاوندے اس نوں پچھے اس تھیں جو سمجھیا | اس نوں | تے اوہ جاندے ہین

پس بدل مے کردند آنرا بعد از آنکہ | فہمیدند | آنرا وایشاں | مے دانستند

فر تحریف کرن الٹاون سمجھ پچھان کراہن
جو صفت محمدی بدلائی صفت دجال سنائی
ایہہ بتیاں قول معالم ویکھ تے ابن عباس بتائی
اہناں سنی کلام الٰہی اپنی قوم اندر فرآئے
تے بعضیاں جھوٹ رلایا آکھیا یجھوں رب فرمایا

مراد کلام توریت جو اوہ بدلاون حکم جو چاہن
بھی آیت رجم تغیر کرکے لوکاں کنوں چھپائی
جو ستر شخص جو نال ہوسے دی لین توریت سدھائی
جونکر سنی تو بن پہنچائی سچیاں سچ الائے
جو کر سکو تاکرو جے نہیں تاناہ ایہ لفظ ودھایا

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا ۖ وَإِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ

تے جد ملدے ہین اہناں نوں جنہاں ایمان لیائے کہندے ہین ایمان آندا اساں تے جد اکلے ہوندے ہین بعضے اہناں دے طرف بعضیاں دے

وچوں ملاقات کنند با مومنان گویند ایمان آوردہ ایم | وچوں تنہا میشوند بعضے از ایشاں سوی بعضے

تے جد اوہ ملدے مسلماناں نوں کہن ایمان اسیں لیائے | تے جداں اکلے ہو کر یک وجہ نوں گلیں آئے

قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ

کہندے ہین بات کردے ہو اہناں نوں نال اس چیز دے جو کھولی اللہ نے اوپر تساڈے تاجو جھگڑا کرن نال اس دے پاس

گویند آیا خبر میدہید ایشاں را بآنچہ کشادہ است خدا بر شما تا مناظرہ کنند با شما بآں دلیل نزد

رَبِّكُمْ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝

رب تساڈے دے فر کیوں نہیں سمجھدے

پروردگار شما آیا باور نمے دارید

آکھن خبر کیوں دیہو اہناں نوں جو تساں رب بتایا | تا پاس خدا اس باتوں جھگڑن کیوں تساں عقل نہ آیا
بعض یہود منافق گلاں دسدے اہل اسلاماں | جو صفت محمد وچ توریت سناون سچ عواماں

بھی خبراں ہور بتاون سچ وچہ توریت آیاں　　جاں سردار انہوں نہیں اوہ کرن ملامت اپنیاں بھایاں
جو اہل اسلام اساں نوں کہن اساں اقرار جو کیتا　　جو نبی محمد سچا فر کیوں اسدا راہ نہ لیتا
معالم وچہ مجاہد کنوں جو حضرت کہیا یہوداں　　ای بھائیو باندراں سوراں دیو کہیا انہاں مردوداں
جو آپے لکھیاں محمد نوں ایہ خبر عذاب سنائی　　نہیں تاں اوہ کد جانے باندر سور اساڈے بھائی

اَوَلَا يَعْلَمُوْنَ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّوْنَ وَمَا يُعْلِنُوْنَ

بھلا نہیں جاندے اوہ جو اللہ جاندا ہے جو کجھ چھپاندے ہیں تے جو کجھ ظاہر کردے ہیں

آیا نمی دانند یہوداں کہ خدا مے داند آنچہ پنہاں مے کنند و آنچہ آشکارا مے نمایند

بھلا ایہ نہ جانن جو رب جانے پنہاں تے آشکارا　　جو ظاہر کہن اساں نوں یا کجھ آپس وچہ اسارا

وَمِنْهُمْ اُمِّيُّوْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ الْكِتٰبَ اِلَّآ اَمَانِيَّ وَاِنْ هُمْ اِلَّا يَظُنُّوْنَ

تے انہاں وچوں کجھ ان پڑھے ہیں نہیں جاندے کتاب نوں مگر آرزواں تے نہیں اوہ مگر ظن کردے ہیں

و بعضے از ایشاں ناخواندگانند نمیدانند کتاب مگر آرزوہای باطلہ سیدانند و نیستند مگر گمان مے کنند

تے بعض انہاں تھیں ان پڑھ کجھ نہ رکھن علم کتابوں　　مگراں کجھ بے اصلاں باتاں جانن ظن خرابوں
امی اوہ جو کجھ نہ پڑھیا جیونکر ماں تس جایا　　امانی جمع امنیہ بغوی پڑھنا دلوں بنایا
یعنے لکھیا نا پڑھ جانن یاد انہاں کجھ پڑھیا　　یا لکھیا بھی پڑھ سکن ایہہ معنیاں علم نہ بھریا
قتادہ ہور مجاہد کہن امانی باطل باتاں　　ہک کہن امانی جھوٹ بناون باتاں جا بدذاتاں
جو علم والیاں انہاں نوں دسیں گھڑ گھڑ کوڑ بناکے　　فر نسبت طرف اللہ دی کہندے عاماں وچہ ہولا کے
جویں کہن یہوداں جانہ وڑسی جنت اندر کوئی　　بھی آکھن اگ نہ ساڑسی مگراں تھوڑی مدت ہوئی

فَوَيْلٌ لِّلَّذِيْنَ يَكْتُبُوْنَ الْكِتٰبَ بِاَيْدِيْهِمْ ثُمَّ يَقُوْلُوْنَ

پس عذاب ہے واسطے انہاں دے جو لکھدے ہیں کتاب نال ہتھاں اپنیاں دے فر کہندے ہیں

پس وای آن کسا نرا کہ مینویسند کتاب را بدستہای خود باز می گویند

هٰذَا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ لِيَشْتَرُوْا بِهٖ ثَمَنًا قَلِيْلًا ۗ

جو ایہ پاس اللہ دے تھیں ہے　تا لین نال بدلے اسدے دے　ل تھوڑا

این نوشتہ از نزدیک خدا است　تا بستانند عوض آن　بہائے اندک را

پس ویل تنہاں جو لکھن لکھنا اپنے نال ہتھاں دے　فر کہن ایہ پاس خدا دیوں تا لَین تھوڑے نال وٹاندے

ویل افسوس دا کلمہ سنیوں کہن جو پیا ہلا کی　فارس والے وائے کہن اتے ہندی ہے ہے شاکی

ابن عباسوں سخت عذاب کہن یک آکھن دی　جو جنگل وچ جہنم دے تس گرمی حد زیادی

جو دنیا دے کل پہاڑ جے اوس وچ ڈالے جاون　اوہ ساری گل کر پانی ہوون سند حدیث لیاون

باسناد لیایا بغوی سرور خود فرماوے　جو ویل جہنم دے وچ وادی کافر سٹیا جاوے

چالی سال ہیٹھاں جاوے تھلے پہونچے ناہیں　اوہ ویل الضیب تنہاں جو لکھدے مسئلے کوڑ کداہیں

علما یہود ڈرے حد سرور وچ مدینے آئے　جو عزت شرف تنہاں سرداری وچ معاش گوائے

تا حیلہ کوشش کیتی کو ہن یہود ایمان نہ لیاون　جو صفت نبی توریت اندر سب لگے اوہ بدلاون

جو سو ہنا منہ ہور وال بھی گھلیاں اکھیں قد سیانہ　انہاں لماں بہت نبی گوہڑا گھنڈری دال لکھی شیطانا

جے جاہل پچھن صفت نبی دی جیہڑا ختم نبیاں　تا آپ جو لکھی صفت وچالے دسن اوہ سفیہاں

جاہل ویکھن صفت دجالے سرور وچ نہ پاون　اوہ بھلے جاہل انہاں بھلائے سرور نوں جھٹلاون

فَوَيْلٌ لَّهُمْ مِّمَّا كَتَبَتْ اَيْدِيْهِمْ وَوَيْلٌ لَّهُمْ مِّمَّا يَكْسِبُوْنَ ۝

پس ویل ہے واسطے انہاں دے اس چیز تھیں جو لکھیا ہتھاں انہاندیاں نے تے ویل ہے واسطے انہاں دے اس تھیں جو کماندے ہیں

پس وای ایشانرا بسبب آنچہ نوشت دستہای ایشاں و وای ایشاں را بسبب آنچہ پیشہ گرفتند

پس ہے افسوس تنہاں تھیں جو لکھیا ہتھ انہاں دے　تے ہے افسوس تنہاں تھیں جو سند اکسب کماندے

وَقَالُوْا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّآ اَيَّامًا مَّعْدُوْدَةً ۭ قُلْ اَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللّٰهِ عَهْدًا

تے کہیا انہاں ہرگز نہ لگیگی سانوں اگ مگر دینہ گنے ہوئے توں کہہ بھلا پکڑیا تساں پاس اللہ دے عہد

وگفتند ہرگز نہ خواہد رسید بما آتش مگر روزہای شمردہ بگو آیا گرفتہ اید　از نزد خدا پیمانے

تے کہن اساں اگ نہ لگے مگراں گنویں کجھ دہاڑے / کہہ بھلا پکڑیا پاس خداتساں قول اقرار ہارے

فَلَنْ يُّخْلِفَ اللّٰهُ عَهْدَهٗٓ اَمْ تَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ

فر ہرگز خلاف نہ کریگا اللہ عہد اپنے نوں یا کہندے ہو اوپر اللہ دے اوہ چیز جو نہیں جاندے تسیں

پس ہرگز خلاف نکند　خدا پیمان خود را　یا میگوئید بر خدا　آنچہ نمیدانید

تاہوں خلاف نہ کرسی اللہ اپنا عہد کداہیں / یا آکھو اوپر اللہ دے اوہ کجھ جو تسیں جانو ناہیں
اوہ گنویں دینہ ہک ست کہن ہک جالی روز تیاون / معالم وچہ جو ابن عباس مجاہد ایہہ فرماون
جو کہن یہودی مدت دنیا ست ہزار ورہیاں دی / ہر ہک ہزار دی بدلے ہکدن دوزخ وچہ رہاں دی
ستاں روزاں بعد خلاصی قبر عذاب نہ کوئی / قتادہ ہو عطا کہن دینہ جالی مدت ہوئی
جو جالی دینہ اساں وڈکیاں کیتی پوجا وچھے والی / قسم کیتی رب دوزخ وچہ بہودر کھاں دن جالی
ایہ سب امانی باطل اونہاں رد خدا فرمائے / بلٰی من کسب جو آیت اگلی سچو سچ بتائے

بَلٰى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَّاَحَاطَتْ بِهٖ خَطِيْٓئَتُهٗ فَاُولٰٓئِكَ

کیوں نہیں جس نے کمائی برائی تے گھیر یا اسنوں گناہ اسدے نے　پس اوہ لوک

آرے ہر کہ کرد کار بد　و در گرفت اورا　گناہ او　پس این　گروہ

اَصْحٰبُ النَّارِ ۚ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ۝

صاحب دوزخ دے ہیں اوہ وچہ اسدے ہمیشہ رہنے والے ہیں

باشندگان دوزخ اند　ایشاں در آنجا　جاوید مانند

آہو جس نے برا کیتا اتے گھیر یا تس برائی / پس اوہ لوگ آتش وچہ دائم رہن نہ اس رہائی
سیئہ کولوں شرک مراد معالم وچہ عباسی / احاطہ جارجو فیروں گھیر امر دیاں تیک جو جاسی

جس مردیاں تیک نہ کیتی توبہ شرک ہمیش کمایا
اوہ دوزخ وچہ ہمیشہ سڑسی پورا بدلہ پایا

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ

تے جو لوک ایمان لیائے تے عمل کیتے نیک اوہ لوک صاحب بہشت دے ہیں اوہ وچہ اس دے ہمیشہ رہنوالے ہیں

وکسانیکہ ایمان آوردند وکردند کارہای نیک ایشانند باشندگان بہشت ایشان در آنجا جاوید مانند

اوہ صاحب جنت سو وچہ دائم رہسن درجے پائے		تے جیہڑے لوک ایمان لیائے عمل بھی نیک کمائے

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيْثَاقَ بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ لَا تَعْبُدُوْنَ اِلَّا اللّٰهَ قف وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا

تے جد پکڑیا اساں عہد پکا بیٹیاں یعقوب دیاں دا جو نا پوجو مگر اللہ نوں تے نال ماپیو دے بھلیائی

وچون گرفتیم پیمان فرزندان اسرائیل را کہ پرستش مکنید مگر خدا را وبہ پدر　　و مادر نیکوئی کنید

نہ پوجا کرہو باجہ اللہ دے ماپیو نال بھلیائی		تے جد اساں پکڑیا قول اقرار جو فرزندان اسرائی

وَّذِي الْقُرْبٰى وَالْيَتٰمٰى وَالْمَسٰكِيْنِ وَقُوْلُوْا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَّ

تے نال خویشاوندانندے تے نال یتیماں دے تے مسکیناں دے تے کہو واسطے لوکاں دے نیک

وبہ خداوندان قرابت ویتیمان　و درویشان　و بگوئید مردمان را　سخن نیکو و

وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ ط

قائم کرو نماز　تے دیہو　زکوۃ

قائم دارید　نماز را　وبدہید زکوۃ را

تے بولو لوکاں خیگا پڑھو نماز زکوۃ ادائی تے ماپیو نال احسان بھلیائی آکھیا ہن آیا تے بولن خیگا لوکاں دسن سچی بات جو پوری بھی روشن کرکے خوب کہو سب حق نمول چھپاؤ تے بریوں ورجن بعضے کہن جو مٹھا سخن ایہائی		تے خویشاں ہور یتیماں تے مسکیناں نال بھلیائی میثاق بمعنے ڈاڈھا عہد جو وچہ توریت پکایا بھی نرمی شفقت مہر محبت ماپیو نال ضروری صفت محمد والی جیکوئی اچھے سچ بتاؤ ایہہ مفسر کہن تے بعضے کہن جو ہر بھلیائی

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنكُمْ وَأَنتُم مُّعْرِضُونَ

فر منہ پھیر لیا تساں مگراں تھوڑی تساں تھیں تے تسیں منہ موڑنے والے ہو

پس باز گشتید مگر اندکے　از شما　وشما روئے　گردانندہ اید

فر تسیں فر گئے اس عہدوں سبہ مگر قلیل تساں تھیں	تے رو گرداں ہوئے تسیں عہدوں جھوڈ ہیہ اساتھیں

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تُخْرِجُونَ أَنفُسَكُم مِّن

تے جد پکڑیا اساں عہد تساڈا جو نہ ڈیہو خوناں اپنیاں نوں تے نہ کڈھو نفساں اپنیاں نوں گھراں اپنیاں تھیں

وچوں گرفتیم پیمان شمارا کہ مریزید خونہای یکدیگر را و بیرون مکنید قوم خود را　از خانہاے خود

تے جد اساں پکڑیا عہد تساڈا اناا پنے خون دہاؤ یعنے ناحق خون نہ ڈیٹو اپنے دینی بھایاں اوہ خون تساڈے وٹن جن تساں اپنے خون وہائے	ناہکدوی نوں گھراں انہاندیاں نوں چوڑ رکڈھاؤ یا غیراں خون نہ ڈیٹو فر اوہ کرسن ویر لڑایاں تے گھروں کڈھن ہک قول جناد کھ دیہو کچھ ہمسایے

ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنتُمْ تَشْهَدُونَ ثُمَّ أَنتُمْ هَٰؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنفُسَكُمْ

فر اقرار کیتا تساں تے تسیں گواہی دیندے ہو فر تسیں اوہ لوک ہو جو مار گھالدے ہو جاناں اپنیاں نوں

پس اقرار کردید و شما گواہ ہستید باز شما اے گروہ مے کشتید جانہاے خود را یعنے قوم خود را

فر تسیں خود اقرار کروا تے دیندے عہد گواہی	فر تسیں اوہ جو قتل کرو خود جاناں اپنیاں واہی

وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِّنكُم مِّن دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِم بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ

تے باہر کڈھیہو ہک ٹولے نوں گھراں انہاندیاں تھیں مدد کردیہو اوپر انہاندی نال گناہ اتے ظلم دے

وبیروں میکنید گروہے را از قوم خود از خانہای ایشاں مدد کنید یکدیگر را بر ستم ایشاں بگناہ و تعدی

تے باہر کرو گروہ اپنا اک گھراں تنہاں دیاں وچوں
تاکم کاں اپر تنہاں دے کرکے ظلم گناہوں بیچوں

وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسَارَىٰ تُفَادُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ

تے جیکر آون تساں نوں قید ہو کے فدیہ دیندے ہو وانہاں نداتے حرام کیتا گیا اوپر تساڈے نکالنا انہاندا

واگر بیایند بشما اسیر شدہ میدہید بعوض ایشان و حالانکہ حرام است بر شما بیروں کردن ایشان

جے آون اوہ تساں نوں قیدی فدیہ بھر چھڑاؤ — تے اوہ حرام تساں پر تنہاں نکالن ظلم کماؤ

أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ

بھلا فر ایمان لیاوندے ہو نال ہک ٹکڑے کتاب دے تے کافر ہوندے ہو نال ہک ٹکڑے دے

آیا ایمان مے آرید بپارہ از کتاب و کافر میشوید بپارہ

گیا تساں منی بعض کتاب تے بعضیوں منکر سارے
جو قتل نہ کرہو کہ دوجیاں نوں ناتنہاں گھروں کڈھاؤ
اوس تے خزرج وچہ مدینے دووین قبیلے بھارے
بنی قریظہ بنی نضیر قبیلے دووین یہوداں
تے خزرج نال نضیر ملیا رل قسماں تنہاں چایاں
جو غالب آون دوجیاں تے تنہاں وسیاں ڈھا جان
تے جو کوئی دوہاں قبیلیاں نوچوں ہووے قید گنھائیں
اوہ بھائوبن قیدی دشمن سبھ چھڑاون عاروں ڈردے
تاکھن جو انہیں حکم اسانوں فدیہ رب فرمایا
تاکھن یار ذلیل جو ہوندے شرم اسانوں آوے
جو جنگ کرن نہ گھروں نکالن ظلم نہ کمک حمایت

بغوی کہے جو عہد لیا رب وچہ توریت پیاری
رن مرد غلام جو اسرائیلی دے کر رل چھڑاؤ
انہاں الیسو وچہ فساد ہمیشہ لڑدے کردے کارے
اوس قریظہ ہلی قسماں رل چایاں مردوداں
ایہ چار قبیلے ہکدوے رنگ کردے نت لڑائیاں
تنہاں گھروں نکال ویران کرن گھر ڈھاہن بہن اجاڑاں
تاساری رل مل ہال بھرن چھڑاون قیدی تائیں
جے پچھن لوگ جو دشمن دا رل فدیہ کیوں تسیں بھردے
فر پچھن کیوں تنہاں ساتھ لڑو جد پا ساتھ بنایا
چونہ کیا ندا عہد لیا رب بغوی ایہ فرمادی
بھی فدیہ دیون اوہ ترے چھوڑے فدیہ کرن رعایت

فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَٰلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

پس کیا ہے سزا اس شخص دی جو کرے ایہ کم تساں تھیں مگراں خواری وچہ حیاتی دنیا دے

پس چیست سزاے آنکس کہ بکند ایں کار از شما بجز خواری در زندگانی دنیا

وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يُرَدُّوْنَ اِلٰٓى اَشَدِّ الْعَذَابِ

تے دن قیامت دے موڑے جاون گے طرف سخت عذاب دی

و روز قیامت گردانیدہ شوند بسوے سخت ترین عذاب

بس کیا سزا تس شخص جو ایہ کم کردا مگر خواری | وچہ زندگانی دنیا ! تے حشر دیہہ سخت عذاب دو بار

اوہ بنی قریظہ دنیا اندر قید قتل رسوائی | اتے بنی نضیر نکلے وطنوں شام رہائش پائی

وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ اشْتَرَوُا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِ

تے نہیں اللہ غافل اس چیز تھیں جو تسیں کردے ہو ایہ لوگ اوہ ہیں جو خریدی انہاں حیاتی دنیا دی نال آخرت دی

و نیست خدا بیخبر از انچہ مے کنید وایشاں آنہا اند کہ خرید کردند زندگانی دنیا را بعوض آخرت

تے نہیں اسہ بیخبر اسٹھیں جو تسیں اعمال کماندے | ایہ لوگ خرید حیاتی دنیا آخر نال وٹاندے

فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْصَرُوْنَ

پس ہولا نہ کیتا جاوے گا انہاں تھیں عذاب تے نہ اوہ یاری دتے جاونگے

پس سبک نہ کردہ شود از ایشاں عذاب و نہ ایشاں یاری دادہ شوند

بس ہول نہ ہولا کیتا جاسی انہاں عذاب کدا ہیں | تے نا اوہ یاری دتے جاسن یار تنہاں کوئی ناہیں

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ وَقَفَّيْنَا مِنْۢ بَعْدِهٖ بِالرُّسُلِ

تے تحقیق دتی اساں موسی نوں کتاب اتے بھیجیا اساں پچھے اسدے رسولاں نوں

البتہ دادیم موسی را کتاب وازپے آوردیم بعد از وے پیغمبراں را

تے تحقیق دتی اساں موسی نوں توریت کتاب اکباری | تے بھیجے پچھے اسٹھیں بہت پیغمبر واروواری

وَاٰتَيْنَا عِيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنٰتِ وَاَيَّدْنٰهُ بِرُوْحِ الْقُدُسِ

تے دتے اساں عیسے بیٹے مریم دینوں معجزے ظاہر تے قوت دتی اساں اسنوں نال روح پاک دے

و دادیم عیسی پسر مریم را نشانہاے روشن وقوت دادیم اورا بروح پاک یعنے جبرائیل ع

ف بنی نضیر یہودی نکل گئے [illegible]

ف [illegible]

ف [illegible]

ف [illegible] ترجمان

اساں دتے عیسی مریم دینوں معجزے روشن ظاہر
اوہ معجزے آل عمران تے سورت مائدہ وچہ تمامی
روح قدس ہک آکھن روح جو عیسی دے وچہ پایا
جونا اوہ پشت پواندی اندر لوکاں وانگوں آیا
اوہ کن فیکو نوں پیدا کیتا قدرت رب کھائی
جویں بیت اللہ کعبے دا نام جو رب دا گھر تعظیمول
تے اکثر کہن جو نام ایہی ایہ جبرائیل فرشتے
تے قوت دیوں معنے جو نت فرد الس ہمراہی
سعید تے ابن عباس کہن رب اعظم اسم سکھایا
ہک آکھن روح القدس مراد انجیل کتاب الٰہی

تے قوت دتی اسنوں روح قدس دینال جو ظاہر
ہک کہن انجیل مراد ایہا ئی بینات الغامی
قدس طہارت پاکی معنے اسنوں تد فرمایا
نہ حیض والیاں رحماں وچہ اسنوں لوہو حیض کھوایا
ہک آکھن قدس صفت اللہ دی اضافت خر فول آئی
بھی ناقہ اللہ صالح دی ڈاچی نسبت رب کریمول
یا روح اس نام تے قدس طہارت عیبوں پاک فرشتو
اوہ جبتول جاوے نال فرے نت تابع حکم الٰہی
جبر تھیں مردی زندہ کردا روح القدس اوہ آیا
جویں روح قرآن محمد نوں انجیل عیسی نوں آئی

أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنفُسُكُمُ اسْتَكْبَرْتُمْ

بھلا فیر ہر واری جد آیا تسا ننوں کوئی پیغمبر نال اس چیز دے جو نا چاہن نفس تساڈے تکبر کیتا تساں

آیا ہر گاہ کہ آورد بشما پیغمبرے | آنچہ دوست ندارند نفسہای شما | سرکشی کردید

فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ

فراک فرقے پیغمبراں دینوں جھوٹھایا تساں تے ہک فرقے نوں قتل کردے سا ہو + پس گروہی را نسبت بدروغ کردید

بھلا ہر واری جو نبی لیاوں جو کجہ تساں نہ بھاوے | تاکر و ہکار جھٹا وہکناں قتل کناہاں ٹھاوے

جویں عیسی ہور محمد رسل جھوٹھے تساں ٹھہرائے | تے زکریا یحیی شعیا ہور بہتیرے مار ونجائے

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ ۚ بَل لَّعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ

تے کہیا انہاں دل ساڈے وچہ غلاف دے ہیں بلکہ لعنت کیتی ہے انہانوں اللہ نے نال کفر انہاندے پس تھوڑے ہی ایمان لیاوندے ہیں

وگفتند یہوداں کہ دلہای ما در پردہ اند بلکہ لعنت کردہ ایشاں را خدا بسبب کفر ایشاں پس اندکے ایمان آرند

[illegible]

ع ۱۱ ۳

[illegible]

تے کہن جو دل ساڈے وچہ پردیاں بلکہ لعن رب ڈالی
غلف جمع اغلف دی اوہ جو پردیاں وچہ کپیٹی
تے غلف جمع غلاف قرارت ابن عباس الہائی
اوہ جو گل سنن سو یاد رکھن سب جیں گل کجہ بھلیائے

ایہ شامت کفر تہاں فرتھوڑے ہوسن ہوون حالی
یسنن نہ سمجھن کہیا کسے دا وچہ غلاف لپیٹی
یعنے بھانڈے علماں کارن ایہ دل ساڈے بھائی
ایہ تیری بات یسنن نہ سمجھن اس وچہ خیر نہ کائی

وَلَمَّا جَآءَهُمْ كِتٰبٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ

تے جد آئی انہاں نوں کتاب پاس اللہ دے تھیں سچا کرنے والی واسطے اس چیز دے جو نال انہاں دے ہے

وہر گاہ کہ آمد بایشاں کتابے　　از نزدیک خدا یعنی قرآن باور کنندہ آنچہ با ایشاں ست

تے جد آئی انہاں اللہ پاسوں ایہہ کتاب نورانی　　سچا کرنے والی سنوں جو انہاں نال حقانی

وَكَانُوْا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُوْنَ عَلَى الَّذِيْنَ كَفَرُوْا

تے آہے اگے اس تھیں　فتح منگدے　اوپر انہاں دے جو کافر ہوئے

و بودند پیش ازاں طلب فتح مے کردند بر کافراں یعنے بحرمت قرآن و محمد فتح بر کافراں میخواستند

تے آہے اس تھیں پیش یہودی طلب فتح دی کردے
جو یارب وچہ اساں فتح انہاں پر حرمت اس نبی دی
تا فتح انہاں نوں ملدی وچہ معالم لکھہ دسیا یا
اوہ سچا کر سی ساڈوں سب اسیں اسدے نال ملائیں

اپر انہاں جو کافر ہوئے جد تہاں شروں ڈردے
جو وچہ زمانے آخر جسدی صفت توریت پڑھیندے
تے اہل شرک نوں کہن یہودی وقت نبی من آیا
تا عاد ثموداں وانگ تسانوں مارنا بود کرائیں

فَلَمَّا جَآءَهُمْ مَّا عَرَفُوْا كَفَرُوْا بِهٖ فَلَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ

فر جد آیا انہاں نوں اوہ جو پچھاتا سی انہاں تاں کفر کیتا نال اسدے پس لعنت خدا دی اوپر کافراں دے

پس ہرگاہ آمد بایشاں آنچہ شناختند کافر شدند باں پس لعنت خداست بر کافراں

پھر جد آیا انہاں پاس جو جاتا سی بدکاراں
آہا ظن انہاں نوں جو اوہ ہوسی اسرائیلی

کافر ہوئے اس نال سو لعنت ربدی پر کفاراں
فر حسدوں کفر انکار کیتا جد پایا اسمٰعیلی

بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهٖۤ اَنْفُسَهُمْ اَنْ يَّكْفُرُوْا بِمَاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ

بری چیز ہے جو ونج وٹا کیتو نے نال اس دے جاناں اپنیاں نوں ایہہ جو کافر ہووَن نال اس چیز دے جو اتاری اللہ نے

بد چیزے ست آنچہ خرید و فروخت کردند بآں نفسہای خود را کہ کافر شوند بآنچہ فرود آورد خدا یعنی قرآن

ہے برا جو وچیاں اُنہاں بدلے اس دے اپنیاں جاناں اشتروا دا معنے کفر وہا جیا کارن جاناں	ایہہ جو کفر کرن اس نال جو بھیجیا رب جہاناں یک کہن جو وچیاں جاناں عوض کفر بیفرماناں

بَغْيًا اَنْ يُّنَزِّلَ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ عَلٰى مَنْ يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ

واسطے بدخواہی دے اس تھیں جو اتاری اللہ فضل اپنے تھیں اوپر جس دے سچا ہے بندیاں اپنیاں تھیں

بسبب حسد برانکہ فرود آورد خدا از فضل خویش　بر ہر کہ خواہد　از بندگان خود

کارن حسد جو بھیجیا اللہ اپنے فضل کرم تھیں بغیا معنے حسد وں ظلم فسادوں جو بدخواہی حاسد چاہیو رہا ہی نعمت بندیاں کنوں ونجاوہی	ایہہ پر جس دی چاہے اپنے بندیاں کنوں رحم تھیں وچہ اصل بغی دا معنے طلب جو حاسد طلب تباہی نہ حسد جیہا کوئی مرض جو حاسد سڑ داہی مرجاوے

فَبَآءُوْ بِغَضَبٍ عَلٰى غَضَبٍ ؕ وَلِلْكٰفِرِيْنَ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ

فر مڑے اوہ نال غضب دے اوپر غضب دے تے کافراں دے واسطے ہے عذاب خوار کرنے والا

پس بازگشتند بخشمے　بالائے خشمے　و برائے کافران ست　عذابے　خوار کنندہ

فر مڑے اوہ غضب الٰہی اوپر غضب دو بارے پہلا غضب جو عمل توریت نہ کیتا ضائع چھوڑی یک آکھن پہلا کفر جو عیسے ہور انجیل نہ منی	تے اہل کفر نوں دنیا آخر وچہ عذاب خواری دوجا کفر محمد ہور قرآنوں بیڑی بوڑی یک کہن جو بوچھا وچھے پہلا ویکھو معالم بنی

وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ اٰمِنُوْا بِمَاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوْا نُؤْمِنُ بِمَاۤ اُنْزِلَ عَلَيْنَا

جد کہیا گیا انہاں نوں جو ایمان لیاؤ نال اس چیز دے جو اتاری اللہ نے کہیا انہاں ایمان لیاوندے ہاں نال اس چیز دے جو اتاری گئی

و چوں گفتہ شود ایشاں را کہ ایمان آرید بآنچہ فرود آورد خدا گویند ایمان می آریم بآنچہ فرود آوردہ شد بر ما

جاں آکھیا گیا انہانوں منوں جو کجھ آتارے   آکھیا انہاں جو منیاں اساں جو بھیجیا اپر ہمارے

وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَآءَهٗ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ

تے کافر ہوندے ہیں نال اس چیز دے جو سوا اس دے ہے تے اوہ سچ ہے سچا کرنیوالا اس چیز دا جو نال انہاں دے ہے

وکافر میشوند بآنچه بجز آنست وحالانکه او راست است باور کننده آنچه با ایشان است

تے کفر کرن اس نال جو رب اتاریا اس دے باجھوں   تے ہے اوہ سچ تے سچا کردا جو انہاں نال عطاوں

قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُوْنَ اَنْۢبِيَآءَ اللّٰهِ مِنْ قَبْلُ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ

کہہ فر کس واسطے قتل کردے آہے تسیں پیغمبراں اللہ دیاں نوں اگے اس تھیں جیکر آہے تسیں مومن

بگو پس چرا قتل میکردید پیغمبران خدا را   پیش ازیں   اگر بودید مومناں

کہہ فر قتل کیوں کردے تسیں پیغمبر بڈے پیارے   اس تھیں اگے جیکر آہے مومن تسیں ہتھیارے
یعنی عمل ایمان تساڈا نال تورات نہ کوئی   جے مومن ہوندے نبیاں دے حق نوبت قتل کیوں ہوئی

وَلَقَدْ جَآءَكُمْ مُّوْسٰى بِالْبَيِّنٰتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْۢ بَعْدِهٖ وَاَنْتُمْ ظٰلِمُوْنَ

تے البتہ تحقیق آیا تساں نوں موسی نال معجزیاں دے فر پکڑیا تساں وچھے پچھے اس تھیں تے تسیں ظالم آہے

والبتہ آمد بشما موسی بہ نشانہای روشن پس گرفتند گوسالہ را اخدا بعد از وی وشما ظالم   بودید

تے ٹھیک لیایا موسی صاف دلیلاں پاس تہاڈے   فر تساں پکڑیا وچھا پچھوں ظالم تسیں ہتھیارے

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيْثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّوْرَ ۭ خُذُوْا مَآ اٰتَيْنٰكُمْ بِقُوَّةٍ وَّاسْمَعُوْا

تے جد پکڑیا اساں عہد تساڈا تے اٹھایا اساں اوپر تساڈے طور نوں پکڑو جو کجھ دتا اساں تسانوں نال قوت دے تے سنو

وچوں گرفتیم پیمان شما را وبرداشتیم بالای شما طور را اگیرید آنچه دادیم شما را بقوت وبشنوید

تے جد اساں پکڑیا عہد تساڈا اوپر طور اٹھایا
پکڑو جو اساں دتا محکم اسے تے سنو جو فرمایا

قَالُوْا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاُشْرِبُوْا فِیْ قُلُوْبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ

کہیا انہاں سنیاں اساں تے بیفرمانی کیتی اساں تے پلایا گیا وچ دلاں اُنہاں دے یاندی وچھا نال کفر انہاں دے

گفتند شنیدیم و نافرمانی کردیم و در خورده کرده شد در دلهای ایشان دوستی گوساله را بسبب کفر ایشاں

آکھیا انہاں جو سنیاں اساں تے کیتی بیفرمانی یعنے سنیاں کہن زبانوں دل وچہ نیت کھوٹی	تے رچیا دلاں وچہ تہناں وچہ پیار وچھے دا کفر نشانی توڑی مونہوں قبولیا آکھن ظاہر آوے الٹی

قُلْ بِئْسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهٖٓ اِيْمَانُكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ

کہہ بری ہے اوہ چیز جو امر کردا ہے تسانوں نال اسدے ایمان تساڈا جیکر ہوستیں مومن

بگو بد چیزے ست آنچہ میفرماید شمارا بآں ایمان شما اگر ہستید شما مومناں

کہہ بری اوہ چیز جو امر کرے اس نال ایمان تسانوں یعنے کہو جو منیاں اساں جو نازل اپر ساڈے جے نال توریت ایمان ہوندا کیوں پوجو غیر الٰہی اوہ وچھا موسیٰ ساڑیا ہا سدی سواہ وچہ نہر لوڑائی جس وی دل کجھ پیار وچھے دا اثر مکھاں پر آیا	جیکر ہوستیں مومن جیونکر آکھو آپ زبانوں فر وچھا پوجن کیوں دل چاہے کوڑی قول تساڈے اُشربوا معنی خلط ہویا رنگ چٹا سرخ سیاہی فر حکم کیتا تہناں پانی پیون اس نہر تھیں بھائی سو گئے رنگ نشان محبت وچہ معالم پایا

قُلْ اِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ عِنْدَ اللّٰهِ خَالِصَةً مِّنْ

کہہ جیکر ہے واسطے تساڈے گھر آخرت دا پاس اللہ دے نروِل سوا

بگو اگر ہست برائے شما سرائے آخرت نزدیک خدا تعالیٰ خالص بجز

دُوْنِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ

لوکاں دے پس خواہش کرو موت دی جیکر ہوستیں سچے

مردماں دیگر پس آرزو کنید مرگ را اگر ہستید راست گویاں

کہہ جو خاص تساڈے جگ اگلا پاس خدا دے	بن لوکاں فر موت منگو ستیں جیکر سچ ارادے

کہن یہود نہ جنت وڑسی باجھ یہوداں کوئی
جو جستوں پاک بہشت بلندا کویں آرام اس آوی
بنی کہیا اوہ موت جو منگدے ترت یہودی مردے

رب حکم نبی نوں کیتا کہہ فر موت منگو آرزوئی
موتوں باہجھ نہ جنت ملدا مرسے تا جنت جاوے
زمین تے ہک ہندا ابن عباس روایت کردی

وَلَنْ يَّتَمَنَّوْهُ اَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيْهِمْ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ بِالظّٰلِمِيْنَ

تے ہرگز نہ چاہنگے سنوں ہمیشہ نال سبب اس چیز دی جو اگے بھیجیا ہی ہتھاں انہاندیاں نے تے اللہ جاننے والا ہے ظالماں نوں

وہرگز آرزو نکنند مرگ را ہیچگاہ بسبب آنچہ پیش فرستاد دستہائے ایشاں وخدا داناست بظالماں

تے ہرگز کدی نہ موت منگن اوہ یاروں بد اعمالاں
بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيْهِمْ جو کر ہتھیں اگے گھلے
اکثر بد اعمال جو حاصل ہووَن نال ہتھاندے

تے اللہ جانے ظالماں نوں سب ظاہر باطن حالاں
اوہ کیونکر چاہن موت جو جانن دعوی کوڑ کوڑے
تاہیں نسبت ہتھاں بھاوین ہووَن ہو لنگاندی

وَلَتَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ عَلٰى حَيٰوةٍ وَمِنَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا

تے البتہ پاوینگا توں حرص بہت کرن والے آدمیاں دی اوپر زندگی دے تے انہاں لوکاں تھیں جو شرک کیتا انہاں

والبتہ بیابی ایشاں را حریص ترین مرد ماں بر زندگانی　وازاں کسانیکہ شرک کردند

تے ٹھیک یہودیاں پاوینگا وہ حرصی سب لوکاں تھیں
شرکاں والیاں کنوں مراد مجوسی بغوی لیاوے

اوپر جیوندے تے حرصی وہ بھی شرک والیاں تھیں
انہاں آپس وچہ تحیت تیں رب سال ہزار جیواوی

يَوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ اَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهٖ مِنَ الْعَذَابِ اَنْ يُّعَمَّرَ

چاہندا ہے ہر اک انہاندا جو عمر دتا جاوے ہزار برس تے نہیں اوہ چھوڑاونوالا اسنوں عذاب کنھیں جو عمر دتا جاوے

دوست میدارد یکے از ایشاں کاش عمر دادہ شود ہزار سال ونیست آں رہانندہ وے از عذاب کہ عمر دادہ شود

چاہے ہک اوہناندا عمر جے سال ہزاراں پاوے　تے نہیں چھوڑاوے اوس عذابوں عمر جو دتا جاوے

وَاللّٰهُ بَصِيْرٌۢ بِمَا يَعْمَلُوْنَ قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّجِبْرِيْلَ

تے اللہ دیکھن والا ہے نال اس چیز دے جو کردے ہیں　کہہ جو کوئی دشمن ہویا　واسطے جبریل دے

وخدا بیناست بآنچہ ایشاں مے کنند بگو ہر کہ باشد دشمن برائے جبریل　چہ ضرر　میدہد

تے اللہ ویکھن دا اکرن جو نیک یا برے شر شتے
فانہ عدو للہ ایہہ وچ عبّاسی لیایا
تے شاہ ولی اللہ لکھیا اوہ کی کرن زبان کسیدا
عبداللہ بیٹا سوریا دا اک عالم وڈا یہودی
جو وحی آسماناں کون فرشتہ تیری طرف لیاوے
اوہ میکائیل جے ہوندا تا ہیں مومن ہوندے سارے
کہی واری اس نال اساڈے وڈا ویر کمایا
جو اللہ خبر وحی تھیں دِلی نبی اساڈے تائیں
تے وقت دا پتہ بھی دَناجاں پھیر ویلا اسدا آیا
وچہ بابل شہر ملیا وچ جھسنوں لڑکا عاجز پایا
فر وڈا اہویا بخت انتے قوت شاہی پائی
اسدن تھیں فر جبرائیل نوں دشمن اساں پچھاتا
قتادہ عکرمہ سدی کہن جو زمیں عمر دی آہی
ورس یہوداں راہ وچہ آوے سندا وچ نہاں تھیں
جو آون ہو راساں دکھ دیوں من دکھ ویندا ناہیں
تے ناکجہ شک ہیں پن ہانذر تذکراں سوال انہاں نوں
انہاں پچھیا کوان فرشتہ پاس محمد وحی لیاوے
اوہ ساڈی بھیت محمد نوں دیج دسہ ہسدا اخیری
تے میکائیل جاں آوے لیا شے خیر سو کال عطائیں
تے نبی محمد نوں ناجانوں انہاں کہیا جو آہو
آکھے میکائیل خدا دی کھبے دوجا سجے داؤں
عمر کہیا جو ہکا دشمن دوجے دشمن سوئی
فر آیا عمر نبی دے پاس اوہ قصہ سب سنایا

کہہ جو کوئی ہویا دشمن کارن جبرائیل فرشتے
ہے ایہ خبر مقدر ٹھیک اوہ دشمن رب دا آیا
سن وچہ معالم ابن عباسوں قصہ جبرئیل دا
ہک بن حضرت ناکہن پچھیوس طلب کرے یہودی
حضرت آکھیا جبرائیل اس آکھیا اساں نہ بھاوے
ایہ جبرائیل اساڈا دشمن کردا وڈے کارے
سب تھیں وڈا بخت نصر دی وقت انہیر کمایا
جو بخت نصر دی ہتھوں بیت مقدس کا نہیر
اک سخت جوان اساڈے وچوں اسنوں مارن گھلیا
پکڑیوس تا اس قتل کرے پھر جبرائیل چھڈرایا
بیت مقدس پٹ اجاڑیوس قتل یہود لڑائی
پا کہن اساں بن وحی لیایا تاہیں دشمن جاناں
اتلی طرف پہنیوں اسول آوندا ویندا راہی
کہن یہود توں پیارا اساں نوں ساریاں اصحاباں تھیں
عمر کہیا سوگند نہ آواں کارن پیار کداہیں
اپنی نبی دی کتبوں پاواں قوت دین ایماں نوں
عمر کہیا جبرئیل کہیا انہاں دشمن اساں نہ بھاوی
تے قحط وبائیں خسف مسخ اساں لیاوے دھر اودیری
آکھیا عمر کیا بولو جانوں جبرائیل دے تائیں
ناجبرائیل تے میکائیل دا رتبہ کہیوس تباہو
اوہ میکائیل ہے جبرائیل دا دشمن کہن ہواؤں
جو انہاں دوہاں نذا دشمن رب دا دشمن شک نکوئی
نبی کہیا ایہ تیں تھیں اگے آیتاں وحی لیایا

تیرے قول ہوافق اللہ ایہ آیات اتاری ‏| عمر کیہا ایں دین ہویا فر محکم رب دی باری

فَاِنَّهٗ نَزَّلَهٗ عَلٰى قَلْبِكَ بِاِذْنِ اللّٰهِ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ

پس تحقیق اس نے اتاریا اسنوں اُپر دل تیرے دے نال حکم اللہ دی سچا کرنیوالا واسطے اسچیز دے جو اگے اسدے ہے

پس البتہ جبریل فرود آوردہ است قرآن بر دل تو بحکم خدا باور دارندہ آنچہ پیش از دے است

پس ٹھیک اوہ جبرائیل اتاریا دل تیرے تے بیایا ‏| حکم ربوں قرآن جو سچا کرے جو پیش اتاریا

وَهُدًى وَّبُشْرٰى لِلْمُؤْمِنِيْنَ

تے ہدایت تے خوشخبری ہے واسطے ایمان والیاں دے ‏| و رہنما و مژدہ دہندہ برائے مومنان

تے ہے قرآن ہدایت بھی خوشخبری اہل ایماناں ‏| اوہ جاناں اہل ایماناں کارن ہکہ جال ہوجاناں

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّلّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَرُسُلِهٖ وَجِبْرِيْلَ وَ مِيْكٰىلَ فَاِنَّ اللّٰهَ عَدُوٌّ لِّلْكٰفِرِيْنَ

جو کوئی دشمن ہے واسطے اللہ دی تے فرشتیاں اوسدیاں دی تے رسولاں اوسدیاں دی تے جبرائیل تے میکائیل دی پس تحقیق اللہ دشمن ہے

ہر کہ باشد دشمن برائی خدا و فرشتگان وے و پیغمبران وے و جبرائیل و میکائیل پس البتہ خدا دشمن است برائے کافران

جو دشمن رب یا ملکاں نبیاں جبرائیل میکالے
ایہ وا بمعنے اوہر چار جو ہکدا دشمن ہووے
جبرائیل تے میکائیل بھی وچہ ملائک آیا
جبر تے میک تے اسرا معنے بندہ وچہ سریانی

پس ٹھیک اللہ ہے دشمن تنہاں کفاراں دوزخ ڈالی
اوہ سبھناں دشمن سب تھیں منکر بچھوتا وے رووی
ذکر دوہاں دا بعد ملائک جہت فضیلت پایا
ال تے ایل اللہ دا ناں تو عبداللہ معنی جانی

وَلَقَدْ اَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ اٰيٰتٍۢ بَيِّنٰتٍ ۚ وَمَا يَكْفُرُ بِهَآ اِلَّا الْفٰسِقُوْنَ

تے البتہ تحقیق اتاریاں اساں طرف تیری آیتاں واضح تے نہیں کافر ہوندا نال انہاندے مگراں بدکار لوگ

والبتہ تحقیق فرود آوردیم بسوی تو نشانہائے روشن و کافر نے شوند بآنہا مگر بدکاراں

تے ٹھیک اتاریاں اساں تیری ول آیتاں واضح ظاہر
اوس صوریا بیٹے کیہا بنی نوں توں کجھ لیایا ناہیں

نے کفر نہ کردی نال اوہناں دی مگر جو حکموں باہر
جو سنوں اسیں کجھ نا لبھے آیت اتھے تد ایں

اَوَكُلَّمَا عٰهَدُوْا عَهْدًا نَّبَذَهٗ فَرِيْقٌ مِّنْهُمْ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ

بھلا ہر واری جد عہد بدھا انہاں عہد سٹیا اسنوں ہک فرقے نے انہاں تھیں بلکہ اکثر انہاں دے نہیں ایمان لیاوندے

آیا ہر گاہ ببستند پیمانے را برانداخت آنرا گروہے از ایشاں بلکہ بیشتر ایمان نے آرند

بھلا جد تھیں عہد تا توڑے فرقہ ہک انہاں تھیں
ابن عباس کہے جد سرور کیہا انہاں مردوداں
جو سب ایمان لیاؤ اسپر منکر ہوئے اقراروں
عطا کہے اوہ عہد مراد جو سرور نال یہوداں

بلکہ یہودی لوک نہ اکثر مومن ہوں دلاں تھیں
جو عہد کیتا رب پیہر کارن وچہ توریت یہوداں
تد ایہ آیت نازل ہوئی عہد توڑن دے یاروں
جو اہل شرک نوں مدد نہ کرہو توڑ سٹیا مردوداں

وَلَمَّا جَآءَهُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيْقٌ

تے جد آیا انہاں کول رسول پاس اللہ دے تھیں سچا کرنیوالا واسطے اس چیز دے جو نال انہاں دے ہے سٹیا ہک فرقے نے

وہر گاہ کہ آمد بایشاں پیغمبرے از نزدیک خدا باور دارندہ آنچہ بایشاں ہست بینداخت گروہے

مِّنَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ ۙ كِتٰبَ اللّٰهِ وَرَآءَ ظُهُوْرِهِمْ كَاَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ

اوہناں وچوں جو دتے گئے کتاب اس کتاب اللہ دینوں پچھے پٹھاں اپنیاں دے گویا کہ اوہ نہیں جاندے

ازاں قوم کہ دادہ شدہ اند کتاب آن کتاب خدا را پس پشت ہائے خود گویا کہ ایشاں نمیدانند

تے جد آیا انہاں پاس پیغمبر کوئی نزد خداؤں
سٹی ہک فرقے نے اہل کتاباں کنوں تد ایں
رسول مراد محمد اتے قرآن کتاب الٰہی

سچا کرنے والا اوہ شے جو تہاں نال عطاؤں
کتاب اللہ دی کنڈاں پچھے جن اوہ جانن ناہیں
ہک کہن مراد توریت جو پڑھن تے عمل نہ کردے واہی

اوہ دیبار یشم وچہ لپیٹی زیور سونے چاندی
تے عمل نہ کردے اوس پر وچہ معالم نقل تہاندی

ف رسول جیویں حضرت عیسیٰ سے محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم [illegible] وسّے [illegible] کتاب [illegible] توریت سٹیاں [illegible] انہاں کتاب اللہ دی نوں پچھے کنڈاں [illegible] اپنیاں [illegible] توریت نوں

ع ٣ ١١

کنڈاں پچھے سٹیا جو عمل نال اوس دے نہ کیتا گویا اوہ نہیں جاندے کہ ایہہ کتاب اللہ تعالیٰ دی ہے ۱۲ منہ عفی عنہ

وَاتَّبَعُوْا مَا تَتْلُوا الشَّيٰطِيْنُ عَلٰى مُلْكِ سُلَيْمٰنَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمٰنُ

تے پچھے لگے یہودی اس چیز دے جو پڑھدے شیطان اوپر بادشاہی سلیمان دے وِیدی تے نہیں کفر کیتا سلیمان نے

و پیروی کردند چیزے را کہ میخواندند شیطاناں در سلطنت سلیمان و کافر نہ شد سلیمانؑ

تے لگے جادو مگر یہود شیطاناں جو سکھلایا
ایہ وچ معالم قصہ ویکھ جو عہد سلیمانؑ والے
جو اصف بیٹا برخیا دا مقبول صدیق الٰہی
جو ہے ایہ جو سکھلایا آصف شاہ سلیمان تائیں
جاں فوت ہویا سلیمان تاں کھیا کڈھیا اوہ شیطاناں
علم اصلی اِنہاں دے آکھو جاں شاہ دے ساری
جاہل احمق الٹ پئے سب سکھن جادو تائیں
جاہل عام سحر دی تہمت شاہ سلیمانؑ دھردی
ہک کہن شیطان اسمانی چڑھدے ملکاں سنن اخباراں
تے ستر کوڑ رلاون اسوچ کاہناں آن بتاون
سلیمان نبی اوہ سب جو لوکاں لکھیا جمع کرایا
تے آکھیا جو کوئی کہے جو غیبی علم شیطاناں آوے
جاں فوت ہویا سلیمان بھی جیہڑے عالم واقف آہے
اگے آکھیا یہوداں نوں میں دساں نشان خزانہ
اس آکھیا پٹو کرسی ہیٹھوں دوروں کھلا بتاوے
اس آکھیا مینوں قتل کروجے ملے خزانہ ناہیں
شیطان کہیا سلیمان ایسے تھیں کہنی اوہ بادشاہی

پر عہد سلیمان وی سلیمان نہ کفر کمایا
لکھیا سحر شیطاناں تہمت پاکاں دے ہین ہوکالی
اسدے ولوں شیطاناں لکھیا کوڑی سحر تباہی
لکھ کر تلے مصلے اسدے ہویا خبر اس ناہیں
لوکاں تائیں کہیا جو ستھیں نبیاں شاہ جہاناں
کدا ایہ علم سلیمان لالو شیطاناں ایہ کارے
کتب شریعت نبیاں اِنہاں دتیاں چھوڑ ازائیں
جدا ایہ آیت آئی ظاہر ہوئے کوڑ نکردے
جو بھلایا براز مین وچ آون ان دس فرماں
اوہ نکھن لوگ تے آکھن جناں غیبی علم ہولاون
وچ صندوق کھتیا فراہنی کرسی تلے دبایا
میں سنوں قتل کریساں کافر اپنا کیتا پاوے
تا آدمی دی پر صورت شیطوں آیا کرداکا ہے
جو ساری عمر نہ کھادیاں لگ آہو کھیاندا اناں
اِنہاں کھیا نیر ڈھک نہ ڈھکے جڑ ڈھکے سڑ جاوے
اِنہاں پٹیا کڈھیا باہر آئی اوہ کتاب تداہیں
آدم جن شیطان جناور ہر شے قابو آہی

فراؤ گیا شیطان لوکاں وچ ایہا خبر ہولائی
جو ساحر سی سلیمان یہوداں سکھیا سحر تباہی

وَلٰكِنَّ الشَّيٰطِيْنَ كَفَرُوْا يُعَلِّمُوْنَ النَّاسَ السِّحْرَ ۗ وَمَآ اُنْزِلَ
عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ

اتے ایہہ شیطان کافر ہوئے سکھاندے ہیں لوکاں نوں جادو تے اوہ چیز جو اتاری گئی اوپر دو فرشتیاں دے وچ شہر بابل دی

ولیکن شیطاناں کافر شدند مے آموختند مردم را جادو و پیروی کردند چیزے را کہ فرود آوردہ شد بر دو فرشتہ در شہر بابل

ایہہ کفر شیطاناں کیتا لوکاں سحر نوں سکھاون
تے جو کجھ نازل دو ملکاں پر بابل وچ پڑھاون

هَارُوْتَ وَمَارُوْتَ ۭ وَمَا يُعَلِّمٰنِ مِنْ اَحَدٍ حَتّٰى يَقُوْلَآ اِنَّمَا
نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ

ہاروت تے ماروت دی تے نہیں سکھاندے اوہ کسے نوں تاجو کہندے ہیں جو تحقیق اسیں فتنہ ہاں پس ہو کافر

ہاروت و ماروت و نمی آموزند ہیچکس را تا آنکہ گویند جز این نیست کہ ما آزمایش ایم پس کافر مشو

ہاروت ماروت دو وین اوہ جادو کسی سکھاون نامیں
معنے سحر ملمع جھوٹھا نظر بندی ہور خیالوں
شافعی کہیا جو سحروں خیال بھی مرض بھی جاوے تھاوے
ایہہ کار شیطانی لوکاں تائیں پہونچی خاص شیطانوں
نہ فتوی نال حقیقت بدلی دے بدل خیالوں
جیویں سخنوں اثر طبیعت سنیاں غصہ بات بھی آوے
ایتھے اُنْزِلَ معنے اُلْہِمَ یعنے کر الہام بتایا
یعنے دو بادشاہ جو ساحر بابل دے وچ رہندے
مشہور قرارت نال زبر ہے یعنے دو نویں فرشتے
اسدی ہک تاویل کران جو قصداً نہ سکھلاون

تاجو کہن ہاں اسیں آزمایش نا ہو کفر کورا ہیں
اثر سحر دا ٹھیک تے اس دا کرنا کفر وبالوں
جو سحر دل ہارے اسنوں بے لاسند مار یا جاوے
ہک کہن جو سحر دل صورت بدلی گدہا بنے انسانوں
پر اثر کرے وچ بدناں مرض جنوں بھی ہوت وبالوں
کدے مرن بھی نوبت پہونچی سحر بھی انہوین ہاوے
ابن عباس تے حسن پڑھن ملکین بکسر دا آیا
ایہہ بابل ملک عراق اندر ہک ہیں کوفیین کہندے
اس وچ ایہہ اشکال فرشتے ہوندے پاک سرشتے
او صفت بیان سحر دی کرکے باطل بھی سمجھاون

تے منع کرن جو سکھ نہ ہرگز سکھیاں ہوسیں کافر
جبن بخت بری ناسنے نصیحت یاد سنیاں کر لیندا
ہک ہور ناویل اصح جو اللہ بندیاں نوں آزماوے
قصے انہاں فرشتیاں بغوی ابن عباسؓ سوں آندے
آدمیاں دی عمل پلید جو چڑھدی نت آسمانی
انہاں اختیار اساں پر کیتو زمیں خلافت ہوئی
جے دھرتی تساں اتاراں شہوت غصہ وچہ پاواں
کہیا فرشتیاں پاکی تینوں ساں نہ اوہ کرتوتاں
اوہ سب ملکاں تھیں نیک زیادہ سبھ تھیں وڈے بچارے
تے امر کیتا جو آدمیاں وچہ امر بحق کریا ہے
اوہ آدمیاں وچہ دینہ نوں عدل انصافوں حکم کریندے
فریک ہینو آگے دووین فتنے دے وچہ آئے
علی کہے اوہ فارس ملکوں شہزادی ہک آہی
انہاں طلب کیتی پر پائی ستھیں اوہ انکار لیائی
اس کہیا مول نہ کرساں جد لگ بت تسبیح جو نا ہیں
انہاں آکھیا ایہہ کم منع کیتے رب سانوں خوف خدائی
انہاں طلب کیتی پر پائی فراس اوہا بات سنائی
جاں پیتا خمر تے مست ہوئے کرزنا فراغت پائی
ہک آکھن بت بھی پوجیا فر اوہ زہرہ بنی ستارہ
اوہ عاشق ہوئے پر پائی چاہن زن انکار لیائی
تاں ہک فرشتے آکھیا جو ڈریے قہر عذاب الٰہی
انہاں خصم سچے نوں جھوٹھا کیتا عورت فیر لیائی
انہاں ہکرو جونوں دونویں آکھیا آخر قتل کرایا

تسلیم انہاں الہام الٰہی جو وصف کرے تنہاں ظاہر
جبن بھلے نصیب ایمان بچاوے چھوڑ سحر نوں دیندا
اوہ مالک ملک جو چاہے کردا چھپیا مول نہ جاوے
ادریس زمانے ویکھن ملک اعمال جو اوپر جاندے
کہن جو یارب آدم بیٹے کردے بے فرمانی
اللہ کہیا جے حال تساں اوہ عمل بھی کردے سوئی
تاں تسیں بھی پاونویں عمل کرو جویں آدمیاں دی پاواں
رب کہیا دو چنگے چک لو انہاں چکیا ہاروت ماروتاں
رب شہوت دوہاں لگائی حاکم کرکے زمیں اتاری
تے شرک زنا ہور خمروں خون ناحقوں آپ بچیا ہے
راتیں اسم اعظم پڑھ دونویں آسمانی چڑھ ویندے
زہرہ نام عورت ہک سوہنی طرف انہاں دی جاندی
جھگڑا طرف انہاں دی لیائی دل انہاں پھس گئے بھائی
جاں دوجی روز آئی فر دوہاں طلب کیتی پر پائی
تے ناحق خون کروتے پیو خمر ایہہ کراں تماہیں
جاں تریجی روز آئی فر پیالہ خمروں نال لیائی
انہاں آکھیا شرک تے خون برا اساں خمر قبول اہائی
ہک آدمی جاں انہاں ڈٹھا قتل کیتا انہاں بھائی
ہک کہن جو زہرہ نال خصم دی جھگڑا کیتا بھارا
آکھیوس خصم جے جھوٹھا کر ہو کرساں ایہہ پر پائی
دو جو کہیا ملحافی رحمت رب نوں بے پرواہی
جو سیتوں قتل کروتاں کرساں حاجت تساں روائی
عورت آکھیا حج توجہ سناں جو فرمایا

جنوں پڑھ کو چڑھ ہوا آسمانی اوہناں بتایا سولی
تے وچ جو کہن ستارہ اگلا نبی شہاب لوگائی
تا غضب الٰہی سمجھ کھلوتے پاس ادریس سدھائے
تے اکھیا کرو شفاعت ساڈی وچ درگاہ ربانی
ادریس شفاعت چاہی تا رب انہاں مخیر کیتا
انہاں دنیا وچ عذاب قبولیا اوڑک دنیا فانی
ہک کھوہ والاں بھیں لٹکائے ہک موہو فرماون
ہک شخص گیا انہاں جادو سکھن جاں اس حال ادھیارے
تریہ دا سخت عذاب نہ بانوں چار انگل سنہ پانی
انہاں پچھیا کون کہیا اس ارث نبی محمد عالی
جاں انہاں ایں وچ کوئی سکھن سنہ کر نیت واری
تا اکھن جاہ اس سواہ پر موتر بول کرے اٹھ جاوے
اوہ دھوئیں وانگ سا ایں داخل کالک غضب الٰہی

اوہ پڑھ کو چڑھی آسمانی وچ ستارہ زہرا ہوئی
جاں اتیں چڑھن ارادہ وہاں قوت چڑھن کائی
ساری حال حقیقت اپنی قصہ دوہاں سنائے
جو تیری کل جان برابر عمل چڑھن آسمانی
جو دنیا وچ عذاب سہن یا عاقبت اندر میتا
اوہ روز قیامت تائیں رہسن وچ عذاب حیرانی
سر ہیٹھ تے ٹنگاں اُپر جا بک لوہے ماری جاون
کالے بدن تے کیر باں اکھیں پیراں نال لٹکائے
جاں ویکھیوس ڈر یا کلمہ پڑھیا انہاں کلام اوہ بھانی
انہاں شکر کیتا جب اسیں خلاص علامت قیامت والی
جے باز نہ آوے سکھے ناجھون بخت نہ دیوس یاری
تس نکل نور چڑھے آسمانی اتوں کالک آوے
اوہ نور ایمانی گیا آسمانی وہالی کفر سیاہی

فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ ۚ

فر سکھدے ہن انہاں بھیں اوہ چیز جو جدائی پاوندے ہین نال اس دے درمیان مرد تے عورت اسدی دے

پس یاد مے گیرند از ایشاں افسونے کہ جدائی مے افگنند بسبب آن درمیان مرد و زن وے

وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ

تے نہیں اوہ دکھ دیون والے نال اس دے کسینوں مگر نال حکم خدا دے ✽ و نیستند ایشاں زیان رسانندہ ہیچکس را مگر بارادہ خدا تعالیٰ

فرسکھن لوگ تہناں تھیں جو زن خصموں کرن جدائی | تے نا اوہ ضرر کرن کسی ہرگز باجھوں حکم خدائی

وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ ۚ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ ۚ

تے سکھدے ہیں اوہ چیز جو نزیان کرے انہاں نوں تے البتہ ٹھیک جاتا انہاں جو کوئی خریدے اسنوں نہیں
واسطے اس دے وچ آخرت دے حصہ

ویاد میگیرند آنچہ زیان میرساند ایشانرا وسود نمیدہد ایشانرا والبتہ دانستہ اند کہ ہر کہ بگیرد آنرا نیست او را در آخرت بہرہ

تے سکھن جو انہاں ضرر کرے تے نفع نہ کرے انہاں نوں | تے جانن ٹھیک جو سحر لوے تس حظ نہ اوس جہانوں

وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ ۚ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۝

تے البتہ بری ہے اوہ چیز جو ویچی ہے انہاں نال اس دے نفس اپنے جیکر جاندے اوہ

والبتہ بد چیزے ست آنچہ فروختند بعوض آن خویشتن را کاش میدانستند

۹ع۱۱

تے ٹھیک بری اوہ چیز جو ویچیاں بدلے اس دے جاناں | اوہ جو جانن پر انہاں جان نہ کیتا عمل ندا ناں
بہا دیں علم یقین تہناں پر جد انہاں عمل نہ کیتا | گویا نہ جاتا ہرگز انہاں ویکھ معالم ہینا

وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ ۖ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

تے جیکر اوہ ایمان لیاوندے تے پرہیزگاری کردے البتہ ثواب پاس خدا دے تھیں بہتر ہوندا جیکر ہوندے جاندے

واگر ایشاں ایمان آوردندے و پرہیزگاری میکردند البتہ ثوابے از نزد خدا بہتر بودے کاش میدانستند

تے جو ایمان تے تقوی کردے اجر اللہ دے پاسوں | بہتر ہوندا انہاں جے اوہ جانن عقل قیاسوں
شاہ عبد القادر لکھیا جادو دو راہاں تھیں آیا | اک ہاروت ماروتوں جیونکر اگے ذکر سنایا
دوجا شاہ سلیمان ویلے انساناں شیطاناں | الفت آپس وچ شیطاناں سکھلایا انساناں
ایتھے اللہ پاک کہیا جو ایسیاں علماں نفع نہ کوئی | دوہیں جہانیں ضرر تے ہوندا جو رب چاہے سوئی
جو علم الٰہی سکھیں صدق لیاون عمل کماون | تا اللہ پاسوں اجر تھیاں ٹھڑے پار ہو جاون

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَقُوْلُوْا رَاعِنَا وَقُوْلُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُوْا وَلِلْكٰفِرِيْنَ عَذَابٌ اَلِيْمٌ

اے لوگو جو ایمان لیائے نا آکھو راعنا تے کہو انظرنا تے سنو تے واسطے کافراں دے عذاب ہے درد دینے والا

اے مومنان مگوئید لفظ راعنا وبگوئید انظرنا یعنے انتظار کن ما را و نیک بشنوید و برائے کافران ہست عذاب دردد دہندہ

اے اہل ایمان نہ آکھو راعنا کہو تسیں انظرنا ۔ تے سنو حکم قبولو کافراں درد والا دکھ جرنا
معالم وچہ جو مومن کہندے راعنا پاک رسولا ۔ یعنے خیال کلام اساڈی طرف کریں مقبولا
تے راعنا گال آہی جیہوں احمق اندر لغت یہوداں ۔ اوہ گال دی نیت کہن تے ہسن دا ر لگا مردوداں
تا سعد خیانت لدھی تا بولیا جس ایہ سخن الایا ۔ ہیں گردن اسدی ماراں اگوں غدر یہود سنایا
جو وانگ تساڈے اسیں بھی کہندے ہاں گناہ نکوئی ۔ تا اہل ایماناں منع کیتا رب آیت نازل ہوئی
تے انظرنا دا معنے ٹھیر وخوب اساں سمجھاؤ ۔ رب کہیا ایہ بولو نا اوہ رلواں لفظ الاؤ

مَا يَوَدُّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ وَلَا الْمُشْرِكِيْنَ اَنْ يُّنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِّنْ خَيْرٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ

نہیں دوست رکھدے اوہ لوگ جو کافر ہوئے اہل کتاب تھیں تے نا مشرک ایہ جو اتاری جاوے اپر تساڈے بھلیائی رب تساڈے تھیں

دوست نمیدارند آنانکہ کافر شدند از اہل کتاب نہ مشرکان کہ فرود آوردہ شود بر شما ہیچ نیکی از پروردگار شما

نہ چاہن لوگ جو کافر اہل کتاب تے مشرک سارے ۔ جو نازل تھیوے تساپر کجھ بھلیائی رب اتارے
اہل کتاب نہ چاہن حسد وں حسد بری بیماری ۔ اولاد اسحاق نبوت ہی ہن اسمعیل پیاری
تے مشرک نہ اس تھیں چاہن جو اس نال انہاں نوں خواری ۔ عیب انہاں دیاں معبوداں دی ظاہر ذلت خواری

وَاللّٰهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهٖ مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ

تے اللہ خاص کردا ہے نال رحمت اپنی دے یعنی پیغمبری دے جسنوں چاہے تے اللہ صاحب فضل وڈے دا ہے

وخدا خاص میکند برحمت خود ہر کرا خواہد　وخدا تعالی　خداوند فضل　بزرگ است

تے اللہ خاص کرے جس چاہے نال نبوت رحمت　　تے اللہ صاحب فضل وڈے دا انت شمار نہ نعمت

مَا نَنْسَخْ مِنْ اٰيَةٍ اَوْ نُنْسِهَا نَاْتِ بِخَيْرٍ مِّنْهَا اَوْ مِثْلِهَا

اوہ چیز جو منسوخ کردے ہاں اسیں آیت تھیں یا بھلا دیندے ہاں لیا وندے ہاں اسیں بہتر اس تھیں یا مانند اس دی

آنچہ موقوف می کنیم از آیتے　　یا فراموش میگردانیم آن را　　می آریم بہتر از وی یا مانند وے

جو منسوخ کراں اسیں آیت یا لتاں دلوں بھلائی　　لیائیے بہتر اس تھیں یا اس جیہی ہور لیائیے
مشرک ہور یہود کہن اج کجھ رسول بتاوے　　دوجے دن فر منع کرے رب کہہ کیوں پچھتاوے
کجھ منع کرے اج کل فرماوے ایہ خود نقص ہواؤں　　پہلی وچہ کی عیب ڈٹھا جے آہی پاس خداؤں
ایہ رب جواب انہاندا دتا ہر وچہ عیب نہ کوئی　　ہے رب حکیم جو حال مناسب جانے کہندا اسوئی
جویں طبیب مناسب حال بیمار علاج بتاوے　　کدی منضج کدی مسہل فر تعدیل مزاج کراوے
ہر ہر وچہ بھلیائی کوئی نہیں بھلیائیوں خالی　　پچھلی پہلیوں بہتر ہے یا وانگوں اول والی
معنے نسخ دو وجہ اصلوں چہ پہلا النقل ایہائی　　یک نسخہ تھیں دوجا لکھن نسخ کہن اس بھائی
دوجا وجہ اٹھاون شئی نوں ایہ مراد اتھائیں　　ناسخ تے منسوخ حکم قرآن اندر کئی جائیں
ایہ نسخ اٹھاون بہت وجہ یک لکھیا ثابت رہندا　　تے حکم اٹھیوے جیونکر حکم وصیت خویشاں سندا
ایہ آیت وچہ قرآن پڑھیوے حکم اٹھیا میراثوں　　بھی آیت عدت سال بیوہ زناں انہویں سمجھ قیاسوں
بھی آیت تخفیف جنگاں وچہ ناسخ پہلی تائیں　　دہاں تھیں ہک نہ نسے مومن دو نھیں فر اتھائیں
دوجا وجہ جو باقی حکم تے پڑھنا اوس اٹھیوے　　جویں آیت رجم قرانوں اٹھی زانی رجم پچھیوے
تریجا وجہ جو پڑھن بھی اٹھے نالے حکم سدہا وے　　مصحف ہور دلاں تھیں سورت یا آیت اٹھ جاوے
جویں کہن خراب جو وڈی سورت بقرہ جیڈی آہی　　اوہ اکثر حکم سمیت تلاوت اٹھے حکم الٰہی
بھی بعضے حکم جو اٹھن دوجا جا ہک اسدی آوے　　جویں قبلہ بیت المقدس اٹھیا کعبہ دیوں بھاوے
وصیت خویشاں ہٹی جاں آیت ورثے والی آئی　　تے چار مہینے دہ دینہ عدت بیوہ سال ہٹائی
بھی دہاں کفاراں نال لڑے ہک مومن ہر دہٹایا　　دو دو نال لڑے ہک مومن جا ہک اسدی آیا
تے بعضے حکم اٹھے کوئی دوجا جا ہک اس نہ پایا　　جویں امتحان زناں دا حکم اٹھایا ہور حکم نہ آیا

[illegible]

منسوخ ہووں وچہ امر نہی دے خبراں وچہ نہ کوئی	یعنے خبراں اگلیاں تے پچھلیاں نسخ نہ جائز ہوئی
ہک آکھن ننسہا دا معنے چھوڑیے نسخ نہ کریے	ہک کہن بھولایئے سنوں ہور نہ ہسدی جا ہتھ دھریئے
تے لیایئے بہتر اس تھیں سوکھا یا جیں اجر زیادہ	ہے مگراں تا سوکھا نہیں تاں بہت ثواب ایادہ

اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ۝ اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ

بھلا نہیں جانتا توں جو تحقیق اللہ اوپر ہر شے دے قادر ہے کیا نہیں جانتا توں تحقیق اللہ واسطے اسدے ہے بادشاہی سماناں دی تے زمین دی

آیا ندانستہ کہ خدا بر ہمہ چیز توانا ست آیا ندانستہ کہ خدا تعالی برای اوست بادشاہی آسمانہا و زمین

بھلا اندہ نہ جاتا اللہ ہر شے اوپر قادر عالی	بھلا اندہ نہ جاتا اللہ مالک آسمان زمین دا والی

وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ وَّلِیٍّ وَّلَا نَصِیْرٍ ۝

تے نہیں واسطے تساڈے سوا اللہ تھیں کوئی یار مددگار تے نہ کوئی یاری دینے والا

ونیست برائے شما بجز خدا ہیچ دوست ونہ یاری دہندہ

تے تسیں نہ جانو باجہ اللہ دے یار نہ مدد والا	نہیں جو کم سوارے کوئی باجھوں رب تعالی
معنے ولی قریب جو سکا اینویں دوست پیارا	ہک کہن بعنے والی یعنے کم سوارن والا

اَمْ تُرِیْدُوْنَ اَنْ تَسْئَلُوْا رَسُوْلَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوْسٰى مِنْ قَبْلُ ؕ

بھلا چاہندے ہو تسیں جو سوال کرو رسول اپنے نوں جویں سوال کیتا گیا موسیٰ اگے اس تھیں

آیا میخواہید کہ سوال کنید پیغمبر خودرا چنانکہ سوال کردہ شد موسی پیش ازیں

بھلا چاہو تسیں جو سوال کرو پیغمبر اپنے تائیں	جویں سوال موسیٰ نوں اگے ستھیں کرن یہوداں ایز
موسیٰ کنوں سوال ہووے کلام خدا سنوائیں	جان سنی کلام تاں آکھیا سانوں ظاہر رب وکھائیں
کہن ہووے کتاب اکٹھی لیا الحمد آسماناں	موسیٰ جیویں تورت اکٹھی گھن آیا رحمانوں

[illegible]

ہک کہن جو کہیا یہود رسولا اسیں نہ باور کردے	جد لگ رب تے ملک لیاویں سانوں پیش نظر دی
اللہ منع انہاں نوں کیتا بغوی ایہہ فرمایا	تے موضح وچہ جو سوال شبہ تھیں اہل ایمان ہٹایا

وَمَنْ يَتَبَدَّلِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

تے جو کوئی بدلاوے کفر نوں بدلے ایمان دے پس تحقیق بھولا یا اسنے سدھے راہ نوں

وہر کہ بستاند کفر را　عوض ایمان　پس البتہ گم کرد　میانہ راہ را

جس کفر وٹایا نال ایمان سو بھلا سدھے راہوں	جو شک شبہ دل دوڑے حمق چھوڑ یقین وساہوں

وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ

دوست رکھدے بہتیں اہل کتاب تھیں جو پھیرن تسانوں پچھو ایمان تساڈے دے کافر کرکے واسطے خیر خواہی دی پاسوں نفسان اپنیاں دے

دوست دارند بسیارے از اہل کتاب کہ کافر گردانند شمارا بعد از ایمان شما بسبب حسد از نزدیک خویشتن

جاہن بہتے اہل کتاب جو پھیرن تسانوں کچھاہاں	بعد ایمان تساڈیوں کافر کرنا حسدوں خواہاں
جنگ احد تھیں بعد یہودی بعض اصحاباں بولے	تسیں ناحق اپڑدی ہزیمت رلو اساڈے ٹولے
جو ساڈا راہ تساں تھیں بہتر کہیا عمار یار دے	جو توڑن عہد تساں وچہ کیہا برا ایہو پکارے
اس آکھیا میں عہد کیتا رب نال جد تک جیواں	حضرت نبی محمد تھیں میں منکر کدے نہ تھیواں
حذیفہ کہیا میں رب اللہ دین اسلام ایہائی	محمد نبی قرآن امام تے مومن سبی بھائی
فر خبر نبی نوں کیتی سرور آکھیا خوب الائی	تدا یہہ آیت آئی بغوی وچہ معالم پائی

مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ

پچھے اس تھیں جو ظاہر ہویا واسطے انہاں دے حق پس معاف کردے تے روگردانی کرو تاجو لیاوے اللہ حکم اپنا

بعد ازاں کہ واضح شد برائے ایشاں حق پس درگذر کنید و روبگردانید تا آنکہ بیارد خدا فرمان خود را

[illegible]

ایہ چاہن استھیں بعد جو روشن ہویا حق انہانوں اوہ جنگ حکم تساں دیسی کر سو قتل تے قید انہا سوں	پس کرو معاف تے منہ فیر دنا حکم آوے رحمانوں کسے جلا وطن کسے جزیہ بھی رب دیسی فتح تساں نوں

إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

تحقیق الله ایہ ہر شے دی قادر ہے — تے قائم کرو نماز نوں — تے دیہو زکوۃ نوں

البتہ خدا تعالی — بر ہمہ چیز توانا ست — و برپا دارید نماز را — و دہید زکوۃ را

تحقیق الله ہر شے پر قادر دیسی تساں بھلیائی	نے قائم کرو نماز تے دیہو مال زکوۃ ادائی

وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝

تے جو کچھ اگے بھیجو تسیں واسطے نفساں اپنیاں دے نیکی تھیں پاؤ گے تساں اس نوں پاس الله دے تحقیق الله نال اس چیز دے جو عمل کردے ہو تسیں دیکھنوالا ہے

و آنچہ پیش فرستید برای خویشتن از نیکی بیابید آنرا نزدیک خدا تعالی البتہ خدا آنچہ می کنید بیناست

تے جو تسیں بھیجو اپنے کارن نیکی اوہ سب پاؤ	پاس الله دے الله ویکھے ٹھیک جو تسیں کماؤ

وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَىٰ ۗ تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ ۗ

تے کہندے ہن جو ہرگز کوئی نا وڑیگا وچ بہشت دے مگر جو کوئی ہووے یہودی یا نصاری ایہ آرزواں انہاں دیاں ہیں

و گفتند ہرگز نہ در آید در بہشت مگر کسیکہ باشد یہود یا نصاری این آرزوہا ے باطلہ ایشانند

قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

کہہ جو لیاؤ دلیل اپنی جیکر ہو تسیں سچے + بگو بیارید دلیل خود را اگر ہستید راست گویاں

تے کہن نہ ہرگز وڑسی جنت وچ با جھ یہود نصاری وکیل بنی نجران نصاری پاس نبی جد آئے	انہاں ایہ آرزو کہہ حجت لیاؤ جے تسیں سچ بلارے علما یہود بھی جمع ہوئے رل جھگڑے سخت مچائے

نصاری کہن دین تساں کجھ دونویں ٹول گو راہیں	کہن یہود نہ دین تساں کجھ عیسےٰ مرسل ناہیں
عیسےٰ ہور انجیلوں منکر ہوئے یہودی ساری	موسیٰ ہور توراتوں منکر ضدوں ہوئی نصاری
کہن نصاری باہجھ نصاریاں جنت کسے نہ ڈھوئی	کہن یہود نہ جنت جاسی باہجھ یہوداں کوئی
کجھ انہاں دلیل نہ حجت دعوی باطل وہم بنایا	رب انہاں جھوٹھا کوڑیاں بھڈکاں آکھ زوال فرمایا

بَلٰی مَنۡ اَسۡلَمَ وَجۡہَہٗ لِلّٰہِ وَ ہُوَ مُحۡسِنٌ فَلَہٗۤ اَجۡرُہٗ عِنۡدَ رَبِّہٖ

کیوں نہیں جس کسی نے مطیع کیتا منہ اپنا واسطے اللہ دے تے اوہ نیکوکار ہے واسطے اسدے ہے مزدوری اسدی ہاں رب

آری ہر کہ مطیع ساخت روئے خود را برائے خدا و او نیکوکار است پس برائے اوست مزد او نزدیک پروردگار او

تے نیکوکار ہووے مزدوری پاسیں خدا خود یاوے	ہاں کیوں نہ ڈرسی جو کوئی مسلم مکھ اللہ ول لیاوے
عجز نیاز تواضع لئے گردن رکھن جانی	اسلم معنے اخلاص کھری عبادت کری ربانی

وَلَا خَوۡفٌ عَلَیۡہِمۡ وَلَا ہُمۡ یَحۡزَنُوۡنَ ۝

تے نہیں کوئی ڈر اوپر انہاں دے تے نا اوہ غم کھاونگے ✤ و نیست ہیچ ترس بر ایشان و نہ ایشان غمناک شوند

جوئیں مومن مخلص ہر سر قوموں خاص گروہ ہک ناہیں	تے نا کجھ خوف تنہاں پر نا تنہاں غم اندوہ کداہیں

وَقَالَتِ الۡیَہُوۡدُ لَیۡسَتِ النَّصٰرٰی عَلٰی شَیۡءٍ

و گفتند یہوداں کہ نیستند ترسایاں بر چیزے	تے کہیا یہودیاں نے نہیں نصارے اپر کسی چیز دے

وَّقَالَتِ النَّصٰرٰی لَیۡسَتِ الۡیَہُوۡدُ عَلٰی شَیۡءٍ ۙ وَّہُمۡ یَتۡلُوۡنَ الۡکِتٰبَ

اتے کہیا نصاریاں نہیں یہودی اوپر کسی چیز دے تے اوہ سبھے پڑھدے ہیں کتاب نوں

و گفتند ترسایاں نیستند یہوداں بر ہیچ چیز　　و ہمہ ایشاں مے خوانند کتاب را

نصارے کہن یہود نہ شے پر پڑھن کتابا وہ ساری	تے کہن یہود جو چیز کسے تے ناہیں لوک نصارے
ایہ صاف دلیل جو جھگڑا باطل کجھ دلیل نہ ہوئی	ایہ دوویں ٹول کتاب پڑھن وچ خلاف نہ کوئی

كَذَٰلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ

ایسے طرح کہیا اونہاں لوکاں نے جو نہیں جاندے یعنے مشرک مانند کہنے اونہاں دیدی

ہم چنین گفتند آنانکہ نمیدانند مثل قول ایشاں

فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

پس خدا حکم کریگا درمیاں انہاں دے دن قیامت دے وچہ اس چیز دے جو آہے وچ اس دے جھگڑا کردے

پس خدا تعالی حکم خواہد کرد درمیان ایشاں روز قیامت در آنچہ اختلاف دراں میکردند

اینویں کہیا جاہل معلماں وانگوں قول انہاندی	رب کرسی حکم انہانوں وچہ روز حشر جو جھگڑے باندی
معلم جاہل عرب دے مشرک کہن محمد تائیں	بھی اہاراں اسد یاں کہن جو دین انہاندا کہ بھی ناہیں
بات کہن کہ اد جو اگلے کافراست نوح نبی دے	بھی صالح ہود شعیب تے لوط پیغمبر قوماں گیدے

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ

تے کون ہے بہت ظالم اس شخص تھیں جس روکیا مسجداں خدادیاں نوں اس تھیں جو یاد کیتا جاوے وچ انہاندے نام اسدا

وکیست ظالم تر از اں کس کہ منع کرد مسجد ہائے خدارا از آنکہ یاد کردہ شود در آنہا نام او

تے کون زیادہ ظالم اس تھیں جیہڑا مانع آوے	وچہ مسیتاں دے بدیاں نام اللہ دا ذکر ہٹاوے

وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ

تے کوشش کیتی وچہ خرابی انہاندی اوہ لوک نہیں لائق واسطے انہاندے جو وڑن وچہ انہاندے مگراں ہک ڈردے

وکوشش کرد در ویرانی آنہا ایں گروہ لائق نیست ایشانرا کہ در آیند بمسجد ہا مگر ترساں

تے کوشش وچہ خرابی انہاں وڈے ظالم کرے	ایہ لوک نالائق انہاں جو وڑن مسیتیں مگر ڈردے
شاہ عبد القادر کہیا جو کرے دعوی عدل نصاری	تے نسبت ظلم یہودداں کران جو اوہ ظالم ہتھیارے
جو عیسی نوں اساں منیاں تاں اس دشمن ہو یہودی	رب فرمایا ایہ بھی اوڈے بے انصاف حسودی

جو بیت مقدس پٹ اجاڑیا جد انہاں قوت پائی	ضد یہوداں نال تے مسجد ربدی پٹ وجائی
ایہ کی عدل انصاف کیتا بل وڈا ظلم کمایا	شام حکومت انہاں نوں لائق اہل اسلام دیوایا
تے وچ معالم لکھیا جو ہک رومی شخص نصارے	اس نام طیطوس یہودیاں اُپر لیایا لشکر بھارا
اس وڈے قتل تے چھوٹے قیدی اسرائیلی کیتے	توریت جلائی بیت مقدس پٹ سٹیا بد نیتی
تس مسجد وچ مردار سٹائے خوک ذبح کرڈالے	فر اہل اسلام اساریا اوہ گھر عہد عمر دیوا تے
ہک کہن جو بخت نصر سن لشکر بیت مقدس ڈھایا	طیطوس رومی تس یاری دی پچھے ویر دیا ہیا
پچھے بنی یہوداں کٹھا رومی غیرت آئی	تا اوس عداوت کفیں اوہ بنیا بخت نصر ہمراہی
بخت نصر اوہ بابل شہروں قوم مجوسی دھایا	توریت جلائی مسجد ڈھائی دین یہود ونجایا
ابن عباس کہیا ہن رومی مسجد اوس نہ آون	جے آون وڑن جے آئے معلم ہوون ہاری جاون
ہک کہن کفاراں مکو والیاں حق ایہ آیت آئی	جو منع محمد نوں سن یاراں اکعبیوں کیتا بھائی
سال حدیبیہ والے اوہناں عمریوں نبی ہٹایا	مکے فتح نبی رب دی ظالم ناس گوایا

لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

واسطے انہاں دی ہے وچ دنیا دے خواری تے واسطے انہاں دی ہے وچ آخرت دی عذاب وڈا

مر ایشاں راست　در دنیا خواری　و مر ایشاں راست در آخرت عذاب　بزرگ

اوہناں کارن وچ دنیا خواری جزیہ قتل بربادی	تے کارن انہاں قیامت اندر وڈا عذاب ایہا ای
وچ دنیا حربی کافر قتل تے ذمی جزیہ خواری	تے کعبے حرم نہ پاون وڑنا اگے دائم ناری

وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

تے واسطے اللہ دی ہے مشرق تے مغرب پس جس طرف منہ پھیرو نتیں پس اوتھے ہی وجہ اللہ تحقیق اللہ تعالیٰ فراخ نعمت والا دانا ہے

و خدا راست مشرق و مغرب پس بہر سو کہ رو آرید پس ہمانجاست روی خدا البتہ خدا فراخ نعمت دانا است

تے ملک اللہ دا مشرق مغرب جتھول مکھ بھنواؤ	تتھے منہ بے کیفت خدا یا ذات اللہ دی پاؤ
اوہ رب کشادہ نعمت والا دانا سب کجھ جانے	جد کعبے حکم ہویا ول کعبے دہن یہودی طعنے

حضرت مکے وچہ نمازاں کعبے دے ول پڑھدے
ماہ ستاراں یا کجہ گھٹ ودھ اتوں قبلہ آیا
دھین یہودی طعنے جو انہاں قبلہ ہک نہ کوئی
ہک کسن جاں حکم دعا رب کیتا لوکاں عرض سنایا
عبداللہ بن عمر کہے وچہ سفر جو نفل گذارے
ابن عباس کہیا اصحاب جاں قبلہ جہت نہ لبھے
جاں جھبڑ روشن معلم ہویا نہ قبلہ طرف گذاری
وجہ دا معنے مکھ ایہی ہک ذات مراد بنا دن
فقہ اکبر وچہ حضرت ابو حنیفے ایہہ فرمایا
ایہ صفتاں رب بے کیف مینوں ناتاویل کیچیوے
تا نفی صفات نہ آوے جو ہے مذہب اہل قدر دا

جد گئے مدینے بیت مقدس دے ول سجدہ کردے
اس تھیں پچھے کعبے دے ول قبلہ رب ٹھیرایا
کدے اتوں کدے اتوں فرض ایہ آیت نازل ہوئی
جو کتوں منہ دھر کرن دعا ایہ آیت وحی لیایا
اپر سواری جتھوں جاندا تت ول رو ا پیارے
چھٹ دیوچہ سفر وچہ اٹکل کرکے پڑھدے سبھے
سوال انہی تھیں رو اکبھی ایہہ آیت رب اتاری
ہک کہن مراد جہت دی ایتھے ہک رضا فرما دن
جو ہتھ تے مکھ تے صفت نفس باچہ قرآن جو آیا
ہتھ مراد نہ قدرت نعمت آکھن روا کیہوے
بھی معتزلیاں نداند ہب ابو حنیفہ حکم ایہ کردا

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحٰنَهٗ بَلْ لَّهٗ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ

تے آکھیا انہاں نے پکڑی خدا نے فرزند پاکی ہے سنوں بلکہ واسطے اس دے ہے جو کجھ وچہ آسماناں دے تے زمین دے

وگفتند بگرفت خدا فرزنداں پاکی ست اورا بلکہ اوراست آنچہ در آسمانہا وزمین ست

تے کہن جو پکڑے اللہ بیٹے پاکی اسنوں لائق
فرشتے بیٹیاں ربدیاں کہن جو مشرک عرب ہتھیارے
اللہ پاکی خود فرماوے سبھناں انہاں جھوٹاں دی
حضرت کہیا خدا فرماوے آدم دی اولاداں
تے مینوں گالیاں دھین تے ناہا لائق ہوں انہاں نوں
نے گالیاں ایہ جو نسبت کرن اولاداں میری تائیں
جاں ہر اک مالک ہویا سبھ جو کجھ وچہ اسمان زمیناں

بلکہ ہے سدا ملک جو وچہ آسمان زمیں خلائق
تے کہن یہود عزیر نوں بیٹا عیسے کہن نصارے
بخاری اہوں وچہ معالم ابن عباس نوں لیاوے
مینوں انہاں جھوٹھا یا ناہا لائق کرن فناداں
جھوٹھاون ایہ جو کہن نہ کرساں پیدا فیر تہانوں
تے پاکی مینوں ان فرزندوں لائق حمد ثنا ئیں
فرزندی تے ملکیت جمع ہووں سمجھ قریناں

كُلٌّ لَّهٗ قٰنِتُوْنَ بَدِيْعُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ط

ہر ہک اسدے واسطے فرمانبردار ہیں نواں پیدا کرنے والا آسماناں اتے زمین دا

ہر یک برائے او فرمانبردارند آفریننده آسمانہا وزمین ست

ہر شے اس دی کارن فرمان داری کرنے والی
ہک کہن جو ہر شے کنوں مراد عزیر مسیح فرشتے
ہک ہر شئے تائیں عام کہن فرق اندر کفاراں
وچ اصل قنوت قیام جو کرکے عجز نیاز کھلووے

اوبادشاہ آسماناں دا اتے دھرتی دا تعالی
ہک کہن مراد جو طاعت والے بندے نیک سرشتے
قضا قدر دی طوعا کرہا سب فرمان برداراں
بدیع بادشاہ نوں جس اگے مثل نہ ہووے

وَاِذَا قَضٰۤى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُوْلُ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ

تے جد کر چکدا ہے کسی کم نوں بس تحقیق کہندا ہے واسطے اس دے ہو جا بس ہو جاندا ہے

وچوں مقرر میکند کارے را پس جز این نیست کہ میگوید او را بشو پس میشود

تے جد کوئی کم مقرر کردا ٹھیک سنوں فرماوے
وچ اصل قضا فراغت معنی رب فارغ تقدیراں
تے کہن جو کن ہے امر تے قائل امر نہیں نابوداں

جو ہو جا بس ہو جاوے او کم لحظہ ڈھل نہ لاوے
سی جو کجھ ازل ابد تک کرنا کر لیا تدبیراں
کہہ جس تے ہویا وجود سد مثل گئی موجوداں

وَقَالَ الَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ اَوْ تَاْتِيْنَاۤ اٰيَةٌ ط كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ

تے کہیا انہاں جو نہیں جاندے کیوں نہیں باتاں کردا ساتوں اللہ یا آوندے ساتوں نشان اسی طرح کہیا انہاں جو اگے انہاں تھیں آہے

وگفتند آنانکہ نمیدانند چرا سخن نمیگوید با ما خدا ویا نمی آید بما نشانہ ہمچنین گفتند آنانکہ پیش از ایشان

اے اکھن لوگ بےعلم جو کیوں نا رب اساں نال الاوے
یا آیت آوے اینویں کہندے اگلے کافر ٹھاوے

مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

مانند کہنے انہاندے ہکو جیہیں دل انہاندے تحقیق ظاہر کیتیاں اساں نشانیاں واسطے اس فرقے دے جو یقین کردے ہن

مانند سخن ایشان مانند یکدیگر اند دلہای ایشان البتہ بیان کردیم نشانہا برائے گروہے کہ یقین مے کنند

اوہ وانگ انہاندے بولن دل انہاں ہکو جیہے ہر دے
بے علماں کنوں مراد یہود یا مشرک لوک عرب دے
اوہ کہن جو رب اساں نال بولے یا ہور علامت آوے
تا رب کہیا انہاں وڈکے اگلے ایویں کہندے آہے

اساں ٹھیک بیان نشانیاں کارن قوم یقین جو کردے
جو جاہل رب توحیدوں ہور شریک بناون بدی
جس تھیں سچ نبوت تیری اساں یقین ہو جاوے
اساں حق بیان نہ کسر رکھی کجھ منے جس دل چاہے

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ

تحقیق اساں بھیجیا تینوں نال سچ دے خوشخبری دینوالا تے ڈراونوالا تے نا پچھیا جاویگا توں صاحباں دوزخ دیاں تھیں

البتہ ما فرستادیم ترا براستی مژدہ دہندہ و بیم کنندہ و پرسیدہ نخواہی شد از اہل دوزخ

ٹھیک اساں بھیجیا تینوں سچا نبی بشیر نذیرا
خوش منّے سچ تے کنی اسلام قرآن بتاوے
نذیر ڈراوے سیفر ماناں کنوں عذاب الٰہی

تے سوال نہ ہوسی تینوں دوزخ والیاں کنوں بشیرا
بشیر دیوے خوشخبر جو طاعت والیاں اجر ہتھ آون
نبیاں فرض پہنچاون حکم ہدایت وس نہ آہی

وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ

تے ہرگز راضی نہ ہوونگے تیں تھیں یہودی تے نصاریٰ تاجو پیروی کریں توں دین انہاندے نائیں تحقیق ہدایت اللہ دی اوہا ہے ہدایت

و ہرگز راضی نشوند از تو یہود و نہ ترسایان تا آنکہ پیروی کنی ملت دین ایشان را بگو البتہ ہدایت خدا ہمان ست ہدایت

تے مول نہ راضی ہوسن تیں تھیں لوگ یہود نصاریٰ
تو آکھ جو ٹھیک ہدایت ربدی خاص ہدایت سوئی

تاجو تابع دین انہاندے ہوویں نبی پیارے
اوہ جاہن صلح جو مہلت دیسی اساں آیت نازل ہوئی

جو نال صلح ایہوں نہ راضی کرن نہ تابعداری	ایہ تینوں تابع کیتا چاہن بولن کوڑ نکارے

وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَآءَهُمْ بَعْدَ الَّذِیْ جَآءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَّلِیٍّ وَّلَا نَصِیْرٍ

تے البتہ جیکر مگر لگیں خواہشاں انہاں دیاں دی پچھے استھیں جو آیا تینوں علم تھیں نہیں واسطے تیرے اللہ تھیں کوئی دوست تے مددگار

واگر پیروی کنی آرزوہای ایشان را بعد از آنکہ آمدہ ست بتو علم نباشد ترا از عذاب خدا ہیچ دوستی و نہ یاری دہندہ

جے توں پیروی کریں انہاں دی خواہش نفس ہوائیں جو رب دا دین اسلام تے کعبہ قبلہ ابراہیمی	استھیں بعد جو علم خدا تھیں آیا تیرے تائیں نہیں تینوں کوئی رب تھیں یار نہ مددگار رحیمی

اَلَّذِیْنَ اٰتَیْنٰهُمُ الْكِتٰبَ یَتْلُوْنَهٗ حَقَّ تِلَاوَتِهٖ اُولٰٓئِكَ یُؤْمِنُوْنَ بِهٖ

اوہ لوگ جو دتی اساں انہاں نوں کتاب پڑھدے ہین اسنوں حق پڑھنے اسدے دا اوہ لوگ ایمان لیاوندے ہین نال اسدے

آنانکہ دادیم ایشان را کتاب میخوانند او را حق خواندن آن　　ایشان ایمان مے آرند بآن

وَمَنْ یَّكْفُرْ بِهٖ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ

تے جے کوئی کافر ہووے نال اسدے پس اوہ لوگ ہین گھاٹا کھانیوالے

وہر کہ منکر شود بآن　　پس ایشان　　اند زیان کاراں

جنہاں دتی اساں کتاب اس پڑھدے حق پڑھن جیوں آیا ہک کہن ایہ کشتی والیاں دے حق جعفر نال جو آئے ہک کہن یہود ایمان جو لیائے حق تہاندے آئی بھی اسد اسید کعب دے بیٹے بنیامین بھی نالی	اوہ من سنوں اتے جو منکر اونہاں گھاٹا پایا ستر حبش اٹھ صاحب شامی ابن عباس بتائے عبداللہ ابن سلام جو شعبہ ابن عمر سن بھائی عبداللہ بیٹا صوریا بھی تمام یہود اوداے

ہک کہن اصحاب نبی دے ہتے مومن کہن ہتاتی
اوہ بن تحریفوں پڑھن تے آکھن حق جو حل حرامی

يٰبَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ اذْكُرُوْا نِعْمَتِيَ الَّتِيْٓ اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاَنِّيْ فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ

اے اولاد یعقوب دی یاد کرو نعمت میری جو انعام کیتی میں اُپر تساڈے تے ایہ جو میں بزرگی دتی تسانوں اُپر جہاناں دے

اے فرزندان یعقوب یاد کنید نعمت مرا کہ انعام کردم بر شما و آنکہ من بزرگی دادم شما را بر ہمہ عالمہا

اے یعقوب دے بیٹے کرہو یاد میرے انعاماں	اُپر تساں جو کیتم دتم فضل جہان تماما ن

وَاتَّقُوْا يَوْمًا لَّا تَجْزِيْ نَفْسٌ عَنْ نَّفْسٍ شَيْـًٔا وَّلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ

تے ڈرو اس دینہ توں جو نفع نہ کریگا کوئی جیو کسی جیو تھیں کجھ تے نا قبول کیتا جاویگا اس تھیں بدلہ

وحذر کنید از آں روز کہ کفایت نہ کند کسے از کسے چیزے را و قبول کردہ نہ شود از کسے بدل

وَّلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَّلَا هُمْ يُنْصَرُوْنَ

تے نفع نہ کریگی اسنوں سفارش اتے نا اوہ یاری دتے جاونگے + و نفع نکند او را شفاعت و نہ ایشان یاری دادہ شوند

تے ڈرو اس دنوں جو نفع نکرسی کفایت کسی تھیں کائی	نہ بدل قبول نہ نفع شفاعت نہ مدد یاری ہوئی

وَاِذِ ابْتَلٰٓى اِبْرٰهٖمَ رَبُّهٗ بِكَلِمٰتٍ فَاَتَمَّهُنَّ قَالَ اِنِّيْ جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ اِمَامًا

تے جد ازمایا ابراہیم نوں رب اوسدے نے نال سخناں دی فر پورا کیتس اونہاں نوں کہیا تحقیق میں کرنیوالا ہاں تینوں واسطے لوکاں دے پیشوا

و یاد کن چون بیازمود ابراہیم را پروردگار او بسخنے چند پس بانجام رسانید ابراہیم آنہا را گفت خدا البتہ من گردانیدم ترا برائے

تے جد ازمایا ابراہیم نوں رب کجھ سخن بتائے	اس توں پیچھے کیتے اوہ سب کلمے جو اللہ فرمائے
رب کہیا تحقیق میں تینوں جہڑی خلق بنایا	ابراہیم تارخ دا بیٹا آذر نام بھی آیا
باپ اس دا جرانوں لکہ یا بابل زمین سد ہایا	نمرود بیٹا کنعان دا اوتھے کافر حاکم آیا
ابتلا وچ اصل آزماون امر کرن بتر اوٹی	آتہ ثاں بندیاں جو ناجانن اسنوں کیہا آزماون

١٠١

آزماون سب دا جانے پچھے بندیاں فر آزماوے | تاجاں بندیاں نوں ان بکھ وجہ دا اظہار خوب ہو جاوے
اوہ کلمے دس چیزاں پنج سر وچہ پنج بدن وچہ سارے | مچھاں کھٹن وال بغلیں دے کرن وطرفین پیارے
مسواک کرولی نک وچہ پانی ایہ پنج سر وچہ جانی | نوہ لاہن بغلاں پاکی من ختنہ بھی ہنجھ پانی
ہو بہت اقوال معالم اندر جو اتھے ایتھے لکھے | جس شوق زیادہ مظہری وچہ یا کڈھ معالم ویکھے

قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِيْ قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظّٰلِمِيْنَ

کہیا ابراہیم نے اتے اولاد میری تھیں فرمایا نہیں گھبرا قول اقرار میرا ظالماں نوں

گفت ابراہیم واز اولاد من نیز پیشوائے مردمان کن خدا تعالیٰ فرمود نرسد وحی من بظالمان

ابراہیم کہیا اتے مہری کر میری اولادوں | رب کہیا نہ پہنچے عہد میرا جو ظالم اہل فسادوں
جاں اوہ کم پورے کیتے ابراہیم خدا فرمایا | میں تینوں مہری لوکاں کرساں پیش امام بنایا
اس عرض کیتا فرزنداں میریاں تھیں بھی کجھ بنائیں | رب فرمایا میرا عہد نہ پہنچے ظالم تائیں
تے عہد مراد نبوت اس امامت رحمت آئی | ایہ نکاں پہنچے بداں نہ پہنچے ویکھ معالم بھائی

وَاِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَاَمْنًا ؕ وَاتَّخِذُوْا مِنْ مَّقَامِ اِبْرٰهٖمَ مُصَلًّى ؕ

تے جد بنایا اساں اس گھر نوں جای رجوع دی واسطے لوکاں دے اتے بیخوفی تے پکڑو جاگہ ابراہیم دی تھیں جا نماز دی

وچوں ساختیم خانہ کعبہ را جای رجوع برای مردمان وجای امن و بگیرید از مقام ابراہیم نمازگاہ

تے جد اساں کیتا کعبہ مجمع لوکاں جا امن دی | تے پکڑو ابراہیم مقاموں جا نماز پڑھن دی
مقام مراد کہن ہک مسجد بعضے حرم بتاون | ہک ہناع فر دلفہ جو سب موقف حج فرماون
پر قول صحیح ہے پتھر نیڑے کعبے دے دروازے | ست گٹھ چوڑا دس گٹھ لماں ہے اوہ جا نمازے
بعد طوافوں اس جاگہ دو رکعت پڑھنی آئی | اوہ بعضے واجب کہن دوگانہ بعضے سنت بھائی
مثابۃ معنے جای رجوع بھی جائے ثواب بیہائی | جمع ہووے ہر سال حج لاکھاں اسد پاس لوکائی

اس وچہ بہت فوائد دینی جسمانی روحانی ... بھی دنیا بہت منافع برکت نفع تجارت جانی
ہر ملکوں اقلیموں خلقت آوے اوتھے ہزاراں ... ہکدوجے تھیں پیشہ حکمت حاصل باجہ شماراں
بھی طور طریق عبادت ہکدوجے تھیں حاصل کردے ... بھی نفع روحانی دل نورانی ہک دوجے تھیں ہردے
تے جا ثواب جو حج تے عمرہ اوتھے اوہ کجیوے ... ہک حج یا عمرہ کیتیاں بخشش کل گناہوں تھیوے
تے ہک نماز یا روزہ اوتھے بہتر لکھوں بنے ... اینویں صدقہ ذکر عبادت مومن دل تھیں منے
بھی ویکھن کعبے طرف عبادت وچہ حدیث جو آیا ... بھی ہر دینہ رحمت چھ دیہاں اتہ وچہ حدیثاں پایا
سٹھ طواف کریندیاں کارن چالی جو پڑھن نمازاں ... تے وِیہ رحمت لئن ویکھن والیاں وچہ عزیزی ازاں
تے ہن ہیجوئی جا ہک کعبہ کوئی نہ کسے دکھاوے ... نہ مشرک بھی اتھے مارن بھاوین ہیوداقاتل آوے
صحیح بخاری مسلم اندر ابن عباسوں آیا ... جو جبدن فتح مکہ رب کیتا پیغمبرؐ فرمایا
ایہ شہر حرام کیتا رب جبدن زمین آسمان اُپایا ... اوہ حرمت نال قیامت تائیں جنگ نہ اسوچہ پایا
مینوں ہک ساعت رب رخصت دتی فتح ہیں کیتا ... ہن فر اوہا حرمت باقی تیک قیامت بیتا
نہ اسدا روا شکار نہ کٹن گھاہ نہ چھاپا کنڈا ... ہک اذخر روا عباس کرائے جاچا سر ورسندا

وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ

تے عہد کیتا اساں طرف ابراہیم دی تے اسمعیل دی ایہ جو پاک رکھو گھر میرے نوں واسطے طواف کرنیوالیاں دے

ووحی کردیم بسوی ابراہیم و اسمعیل آنکہ پاک سازید خانہ مرا برائے طواف کنندگاں

تے وحی کیتا اساں ابراہیم تے اسمعیل پیارے ... جو پاک کرو گھر میرا کارن اہل طواف جو سارے

وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

تے اعتکاف کرنیوالیاں دے تے رکوع کرنیوالیاں دے یعنے واسطے نماز پڑھنے والیاں دے

و برائے اعتکاف کنندگاں و رکوع و سجدہ کنندگاں

تے جیہڑے اعتکاف بہن اتے کرن رکوع سجوداں
ہک طائف کیسے سافر عاکف وچہ مکے موجوداں

[illegible]

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهٖمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَّارْزُقْ اَهْلَهٗ مِنَ الثَّمَرٰتِ

تے جد کہیا ابراہیم نے اے ربا میرے کر اسنوں شہر بیخوف والا تے روزی دہ لوکاں اسدیاں نوں میویاں تھیں

وچوں گفت ابراہیم اے پروردگار من بسازایں مکان را شہرے با امن وروزی دہ اہل او را از میوہ ہا

جاں ابراہیم کہیا ربا اسنوں شہر بیخوف بنائیں	تے لوکاں وسن ولیاں اسدیاں میوے رزق پہونچائیں

مَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ

اس شخص نوں جو ایمان لیایا انہاں تھیں نال اللہ دے تے دینہ آخرت دے

آں کس را کہ ایمان آورد ازیشاں بخدا و روز قیامت

جو انہاں وچوں مومن ہن اللہ روز قیامت	ایہ جنگل کھیتی باغ نہ ایتھے روزی کریں کرامت

قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَاُمَتِّعُهٗ قَلِيْلًا ثُمَّ اَضْطَرُّهٗۤ اِلٰى عَذَابِ النَّارِ ۭ وَبِئْسَ الْمَصِيْرُ

فرمایا تے جیہڑا کافر ہویا پس فائدہ پڑنے دیوانگا اسنوں تھوڑا فر لاچار کرانگا اسنوں طرف عذاب دوزخ دے تے بری جگہ ہے اوہ

مذا فرمود وکسیکہ کافر شد پس بہرہ مند سازم او را اندکے پس بیچاری برانم او را بسوے عذاب آتش و بدجای ست آں

رب کہیا جو کافر تسنوں دیساں تھوڑی برخورداری	فر لاچار عذاب دوزخوں ہندی جاے خواری
جاں سوال امامت دیوچہ اللہ ظالم کیتے باہر	تاں ابراہیم روزی دی سوالوں باہر رکھے کافر
رب فرمایا کافر نوں بھی دنیا روزی دیساں	ایہ اندک مدت عیش کرن فر آتش خوار کریساں
رب عرض قبول خلیل کیتا ایہ شہر جو طائف نامی	جیرائیل ولایت شاموں آندا پٹ گرامی
کعبے گرد طواف کرا اوس فیر بساتیں واریں	کمیوں دو منزل پردھریا میوے نت پیاریں

وَاِذْ يَرْفَعُ اِبْرٰهٖمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَاِسْمٰعِيْلُ ۭ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا

تے جد اٹھاندا سی ابراہیم نیہاں نوں اس گھر تھیں تے اسمعیل اے رب اساڈے قبول کراساں تھیں

وچوں بلندی کرد ابراہیم بنیاد ہا را از انخانہ و اسمعیل گفتند اے پروردگار ما قبول کن از ما

[illegible]

اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ۝

تحقیق توہے سننے والا جاننے والا

البتہ توئی شنوا دانا

تے جد کعبے بنیاد خلیل تے اسمعیل اٹھاون
سن وچہ معالم جاگہ کعبے اول رب اوپائی
اوہ جھگ سفید آہی جیوں پکھن کیہے اپر پانی
جاں آدم زمیں اتاریا کیتس وحشت کنوں حیرانی
اوہ گھر یاقوت جنت تھیں سبز زمرد تہیں دروازے
میں تیری خاطر بھیجیا ایہہ گھر آدم نوں فرمایا
توں اسدے پاس نماز پڑہیں جیوں پڑھدے عرش دوالی
فر آدم ہند زمیں تھیں ٹرکے پیادہ مکے آیا
فر بعد فراغوں ملک ملے تس حج مبارک دیندے
فر جالی مجاں انہویں آدم ہندوں پیادہ آیا
ستر ہزار فرشتے اس گھر اندر ہر دن آون
اوہ اسود حجر پہاڑ اندر تد جبرائیل چھپایا
فر ابراہیم زمانے لگ اوہ جاگہ کعبہ خالی
اس عرض کیتا تس پتہ ملے مک بدلی رب اوپائی
ابراہیم چلے تس چھانویں کعبے جا کھلوئی
اس تھیں وہ گھیٹ کریں ایہہ ابن عباس بتایا
فر ابراہیم او ساری پتھر اسمعیل پھڑاوے
جو ایتھے جنت علامت کوئی سوہنا پتھر لیاوے
ایہہ میری پاس امانت تیری لیا یا دھر یاڈ لکانے
جو راہ وچہ جبرائیل ملیا تس اسمعیل بولایا

یارب کریں قبول توں شنوا دانا عرض سناون
دو ہزار برس پیدائش زمیوں پیش بنائے
فر اسدے ہیٹھوں زمیں وچھائی قدرت ویکھ ربانی
رب بیت المعمور اتاریا دھریا اوس ٹکانے
دو دروازے ہک مشرق ہک مغرب طرف نوازی
اس گرد طواف تیرا جیوں ملکاں عرش دوالی آیا
بھی حجر اسود رب چٹا بھیجیا فیر ہویا رنگ کالے
ہیر نال فرشتہ بھیجیا پورا حج کرایا
جو دو ہزار برس تہ اگے انہیں حج کریندی
وقت طوفان آسمان چوتھے پر اوہ گھر رب اٹھایا
ہر دن نویں قیامت تائیں اگلے وری نہ پاون
جبل قبیس جو پاس مکے دے تس وچہ حجر لوکایا
فر حکم خلیل ہویا جو کرے عمارت اس گھر عالی
کعبے جیڈی بدلی ٹر دی کعبے جاگہ آئی
حکم خلیل جو کریں عمارت جتنی چھانواس ہوئی
ہک آکھن جبرائیل جو رہبر کعبے جاگہ لیایا
حد حجر اسود دی جاگہ پہنچیا بیٹے نوں فرماوے
اوہ ڈھونڈن گیا تا جبل قبیس پکاریا حجر لیجائیں
تے وچہ تفسیر عزیزی لکھیا مومن سمجھ سیانے
دو پتھر تدہ بتاواں آدم جنت کنوں جو لیایا

اوہ وڈی برکت والے پتھر وچہ شبیں لوکائے
جنھوں تائیں نو نگیا تس حد حرم دی ہو سئے
تے وچہ پتھر اوپر جیہڑا کر ابراہیم اسارے
جوں جوں کعبہ اچا تیوں تیوں پتھر اچا جاوے
تد پیراں انگلیاں دا اثر اس پتھر وچہ دسیندا

ہک گوشے کعبے دے وچہ جڑیا نور عظیم دسیائے
اوہ نبی کو ہاں لگ حد حرم جتھے کرے شکار نہ کوئی
اوہ جوں جوں اچی ہوئی عمارت پتھر اچا ہویا
ہور پتھر دی ہوئی نہ حاجت نہ کوئی پوڑی لیاوے
ہن کعبے دے اگے ابراہیم مقام سدیندا

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ

اے رب ساڈے اتے کر سانوں مطیع واسطے آپنے تے اولاد ساڈی تھیں کر ٹولہ فرمانبردار واسطے آپنے

اے پروردگار ما و بگرداں ما را فرمانبردار برائے خود و از اولاد ما گروہے فرمانبردار برائے خود

تے یا رب اساں دوہاں نوں اپنے خاص مطیع بنائیں | اولاد اساڈی تھیں بھی ٹولہ مسلم اپنے تائیں

وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

تے دکھا اسانوں ٹکانے عبادت ساڈی دے تے فیر رحمت کر اوپر ساڈے تحقیق توہیں توبہ قبولن والا مہربان

و بنما ما را طریقہای عبادت ما و بمہربانی باز آے بر ما البتہ توئی باز آیندہ مہربان

تے طور عبادت اساں دکھاویں رحمت پھیر ایائیں
مناسک جمع ہے منسک دی جو جاہگ نسک کمائی
یعنے جا عبادت اساں دکھائیں یا رب خدایا
تا رب قبول دعا تنہاں کیتی جبرائیل دکھائی
عرفات گیا تاں کہیا عرفت پہچاتو ئی ابراہیما
عرفات اس جاگہ نام ہویا تے عرفہ نام اس دن دا

ٹھیک توں ہیں رحمت پھیریا نوالا وڈی مہر دا سائیں
نسک عبادت اصل لغت وچہ ہور ذبیحہ بھائی
یا جا ذبح قربانی یا کل شرع احکام جو آیا
کل مناسک موقف جتھے تا عرفات پہونچائی
اس کہیا عرفت پچھاتم سب جو دسیا تدہ ندیما
وچہ انہاں دیاں ناماں دا ایہ کوچہ معالم گن دا

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

اے رب ساڈے گھلا کر وچہ انہاں دے پیغمبر انہاں تھیں جو پڑھے اوپر انہاں دے آیتاں تیریاں تے پڑھاوے انہاں نوں کتاب تے علم

اے پروردگار ما و بفرست در ایشاں رسولے از ایشاں بخواند بر ایشاں آیتہای ترا و بیاموزد ایشاں را کتاب و علم

یارب بھیج اوہناں دے وچہ رسول انہاں تھیں آوے	پڑھے انہاں پر آیتاں تدہ کتاب تے علم پڑھاوے

وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

تے پاک کرے انہاں نوں تحقیق توہے غالب حکمتوالا - و پاک سازد ایشاں را البتہ توئی توانا درست کار

تے پاک کری تنہاں شرکوں ٹھیک توں غالب حکمتوالا	رسول مراد محمد سکے بھیجیا رب تعالے
معالم وچہ حدیث بنی تھیں بااسناد لیایا	ہیں ختم نبیاںؐ پاس خدا اجے آدم خاک ملایا
ہیں دعوت ابراہیم دی ہور بشارت عیسیٰ والی	تے خواب ماںید اجبو ویلے اس ڈٹھا نور جو عالی
جو ستھیں نور ظہور ہویا تس شام قصور دسیائی	دعوت ابراہیم دی آیت ایہہ بغوی فرمائے
بشارت عیسیٰؑ اوہ جو سورت صف وچہ ذکر اہیائی	اسمعیل اولادوں عرب تے کل قریشی بھائی
ایہناں وچہ نہ نبی ہویا کوئی باجہ محمدؐ اگے	سب پیغمبر اسرائیلی سٹرن یہودی لگو
نوح تے ابراہیم اسحاق شعیب تے صالح ہودوں	یعقوب تے اسمعیل محمد لوط ایہہ موجودوں
ایہہ اوہ اسرائیلی ناہیں ہور سب اسرائیلی	دعا خلیلی رب قبولی احمد اسمعیلی
حکمت معنے وعظ قرآن بھی فہم احکام قرآنی	یا علم بعمل یا سنت نبوی یکے سمجھ معانی
عزیز جو مثل نہ لبھے تس ہور بدلا لیون والا	بھی قوت والا ہے تے غالب قوت زور نرالا

وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا

تے کون منہ فیردا ہے دین ابراہیم دی تھیں مگر اوں جس نجانا نفس اپنے نوں تے البتہ پسند کیتا ہاں اسنوں وچہ دنیا دی

وکیست کہ رو بگرداند از دین ابراہیم مگر آنکہ نشناخت نفس خودرا و البتہ ما برگزیدیم اورا در دنیا

تے کون فیرے منہ دین خلیلوں مگر جو جاہل جانوں	تے ٹھیک پسند کیتا اساں اسنوں دنیا وچہ جہانوں

وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

تے تحقیق اوہ وچہ آخرت دی البتہ نیکاں تھیں ہے ٭ والبتہ او در سرائے دیگر از شائستگان ست

تے ٹھیک اوہ وچہ جہان آخر دی نیکاں کنوں لیکھاں	ملت معنی دین طریقہ لکھیا دانشمنداں

جتھہ رغبت پچھوں عن آوے اتھے معنے روگردانی　　نہیں تے معنے میل تے خواہش عالم کہن ربانی

سَفِہَ معنے جہل سفاہت جہل بے عقلی آئی　　سفیہ کمینہ جاہل احمق سست فکر سن بھائی

یعنے جاہل نفس اپنے تھیں اپنا آپ نہ جانے　　نہ خود مخلوق تے عاجز نا رب خالق قادر سیانے

ہک آکھن سَفِہَ بمعنے خَسِرَ یعنے گھاٹا پایا　　ہک ضل کہن گمراہ ہویا ہک ہلک مار ونجایا

عبداللہ بن سلام یہودیاں داخل دین اسلامی　　اسدے دو بھائی ہک سلمہ ہک مہاجر نامی

بھایاں نوں اس آکھیا بھایو معلم خوب لتا ہا　　جو وچہ توریت کہیا رب ہیں پیغمبر بھیجا چاہا

اوہ اسمٰعیل اولادوں ہوسی احمد نام پیارا　　جو اسنوں منے مومن منکر لعنت کفر نگھارا

مہاجر سن کر منکر ہویا سلمہ اہل اسلامی　　ایہ وجہ معالم لکھیا آئی آیت ایہہ گرامی

اِذْ قَالَ لَهٗ رَبُّهٗٓ اَسْلِمْ ۙ قَالَ اَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعٰلَمِیْنَ

جد آکھیا واسطے اوسدے رب اسدے نے مسلمان ہو کہیا اس نے مسلمان ہویا میں واسطے رب جہاندے دے

آنگاہ کہ گفت اورا پروردگار او منقاد شو یعنے گردن بنہ گفت منقاد شدم برای رب جہانیاں

جد آکھیا اسنوں رب اس دے ہو مسلم خاص لگانہ　　اس آکھیا میں مسلم مخلص کار ان رب جہاناں

یعنے ثابت رہ اس پر اسلام جو اگے لیا پایا　　یا خالص دین عبادت سب کم سونپ میں نوں فرمایا

اس سبب کم رنجی سونپیا اس بن یاری کسی نہ چاہی　　جاں آتش اندر ڈالیا آکھیوس کافی ہک الٰہی

وَوَصّٰی بِهَآ اِبْرٰهٖمُ بَنِیْهِ وَیَعْقُوْبُ ؕ یٰبَنِیَّ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰی لَكُمُ الدِّیْنَ

اتے وصیت کیتی نال اس دین دے ابراہیم نے بیٹیاں اپنیاں نوں اتے یعقوب نے اے بچو میرے تحقیق اللہ نے پسند کیتا واسطے تساڈے ایہ دین

و وصیت کرد بآن　ابراہیم پسران خود را و یعقوب نیز کہ ای فرزندان من البتہ خدا پسند کرد برای شما دین را

وصیت کیتی اس ملت دی ابراہیم بیٹیاں نوں　　اتے یعقوب جو بچیو ٹھیک ایہہ دین پسند خدا نوں

فَلَا تَمُوْتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ؕ

پس نا مرو ہرگز مگراں اس حال جو تسیں مسلمان ہووو - پس نمیرید مگر بحالیکہ شما مسلمان باشید

پس نامرو ہو مگراں مومن مخلص اہل اسلامی
اسمٰعیل ہاجرہ دے شکموں جو قبطیہ آہی
چھ بیٹے قنطورا شکموں دہی اعطن کنعانے
یعقوب نبی اسحاق دا بیٹا عیص بہی اسدا بھائے
تس مگر یعقوب اڈی لتس پکڑی باہر آیا
ہک آکھن تس عقب جو بہتے نام ہویا اس پاروں
نام ہوا اینع مرن تہیں وچہ حقیقت ناہیں

بیٹے اٹھ خلیل اللہ دے وچہ معالم نامے
اسحاق ہالی سارہ دے بیٹیوں کیتے نبی الٰہی
جاں بی بی سارہ فوت ہوئی تد عقد خلیل ربانی
ایہ دووین جوڑے ہک شکموں ناں اول عیص دیا بی
عقب اڈی نوں آکھن تائیں ناں یعقوب ٹکایا
یعقوب دے باراں بیٹے سوت یوسف کہ ہنجا
ترک ہلاموں ہنع جو ثابت رہنا مردیاں تائیں

اَمْ كُنْتُمْ شُهَدَآءَ اِذْ حَضَرَ يَعْقُوْبَ الْمَوْتُ ۙ اِذْ قَالَ لِبَنِيْهِ مَا تَعْبُدُوْنَ مِنْ بَعْدِيْ ؕ

بھلا آہی تسیں حاضر جد حاضر ہوئی یعقوب نوں موت جد کہیا اس نے واسطے بیٹیاں اپنیاں دے کیا چیز پوجو گے تسیں پچھے میں تہیں

آیا بودید شما حاضر آنگاہ کہ حاضر شد یعقوب را موت چوں گفت فرزندان خود را چہ چیز را عبادت خواہید کرد بعد از من

بہلا آہے تسیں حاضر جد یعقوب نوں موت دسیائی
ام وچہ ہمزہ استفہام تے میم زیادہ آیا

جد آکھیوس بیٹیاں نوں کیا پوجو پچھوں تھے بھائی
استفہام دا معنے پچھیں بل لتس حرف بتایا

قَالُوْا نَعْبُدُ اِلٰهَكَ وَاِلٰهَ اٰبَآئِكَ اِبْرٰهٖمَ وَاِسْمٰعِيْلَ وَاِسْحٰقَ اِلٰهًا وَّاحِدًا ۚ

کیہا انہاں پوجانگے اسیں خدا تیرے نوں تے خدا باپاں تیریاں دے نوں جو ابراہیم تے اسمٰعیل تے اسحاق ہن خدا ہکی نوں

گفتند عبادت کنیم معبود ترا و معبود پدراں ترا کہ ابراہیم و اسمٰعیل و اسحاق اند آں معبود یگانہ را

انہاں کیہا عبادت رب تیرے اتے پیواں تیریاں دے تائیں

جو دادے چاچے باپ تیرے دا ہے معبود ہک سائیں

وَنَحْنُ لَهٗ مُسْلِمُوْنَ

تے اسیں واسطے اوس دے فرمانبردار ہاں — وما اورا فرماں برداریم

تے اس کارن اسیں مسلم ساری حکم قبولن ہارے
کہن یہود محمدؐ نوں جد موت یعقوب نوں آئی
رب انہاں جھوٹھا آکھیا تد تسیں کتھے حاضر آہے
ہک تاں پوچھن دیکھ ڈر با فرزنداں نوں فرمایا
ہک کہن جو سب نبیاں رب کرد اموت وہا مختاری
جد یعقوب ہویا مختاری مہلت رب تھیں چاہی

چاچا بھی وچ باپاں گن دے لوک عرب دی سارے
وصیت دین یہودیت بھی بیٹیاں نوں فرمائی
ہک کہن یعقوب مصر جد آیا ڈٹھے پوجن بھاہے
جو میں تھیں پچھے کیا تسیں پوجو انہاں جواب سنایا
چاہن موت قبولن چاہن جیوں عمراں ساری
جو سوال کراں فرزنداں کیا اوہ پوجن ہک الٰہی

تِلْكَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَّا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْئَلُوْنَ عَمَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ

ایہ گروہ تحقیق گذر گیا ہے واسطے اسدے جو کجھ کمایا تے واسطے تساڈے جو تساں کمایا تے نا پچھے جاوسو گے اس چیز تھیں جو آہے اوہ کردے

ایں گروہے ست کہ درگذشت مر ایشاں راست آنچہ کردند و شمار است آنچہ کردید و شمار پرسیدہ نشوید از آنچہ میکردند ایشاں

ایہ گروہ سدھایا لسن جو کجھ انہاں کمایا
ہر کوئی روز قیامت اپنے کیتے بدلہ پاوے
جو تساں کمایا تسیں لہسو سوال نہ تساں تنہاں آیا
ہور کسے دی بھلے بری تھیں پچھیا کوئی نہ جاوے

وَقَالُوْا كُوْنُوْا هُوْدًا اَوْ نَصٰرٰى تَهْتَدُوْا قُلْ بَلْ مِلَّةَ اِبْرٰهٖمَ حَنِيْفًا

تے کہیا انہاں ہو جاؤ یہودی یا نصاریٰ تا راہ پاؤ کہہ بلکہ تابع دین ابراہیم دے ہاں جو حنیف ہے

وگفتند کہ باشید یہود یا نصاری تا راہ بیابید بگو بلکہ پیروی کنیم دین ابراہیم را کہ حنیف بود

وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ

تے نہیں آہا اوہ مشرکاں تھیں — ونبود از مشرکان

تے کہن جو ہنو یہودی یا نصرانی تا راہ پاؤ	کہہ بلکہ تابع دین خلیل حنیف جو مشرک ناہو
حنیف جو رو گردان ہر دینوں باجھوں دین اسلامی	تے حنف صلوچہ میل کجی وچہ قدم الکھیا علامی
یا کہن حنیف جو حج کرے ہور ختنہ سنت بہندا	کتے حاجی کتے مسلم معنے وچہ معالم کہندا
سردار یہود مدینے تے نصرانی اوہ نجرانی	جھگڑا اہل اسلاماں کیتا کہن یہود شیطانی
جو نبی اساڈا افضل نبیاں دین افضل ادیانوں	بھی افضل کتب توریت نی منکر ہوی انجیل قرانوں
محمد عیسی نبی نہ منن اگوں کہن نصارے	جو عیسی سب نبیاں تھیں بہتر دین ایہ افضل بھارے
انجیل کتاباں وچوں افضل نبی محمد ناہیں	قرآن کلام اللہ دی ناہیں دووین ہے کور اینہ
ہر یک اہل اسلاماں کہن قبولو دین اساڈا	ایہ آیت رب بھیجی کہہ منظور نہ دین تساڈا

قُولُوْٓا اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْنَا وَمَآ اُنْزِلَ اِلٰٓى اِبْرٰهٖمَ

تسیں کہو ایمان آندا اساں نال اللہ دے تے اس چیز دے جو اتاری گئی طرف ساڈی تے جو چیز اتاری گئی طرف ابراہیم دی

بگوئید کہ ایمان آوردیم بخدا و بآنچہ فرود آوردہ شد بسوئے ما و آنچہ فرود آوردہ شد بسوئے ابراہیم

تسیں کہو جو نبیاں اللہ اتے جو ساڈی طرف اتاریا	تے جو کجھ رب اتاریا جانب ابراہیم پیاریا

وَاِسْمٰعِيْلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَالْاَسْبَاطِ وَمَآ اُوْتِيَ مُوْسٰى وَعِيْسٰى

تے اسمعیل دے تے اسحق تے یعقوب دے تے اولاد اوسدی تے جو کجھ دتا گیا موسی تے عیسی نوں

وبسوئے اسمعیل و اسحاق و یعقوب و اولاد او و آنچہ دادہ شد موسی و عیسی را

تے اسمعیل اسحاق اتے یعقوب تے اس اولاد	تے جو کجھ موسی عیسے تائیں اللہ دتیاں داداں

وَمَآ اُوْتِيَ النَّبِيُّوْنَ مِنْ رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهٗ مُسْلِمُوْنَ

تے جو کجھ دتا گیا پیغمبراں نوں رب انہاندے تھیں نہیں فرق الدے اسیں وچ کسے اک انہاں تھیں تے اسیں واسطے اسدے ہی فرمانبردار ہاں

وآنچہ دادہ شد پیغمبراں از پروردگار ایشاں جدائی نمی کنیم درمیان ہیچکس از ایشاں و ما او را منقادیم

تے جو کجھ سب نبیاں دتا نبیاں فرق نہ کردے	وچہ کسے نبیاں تھیں اسیں مسلم فرق نہ دھردے

اسباط سبط دی جمع ایہی جو فرزنداں اولاداں
یعقوب دی باراں ہٹیہر ہک بہت اولاد مراداں

اوہ باراں سب پیغمبر ہوئے وچ معالم لیا یا
تے ابوہریرہ کنوں روایت پیغمبر فرمایا

جو اہل کتاب توراتوں دسن تسیں یقین نہ لیاوٗ
بھی جھوٹھ نہ آکھو ایہا آیت پڑھکے انہاں سناوٗ

فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ

فر جیکر ایمان لیاون نال اسیجے دی جو ایمان آندہ اتساں نال اسے پس تحقیق راہ پایا انہاں تے جیکر منہ فیرن پس تحقیق اوہ وچ مخالفت دے ہیں

پس اگر ایمان آرند بآنچہ شما ایمان آوردید بآں پس البتہ راہ یافتند و اگر برگشتند پس البتہ ایشاں در خلاف اند

پس جیکر من لتاں جو بنیاں ٹھیک ہدایت پاون
تے جے منہ فیرن ستھیں ٹھیک اوہ وچ خلاف شدون

ایہہ مثل دا لفظ قرأت ابن عباس دی اندر ناہیں
جویں لیس کمثلہ اندر زائد اتھ بھی زائد ناہیں

جو بنیاں لتاں کتاباں سبھے ہور پیغمبر سارے
جو انہویں من ہوسن نہیں تا وچ خلاف ہتیارے

فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

پس شتاب کفایت کرے گا تینوں انہاں تھیں اللہ تے اوہ سننے والا جاننے والا ہے

پس زود باشد کہ کفایت کند خدا با نتقام تو ایشاں را و او ہست شنونده داننده

پس جھب کرے کفایت تینوں شر تہاندیوں اللہ
تے او ہو سنن تے جانن والا مالک عرش معلی

رب انہاں شر ہٹایا کیتی پیغمبر نوں یاری
مک ماری ہک طنوں کڈھے ہکناں جزیہ خواری

صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ

رنگ اللہ دا تے کون بہتر ہے اللہ تھیں رنگ بنوں تے اسیں واسطے اوسدے بندگی کرنے والے ہاں

قبول کردیم رنگ خدا را یعنے دین او را و کیست خوب تر از خدا از روے رنگ و ما او را پرستندگانیم

اسیں رتے رنگ الٰہی کون ہو بہتر رنگ لاہول
اسیں خاص عبادت ہسدی کردے پہلے کفر گوراہول

ایتھے رنگوں دین مراد جو دینی ظاہر اثر دسیاوے	جامے اتے رنگ جو دسے لازم چھوڑ نہ جاوے
نصاریاں سمجھ جاں لڑکا جمے گذرن ست دہاڑے	زرد پانی وچہ اُسنوں ڈوبن خوشیاں کرن اکھاڑے
آکھن ہن ایہو یا نصاری رب جواب سکھایا	اساں ہدا دین قبولیا آکھو رب دا رنگ سہایا

قُلْ اَتُحَآجُّوْنَنَا فِی اللّٰهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ

کہہ کیا جھگڑا کردے ہو تسیں نال ساڈے وچہ خدا دے تے اوہ ہے رب ساڈا اتے رب تساڈا

بگو آیا مجادلہ مے کنید با ما در دین خدا و اوست پروردگار ما و پروردگار شما

توں کہہ کیوں جھگڑو نال اساڈے اندر دین ربانے	اوہ ساڈا رب تساڈا نیک عمل سب بہانے

وَلَنَآ اَعْمَالُنَا وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهٗ مُخْلِصُوْنَ

تے واسطے اساڈے ہیں عمل اساڈے تے واسطے تساڈے ہیں عمل تساڈے تے ہیں واسطے اسدے کھری بندگی کرنیوالے

و ما راست کردارہائے ما و شمارا است کردارہائے شما و اورا باخلاص مے پرستیم

تے سانوں عملاں ساڈیاں دے لیتانوں عمال تساڈے	اسیں خالص اسدی کراں عبادت شرکوں اسیں درادے
تحا جو اسنے حجت میاون جھگڑن نال دلیلاں	کہن یہودی رب ساتھیں دین اساں خاص خلیلاں
اسیں رنہوں وہ تسا نتھیں پیارے رب جواب سکھایا	جو کہو ہیں مخلص تے تسیں ہیں شرک تہنوں بھاوے

اَمْ تَقُوْلُوْنَ اِنَّ اِبْرٰهٖمَ وَاِسْمٰعِیْلَ وَاِسْحٰقَ وَیَعْقُوْبَ وَالْاَسْبَاطَ كَانُوْا هُوْدًا اَوْ نَصٰرٰى

کیا کہندے ہو تسیں جو تحقیق ابراہیم تے اسمعیل تے اسحاق تے یعقوب تے اولاد اسدی آہے یہودی یا نصاری

آیا میگوئید کہ البتہ ابراہیم و اسمعیل و اسحاق و یعقوب و نبیرگاں او بودند یہودی یا نصرانی

بھلا آکھو تسیں جو ابراہیم تے اسمعیل پیارے	اسحاق یعقوب اولاد اس کہندی دین یہود نصارے

قُلْ ءَاَنْتُمْ اَعْلَمُ اَمِ اللّٰهُ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً

کہہ توں بھلا تسیں بہت جانو والے ہو یا اللہ ہے تے کون وڈا ظالم ہے اس شخص تھیں جو چھپاوے گواہی نوں

بگو آیا شما داناتر ہستید یا خدا وکیست ظالم تر از کسے کہ بپوشید گواہی را

تو آکھ جو تسیں زیادہ عالم یا اللہ وڈا دانا	تے کون زیادہ ظالم اس تھیں بند جو کرے زباناں

عِنْدَهٗ مِنَ اللّٰهِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ

جو پاس اسدے ہے اللہ تعالیٰ تھیں تے نہیں اللہ بے خبر اس چیز تھیں جو تسیں کردے ہو

و نزدیک اوست از خدا و نیست خدا بے خبر از آنچہ مے کنید

چھپاوے اوہ گواہی رب دی پاس جس اسدے آہی	تے نہیں اللہ بےخبر اس تھیں جو کردے تسیں تباہی
نہ ابراہیم یہود نصاری اللہ اساں بتایا	تسیں یہود نصاری آکھو اللہ تساں جھوٹھا یا
گواہی پاس انہاں جو ابراہیم سنے فرزنداں	سلم آہا اتے محمد حق رسول پسنداں
ایہ وچ توریت انجیل پڑھن فرکہن سچ گواہی	اہو وڈے ظالم ال ظالم تھیں ڈبے وچ گمراہی

تِلْكَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَّا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْئَلُوْنَ عَمَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ

ایہ گروہ تحقیق گذر گیا واسطے اوسدے ہے جو اس نے کمایا تے واسطے تساڈے ہے جو تساں کمایا تے نا پچھے جاؤ گے تسیں اس چیز تھیں جو آہے اوہ کردے

این گروہیست کہ درگذشت او راست آنچہ کرد و شما راست آنچہ شما کردید و پرسیدہ نشوید از آنچہ میکردند

ہن اوہ گروہ سدھایا لیسن جو کجھ انہاں کمایا	جو تساں کمایا تسیں لہو تساں سوال نہ انہاں آیا

سَيَقُوْلُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلّٰهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِیْ كَانُوْا عَلَيْهَا

شتاب ہے کہنگے بیوقوف آدمیاں تھیں جو کس نے پھیریا انہانوں قبلے انہاندے تھیں جو آہے اوپر اوسدے

زود باشد کہ گویند بیوقوفان از مردم کہ چہ چیز بگردانید ایشان را از قبلہ ایشان کہ بودند بر آں پیشے از

سیقول

اس قبلے کنوں جو آہے اس پر کعبے طرف بھوایا	جھب کہسن احمق لوکاں تھیں جو کس شے اناں فرمایا

قُلْ لِّلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِيْ مَنْ يَّشَاۗءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ

کہہ توں واسطے اللہ دے ہے مشرق اتے مغرب ہدایت کردا ہے جسنوں چاہے طرف راہ سدھے دی

بگو خدا راست مشرق　　و مغرب　　راہ مینماید ہر کرا خواہد　　بسوے راہ راست

جسنوں چاہے بندیاں وچوں راہ سدھی ول لیاوے	کہہ ملک اسے دا مشرق مغرب جلو ہو راہ وکھاوے
نا مشرک ہور یہودی طعنے دیس رب فرمایا	جد بیت مقدس قبلہ ہٹیا کعبے ویول آیا
ہن دین بھی تساں قبول لیگا ایہ رب جواب سکھایا	کہن یہود قریشاں نوں ہن طرف تساں منہ آیا

وَكَذٰلِكَ جَعَلْنٰكُمْ اُمَّةً وَّسَطًا لِّتَكُوْنُوْا شُهَدَاۗءَ عَلَي النَّاسِ وَ
يَكُوْنَ الرَّسُوْلُ عَلَيْكُمْ شَهِيْدًا ؕ

تے ایسے طرح کیتا اساں تسانوں گروہ میانہ تا ہووو تسیں گواہ اُپر لوکاں دے تے ہووے رسول اوپر تساڈے گواہ

و ہم چنیں ساختیم شمارا گروہے بہتر تا باشید　گواہاں بر مرداں و باشد پیغمبر بر شما　گواہ

تا ہوو شاہد لوکاں تے نبی گواہ تمہارا	تے اینویں کیتا اساں تسانوں بہتر ٹول پیارا
جو ساڈے حسدوں نبی تساڈا اس قبلیوں مکھ موڑیا	معاذ جبل نوں کہیا یہود جاں بیت مقدس چھوڑیا
تد ایہ آیت آئی ویکھہ معالم بھائی میرے	ایہ قبلہ سب نبیاں دا ابھی اسیں لوکاں کنوں چنگیرے
اینویں اساں تسانوں کیتا میانہ ٹول پسنداں	یعنے جیونکر ابراہیم اساں چکیا سن فرزنداں
دین اندر ایہ دو نویں بریاں بہتر وچلی چالی	وسط معنی نیک جلا لفریط افراطوں خالی
ہکدن بعد نماز عصر تھیں ہوتی سخن پروتے	ابو سعید کہیا جو سرور ساڈے وچہ کھلوتے
جاں دھپ درختاں کنداں سر پر آئی تدوں کہیونے	جو ہوونہار قیامت تائیں اس جا ذکر کیتونے
جو ہن دنیا ساری دی نسبت ہن ایہ گھڑی رہی اتفاقی	جو نسبت اگلیاں اس دنیا تھیں اتنک مدت باقی
ایہ سب امتاں تھیں افضل اکرم رب دے پاس عطا ہیر	تے اس امت دی پورا کیتا ستر امت تائیں
تا اگلیاں امتاں توں فرماوے آیا وچہ خبر دے	جاں اگلے پچھلے جمع کرے رب وچہ میدان حشر دی

(۲م) قطرہ دا سمندر کا معلوم کراندا ہے اتے اولیاواں نال وچہ ظنی دے نہ نال الیقین دے سو بھی علم اجمالی ہوندا ہے نہ تفصیلی پس سننا لکار رہر لکار رنیوالی دی نیڑے اتے دور تھیں جانا

جو تساں نذیر نہ آیا کوئی خوف عذاب سارے
نبی کہن پہونچایا سب ساں اللہ شاہد منگو
جو یارب نبیاں سب پہونچایا منیاں نہیں کفاراں
محمدی کہن ٹھیک اساں ول آیا نبی الٰہی
اساں وچہ قرآن پڑھیا جو منیاں سبھ پیغام پہنچائے
فر نبی محمد حاضر ہوسی امت حال پوچھیسی
اس بعد حدیثوں ایہا آیت پڑھ کے نبی سنائی
شاہ عبدالقادر لکھیا جو نکر دو نہ کماندی اندر
یہود نصاری بعضاں بعضیاں تھیں انکاری
اوہ ابراہیم بنایا جس دی تابع خلقت ساری
لوکاں لوڑ جو تسیں بناہ تساں نہ لوڑ کسیدی

اوہ کہن کسے نہ آکھیا تا رب نبیاں نوں فرماوی
تا امت نبی محمد حاضر ہوسن شاہد چنگے
اوہ کہن ایہ کتھے آئے سنیاں کد اخباراں
تے اس پر ٹھیک قرآن اتاریا شہر دتی رب آہی
ربدیاں خبراں سچ جو کافر ضدوں کفر لیائے
اوہ سچا کرسی امت تائیں سچ گواہی دیسی
وچہ مظہری ہور معالم ترمذی ہور بخاری آئی
ہو تسیں بہتر ہک جو منو ساری تسیں پیغمبر
دوجا ایہ جو کعبہ قبلہ قسمت ہویا تہاری
اینویں ہر کم وچہ تساں نوں خوبی تے سرداری
رب کجہ تساں رسول بناوے حاجت تساں اتھاوی

وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا

تے نہیں کیتا سی اساں اوہ قبلہ　　جو آہا توں ایر اوسدے

و نساختیم آں قبلہ را کہ بودی　　براں یعنے بیت المقدس

تے نا کیتا اساں قبلہ بیت مقدس نشاناں　　جو آہا توں اس طرف نماز پڑھدا اسن ایراں

إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ

مگر واسطے اسدے جو جانیے اس شخص نوں جو پیروی کردا ہے پیغمبر دی اس شخص تھیں جو پھر جاوے اپر اڈیاں اپنیاں دے

مگر برائے آنکہ بدانیم کسے را کہ پیروی میکند پیغمبر را جدا ازاں کس کہ باز میگردد بر ہر دو پاشنہ خود

مگر ایہ جانن کارن کون کرے تہ تابعداری
رب نوں ہر شے علم قدیمی فر بھی رب آزماوے
عذاب ثواب نہیں متعلق علم ازل دے بھائی

اس تھیں جدا جو الٹا پھر دا اڈیاں ول انکاری
تا علم قدیم موافق ہر کجھ وچہ ظہور بھی آوے
عذاب ثواب تداں جد ظاہر جاپے نیک بریائی

شاہ ولی اللہ کہیا جو قبلہ اندر علم الٰہی | امت احمد کعبے سی پر رب آزمایش چاہی

وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ

تے تحقیق آہی ایہ چیز یعنے اوٹانا قبلے دا البتہ وڈی مشکل مگراں اپر اوہناں دے جو ہدایت کیتی اللہ تعالیٰ نے

و البتہ ہست این کار دشوار مگر بر آنانکہ ہدایت کرد خداوند تعالیٰ

تے ٹھیک آہا ایہ قبلہ الٹن وڈی مشکل بھاری
ہک قوم ہوئی مرتد اسلاموں ننگے فیر یہودی
مگراں اپر تنہاں دے جنہاں ہدایت ربدی ہاری
محمد دین لوٹاں ول فیر اچسدوں کمن حسودی

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ

تے نہیں اہے جو ضائع کرے ایمان تساڈے نوں تحقیق اللہ نال آدمیاں دے البتہ وڈی رحمت والا مہربان ہے

و نیست خدا کہ ضائع سازد ایمان شمارا البتہ خدا بمردمان بخشایندہ مہربان است

تے ہرگز ضائع کرے نہ رب ایمان نماز تساہاں
رافت کہنوں رؤف اس معنے ڈاڈھی رحمت والا
مسلماناں نوں کہن یہود مقدس طرف نمازاں
جیکر کہو ہدایت سی ہن تساں ہدایت چھوڑی
تے جیہڑے مر گئے اتول پڑھدے ہوئے اوہ بر گمراہی
مومن کہن ہدایت اوہ جو کیتا امر الٰہی
یاراں عرض کیتا اوہ بھائی ہوئے جو اتول پڑھدے
بے اتھ نماز مراد ایماں نوں دیکھو شان نمازاں
تاہیں بے نمازاں نوں کافر ایک نبی فرمایا

ٹھیک اللہ سنگ بندیاں بخشش والا رحمت خواہ
معالم وچ جاں کعبے دیول کیتا حکم تعالیٰ
ہدایت آہی یا گمراہی آکھ سناور ازاں
تے جو گمراہی کہو تاں مدت بہت عبادت ٹوری
برا آہے اسعد ہور بہتیرے گئے تساں تہیں راہی
تے جس تھیں منہ کیتا رب اوہ کم صاف ایہی گمراہی
تداں ایہ آیت رب اتاری عمل نہ ضائع ہردے
رب ایمان نمازنوں آکھیا مومن سمجھو رازاں
ہن ترکاں فقد کفر جیوں ابن ماجہ وچ آیا

قَدْ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا

تحقیق دیکھدے ہاں اسیں پھرنا منہ تیرے دا طرف آسمان دی پس البتہ پھیرانگے اسیں تینوں قبلے ول پسند کرداہیں توں اس نوں

تحقیق بے بینیم گشتن روی تو در جانب آسمان پس البتہ متوجہ گردانیم ترا بآں قبلہ کہ خوش داری آنرا

ٹھیک اسیں فرا منہ تیرے دا طرف آسمان ویکھائیں
پہلا حکم مدینے وچہ منسوخ جو اللہ کیتا
ہے وچہ معالم مکے وسدیاں کعبے طرف نمازاں
نا لتصدیق یہود کرن اس قبلے اپنے یاروں
ستاراں ماہ یا سولاں تا قول پڑھی حبیب الٰہی
کہن یہود جو دین محمد اساں مخالف سارا
جبرائیل نوں حضرت آکھیا کعبے حکم جے آوے
جبرائیل کہیا میں وس نہیں کر عرض جناب الٰہی
بھی شاہ ولی اللہ کہیا ایہ آیت اول رب اتاری
فرا مصبر وچہ جنگاں سختی ہور احکام الہامی
سولاں تیک کو عاں ایہ رب احکام تنائے

پس فرمانگے سیں تینوں اس قبلے ول جو توں چاہیں
ایہ قبلے فیرن والا آہا ویکھ معالم میتا
جاں گئے مدینے بیت مقدس دیول حکم نمازاں
بھی وچہ توریت نبیدیاں صفتاں پایاں صاف نبی دو
یہ ابراہیم دا قبلہ کعبہ نت خواہش دل آہی
تے قبلے وچہ ہوا فق ساڈے ایہ کی طور نیارا
ایہ باپ پیرے دا قبلہ اتول فرمائیں دل بھاوے
تا حضرت ول آسمان تکے نت آس وحی دی آہی
فسیقول سفیہا نداردھ بھیجیا رب دو باری
قصاص تے حج تے روزہ صدقہ عقد طلاق کمائے
تحریف بیدیناں بے انصافاں سبھ شبہات اٹھائے

فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ

پس پھیر منہ اپنے نوں طرف مسجد حرام دی تے ہر جگہ جو ہووتسیں پس پھیرو موہناں اپنیاں نوں طرف اوسدے

پس متوجہ گرداں روئے خود را بطرف مسجد حرام یعنے کعبہ و ہر جا کہ باشید پس متوجہ گردانید روئے خود را بطرف وے

پس پھیر توں منہ اپنا ول کعبے مسجد حرمت والی
وچہ اصل حرام معنے منع جو بند رہن ہاتھ آیا
معالم وچہ بخاری راہوں با اسناد لیایا
ستاراں ماہ یا سولاں بیت مقدس طرف نمازاں
فر ماہ رجب وچہ دو مہینے اگے جنگ بدر دے
نال جماعت گذاری سرور مسجد وچہ مدینہ
کعبے طرف نماز عصر دی نال جماعت گذاری
اوہ وچہ کوٹھے کھلتے مڑ منہ کعبے دیول کردے

تے ہک جتھی ہو و فیر و موہناں اسدی طرف جو عالی
وچہ حرم تکار ظلم گناہ رکھاں کٹن منع کرایا
جو پہونچ مدینے ناکیاں گھر حضرت ڈیرا لایا
بردلوچہ جب جو کعبے دیول اوہ حکم نمازاں
آیا حکم تا کعبے دیول اول فرض عصر دے
ہک مرد انہاں تھیں ہور مسجد گیا جو پاک نبی دے
ہیں نال تہاں پڑھ عصر آیا ہن بات سنایوس ساری
فر اہل قبا وچہ مسجد اپنی پڑھدے فرض فجر دے

ہک شخص آیا اس خبر دتی انہاں کعبے قبلو والی
انہاں وچہ نماز کیتا منہ کعبے ویکھ معالم عالی
تے مظہری اندر لکھیا حضرت کمے گئے ہک واراں
بنی سلمہ دی مسجد اندر ظہر پڑھی سن یاراں
جاں دو رکعتاں پڑھیاں جبرائیل ایہ حکم لیایا
تا باقی دونویں رکعتاں جانب کعبے مکھ بھنوایا
پچھلیاں یاراں بھی منہ کیتا مرد زناں الٹائے
اور مسجد دو قبلیاں والی مشہور نام سدائے
عباد بشر دا بیٹا پڑھ کے ہور مسجد دھایا
اتھ وچہ رکوع عصر دے کھلیاں یاراں دس فرمایا
فر عصر نماز نبی کعبے ول اپنی مسجد کیتی
جو وچہ بخاری عصر لکھی اس کا ل عصر ایہ کیتی
تے اہل قبا نوں خبر ہوئی فر وچہ نماز فجر دے
تا وچہ نماز فجر اوہ سارے کعبے ول منہ کردے
بھی مظہری وچہ جو بیت مقدس دے ول نبی نمازاں
سولاں ماہ ہور کجہ دہاڑے پڑھیاں نال نیازاں
جو ماہ ستاراں کہن سو آتھیاں ح ہاں جہینہ کہندے
جو پنجویں ماہ ربیع اول وچہ سوار سبارک وندے
حضرت مکیوں ہجرت کر کے طرف مدینے دہاڑے
فر بارہویں اس ماہ سوار دیہاڑی وچہ مدینے آئے
فر ہندرھویں ماہ رجب دی اگلے سالوں وقت ظہر دے
(یہ قول صحیح ہے) کعبے دے ول فریا دو ماہ لگے جنگ بدر دے
ایہ قول صحیح جمہور کہیا ہے مروی ابن عباس سوں
تے جنگ بدر وچہ ماہ رمضانے آہا سمجھ قیاسوں
(اکثر علما) (برداشت کیتا گیا) کہن یہود محمد تابع ہور خود نفس ہوائیں
کدی اتول کدی اتول قبلہ ہک جا ثابت ناہیں
جے ساڈے قبلے دے ول ہندا اسیں امید کریندے
جو ختم نبیاں ایہو جینوں اسیں اوڈیک دھریندے

وَاِنَّ الَّذِیْنَ اُوْتُوا الْکِتٰبَ لَیَعْلَمُوْنَ اَنَّہُ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّہِمْ
وَمَا اللّٰہُ بِغَافِلٍ عَمَّا یَعْمَلُوْنَ۔

تحقیق اوہ لوک جو دتے گئے کتاب البتہ جاندے ہیں جو اوہ سچ ہے رب انہاندے تھیں تے
نہیں اللہ بے خبر اس چیز تھیں جو کردے ہیں

والبتہ آنانکہ کتاب دادہ شدند میدانند کہ این راست است از پروردگار ایشان و نیست خدا بیخبر از آنچہ می کنند

تے ٹھیک جو اہل کتاب اس جانن ہے سچ خاص خدا اوں
تے اللہ نہیں بے خبر اس تھیں جو کردے عمل اداؤں
یعنی جانن اوڑک قبلہ کعبہ خاص نبی دا
ایہ وچہ کتاباں پڑھدے تے ضدوں کہن خلاف عقیدہ
اللہ نوں سبھ خبر انہاندے ماں ضداں تے انکاراں
اوہ ہر ہک عمل جزائیں دیسی نیکاں تے بدکاراں

وَلَئِنْ اَتَيْتَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ بِكُلِّ اٰيَةٍ مَّا تَبِعُوْا قِبْلَتَكَ

تے البتہ جیکر لیاویں توں انہانوں جو دتے گئے کتاب ہر نشانی یعنے معجزہ نا تابع ہوونگے قبلے تیرے دی تائیں

والبتہ اگر بیاری باآنکہ دادہ شدند کتاب　ہر نشانہ ہرگز پیروی نہ کنند　قبلہ ترا

تے جے توں لیاویں سارے معجزے اہل کتاباں تائیں　نہ کرسن تابعداری تیرے قبلے چھوڑ ہوائیں

وَمَآ اَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ

تے نہیں توں پیروی کرنیوالا قبلے انہاندے دی تے نہیں بعض انہاندا تابع ہوونوالا قبلے بعض دیدا

و نیستی تو پیروی کنندہ قبلہ ایشاں را و نیستند بعض ایشاں پیروی کنندہ قبلہ بعض دیگر را

تے توں ناں مگر انہاندے قبلے جاسیں باجھ امر دے
یہوداں قبلہ بیت مقدس جو مغرب ول آیا
وچہ حدیث صحیح دے آیا خود حضرت فرمایا

تے نا اوہ ہک دوجے دے قبلے تابعداری کردے
نصاریاں قبلہ مشرق دیول کعبہ تساں ٹھہرایا
جو قبلہ مشرق مغرب دے سنہ اہل مدینے آیا

وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَآءَهُمْ مِّنْ بَعْدِ مَا جَآءَكَ مِنَ الْعِلْمِ اِنَّكَ اِذًا لَّمِنَ الظّٰلِمِيْنَ

تے البتہ جیکر پیروی کریں توں خواہشاں انہاندیاں پچھے استھیں جو آیا تینوں علم تھیں تحقیق
توں اس وقت ظالماں تھیں ہوویں

والبتہ اگر پیروی کنی خواہش ہائے نفس ایشاں را بعد ازانکہ آمد بتو از علم البتہ تو باشی آنگاہ از ظالماں

تے جے توں تابع ہوویں خواہش نفس یہود نصاری　پچھے علم آون تھیں رلسیں ظالماں وچہ پیارے

اَلَّذِيْنَ اٰتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ يَعْرِفُوْنَهٗ كَمَا يَعْرِفُوْنَ اَبْنَآءَهُمْ

اوہ لوگ جو دتی اساں انہانوں کتاب پچھاندے ہیں اوسنوں جس طرح پچھاندے ہیں پتراں اپنیاں نوں

آنانکہ دادیم ایشاں را کتاب می شناسند او را یعنے محمد را یا کعبہ را چنانکہ می شناسند فرزندان خود را

۲ سیقول

اوہ جوین پچھانن بیٹیاں اپنیاں شک شبہ کجھ ناہیں	جنہاں نوں اساں کتاب ہے بخشی پچھانن خوب محمد تائیں
عمر خطاب ایہ آیت پڑھکے اسنوں سوال الایا	عبد اللہ بن سلام یہودی جد ایمان لیایا
اپنے بیٹے وانگ پچھاتم بلکہ زیادہ یارا	ابن سلام کہیا جد ڈٹھم نبی محمد پیارا
وچہ توریت صفات جو پڑھیم سبہ کجھ پورا پایا	عمر کہیا اوہ کیوں کر جاتوابن سلام الایا
عمر کہیا سچ بولیوں رب توفیقوں ابن سلاماں	ہرگز شک شبہ ہیا تے پتر شبہ حراماں

وَاِنَّ فَرِيْقًا مِّنْهُمْ لَيَكْتُمُوْنَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُوْنَ۝

تے تحقیق ہک فرقہ انہاں تھیں البتہ چھپاندے ہیں حق نوں تے اوہ جاندے ہیں

والبتہ گروہے از ایشان میپوشند حق را و ایشان میدانند

تے ٹھیک گروہ ہک اہل کتابوں جانن حق چھپاون	ایسے حکم تے صفت محمد جانن فر الٹاون

اَلْحَقُّ مِنْ رَّبِّكَ فَلَا تَكُوْنَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِيْنَ۝

ایہ سچ ہے رب تیرے تھیں پس نہ ہو ہرگز شک کرنے والیاں تھیں

این درست است از پروردگار تو پس ہرگز مباش از شک آرندگاں

ہے سچ ایہ رب تیرے تھیں شکاں والیاں کنوں نہ ہووین	تو نبی تے قبلہ کعبہ اسول وچہ نماز کھلووین

وَلِكُلٍّ وِّجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيْهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرٰتِ

تے واسطے ہر ہک دے ہک جہت ہے جو اوہ منہ لیاون والا ہے طرف اسدی پس دوڑو طرف نیکیاں نوں

و برائے ہر کسی جانبے ہست کہ او روی آرندہ ہست بآن جانب پس شتابید بسوے نیکیہا ی

تے ہر ہک نوں ہک جہت مقرر اسول منہ لیاوی	پس دوڑو نیکیاں وچ ول جیونکر حکم ربانی آوے

اَيْنَ مَا تَكُوْنُوْا يَاْتِ بِكُمُ اللّٰهُ جَمِيْعًا اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ

جتھے ہووو گے لیاویگا تسانوں خدا اکٹھے تحقیق اللہ اوپر ہر شے دے قادر ہے

ہر جا کہ باشید بیارد شمارا خدا جمع ساختہ البتہ خدا تعالیٰ بر ہمہ چیز توانا ہست

تسیں جتھے ہو ولیا وی گا رب سبھناں روز حشر	تحقیق اللہ ہر شے اپر قادر ربّ دے ویسی ہر وی
یعنے ضد نہیں کسے لائق جتول حکم الٰہی	اوسے طرف ہویا اس قبلہ جھب جھب کر وکمائی
نیک اعمال ہوون وہ جس دے سو لائق وڈیایاں	ہر اسرت نوں رب حاضر کرسی بدلہ لیں کمایاں

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۖ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ ۗ

تے جس جاگہ تہیں باہر آویں توں پھیرے منہ اپنے نوں طرف کعبے شریف دی تے تحقیق ایہ سچ ہے رب تیرے تھیں

و از ہر جاکہ بروی پس بگرداں روئے خود را جانب مسجد حرام والبتہ وے راست است از پروردگار تو

تے جتھوں نکلیں کر منہ جانب مسجد حرمت والی	تے ٹھیک اوہ سچ دلوں بے شک شبہ نہیں خالی

وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۝ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۚ

تے نہیں اللہ بےخبر اس چیز تھیں جو کردے ہو تسیں تے جس جگہ تہیں باہر آویں توں پھیر منہ اپنا طرف کعبے دی

و نیست خدا بیخبر از انچہ می کنید و ہر جاکہ بروی پس بگرداں روئے خود را جانب مسجد حرام

تے اللہ نہیں بےخبر اس تھیں جو عمل کر دے تسیں ساری	تے جتھوں نکلیں کر منہ اپنا کعبے حکم دو بارے

وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ

تے جس جاگہ ہوو تسیں پس پھیرو موہناں اپنیاں نوں طرف اوس دی تانہ ہووے واسطے لوکاں دے اوپر تساڈے الزام

و ہر جاکہ باشید پس بگردانید روئے خود را جانب آں تا نباشد برائے مردمان بر شما الزامے

تے جنھے ہووے فیر وموُنہہ تسیں اسوُل اہل اسلاموُں | تا ہووے نہیں دلیل لوکاں نوں تساں اُپر الزاموں

اِلَّا الَّذِیْنَ ظَلَمُوْا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِیْ وَلِاُتِمَّ نِعْمَتِیْ عَلَیْكُمْ

مگر اوہ لوگ جو ظالم ہین اُنہاں تھیں اپنا ڈرو انہاں تھیں تے ڈرو میں تھیں تے تاں پوری کراں میں نعمت اپنی اُپر تساڈے

مگر آنانکہ ظلم کردند از ایشاں پس مترسید از ایشاں و بترسید از من و تا تمام کنم نعمت خود را بر شما

مگر جو ظالم ہوے تہاں تھیں بس نہ ڈرو تہاں ہاں | تے میں تھیں ڈرو تا پوری کراں میں نعمت اُپر تساں

وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ ۝ | تے تاں تسیں ہدایت پاوو

وتا باشد کہ شما راہ یابید

تے تاں تسیں راہ ہدایت پاوو لکھیا شاہ ولی اللہ | پیدا ہوسی کعبے دی تعظیم بجا لیاسی
علما یہود ایہ جانن تو رے جاہل طعنے دیسن | جے کعبے طرف نہ فرد اکہندے عالم اہل کتابوں
جاں کعبے دی ول منہ فیریا من تہاں حجت رہی باقی | تے پوری نعمت قبلہ کعبہ ملت ابراہیمی
ابن جبیر کہیا جو جنت وڑیاں نعمت پوری

توریت اندر مذکور جو اسمعیلیاں تھیں نبی اللہ | تا کعبے ول منہ کرن دلیل نبوت حضرت خاصی
اوہ ظالم جاہل ہور قریشی ہوسن طعنے سہن | جو جسنوں ذکر کتاب اندر اوہ نبی نہیں حسابوں
مگر جو ظالم جاہل ہوسن طعنے نال ملاقی | علی کہے جو مر نا مسلم ایہ کمال نعیمی
ایہ وچہ معالم محی السنہ لکھیا وچہ حضوری

كَمَآ اَرْسَلْنَا فِیْكُمْ رَسُوْلًا مِّنْكُمْ یَتْلُوْا عَلَیْكُمْ اٰیٰتِنَا وَیُزَكِّیْكُمْ

جسطرح بھیجیا اساں وچہ تساڈے پیغمبر تساں تھیں جو پڑھے اُپر تساڈے آیتاں ساڈیاں تے پاک کرے تساں نوں

چنانچہ فرستادیم درمیان شما پیغمبرے از قوم شما کہ مے خواند بر شما آیتہائے مارا و پاک مے سازد شمارا

جوں بھیجیا اساں تسانوں وچہ نبی تساں تھیں تساں سائی | آیتاں ساڈیاں پڑھے اتے تسانوں پاک بناوے

وَیُعَلِّمُكُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَیُعَلِّمُكُمْ مَّا لَمْ تَكُوْنُوْا تَعْلَمُوْنَ ۝

تے سکھاوے تسانوں کتاب تے علم دینی تے سکھاوے تسانوں اوہ چیز جو نہیں آہے تسیں جاندے

و مے آموزد شمارا کتاب و علم و مے آموزد شمارا آنچہ نے دانستید

ہور تساں کتاب سکھاوے حکمت سنت وعظ قرآنوں
یعنے پوری کراں میں نعمت بھیجیا جویں پیغمبر

تے تساں سکھاوے جو کجھ تسیں نہ جانو شرح بیانوں
یا جویں بھیجیا نبی توہیں تسیں کرہو ذکر اُڈنبر

فَاذْكُرُونِيٓ أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ

پس یاد کرو مینوں یاد کراں میں تساں نوں تے شکر کرو واسطے میرے تے نا بے شکری کرو میرے تائیں

بس یاد کنید مرا یاد کنم شمارا و شکر کنید مرا و بے شکری مکنید مرا

پس یاد کرو تسیں مینوں تامیں یاد کراں تساں تائیں
جس فرمانبرداری کیتی کیتس شکر ادائیں
تسیں یاد کرو مینوں طاعت نال میں بخشش نال اجتائیں
معالم وچہ طریق بخاریوں حضرت خود فرمایا
تے میں ہاں نال بندیدی جداوہ یاد کریندا مینوں
جے یاد کرے وچہ مجلس میں تس کرساں وچہ بہتراں
جو ہتھ آوے اوہ میں بانہہ آواں جے اوہ ٹردا آوے
جے سوال کرے میں دیواں سنوں دوم روایت آئی
بھی ہور حدیث جو رب کہے میں نال بندی ہمراہی
کسے کیتا سوال نبی نوں جو کیا افضل سب اعمالوں
ایہ وچہ معالم لکھیا اگے مظہری کنوں آیا ہے
ہک وچہ ملک شیطان دوجے وچہ جد کوئی ذکر کماوے
تے جداوہ ذکروں غافل ہووے شیطان چنبہ ٹکاوے
صحیح مسلم وچہ ابوہریرہ یوں خود حضرت فرمایا
یعنے ذکر جو غفلت چھوڑے غفلت تھیں دل آکا
جو با اخلاص اودے کارن کرواناں حضوری
تے بن اخلاصوں مشرک ہووے جو نیت غیر الٰہی

تے شکر گذارو میرا اتے نہ کرہو کفر ادائیں
جو بیفرمانی کرے بے شکرا ایہ کفران الٰہی
تسیں یاد کرو وچہ نعمت میں وچہ سختی حال جتاراں
جو رب کہے میں ظن بندی دے پاس جو میں پر دیایا
جو مینوں یاد کرے اوہ دل وچہ میں بھی یاد تسینوں
جو میں ول گٹھ آوے اوہ نیڑے میں ہتھ آواں تاماں
میں وڑیا آواں فضل کرم تھیں رب سچا فرماوے
جو سوال نہ کرے میں غضب کراں تس وکھ معالم بھائی
جد لگ مینوں یاد کرے لب ہلے ذکر الٰہی
نبی کہیا دنیا تھیں جاویں ذکر زبان تر حالوں
جو نبی کہیا ہر بندے دے دل دو گھر رب بنائے
تا اوہ خناس شیطان بانے ذکروں لگ چھپ جاوے
دل ایں غافل دیو چہ فرو سواسوں خطرے لیاوے
جو ذاکر مردوں تاں سب تھیں سبقت درجہ پایا
ہر قول فعل یا فکر تلاوت کم شریعت والے
تا سب ایہ ذکر جدا وچہ داخل نفل یا فرض ضروری
تے باجھ حضوروں غفلت اندر اعتبار نہ آہی

لا اِلٰہ الا اللہ افضل ذکراں آیا — تے وت فاتحہ کل دعاؤں افضل نبی بتایا
ایہ نال اسناد صحیح دے مالکؒ ترمذی ہور نسائی — بھی ابن ماجہ جابرؓ تھیں راوی مظہری وچ بھائی
صحیح مسلم وچہ سمرہؓ کنوں جو سرور خود فرمایا — جو سب کلاموں افضل چارے کلمے ایہ سمجھایا
سُبحان اللہِ و الحمدُ لِلّٰہِ اللہُ اکبرُ نالے — بھی لا الٰہ الا اللہ وہ وِد ذکر سو کھالے
بھی ترمذی دارمی ابوسعیدؓ وچ اتھے فرمایا — نال قرآن شغل جس کیتا ہور نہ ذکر کمایا
نہ سوال دعائیں کیتا میں تھیں رہا شغل قرآنی — میں منگن والیاں تھیں تس افضل کراں عطا ارزانی
تے فضل کلام اللہ دی اینویں اوپر سب کلاماں — جیونکر فضل اللہ دا اپر خلق خواص عواماں
قرآن کلام ہے صفت رب دی وہ اتھیں چیز نکائی — ہک طرف خدا ہتھ سندے دوجی ہتھ اساڈے آئی

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اسْتَعِيْنُوْا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ ۭ اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصّٰبِرِيْنَ

اے اوہ لوک جو ایمان لیائے یاری چاہو نال صبر دے تے نماز دے تحقیق اللہ نال صبر کرنے والیاں دے ہے

اے آنانکہ ایمان آوردند مدد جوئید در تحصیل ثواب بصبر و نماز البتہ خدا با صبر کنندگان ست

اے اہل ایمانوں صبر نمازاں نال منگو تسیں یاری — ٹھیک اللہ سنگ صبراں والیاں کردا امدادگاری
معنے صبر سہارن یعنے بھار مشقت سہنا — تری قسم صبر ہک طاعت وچہ سہارن ثابت رہنا
روزہ ہاڑ نماز سیالے مشکل نہ گھبراوے — بھی کل عبادت ظاہر باطن ادب بجا لیاوے
دوجا ٹھلن نفس امارہ کنوں گناہ برایاں — جاں دنیا حرص یا غصہ شہوت چاہن برے ادایاں
تریجا صبر مصیبت سختی ویلے نفس سہارے — نہ تہلے کرے نہ جزع فزع کجھ شاہ رفیع بتاوے
بھی نال نمازاں مدد چاہن ہے دو قسم بتاوے — ہک خاصاں حق جو ذوق نمازاں انہاں سارا دکھ بھلاوے
دوجا عاماں حق نماز جو حاجت کارن آئی — جو مشکل کرے آسان تے اللہ حاجت کرے روائی

وَلَا تَقُوْلُوْا لِمَنْ يُّقْتَلُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتٌ ۭ بَلْ اَحْيَاۗءٌ وَّلٰكِنْ لَّا تَشْعُرُوْنَ

تے نا کہو واسطے انہاں دے جو مارے گئے وچہ راہ اللہ دے مردے بلکہ زندے ہیں پر تسیں نہیں سمجھدے

و مگوئید آنکس را کہ کشتہ شود در راہ خدا کہ مردگانند بلکہ زندگانند ولیکن شما نمے فہمید

نہ مردے کہو تنہاں جو ماری اندر راہ ربانے
چوداں یار شہید بدر وچ لوک کہن اوہ مارے
تد ایہ آیت نازل ہوئی حکم الٰہی آیا
تنہاں وحاں رزق خدا نت بھیجے دائم خوشیاں عیشاں
ایہ مظہری ہور معالم اندر لکھیا ویکھو بھائی
جو روح شہیداں پاس خدا وچ سبز پکھیرواں جاون

بلکہ اوہ زندے ایہہ لیکن نہ سمجھو تنہاں ٹکانے
اوہ لذت نعمت دنیا والیوں وانجے گئے وچارے
نہ مردے کہو تنہاں پل زندے قسم حیاتی پایا
جویں وچ کفاراں دینہ تے راتیں دکھ عذاب ہمیشاں
تے وچ صحیح مسلم دی بن مسعودوں نبی بتائی
کھاہن بہشتوں جتھے چاہن فر رات قندیلیں آون

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوْعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْاَمْوَالِ وَالْاَنْفُسِ وَالثَّمَرٰتِ ؕ

تے البتہ آزماوانگے اسیں تسانوں نال کجھ چیز دے خوف تھیں تے بھکھ تھیں تے نقصان مالاں دی تھیں میوے تھیں

والبتہ بیازمائیم شمارا بچیزی از ترس دشمن و گرسنگی و نقصان از مالہا وجانہا و میوہا

تے ٹھیک آزماں گے اسیں تساں کجھ ڈر دشمن ہور بھکھاں
ایہ ڈر دشمن ہور کال کرڑکے گھاٹے مالاں جاناں
جے راضی رہن تے صبر کرن تنہاں لبھسن اجر صبر دے

تے گھاٹا مالاں جاناں تھیں تے پھل کھیتی ہور کھاں
بھی پھل کھیتی ہور باغاں رب آزماوے اہل ایماناں
تے جزع فزع تھیں نفع نہ کجھ محرومی کنوں اجر دی

وَبَشِّرِ الصّٰبِرِيْنَ ۙ الَّذِيْنَ اِذَآ اَصَابَتْهُمْ مُّصِيْبَةٌ ۙ قَالُوْٓا اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رٰجِعُوْنَ ؕ

تے خوشخبری دے صبر کماون والیاں نوں اوہ جد پہونچے انہانوں کائی مصیبت آکھن تحقیق اسیں
واسطے اللہ دے ہاں تے تحقیق اسیں طرف اوسدے پھرنیوالے ہاں

وبشارت دہ صابران را آنانکہ چوں برسد ایشاں را مصیبتے گویند التہ بملک خدائیم وبالسوے او باز گردیم

تے دیہ خوشخبری صابراں جد انہاں پہونچے سختی کائی
یعنے جاناں مال اساڈے ملک اللہ دا سارے

کہن اسیں بیشک ملک اللہ دا اسوں فر اساں دا ہائی
مالک جد چاہے فر لیوے ساڈے پاس اوہ دھارے

سیقول ۲

۱۔ اندیشہ کشمن وقت ۱۲ [illegible]
قولہ تعالیٰ من الخوف و الجوع الخ کہا بعض مفسرین نے [illegible] الجوع [illegible] من الخوف الہ [illegible] اراد من الخوف [illegible] نہیں [illegible]
قولہ [illegible] و نقصان [illegible] مراد نقصان
المسافر [illegible] زکوٰۃ سے نقصان مالاں [illegible] مراد بیماری نقصان جاناں [illegible] مراد اولاد [illegible] پھل [illegible] مہاجراں تیس انصاراں [illegible] مظہری و معالم

اُولٰٓئِکَ عَلَیۡہِمۡ صَلَوٰتٌ مِّنۡ رَّبِّہِمۡ وَرَحۡمَۃٌ وَاُولٰٓئِکَ ہُمُ الۡمُہۡتَدُوۡنَ

اوہ گروہ اپر انہاں دی رحمتاں ہیں رب انہاں دے تھیں اتے مہربانی اتے ایہ گروہ اوہی ہیں ہدایت والے

این گروہ بر ایشان ست درودہا از پروردگار ایشان و بخشایش و ایشانند براہ یافتگان

ایہ لوگ جو انہاں اپر رحمت پئیں گونا گونی　　تے اوہی لوگ ہدایت والے حاصل راہ نمونی

جو نبی طفیلوں نعمت اوہ صلوٰۃ درود الٰہی　　جو فضل آکھو نعمت رحمت شاہ رفیع بتائی

نعم العدلان نعم العلاوہ حضرت عمرؓ بتاوے　　یعنے واہ واہ لوریاں واہ سرباری عجب سہاوے

صلوات تے رحمت برو برابر لوریاں دوویں بنایاں　　سرباری جہتدون علاوہ آکھ سناواں کھایاں

جو اجر صبر دیوچہ حدیثاں سنتوں آکھ سناواں　　با اسناد معالم اندر بے اسناد لیاواں

نبی کہیا فرزند جے بندے مومن دا کوئی مردا　　رب سب کجھ جانے بجھ تا بھی سوال فرشتیاں کردا

لئیاں بندے میرے دا ابت قبضیا ملک تاون آہو　　لئیاں دل اوسدے دا میوہ قبضیا ملک تا لاون آہو

فرزندی میرے کی آکھیا اوہ آکھن انا للہ　　بھی حمد تیرا اوہ کردا آکھن حکم کرے فراللہ

جو ہک گھر جنت اندر اسدے کارن خوب بناؤ　　تے بیت الحمد لسنیں اس گھر دا خیرکا نام لگاؤ

جو وقت مصیبت انا للہ پڑھکے کہے الٰہی　　دیہ اجر مصیبت ہور خلیفہ بہتر دیہ سہرا ہی

تس اج مصیبت ملی بھی اگلیوں بہتر خلف ہتھ آوے　　ایہ انا للہ اس امت نوں خاص سعید بناوے

جو دکھ یا درد یا غم اندوہ یا کنڈا جبھے کتھائیں　　جھڑن گناہ انہاں تھیں مومن راضی رہن قضائیں

ہک ان بیمار کہیا جو بیں حق صحت کرو دعائیں　　نبی کہیا جے چاہیں ہنگاں بخشے رب شفائیں

بے چاہیں صبر کریں فرا گے تدہ حساب نہ کوئی　　اس آکھیا صبر میں کرساں کنوں حساب خلاص جے ہوئی

کسے کیتا سوال نبی تھیں کس تے آون سخت بلائیں　　نبی کہیا جو نبیاں اپر سب تھیں سخت ایذائیں

فر جیوں جیوں نال نبیاں امثل سخت ایذائیں پاون　　ہر بندے نوں قدر موافق دین بلائیں آون

دین اندر جو محکم اُسنوں دنیا دکھ دوہیرے　　اوہ پاک گناہوں فرن نہیں ہر ستاں دکھ تھوڑیرے

وڈے اجر تنہاں نوں ملسن وڈیاں جنہاں بلائیں　　جس قوم نوں اللہ دوست رکھے آزماوے انہاں تائیں

جو راضی رہن قضا رب اپر تنہاں رضا ربانی　　جو غصہ کرن قضا ربی پر غضب خدا تنہاں جانی

مومن مرد زناں آزمایش مالوں جانوں آوے	تا ہم گناہوں پاک اللہ نوں ہر ور خود فرماوے
مومن مثل جو کھیتی جھوے ہردم وا وجھولا وے	منافق جھیل مثال نہ ڈولے ہک دن کٹیا جاوے
مومن حال عجیب جو نیکیوں حمد تے شکر الاوے	تے سختیوں حمد تے صبر کرے ہر گموں درجہ پاوے
جے لقمہ عورت دے منہ پاوے اجر ملے اس تائیں	ایہ حدیثاں وچہ معالم رب نوں حمد ثنائیں

إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ ۖ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ

تحقیق صفا تے مروہ نشانیاں اللہ دیاں تھیں ہیں پس جو کوئی حج کرے کعبے دا یا عمرہ کرے پس نہیں گناہ

البتہ صفا و مروہ از نشانہائے خدا اند پس ہر کہ حج خانہ کند یا عمرہ بجا آرد پس نیست ہیچ گناہ

عَلَيْهِ أَن يَطَّوَّفَ بِهِمَا

اوہدے اتے ایہ جو طواف کرے نال اہناندے

بروی در آنکہ طواف کند میان این ہر دو

ٹھیک صفا ہور مروہ کنوں شعائر اللہ والے	جو حج یا عمرہ کعبے کرے طواف بھی اہناں وچالی
ایہ دونویں پہاڑیاں مکہ اندر سعی تہناں وچہ آئی	شعائر جمع شعیرہ سمجھ نشان عبادت بھائی
حج بمعنے قصد اصلوں عمرہ اصل زیارت	اندر شرع زیارت قصد بھی ہور افعال عبادت
جناح گناہ دا معنے قصد گناہ رفیع بتائی	جو اہل شرک انہاں دوہاں پہاڑیاں اوپر بت ٹکائی
ایہ صفا اساف دھریا تے نائلہ مروہ اتے	پوجا کرن وہاندی کافر شرک مت وگتے
اساف اصلوں وچہ مرد آہا تے نائلہ عورت آہی	کعبے وچہ زنا انہاں کیتا آیا غضب الٰہی
پھٹ ہوئے اوہ پتھر دونویں رکھے کارن عبرت	اوڑک مشرک پوجن لگے مومن کردے غیرت
جو روانہ ہووے جاون اوتھے دونویں تہاں بناندی	آکھیا رب نشان عبادت نہیں ایہ تہاں انہاندی
جاون اوتھے گناہ نہ کوئی بلکہ ثواب ہتھ آوے	جویں کعبے وچہ بھی بت رکھے اٹھ جاوے درجہ پاوے
صد قوت سلام ہوئی اوہ توڑے بت گوائے	ایہ سعی صفا مروہ دی واجب عمرہ حج جو جاوے

وَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ

تے جو کوئی خوشی تھیں کرے کائی نیکی پس تحقیق اللہ قدردان ہے جانے والا

وہر کہ بخوشی نیکی کند پس البتہ خدا تعالیٰ قدرداں داناست

تے جو کوئی خوشیوں کرے بھلیائی اللہ قدر پچھانی — ٹھیک اللہ ہے شاکر عالم دل دی نیت جانے
یعنے نفل عبادت ہر دا دیسی اجر زیادہ — صوم صلوٰۃ زکوٰۃ طواف یا عمرہ حج ارادہ

اِنَّ الَّذِیْنَ یَکْتُمُوْنَ مَآ اَنْزَلْنَا مِنَ الْبَیِّنٰتِ وَالْھُدٰی مِنْۢ بَعْدِ مَا بَیَّنّٰهُ

تحقیق اوہ لوگ جو چھپاندے ہیں اس چیز نوں جو اتاری اساں دلیلاں واضح تے ہدایت تھیں پچھے ایس تھیں جو بیان کیتا اساں اسنوں

البتہ آنانکہ مے پوشند چیزے را کہ فرود آوردیم از سخنان روشن و ہدایت بعد ازانکہ بیان کردیم آن را

تحقیق اوہ لوک جو حق چھپاون جو شے اساں اتاری — دلیلاں روشن ہور ہدایت بعد بیان اظہاری

لِلنَّاسِ فِی الْکِتٰبِ اُولٰٓئِکَ یَلْعَنُھُمُ اللّٰهُ وَیَلْعَنُھُمُ اللّٰعِنُوْنَ

واسطے لوکاں دے وچہ کتاب دے اوہ گروہ لعنت کردا ہے انہاں نوں خدا تے لعنت کردے ہیں انہاں نوں لعنت کرنیوالے

برائے مردمان در کتاب آن گروہ لعنت میکند ایشانرا خدا و لعنت میکنند ایشان را لعنت کنندگان

لوکاں کارن وچہ کتاب دے سو لعنت انہاں خدائی — تے لعنت کرے انہانوں لعنت کرن والی لوکائی
جویں صفت محمد وچہ توریت انجیل خدا فرمائی — فرشارت حسدوں ڈھکیوں اوہ علما وانّ صفت لوکائی
ہور دلیلاں وحدت دیاں وچہ قرآن جو آیاں — بھی وچہ توریت انجیل کتاباں ایہ صاف بتایاں
بھی تصدیق رسول دلائل ہور احکام اسے — جو عالم جان بجھ چھپاون لعنت کہیرے واہی
ایہ حکم ایہی ہر امت عام نہ خاص یہود نصاریٰ — جان بجھ کے جو حق چھپاون لعنت قہر نتاری

اِلَّا الَّذِیْنَ تَابُوْا وَاَصْلَحُوْا وَبَیَّنُوْا فَاُولٰٓئِکَ اَتُوْبُ عَلَیْھِمْ وَاَنَا التَّوَّابُ الرَّحِیْمُ

مگر جنہاں توبہ کیتی تے درست کیتا تے بیان کیتا پس ایہ لوک رجوع کرانگا میں اپر انہاں دے تے میں ہاں رجوع کرنوالا مہربان

مگر آنانکہ توبہ کردند و نیکوکار شدند و بیان نمودند پس این گروہ بمہربانی بازمیگردم بر ایشان و منم بازگردندہ مہربان

مگر اوہ جو تائب ہوتے نیک اعمال کمائے — تے ظاہر کیتے مسلے جیہڑے اگے انہاں چھپائے
میں توبہ کراں قبول تہاندی کراں معاف گناہاں — میں توبہ قبولن ہارا وڈی رحمت والا آہا
واصلحوا دا معنے وچہ تفسیر عزیزی لیایا — جو کر اصلاح سنوار ہولاون جو کجھ حق چھپایا

سیقول ۲

جو لوکاں دی اعتقاد وگاڑے نال اعمال وکھائی
ہن توبہ ویلا توبہ کرہو مسئلے سچ بتاؤ
جے دم آخر دے منہ تھیں توبہ کرو قبول نہ ہوسی
جدبراں لگا فرعون تا اکھیوس میں ایمان لیایا
بخاری مسلم عائشہ کنوں جو خود سرور فرماوی
صحیح مسلم وچ انس کنوں جو پیغمبر فرمایا
اس شخص کنوں رب ودہ خوشی جس جنگل اٹھ کھڑایا
جد ڈھونڈ حیراں نراس ہویا تد لیٹیا رکھ سائے
یکر مہار خوشی تھیں مستی بولیا سخن بھلیرا

فر تائب ہو کر لوکاں وچ ہن ظاہر حق ہولائے
جو اگے حق چھپایا تائب ہو حق بتلاؤ
جو جاہل لوگ بھٹائے بھار تنہاندا سر تے ہوسی
ہن ایمان تے اگے مفسد رب جواب سنایا
جو بندہ کرے اقرار گناہ فر توبہ بخشیا جاوے
جاں بندہ کرے گناہوں توبہ راضی رب سوایا
خرچ شراب طعام جو اس دا اٹھ لئے سب آیا
اجاچیت کی دیکھے مڑتے اٹھ کھلوتا پائے
جو یارب تو میں بندہ میرا میں ہاں مالک تیرا

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوئے تے مر گئے تے اوہ کافر ہین ایہ گروہ اپر انہاندے ہے لعنت خدا دی تے فرشتیاں دی

البتہ کسانیکہ کافر شدند و مردند در آنحال کہ کافر بودند آن گروہ بر ایشان ہست لعنت خدا و فرشتگان

ٹھیک اوہ لوک جو کافر ہوئے تے مر گئے حال کفر دے	تنہاں اپر لعنت رب کری ہور کل فرشتے کردے

وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۙ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

تے لعنت آدمیاں ساریاں دی ہمیشہ رہنگے وچ اس دے نہ ہولا کیتا جاویگا انہاں تھیں عذاب تے ناں اوہ مہلت دتی جاون گے

و مردمان ہمہ ایشان ہمیشہ باشند دراں لعنت سبک کردہ نشود از ایشان عذاب و نہ ایشان مہلت دادہ شوند

تے لوک بھی ساری لعنت کرن اوہ لعنت وچ ہمیشہ
جو اصل مسائل دین چھپاون کافر سی ہتھیارے
جے توبہ کرن نا چھٹے جے اس حالت ہی مر جاون
یا جھوٹ اصل احکام جو باقی ظاہر کرنے آئے
ہک آکھن روز قیامت کافر ہر اک کھلا کریسن

نہ ہولا تھیسے عذاب تنہاں نال مہلت بدانڈیشاں
جویں توحید نبوت ہور قیامت خبراں پیارے
اوہ لعنت وچ عذاب ہمیشہ کدی نجات نہ پاون
اوہ حاجت وقت حرام چھپاون شاہ رفیع بتائی
تس لعنت کرے خدا فر ملک فر آدم لعن پائیسن

جو آکھن ظالم کافر مر خود لعنت کرے نہ کوئی	جد ظلم کفر نوں لعنت کیتی آپنیں شامل ہوئی

وَاِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ ع

تے خدا تساڈا خدا اکو ہے نہیں کوئی لائق بندگی دے سوا اس دے وڈا مہربان وڈی رحمت والا ہے

ومعبود شما خدا یگانہ است نیست ہیچ معبودے بجز وے او بخشاینده مہربان ست

ہے معبود تساں اک اللہ اس بن ہور نہ کوئی	رحمت عامہ تامہ جسدی ہر نوں شامل ہوئی
کہن کفار نبی نوں اپنے رب دی صفت سنائیں	تا ایہ آیت ہور اخلاص اتاری اللہ سائیں
وچہ آیت ہور اول عمران اعظم اسم الٰہی	آیہ باسناد حدیث معالم اندر لکھی آہی
بھی لکھیا جد ایہ آیت لتھی مشرک لوک الائی	محمد کہے الاہ اکو ہن چاہیے تا بنائے
جے اپنے دعوی اندر سچا لیاوے کجھ نشانی	تا اگلی آیت آئی ویکھ معالم اندر جانی

اِنَّ فِيْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ

تحقیق وچہ پیدا کرنے آسماناں دے تے زمیناں دے تے آون جاون رات تے دن دے

البتہ در آفرینش آسمانہا و زمین و آمد و رفت شب و روز

ٹھیک نشانی قدرت وچہ پیدائش زمین آسماناں	تے آون جاون رات دناں وچہ وحدت رب نشاناں

وَالْفُلْكِ الَّتِيْ تَجْرِيْ فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ مَّآءٍ

تے وچہ کشتیاں دے جو وگدیاں ہیں وچہ دریا دے نال اس چیز دے جو فائدہ کرے لوکاں نوں
تے وچہ اس چیز دے جو اتاری اللہ نے آسماناں تھیں پانی تھیں

وکشتیہا کہ میروند در دریا باآنچہ سود مید ہد مردم را یعنی تجارت ہا و در آنچہ فرو د آورد خدا از آسمان

تے کشتیاں وگن وچہ سمندر فائدہ آدمیاں نوں
تے جو رب بھیجے آسماناں تھیں پانی نفع تہاں نوں

فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيْهَا مِنْ كُلِّ دَآبَّةٍ وَّتَصْرِيْفِ الرِّيٰحِ

پس زندہ کیتا نال اوسدے زمین نوں پچھے مردہ ہونوں اوسدے پارتے کھنڈائی وچ اوسدے ہر جاندار تھیں تے وچ پھیرنے واؤں دے

پس زندہ ساخت بآں زمین را بعد مردن وی و پراگندہ ساخت در زمین از ہر نوع جنبندہ و در گردانیدن بادہا

پھر زمین جو آئی موئی تے اسوچ ہر حیوان کھنڈائی	تے پھیرن واؤں وچ عاقل قدرت ظاہر پائی

وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّعْقِلُوْنَ

تے وچ بدلاں فرمانبرداراں دے سنے آسمان تے زمین دے البتہ نشانیاں ہن واسطے اس قوم دے جو عقل کردے ہیں

و در ابر رام کردہ شدہ درمیان آسمان و زمین البتہ نشانہا اند برائے قومیکہ عقل میدارند

تے بدل فرن حکم دی تابع سنے زمین آسمانے	ہین نشانیاں وحدت ربدیاں سمجھن عاقل دانے
اسمان وچ نشان بلندی تھماں باجھ ٹکائے	وچ سورج چن ستارے روشن قدرت نال بنائے
تے وچ زمین نشان فراخی رکھ پہاڑ انگوری	نہر سمندر رنگا رنگ جواہر قدرت پوری
تے رات دناں وچ وادھا گھاٹا چانن ہور انہیرا	تے کشتیاں ترن ڈبن پانی بندیاں نفع تیرا
تے میہاں وچ نشان جو قدرت ہر عاقل خود جانی	تے واؤں نرم یا سخت یا گرم یا سرد ایہ کم ربانے
تے بدل فرن حکم دے بدھی جتول حکم سدھاون	اوہ گجن کڑکن ہسن وسن اجڑے ملک وساون
ایہ سے نشانیاں رب فرمائیاں قدرت اپنی ہرگز	جو ایہناں نال لک ہو جا لائق اس بن دوسرا ہیں

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّتَّخِذُ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اَنْدَادًا يُّحِبُّوْنَهُمْ كَحُبِّ اللّٰهِ

تے آدمیاں تھیں اوہ شخص ہے جو پکڑدا ہے سوا اللہ تھیں شریکاں نوں دوست رکھدے ہیں ایہناں نوں
مانند دوستی اللہ دی دی

و از مردماں کسی ہست کہ میگیرند بجز خدا شریکاں را دوست میدارند ایشان را مانند دوستی خدا

تے بعضے لوک شریک بناون باجھوں اللہ سائیں	رکھن پیار تنہاں جیوں رکھن دوست اللہ سائیں
ویکھ نشانیاں ظاہر اتنیاں فیر شریک ٹھہراون	تے حب تنہاں دی حب الٰہی وانگ دلا نوں چاہون

ل زندہ ہونا زمین دا نال سبزی تے گیاہ تے انگوری دے
ع مردہ ہونا او سدا نال خشکی دے

سیقول

وَالَّذِیْنَ اٰمَنُوْٓا اَشَدُّ حُبًّا لِّلّٰهِ

تے جیہڑے لوک ایمان لیائے ڈاڈھی حب الٰہی
مومن حب الٰہی ہر دم حالت سختی نرمی
حب کفاراں غرضی جھلوں دکھاں ویکھ بیزاری
نشانی حب الٰہی بدیاں پیاریاں پیار رب جانوں
عبادت رب دی شوقوں ذوقوں کامل خوشی نشاطوں
جو اللہ بابجھ محبت مومن حکم ربانیوں کردے
بھی جیہڑی چیز یا شخص وسیلہ نعمت دنیا دینی
زن فرزند یا پیو بھائی بیلی یار قبیلے
انہاں محبت مومن رکھن وانگ نہ حب الٰہی
حد بندیاں مرضی تھیں مقابل مرضی نال ربانی
اہل نفاق تے کافر ڈھونڈھن مرضی غیر الٰہی
بھی نال اسباب رجھن مومن بندگی کنوں ربانی
نہ نبیاں ولیاں جنوا دیون نذر تہاں قربانی
وچ خالق تے مخلوق محبت مشرک فرق نہ کردے

تے اوہ لوگ جو ایمان لیائے محکم تر ہیں انہاں دی دوستی وچ واسطے اللہ دی
و آنانکہ ایمان آوردہ اند محکم تر اند در دوستی خدای تعالی

اوہ ہر دم ثابت حب ربانی حب کفاراں واہی
غم شادی بیماری صحت مومن جیوں گرمی
جیونکر اگلی آیت اندر خبر دتی رب باری
ویریاں ربدیاں ویر تسدا ہنا دو گنا نقصانوں
خرچن مال رب لئے رہیں بہت خوشی افراطوں
نبی ولی ہور صالح بندے مومن سجن ہر دے
رکھن حب وسیلہ سمجھن ربدے ولوں یقینی
پیر استاد وطن گھر مال بنائے رب وسیلے
کافر حب الٰہی وانگوں یا اوہ رکھدے واہی
رضا ربانی مومن ڈھونڈھن مرضی غیر نہ بھانی
ایہ حب ترازو ویکھ عزیزی جو محکم ہور واہی
وقت عبادت کرن نہ ضائع صوم صلوٰۃ تھانی
نہ پیر اماماں حکم سجھانن وانگن وحی اسمانے
اہل ایمان محبت ربدی سب تھیں محکم دھردے

وَلَوْ یَرَى الَّذِیْنَ ظَلَمُوْٓا اِذْ یَرَوْنَ الْعَذَابَ اَنَّ الْقُوَّةَ لِلّٰهِ جَمِیْعًا

تے جیکر ویکھن اوہ لوک جو ظالم ہوئے جس وقت ویکھن گے عذاب نوں ایہ جو غلبہ واسطے اللہ تعالی دے ہے

اگر ببیند بیننده کسانے را کہ ظلم کردند در آنحالت کہ معاینہ کنند عذاب را آنکہ قوت مر خدائے راست ہمہ

جے ویکھیں کوئی انہانوں جنہاں سر خود ظلم کمایا

وَاَنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعَذَابِ

تے اللہ سخت عذاب والا ہے ویکھ تعجب لیاوے
ظلم مراد شریک بناون پیار تنہاں دل پاون
وچ عزیزی لکھیا ظالم مشرک لوک جو سارے
وچ محبت ہور عبادت بھی فرمان برداری
جان دنیا وچ مصیبت سختی فقر بیماری آوے
جے سختی دور نہ ہووے ویکھن قوت سب خدا نوں
تے ویکھن سخت عذاب خدا تا شرکوں دور ہو جاون
اوہ سختی ربدی طرفوں سمجھن جھگڑ وکیاں پیراں
فراڈیاں گوڈی رگڑن زاری کرن کو ہیں خوش ہوون

جد ویکھن اوہ عذاب جو غلبہ رب اللہ نوں آیا
تے ایہ جو اللہ سخت عذاب والا ہے
و آنکہ خدا سخت سخت عذاب او

جواب مقدر لودا یعنے کم عظیم دسیاوے
ویکھ عذاب تے غلبہ ربدا اڈ اڈھی حسرت کھاون
اللہ نال غیراں نوں کرن برابر اوہ ہتھیارے
بھی نذر نیاز تنہاں قربانی چاہن مددیاری
کرن امید جو یاری کرسن سختی دور ہو جاوے
نبی ولی ہور پیری فرشتے دفع نہ کرن بلانوں
پر اوہ مشرک مڑن نہ شرکوں الٹا شرک ودھاون
وچ نذر نیاز زیارت وڈیریاں کہن ہویاں تقصیراں
اوہ شرکوں مڑن نہ احمق گمراں ہوئے ہو ستھے ہوون

اِذْ تَبَرَّاَ الَّذِيْنَ اتُّبِعُوْا مِنَ الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْا وَرَاَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْاَسْبَابُ

جد بیزار ہے ہوا وہ جو تابعداری کیتی گئے انہاں لوکاں تھیں جو پیروی کردی آہے تے ویکھیو نے عذاب تے ٹٹ گئے نال انہاں دے وسیلے

آں وقت کہ بیزار شوند پیشوایاں کفر از تابعداراں و بینند عذاب او بریدہ شود بنسبت ایشاں علاقہا

جد متبوع بیزاری کرسن کولوں تابعداراں
وچ اصل سبب اوہ چیز جو نال اسی دے بھیجیا جاوے
جو دنیا وچ اسباب محبت خویشی یار آشنائی
نہ دوستی رہی نہ پیر مریدی نہ کجھ مہر محبت
تے جنہاں بھولائی نکر جاسن اساں نہ کسے بھولایا
ہور عالم گمراہ مداہن پاؤن وچ گمراہی

تے ویکھیا انہاں عذاب تے جاسن ٹٹ اسباب کفاراں
سب وسیلے ہور علاقے ہر یک اُڈھ سدھا دے
بھی نفع ضرر دی وہم جو فاسد رہسی خبر نہ کائی
نا استاد شاگردی نا کجھ رہے لحاظ قرابت
گرواں ہور بدعتی پیر فقیراں حال ایہ آیا
اسدن مکر جاسن کجھو تاسن مشرک واہی

سیقول ۲

جو کیوں سبیں گمراہ انہاندی لگے وڈی بے عقلی ہوئی	اوہ آپ عذاباں وچہ خرابی دسن زور نہ کوئی

وَقَالَ الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْا لَوْ اَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّاَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوْا مِنَّا

تے کہن گے اوہ لوگ جو تابع ہوئے جی ہوندا واسطے ساڈی فیر اپس بیزار ہو جاندے انہاں تھیں جیویں بیزار ہوئے اوہ ساتھیں

و گویند آنانکہ پیروی کردند کاش مارا بازگشت باشد بدنیا پس بیزاری کنیم از ایشان چنانکہ بیزار شدند ایشان از ما

تے کہن تابعدار جے سانوں فیر ملے ہن واری	تاہیں بیزار انہاں تھیں ہوئے جویں اوہ کرن بیزاری
جو گرواں ہو بدعتی پیراں علماواں گمراہاں	دنیا وچہ لوٹاون تے چھوڑناسن وچ نداہاں

كَذٰلِكَ يُرِيْهِمُ اللّٰهُ اَعْمَالَهُمْ حَسَرٰتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخٰرِجِيْنَ مِنَ النَّارِ

ایسے طرح وکھاویگا انہانوں اللہ عمل انہاندے پشیمانیاں اوپر انہاندے تے نہیں اوہ باہر آونوالے دوزخ تھیں

ہم چنین بنماید ایشان را خدا عملہائے ایشان پشیمانیہا بر ایشان و نیستند ایشان بیرون آیندگان از آتش

اینویں رب وکھاسی اونہاں عمل تنہاں پچھتاون	اپر تنہاں تے نا اوہ دوزخ تھیں کدی باہر آون
حسرات جمع حسرت دی جو افسوس اتے پشیمانی	اوہ جس تھیں اجر امید کریندے تھیا عذاب حیرانی
ہک آکھن جنت انہاں وکھاس گھر انہو دسیاون	آکھن ہک جو مومن ہوندے ایہ گھر تساں ہندا آون
فر ویکھدیاں انہاں گھر انہاندے مومن ونڈ لیجان	ایہ وچہ معالم لکھیا تد اوہ ڈاڈھی حسرت کھاسن

يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ كُلُوْا مِمَّا فِى الْاَرْضِ حَلٰلًا طَيِّبًا وَّلَا تَتَّبِعُوْا خُطُوٰتِ الشَّيْطٰنِ

اے لوگو کھاؤ اس چیز تھیں جو وچہ زمین دے ہے حلال ستھرا تے ناں مگر لگو کھوجاں شیطان دیاں دے

اے مردمان بخورید از آنچہ در زمین ہست حلال پاکیزہ و پیروی مکنید قدمہائے شیطان را

اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ	تحقیق اوہ واسطے تساڈے دشمن ہے ظاہر البتہ او برائے شما دشمن آشکارا ست
اے لوکو کھاؤ جو وچہ زمین حلال پاکیزہ طاہر	تے مگر نہ جاہو قدم شیطانی اوہ تساں دشمن ظاہر

جو بعض کفاراں بعضیاں چیزاں نوں حرام بنایا
اوہ کھوج شیطان خدا فرمایا چھوڑ دو راہ برایاں

إِنَّمَا يَأْمُرُكُم بِالسُّوٓءِ وَالْفَحْشَآءِ وَأَن تَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

تحقیق امر کردا ہے تسانوں نال برائیدی تے کم بیحیائی والے دے تے ایہ جو بولو اوپر اللہ دے اوہ چیز جو نا جاندی تسیں

جز این نیست کہ حکم میکند شمارا بہ بدکاری و بیحیائی و آنکہ بگوئید بر خدا آنچہ نمے دانید

ٹھیک اوہ حکم تسانوں کردا نال گناہ برائی
تے ایہ جو کہو خدا پر جو تساں علموں خبر نہ کائی

سوء برائی جس کہتیں کیتیاں عاقل نوں غم آوے
فحشا کم بیشرمی والا صاحب عقل نہ بھاوے

صحیح مسلم وچہ جابر کنوں جو سرور خود فرماوے
جو تخت دھرے ابلیس پانی تے لشکر فیر دوڑاوے

تا فتنہ شر لوکاں وچہ پاون ظلم فساد لڑایاں
جو وڈا فساد عظیم مچاوے دیوے اوس وڈیایاں

ہک آوے کہے میں ایہ کم کیتا آکھے ایہ کم ناہیں
ہک کہے میں عورت مرد جدائی شاباش دیہن تدائیں

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَآ أَنزَلَ اللّٰهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَآ أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَآءَنَا

تے جد کیہا گیا واسطے انہاندے جو تابع ہوو اس چیز دے جو اتاری اللہ نے کہیا انہاں بلکہ پیروی کراں گے اس چیز دی جو پایا اساں اپر اوسدے باپاں اپنیاں نوں

و چون گفتہ شود ایشان را کہ پیروی کنید چیزے را کہ فرستاد خدا گویند پیروی کنیم چیزے را کہ یافتیم براں پدران خود را

جد آکھیا گیا انہاں نوں پیروی کرو کتاب الٰہی
آکھن اسیں مگر اسی دے جس پر باپ وڈکے واہی

أَوَلَوْ كَانَ آبَآؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ

بھلا اگر آہے باپ انہاندے نا سمجھ دے کسے چیز نوں تے نا ہدایت پاوندے

آیا تقلید پدراں مے کنند و اگرچہ بودند پدران ایشاں کہ نمی فہمیدند چیزے را و نہ راہ می یافتند

کیا توڑی ہوون وڈکے عقل ہدایت کولوں خالی
تا بھی مگر انہاندی لگن گمراہاندے چالی

شاہ عبد القادر لکھیا جو عرباں دین خلیل وگاڑیا
بھی غیر اللہ دی نذر نیاز بھی ذبح کرن حیواناں
بھی کجھ حیواں حرام ٹھہرائے خوک حلال بنایا
تے وڈکیاں چالاں سند بتاون چال شرک وہی
ہک بیوہ زناں نہ عقد کراون کہن نہ چال ہماری
ہک نیل نہ پہنن ہندواں وانگوں مسلمان سداون
ہک کسی دودھ نہ دیون ڈوماں ہور بعضیاں قوماں
حل حرام بتاون والا اللہ باجھ نہ کوئی
وچ تفسیر کبیر مولانا فخر الدین جو رازی
اس آکھیا ڈٹھم ہک گروہ مقلد جو فقہاواں
وچ بعض مسائل مذہب بنیوں انہاں خلاف جو پایا
ہو حیران ہمیرے دل تکن وچ تعجب آئے
ظاہر انہاں آیتاں مذہب کنوں خلاف بھیوے
جے خوب تامل کریں تاں اکثر لوکاں ایہ بیماری
بھی وچ تفسیر کبیر لکھیا ہے واجب اے عامی
برتداں رد تقلید جو عالم اہل ہدایت پاوے
جے مسئلے کجھ دلیل نہ جانے نا اہل ہدایت ناہیں
لا یعقلون ولا یہتدون بھی اس پر صادق آوے

غیر اللہ نوں پوجن لگے خانہ دین اوجاڑیا
جو ہے مردار تے کفر صریحا بگڑی چال شیطاناں
تا انہاں آیتاں اندر اللہ رد تنہاں فرمایا
اپنے دلوں بناون مسئلے شرع خلاف تباہی
ہک چاچیاں دھیاں نہ جائز جانن تابع رسم کفاری
ہک کھیو ترازو گھٹ نہ تولن وڈکیاں سند لیاون
ایویں ہور ہزاراں رسماں چال وڈیریاں شوماں
جو اپنے دلوں بناون کافر اگلہن نہ ڈھوئی
اپنے ہتھاں دوں ہک لیایا عجب حکایت تازی
میں بہت آیات کلام اللہ نہیں پڑھ کر انہاں سناواں
نہ کرن قبول آیات قرآنی نا سن دل وچ لایاں
جو کیونکر عمل کیجے انہاں ایہ اگلے ہل سدھائے
نہ اگلیاں کنوں روایت کائی کیونکر عمل کچھیوے
ایہ رگ رگ اندر مرض رچیا کجھ نہیں علاج کاری
جو اوہ تقلید کرے علماء دی وچ شرع احکامی
اہل ہدایت اوہ جو ہر کجھ نال دلیل بتاوے
تا اس دے مگر نہ لگن جائز عامی کسے کداہیں
جو عقل ہدایت تھیں خود خالی ہوراں کی راہ لاوے

وَمَثَلُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا كَمَثَلِ الَّذِيْ يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ اِلَّا دُعَآءً وَّنِدَآءً

تے مثال ایہناں لوکاں دی جو کافر ہوئے مانند مثال اس شخص دی ہے جو آواز کردا ہے نال اس شے دے جو نہیں سندی مگر بلاونا تے پکارنا

و مثال پند دادن کافراں مانند حال آنکس است کہ بانگ میزند بآنچہ کہ نمیشنود مگر خواندن و آواز بلند کردن

تے مثل جو کرداوعظ کفاراں وانگ اس شخص شمار
جو کری آواز حیواناں سنن نہ باجھ آواز پکاروں

جویں چھیڑو کری آواز ایڑ تہناں سمجھ نہ باہجھ آوازوں
ہک کہن مراد پکار کفار جو اللہ باہجھ پوکاروں
یا جیونکر وچ پہاڑ یا کھوہ وچ کیے آواز جیکوی
اینویں انہاں جواب بیہودہ مگر یوواں اساں جانا

تویں اہل کفر نوں باہجھ آوازوں سمجھ نصیب وعظوں
کجھ نفع نہ اوس پکاروں مگر آواز پکار شماروں
الٹا سنے آواز جو استھیں سمجھ نہ حاصل ہوی
نہ کجھ دلیل نہ حجت لیاون انہیاں نوں انگ سدھانا

صُمٌّۢ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَعْقِلُوْنَ

بولے گنگے انھے ہیں　　　فر اوہ نہیں سمجھ دے

ایشاں کراند گنگان اند کوراں اند پس ایشاں نمی فہمند

اوہ بولے گنگے انھے کافر حقوں سمجھ نہ دھر دے
حق نہ سنن نہ کہن نہ ویکھن بری پریرے مردی

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُلُوْا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ وَاشْكُرُوْا لِلّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُوْنَ

اے اوہ لوگ جو ایمان لیائے کھاؤ پاک چیزاں تھیں جو رزق دتا اساں تساں نوں تے شکر کرو واسطے اللہ دے جیکر ہو تسیں اوسدی بندگی کردے

ای آنانکہ ایمان آوردہ اند بخورید از پاکیزہ ہا آنچہ روزی دادیم شمارا و شکر کنید برای خدا اگر او را می پرستید

اے اہل ایماناں کھاؤ پاک جو دتا اساں تساں نوں
جو مسلم ابوہریرہ کنوں جو پیغمبر فرمایا
اس اہل ایماناں حکم کیتا جو کیتس حکم رسولاں
فر کیتا ذکر نبی نے شخص جو کرے سفر دراز اں
اس طعام شراب لباس حرام حراموں پرورش پائی
وچہ مظہری بیہقی دیلمی کنوں بہی طبرانی تھیں لیاوی
معاملہ میرا نال جناں انساناں عجب سنائیں
میں رزق دیواں دن رات ہمیشہ جناں بھی انساناں

تے شکر کرو رب نے تسیں کرے پوجا خاص جناں نوں
ہے اللہ طیب پاک قبول نہ کرے جو پاک نہ آیا
جو کھاہو پاک حلال تے کرہو نیک اعمال قبولاں
گرد آلودہ ہتھ لیا رب یا رب یا رب راناں
کویں قبول دعا فر اسدی ویکھو معالم بھائی
ابو دردا کہے جو نبی کہیا ایہ اللہ خود فرماوے
میں پیدا کراں تہناں اوہ احمق پوجن غیراں تائیں
اوہ شکر گزاری کرن غیراں دی الٹی سمجھ نہ دانال

له قوله اس اہل ایماناں الخ ... الذین امنوا کلوا من طیبات ما رزقنکم ... یا ایہا الرسل کلوا من الطیبت واعملوا صالحا ... سورۃ مومنون

سیقول

اِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيْرِ وَمَآ اُهِلَّ بِهٖ لِغَيْرِ اللّٰهِ

تحقیق حرام کیتیس اوپر تساں مردار تے لہو تے گوشت خوک تے جو چیز پکاریا گیا نال اس دے واسطے غیر اللہ دے

جز این نیست کہ حرام کردہ است بر شما مردار و خون و گوشت خوک را و آنچہ آواز بلند کردہ شد بآں برای غیر خدا

ٹھیک حرام تساں پر ہے مردار تے لہو ٹھہرایا — نے گوشت خوک تے جو کجھ غیر اللہ دے نام ہولایا
میتہ اوہ حیوان اہی جو باہجھ ذبح مرجاوے — ہک مچھی ہور ٹکڑی مردہ روا نبی فرماوے
تے لہو کنوں مراد جو گل تھیں وقت ذبح دے جاری — جو باقی وچ رگاں ہور گوشت نہیں حرام خواری
دو مردار حلال جو مچھی ٹکڑی نبی بتائے — دو لہو حلال جو تلی کلیجی وچ حدیث ایہائی
حیوان نوں ندے تھیں عضو جو کٹن اوہ مردار حد ہوون — نہ وچ روا نہ ورتن چربی جو مردار خبیثوں
جسم مردار دا باعث باہجھ نہ وچ ورتن آیا — بیع مردار حرام اجماعوں مظہری اندر پایا
وچ صحیح بخاری مسلم جابر کنوں روایت لیائی — جو سال فتح دے مکے دے وچ ہیں سنیاں جو نبی بتائی
جو رب رسول حرام کیتی بیع خمر اتے مرداراں — بھی وچ خوک تے بتاں اگوں عرض کیتا یاراں
جو ایہ مردار دی چربی وچ لوگ تے بالن دیوے — بھی چمان چرب کرن ہور کشتیاں انہاں حکم کی تھیوے
نبی کہیا ایہہ کجھ نہ جائز سب حرام یقینی — فر کہیا جو ماری رب یہوداں رسم کڈھی بے دینی
جاں چربی تہناں حرام کیتی رب چربی انہاں پگھاری — ڈل وچ مل اوسدا کھاون حیلہ کیتا جاری
ایہ قاضی شیخ ثناء اللہ وچ مظہری لکھ سدایا — تے ما اہل لغیر اللہ تفسیر عزیزی پایا
جو جہت تقرب غیر اللہ دے بندیاں نذر کریندے — اوہ بیندے نیک بیزار انہاں تھیں راہ شیطانی وبیندے
ہیں وچ حصن الایمان اوہ مطلب سب عزیزی والا — ہو خبر کر کے لکھیا روشن عامی پڑھے سو کھالا
عزیزی والا وڈا محدث مجتہد جگ جانے — شمس الہند کہن تس عالم عربی دور ٹکانے
بھی والد اوسدا شاہ ولی اللہ بحر علوم ایہائی — تے شاہ رفیع الدین تے عبد القادر اسد ابھائی
تے اسمعیل شہید بھتیجا ٹھاٹھاں علم ابھارے — تے مولانا اسحاق نواسہ جگاندے جگ تارے
پورب ہند پنجاب بنگالہ دکھن سندھ ولایت — خوشہ چین انہاندے گھر دے عالم اہل ہدایت
ایسا عالی شان گھرانہ ہور نہ سنیاں کوئی — ایہناں ملکاں اندر ہر نوں فیض انہاں تھیں ہوئی

سیقول

ایہ سارے سنے شاگرداں قائل حرمت اس حیوانے
پھر بھانویں عادت نال پڑھن بسم اللہ حل نہ تھیوے
جویں شیخ الاسلام جو ابن تیمیہ مشہور نامی
وما اہل لغیر اللہ تھیں ظاہر ایہہ دسیاوے
جے نیت غیر تا حرمت ثابت بھانویں سو نہوں نہو لے
جویں قربا کہی کارن کٹھا طیب حل ایہا ای
انیویں جہت تقرب بندیاں کٹھا خبث تھیوے
جو قرب ضا ربانی وچہ نماز اتے قربانی
یعنے شروع کماں وچہ بسمل نام اللہ تھیں باری
جد نام عیسے یا ہور کس کٹھی کہن حرام تمامی
جو آکھن نام خدا ابن کٹھی خاص حرام ایہا ای
اوہ غلط کہن اس عکس جے کہندے سدا اوجہ جھگیرا
اس کفروں جو غیر اللہ تھیں چاہے مدد یاری
بھانویں پڑھ بسم اللہ کٹھا نیت کرن تباہی
جو جہت تقرب روحاں ہور ستاریاں دیوان یا باز
جو ایہ مرتد نہ ذبح حلال انہاندی ہرگز تھیوے
بھی جاہگ تیاں ذبح کرن تھیں منع حدیثوں آیا
ایہ ابوداود روایت کیتی ابن عباس سناوے
جو ریس برلیسی ضد لضدی کہندے انہاں تائیں
سو سو اٹھ کٹھا ہر اپنا لوک لٹن اٹھ دہائے
کہیا پکار پکار جو لوکو ایہناں ماس نہ کھاؤ
جو غیر اللہ دے کارن کٹھا بھاویں بسمل کیتی
جاں اہل لغیر اللہ وچہ گنیاں ایہ اصحاباں

جو غیر اللہ دی کارن مشرک کردے نذر دیوانے
انیویں بہت محقق لکھے آکھن خیال کچیوے
وچہ صراط المستقیم اس لکھیا خوب گرامی
جو غیر اللہ دی نیت تقریب ذبح جو کیتا جاوے
جو نام عیسیٰ دے کٹھا تس تھیں حرمت وہ اس توں
اس کو لوں جو کھاون کارن کٹھا نام خدائی
اس کو لوں جو کھاون نوالے بندی نام کہیوے
ستھیں وہ جو بسمل پڑھیاں شروع کیا وچہ جائی
عبادت ہی یہ وچہ قرآن نماز عبادت بھاری
تا جہت رضا تقرب عیسیٰ کٹھی سخت حرامی
تے غیر اللہ دے کارن کٹھی کہن حرام نہ بھائی
عبادت غیر اللہ دی جیونکر ایہی کفر وڈھیرا
جو غیر اللہ دی نیت کٹھا ہندی حرمت بھاری
جویں منافق اس امت دی ڈبے وچہ گمراہی
ذبح کرن ہور مشک وہو کھاون کرن او ایہن میاں
جناں کارن ذبح کرن تھیں منع حدیث وکھیوے
معاقرۃ الاعراب کنوں بھی منع نبی فرمایا
اوہ ما اہل لغیر اللہ تھیں ابن عباس ٹھہراوے
ایہ دو شخصاں وچہ گھوڑے کیتا آہا علی اتھائیں
تا دلدل تے چڑھ حیدر کو فیوں جلدی باہر آئے
ہے ٹھیک اہل لغیر اللہ ایہے اس نہ جاؤ
وما اہل لغیر اللہ وچہ داخل حرمت لیتی
تاں معلوم ہویا جو حصر نہیں جویں کہیا بعض کتاباں

سیقول ۲

جو غیر اللہ دے ناموں کٹھا اوہ حرام ایہا ہائی
بھی وچہ تفسیر ابن تابعیناں دیاں اینویں لکھ سدھا ہے
قرب رضا غیر اللہ کارن سب حرام ایہا ہائی
وچہ تفسیر مجاہد ہور قتادہ ہور حسن دے
نصب آہے کہ جتھے مشرک انہاں پوجا کردے
سب وچہ صراط المستقیم ایہ شیخ اسلام لیایا
تے ضد نہ کریں پھر ادا مسئلہ سمجھیں با انصافوں
وچہ در المختار کہیا جو ذبح حیواں کر بندے
حرام ہویا اوہ وما اہل لغیر اللہ وچہ آیا
تے جے مہمان کھواون کارن کٹھا حل ایہا ہائی
فرق دوہاں وچہ ایہو جیہڑا ابھی کارن مہماناں
اینویں جہت ولیمہ دعوت یا وچہن نوں کہندے
جو آپ کھاون یعنی یا مہماناں یا ہور خویش بیگانے
تے جو سردار آئے نوں کہندے آہیں کھواون ناہیں
جو ہندی عزت خاطر کٹھا گوشت اوہ نہ کھاوے
اوہ کہن والا اک آکھن کافر بعضے آکھن ناہیں
معین الدین کہیا جو عادت مردیاں کارن کہندے
جے مقصود ہووے تنہاں گوشت ہویاں ارواح کھواون
یا نذر اللہ دی یعنے جے رب میرا کم سوارے
اس گوشت کارن کہو جو بکرا گوشت کھل ایہا ہائی
یا ارواح کسے دی بکرا زندہ دیوے کوئی
تے جے کر ذبح میت دی کارن قرب رضا تس جا ہے
قرب تقرب یعنے نیڑے ہووان طرف کسی دے

بلکہ جو غیر اللہ دی خاطر کٹھا حرمت آئی
وما ذبح علی النصب حیوان جو کٹھا جائے
پڑھ تکبیر یا بن تکبیروں ایہہ تفصیل نہ کائی
جو غیر اللہ دے کارن کہندے ہر جا حرمت بیندے
ذبح بھی کر دے انہاں کارن قربت تنہاں جیت دہر دے
بھی فقہ فتاویاں ہو کتاباں لکھیا اینویں پایا
تا حرمت نذر جہالاں والی وکھیں ہا بجہ خلافوں
سرداراں دے آون کارن عزت انہاں دیندی
بھانویں پڑھ بسم اللہ کٹھا صاف حرام بتایا
ایہ عزت مہمان ایہی جو سنت نبیاں آئی
اوہ ذبح اللہ دی کارن ہے لئے نفع جہت انسانا
ایہ ذبح ایہی سب اوتوں جائز نفع بندے تس کہندے
ذبح کیتی اوہ حل ایہا ہائی عالم کہن لگا نے
جے او سدے کھاون کارن کٹھی تہیے حلال نہ ہائی
ایہ تعظیم غیر اللہ کارن ندے حرام سدا وے
ایہہ بہت کتاباں اندر مسئلہ غافل سمجھ کداہیں
بالتفصیل جواب ایہی اس عالم دینی کہندے
ایہ ذبح اللہ دے کارن جائز ہویا ثواب پہنچاول
تا اتناں اس ارواح فلانے کہاں فقیر وچاری
ایہ ذبح اللہ دے کارن ہی پڑھ بسمل چھری وگائی
اینہیں وچہیں حل جو ذبح اللہ دے کارن ہوئی
اوہ ٹھیک حرام اگرچہ پڑھ بسم اللہ کاتی واہے
اتھے جسمی قرب مراد نہیں بل ہوونا خوشی اسی دی

مشرک ڈھو ٹن خوشی ارواح پیراں ہوویواں پر یاں
ایہا ال اجماع حرام جو نذراں دین انہاں نوں ڈردی
جے مشرک آپ کٹھی پڑھ بسمل ماس حرام ایہا ای
جے مالک والی نیت کٹھی ماس حرام کھانو
کٹھی اوہ مردار نہیں پر کھاون ماس نہ آیا
غیر اللہ دی نذر نہ جائز مطلق منع ایہا ای
ولیاں نبیاں نہ اماماں ہور شہید اصحاباں
جے اس منظور ثواب خیرایت روح تنہاں پہنچائے
ہو نائب وانگ وکیل تنہاندی طرفوں کرے خیرایت
یا اللہ ذبح حیوان کرے اس ذبحوں اجر جو پایا
شاہ عبد القادر کہیا جو للہ دیوے نذر نیازاں
اس تھیں نفع نہیں کجھ رب نوں ہے تس فرمانداری
فر جو کسے بزرگ کارن دیوے ایہ طریق ایہا ای
جان ربدی حکم موافق دلتس نفع فقیراں پایا
اس صورت وچ شک نہ ہرگز جائز شبہ ور ائیں
اوہ چیز کری حق اوسدا فر اوہ لوکاندی کم آوے
تے جیکر دیوے پیراں ولیاں قصد تنہاں چاپلوسی
ہذا لسا کافر کہندی ایہہ شے اللہ تائیں
فر جیہڑا نام بتاں دی کیتا جے اوہ ہندا یاون
اوہ ہندا کرن اللہ دے نام تے جیکا نام بتاندی
ہن کلمہ گو مشرک بھی وٹھنڈا ہور پیراں کردے
جوئیں سنیاں شہر و باہیں انہاں دیگاں بہت چڑھایاں
تے ہک اللہ دے نام چڑھائی سستی چاول ہندے

نفع امید نہ یا نوں ڈردی نذراں لازم دھریاں
تے سوہن باجھ اللہ تھیں نفع زیان خیال نہ کردی
جے اس دی چھوڑ کہے پڑھ بسمل چھری چلائی
تے اسدے حکم خلاف نیت کہنے تا غاصب جانو
جو نکر غصب آیا چوری ڈنگر کٹھا کسے پایا
جویں در المختار تے عالمگیری اندر ویکھیں بھائی
ایہ باطل نذر حرام اجماعوں لکھیا وچ کتاباں
اسدا ایہ طریق جو نائب آپ تنہاں بن جائے
قرب رضا اللہ دی کارن نا تنہاں قرب رعایت
اوہ اجر ارواح مویاں یا زندے دیوے جائز آیا
جتھے دیون رب حکم کرے تتھے دیون سمجھو ازاں
چیزوں نفع فقیر تے دیندی نفع ثوابوں جاری
جو اسدا نائب بنکر فقراں دیوے حبت خدائی
اس دین والے دی بدلے اجر اس بزرگ نوں ملدا آیا
یا دیون والا فقر ٹھہراوے اوس بزرگ دیتا ائیں
نا اسدا اجر ملے بزرگ نوں اس وچ شک بتاوے
جیونکر دیندی جاہل مشرک رسم کفاراں ہوسی
ہذا الشرک کاننا ایہ بتاں کارن شرک ادائیں
تے اللہ والا جیکا ڈردے اوہ حیوان وٹاون
ایہ بری رسوم کفاراں اللہ قصہ کرن انہاندی
ہندی چیز خدا نوں جنگی دیہن پیراں نفع ڈردی
عمدی چاول گڑ گھیو وافر نام جو پیر لگایاں
گڑ گھیو اس وچ تھوڑا ویکھو حال عقیدے گندی

فرانہاں گند عقیدے والیاں کرن گند ہی تاویلاں
اہل علم نوں فرض جو گنڈیاں خوب طرح سمجھاون
ہے وچ تفسیر کبیر لکھیا ہور اندر نیشا پوری
جو شب علما کہن جے مسلم ذبح کرے شے کائی
اوہ شخص ہویا مرتد تے کٹھے لسدی ہے مرداروں
ہے ظاہر کنوں کتاباں فقہ حدیثاں بھی تفسیراں
جے رب رضا تعظیم الٰہی خالص نیت تھیوے
تداں حیوان حلال ہووے اوہ لکھیا ویکھ فقیہاں
وچ تفسیر محقق عبد الصمد روایت لیایا
جو نیت لس تعظیم تقرب کہن تسخوں وہاون
تے جو نیت مہمان کہن اوہ گوشت حل اہیائی
تے جو سردار آئے نوں کہندی گوشت غرض نہ تنہاں
جو مہماناں دے نام ہولا کرکٹھے نہ تنہاں کھواوے
تے جو سرداراں کارن کہن کھواون انہاں تائیں
مہمان کارن کجھ کہن نہ حاجت گوشت لین بازاروں
اینویں جاں روا ہویا ندے غرض جو اس کھواون
اتہ قریہ تقرب غیر اللہ دا ذبحوں کہیا نہ جاوے
جتھے قرب تقرب غیر اللہ دے کٹھا خون وہایا
جتھے ذبح اللہ دے حکم رضا دے کارن حل اہیائی
جامع وچہ رموز لکھیا جے پڑھ بسم اللہ کوئی
جو ایہ تعظیم امیر اہیائی نا تعظیم الٰہی
جو مہماناں دے کھاون کارن کہے حلال اہیائی
بھی وچ اشباہ نظائر نقل بزازیہ کنوں لیایا

جیوں کیوں ہے واہناون ندراں لیاون خام دلیلاں
سدھا صاف سکھاون ستہ شرعی راہ وکھاون
وما اہل لغیر اللہ وچہ سورت بقر ضروری
تے قرب رضا غیر اللہ دے ذبحوں تس مقصود اہیائی
بھی جامع البیان اندر ایہ لکھیا ویکھ ہنجاروں
جو شرط حلال تقرب نیت رب دی طرف نہ بیروں
نہ شرکت غیر اللہ دی ظاہر باطن وچہ لبھیوے
جو شرکت غیر تا حرمت ثابت جیونکر جاہل سفیہاں
جے شہر والے حیوان کہن سردار شہر جد آیا
اوہ ما اہل لغیر اللہ ہے روا نہ گوشت کہاون
اتھے مقصود کھواون گوشت عزت ہوون بہائی
ہے مقصود ذبح ہور خون چلاون جیونکر جیناں
نا اسوچہ کجھ مہمان عزت جو پاس اوس وکھاوے
اتہ عزت سرداراں دی سمجھن تھیا حرام تداہیں
تس کھاون غرض نہ رت وہاون عاقل سمجھ ہنجاروں
مل بازاروں لیں یا گھر دا کہن برابر پاون
جو ذبح ضرورت رت وہاون سمجھن شرک دسیاوے
اتہ ہر صورت وچہ حرمت ثابت بہت کتاباں پایا
اتہ بندیاں مہمان یا دوجے کھاون ہوون بہائی
ذبح کرے سردار آئے نوں حرمت ثابت ہوئی
ایہ نا سردار کھواون کارن کردے تسے بناہی
اینویں ایہدی اندر لکھیا ویکھیں جامع بہائی
جو حج یا جنگوں آیاں کارن کہنا کفر بتایا

ف اجمع العلماء لو ان مسلما ذبح ذبیحۃ وقصد بذبحہا التقرب الی غیر اللہ صار مرتدا وذبیحتہ ذبیحۃ مرتد۔ اجماع کیتا ہے عالماں نے جیکر کوئی مسلمان ذبح کرے نال ذبح اوس حیوان نوں تقرب غیر خدا دی دے ہو گیا اوہ شخص مرتد تے کٹھی اوسدی حرام مردار ہے

سبق ۷

عبارت تفسیر کبیر ایتھے نہیں پوری دی ہے اس وچ لفظ مثال العلماء دو لانبدے ہن جیہڑے نقلاں معتبراں وچ ہے اجمع العلماء لکھیا ہے وچ نسخہ قال العلماء ہی لکھیا ہے ایتھے اختلاف نسخیاں دا ہے واللہ اعلم بالصواب

بھی وچ کتاب الصید ذبح قربانی دی اشاہوں
بھی وچ صحیح مسلم ہور مسند احمد نبی بتایا
وچ سنن ابوداؤد حدیث جو پیغمبر فرماوے
معنے ایہناں حدیثاں شارح لکھدے لعنتوں بھائی
بھاویں پڑھ بسم اللہ کُہے تے بھاویں اسم ورائیں
بہی گاں یا دنبہ پاس قبر دے کہن حلال نہ آیا
ایہ ابوداود روایت یعنے ذبح جو پاس قبر دے
یا نویں عمارت پاس کہن یا جاں گھر نواں خریدے
جو ڈردی کہن جناں تھیں برتناں دتیاں دہین اندائیں
بھی ابراہیم شاہی وچ نقل تیمیہ کنوں فتاوی
بھاویں پڑھ بسم اللہ کُٹھا خاص حرام بنایا
بہی قاضیخاں ہور عالمگیری وچ فصول عمادی
وچ انہاں کتاباں حرمت فقہ حدیثاں اتے تفسیراں
جو بہیر و شیخ سدو دا بکرا کہن حلال اہیائی
اوہ جنگل بیلے جان نہ کہن نیت بری جہالاں
فر نال خوشامد ایہناں بیدیناں خام کرن تاویلاں
جو بعضیاں وچ تفسیراں قید ذبح دی وقت اہیائی
اہلال دا معنے وچ تفسیراں کرن بلند آوازہ
اینویں وچ لغات کتاباں معنے اصلی بہائی
اول اوس جواب جو حسب العادت اہل کفر دے
ایہ کسی صریح نہ کہیا مفسر لیندی سند جہناندی
بلکہ اہلال دا معنے اول رفع الصوت جو آیا
فر اکہیا جویں جو مشرک بسم اللات و عزی کہندے

جو ذبح حرام اہیر آئے نوں بھاویں اسم الاہوں
لَعَنَ اللّٰهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللّٰهِ فرمایا
مَلْعُونٌ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللّٰهِ بتاوے
جو قصد تقرب غیر اللہ دے کُہے تا لعنت آئی
وچ کنز العباد و غرائب بھی بستان تبائیں
لَا عَقْرَ فِي الْإِسْلَامِ جو منع پیغمبر خود فرمایا
اینویں ابراہیم شاہی ہور نقل فوائد کردے
جو کیتا منع ذبائح جنوں سمجھو قول نبی دے
تا حضرت منع ذبح تھیں کیتا اپنی است تائیں
جو آئے دی تعظیم نیت حیوان جو کُٹھا جاوے
جو اوہ تعظیم غیر اللہ کارن ایہ وکیل لیایا
ہور بہت کتاباں معتبراں وچ حرمت ویکھ مرادی
اوہ بھاویں پڑھ بسم اللہ کُٹھا صاف منع تقریراں
جو وقت ذبح پڑھ بسمل کُٹھا سند نہیں تہناں کائی
جو غیر اللہ تعظیم تقرب ہے منظور جنہاں لاں
چھوڑ حدیثاں فقہ کتاباں ڈھونڈن خام دلیلاں
ہور نہ تھہ کنہائیں اڑیا ایتھے شرست لگائی
جو ویکھ ہلال پکارن عادت جن خڑہے جد تازہ
فر بعض مفسر وقت ذبح دی آیوں قید ودہائی
جو من دون اللہ معنے تہاں وچ تفسیراں کردے
جو غیر اللہ دا بکرا بسمل کیتیاں حرمت جاندی
فر وقت الذبح موافق عادت انہاں لفظ وہایا
اتہ جہت مثال عبارت لکھی پچھلے ضدن کہندے

دوم جواب جو عند الذبح جے ہوندا لفظ قرآنوں [1] ۔ تد مفہوم مخالف تھیں کجھ ہوندا اجت نشانوں
مفہوم مخالف حنفی مذہب ہووے اعتبار نکوئی ۔ شافعی تس اعتبار کرن جے عادت جہت نہ ہوئی
اتھے عادت کارن عند الذبح جے لکھی قید کناہاں ۔ اس دا کجھ اعتبار نہ ہرگز نال اتفاق چواہاں
ہور قاعدہ ویکھ اصول فقہ دو وچہ توضیح بیایا ۔ اینویں سب اصول کتاباں اندر لکھیا پایا
جو مطلق حکم اطلاق اپر تس کرنا چاہیے جاری ۔ مقید تے تس عمل نہ کرن جماعت حنفی ساری
اسدیاں بہت مثالاں وچہ قرآن حدیثاں آیاں ۔ تھانوں تھائیں ذکر جو ہوسن ایتھے نا لکھ پایاں
اہل لغیر الله بھی مطلق نام جو غیر پوکارے ۔ نہ عند الذبح دی قید مقید آکھن حنفی سارے
ہک ہور شبہ وسواس خناسی بعضے لکھ سدہائی ۔ بحیرہ حام وصیلہ سائب وچہ قرآن جو آئے
ایہناں فکر سپاری سنویں انہہ ہوسی جو رب چاہے ۔ ایہ نام بناندی مشرک ڈنگر فارغ چھڈے آہے
نا انہاں لدن نہ ہین چوون نا تہناں کرن سواری ۔ نا اونہاں گھاہ پانی تہیں روکن آئی سہم کفاری
انہاں لبن نہ اہن دوده سواری دلوں حرام بنایا ۔ رب وچہ قرآن بیان حماقت جہل تہناں فرمایا
جو دلوں حلال حرام بناون جھوٹھ الله تے لاون ۔ جو الله تے بہتان بناون کدے نجات نہ پاون
ایتھے ذبح انہاندا ذکر نہیں نا حرمت حل تہاندی ۔ نا بہیر و شیخ سدو دی بکری کیا تشبیہ انہاندی
ایہی غرض جہالاں ذبح تقرب کھاون ماس کھواون ۔ انہاں غرض کفاراں ادب جیواناں نا تہناں نفع اٹھاون
ایتھے ذبح تقرب وڈی عبادت غرض انہاں غیر الله ۔ باجھوں ذبح نجات نہ سمجھن نا دل کرے لسلا
ایہناں قیاس بحیرہ سائبہ سخت ایہی نادانی ۔ ایہناں کجھیاں مجتہداں ہن گیتی دین اندر پریشانی
جے رب سول قیامت منی کرو نہ خوف جہالاں ۔ کیوں گلیانوں ہور گالو رلانا و مشرک ضلالاں
دیکھو جو متدین عالم آکھن حرمت سارے ۔ مشرک راضی ہون یا غصے یاد کھو دین ہتھیارے
نہ اہن جہناں خوشامد عادت شک شبہ وچہ پاون ۔ قبراں وچہ تے روز قیامت کیتے نوں پچھتاون

فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَّلَا عَادٍ فَلَآ اِثْمَ عَلَيْهِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝

فر جو کوئی لاچار ہویا نا تعدی کرنیوالا تے نا حدوں نکلن والا پس نہیں گناہ اپر اسدے تحقیق الله بخشنہار مہربان ہے

پس ہر کہ ناچار شود نہ تعدی کنندہ و نہ از حد گذرندہ پس نیست گناہے برو البتہ خدا آمرزندہ مہربان ست

[1] مثال مفہوم مخالف دی نال قول الله تعالیٰ دے ومن لم یستطع منکم طولا ان ینکح المحصنات المومنات فمن ما ملکت ایمانکم من فتیاتکم المومنات [illegible]

فر جو شخص لاچار ہو یا نہیں کرن تعدی والا	تے حد نہ لنگھے گنہ نہ اس پر بخشے رب تعالی
معنے بغی وگاڑن چاہن باغی شخص فسادی	عدوان ظلم ہو حدوں لنگھن ظالم معنی عادی
اک کہن جو باغی بادشاہوں تس کھانا جائز ناہیں	بھی عادی ہے اوہ جو فسادی بہتاں روا کداہیں
اک کہن جو باغی طالب کھانے باجھ ضرورت کھاوے	تے عادی اوہ جو رجھ کھاوے حد لنگھاوے
ابو حنیفہ کہے جو حضرت قدر ضروری کھاوے	جتنے نال بچے اوہ مرنوں اوہ نہ روا بتاوے
تے مالک کہے جو رجن تائیں کھانا روا ایہا ئی	تے شافعی دے دو قول دوہاں جیوں ویکھو معالم ایہا

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا ۙ

تحقیق اوہ لوگ جو چھپاون اس چیز نوں جو اتاری ہے اللہ نے کتاب تھیں لے خریدن نال اوس دے مل تھوڑا

البتہ آنانکہ میپوشند آنچہ فرود آوردہ است خدا از کتاب و می ستانند بعوض وے بہائے اندک را

ٹھیک جو لوک چھپاون جو رب وچہ قرآن اتاریا	تے بدلی اوس دے قیمت تھوڑی لیکر کماں بیہریا

أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

اوہ لوک نہیں کھاندے وچہ پیٹاں اپنیاں دے سوا اگ دے تے ناں کلام کریگا نال انہاں دے اللہ دن قیامت دے

آن گروہ نمی خورند در شکمہائے خود مگر آتش را و سخن نگوید با ایشان　　خدا روز قیامت

ایہ لوک نہ کھاون پیٹ اپنے وچہ باجھوں اگ انگیار	نہ رحمت سخن کریگا نال انہاں دے اندر حشر دیہاڑے

وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ

تے نہیں پاک کریگا انہاں نوں تے واسطے انہاں دے ہے عذاب دردوالا ایہ لوک اوہ ہن جو خریدیا گمراہی نوں نال ہدایت دے

و نہ پاک سازد ایشان را و برای ایشان عذاب دردناک ہست ایشان آنند کہ خریدہ کردند گمراہی را بعوض ہدایت

نہ پاک گناہوں کری انہاں تہاں سخت عذاب او کھیائی | ایہ ہیں وہ جنہاں ہدایت بدلے گمراہی بدلائی

وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ ۚ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ

تے خریدیا عذاب نوں نال بخشش دے پس کیا صبر کرنے والے ہین اوپر آتش دے

و اختیار کردند عذاب را بعوض آمرزش پس چہ شکیبا اند ایشاں بر دوزخ

تے پھر عذاب قبولیا رب دی بخشش نال وٹایا | پس کیا صبر دلیری ایہناں اوپر دوزخ آیا

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ

ایہ سب کجھ نال سبب اس دے ہے جو تحقیق اللہ نے اتاریا کتاب نوں نال سچ دے یعنے توریت تے قرآن نوں

این ہمہ بسبب آن است کہ خدا فرود آورد کتاب را براستی

ایہ قہر عذاب اس جہت جو اللہ سچ کتاب اتاری | انہاں قہر قبولیا حق نہ منیاں سخت ہوئی انکاری
ہک کہن ضلال دلیری ایہناں حاصل اس پاروں | جو وچہ قرآن گہیا رب ایہناں نفع نہیں اندا روں

وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

تے تحقیق اوہ لوک جو جھگڑا کیتا انہاں وچہ کتاب دے البتہ وچہ خلاف دور دے ہیں

والبتہ آنانکہ اختلاف کردند در کتاب البتہ در مخالفت دور اند از صواب

نے ٹھیک جو کرن خلاف کتاباں ہسند کجھ نہ سندے | اوہ وچہ خلاف ضلال دوراڈے جاندی کار نہ بندے
جو پڑھن کتاب تے حق چھپاون آیت حق تھاندے | یہو نصاریاں عالم یا علما محمدیاں دے
علما یہود جو حق چھپاون بدلہ لیس جہالوں | جو صفت محمد وچہ توریت چھپاون کہن جالوں
بھی اس امت دی عالم سب جو علموں دنیا کھاندے | انہاں جاہل کرن جو شامد نذراں لیندے حق چھپاندے

لَيْسَ الْبِرَّ أَن تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ

نہیں نیکی ایہو جو پھیرو تسیں موہاں اپنیاں نوں طرف مشرق تے مغرب دی ایہ صاحب نیکی دا اوہ ہے جو ایمان لیایا نال اللہ دی

نیست نیکوکاری آنکہ متوجہ کنید روہا خود را بطرف مشرق و مغرب لیکن صاحب نیکوکاری آنست کہ ایمان آورد بخدا

نیکی ایہو نہیں جو منہ تسیں چڑھدی لہندی بنے	ایہ نیکی والا اوہ جو اللہ نوں ہک منے

وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالْكِتٰبِ وَالنَّبِيّٖنَ ۚ وَاٰتَى الْمَالَ

عَلٰى حُبِّهٖ ذَوِى الْقُرْبٰى وَالْيَتٰمٰى

تے نال دینہ قیامت دے تے فرشتیاں اندر تے کتاباں اندر تے پیغمبراں اندر تے دینا مال اپنا ایہ محبت اسدی کے سکادت والیاں نوں تے یتیماں نوں

وبروز قیامت و فرشتگان و کتاب و پیغمبران و بدہد مال بوجود دوستی آں صاحبان قرابت را و یتیماں را

تے منے روز قیامت ملکاں کتاباں ہور نبیاں	تے دیوے مال پیار اخویشاں ہور یتیم صبیاں

وَالْمَسٰكِيْنَ وَابْنَ السَّبِيْلِ ۙ وَالسَّآئِلِيْنَ وَفِى الرِّقَابِ ۚ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَ

تے محتاجاں نوں تے راہ مسافراں نوں تے سوالیاں نوں تے وچ گرداناں چھوڑاونے دے تے قائم کیتا نماز نوں تے دتی زکوۃ

و فقیران او مسافران و سوال کنندگان و خرج کرد در آزادی گردنہا و برپا کرد نماز را و داد زکوۃ را

تے محتاجاں اتے راہیاں سوالیاں وچ غلام آزادی	تے قائم کرے نماز تے بھرے زکوۃ جو جہت خدا دی

وَالْمُوْفُوْنَ بِعَهْدِهِمْ اِذَا عٰهَدُوْا ۚ وَالصّٰبِرِيْنَ فِى الْبَاْسَآءِ وَالضَّرَّآءِ

تے پورا کرنے والے ہیں نال قول قرار اپنے دے جس وقت عہد کیتو نے تے صبر کرنیوالے وچ تنگدستی تے سختی دے

و وفا کنندگان بعہدہائے خویش چوں عہد کنند و صبر کنندگان در تنگدستی و سختی

تے پورا عہد کران جد بدھیندیاں نال اہا ربدے	تے صبر کرن وچ تنگی سختی دل تھیں نال ادب دے

وَحِيْنَ الْبَاْسِ ۗ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ صَدَقُوْا ۗ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُوْنَ

تے وقت جنگ دے ایہ اوہ لوگ ہیں جو سچ بولے ایہ لوک اوہی پرہیزگار

و در وقت جنگ این گروہ ایشانند راستگو و ایشانند پرہیزگاران

تے وچ لڑائیاں صبر کماون ٹولہ ایہہ سچیارے
تے اوہی با پرہیز حامون شبھول ہمن گنہگارے

سیقول ۲

بو معنی نیک عمل جو جنت وچ لے جاوے
بعضے کہن یہود نصاریاں حق ایہہ آیت آئی
تے پڑھن نصاری مشرق دیول ہر اک سخن الاوے
جو ہو نہہ فیرن کجھ بر نہیں ایمان نہ جد لگ پورا
جے رب قیامت کل فرشتے کل کتاب الٰہی
تے بعضے کہن جو مومناں دے حق ہے ایہہ آیت آئی
دوجا فرض نماز جو بھاویں کیہڑی طرف گذارن
جاں ہجرت فرض بھی ہور فرائض جداں شرعی بنیاں
جو صرف نمازاں کی طرف پڑھن تھیں نیکی پوری ناہیں
بھی دیون مال پیارا جد وچ صحت حال حیاتی
کسے کیتا سوال نبی نوں صدقہ اعظم کیہڑا
ناوہ جو دہل کرے وچ صحت کسینوں کجھ ندیوے
ہن تنگی خوف نہ رہیا تے جانوں بہرے کم نہ آوے
تے خویشاں نوں دیون بیگانے نالوں دونا اجر لہیائی
ابن سبیل مسافر راہی یا مہمان جو آوے
سوالی سوٹرن منع حدیثوں جو کجھ رب سو دیوے
وفی الرقاب غلام مکاتب یاری کر کے چھوڑاوے
تے عہد مراد جو نال خدا دے قسم نذر پیمانوں
باساء حالت تنگی سختی ضراء دکھ بیماری
علی کہے گھمسان جنگاں وچ مرد رکدے نہ ڈولی

یعنے نیکی کل نہ ایہ جو منہ اک طرف بھواوے
پڑھن یہود نماز ڈلاہ دل بیت مقدس بھائی
جو سادی طرف کرن منہ نیکی اسدو ہاں جھوٹھا وے
تے باقی عمل جو ذکر ہوئے ایہناں باجھ بھی کم ادھورا
بھی کل پیغمبر منو مومن نہیں تاں کافر واہی
جو وقت شروع اسلام دو وضن شہادت کلمہ بھائی
جو دو دویں ادا کرے اوہ جنت جاوے دو ویں تارن
تے کعبہ ہویا مقرر قبلہ ایہ چیزاں رب گنیاں
جاں اگلے سب اعمال بھی ہوون پورے ہوگ تد ایہی
جو وچ بخاری ہور معالم خبر صحیح اتھائی
نبی کہیا وچ حالت صحت خوف فقر دی جیہڑا
موت قریب کہے اوہ چیزاں فلاں فلاناں لیوے
ہن دیون دا اوہ نہ درجہ جو وچ صحت پاوے
ایہ نالے صلہ تے نالے صدقہ خبر نبی فرمائی (پہونچدی خویشاں ۱۲)
جس رب قیامت منی عزت ضیف نبی فرماوے (مہمان ۱۲)
بھاویں گھر دیے دا سر یا سوالی بھی اوہ لیوے
ہک کہن غلام آزاد کرے یا قیدوں کسی بچاوے
بھی بندیاں وعدہ سچ امانت ادا کرن احسانوں
حین الباس جنگ گاہاں وچ نے خصلت صبر بھاری
مرد قدم اگاہاں سب ٹھہل اسیں ہوند تس اولہ

ایہ سب تفسیر معالم اندر با اسناد لیایا
نیک اعمال خصال بہت اس آیت اندر پایا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى الْحُرُّ بِالْحُرِّ

اے اوہ لوکو جو ایمان لائے لکھیا گیا ہے اوپر تساڈے قصاص وچہ قتل کیتے گیاندے آزاد نال آزاد دے

اے مومنان فرض کردہ شد　برشما قصاص در کشتگاں　آزاد در مقابلہ آزاد

اے اہل ایماں نوں فرض ہویا تساں اُپر قصاص قتیلاں	آزاد آزاد دے بدلے مارو آکھن جو اصیلاں

وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنْثَى بِالْأُنْثَى

تے لونڈا نال لونڈے دے عورت نال عورت دے　و بندہ بمقابلہ بندہ و زن بمقابلہ زن

غلام غلام دے بدلے مارو زن بدلے　قصاص وچ اسنے کرن برابر نال ترازو عدلے

دو لڑے قبیلے اوس تے خزرج کنوں اسلام اگیرے　فر مسلم ہوئے قصاص نہ لیتا جھگڑے کرن ڈھیرے

ہک فرقہ دوجے نالوں اشرف عزت وددھ سد یوی　ایہناں قسم کیتی رن ساڈی بدلے دو جیاں مریوے

غلام اساڈے بدلے حر انہاں دا قتل کرائیں　ہک مرد اساڈے بدلے دو انہاں دے مرد مرائیں

اینویں زخم اساڈے بدلے دونے زخم انہاں تھیں　حضرت پاس لیائے جھگڑا آیا وحی خدا تھیں

کیتا حکم قصاص برابر وددھ گھٹ جائز ناہیں　ناراضی ہوئی قبیلے دو وین لوں لجان تداہیں

جے حر نوں مارے حر تا بدلے اسدے حر مر یوے　اینویں لونڈا لونڈی بدلے زن بدلے زن تھیوی

جے مرد ماری عورت نوں اس زن بدلے مرد کو ہاے　عورت مرد نوں مارے مرد دے بدلے زن مروائے

جے حر غلام نوں مارے لونڈی بدلے حر نہ کسے　جے حر نوں بندہ مارے بندہ کسے کتیوں دہی

جے مومن مارے ذمی نوں اوہ مومن ناہ مریوی　تے باپ جے مارے پتر نوں اوہ باپ نہ قتل کچیوی

جے ذمی مارے مومن نوں یا بیٹا پیو نوں مارے　اوہ ذمی بیٹا قتل کچیوے ویکھو عالم پیارے

ایہ اکثر اہل علم دا مذہب تابعیناں اصحاباں　بھی وچہ حدیثاں اینویں آیا ویکھو عالم تاباں

جتھے بہتے رل ہکی نوں مارن ماری جاون سارے　جے ہکو بہتیاں قتل کرے سبھ بدلی ہکو مارے

جو جان کرا ہن قصداً مارے لس ایہ حکم ایہائی　تے خطا اندر ہے دیت ویکھو پیارے پنجویں بھائی

تے عضویاں وچہ قصاص بھی اینویں ہتھ دا اکھ کچیوے　اکھ دی بدلی اکھ کٹن نک بدلے نک کٹیوے

فَمَنْ عُفِیَ لَهٗ مِنْ اَخِیْهِ شَیْءٌ فَاتِّبَاعٌۢ بِالْمَعْرُوْفِ

پس او وہ قاتل جو معاف کیتا گیا واسطے اوسدے خون بھائی اسدے تھیں کجھ پس پیروی کرنی نال بھلیائی دے

پس کسیکہ معاف کردہ شود او را از خون برادرش چیزے پس حکم دی پیروی کردنست بہ نیکوئی

پس جو شخص معاف ہویا کجھ اسنوں خون بھرا تھیں	فر پچھا کری ولی جد منگے دیت نیک ادا تھیں

وَاَدَآءٌ اِلَیْهِ بِاِحْسَانٍ

تے ادا کرنا قاتل دا طرف ولی دے نال مروت دے ÷ وادا نمودن خون بہا بوے بخوش خوئی

تے قاتل ادا کرے احسانوں دیت دیر نہ لاوے
دوہاں دھراں احسان مروت رب سچا فرماوے
جے وارث کرے معاف قصاصوں دیت واجب ہوئی
قاتل ہر رضی یا نا رضی دیت فرق نہ کوئی
ایہ اکثر اہل علم دا مذہب تابعیاں اصحاباں
بھی وچہ حدیث صحیح دی اینویں ویکھ حدیث کتاباں

ذٰلِكَ تَخْفِیْفٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَهٗ عَذَابٌ اَلِیْمٌ

ایہ آسانی ہے رب تساڈے تھیں تے مہربانی فر جو کوئی حد تھیں لنگھ جاوے پچھے اسے تھیں پس واسطے اسدے عذاب درد والا ہے

این حکم آسانی ست از پروردگار شما و مهربانی ست پس ہر کہ از حد بگذرد بعد ازین پس او راست عذاب درد دہندہ

ایہ حکم آسانی رب لوں تساں رحمت خاص الٰہی
جو کرے تعدی بعد اسے تھیں تس سخت عذاب تباہی
جو وچہ توریت قصاص آہا یا عفو نہ دیت کائی
وچہ شرع مسیح قصاص آہا ہا کا دیت آئی
رب ایہا امت مختار بنائی رحمت نال آسانی
قاتل قتل کرن یا چھوڑن بن دیوے جانی
جے کرے معاف قبولے دیت فر قاتل نوں ماری
ایہ مارن والا مار یا جاوے اندر شرع پیارے
اس آیت وچہ دلیل جو عونی کافر ہوندا ناہیں
جو اہل ایمان مخاطب تاں لی ذکر اخوت ناہیں

وَلَكُمْ فِی الْقِصَاصِ حَیٰوةٌ یّٰۤاُولِی الْاَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ

تے واسطے تساڈے وچہ قصاص دے زندگی ہے اے صاحبو عقلاں دیو تا تسیں پرہیز کرو

و برائے شما در قصاص زندگانی ست اے صاحبان خردہا تا باشد کہ پرہیزگاری کنید

سیوطی

تساں کارن وچ قصاص حیاتی عقلمنداں انسانوں
جسنوں قتل ارادہ کیتس وہ بچدا اس ڈر تھیں
بھی وچ بیاوچ قصاص جے کیتا اگے زندہ رہسی

تا تسیں خون کرن تھیں چھوڑ دے اپنی جانوں
بھی اپنی جان بچاوے قاتل ڈر دا قتل قہر تھیں
جے اینتھے بچیا خوبی اگے کھسن بدلہ لیسی

كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا ۖ الْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ

لکھے گئی اپر تساڈے جد حاضر ہووے ہک تساڈے نوں موت جے چھوڑیا مال وصیت کرنی واسطے ماں باپ تے نیڑے سکیاں دے نال بھلیائی دے

لازم کردہ شد بر شما وقتیکہ حاضر کردہ شود کسی را از شما مرگ اگر بگذارد مالی را وصیت کردن برای پدر و مادر و خویشاوندان

فرض لکھی تساں اپر جاں حاضر موت کسے نوں آئی
ایہ اول فرض وصیت آہی ماں پیو خویشاں بہائی
بنی کیتا ہر حق والے نوں اس حق دیوایا
ہن افضل استحباب وصیت ورثہ جہناں نہ آوے
بالمعروف بھلیائی نال جے ثلثوں وده نہ ہووے
گھٹ تر ہوں افضل چوتھا پنجواں حصہ کیجے

جے چھوڑے مال وصیت مایاں خویشاں نال بھلیائی
فرمنسوخ ہوئی جد آیت ورثے والی آئی
پس نہیں وصیت وارث نوں ہن وچ معالم لیایا
بیگانے کنوں قریبی افضل جے محتاج وسیاوے
نہ کرے وصیت غنیاں جے محتاج تنگی تھیں ووی
ثلثوں وده نہ جائز دو ترہایاں وارث دیجے

حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ۝ فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَمَا سَمِعَهُ

ایہ واجب ہے اپر پرہیزگاراں دے فر جے کوئی بدلا دے ہسنوں پچھے سننے اوس دے

لازم شد بر پرہیزگاران پس ہر کہ بدل کند وصیت را بعد از آن کہ شنید آن را

ایہ واجب ہی پرہیزگاراں تے یعنے اہل ایماناں | اپن جے کوئی بدل کرے اس تائیں بعد سنن دے دانا

فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

پس تحقیق گناہ شد اپر انہاں دے ہے جو بدلاون اسنوں تحقیق اللہ سننے والا جاننے والا ہے

پس جز این نیست کہ گناہ آن بر کسانے ست کہ بدل کنند آن را البتہ خدا شنوا دانا ست

سیقول ۲

پس ٹہیک گناہ سدا اس اُپر جیہڑا اس نوں بدلاوے	ٹہیک اللہ ہے سنتوالا دانا بھل نہ جاوے
یعنے وارث یا کوئی شاہد کرے جے خلل وصیت	خلل گناہ ہویا سر اوسدے نہیں گناہ کجھ میت

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُّوْصٍ جَنَفًا اَوْ اِثْمًا فَاَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَآ اِثْمَ عَلَيْهِ

پس جو کوئی ڈرے وصیت کرنے والے سے ظلم یا گناہ کو پس درستی کرے درمیان انکے پس نہیں گناہ اوپر اسکے

پس ہر کہ دریابد از وصیت کنندہ ظلم یا گناہ پس اصلاح کند درمیان ایشاں پس ہیچ گناہ نیست بروے

پس جو ڈرے وصیت والیوں ہیلوں ظلم گناہوں	فر کرے درستی وچہ انہاندے نہیں گناہ اس اُتے

اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

تحقیق اللہ بخشنہار مہربان ہے

البتہ خدا آمرزندہ مہربان است

تحقیق اللہ ہے بخشنہار رحمت والا سائیں	اوہ بھل گناہاں بخشے دیوے مصلح اجر جزائیں
یعنے جنف منہ قیرن حق نہیں ظلم کرن کج راہی	ہک آکھن جنف خطا تے اثم جو جان کرے بدراہی
جے ویکھے شخص کسیتوں ناحق کجھ وصیت کردا	تس منع کرے ناحقوں سے عدل انصاف ام دا
یا کہیں خطا کرے جو میت جان یا بھل خطا تھیں	ولی وصی حاکم تس نے کرن درست جفا تھیں
وارثاں ہور وصیت والیاں ہر نوں حق دیواون	صلح کراون سبھناں میت بہلے مگر نہ جاون
جے پوتریاں کرے وصیت تیرے ہونداں جہان آوے	پر اسدی غرض جو باپ انہاندا اوہ حصہ کجھ پاوے
یا دہترے ہور جو ای کارن کرے وصیت کوئی	اس غرض جو بیٹی وہ ملے یا کہن جو جنف نہ ہوئی

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ

اے او لوگو جو ایمان لیائے لکھیا گیا اوپر تساڈے روزہ جویں لکھیا گیا اوپر انہاندے جو اگے تسانہیں آہے تاکہ تسیں بچو

اے مسلماناں لازم کردہ شد بر شما روزہ داشتن چنانکہ لازم کردہ شد بر کسانیکہ پیش از شما بودند تا باشد کہ

اے اہل ایمانو فرض کیتا رب روزہ اوپر تساہاں	جویں فرض اگے تہیں اگلیاں اوپر تا تسیں بچو انہاں

صوم صیام لغت وچ ٹھلن بندرہن نوں کسدے　　وچ شرع نہ کھاون پیون صحبت صبحوں تا دینہ لسدے
جو اگلیاں اتے فرض عشا تھیں تا دینہ لسدی تائیں　　بھی اس امت نوں اول اونویں کرم کیتا فرسائیں
ہک کہن جو ماہ رمضانے روزہ آہے فرض نصاریاں　　جد گرمی موسم پے علماواں کر اتفاق ہتھیاریاں
سرداراں سنگ ملکر ملیا موسم سرد بہاری　　بھی دس دن اس تقصیری بدلے جالی کیتے جاری
فرست ہور ودھائے فرتری تا پنجاہ پوجائے　　ہولی ہولی تیاک پنجاہاں بدعت کڈھدی آئے
تتقون تا تقوی کرہو تقوے صوم وسیلہ　　ہارے نفس تے شہوت ترٹے روزہ خیر گا حیلہ
یا تتقون پرہیز کروتسیں جو خواہش نفسانی　　کھاون پیون وطیون بچیو خاص بنو رحمانی

اَیَّامًا مَّعْدُوْدٰتٍ

روزے دیہاں گنویاں دے

روزہ داشتن روزہائے شمردہ شدہ

دینہ گنویں ترے روزے ہر مہینے واجب آہے　　بھی روز عاشورے روزہ واجب اللہ کرے جو چاہے
ربیع اول تھیں تا رمضان جو سال موجود آیا　　ایہ ماہ ستاراں ادہی روزے فیر حکم بدلایا
فر منسوخ کیتے اوہ روزے حکم کیتا رمضانی　　اول نسخ جو ہجرت پچھے روزہ قبلہ والی
ہک مہینہ کجھ دن اپرا اول جنگ بدر دے　　حکم ہویا رمضان روایت ابن عباس اوگردی
تے جنگ بدر دینہ جمعہ ستارہویں آہی ماہ رمضانوں　　ڈیڑھ برس ہجرت تھیں پچھے ویکھ معالم شانوں
تے بعضے کہن جو ایہ دن گنویں ماہ رمضان الہائی　　تا ایہ آیت منسوخ نہ آکھن ویکھ معالم بھائی

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيْضًا اَوْ عَلٰى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ اَيَّامٍ اُخَرَ

پس جے کوئی ہووے تساں تھیں آزاری یا اپر سفر دے پس گنتی ہے دہاں وچہ یاں تھیں

پس ہر کہ باشد از شما بیمار یا مسافر پس لازم ست بروے شمار آن از روزہائے دیگر

جو کوئی ہو وا بیمار تساں تھیں یا وچ سفر نہ رکھے　　تا گنتی اتنے ہور دناں تھیں رکھے کجھ نہ چکھے

وَعَلَى الَّذِيْنَ يُطِيْقُوْنَهٗ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِيْنٍ

تے اوپر انہاندے جو طاقت رکھن اس دی　　فدیہ ہے　　کھانا ہک مسکین دا

ولازم بر آنہا کہ میتوانند روزہ داشتن ونمیدارند فدیہ　　کہ خوراک یک درویش ست

تے اوپر اوہناں جو طاقت رکھن اسدی فدیہ آوی
یعنے روزی بدلے کھانا اک مسکین کھواوی
کہن اکثر منسوخ ایہ آیت اول سن مختاری
چاہن روزہ رکھن چاہن بدلہ دیہن افطاری
جو روزی دے معتاد نہ آہے ست پہنچے او کھائی
فر منسوخ ہویا ایہ حکم جاں اگلی آیت آئی
ہکس کہن مراد جو وقت جوانی روزی طاقت آہی
جے رکھیوس نہیں تا پیری ویلے فدیہ دیوے واہی
ابن عباس قرأت ہوروں معنی اس تکلیفان
یعنے فرض جنہاں پر روزہ قوت نہیں ضعیفانے
جیونکر بڈھا ہور آزاری بچن امید نہ جنہاں
انہاں روزہ فرض نہ رکھن طاقت فدیہ وجب انہاں
اینہیں وہیں وجہیں حکم ایہ باقی نا منسوخ ایہائی
ایہ وچ تفسیر معالم بغوی لکھیا نال صفائی
تے شاہ ولی اللہ معنے اندر فوز کبیر بتاوے
ضمیر جو وچ یطیقونہ دے طرف طعام دیجاوے
ایہ مبتدا مؤخر اس دی خبر مقدم آئی
یعنے صدقہ فطر اس واجب جسنوں طاقت بھائی
ہاں مسکین طعام ٹروپی دیون واجب جانوں
اوہ قدر جو تالیے توے گندم وزن حجاز رکھیانوں
نے کہن فقیہ عراقی واجب ادہا ٹوپہ دانے
ہاں کہن جتنا قوت اپنا اس دیون واجب جانے
ابن عباس کہے جو دیوے کھانا شام سحر دا
ایہ وچ تفسیر معالم بغوی سب روایت کردا

فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

پس جو کوئی خوشی تھیں کرے نیکی تاں اوہ بہتر ہے وسطے اوسدے تے ایہ جو روزہ رکھو بہتر ہے وسطے تساڈے جیکر ہوتسیں جاندے

پس ہر کہ بخوشی بجا آرد نیکی را پس این بہتر ست او را و آنکہ روزہ دارید بہتر ست شمارا اگر مے دانید

فر جو کوئی خوشیوں کرے خیر ایت اوہ بہتر اس آئی
تے روزہ رکھن خوب تساں نوں جے تساں علم دانائی
یعنے واجب تھیں ودھ دیون بہتر دیون والے
تے روزہ رکھن بہتر فدیوں جو اوکھیائی جائی
ہر مومن جو عاقل بالغ فرض روزہ رمضانے
اگراں ترنیہ فرقیاں نوں جائز ہے افطار بہانی
ہاں حمل والی ان انیویں عورت دودھ چنگھاوے
جے خوف انہاں او کھیائی بچے روزہ کھاون جالی
جد فارغ ہوون فدیہ دیون نالی دیہن قضائی
ایہ شافعی قول تے ابن عباس تے ابن عمر دا بھائی
ابو حنیفہ ہور بھی بہتے کہن جو فدیہ ناہیں
صرف قضا انہاں واجب جد فارغ ہون تداہیں
دوجا ٹولا مریض مسافر حائض نفسا ہوئی
نال اتفاق قضا انہاں واجب فدیہ کہے نہ کوئی

تے بیجا ٹول بیمار یا بڈھا بچن امید نہ جنھاں	نال اتفاق دیون ایہ فدیہ قضا نہ واجب ایہناں

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِیْٓ اُنْزِلَ فِیْهِ الْقُرْاٰنُ هُدًی لِّلنَّاسِ وَ بَیِّنٰتٍ مِّنَ الْهُدٰی وَ الْفُرْقَانِ

ماہ رمضان اوہ جو اتاریا گیا وچہ اوسدے قرآن ہدایت واسطے لوکاں دی تے دلیلاں واضح ہدایت تھیں تے جدا کرنے جھوٹھ سچ دے تھیں

ماہ رمضان آنست کہ فرود آوردہ شد در وی قرآن راہنمائی برای مردمان و نشانہائی روشن از ہدایت و از جدا کردن حق از باطل

اوہ ماہ رمضان اتاریا جسوچہ ایہ قرآن خزانہ	راہ نمای لوکاں ہور دلیل ہدایت جاناں
دلیلاں روشن حلال حرام بھی جدان حکم الٰہی	فرقان جو فرق کرے حق باطل وچ جدا گمراہی
کسے ابن عباس نوں پچھیا کیونکر رب اتھے فرمایا	جو وچ رمضان قرآن لتھا اوہ سب ماہاں وچہ آیا
اس آکھیا لوح محفوظوں لتھا سبھو ات قدر دی	وچہ ماہ رمضان اسمان اول وچ بیت العزت گھر دی
فیر جبرائیل لیایا وچ ئیں سالاں وچہ وار و واری	بھی ہر رمضان بنبیدی نال اوہ دور کرے بن قاری
جتنا اس تھیں اگے لتھا سارا سنے سناوے	کجھ ثابت کجھ محو کرے کجھ بھلے جیوں رب بھاوے
ہور وچہ معالم ابوذروں خود پیغمبر فرمانوں	جدا براہیم صحیفے لتھے ترجی شب رمضانوں
رات چھیویں رمضان موسی تے رب توریت اتاری	انجیل عیسے نے ماہ رمضانوں تیرہویں اتنا شماری
اٹھارہویں رات جاں ماہ رمضان زبور داؤد نوں آئی	چوبیہویں شب رمضان قرآن محمد لتھا بھائی

فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْیَصُمْهُ ؕ وَ مَنْ كَانَ مَرِیْضًا اَوْ عَلٰی سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ اَیَّامٍ اُخَرَ ؕ

پس جو کوئی حاضر ہویا تساں تھیں اس مہینے نوں تاں ضرور روزہ رکھے اوسدا تے جو کوئی ہووے بیمار یا مسافر پس شمار کرنا ہے نال دوجیاں تھیں

پس ہر کہ حاضر شود در یابد از شما آں ماہ را پس البتہ روزہ دارد آنرا و ہر کہ بیمار باشد یا مسافر پس بر وی ست شمار آنچہ فوت

پس جو حاضر گھر ہیں تساں تھیں ایس مہینے ہووے	پس چاہیے روزہ رکھے ایہ چن دچوں ہک نہ کھووے

ع بیت العزت ... سیقول ۲ ... [illegible]

تے جو کوئی ہو یا بیمار یا سفری گنتی ہور دناں تھیں
جن رمضان جو گھر وچہ رکھے تے پچھے سفر سدھاوی
پر اکثر کہن اصحاب فقیہ اس روا افطار اہیائی
روزہ رکھیا راہ وچہ پہونچی جداں کدید ہر کاتی
جو جیہڑا کم نوں خود کردے لوگ بھی ہو ہو پھڑدی
پر عذر بیماری اوہ جو روزیوں ہووے مرض زیادہ
جے روزہ تجہ تکلیف نہ دیوے چھوڑن جائز ناہیں
تے سفر اندر افطار تے روزہ ہر دو جائز آئے
وچہ سفر جے رکھی روہ نہیں فرض جب کہن قضائی
جو نبی کیہے نہیں نیکی روزہ اندر سفر کسے نوں
جو ابو سعید کہے اسیں سفر رب نال نبی دی جاندی
فرہکد وچہ جو نوں دو فرقیاں تھیں عیب نہ کوئی دھرا
بعضے کہن جو روزہ افضل بعض افطار بتاون
جو گھروں مقیم روزہ رکھ ٹریا وچہ سفر دی توڑے
احمد شعبی کہن جو اس بھی توڑن جائز آیا
جو جابر آکھیا سال فتح دے حضرت مکو دہائی
کراع غمیم مکان جاں پہونچے لوکاں خبر سنائی
تا عصروں بعد منگا کر پیالہ حضرت پانی پیتا
جاں روزی خبر نبی نوں پہونچی تدہ حضرت فرمایا
تے حد سفر دی وچہ بھی جھگڑا افطر قصر جتہ آوے

وچہ سفر مرض افطار روا فر کہے قضا تہناں تھیں
حضرت علی کہے افطار نہ اوسنوں جائز آوے
جو سر ور وچہ رمضان نکے وچہ جد نکل گردھائی
روزہ کھولدا تا فر سرور کھولیا سب لوکاں نے
ایہ وچہ معالم ابن عباسوں یکہ روایت کردے
یا اوکھا کرے تے جھلن مشکل روا افطار اعادہ
ایہ اکثر اہل علم فرماون روزہ فرض تہاہیں
بعضے آکھن روا نہ روزہ وچہ معالم بھائی
ایہ ابن عباس تے ابوہریرے عروہ دی قول اہیائی
پر اکثر کہن جو جائز روزہ بھی افطار تسے نوں
بعضے روزہ رکھدے بعض نہ رکھدے نبید کھاندے
ایہناں دوہاں کہاں نہیں کیہڑا افضل بغوی ظاہر کردا
تے بعضو دوہاں کہاں تھیں سو کہا افضل اوہ فرماون
اکثر کہن جو روا نہ توڑن پورا کرکے چھوڑے
جے سفر اندر کسے رکھیا توڑن روا خلاف بنایا
وچہ رمضان رکھیا فر روزہ لوگ بھی صائم آئے
جو روزی نہیں وچہ سفر لوکاں نوں بہت ہوئی اوکھیائی
لوکاں فر ٹھاہکناں چھوڑیا ہکناں پورا کیتا
ایہ عاصی لوگ جو حکم نہ منیاں وچہ معالم لیایا
ابوحنیفہ ترے منزل تے شافعی دو فرماوے

يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ

چاہندا ہے اللہ نال تساڈے آسانی تے نہیں چاہندا نال تساڈے اوکھیائی تے تا پورا کریا کرو شمار روزاں

میخواہد خدا بہ شما آسانی را و نمیخواہد بہ شما دشواری را و میخواہد کہ تمام کنید شمار را

چاہے اللہ تساں آسانی ناچاہے او کھیائی — تے پورا کرو شمار دناں جو کھادھے ہو وچہ قضائی
شافعی کہیا جو سو کھا کم قبول رب نوں بھاوے — یعنے سفر مرض وچہ بہتر روزہ چھوڑیا جاوے
سن وچہ معالم ابن عمر تھیں جو سرور فرمایا — جو چن انتر یہ روز ہونداں طلب کرن چن آیا
چن ڈٹھے باجھ نہ رکھو روزہ ڈٹھے باجھ نہ چھوڑو — جے چھپ ہووے تریہ پورے کر ہو تھیں نکھوڑو
شعبان انتر یہ روز گیا رمضان نہ چن دسیایا — ایہ شک دہاڑے روا نہ روزہ منع نبی فرمایا
تے جو رمضان انتر یہ گذرے چن شوال نہ دسے — تریہواں روزہ فرض ایہی ہر فطر نہ جائز کسے
بھی اگے ماہ رمضانوں ہکدو روزے منع بتائے — جو عادت کسی موافق روزہ جائز تس فرمائے

وَلِتُکَبِّرُوا اللّٰہَ عَلٰی مَاھَدٰیکُمْ وَلَعَلَّکُمْ تَشْکُرُوْنَ

تے چاہیدا ہے نال وڈیائی یاد کرو اللہ نوں اپر اس نعمت دی جو راہ دکھایوس تسانوں تے تاں تسیں شکر کرو

و تا بہ بزرگی یاد کنید خدا را بہ شکر آنکہ راہ نمود شمارا — و تا باشد کہ شکر گذاری کنید

تے پڑھو تسیں تکبیراں کر ہو اللہ دی وڈیائی — جو خیر دا راہ دکھایوس تاں تسیں کر ہو شکر ادائی
جو ماہ رمضان بتایوس ساہنوں دیہ توفیق رکھایوس — سب امتاں تھیں خاص امت نوں اسدا اہل بنایوس
ابن عباس کہے اس معنے تکبیراں شب عید — نال آواز بلند تکبیراں کہندے یار نبی دے
معالم وچہ رمضان فضیلت بہت حدیثاں لیایا — با اسناد حوا ابوہریرہ کہے نبی فرمایا
جو ماہ رمضان جاں آوے اللہ شیطاناں جکڑاوے — جنت دے دروازے کھولے دوزخ بند کراوے
بھی آکھیا پہلی شب رمضانوں شیطوں جکڑے جاون — بھی ہر گز جن شیطاں دوزخ دے در بند کراون
تے جنت دے در کھلن وچوں بند نہ ہووے کوئی — تے کہے منادی اگے آو طلب نیکی جس ہوئی
تے جسنوں طلب بدیدی اسنوں بس کر کہے منادی — تے ہر شب ماہ رمضان کہو رب دوزخ کنوں آزادی
بھی آکھیا ماہ رمضان جو مومن کوئی طلب ثوابوں — روزہ رکھے بخشیا جاوے سب گناہ عذابوں
تے جو شب قدر قیام کرے ایمانوں بہر خدائی — ہوس معاف جو اگے کیتس سب گناہ بریائی
بھی وچہ معالم با اسناد روایت ہے سلمانوں (سلمان فارسی) — ان کہیا جو خطبہ پڑھیا سرور آخر ماہ شعبانوں
فرمایا بھارا چن مبارک ہو تساں نیڑے آیا — اسوچہ رات قدر جس وچہ سو ماہ تھیں فضل سوایا

اس روزی اللہ فرض بنائے نفل قیام اس امان
جو اس وچہ نیکی نفل کرے لے وانگوں فرض براتاں

جو اس وچہ فرض پڑھے لس اجر جو ستر بن رمضانوں
ایہہ چن صبر دا اجر صبر دا جنت ہے رحمانوں

ایہہ چن خیرات ہمت دا تے رزق وہدھیرا ہوں
جو روزہ کسے کھولاوے بخشیا جاوے چھٹے بھا ہوں

تے صائم جتنا اجر ملسن اس دا گھٹ نہ تھیوے
یاراں کہیا جو اتنا کھانا ہر یک نہیں لبھیوے

تاحضرت کہیا خجور یا یک گھٹ دودھ یا پیہا پانی
جو اس دے نال کھولاوے روزہ حاصل اجر سنبھانی

تے جو کوئی رج کھولے صائم حوض ہیر تھیں ہیوی
جو جنت وڑ دیاں تائیں ہرگز پیاسا کدی نہ تھیوے

جو روزی خاطر کارندے اپنے کم ہولا فرماوے
رب اسنوں بخشے بھا ہوں تے جنت وچ لیجاوے

اس چن اول رحمت آخر اس آزادی بھا ہوں
تے ہے وچکار مہینہ اس دے بخشش کل گناہوں

پس بہت پڑھو وچ اس دے کلمہ استغفار گناہاں
تے جنت گرو سوال ایہہ تھیں دوزخ کنوں پناہاں

بھی ابوہریرہ یوں کرے روایت پیغمبر فرماوے
ہر عمل بندہ دہ نوں نے الدست سو تیک دہاوے

مگر ثواب روزی ایہہ سے کارن رب فرماوے
تے میں خود اس دا اجر دیوال ایہہ بہتا مینوں بھاوے

جو صائم کھانا پینا شہوت چھوڑی کارن ہولی
صائم نوں دو خوشیاں یک خوشی جد روزہ کھولے

تے خوشی وچ اسوقت جاں ملسی اپنے مالک تائیں
تس منہ بو کستوری تھیں وہ پیاری خالق سائیں

روزہ ڈھال ہوسی آتش تھیں جسدن صائم کوئی
نہ وچ فسق کرے بدکاری فحش نہ کجھ بد گوئی

جو اسدن گالیاں دیس کوئی یا کوئی کریں لڑائی
ایہہ آکھے مینوں روزہ ہیں کجھ برا نہ بولاں بھائی

بھی بااسناد بخاری ہے اہوں لیایا نبی بتاوے
جو جنت اٹھ دروازے یک در نام ریان بداوے

اس دروازیوں روزے داراں باجھوں وڑی نہ کوئی
بھی ابن عمر تھیں بااسناد جو حضرت دس گیوی

جو روزہ ہور قرآن شفاعت کرسن بندیاں تائیں
روزہ کہی میں بند کیتی اس خواہش نفس ہوائیں

دینہ نوں کھانوں پینوں وطیوں ہیں ایہہ منہ کرایا
کریں قبول شفاعت میری اسدے حق خدایا

کہے قرآن میں اتیں سینوں سون نہ دتا موئے
کریں قبول شفاعت میری فضلوں رب قبولے

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ

جد پچھن تینوں بندے میرے میں تھیں پس میں نیڑے ہاں جواب دیناہاں پکار الیاں داجد پکاردا ہے مینوں

وچوں سوال کنند ترا بندگان من از حال من پس من نزدیکم جواب میدہم خواندن خواننده را چوں بخواند مرا

جد پچھن تینوں بندے میں تھیں ہیں میں نیڑے پیاریا — جواب پکار پکارن لے لے دیواں جداں پکاریا

یاراں سوال نبی نوں کیتا ہے رب نیڑے ساڈا — ناہولی رازکہیئے یا ڈاڈھی جو اساں کنوں دوڑاڈا

ایہ آیت آئی جو رب نیڑے نا کوئی دور چھپانے — ایہ قرب اللہ دی صفت ہمیشہ کیفیت اللہ جانے

معالم وچہ بخاری راہوں باسناد لیایا — جان خیبر ہوئی چڑھائی راہ وچہ لوکاں شور مچایا

اللہ اکبر اللہ اکبر کہن بلند آوازوں — نبی کہیا خود نفساں اپر نرمی کرو نیازوں

اوہ بولا نہیں پوکارہ وجس نوں غائب دور کھی ناہیں
اوہ سننے والا نال تساڈے نیڑے سنج صباحیں

فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

پس چاہیے کہ فرمانبرداری کرن واسطے میرے تے ایمان لیاون نال میرے تا اوہ راہ پاون

پس باید کہ فرمانبرداری کنند مرا — وایمان آرند بمن — وتا باشند کہ راہ یابند

تا چاہیے کرن اجابت میری حکم بجا لیاون — تے میرے نال ایمان لیاون تا راہ سدھا پاون

اجابت استجابت دوہاں ہکو معنے آیا — یعنے جو کسے منگیا دیوں اسنوں کرن جو اس فرمایا

بندے ولوں اجابت طاعت ہے فرماں برداری — تے رب ولوں اجابت بخشش دیون حاجت ساری

ہک کہن مراد دعا اتھ طاعت دیون اجر اجابت — جو بندہ کرد اطاعت اس دیندا اجر عبادت

ہک کہن دعا ایتھے معنے منگن کرن سوال الٰہ ہو — جے چاہے رب قبولی دیوے حاجت ہن درگاہو

جو بندہ حق دعا اوہ چنگی دنیا تے رب دیندا — نہیں تا عاقبت بدلا ہسدا رب دیندا اوہ لیندا

ابو ہریرہ باسناد جو حضرت خود فرمایا — رب کرے قبول دعا بندے دی جس وچہ گناہ نہ آیا

جو اس وچہ گناہ یا قطع رحم دا رب تا دیندا ناہیں — جو کرے شتابی اک کر چھوڑے سوال اشغل کدا ہیں

ہک کہن آیت وچہ ذکر اجابت ہے جواب سدیندا — حاجت دیون ذکر نہیں کسے دیندا کسے نہ دیندا

بھی وچہ معالم باسناد جو حضرت خود فرماوے — جو مسلم روئے زمیں پہ حاجت منگے رب نہیں تا وے

یا اتنا قدر برائی اس تھیں رب ہٹاوے
جانچاں گنہ یا قطع رحم نا منگے خطا نہ جاوے

أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَىٰ نِسَائِكُمْ ۚ هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنتُمْ لِبَاسٌ لَّهُنَّ ۗ

حلال کیتی گئی واسطے تساڈے وچہ رات روزے دے صحبت عورتاں اپنیاں ندی اوہ پردہ ہین واسطے تساڈے تے تسیں پردہ واسطے

حلال کردہ شد برای شما در شب روزہ صحبت با زنان خود ایشان بمنزلہ پوشش اند برای شما و شما پوشش اید برای ایشان

حلال کیتی تساں کارن رات روزے دی وطی نانوں — اوہ زناں لباس تساں ہور پردہ تسیں لباس انہانوں
رفث معنی وطی جماع رب لفظ کنایت لیایا — جو شرم حیا والیاں ندا چال لاندیاں ادب سکھایا
ہاں کہن رفث ایہی ہر چیز جو چاہن مرد زناں تھیں — اسلام شروعی صائم حکم نہ کھاوے بعد عشا تھیں
مغرب کنوں نماز عشا اگ صائم ہووے کھاوے — پر پیش نماز عشا جو ستا اوہ بھی ٹھلیا جاوے
اس تھیں پچھے کھادن پیون وطی حرام گنیوے — فردو جہ دیندی شاموں پچھے سب کجھ جائز تھیوے
ہکدن حضرت عمرؓ وطی کر بیٹھا بعد عشا اوں — جاں غسل کیتا فر رووݨ لگا پشیمانی پچھتاوں
فر پاس نبیؐ دے جاکر اپنا قصہ کھول سنایا — جو بعد عشا خوشبو عورت دی نفس میرا بہکایا
بیں وطی بیٹھا کر حضرت بولے توں اس لائق نا ہوں — تد ایہ آیت نازل ہوئی فضل ہویا درگاہوں

عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنتُمْ تَخْتَانُونَ أَنفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنكُمْ ۖ

جاتا اللہ نے جو تسیں آہے خیانت کردے جاناں اپنیاں ندی تاں پس موڑ کیتا اپر تساڈے تے معاف کیتا تساں تھیں

دانست خدا کہ شما خیانت میکردید جانہای خود را پس مہربانی باز گشت بر شما و درگذشت از شما

جاتا رب جو تسیں خیانت نفساں اپنیاں کردے — پس موڑا اوپر تساڈے کیتا عفو بھی نال مہر دے
اتھے خیانت معنی ظلم جاناں پر توبہ معنی فرنا — فیر اوہر تھیوے توبہ عفو تجاوز کرنا

فَالْآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ ۚ

پس ہن صحبت کرو انہانوں تے ڈھونڈو جو کجھ لکھیا ہے اللہ نے واسطے تساڈے

پس اکنوں صحبت کنید با زنان خود و طلب کنید آنچہ مقرر کردہ است خدا برای شما یعنی اولاد

پس ہن کرو جماع زناں نوں روزیاں والیاں راتیں
یعنے وطیوں قصد رکھو جو بخشے رب اولاداں
مباشرت دا معنے صلی ہندے پنڈا لاون
تے ڈھونڈو جو کجھ لکھیا اللہ کارن تساں راتیں
ایہ اکثر کہن تے بعضے آکھن ہے شب قدر مراداں
جو بشرہ کہن ہندے نوں اتھ مراد جماع بناون

وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتّٰى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْاَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْاَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ

تے کھاؤ تے پیو تاجو ظاہر ہووے واسطے تساڈے دھاگا سفید دھاگے کالے تھیں فجر تھیں

و بخورید و بنوشید تا آنکہ روشن شود برائے شما رشتہ سفید از رشتہ سیاہ از صبح یعنے مراد از رشتہ سفید فجر است

تے کھاؤ پیو تساں روشن دھاگا چٹا تھیوے
ہک مرد انصاری دینہ سارا وچ کھیتی کم کمایا
زن تھیں کھانا منگیوس عورت کہیا میں گرم بناواں
جد کھانا گرم لیائی ڈٹھیوس ستا مرد جگایا
وت فجری روزہ رکھیوس پیش دوپہر غشی وچ آیا
حضرت بہت کیتا غم اس تھیں ایہ آیت فرمائی
دھاگا چٹا صبح سفیدی کالا رات سیاہی
جو ہووے تیک آئی ایہ آیت باقی لجے نہ آئی
ہک دھاگا چٹا دوجا کالا پیریں بنھن دو نوایں
من الفجر جو وحی لیایا جاتا انہاں جو پہلے
ہور وچ معالم مالک راہوں ابن عمر تھیں لیاوی
جو بانگ بلال آکھے کجھ راتوں صبح کہے عبداللہ
اسدی بانگوں بعد نہ کھاؤ حضرت ایہ فرمایا
ہک صادق صبح تے پہلی کاذب ایہ وچ رات گنیوے

دھاگے کالے کنوں فجر تھیں وت نہ کھاوی پیوے
جاں رات پئی گھر آیا کجھ خرجاں نال لے آیا
اوہ گرم بناون لگی نیندر گھیریا مرد سیاواں
خوابوں بعد نہ کھاون جائز ڈریا کجھ نہ کھایا
جاں ہوش آئی تاں پاس نبی دے آکر حال سنایا
اسدی سختی صبح کنوں سب امت ہوئی سکھیائی
معالم وچ طریق بخاریوں ہے ہیدا سہل گواہی
بعضے لوک سحور جاں کھاون کہندے وقت اجائی
جد کالیو چٹا روشن دسے بس کہن فرماویں
جو اتھ مراد سیاہی راتوں صبح سفیدی جاں کھلے
جو آکھیا اپنی اذان ملا لوں صائم ہووی کھاوے
اوہ مرد نابینا بانگ آکھے جاں صبح تسلا
اوہ ام مکتوم دا بیٹا جسدا ذکر عبس وچ آیا
جو جانن چڑھے اتاں اسو وچ صائم کھاوی پیوے

فِر اوہ جانن نماز تہیوے وت پھر صادق ہووے نبی نا ہٹسو سحوروں سُنکر بانگ بلالوں	اسمان کناری جانن کہندی صائم ٹھیر کھلوے نہ صبح درازوں ہٹو رہو جد چوڑی ہووے حالوں

ثُمَّ اَتِمُّوا الصِّيَامَ اِلَى الَّيْلِ ۚ وَلَا تُبَاشِرُوْهُنَّ وَاَنْتُمْ عٰكِفُوْنَ فِي الْمَسٰجِدِ ۭ

فر پورا کرو روزہ تا رات لگ تے نا مباشرت کرو عورتاں نوں تے لتیں اعتکاف کرنیوالی ہووچہ مسجداں دے

پس تمام کنید روزہ را تا شب و مس مکنید زناں را در آنحال کہ شما اعتکاف کردہ باشید در مسجد ہا

فر پورا کرو روزہ تا شب آون والی تائیں	تے وطی نہ کرو زناں جد بیٹھو عاکف مسجد جائیں
معالم وچہ طریق بخاریوں حضرت عمرؓ بتایا	جو نبی کہیا جد سورج لتھا روزہ کھولن آیا
وچہ لغت عکوف اقامت کرنی ایہ چیز کسے ہے	اعتکاف شرع وچہ ٹھیرن مسجد قصد عبادت الٰہی
ایہ سنتؐ ہر مسجد وچہ جائز مسجد باجہ نہ آیا	معالم وچہ بخاری راہوں عائشہ کنوں لیایا
جو ہر رمضان دہاکے آخر حضرت مسجد بہندے	تیک وفات نہ چھوڑیا ہرگز تائیں سنت کہندے
فر بعد نبیدی بیویاں حضرت اعتکاف کمایا	وطی حرام الٰہی ہر حالت وطیوں فاسد آیا
بوسہ مس کنار کراہت ایہ معتقد ناہیں	ایہ اکثر کہندے مالک آکہے مفسد سمجھ کداہیں
تے بعضے کہن انزال جے ہووے بوسی مس کناروں	نا مفسد ہر اس باجہ نہ مفسد روزے وانگ شماروں
ایہ مس جو بعض تلذذ اس دا عیب نہ کوئی	جو وچہ معالم مالک اہوں عائشہ راوی ہوئی
جو حضرت اعتکاف اندر سر میری طرف جھکاندی	میں دہوندی وال لنگھی کر دی خود مسجد وچہ رہندے

تِلْكَ حُدُوْدُ اللّٰهِ فَلَا تَقْرَبُوْهَا ۭ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ اٰيٰتِهٖ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُوْنَ ۝

ایہ حداں اللہ دیاں ہیں پس نا پاس جاؤ انہاندے اسیطرح بیان کردا ہی اللہ آیتاں اپنیاں واسطے لوکاندے تا اوہ پرہیزگار

اینہمہ منہیات خدا اند پس نزدیک مشوید بآنہا ہمچنیں بیان میکند خدا آیتہای خود را برای مردمان تا باشد کہ پرہیزگاری کنند

ایہہ حداں ہیں اللہ دیاں پس انہاں نیڑے جاؤ ناہیں
حد بمعنی منع اصل وچہ ٹھلن روکن ،، آیا

رب اینویں کرے بیان آیات لوکانوں بچن تداہیں
حداں ربدیاں ٹھلاں روکاں منع جتھوں فرمایا

وَلَا تَأْكُلُوْٓا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوْا بِهَآ إِلَى الْحُكَّامِ

تے نا کھاہو مالاں اپنیاں نوں وچہ آپس دے نال ناحق دے تے نا پہونچاؤ انہاں نوں طرف حاکماں دی

و مخورید مالہای خویش را درمیان خود بناحق و مرسانید مالہای خود را بجا کماں یعنے برشوت

نہ کھاہو اپنے مال آپس وچہ ناحق باطل راہوں

تے نا انہاں حاکم طرف لیجاہو ڈرہو ظلم گناہوں

لِتَأْكُلُوْا فَرِيْقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ع

تا کھاہو حصہ مال لوکاں دے تہیں نال گناہ دے تے تسیں جاندے ہو

تا بخورید پارہ از مالہائے مرداں بستم و شما مے دانید

تا کھاہو کجہ لوکاں دے مالوں نال گناہ ظلم دے
یعنے مال نہ ہکدوجے دا ناحق ظلموں کھاہو
تا یار رفیق حاکم دے بنکر کھاہو مال پرائے
ایہ ناحق کھاون کئی قسماں ہک کھوہن لٹن آیا
ایہ گاون بدلہ زنادا بدلہ سب حرام اجماعوں
سن وچہ معالم تدلوا معنے بوکا کھوہ لٹکاون
ہک کہن مراد جو ناحق ہکدوجے دا مال نہ کھاہو
حاکم غیب جانن کردے حکم جو سنن گواہی
بغوی مالک اہوں لیایا باسناد سولوں
تسیں میری طرف لیاہو جھگڑا بعضے چتر سیانی

تے جانو بھی تسیں ناحق فر کیوں کھاہو بعد علم دے
تے حاکم طرف نہ چغلی خبر نہ رشوت مال پہونچاہو
باطل ہر سے جاون ہار جو ثابت نا رہجائے
ہک بازی راہوں جو نکر جوآ۔ یا کسے ڈوم گوایا
بھی رشوت ہور خیانت چوری کل حرام انواعوں
تے اتھے مراد جو ناحق جھگڑا حاکم طرف لیجاون
جانو آپ جو ناحق ہے فر حاکم ذمے لاہو
مال حرام حلال نہ تھیوے حاکم حکموں واہی
جو حضرت آکھیا میں ہاں بندہ غیب نجاناں مولوں
او مگلیں ولیں کرن تسلی سچی میرے بہانے

فر حکم کراں میں جیونکر سنیاں سخن انہاں آشکارا
اس حکموں حق بیگانہ روا نہیں ہے اگ انگیارا

يَسْـَٔلُوْنَكَ عَنِ الْاَهِلَّةِ ۭ قُلْ هِىَ مَوَاقِيْتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ ۭ

تے پچھدے ہین تینوں چناں تھیں توکہہ ایہ میعاد ان ہین واسطے لوکاں دے تے حج دے

میپرسند ترا از ماہہا بگو اینہا میعاد اند برائے مردمان و برائے حج

پچھدے لوگ رسولا تینوں وده گھٹ چن ہلالو	توکہہ میعاد ایہ لوکاں نوں ہور کارن حجاں سالو
اہلہ جمع ہلال اہی جو چن نویں نوں کہندے	وچہ اصل ہلال آواز بلند کرن ہین اس تھیں لیندے
جو عادت خلق نواں چن ویکھن کرن بلند آوازاں	معاذ جبل ہور ثعلبہ پچھیا کہہ یا حضرت رازان
چڑہدا چن باریک ہوندا فر وده ودکے پر ہووے	تے فیر باریک ہووے جیوں اول نال چال کھلووے
آیت نازل ہوئی جو اسوچہ حکمت وقت پچھانن	روزے حج بھی عیداں عدت مہلت قرضاں جانن

وَلَيْسَ الْبِرُّ بِاَنْ تَاْتُوا الْبُيُوْتَ مِنْ ظُهُوْرِهَا وَلٰكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقٰى ۚ

تے نہیں نیکی ایہ جو آؤتسیں گھریں کنڈاں انہاندیاں تھیں اپر نیکی والا اوہ ہے جو پرہیزگاری کرے

و نیست نیکوکاری آنکہ درآئید بخانہا در حالت احرام از پس پشت آنہا ولیکن صاحب نیکوکاری آنست کہ پرہیزگاری کند

تے نیکی نہیں جو گھریں وڑو تسیں کنڈ گھراں دیاں اولوں	ایہہ نیکی والا اوہ جو ڈردا ہیبت خدا اوں

وَاْتُوا الْبُيُوْتَ مِنْ اَبْوَابِهَا ۠ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ

تے آؤ گھریں دروازیاں اونہاندیاں تھیں تے ڈرو اللہ تھیں تاتسیں خلاصی پاؤ

و درآئید بخانہا از راه دروازه ہائے آنہا و بترسید از خدا تا باشد کہ رستگار شوید

تے آؤ وچہ گھر اندر سب دروازیاں کنوں تہاہاں	تے ڈرہو اللہ تھیں سارے تاتسیں لہو نجات اگاہاں
وچہ حال کھر احرام جو بنہدا حج یا عمرہ کوئی	گھر دروازیوں ہول نہ وڑدا عادت لوکاں ہوئی
بہی وچہ اسلام شروع انہویں عادت اوہ نچھوڑے	چھت اتوں گھر آون یا گروں کہہ کراہن توڑی

یا کرن سوراخ ڈرن پچھوں اسنوں نیکی جانن
رب فرمایا ایہ نہ نیکی تقوے بر پچھانن

وَقَاتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ الَّذِيْنَ يُقَاتِلُوْنَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوْا ۭ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِيْنَ

تے جنگ کرو وچہ راہ خدا دی نال اوہناں دی جو جنگ کرن نال تساڈے تے زیادتی نکرو تحقیق اوہ نہیں دوست رکھدا زیادتی کرنے والیاں نوں

وجنگ کنید در راہ خدا آیا نانکہ جنگ میکنند با شما و از حد نگذرید البتہ خدا دوست نمیدارد از حد گذرندگاں را

اتے جنگ کرو وچہ راہ خدا دی نال تنہاں جو لڑدے
وچہ نکے وقت اسلام ضعیفی جنگ منع فرمایا
فر سورت توبہ والی آیت آئی قتل کفاراں
ستر آیت دی اوہ ناسخ آیت توبہ والی
معنے اس دا حد نہ لنگھو طفل تے زناں نہ مارو
بھی جیہڑا صلح لتا تھیں چاہے اہنوں قتل نکرو
ہک آکھن صلح حدیبی وچہ ایہ آیت اللہ گھلی
حدیبیہ دستی چھ کوہ مکیوں روکیا اتھ کفاراں
جو اگلے سال تریہ دینہ مکہ خالی اسیں کرانگے
جان اگلے سال تیار ہوئے دل آیا خوف کفاروں
اسیں کیونکر نال احرام لڑاہیں اندر حرم آکہی
تد ایہ آیت آئی جے اوہ لڑن تے کرو لڑائی

تے حد نہ لنگھو دوست نہ رکھدا رب جو وادھا کردی
فر ہجرت تھیں لڑدیاں لڑنا اس آیت وچہ آیا
اوہ بھاویں لڑن یا مول نہ لڑدے قتل کرو بدکاراں
ہک آکھن ہے منسوخ نہ آیت محکم ہے ہر حالی
نہ پیر ضعیف نہ راہب مارو حد لنگھن ایہ یارو
وچہ فقہ حدیث بھی انہویں مسلہ سو وچہ شک ندھرو
نال نبی سوچوداں فوج گذارن عمرہ چلے
فر صلح ٹھہرائی ٹرے اتھائیوں پاک نبی سن یاراں
اوہ کرن طواف گذارن عمرہ اسیں نہ دکھ دیوانگے
جو ہرت فر مکیوں روکن کافر بھجن قول قراروں
بھی وچہ مہینے حرمت والے روانہ جنگ تباہی
پر اول تسیں نہ چھیڑو وچہ معالم لکھیا بھائی

وَاقْتُلُوْهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوْهُمْ وَاَخْرِجُوْهُمْ مِّنْ حَيْثُ اَخْرَجُوْكُمْ وَالْفِتْنَةُ اَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ

تے مارو انہانوں جتھے ملو انہانوں تے نکالو انہانوں اس جگہ تھیں جو نکالیا سی انہاں تسانوں تے فتنہ سخت تر ہے قتل تھیں

وبکشید ایشاں را ہر جا کہ بیابید ایشاں را و بیروں کنید ایشاں را از انجا کہ بیروں کردند شمارا یعنی از مکہ و شرک سخت تر است از قتل

تے قتل کرو انہاں جتھو ملو تے کڈھو انہاں اہل نہیں	جتھوں کڈھیا انہاں تسانوں فتنہ برا قتل تھیں
ہک آکھن ایہ آیت ناسخ پہلی آیت تائیں	ثقفتم جتھے قابو پاؤ حل یا حرم کتھائیں
تے کڈھو انہاں گھراں تھیں جیونکر مکیوں تسیں نکالے	ایتھے فتنہ یعنے شرک ایہا ای وجہ معالم بھائی
یعنے جو تسیں قتل کرو انہاں حرم اندر احراموں	شرک انہاں اس قتلوں بدتر بھی سر بدی اقساموں

وَلَا تُقٰتِلُوْهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتّٰى يُقٰتِلُوْكُمْ فِيْهِ

تے جنگ کرو نال انہاں دے پاس مسجد حرام دے تاجو جنگ کرن اوہ نال تساڈے وچ اس دے

وجنگ مکنید باایشاں نزدیک مسجد حرام تاآنکہ جنگ کنند باشما درآنجا

نہ کرو جنگ تہاں تسیں نیڑے مسجد حرمت والی	تا اوہ جنگ کرن تساں اول وچ اس جا بک عالی

فَاِنْ قٰتَلُوْكُمْ فَاقْتُلُوْهُمْ كَذٰلِكَ جَزَآءُ الْكٰفِرِيْنَ ۝ فَاِنِ انْتَهَوْا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

پس جے لڑن اوہ نال تساڈے پس مارو انہاں نوں ایسے طرح ہے سزا کافراں دی پس جے باز آون تاں اللہ بخشنہار مہربان ہے

پس اگر جنگ کنند باشما پس بکشید ایشاں را ہم چنیں ست سزای کافراں پس اگر باز آیند از کفر پس البتہ خدا آمرزندہ مہربان ست

تے جے اوہ جنگ کرن تہاں مارو ایہ بدلہ کفاراں	جو باز آون تاں اللہ بخشنہار اصحاب پیاراں
ہک کہن ایہ آیت محکم ہے کسے روا نہ حرم لڑائی	حد لگ کافر لڑن نہ اول نسخ نہیں اس کائی
ہک آکھن جو منسوخ کیتی اس آیت توبہ والی	تے پہلی آیت نوں ایہ ناسخ وصف دوویں اس جا لی

وَقٰتِلُوْهُمْ حَتّٰى لَا تَكُوْنَ فِتْنَةٌ وَّيَكُوْنَ الدِّيْنُ لِلّٰهِ

تے جنگ کرو انہاں نال تاجو نابود ہو جاوے شرک تے ہووے دین خاص واسطے اللہ دے

وجنگ کنید باایشاں تاآنکہ نابود شود شرک وباشد دین محض برای خدای تعالی

فَاِنِ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ اِلَّا عَلَى الظّٰلِمِيْنَ

پس جیکر باز آون پس نہیں ہتھ درازی مگر اوپر ظالماں دے

پس اگر باز آیند از کفر پس نیست دست درازی مگر بر ظالمان

تے لڑو انہاں تا رہے نہ شرک تے ہووے دین الٰہی	جو کفروں ہٹن تاں ظلم کسی نا جیہوں ظالم واہی
یعنی لڑو کفاراں جد لگ فتنہ شرک نہ ہووے	جاں دین عبادت اک اللہ نوں ہی تاں بن کھیووے
جے ہٹن کفر تھیں اہل کفر تا رستہ ظلم نہ کوئی	لٹن مارن قید نہ رخصت باجھ کفر دی ہوئی

اَلشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمٰتُ قِصَاصٌ

مہینہ حرمت والا بدلے مہینے حرمت والے دی ہے تے حرمتاں بدلہ ہکدوجے دا ہیں

ماہ حرام عوض ماہ حرام است و بزرگیہا بیک دیگر عوض میشوند

مہینہ حرمت والا نال مہینے حرمت والے	تے حرمتاں ہکدوجے دا بدلہ ہوون نال و نالے
حرمت والے چار مہینے رجب ہک اِہیائی	تے ذو القعد ذو الحج محرم ہر وچہ منع لڑائی
ایہا ابراہیم زمانیوں لا کر حرمت ایہناں جاری	ذو الحج تے ہک ماہ اول آخر کارن حج تیاری
بہی رجب وچہ زیارت کعبے عمرہ لوک کرین دے	اُنہاں جو ہنہ ماہاں وچہ رستے جاری ملک عرب رہندے
جے ایہناں مہینیاں اندر کافر اول کرن لڑائی	تا تسیں بھی لڑو جو حرمت توڑن بدلی حرمت آئی
حرمات جمع دا لفظ جو لیتے ہن تہیاں ہویاں	حرمت حرم احرام ترت بے ماہ تراہی کھویاں

فَمَنِ اعْتَدٰى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوْا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدٰى عَلَيْكُمْ ۪ وَاتَّقُوا اللّٰهَ

پس جو کوئی ہتھ درازی کرے اپر تساڈے پس ہتھ درازی کرو اوپر اسدے نال مانند اس جیہو ہتھ درازی کیتی اوپر تساڈے تے ڈرو اللہ تعالٰے تھیں

پس ہر کہ تعدی کرد بر شما پس دست درازی کنید بروے مانند آنچہ دست درازی کردہ بر شما و بترسید از خدا

پس جو کوئی وادھا کرے تساں پر تسیں بھی اس کر ہو	جتنا اوس تساں پر کیتا اللہ کولوں ڈرہو

وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِيْنَ ○

تے جانو جو خدا نال پرہیزگاراں دے ہے

و بدانید کہ خدا تعالی با پرہیزگاران ست

تے جانو ایہ جو تحقیق اللہ ہے متقیاں ہمراہی	متقی اوہ جو ڈرن اللہ تھیں کرن پرہیز مناہی

وَاَنْفِقُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَلَا تُلْقُوْا بِاَيْدِيْكُمْ اِلَى التَّهْلُكَةِ

تے خرچ کرو وچہ راہ اللہ دے تے نہ ڈالو ہتھاں اپنیاں نوں طرف ہلاکت دی

و خرچ کنید در راہ خدا و میفگنید خویشتن را بسوئے ہلاک

تے خرچ کرو وچہ راہ خدا دے اپنے ہتھ نہ ڈالو	طرف ہلاکت اپنی جان نہ ڈالو عقل سنبھالو
ہر ہر نیکی راہ خدا ہے جونکر جنگ کفاران	معنی ہتھ ڈالن دا جاناں ڈالن بریاں کاراں
ہک کہن مراد بخیلی خرچ نہ کرنا راہ ربانے	ہک کہن مراد جو خرچ سوا گئی راہ اللہ دے دہانے
فربھکے مرن یا اوکھے ہووَن جان ہلاکی پاوَن	اس تھیں منع خدا فرمایا باجھوں خرچ بچاوَن
ہک کہن مراد جو بہت گناہوں نا امید نہ ہووے	جو کہے قبول نہ توبہ میری بدیاں کل کھلووے

وَاَحْسِنُوْا ۚ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ○

تے بھلیائی کرو تحقیق اللہ دوست رکھدا ہے بھلیائی کرنیوالیاں نوں

و نیکوکاری کنید البتہ خدا دوست میدارد نیکوکاراں را

تے نیک عمل احسان کناہو ہر ہر چنگیاں کاراں	تحقیق اللہ ہے دوست رکھدا نیکوکار ابراراں

وَاَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ ۚ فَاِنْ اُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ ۚ

تے پورا کرو حج تے عمرہ واسطے اللہ دی پس جیکر روکے جاہو تسیں پس جو چیز میسر ہووے قربانی نہیں وہیو

و تمام کنید حج و عمرہ را از برائے خدا پس اگر باز داشتہ شوید از اداے آن پس ہرچہ میسر شود از قربانی لازم ست

ملہ وچہ مظہری دے لکھیا ہے جو حرف ب وچہ بایدیکم دے زائد ہے تے مراد ایدیکم تھیں انفسکم ہے یعنی نہ ڈالو نفساں اپنیاں نوں طرف ہلاکت دی تے کہیا بعض نے جو وچہ سبکے کلمہ محذوف ہے... [illegible]

سیقول ۱ ر ۲۴

... [illegible] ... والصواب ... واللہ تعالیٰ اعلم ... عفی عنہ

تے پورا کرہو حج تے عمرہ خاص اللہ دی کارن روکیا جاون مرضوں زخموں دشمن قید بلاؤں جے بعد احراموں محرم راہ وچ ایہ گل ہووے کوئی جیہی میسر تھیوے بھیجے اوہنے ہک بہارو	جے روکے جا ہو جیہے میسر سو قربان گذارن یا خرچ کھویا یا اسواری گم ہو گئی قضاؤں ساتھیاں ہتھ گھلن قربانی تکے لازم ہوئی گاؤ یا اٹھ بستاں تھیں جائز ایہ روکو دا دارو

وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتّٰى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهٗ

تے نا منواؤ سراں اپنیاں نوں تا جو   پہونچے قربانی   ٹکانے اپنے

وہ متراشید   سرہائے خود را   تا آنکہ برسد قربانی   بجائے خود

تے نا منو سر اپنے تا جو پہونچے ہدی ٹکانے ہک آکھن جتھے روکیا تھے کرے حلال ہدی نوں ہدی جمع ہدیہ دی جو شئے ہدیہ بھیجی جاوے	ہک کہن محل اس حرم الٰہی بن حرموں نہ جانے جو وچ حدیبیہ کیتی جاں انہاں روکیا پاک نبی نوں بیت اللہ دی جہت تقرب وچ معالم لیا وے

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيْضًا اَوْ بِهٖۤ اَذًى مِّنْ رَّاْسِهٖ فَفِدْيَةٌ مِّنْ صِيَامٍ اَوْ صَدَقَةٍ اَوْ نُسُكٍ

پس جو کوئی ہووے تساں تھیں بیمار یا نال اوسدے دکھ ہے سر اپنے تھیں پس بدلا لازم ہے روزے یا صدقے یا قربانی تھیں

پس ہر کہ باشد از شما بیمار یا باو رنجے باشد از سر او پس لازم ست عوض آں روزہ یا صدقہ یا قربانی

پس جو ہو یا مریض تساں تھیں یا سر دکھے مناوے یعنے جیکر محرم عذروں سر منواوے کوئی یا چھ مسکیناں کھانا دیوے یا دنبہ قربانی معالم وچ بخاری راہوں کعب کہے بن عجرہ جواں سر پیری تھیں منہ پر جھڑ دیاں نبی دسایاں نبی کہیا کر حلق تے فدیہ وہ ایہ آیت آئی	یا فدیہ روزیوں یا صدقہ یا قربانی آیا وے ایتھاں ترتیب کماں تھیں ہک سو واجب جیہڑا چاہے سوئی یا ترے روزے رکھے ویکھ حدیث صحیحوں جانی ہیں نال نبی دی وچ حدیبیہ قصد آہا ساں عمرہ فرمایوس ایہ دکھ دیون تینوں اٹھیوم آہو سایاں ترتیب کماں تھیں جیہڑا چاہو سو جائز بہائی

تنبیہ

وچ سورۃ فتح دے ہے ہم الذین کفروا وصدوکم عن المسجد الحرام والہدی معکوفا ان یبلغ محلہ

فَاِذَآ اَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ اِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ

فرجداں بیخوف ہوولتیں پس جو کوئی فائدہ اٹھائی نال ادا عمری دے تا حج تائیں پس جو میسر ہووی قربانی تہیں لازم ہے

پس چوں امین شدید پس ہر کہ بہرہ ور شد بسبب ادا عمرہ تا احرام حج پس لازم ست آنچہ میسر باشد از قربانی

فرجداں بیخوف ہوئی لتیں عذروں جسنوں روکی آہے ۔۔۔ یا جس نے عمرہ حج کمایا دیوے ہدی جو چاہے

ہک کہن مراد جو محرم روکیا گذرے حج دیہاڑے ۔۔۔ فر بچیا آیا نکے پر احرام نہ چھوڑیا پیارے

ہن واجب اسنوں عمرہ کر احراموں باہر آوے ۔۔۔ فر اگلے موسم حج تائیں ہو فارغ بیوی کھاوے

فر اگلے موسم حج احرام بنھے فر حج گذارے ۔۔۔ ایہ فائدہ پکڑن دوہاں احراماں سنہ تمتع پیارے

ہک کہن مراد احرام چھوڑن تھیں پچھے عذر جو جاوے ۔۔۔ فر اگلے سال گذارن عمرہ نالے حج بھی آوے

اوہ عمرے حج دوہاں احراماں سنہ جو رہیا حلالی ۔۔۔ جو وطنی شکار بھی سبھ کجھ ورتیا ہویا تمتع حالی

تمتع معنے فائدہ پکڑن نفع اٹھاون آیا ۔۔۔ شرطاں چار تمتع کارن وچ معالم لیایا

پہلی شرط جو عمرہ حج مہینیاں وچ کیچیوے ۔۔۔ دوجی شرط جو سال اسی وچ حج احراموں تھیوے

ترتیجی شرط احرام مکے وچ بنھے حج گذارے ۔۔۔ فر میقات نہ جا کر بنھے نا وچ گھر بسد ہارے

چوتھی شرط جو شخص نہ ہووے مکے وسن والا ۔۔۔ جے چاریں شرطاں لبھن تاں اس واجب ہدی کمالا

فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ اَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ اِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ

فر جو کوئی نا پاوی پس روزے ہن ترئیہ دناں دے وچ حج تے ست جس وقت رجوع کرو ایہہ دہا کھا پورا ہے

پس ہر کہ نیابد پس لازم ست روزہ داشتن سہ روزہ وقت حج و ہفت روزہ چوں باز گردید این دہ تمام ست

فر جو کوئی ہدی نہ پاوی روزہ تریہ دینہ حج دیہاں تھیں ۔۔۔ تے ست جدوں گھر جاں مڑ حجوں دہیں پوری ہون تہائیں

اوہ تریہ دینہ ستویں اٹھویں نانویں ماہ ذی الحج ایہا ۔۔۔ ایہہ افضل اتے اگے جائز بعد احراموں بہائی

ایہہ افضل اس کارن شاید جاوس قربانی ۔۔۔ بھی نہاں دیہاں نوں چہ روزہ افضل بہت اجر زانی

ذٰلِكَ لِمَنْ لَّمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوْٓا أَنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ۧ

ایہ حکم واسطے اوسدے ہے جو نا ہووے قبیلہ اسدا وسنوالا مسجد حرام دا تے ڈرو خدا تھیں تے جانو اوہ سخت عذاب والا ہے

این حکم آنراست کہ نباشد قبیلہ وی باشندہ مسجد حرام و بترسید از خدا و بدانید کہ خدا سخت عذاب کنندہ است

ایہ حکم اس نوں جو نہیں قبیلہ اسدا وسدا مکے	تے ڈرو اللہ تھیں جانو سخت عذاب اللہ دی وچ

اَلْحَجُّ اَشْهُرٌ مَّعْلُوْمٰتٌ

حج مہینے اس دے معلوم ہیں

حج سو وقت ست ماہ ہائے دانستہ شدہ

حج مہینے معلوم جو شوال ذیقعدہ سارے
جو پیش شوال احرام نہیں ہک آکھن جائز ناہیں
ہک کہن بے حج احرام بدھا ند عمرہ شروع تھیائی
تے وقت وقوف جو حج اندر دن عرفے بعد زوالوں

بھی اول فی الحج دس راتیں وقت احرام پیارے
ہک آکھن جائز نال کراہت جد ان کرے تداہیں
تے عمرہ وقت مقرر نہیں کہ سارا سال ایہا ای
بھی رات نحر دی صبح تائیں ہک سلجھت ٹہرن حالو

فَمَنْ فَرَضَ فِيْهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوْقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ

پس جس نے مقرر کیتا وچ اوہناں دے حج نوں پس نہیں جماع نا بدکاری تے نا جھگڑا وچ حج دی یعنے حالت احرام دے

پس ہر کہ لازم کرد بر خود دریں ماہہا حج را یعنے احرام بست پس نیست صحبت بازنان و نہ بدکاری و نہ خصومت در حج

پس جو فرض کرے وچ ایہناں مہینیاں حج دتاہیں
یعنے بدھ احرام نہیں کوئی پڑھ لبیک پکاری
معنے رفث جماع ایہی ہک آکھن مس کناروں
فسوق گناہ تمام جو ایہن ابن عباس بتایا
جوں شکار کرن ہور وال ونایاخن وغیرہ کراون
جدال خصومت جھگڑن بہرن کرنا سنگ رفیقاں
بنی کمیا بن رفثوں فسقوں کرے جو حج خدا ای

تس دا نہ ولی نہ فسق نہ جھگڑا اندر حج کداہیں
ہن حج تمام کرن تس حب ایہ کم روانہ ساری
بھی رفث شرمی گالیاں باتاں نال زناں گفتاروں
تے جیہڑیاں چیزاں منع احراموں ابن عمر فرمایا
ہک کہن جو گالیاں مسلم نوں سوسندا نام پکارن
معالم وچہ طریق بخاریوں باسنداں تحقیقاں
ہو پاک گناہوں ٹر گھر آوے جیوں اج جنیا مائی

وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللّٰهُ ۗ وَتَزَوَّدُوا فَاِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰى

تے جو کجھ کرو بھو تسیں نیکی تہیں جاندا ہے سنوں اللہ تے خرچ پکڑو پس تحقیق بہتر خرچ پرہیزگاری ہے

وآنچہ بکنید از نیکی میداند آنرا خدا و توشہ ہمراہ گیرید پس البتہ بہترین توشہ پرہیزگاری ست

تے جو تسیں کر ہو نیکی تہیں سب جانے سنوں اللہ
بعضے لوک یمن دے حج نوں آون خرچ نہ لیاون
منگن پھرن کرن خرابی لٹن کھوہن تائیں
تقوی ایہ مراد جو بچنا لٹوں سوال حراموں

تے خرچ لیجاہو بیشک بہتر خرچی تقوی بھلا
متوکل آپ سداون تکے لوکاں بہت ستاون
معالم وچ جو ندا یہ آیت بھیجی اللہ سائیں
ہوندی وس نہ جاہو خالی بن متوکل ناہوں

وَاتَّقُوْنِ يٰٓاُولِي الْاَلْبَابِ ۔ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَبْتَغُوْا فَضْلًا مِّنْ رَّبِّكُمْ

تے ڈرو میں تہیں اے صاحبو عقلاں دیو نہیں اُپر تساڈے گناہ جو طلب کرو تسیں واد ہا رب اپنے تہیں

وبترسید از من اے خداوندان خردہا نیست برشما گناہے در آنکہ طلب کنید در موسم حج روزی از پروردگار خود

تے ڈرہو میں تھیں عقلاں والیو ناہیں تساں گناہ ہیں
کسے ابن عمر نوں پچھیا جو ہیں اٹھ کرائے دیندے
لوک کہن تساں حج نہ جائز تسیں کرایہ لیندے
اس آکھیا آہو سب ہیں کردے جو نکر حاجی سارے
جو اک شخص نبی تہیں ﷺ وانگ سوال الایا
جو ڈھونڈھو فضل خدا تہیں روزی کرو تجارت نالے

جو ڈھونڈھو نفع تجارت کرکے حج وچہ فضل الٰہی
موسم حج تکے نوں جاندی آپ بھی حج کریندے
اس کہیا قیام طواف وقوف ایہ تسیں سب کریندے
فرمایوس حج تساڈی جائز لوک اینویں جبک ہاری
نبی جواب نہ دتا تا ایہ آیت وحی لیایا
حج تے وچ اکٹھے دونویں ہیں معالم بھالی

فَاِذَآ اَفَضْتُمْ مِّنْ عَرَفٰتٍ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ ۪ وَاذْكُرُوْهُ كَمَا هَدٰىكُمْ

پس جدوقت ٹرو عرفات تہیں پس یاد کرو اللہ نوں پاس مشعر حرام دے تے یاد کرو سنوں جیویں راہ دکھایوس تساں نوں

پس آنگاہ کہ بازگردید از عرفات پس یاد کنید خدارا نزدیک مشعر حرام کہ در مزدلفہ ست و یاد کنید او را چنانچہ راہ نمود شمارا

تے جد فر ہٹو تسیں عرفاتوں کر ہو یاد اللہ نوں ۔ مزدلفے دی پاس ذکر تہیں جو ہیں ویکھایوس اہ نوں
عرفات رکان نکی تہیں تو کوہ حاجی جتھ کھلوندی ۔ فراوتھوں ہٹ کر مزدلفے وچہ رات نحر دی ہسدی
مزدلفہ نکیوں جچہ کوہ فراٹھ فجری ٹرن منانوں ۔ منا نکی تہیں ٹرے کوہ اسو چہ پارن کینکر یاں نوں
سب ابنھیں جائیں ذکر الہی لبیکان تکبیراں ۔ کلمہ ہور درود دعائیں سنت بجہ تقریراں

وَاِنْ كُنْتُمْ مِّنْ قَبْلِهٖ لَمِنَ الضَّآلِّيْنَ ۝ ثُمَّ اَفِيْضُوْا مِنْ حَيْثُ اَفَاضَ النَّاسُ

تے تحقیق آہے تسیں اگے اس تہیں البتہ گمراہاں تہیں فر ٹر ہٹو جس جاگہ تہیں ٹرے لوگ

والبتہ بودید پیش ازین از گمراہاں پس باز گردید ازاں جاکہ باز میگردند مردمان

تے ٹھیک آہے تسیں اگے استھیں تھولے گمراہانوں ۔ فر ٹرو جتھوں سب لوکی ٹردے یعنے دہر عرفاتوں
ہک کہن مراد ٹرندی ایتھے مزدلفے تہیں آئی ۔ جو ذکر ٹرن عرفاتوں پچھلی آیت گذر یا بھائی
پر اکثر کہن مفسر ایتھہ مراد ٹرن عرفاتون ۔ جو مکے والیاں حج اندر کجہ آہے بدعاداتوں
اوہ فخر کنوں عرفات نہ جاندے مزدلفو وچہ رہندے ۔ اسیں لوکاں نال کیوں ایسے رہوں ہر جاگی کہندے
مزدلفہ وچہ حد حرم دے ہی عرفات پریرے ۔ رب حکم بنی نوں سن اصحاب حاجی ہو تسیں اگیرے

ع ۲

وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝

تے بخشش منگو اللہ تہیں تحقیق اللہ بخشنہار مہربان ہے

آمرزش طلبید از خدا البتہ خدا آمرزندہ مہربان ست

تے بخشش منگو اس تقصیروں جو اس اگے ہوئی ۔ ٹھیک اللہ ہی بخشنہار رحمت والا سوئی

فَاِذَا قَضَيْتُمْ مَّنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَذِكْرِكُمْ اٰبَآءَكُمْ اَوْ اَشَدَّ ذِكْرًا

پس جد کیتے تساں کم حج اپنے دی فریاد کرو اللہ نوں مانند یاد کرنے تساڈے پیو اں اپنیاں نوں یا زیادہ تر یاد کرنا

پس چوں ادا کردید اعمال حج خویش را یاد کنید خدا را مانند یاد کردن شما پدران خود را بلکہ زیادہ تر یاد کردن

فر جد ادا کرو کم حج دے کر ہو یاد اللہ نوں ۔ جویں یاد پیواں اپنیاں نوں کردے یا اوہ یا خدا نوں
عادت عرب جاں حجوں فارغ کعبے پاس کھلوندے ۔ فخر وڈیائی پیو دادیاں دی ہر اک یاد کریندے
حکم کیتا رب یاد کرو ہن پاک اللہ نوں سارے ۔ جس انعام احسان تساں نہیں بھی اگلیاں نہیں بھارے

فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّقُوْلُ رَبَّنَآ اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهٗ فِي الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ

پس آدمیاں تھیں اوہ کوئی ہے جو کہندا ہے اے رب ساڈے دے سانوں وچ دنیا دے تے نہیں واسطے اوسدے وچ آخرت دے حصہ

پس از مردماں کسی ہست کہ میگوید اے پروردگار ما بدہ ما را در دنیا و نیست او را در آخرت ہیچ بہرہ

پس بعض لوکاں تھیں اوہ جو آکھے یا رب دہ اساہاں
دنیا وچہ تے نہیں اسنوں وچ آخر حظ اگاہاں

ایہ آیت حق انہاندے جو ہک دنیا رب تھیں منگدے
جج اندر اٹھ کھڑا ہن دنیے دولت زر وی منگدے

ہک کہندے ہن دنیا اندر مینوں بھاگ لا ہن پیو جیہے
جس محنت عملوں نفقیوں دنیا زینت حال اس ایہی

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّقُوْلُ رَبَّنَآ اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ النَّارِ

تے انہاں تھیں اوہ ہے جو کہندا ہے اے رب ساڈے دے سانوں وچ دنیا دے بھلیائی تے وچ آخرت دے بھلیائی تے بچا سانوں عذاب اگ دے تھیں

واز مردماں کسی ہست کہ میگوید اے پروردگار ما بدہ ما را در دنیا نیکی و در آخرت نیکی و نگہدار ما را از عذاب آتش

تے بعض انہاں تھیں کہو زیادہ دنیا وچہ بھلیائی
تے آخر وچہ بھلیائی دے رکھ آتش کنوں بچائی

وچہ دنیا حسنہ عورت نیک تے حسنہ آخر حوراں
یا دنیا حسنہ علم عبادت آخر حور قصوراں

یا دنیا حسنہ رزق حلال تے نیک اعمال الہیائی
وچہ آخر حسنہ بخشش جنت اجر ثواب بھلیائی

ہک کہن عافیت حسنہ دنیا بھی آخر دا آئے
ہک کہن اسلام قرآن تے مال عیال دو جگ بھلیائی

بھی وچہ معالم بہت حدیثاں با اسناد لیایا
ایہ آیت حضرت بہت پڑھن بھی لوکانوں فرمایا

اُولٰٓئِكَ لَهُمْ نَصِيْبٌ مِّمَّا كَسَبُوْا وَاللّٰهُ سَرِيْعُ الْحِسَابِ

ایہ لوک واسطے انہاندے ہے حصہ اس چیز تھیں جو کمائی انہاں تے اللہ شتاب حساب کرنے والا ہے

ایں گروہ ایشاں را ہست بہرہ از آنچہ عمل کردند　وخدا زود حساب کنندہ ہست

ایہ لوک انہانوں حصہ اس تھیں جو کجھ انہاں کمایا
تے اللہ جلد حساب کنندہ دیر درنگ نہ آیا

وَاذْكُرُوا اللّٰهَ فِيْٓ اَيَّامٍ مَّعْدُوْدٰتٍ

تے یاد کرو اللہ نوں وچ دناں گنویاں دے

ویاد کنید خدا را در روزہاے شمردہ

تے یاد کرو تسیں اللہ تائیں وچ دہاں گنویاں دی ۔ یعنے تکبیراں تشریقی وچ تشریق دناں دے
ایہ گنویں دینہ تشریق دہاڑے مذہب اکثر آیا ۔ تے معلومات دہاکھا اول ذی الحجوں فرمایا
ہر بعد نماز کہن تکبیر بھی کینکر جداں چلاون ۔ عمرؓ تے ابن عمرؓ تکبیر منا وچ نت گھوکاون
ہر بعد نماز بھی مجلس وچہ فراش ایہ بھی کہندی ۔ بھی تنبو وچہ بھی راہاں اندر لوک بھی دھم گھتیندے
ایہ حاجی غیر حاجی سب آکھن اکثر مذہب آیا ۔ ایہ شروع فجر عرفے تہیں تیرہویں عصر تائیں فرمایا
ایہ عمر علی مکحول کہن ابو یوسف بھی فرماوے ۔ بن مسعودؓ تے ابو حنیفہ دیگر عید ہوکاوے
ابن عباس تے مالک شافعی شروع ظہر دینہ عیدول ۔ تیرہویں روز فجر تہیں تیجے آکھن بس نہ دول

فَمَنْ تَعَجَّلَ فِيْ يَوْمَيْنِ فَلَآ اِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَاَخَّرَ فَلَآ اِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقٰى

پس جو کوئی شتابی کرے وچ دو دناں دے تاں نہیں گناہ اوپر اوسدے تے جو پچھے رہے پس نہیں گناہ واسطے اوسدے جو

پس ہر کہ شتاب کوچ کند در دو روز یعنے از منا نیست گناہے بروے وہر کہ دیر ماند پس نیست گناہے بروے برائے کسیکہ پرہیزگاری کند

جس جلدی کیتی دو روزاں وچ اس گناہ نہ کوئی ۔ جس کیتی ڈھل گناہ نہ تس بھی تقوی کرے جو سوئی
یعنے بارہویں دینہ ذی الحجوں کرے جو کوچ منا تہیں ۔ یا تیرہویں دہاڑے کوچ کرے کوئی ناہیں اوہ دہاں تہیں
ہاک کہن جو حج کرے تس اوپر رہے گناہ نہ کوئی ۔ ہکدینہ اگے چلے یا پچھے بخشش ہر دوں ہوئی
لِمَنِ اتَّقٰى پرہیز کرے فرہدوں مردیاں تائیں ۔ ہور گناہ نہ نویں کرے سب اگلے بخشے سائیں

وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّكُمْ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ

تے ڈرو اللہ تہیں تے جانو جو تحقیق تسیں طرف اوسدی کٹھے کیتے جاؤگے

وبترسید از خدا و بدانید کہ از شما بسوئے او برانگیختہ خواہید شد

تے ڈرو اللہ تہیں جانو ٹھیک جو طرف اوسدے سارے ۔ کٹھے کیتے جاسو بدلے پاسو حشر دہاڑے

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُّعْجِبُكَ قَوْلُهٗ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيُشْهِدُ اللّٰهَ

تے بعض آدمیاں تہیں اوہ ہے جو خوش آندا ہی تینوں سخن اوسدا وچہ حیاتی دنیا دی تے گواہ کردا ہے اللہ نوں

واز مردماں کسی ہست کہ خوش مے آید ترا سخن او در باب زندگانی دنیا و گواہ مے آرد خدا تعالے را

تے بعض لوکاں تھیں اوہ جو سدی بات کریں خوش تینوں　وچ حیاتی دنیا دی تے کرے گواہ رب نوں

عَلٰى مَا فِىْ قَلْبِهٖ ۙ وَهُوَ اَلَدُّ الْخِصَامِ

اوپر اس چیز دے جو وچ دل اوسدے ہے تے اوہ بہت سخت جھگڑا کرنیوالا ہے

بر آنچہ در دل وے ست وحال آنکہ او سخت ترین ستیزندگان ست

اس چیز اتے جو وچ دل اسدے دغا نفاق نہ کوئی
تے اوہ ہے سخت خصومت والا وڈا منافق سوئی
اوہ اخنس نام شریق دا بیٹا وڈا منافق بھارا
پاس نبی دے آوے جاوے بن مومن آشکارا
اوس شیریں شکل تے بولی مٹھی گلاں نال لاوے
قسم کرے مینوں دغا نہ دل وچہ بہت نبی نوں بھاوے
اللہ جاہ دلاں دی جانے حضرت خبر نہ کائی
تداں نفاق ہویا تس معلوم جدا ایہہ آیت آئی

وَاِذَا تَوَلّٰى سَعٰى فِى الْاَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيْهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ ۗ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الْفَسَادَ

تے جس وقت ٹریا دوڑیا وچہ زمین دے تا فساد پاوے وچہ اوسدے تے فنا کرے کھیت تے حیوان
تے اللہ نہیں دوست رکھدا خرابی نوں

وچوں سرداری یابد بشتابد در زمین تا تباہی کند دراں و نابود سازد زراعت و مواشی را و خدا دوست ندارد تباہی را

جاں ٹریا دوڑیا وچہ زمین تا وڈی خرابی پاوے
تے کری فنا کھیتی ہور ڈنگر رب فساد نہ بھاوے
اوہ اخنس ثقفی نے ثقیف دینال عداوت آہی
راتیں کھیت جلایوس ہور حیوان بھی کٹھے واہی
یک کن تولی یس حکومت ظلم فساد کماوے
تس شارت ظلموں لحظ کیتے رب کھیت حیوان بچاوے

وَاِذَا قِيْلَ لَهُ اتَّقِ اللّٰهَ اَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْاِثْمِ فَحَسْبُهٗ جَهَنَّمُ ۚ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ

تے جد کہیا گیا واسطے اوسدے ڈر اللہ تھیں پکڑیا اوسنوں ہنکار نے نال گناہ دے پس بہت ہے اوسنوں دوزخ تے البتہ بری جگہ ہے اوہ

وچوں گفتہ شد او را بترس از خدا بگرفت او را تکبر بگناہ پس کافی ست او را دوزخ و البتہ بد جای ست آن

جد آکھن اسنوں ڈر اللہ تھیں پکڑیں کبر گناہیں
یعنے چاڑھ کبر ہنکار نہ چھوڑن بہوں بریایاں
کسے حضرت عمر خطاب نوں آکھیا ڈر اللہ تھیں بھائی
بن مسعود کہیا رب پاس ایہ اکبر کل گناہاں

پس کافی اسنوں دوزخ برا فراش جہنم بہاہیں
خوف تواضع سوہنی خصلت بھٹھ پایاں وڈیایاں
ترت عمر وچ سجدے ڈگا ڈریا قہر خدائی
جو کہن کسے ڈر رب تھیں آکھے جاہ کرم براہاں

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ

تے بعض لوکاں تھیں اوہ ہے جو ویچدا ہے جان اپنی واسطے طلب رضا اللہ دی ہے تے اللہ مہربان ہے نال بندیاں دے

وازمردماں کسی ہست کہ مے فروشد خویشتن را برائے طلب رضامندی خدا و مہربان ست بہ بندگان

تے بعض لوکاں تھیں اوہ جو ویچے اپنی جان پیاری
وجہ شان نزول اس آیت بغوی بہتے قول لیایا
اوہ کہن صہیب جدے ہجرت کرکے طرف مدینہ دھایا
ترگش تیر بلٹے بولیا تسیں قریشو جانو
میں سنیہ تیر مریساں ہر یک دل تھیں خطا نہ جائی
تے جے چاہو رٹ جاہو دساں مال میرا وچہ مکے
جاں گیا مدینہ حضرت آکھیا واہ واہ سودا تیرا
ایہ قول صحیح وچ مظہری لکھیا شاہد بہت لیایا
عضل تے قارہ دونویں قبیلے بنی ہذیل پچھائی
مدینہ جا کہیا حضرت اسیں ایمان لیائی
خبیب تے مرثد خالد زید تے عبد اللہ ہور عاصم
بن عدی انصاری　بن بکیر　بن طارق　بن ثابت
اوہ دغا اندا انہی نہ جانے غیبی علم اللہ نوں
یک سو تیر انداز یاد وسو گرد اونہاندے آیا
کافر قسماں کرن تے قول قرار جو اتر آؤ
عاصم کہیا نہ اترساں ہن ذمے نال کفاراں

طلب رضا اللہ دینوں رب مہربندیاں تے بھاری
پر اکثر کہن صہیب وچ دے حق خدا فرمایا
بچھوں کوچ کفاراں ملیوس اٹھ صہیب بہایا
جتنے تیر سے ترگش وچہ جاتنے موئے بچھانو
جاں تیر مکے پھر تیغ وگاواں منیوں کون سکھائی
کافر سنکے ہٹے تالیا یاوحی سنیہے پکے
ایہ تیرے حق گھلی رب آیت پایو نفع ودھیرا
تے بعضے کہن رجیع والیاں دے حق خدا فرمایا
ست جنے اہناں وچوں بکروں ہو من بنکر آئے
ساڈے نال گھلو کجھ ٹولہ سانوں دین سکھائی
وچہ صحیح بخاری جس آہے اوہ عاصم کیتا حاکم
راہ وچہ لوک پکاریاں انہاں قوم اپنی گمراہ نوں
جاں عاصم ڈٹھے سن یاراں جھب پراں توہ سدھایا
اسیں ہرگز قتل نہ کریئے نال اساڈے یکے ذمہ او
یا رب ساڈی خبر دیویں توں محمد شاہ ابراراں

میں تیرا دین بچایا توں خود میری لاش بچائیں
فر وچ معالم لکھی اگلی حال حقیقت ساری
یار گھنیرے قتل ہوئے فر عاصم تیر چلائے
جاں مکے تیر تے اکھیوس یا رب میری لاش بچائیں
رب وسدی دعا قبولی بھیجیا ڈھیموں لشکر بھارا
فر انہیں بدل بھیجیا وسیا پانی لاش رڑ ہائی
ستجاہ لاشاں کفاراں اس کھل دوزخ طرف چلایا
مکے وچ لیجا کر دوہاں کافر ویچن گئے
جنگ بدر وچ حارث بن عامر اس کٹھا آہا
کجھ مدت قید رکھیوسے آخر قتل کرن لئی آہی
میں قسم خدا دی ڈٹھا اک دن لوہے قیدوں جکڑیا
اوہ اللہ رزق آہا تس بھیجیا اسو چہ شک نکوئی
لے استرہ اندر وڑیا مگرے پتر میرا وڑیا
میں چیک ماری تا بولیا تا ڈریں کدھیں توں ماراں
فر حرموں باہر لے گئے تا وچ حل چڑھاون سولی
انہاں چھوڑیا پڑھیا دوگانہ ایہ مقتولاں سنت ہوئی
فر اکھیوس جد ان مرواں مسلم ہیں پرواہ نہ کائی
انہاں ندہ سولی چاڑھیا اکھیوس تینوں علم خدایا
ہک کافر موذی اٹھیا نیزہ سینے اس دے لایوس
جد خبر نبی نوں پہنچی آکھیا یاراں نوں جو کوئی
جو میر کھسیا میں جاواں بھی مقداد میرا ہمراہی
راتیں ونج تنعیم دکھوے کافر سولی دوالے
سولیوں لاہ خبیب ڈٹھوسے تازہ لہو جاری

تا اللہ خبر نبی نوں دیوے نبی اصحاباں تائیں
جو گھیر اگھت کفاراں کیتی سخت لڑائی بھاری
ہر اک تیروں ہک ہک کافر وڈ ادھرنی تسے
فر قتل کیتا کفاراں چاہن کٹن سر اس تائیں
اوہ نیڑے لاش نہ ڈھکن دیوں گذر گیا دینہ سارا
اس پانی دی چھل لاش عاصم دی جنت وچ پہنچائی
زید خبیب ہوئے دو قیدی کر کے سخت لڑائیاں
خبیب حر زید یا حارث بیٹیاں جو مار یا اس اگے
پتراں تدے خبیب خریدیا لبھے بیو دار اہا
دھی حارث دی بولی قیدی ایسے نیک نہ پائی
کھاوے پیا انگور تا خوشہ ہتھ وچ پکڑیا
بھی ہک دینہ استرا منگیوس ہتھیں باکی خواہش ہوئی
کی ویکھا بیٹا اسدے پٹ بیٹھا ویکھ میرا جیو ڈریا
دغا فریب نہ کم اساڈا ٹول جو نیکو کاراں
کہیا خبیب میں پڑھاں دوگانہ رب دی قضا قبولی
فر کہیوس باگن کر قتل کریں انہاں باقی رہے نہ کوئی
جو کیہڑی بلے ایڑ دگاں اندر راہ خدائی
سلام رسول پہنچائیں میرا ہور کوئی پاس آیا
اس کہیا خدا انہیں ڈرنا ڈریا نیزہ پار لنگھایوس
سولی کنوں خبیب اتارے جنت لیو ہسوئی
راتیں ٹرن دہیں لکن بیٹھن دوویں شیر الٰہی
جالی مرد ادائے ستے آہے جو رکھوائے
زخم لتے ہتھ سدا لہو ٹپدا مشک بہاری

اس جاپی وینہ سولی پر گذرے کجھ تغیر ناہیں
جاں کافر جا گئے ویکھیا سولی اپر لاش نہ کائی
جاں ہلے اسوار تا لاش خبیب نے بیر زمیں پر ڈالی
فریاد زبیر اٹھائی سر تہیں سنو قریشو بھائی
تے یار میرا مقداد اسود دادو نویں شیر مریلے
جے چاہو اتر لڑیے تیغیں جا ہو مڑ وچھا ہیں
جاں یا ہن شہید پہنچے جبرائیل پیغام گناہے
ایہ آیت حق زبیر اتے مقداد اسود دے آئی
تاں اسنوں عوض امیہ کو ہے جو ماریا روز بدر دی
ابوسفیاں کہیا ہن زید اجاہیں توں تاں ناہیں
زید کہیا نہ جاہاں واللہ کنڈا اڑے نبی نوں
ابوسفیان کہیا نہیں ڈٹھا کردا پیار میں کوئی
فر زید شہید کیتو نے باہر حرموں بدل امیتے
انہاں رسول محبت دے نیوں کہیا دکھ اٹھائی
بھی ابن عباس تے عمر علی تہیں بغوی کرے روایت
جے حق کہن نہیں ہاریا جاوے پیغمبر فرماوے

لدی لاش زبیر گھوڑے تے چلی مدینے راہیں
خبر قریشاں کیتی ستر اسواراں مگر چڑھائی
نگل زمین خبیب لیا رب قدرت عجب دکھالی
ہیں نام زبیر عوام دا بیٹا نام صفیہ مائی
جے چاہو تیر کھوکا بے آہموں سامنے وسن سیلو
تاں کافر ٹھے لگے نوں دونویں شیر مدینے راہیں
انہاں یاراں تیر یاندی ہوڈ یائی کرن فرشتے سارے
صفوان بن امیہ دو جا زید خرید یا بھائی
جاں قتل تیاری کیتی ہوئے اکٹھے اہل کفر دے
محمد تیری جا مر یوے تو جاویں جھٹ راہیں
نے ہیں سکھ نال گھر اپنے بیٹھاں صدقے کراں دہی نوں
جویں اصحاب محمد دے سدا حب محمد ہوئے
ویکھو صدق ثبوت صحاباں صدقوں تہ ڈھیے
سولی قتل قبولی دینوں پیاروں باز نہ آئے
جو نیکی دسے بدیوں ہٹکے اسدی حق ایہ آیت
اوہ سب خبگاں تہیں بہتر وہ شہیداں وچہ یاد

یَاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا ادْخُلُوْا فِی السِّلْمِ کَآفَّةً ۪ وَّلَا تَتَّبِعُوْا خُطُوٰتِ الشَّیْطٰنِ ؕ اِنَّهٗ لَکُمْ عَدُوٌّ مُّبِیْنٌ

اے اوہ لوک جو ایمان لیائے داخل ہو وچہ اسلام دی سارے تے پیروی نہ کرو کھوجاں شیطان دیاں دی تحقیق اوہ واسطے تساڈے دشمن ظاہر ہے

ای کسانیکہ ایمان آوردہ اند در آیید باسلام ہمہ یکجا و پیروی مکنید قدمہای شیطان را ہر آئینہ او برای شما دشمن آشکارا

اے اہل ایمانوں داخل ہو وچہ سلم دے سارے | اتے مگر نہ لگو کھوج شیطان اوہ ہے دشمن اشکارے

سیقول ۲

[illegible]

سَلَم تے سِلْم زبر ہور زیروں معنے مسلمانی	گردن رکھن تابع ہوون ہے اسلام سعالی
وچہ دین اصول عقائد سلیاں اختلاف نہ پاؤ	بد رسماں بدعت کھوج شیطانی انہاں نگر نجاؤ
سعالم وچہ جو اہل کتاباں حق ایہ آیت آئی	عبداللہ ابن سلام تے اسد یار جو مومن بھائی
اوہ بعد اسلاموں چھنچھن دی تعظیم بجا لیاون	بھی گوشت اٹھ تے ڈاچی دودھ کراہت کرن کہاون
بھی کہن سول جے آکھے وچہ نماز توریت پڑھیوے	رب حکم کیتا ہن فرض جو سب احکام اسلام منیوے

فَاِنْ زَلَلْتُمْ مِّنْۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْكُمُ الْبَيِّنٰتُ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ

پس جیکر تلکے تسیں پچھے اس تھیں جو آیاں تساں نوں دلیلاں روشن پس جانو جو اللہ غالب حکمت والا ہے

پس اگر لغزید بعد ازانکہ آمد بشما دلیلہاے روشن پس بدانید کہ خدا غالب استوار کار است

جے تلکو تسیں بعد جو آئے ظاہر حکم اجالا	تا جانو ٹھیک جو اللہ غالب پکیاں کماں والا
یعنے بعد دلیلاں روشن ہے فر تلکو راہوں	تا اللہ غالب لیسی بدلے شرکوں کفر گناہوں

هَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّآ اَنْ يَّاْتِيَهُمُ اللّٰهُ فِيْ ظُلَلٍ مِّنَ الْغَمَامِ وَ الْمَلٰٓئِكَةُ وَقُضِيَ الْاَمْرُ

کیا اوہ ویکھدے ہیں ایہ لوگ مگر ایہ جو آوے انہاں نوں اللہ وچہ سایاں بانا مندے بدل تھیں تے فرشتے تے فیصل کیتا جاوے کم

آیا انتظار می کنند مگر آنکہ بیاید ایشانرا خدا در سایہا از ابر و بیایند فرشتگان و بانجام رسانیدہ شود کار

کیا کرن اوہ ویکھ مناکر مگر جو ایہناں اللہ آوے	وچہ سایہ باں بدل ہور ملک تے فیصل کم ہو جاوے

وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ

تے طرف اللہ دی فیرے جاون کم | و بسوئے خدا گردانیدہ شود کارہا

تے طرف اللہ دی فیرے جاون سب کم دنیا دینی	اوہ سب دا ر قیامت ہے ایہ کیف یقینی
اوہ ربنے ملک بانے بردے وچہ ابر دے	ایہ آیت ہور مثل جو اسدی سلف تاویل نہ کردی
ظاہر نال ایمان لیاے کیفیت رب جانے	ایہ مذہب سلف جماعت سنت وکر معالم سیانی

سیقول

ع ۵

[illegible]

سَلْ بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ كَمْ اٰتَيْنٰهُمْ مِّنْ اٰيَةٍۢ بَيِّنَةٍ ؕ

سوال کر اولاد یعقوب دی نوں کتنیاں دتیاں اساں انہاں نوں دلیلاں روشن

سوال کن بنی اسرائیل را چہ قدر دادیم ایشاں را از نشانہاے روشن

توں پچھ محمد فرزنداں یعقوب نبی دیاں تائیں	جو کتنیاں آیتاں روشن دتیاں انہاں اساں عطا کر
جویں عصا موسی ہتھ روشن بھی چیر یا نیل انہانوں	سچ دلیل جو موسی مرسل ویکھیں معجزیاں نوں
وچہ توریت انجیل بھی روشن نبی محمد سچا	پر کافر سدھے راہ نجاون پکڑن رستہ کچا

وَمَنْ يُّبَدِّلْ نِعْمَةَ اللّٰهِ مِنْۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ

تے جیکوی بدل کرے نعمت اللہ دی نوں پچھے ایتھیں جو آئی اسنوں پس تحقیق اللہ سخت عذاب والا ہے

وہر کہ بدل سازد نعمت خدا را بعد از آنکہ آمد او را پس البتہ خدا سخت عذاب کنندہ است

تے جو بدلاوے نعمت ربدی اس پچھیں بعد جو آئی	تاں ٹھیک اللہ ہے سخت عذاباں والا اسنوں رائی
جو عہد خدا بدلاون یا کجھ لفظ کتاب الٹاون	یا دین اسلام ایہ نبی نہ منن سخت عذاب اوہ پاون

زُيِّنَ لِلَّذِيْنَ كَفَرُوا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُوْنَ مِنَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ۘ

سوہنی کیتی گئی واسطے انہاں لوکاں دے جو کافر ہوئے حیاتی دنیا دی تے مسخری کردے ہیں انہاں نوں جو ایمان لیائے

آراستہ کردہ شد برای کسانیکہ کافر شدند زندگانی اینجہان دنیا و سخریت میکنند از انہا کہ ایمان آوردہ اند

سوہنی کیتی گئی کفاراں زندگی دنیا فانی	تے ٹھٹھے کرن کفار انہاں نوں جیہڑے اہل ایمانی
اوہ سوہنی کرنے والا رب جس سوہنیاں شئیں اپایاں	یا کہیں شیطان کری تنہاں زینت نظر کفار جا آیاں

وَالَّذِيْنَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ؕ وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَّشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

تے اوہ لوک جو پرہیزگار ہوئے اپر انہاں دے ہوسن دن قیامت دے تے اللہ روزی دیندا ہے جسنوں چاہے بغیر حساب دے

و آنانکہ پرہیزگاری کردند بالاتر باشند از ایشان روز قیامت و خدا روزی میدہد ہر کرا خواہد بے شمار

شان نزول

تے جنہیں کرن پرہیز ہوسن تہناں اپر روز قیامت کافر ٹھٹھا کرن تہناں مسکیناں جو یار نبی دے اوہ اعلے علیین اندر وچہ جنت عیشاں کرسن معالم وچہ اسامی کنوں جو خود حضرت فرمایا تے دوزخ دے در کھلا تاں اس وچہ اکثر زنان ویکھیاں باجہ حساب مراد خزانے رب دے انت نہ کوئی ہک کہن مراد جو چاہے دیندا ایچھیا مول نجاوی	رب روزی دیوے جسنوں چاہے باجہ حساب گے امرت اوہ روز قیامت اچے ہوسن متقی نیک عقیدے تے کافر تھلے دوزخ اندر سخت اوکھیایاں جرسن ہیں وچ جنت پر ویکھیا اکثر لوگ غریب سیایا تے دولتمند حساب اندر رب بد ہی نظری آون ٹھر جاون دا خوف ہووے جس لیکھا کرداسوی کسے تھوڑا کسے بہتا دیوے کون جو اوس ہٹاوی

كَانَ النَّاسُ اُمَّةً وَّاحِدَةً فَبَعَثَ اللّٰهُ النَّبِيّٖنَ مُبَشِّرِيْنَ وَمُنْذِرِيْنَ

آہے لوگ گروہ ہکو پس بھیجیا اللہ نے پیغمبراں نوں خوشخبری دینے والے تے ڈراون والے

بودند مردمان گروہ یکے پس فرستاد خدا پیغمبران را بشارت دہندہ و بیم کنندہ

آہے لوگ گروہ ہکو فر بھیجیا رب رسولاں آدم تھیں تا نوح تائیں دہ قرن گذشتہ ہوئے وچہ نوح زمانے کفر ہویا تد بھیجیا نوح خدا نے ہک کہن جو کشتی نوح چڑھے ہک امت مومن آہے ہک کہن جو ابراہیم اگے سن کافر لوگ تمامی ہک لکھ چوبیہ ہزار نبی وچہ مرسل ترسیو تیراں	خوشخبری دیہن ثواباں تے ڈر دیہن عذاب جہولاں سبہ ہک شریعت حق اپر اوہ نال ہدایت ہوئے فر وار و وار پیغمبر آئے ہر ہک وچہ زمانے فر نوح مرن تھیں پچھے بعضے کافر پئے گمراہے تا ابراہیم نبی رب بھیجیا ہور پیغمبر نامی اٹھائی نبیاں نام قرآن اندر مذکور نہ غیراں

وَاَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيْمَا اخْتَلَفُوْا فِيْهِ

تے نازل کیتا نال اہناں دے کتاب نوں نال سچیائی دے تا حکم کرے درمیان لوکاں دے وچہ
اس چیز دے جو جھگڑا کیتو نے وچہ اس دے

و فرود آورد با ایشاں کتاب را براستی حکم کند آں کتاب میان مردمان در آنچہ خلاف نمودند درو

تے نازل کیتی نال اہناں دے کتاب حقانی	تا حکم کرے وچہ لوکاں جسو چہ جھگڑا کرن بانی

وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ

تے نہ اختلاف کیتا وچہ اوسدے مگر انہاں جو دتے گئے اوہ پچھے ستھین جو آیاں انہانوں دلیلاں روشن واسطے حسد دے

و اختلاف نکردند دراں مگر کسانیکہ دادہ شدند کتاب بعد ازانکہ آمد بایشاں دلیلہا از جہت حسد درمیان خود

نہ جھگڑا کیتا اس وچہ مگراں ملی کتاب جنہاں ہاں
اوہ واضح علم توریت اندر آیات احکام الٰہی
یا اختلاف تحریف انہاں جو مسئلے کجھ اٹھاون
فر اختلاف کیتا انہاں بعضیاں منیاں بعضی نائیں

پچھے آون واضح علموں حسد کنوں بدخواہاں
تے اختلاف جو بعض منن اتے بعضیں کفر کمائی
ہاک کہن جو واضح علم اوصاف محمد کتبوں وان
ایہ بشارت حسد جو دلوکیہ رکھن کافر ہوئی تلمیں

فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ

پس راہ دکھایا اللہ نے انہانوں جو ایمان لیائے طرف اسچیز دی جو جھگڑا کیتا لوکاں نے وچہ اوسدے حق تھیں نال امر اپنے دی

پس راہ نمود خدا آنہارا کہ ایمان آوردند　باں حق کہ اختلاف کردند　دروے بارادہ خویش

پس راہ دکھایا اللہ انہاں جو ایمان لیائے
انہاں قبلے اندر جھگڑا مشرق طرف نصارے پڑھدے
سانوں اسحق دکھایا کعبے طرف بھنوایا
فر دناں اندر بھی جھگڑے چھنچھن وار یہوداں لیتا
وچہ ابراہیم بھی جھگڑے کہن یہود یہودی آہا
فر عیسے حق بھی جھگڑے اسنوں کہن یہود سرکاری

طرف اس حق جو جھگڑے سوچہ نال حکم راہ پائے
تے مغرب طرف یہودی بعضے طرف مقدس گھر دے
تے روزے وچہ بھی جھگڑے سانوں ماہ رمضان بتایا
نصاریاں اتوار تے سانوں حق جمعہ رب دتا
نصارا کہن نصارا آہے رب دتا سانوں آہا
نصاری کہن خدا اسنوں حق سوجھایا باری

وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

تے اللہ راہ وکھاندا ہے جسنوں چاہے طرف راہ سدھے دی

و خدا راہ مے نماید کسے را کہ مے خواہد بسوئے راہ راست

تے اللہ کرے ہدایت سدھی راہ ول جسنوں چاہے
جو عادت رب دی جاری جد پیغمبر گھلیا کوئی
کئی من کئی منکر ہوون اس تھیں تنگ نہ ہووو
شاہ عبد القادر حاصل لکھیا بہت پیغمبر آئے
سبھناں ہکو راہ بتایا جو توحید الٰہی
تد ہور پیغمبر نواں گھلیا رب ہور کتاب اتاری
جد اہل کتاب کتابوں وچ چلے خلل اندر اس پایا
اوہ سبھے ہکو راہ بتاون بعضے حکم وٹاون
توحید مثال صحت دی شرک گناہ مثال بیماری
پر وچ قرآن جو آخر بھیجیا دارو ساریاں مرضاں

شاہ ولی اللہ اس آیت دا حاصل ایہ سمجھائے
اختلاف پیا وچہ امت اینویں عادت ہوئی
جہناں ہدایت پائی محکم سدھی راہ کھلووے
بھی بہت کتاباں آیاں ایکو راہ نہ بہت بتائی
اس راہوں جد لوگی چلے بگڑیا شرک مناہی
جو اوہو راہ توحید حقانی آکھن رکھو جاری
تا ہور کتاب تے ہور پیغمبر خلل ہٹاون آیا
جو نگر حال بیمار موافق دارو فرق بتاون
ہر ہر مرض جدا ہے دارو مطلب صحت ساری
حاجت ہور کتاب نہ چھوڑی حاصل سبھ غرضاں

اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَاْتِكُمْ مَّثَلُ
الَّذِيْنَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ ط

بھلا ظن کردے ہو تسیں ایہ جو داخل ہووگے وچ بہشت دے تے اجے نہ آیا تساں نوں مانند حال انہاں دے جو گذری ہیں اگے تساں تھیں

آیا پندا شتید کہ در آئید بہ بہشت و حالانکہ ہنوز نیامدہ باشد شمارا مانند حالت آنانکہ گذشتہ اند پیش از شما

کیا کردے گمان جو داخل ہوسو وچ بہشتاں وگے	تے اجے نہ آئی حالت انہاں وانگ جو گذرے اگے

مَسَّتْهُمُ الْبَاْسَاۤءُ وَالضَّرَّاۤءُ وَزُلْزِلُوْا حَتّٰى يَقُوْلَ الرَّسُوْلُ
وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ

پہنچی انہاں نوں تنگی تے بیماری تے ہلائے گئے تا جو کہندا سی رسول تے جیہڑے لوک ایمان لیائے نال اوس دے

رسید بایشاں سختی و محنت و جنبانیدہ شدند تا آنکہ میگفت پیغمبر و آنانکہ ایمان آوردند بوے

پہنچی تہاں تنگی ہور سختی مرض تے گئے ہلائے	تا جو کہے رسول تے جو اس نال ایمان لیائے

مَتٰی نَصْرُ اللّٰہِ ؕ اَلَآ اِنَّ نَصْرَ اللّٰہِ قَرِیْبٌ

جوکداں ہوسی یاری اللہ دی خبر دار ہو جو یاری اللہ دی نزدیک ہے

کے باشد یاری دادن خدا آگاہ باش کہ البتہ یاری خدا نزدیک ست

جوکد ہوسی اساں یاری رب دی کہن جان دل گھبرائے	خبر دار ہو یاری رب دی نیڑے دیر نہ لائے
ایہ آیت جنگ خندق وچہ آئی سختی رنگ برنگی	ویریاں خوف لڑایاں محنت سر دی آڈھی تنگی
وچہ سورت احزاب ایہ قصہ ہوسی ذکر اتھائیں	ہک آکھن جنگ احد وچہ آئی ویکھ معالم مائیں

یَسْئَلُوْنَکَ مَاذَا یُنْفِقُوْنَ ؕ قُلْ مَآ اَنْفَقْتُمْ مِّنْ خَیْرٍ فَلِلْوَالِدَیْنِ وَالْاَقْرَبِیْنَ

پچھدے ہیں تینوں جو کیا کجھ خرچ کرن توں کہہ جو کجھ خرچ کرو تسیں مال تہیں پس واسطے ماں باپ دے تے خویشاں دے

سوال میکنند ترا کہ کدام چیز خرچ کنند بگو آنچہ خرچ کنید از مال پس برائے پدر و مادر و خویشاوندان

پچھن لوگ محمد تینوں کیا کجھ نفقہ کیجے	توں کہہ جو خرچو مال سو ماپیاں خویشاوندان دیجے

وَالْیَتٰمٰی وَالْمَسٰکِیْنِ وَابْنِ السَّبِیْلِ ؕ وَمَا تَفْعَلُوْا مِنْ خَیْرٍ فَاِنَّ اللّٰہَ بِہٖ عَلِیْمٌ

تے واسطے یتیماں تے مسکیناں تے راہ مسافراں دے تے جو کجھ کرو تسیں نیکی تہیں پس تحقیق اللہ نال اس دے جانن والا ہے

و برای یتیمان و درویشان و مسافران بدہید و آنچہ بکنید از نیکی پس البتہ خدا بآن داناست

ہور یتیماں تے محتاجاں راہ مسافر تائیں	تے جو تسیں کرو نیکی تہیں سب جانے اللہ سائیں
عمرو جموح دا بیٹا آہا وڈا دولت والا	اس پچھیا کیا دیجے کسنوں دیون صدقہ اعلیٰ
ایہ آیت آئی ابتدا لگ فرض زکوٰۃ نہ آہی	ونسوخ ہوئی جد کیتی فرض زکوٰۃ الٰہی

کُتِبَ عَلَیْکُمُ الْقِتَالُ وَہُوَ کُرْہٌ لَّکُمْ ۚ وَعَسٰٓی اَنْ تَکْرَہُوْا شَیْئًا وَّہُوَ خَیْرٌ لَّکُمْ ۚ

فرض کیتا گیا ہے اپر تساڈے جنگ تے اوہ ناخوش ہے واسطے تساڈے تے شاید کراہت کرو تسیں کسے شے نوں تے اوہ بہتر ہووے واسطے

لازم کردہ شد بر شما جنگ و آن ناخوش ست شمارا و شاید کہ شما ناخوش دارید چیزے را و آن بہتر باشد شمارا

سیقول ع ۲ ۱۱

علم حکمی ناف نہیں فرضیت زکوٰۃ دی ... واللہ تعالیٰ اعلم بالصواب

[illegible]

فرض ہویا تساں اُتے جنگ تے اوہ تساں ناخوش بھاوے — تے شاید کرو کراہت چیزوں اوہ تساں بہتر آوے

وَعَسٰٓی اَنْ تُحِبُّوْا شَیْئًا وَّهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ ؕ وَاللّٰهُ یَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ

تے شاید دوست رکھو کسے چیز نوں تے اوہ بری ہووے واسطے تساڈے تے اللہ جاندا ہے تے تسیں نہیں جاندے

وشاید کہ دوست دارید چیزے را و آن بد باشد برائے شما وخدا میداند وشما نمیدانید

تے شاید دوست رکھو کوئی چیز تے اوہ تساں خوب بھائے — تے اللہ جانے تسیں نہ جانو جس وچ تساں بھلیائی
کراہت طبعی سختی تہیں ہور خرچ مالوں ڈر جانوں — تے بہتر جنگ تساں نوں اس جگ لٹ تے اجر جہانوں
تسیں جد دست رکھو فارغ بیٹھن اس وچ تساں رسوائی — نہ اس جگ لٹ نہ فتح نہ اس جگ جنت وچ وڈیائی
ہک آکھن اس آیت تہیں جنگ کفاراں فرض مدامی — ہک آکھن مستحبا بابہی ہر جو کوئی اہل اسلامی
پر اکثر آکھن فرض کفایہ وانگ نماز جنازے — جے بعضے ادا کرن تاں رہندیاں ساقط فرض لوازے

یَسْـَٔلُوْنَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِیْهِ ؕ قُلْ قِتَالٌ فِیْهِ كَبِیْرٌ ؕ

سوال کردے ہیں مہینے حرمت والے تہیں جنگ کرنے تہیں وچ اس کہہ جنگ کرنا وچ اس دے گناہ وڈا ہے

سوال میکنند ترا یا محمد از ماہ حرام از جنگ کردن در وے بگو جنگ کردن در وے گناہ بزرگ است

سوال کرن نہ ماہ حراموں اس وچ کرن لڑائی — کہہ توں کرن لڑائی اس وچ وڈی ہے برائی
اس آیت دا شان نزول معالم وچ لیایا — جو عبداللہ بن جحش نبی دا بھائی پھوپھی جایا
دو ماہ جنگ بدر تہیں اگے بھیجیا اسنوں سرور — اوہ سردار بنایا اس دن تابع اٹھ مہاجر
جمادی اُخری دیو چہ اسنوں دیکر خط چلایا — جو دو منزل پر جا کر ایہہ خط کھول ویکھو فرمایا
جاں وچ دو منزل کھولیا ویکھیا ایہہ گل ظاہر ہوئی — جو نخلہ بطن جاں پہنچو کر دو دیکھ قریش ستھوئی
شاید لٹ کفاراں لیاوو سو چہ اساں بھیجائی — اوہ نخلہ بطن مکے ہور طائف دے مقام اہیائی
جاں اوتھے وچ اڈیکیا ہک کارواں قریشاں آیا — انگور ادیم طائف دا ہور تجارت مال بھرایا
جمادی اخری ادیہ آخر دل وچ سمجھیا یاراں — تے ماہ رجب دا چن چڑھیا پر انہاں خبر نہ ساراں
واقد تیر چلایا عمر کافر نوں مارو نجایا — اوہ پہلا کافر مسلماناں دے ہتھوں قتل جو آیا

[illegible]

عثمانؓ تے حکم دکا فر قیدی مسلماناں ہتھ آئے
ایہ پہلی لٹ تے پہلے قیدی پکڑے مسلماناں
جو ماہ حرام نوں روا کیتا اساں لوکاں دھم مچائی
اوہ یار ہوئے پشیمان کہن اساں سبب خبر نہ کائی
ایہ آیت اللہ بھیجی حضرت ونڈی لٹ تداہیں
وچہ ایہناں مہینیاں جنگ جائز کرنا نال کفاراں
وچہ مظہری اکثر علماواں دا ایہو قول بتایا
نال قرآن بھی ہور حدیثاں مسلم ہور بخاری
جیکر کافر اول چھیڑن جائز تداں لڑائی
کہیا کمال جو طائف گھیریا پاک نبی فرمایا
اس قصے تھیں حرمت ماہاں اوہ منسوخ بتاوے
جو طائف گھیریا ہجری اٹھویں سال شوال مہینے
دو راتیں رمضان وہایاں چڑھ مکے پر دہائی
فر بعد فتح تھیں اُنی روز پیغمبر ٹھیریا مکے
فر دسواں روز شوالوں فتح حنین ہوازن چلو
اہناں بند کیتے دروازے طائف رسمیاں ظاہر ای
اوہ لٹ حنین تے قیدی وچہ جعرانے دے چھوڑے
فر جنگ طائف تھیں جعرانے وچہ رات خمیس دی آئی
جاں باراں دینہ ذیقعدوں گذرے کیتا قصد مدینے
ایہ دو ماہ چھیبی روز سفر وچہ حضرت کل گذارے
اوہ ابن ہمام دا قول ہٹاون کارن قصہ لیایا

ایہ قیدی دو نوں لئے تاں ہتاع سبہ ابن نبیدی لیائے
تاں مکے والے کافر طعنے مارن اہل ایماناں ن
نبی کیے وچہ ماہ حرام نہ کیتے ستم حکم لڑائی
دینہ لڑے چر ڈھائی راتیں جیہڑی اگوں آئی
پنجم حضرت کڈھیا چالھے نہاں غازیاں تائیں
ہک آکھن منسوخ ہویا فر نال ایت تلواراں
پر اوڑک نسخ نہ کیتی ثابت کر تحقیق سدھایا
ثابت حکم جو روز قیامت تائیں حرمت جاری
اول آپ نہ لڑنا جائز حرمت ثابت آئی
دہ راتیں ذی الحجوں سارا ماہ محرم آیا
پر مظہری والا قاضی اسدی بات پسند نہ کیا
ابو سعید کہیا سنہ اٹھویں دہوڑی کنوں مدینے
تیرھویں فتح کیتا رب مکہ باراں دینہ راہ لائے
فر چھویں شوالوں طرف حنین چڑھ کر دا سے مکے
حضرت جمع غنیمت کیتی کافر طائف رلے
حضرت مکے طرف نہ آئے طائف لیتی دہائی
چالی روز یا دینہ تریہ طائف گرد بھجائے گھوڑے
پنجویں ماہ ذیقعدوں اوتھے تیراں روز لنگھائے
ستویں ذی القعدوں فر بہو پہنچ لیئے شہر مکینے
ایہ صحیح حدیثوں خبراں ثابت مظہری اندر پیارے
نسخ والی گل روے حرمت ثابت لکھ سدھایا

سیقول ۲

وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَكُفْرٌ بِهٖ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاِخْرَاجُ اَهْلِهٖ مِنْهُ اَكْبَرُ عِنْدَ اللّٰهِ

تے روکنا راہ خدا دی تھیں تے کفر کرنا نال اوسدے تے مسجد حرام تھیں تے کڈھنا لوکاں نوں اوستھیں وڈا ہی نزدیک اللہ دے

و باز داشتن از راہ خدا و کفر کردن بخدا و باز داشتن از مسجد حرام و بیروں کردن اہل آن مسجد از مسجد گناہ بزرگ است نزدیک خدا

تے روکن راہ اللہ تھیں نالے کرنا کفر خدا تھیں ایہ وڈے گناہ نزدیک اللہ دے اہین اوس ٹھہ ابہول تے اللہ ہک تھیں روکن کعبیوں مسلماناں ایہ گناہ انہاندے وڈے رجب کنوں لڑائی	تے روکن مسجد کعبیوں کڈھن لوک اوسدے ہیجا نیئر یعنے کافر روکن لوکاں دین اسلام بھلیایوں تے اہل کعبے نوں کڈھن اوستھیں یعنے اہل ایماناں ایہو من جواب کفاراں دے دلیل سکھائی

وَالْفِتْنَةُ اَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ ۗ وَلَا يَزَالُوْنَ يُقَاتِلُوْنَكُمْ حَتّٰى يَرُدُّوْكُمْ عَنْ دِيْنِكُمْ اِنِ اسْتَطَاعُوْا ۗ

تے شرک وڈا ہی قتل تھیں تے ہمیشہ رہنگے جنگ کردے تساں نوں تاجو پھیرن تساں نوں دین تساڈے تھیں جے پھیر سکن

و شرک بزرگ تر است از قتل و ہمیشہ جنگ خواہند کرد با شما تا آنکہ باز گردانند شمارا از دین شما اگر توانند

تے کفر وڈا ہی قتل کنوں نت کرسن اوہ لڑائیاں	تا تساں پھیرن دین کنوں جے سکن کرن برپایاں

وَمَنْ يَّرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِيْنِهٖ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَاُولٰٓئِكَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ ۚ

تے جیکوئی پھر جاوے تساں تھیں دین اپنے تھیں پس مر جاوے تے کافر ہیں ایہ لوک نابود ہوئے عمل انہاندے وچ دنیا تے آخرت دے

و ہر کہ برگردد از شما از دین خود پس بمیرد در حالیکہ کافر است پس این گروہ نابود شد عملہای ایشان در دنیا و آخرت

تے جو کوئی ٹرے تساں تھیں دینوں مرے بہی حال کفر دے	ایہ لوک جو ضائع عمل تنہاں وچ دنیا آخرت دے

وَاُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ ۚ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ

تے ایہ لوک صاحب دوزخ دے ہین اوہ وچ اوسدے ہمیشہ رہنے والے ہین ۞ این گروہ باشندگان دوزخ اند ایشان در آنجا جاوید اند

ایہ ٹولا صاحب دوزخ دی اس وچہ ہمیشہ رہسن	سب نیکی برباد ہوئی ایہناں سخت سزا ایہن ملسن

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

تحقیق اوہ لوگ جو ایمان لیائے تے جنہاں ہجرت کیتی تے جنگ کیتا وچہ راہ خدا تعالےٰ دے

البتہ آنانکہ ایمان آوردند و آنانکہ ہجرت کردند و جہاد نمودند در راہ خدا تعالےٰ (غرض آنہا)

تے شک جو لوک ایمان لیائے تے جنہاں ہجرت کیتی	تے جنگ کیتی وچہ راہ خدا دے جنہاں جنگی رینی

أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

اوہ لوک امید رکھدے ہیں مہربانی اللہ تعالیٰ دی تے اللہ بخشنہار مہربان ہے

این گروہ امیدوارند بخشایش خدا را وخدا آمرزندہ مہربان ست

ایہ لوک امید کریندے سچی رحمت خاص خدائی	اتے اللہ بخشنہار گناہاں بہت رحیم ایہائی

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ

سوال کردے ہیں تینوں شراب اتے جوئے تیں کہہ توں وچہ اینہاں دوہاں دے گناہ وڈا ہے تے فائدے واسطے لوکاں دے

سوال میکنند ترا از حکم شراب خوردن و قمار باختن بگو در این ہر دو گناہے بزرگ ست و فائدہ ہاے برائے مردمان

سوال کرن تیں خمر کنوں اتے حکم جوئیدا پیاری	کہہ اینہاں وچہ گناہ وڈا اتے فائدے لوکاں نیارے

وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا

تے گناہ اینہاں دا بہت وڈا ہے نفع اینہاں دی تھیں	وگناہ آنہا بزرگ تر ست از نفع آنہا
تے آکھ گناہ اینہاں دا وڈا فائدہ کنوں اینہاں دے	سن قصہ شان نزول اس آیت محی السنۃ آندی
معالم وچہ جو عمر خطاب جماعت بھی انصاراں	آئے پاس نبی دے پچھن فتوی خمر قماراں
جو ایہ دونویں عقل وجان مال بھی ہوفت گنواؤ	تد ایہ آیت آئی کل مفسر بھی فرمایا وان
جو حکم خمر وچہ چار آیت سب آیاں وار و واری	پہلی سورہ نحل اندر وچہ نگے رب اتاری
مدا یہ خمر حلال آہا تس پیون مومن سارے	فر ایہ آیت آئی کیتا سوال جاں عمر پیارے
تا بعضیاں چھوڑ دیا بعضے پیون ہو آیت قرانی	مائدہ وچہ جو حالت مستی پڑھے نماز نہ کائی
فر وقت نماز نہ پیوے کوئی بعضیاں ترک مدامی	فر مستی اندر ہوئی لڑائی وچہ صحاب گرامی

ف قولہ تعالیٰ یا ایہا الذین آمنوا لا تقربوا الصلوٰۃ و انتم سکاری حتی تعلموا ما

ف قولہ تعالیٰ یا ایہا الذین آمنوا انما الخمر والمیسر والانصاب والازلام رجس من عمل الشیطان فاجتنبوہ

تا دوہاں طرفاں پاس نبی دے شکوہ آن سنایا
تا دوجی آیت مائدہ والی حرمت صاف اتاری
معالم وچہ بخاری راہوں کہیا جو انس بتایا
آکھیوس خمر حرام ہویا اصحاباں ایہہ فرمایا
خمر دی ماہیت وچہ آہا اختلاف علماؤں
ایہہ نال اجماع پلید خمر ہے کافر روا جو جانے
سفیان ثوری ہور ابو حنیفہ خمر ایہو فرماون
جو کنک یا جواں جواروں شہدوں یا گڑ کنوں نہ ہووے
پر اکثر اہل علم دا مذہب کل حرام شراباں
اس پیتیاں حد بھی واجب آکھن سنا حدیث لیاون
کل شراب اسکر فہو حرام خود حضرت فرمایا
ہور حدیث بھی باسناد جو بہتے مستی لیاوے
بھی مسلم راہوں ابن عمر تھیں جو مرور فرمایا
جو دنیا اندر خمر پیوے نت بن توبہ مرجاوے
بھی باسناد بخاری راہوں ابن عمر تھیں لیایا
آکھیوس خمر حرام ہویا جد پنج چیزاں تھیں ہندا
بھی آکھیوس خمر اوہ چیز ایہی جو عقل تے پردہ پاوے
میسر جوا ہر ہر قسموں حرمت شک نہ کوئی
جو کھیڈن لڑکے گوڈیاں جتن ایہہ بھی میسر آیا

تا آکھیا عمر بیان شافی کر حکم شراب خدایا
تا عمر کہیا ہن بس خدایا ہوئی تسلی کاری
پیس کھلا پواداں خمر اصحاباں اچا چیت ہک آیا
ایہ انس شتابی ویٹ خمر نوں کسی سخن دوہرایا
انگور کھجور جو شیرہ ایہہ سخت ہویاں بن بھاہوں
پیون والا فاسق اسدا واجب حد بچھائے
اس بن ہور حرام نہ آکھن مگر جاں مستی لیاون
ایہہ مستی پاجہ حرام نہ آکھن جیکر تھوڑا پیوے
جو بہتا پیتا مستی لیاوے تھوڑا منع حساباں
جو مالک عائشہ کنوں روایت خود حضرت فرماون
کل شراب جو مستی لیاوے سب حرام بتایا
اوہ تھوڑی بہت حرام ایہا ئی پیغمبر فرماوے
حرام ایہی ہر مست کنندہ قاعدہ اصل بتایا
اوہ آخر وچہ شراب نہ پیوے پیغمبر فرماوے
جو خطبہ عمر رسول اللہ دے منبر تے فرمایا
انگور کھجوروں کنک جواں تھیں پنجواں ماکھیوں سندا
بھی نبی کہیا جو خمر انہاں پنجاں چیزاں تھیں ہنجاوے
نرد اتے شطرنج میسر تھیں علی روایت ہوئی
ایہہ سب بیان معالم اندر محی السنت لیایا

وَيَسْـَٔلُوْنَكَ مَاذَا يُنْفِقُوْنَ ۥ قُلِ الْعَفْوَ

تے سوال کردے ہین تینوں جو کیا خرچ کرن کہہ توں خرچ کرن زیادہ نوں

وسوال میکنند ترا کہ چہ خرچ نمایند بگو خرچ کنند زیادہ را

تے پچھن لوگ محمد تینوں کیا کجھ خرچ کیجیوے
کہہ توں عفو جو حاجت اصلی کنوں زیادہ تھیوے

یار بنیدی کسب جو کردی رکھدی خرچ ضروری
جو خرچ ضروری تھیں ودہ ہووے لئہ دیہن حضوری

فر منسوخ ہویا ایہ حکم جاں آیا حکم زکاتاں
ہک آکھن عفو جو سوکھا حاصل باجھ تکلف باتاں

ہک آکھن عفو اسراف نہ صرفہ کرنا خرچ میانہ
ہک آکھن عفو جو نال غنا دے خرچ کرن مردانہ

یعنے اتنا خرچ نہ کرے جو تنگ تھاک بناوے
بہتر صدقہ ظہر غنا تھیں حضرت خود فرماوے

بھی اُتلا ہتھ بنایا بہتر ہیٹھ والے ہتھ نالوں
یعنے لین والے تھیں بہتر دین والا ہتھ مالوں

بھی کرتوں شروع عیال اپنے تھیں پیغمبر فرمایا
یعنے اپنی نفسوں تھیں خرچ ٹبر دا آیا

کسے پچھیا پاک نبی نوں میرے پاس دینار ایہا ای
حضرت آکھیا نفس اپنے تے خرچ کریں اوہ بھائی

اس آکھیا اک ہور بھی سی فرمایا دیہہ فرزنداں
اس ہور دسی فرمایا دیہہ زن جو تھے قدرت مندانہ

فر اس کہیا ہے پنجویں بھی فرمایا ہن توں جانے
ایہ وچ معالم باسناد حدیثاں خرچ ٹکانے

كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيٰتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُوْنَ فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ

ایسے طرح بیان کردا ہے اللہ واسطے تساڈے آیتاں تا تسیں فکر کرو وچ حق دنیا دے تے آخرت دے

ہم چنین بیان مے کند خدا برائے شما آیتہا تا باشد کہ تامل کنید در مصلحت دنیا و آخرت

اینویں کری بیان خدا تساں ایہ آیات جو آئی
تا تسیں فکر کرو وچ دنیا اتے آخر بھلیائی

اتنا خرچ نہ کرو جو دیکر تنگ رہو گذرانوں
جو حاجت نہیں اوہ خرچ کرو وچ لیساں جہانوں

یا فکر کرو ایہ دنیا فانی راغب ہوس نہ ہووو
وچ اوس جہان ہمیشہ رہنا خرچ اسی ول ڈھونڈو

وَيَسْـَٔلُوْنَكَ عَنِ الْيَتٰمٰى قُلْ اِصْلَاحٌ لَّهُمْ خَيْرٌ وَاِنْ تُخَالِطُوْهُمْ فَاِخْوَانُكُمْ

تے سوال کردے ہن تینوں یتیماں تھیں کہہ بھلیائی واسطے انہاندی بہتر ہے تے جیکر نال رلاؤ انہاں نوں
پس اوہ بھائی ہن واسطے تساڈے

وسوال میکنند ترا از یتیماں بگو باصلاح آوردن کار ایشاں بہتر است و اگر مخالطت کنید با ایشاں پس برادران شما اند

تے پچھن تینوں حکم یتیماں کہہ بہتر بھلیائی
جے مال انہاں خود نال رلاؤ ہین تساڈے بھائی

جد مال یتیم حرام کیتا رب مومن ڈر گئے ہوں
مال یتیماں مال اپنے تھیں جدا کیتے ہر راہوں

تہاں آٹا دانا پینا کھانا سب کجھ جدا رکھایا	جو کجھ انہاں تہیں کوئی نہ کھاوے تھیوے گیا گوایا
جاں او کیے ہوئی تنگی تہیں کچھیاندا ایہ آیت آئی	جو جدا کرن مقصود نہیں کجھ ہے مقصود بھلیائی
اوہ مال سوارو سانبھو رکھو اپنے نال رلاؤ	اوہ ہین تساڈے بھائی بھایا نواں گوں رل مل کھاؤ

وَاللّٰهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ ۚ وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَأَعْنَتَكُمْ

تے خدا جاندا ہے وگاڑن والیاں نوں سوارن والیاں تہیں تے جیکر چاہندا اللہ البتہ دکھ کردا تسانوں

و خدا میداند تباہ کار را از اصلاح کار و اگر خواستی خدا سخت گرفتی بر شما

تے جانے رب وگاڑن والے کنوں سوارن والے	تے جے چاہے رب تنگ کرے تساں سختی اندر ڈالے
یعنے جیں دل دغا خیانت اُسنوں بھی رب جانی	تے جس دل قصد یتیم بھلیائی اس بہی خوب پچھانے
تے جے چاہے رب تنگ کرے تساں وانہ کرے ملاون	یعنے عنت مشقت سختی اعنت دکھ وچ پاون

إِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

تحقیق اللہ زبردست پکیاں کماں والا ہے	البتہ خدا غالب استوار کار است
ہے اللہ غالب کرے جو چاہے او کھیائی سو کھیائی	حکمت نال کرے کم ساری جہاناں وچ بہلیائی

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَّ ۚ وَلَأَمَةٌ مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ

تے نا نکاح کرو مشرکاں عورتاں نوں تاں جو ایمان لیاون تے البتہ لونڈی ایمان والی بہتر ہے مشرکہ تہیں توڑے خوش لگے

و نکاح مکنید زنان مشرکہ را تا آنکہ ایمان آرند و البتہ کنیزک مسلمان بہتر است از زن مشرکہ اگرچہ خوش آید شمارا

نہ کرو نکاح زناں جو مشرک تا ایمان لیاوے	تے لونڈی مومن بہتر اُستھیں توڑے اوہ تساں بہاوے
شاہ عبدالقادر کہیا جو اول نسبت ناتہ داری	مومن کافر آپس اندر رکھدے آہے جاری
اس آیت نال حرام ہوئی زن مشرک اہل ایمانیاں	تے مشرک مرد نکاح حرام زناں جو مسلماناں
فر عورت مرد دوہاں تھیں کوئی جیکر مشرک لیاوے	نکاح انہاں دا فاسد ہویا موضع وچ بتاوے

معنے شرک جو صفت الٰہی ہور کسے وچ جانے	جویں معلم ہر بات کسی نوں اللہ باجھ پچھانے
یا اس بن ہور کسے نوں جانے جو چاہے کر سکدا	یا نفع نقصان اپنے دا مالک سمجھ مراداں منگدا
یا تعظیم کسے دی کردا جیوں تعظیم الٰہی	جیونکر سجدہ غیر اللہ نوں کہے سو شرک گواہی
زن اہل کتاب یہود نصاریاں روا نکاح اساں نوں	جیونکر سورت مائدہ اندر اذن نکاح تہاں نوں

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِيْنَ حَتّٰى يُؤْمِنُوْا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَّلَوْ اَعْجَبَكُمْ

تے نا نکاح کراؤ مشرکاں نوں تاجو ایمان لیاون تے البتہ بندہ مومن بہتر ہے مشرک تھیں اگرچہ خوش لگے تسانوں

و بزنے مدہید مشرکاں را تا آنکہ ایمان آرند والبتہ بندہ مومن بہتر ست از مشرک اگرچہ خوش آید شمارا

تے مومن تاں نکاح نہ دیہو مشرک مرداں تائیں	تاجو اوہ ایمان لیاون حکم زناں دے سائیں
تے لونڈی مومن بیشک بہتر ہے مشرک دی نالوں	بھانویں خوش لگے تساں مشرک کارن مال اجالوں

اُولٰٓئِكَ يَدْعُوْنَ اِلَى النَّارِ ۖ وَاللّٰهُ يَدْعُوْٓا اِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِاِذْنِهٖ

ایہ لوک بلاندے ہیں طرف دوزخ دی تے اللہ بلاندا ہے طرف بہشت دی تے بخشش دی نال حکم اپنے دے

ایں گروہ مشرکاں میخوانند بسوی دوزخ و خدا میخواند بسوئے بہشت و سوئے آمرزش بحکم خود

ایہ لوک بلاون دوزخ دیول دس غیر گناہاں	تے رب بلاوے جنت بخشش طرف ایہ حکم تساہاں

وَيُبَيِّنُ اٰيٰتِهٖ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُوْنَ

تے بیان کردا ہے آیتاں اپنیاں واسطے لوکاں دے تاجو اوہ نصیحت پکڑن

و بیان میکند آیتہائے خود را برائے مردمان تا باشند کہ پند گیرند

تا کرے بیان آیات لوکاں نوں امر نہی فرماوے
تا اوہ لوک نصیحت پکڑن تا شیطان بھلاوے

قولہ تعالیٰ الیوم احل لکم الطیبٰت وطعام الذین اوتوا الکتٰب حل لکم وطعامکم حل لہم والمحصنٰت من المؤمنٰت والمحصنٰت من الذین اوتوا الکتٰب من قبلکم [illegible]

[illegible]

ع ١٧

[illegible]

وَيَسْئَلُوْنَكَ عَنِ الْمَحِيْضِ قُلْ هُوَ اَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَآءَ فِي الْمَحِيْضِ

تے سوال کردے ہیں تینوں حیض تھیں کہہ اوہ پلیدی ہے پس کنارے ہوو عورتاں تھیں وچہ حیض دے

وسوال میکنند ترا از حیض بگو آن نجاست است پس کنارہ گیرید از زناں در حالت حیض

تے پچھن تینوں حیض کنوں توں کہہ اوہ حیض پلیدی
حیض محیض دا معنے اصل اندر ہے ہوون جاری
ابوداؤد طرلقوں بغوی وچہ معالم لیا وی
نہ کھاون پیون اسدے نال نہ گھر وچہ رہن اکٹھے
تد ایہ آیت آئی حضرتؐ یاراں نوں فرمایا

پس جدا رہو وچہ حیض زناں تھیں یعنی ترک وطی دی
اذی پلیدی بھی ہر چیز جو اتھیں طبع بیزاری
جو لوک یہود کالن گھر تہتیں حیض جاں عورت آوی
لوکاں سوال نبی نوں کیتا جدا نہاں جاں اڈھے
جو رہو اکٹھے سب کجھ کرو مکمنع وطی تہتیں آیا

وَلَا تَقْرَبُوْهُنَّ حَتّٰى يَطْهُرْنَ فَاِذَا تَطَهَّرْنَ فَاْتُوْهُنَّ مِنْ حَيْثُ اَمَرَكُمُ اللّٰهُ

تے نیڑے نجاؤ انہاں دے تاجو پاک ہوون پس جد غسل کرن فر آؤ انہاں نوں جس جگہ تھیں حکم کیتا ہے تسانوں اللہ تعالیٰ نے

و نزدیکی مکنید با ایشان تا آنکہ پاک شوند پس چوں غسل کنند پس نزدیکی کنید ایشاں را از آں راہ کہ حکم کرد شمارا خدا تعالیٰ

تے نیڑے انہاں نہ جاؤ تاجو حیضوں پاکی آوے
نیڑے جاں مراد وطی رل سونا منع نہ آیا
ہیں اتے سر وراک بھانڈے تھیں غسل جنابت کردے
بھی مسجد وچہ اعتکاف جاں بہندے حضرت سر ہیں دہوندی
بھی عائشہ کہی ہیں حیض اندر پی پانی نبی نوں دتا
حائض وطی حرام ایہی جو کردا عاصی تھیندا
بعضے کہن کفارت واجب وچہ حدیث جو آئی
نہ حائض روا نماز نہ روزہ پڑھے قران بھی ناہیں
ترمذی راہوں عائشہ تھیں جو حضرت آپ اسانوں
بھی کعبے کرد طواف نہ حائض مسجد وچہ نہ آوے
ابوداؤد طرلقوں بغوی عائشہ کنوں لیا یا

جدہاوں حیضوں وطی کرو انہاں رب جتھوں فرماوے
معالم وچہ بخاری راہوں عائشہ خود فرمایا
ہیں حیض اندر بنھ چادر سوندی نال آہی سرور دی
مسجد تھیں سر ہیں ولکڈھدے جاں میں حائض ہوندی
تا حضرت مونہہ میرے دی جاہگ منہ رکھ پانی پیتا
اکثر کہن کاس نہیں کفارت توبہ تھیں بخشیندا
جے گاڑھا خون دینار دیوے جے زرد تا ادھی بھائی
قضا نماز معاف تے روزے رکھے قضا کداہیں
حیض نمازاں قضا نہ دسدے روزے قضا نمازاں نوں
نفاس والی زن جنبی اینویں سند حدیث تتاوی
جو جنبی حائض مسجد وڑنا نبی حرام بنایا

سیقول ۲

من حیث امرکم اللہ یعنے وطی جوا گلے راہوں
پاکی تھیں وطی نہ جائز جد لگ نھاوے ناہیں
حنفی کہن جے دہ دینہ حیضوں تھیں پاکی آوے
پر اکثر کہن جو وطی نہ جائز جد لگ تیک نھاوے

پچھلے راہوں روا نہ ہرگز ایہی سخت گناہوں
جے پانی نہیں تاں کرے تیمم جائز وطی تداہیں
پس غسلوں اگے وطی روا جے گھٹ تاں روا نہ بھاوے
جو وچ قرآن لتطہرن ب نھاون شرط بتاوے

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ۝

تحقیق اللہ دوست رکھدا ہے توبہ کرنوالیاں نوں تے دوست رکھدا ہے پاک ہوونوالیاں نوں

البتہ خدا تعالی دوست میدارد توبہ کنندگان را و دوست میدارد پاک شوندگان را

تحقیق اللہ ہے دوست رکھدا توبہ والیاں تائیں
جو توبہ کرن گناہوں شرکوں کرن طہارت پانی

تے دوست رکھدا پاکی ہوون والیاں نوں سب جائیں
حدثوں ہور پلیدیوں سارے رہندا اوہ سبحانی

نِسَآؤُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّىٰ شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ

عورتاں تساڈیاں کھیت ہیں واسطے تساڈے پس آؤ کھیت اپنے نوں جتھوں چاہو تے اگے بھیجو واسطے جاناں اپنیاں کے

زنان شما کشت زار اند برای شما پس بیائید بکشت زار خویش ہر گونہ کہ خواہید و پیش فرستید برای خویشتن

زناں تساڈیاں کھیت تساڈی کھیتیں اپنے آؤ
حرث واسطے جائے عت جس وچ کھیتی جمے
لئے شئتم جت ول چاہو اگوں پچھوں آؤ
دبروں وطی حرام زناں نوں وچ حدیث جو آئی
اتے معنی کویں تے کتھے کویں چاہو تو ہن آہو
کہن یہود جو پچھوں آیاں بچہ احول بنیگا جمے
وقدموا لانفسکم کر بھیجو اگاں نمائی
معالم وچہ بخاری راہوں خود حضرت فرماوے

جتھوں چاہو اتے اگے کر چنگے عمل بچاؤ
کھیتی بچہ فرجوں جمے پچھلے راہ نکلے
پر کھیتی جمن راہ نہ چھوڑو پچھلا راہ بچاؤ
جو دبروں وطی کرے زن تسنوں لعنت نبی بتائی
پر کھیتی والے راہوں گو پروا لاراہ نہ چاہو
اس آیت وچہ رد کیتے رب قول یہود نکھے
ہک کہن مراد دعا ہور بسمل وقت جماع ایہائی
جو وقت جماع آکھیں پڑھ "ایہہ دکھ شیطان نہ پاوے"

بِسْمِ اللهِ اَللّٰهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا ۝

ہک کہن جو قد ہوادا معنے طلب کرو اولاداں
جو نبی کہیا جد مری بندہ لتھ تکن عمل مراداں

مگراں تن عمل ہت باقی اول صدقہ جاری
دوجا علم جو نشر کیتا اس فائدہ خلقت ساری

تریجا نیک اولاد جو کردے ماپیو حق دعائیں
بھی تری فرزند مرن جس اگے آتش لگس ناہیں

وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّكُمْ مُّلٰقُوْهُ ؕ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِيْنَ

تے ڈرو اللہ تھیں تے جانو جو لتیں ملنے والے ہو اوسنوں تے خوشخبری دے مومناں نوں

وبترسید از خداوند و بدانید کہ شما ملاقات خواہید کرد او را مژدہ دہ مسلمانان را

تے ڈرو اللہ تھیں جانوں لتیں جو ملسو اسنوں سارے
تے خوشخبری دے اہل ایماناں تائیں نبی پیارے

وَلَا تَجْعَلُوا اللّٰهَ عُرْضَةً لِّاَيْمَانِكُمْ اَنْ تَبَرُّوْا وَتَتَّقُوْا وَ

تے نا کرو اللہ نوں نشانہ واسطے قسماں اپنیاں دے اس تھیں جو نیکی کرو　تے پرہیزگاری کرو تے

ومکنید نام خدا را دستاویز و نشانہ برای سوگندان خود برای پرہیز از انکہ نکوکاری و پرہیزکاری نمائید

تُصْلِحُوْا بَيْنَ النَّاسِ ؕ وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ

درستی درمیان لوکاں وچ کرو　تے اللہ تعالے سنن والا جانن والا ہے

اصلاح کنید میان مردمان و خدا شنوا است مخفیہای شما را و دانا است بہ نیتہای شما

تے کرو نہ کارن قسماں اپنیاں رب دا نام نشانہ
جو کرو نہ نیکی تقوی صلح لوکاں سب شنوا دانا

ایہ آیت حق عبداللہ ابن رواحہ یار نبیؐ سیدا
جو بشیر بیٹا نعمان آہا لتھ خاوند بھین سکی دا

زن خاوند وچ جھگڑا اسی کجھ قسم کیتی عبداللہ
جو نا گھر اوسدے وڑاں نہ بولاں صلح کراواں واللہ

جے سنوں کہن تو صلح کرا وچہ بھین اپنے بھنوئیے
تا کری بہانہ قسم کیتی ہیں کیوں فر اس راہ پئے

ایہ آیت آئی قسم اللہ دی ڈھال بناؤ ناہیں
جو نیکی تقوی صلح کرن تھیں ٹھلے رہو تاہیں

ہک کہن ایہ ابوبکرؓ دے حق جد قسم کیتی اس آہی
جو مسطح نال نہ بھلا کراں وچ سورت نور گواہی

مالکؒ آہوں وچ معالم جو حضرت فرماوے
جو قسم کرے کسی کموں فر اوہ بہتر جے دسیاوے

قسم کفارہ بھرے تے اوہ کم کرے جو بھلا دسیا یا
تے عرضہ معنے اصل اندر ہی شدت قوت آیا

بھی عرضہ ہے ہر چیز جو ٹھلی چیزوں اگے آوے
یعنے نیکی تقوی تھیں کوئی قسم نہ ڈھال بناوے

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ بِاللَّغْوِ فِيْٓ اَيْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ يُّؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوْبُكُمْ

نہیں پکڑدا اللہ تسانوں نال بیہودہ دی وچہ قسماں تساڈیاں دے پر ایہہ پکڑدا ہے تسانوں نال اس چیز دے جو کمائی دلاں تساڈیاں نے

مواخذہ نمی کند شمارا خدا بہ بیہودہ گوئی در سوگندہای شما ولیکن مواخذہ میکند شمارا بآنچہ قصد کردہ است دلہاے شما

نہ پکڑسوں تساں خدا وچہ قسماں باجھوں قصد جو کرے	ایہہ پکڑے نال اسدے جو قصد دلاں تہیں ہردے
لغو بیہودہ بات جو نکلے واہی بے اعتباری	لغو ایہیں جو قسم شتابی باجھ ارادے جاری
جویں لا واللہ بلی واللہ وچہ حدیث جو آیا	یا اٹھے نال یا غصے دیوچہ جھگڑے وقت الایا
تے بعضے کہن جو جان کراہن کردا قسم گماناں	فر ظاہر ہو جو غلط کہیا اس اہی لغو ایمانوں
اسدے وچہ گناہ نہیں اتے نا کفارت کائی	پہلا شافعی قول تے دوجا ابو حنیفے بھائی
جے گذری بات دی قسم کرے کوئی جانبھو تباوے	اس نام غموس گناہ کبیرہ توبہ کر بخشیاوے
شافعی کہے کفارت واجب حنفی کہن جو ناہیں	جو قسم آئندہ کرکے بھنے فرض کفارہ تائیں
قسم خدا دی کرنی جائز یا تس اسم صفاتاں	غیر اللہ دی قسم نہ جائز شرک کنوں ایہہ باتاں
جویں کہے قسم ایہودی کرے یا قسم رسول اللہ دی	ایہہ قسم نہ تھیوی بھنیاں نہیں کفارت کم تباہ دی
خود مالک آکھیا نافع تہیں اس عبداللہ بن عمروں	جو نبی کہیا رب منع کرے تساں کھاون قسماں پیونہ
جو چاہے قسم کرے اللہ دی نہیں تاچپ بھلیائی	ایہہ وچہ معالم محی السنت بغوی لکھیا بھائی

وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ حَلِيْمٌ	تے اللہ بخشنہار تحمل والا ہے
	وخدا تعالی آمرزندہ بردبار است
تے اللہ بخشنہار گناہاں بہت تحمل والا	اوہ جلدی نال نہ پکڑی بریاں ویکھ کرے ٹالا

لِلَّذِيْنَ يُؤْلُوْنَ مِنْ نِّسَآئِهِمْ تَرَبُّصُ اَرْبَعَةِ اَشْهُرٍ

واسطے انہاندے جو قسم کردے ہیں عورتاں لے پہنیاں تہیں توقف چار مہینے ہے

برائے کسانیکہ ایلاے کنند از زنان خویش انتظار چار ماہ است

جو کرن ایلا زناں تہیں یعنے قسماں ترک جاعوں	انتظار کرن جو نہ ماہاں ایہی حکم شرعوں

سیقول ۲

فَاِنْ فَاۤءُوْ فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝ وَاِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَاِنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ

فر جیکر رجوع کرن پس تحقیق اللہ بخشنہار مہربان ہے تے جیکر ارادہ کرن طلاق دا پس بیشک اللہ سننے والا جاننے والا ہے

پس اگر باز گشتند ازاں قسم پس البتہ خدا آمرزندہ مہربان ست و اگر قصد کردند جدائی را پس البتہ خدا شنوا دانا ست

جے کرن رجوع تا اللہ بخشنہار رحمت والا
اوہ سندا جو لتیں سو نہوں کہوا تے نیت دلدی جانے
جو قسم کرے زن طیوں آکھ کدی بھی وطی کر سال
اس دا نام ایلا شرع وچہ جبر سی چار مہینے
رجوع مراد جو وطی کرے زن جیکر قدرت پاوے
تے جیکر اوہ نہ کرے رجوع تے کہہ طلاق بھی ناہیں
ایہ قول عمرؓ عثمانؓ علیؓ ابو دردا ابن عمرؓ دا
تے بعضے کہن طلاق پوے خود گذریاں چار مہینے
جے کرے رجوع تا بھرے کفارہ جو نکر قسم کفارہ
فر مدت اگے وطی کرے تا قسم کفارت پوسی

جے نیت کرن طلاق تے سنو ادا نار بتعالے
تا ہر دم سنبھل سخن کہو ہور نیت نیک ٹکانے
یا چار مہینے یا وہ مدت آکھے وطیوں جر سال
اس تھیں بعد رجوع کرے یا کہے طلاق یقینی
نہیں تا نہ تہیں کرے رجوع تا عورت اوس بچاوے
تا حاکم یک طلاق کہے زن تھیوے جدا تداہیں
بھی مالک شافعی احمد مذہب ہو مذہب اکثر دا
ابن عباسؓ تے ابن مسعودؓ تے حنفی کہن نگینے
جو چار ماہاں تھیں گھٹ کرے گو قسم ایلا نہ سارا
جو مدت تک نہ وطی کرے تس عورت جدا نہ ہوسی

وَالْمُطَلَّقٰتُ يَتَرَبَّصْنَ بِاَنْفُسِهِنَّ ثَلٰثَةَ قُرُوْٓءٍ

تے عورتاں طلاق دتیاں گیاں توقف کرن نال جاناں اپنیاں دے ترے حیضاں

و آن زنان کہ طلاق دادہ شدند انتظار کنند بخویشتن تا سہ حیض یا طہر

تے جنہاں زناں طلاق ہوئی تنہاں حکم توقف کرنا
تربص معنے کرن توقف ٹھہر رہن کے کارو
اس آیت وچ مراد حیضاں ترے حنفی آکھن سارے
تے مالک شافعی طہر کہن ترے بھی فقہا دینے

نفساں اپنیاں ڈھل کرن ترے حیضاں تائیں جر نا
قرء معنے حیض تے پاکی ہر دو لغت شمار وں
بھی عمرؓ علیؓ ہور ابن عباسؓ تے ابن مسعود بیارے
بھی ابن عمرؓ ہور زید تے حضرت عائشہ قول یقینے

ایہ دونویں فرقے سند حدیثوں لیاون ویکھ معالم
جے حمل والی زن خصم مرے یا نال طلاق جدائی
جے حمل نہیں زن خصم مرے تس عدت اوس قرآنوں
بھانویں خصم دخول نہ کیتا یا کیتا سو واری
تے نال طلاق جو جدا ہوئی زن خصم دخول نہ کیتا
جے بعد دخول طلاق کہے زن جو اوہ حیضاں والی
تے جو زن بڈھی یا نابالغ یا جس حیض نہ ہولوں

تے لغت اندر بھی دوہیں وچھیں آیا واللہ اعلم
پس عدت حمل ویاون تائیں وچ قرآن جو پائی
چار مہینے دہ دینہ باجھ خلافوں اہل ایمانوں
اوہ حیض والی زن پاین حیضوں حکم ہکو ہر جاری
اس زن عدت ہول نہ کائی سمجھ قرآنوں سیتا
تا ترے حیضاں یا ترے طہر اس عدت مسئلہ جالی
اس ترے مہینے عدت پوس طلاق جو بعد دخولوں

وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّٰهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

تے نہیں حلال واسطے انہاندے ایہ جو لکاون اوہ چیز جو پیدا کیتی اللہ نے وچ رحماں انہاندے جیکر ہین اوہ ایمان لیاوندیاں نال اللہ دے تے دن قیامت دے

وحلال نیست زنان را آنکہ بپوشند از آنچہ آفریدہ است خدا در رحمہای ایشاں اگر ایمان آوردہ اند بخدا　　وبر روز قیامت

تے نہیں حلال جو زناں چھپاون جو کجھ رب اُپایا
یعنے حیض تے حمل چھپاون روا زنانوں ناہیں
اجے ترے بھی حیض نہ گذری یا اس حمل شکم وچ آیا

وچ رحم اوہناندی جو تنہاں قیامت سچ منایا
نہ آکھن جھوٹھ جو عدت گذری وقت رجوع کدا ہیں
اس بولن جھوٹھ حرام جو آکھے وقت رجوع وہایا

وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذٰلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا

تے خصم انہاندے　حقدار زیادہ ہین　وچ اس عدت دے　جے چاہن　بھلیائی نوں

وشوہران ایشان حقدار تراند بہ بازآوردن ایشاں　در این مدت　اگر خواہند　نیکوکاری را

تے خصماں انہاں نے ناندیاں توں ٹرلیاون حق ایہا ہے
یعنے حق رجوع خصم نوں عدت اندر آیا

وچ اس مدت عدت دی جو چاہن صلح صفائی
اکرن رجوع جو چاہن نیکی عدل احسان کمایا

وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ

تے واسطے انہاں عورتاں دے ہے مانند اسدے جو اپر انہاندے ہے نال بھلیائی دے تے واسطے مرداندے اپر عورتاندے درجہ ہے

وبرائے زنان ہست مانند آنچہ بر زنان ہست بوجہ پسندیدہ ومردان را بر زنان　بلندی ہست

تے زناں بھی حق خصماں پر جیونکر خصماں حق زناں تے — نال احسان تے مرداں نوں بھی درجہ حکم تنہاں تے

وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

تے اللہ زبردست پکیاں کماں والا ہے

وخدا غالب استوار کار رست

تے اللہ غالب صاحب حکمت حکم کرے بھلیائی — یعنے مرداں عورت ہک دوجے تے حق ایہائی
پر مرداں درجہ وده زناں تھیں خرچی مہر جو دیندے — بھی بادشاہی ہور جنگ کفار خصوصا مرد کریندے
بھی عقل زیادہ مرداں اینویں درجہ وچہ گواہی — بھی ورثہ دین مرداں دونا اینویں حکم الٰہی
بھی مرداں حق طلاق کہن بھی کرن رجوع دوبارے — مرداں نوں ایہ درجے رب تھیں عورت رہی بیچاری
ابوداود طریقوں بغوی وچہ معالم لیایا — کسے کیتا سوال نبی نوں کی حق زناں اساں پر آیا
نبی کہیا جد آپ کھاون کجہ زن بھی نال کھوایئے — جد پہنے آپ پہناویں تن بھی گھر تھیں رہن نہ جایئں
بھی منہ تے کجہ نہ مارن نہ آکھن اللہ پھٹکاین ناہیں — بھی مسلم راہوں جابر تھیں سن جعفر صادق آہیں
وچہ حج وداع عرفے دن حضرت خطبے وچہ فرمایا — جو ڈرو اللہ تھیں حق زناں دے ظلم ایذا نہ آیا
تساں پکڑیاں نال ایماں اللہ دے انہاں امانت جانو — تے وطی انہاں دی رواہوی سنگ ایہ دلی حکم پچھانو
تے مرداں حق زناں پر دوجا مردنہ فرش بہاون — جے ایہ کم کرن تا مارن انہاں بنہ کے کم ہٹاون
ایہ حق زناں دا مرداں اتے جا بہ خرچی آئے — بھی نال اسناد حدیث معالم ابوہریروں پائی
جو نبی کہیا کل مومناں وچوں کامل جہت ایمانی — سو ہینی خلق والا تے چنگی جیکے حق زناں نی
بھی ہور حدیث معاذ جبل تھیں جنگ کدی اوہ دھایا — ہک دوجے نوں سجدہ کردی ویکھ لوکاں نوں آیا
فرد کہ پیغمبر اگے کیتس نبی حدیث سنائی — جے سجدے اذن ہیں کردا تا مارن خصم نوں کردی بہائی

اَلطَّلَاقُ مَرَّتَانِ فَاِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ اَوْ تَسْرِيحٌ بِاِحْسَانٍ

طلاق رجعی دو واری ہے فر رکھنا نال بھلیائی دے یا چھوڑ دینا نال احسان دے

طلاق رجعی دو بار ست پس ازاں یا نگہداشتن ست زن را بخوشخوئی یا رہا کردن بہ نیکوئی

طلاق ایہی دو وار ہیں فر زن رکھو نال بھلیائی — یا چھوڑی نال بھلیائی اسنوں کرے نہ قصد برائی
یعنے حق رجوع جو مرداں بعد طلاقوں آوے — اوہ دو طلاقاں تائیں ثابت رجعی کہے گواوے

اساں کی مراد جو بعد رجوع زن رکھے چنگی چالوں	تشریح نہ کرن رجوع تا عدت گذری چھٹے جالوں
عروہ کہے زمانے اگلے لوک طلاقاں دیندے	کجھ حساب نہ کھدے مڑ مڑ نال رجوع کریندے
جاں عدت گذرن نیڑے آوے مکھ مکر رجوع اس تائیں	فر طلاق کہن فر اوہنوں کاکن زن ایذائیں
ایہ آیت بھیجی وہ تائیں رب حق رجوع ٹھہرایا	تریجی بعد رجوع نہ جائز خصم کران ہور آیا
معروف ایہی ہر چیز جو چنگی وچہ شریعت جاپے	حق ادائی ہار وجودی صحبت نیک سنبھاپے
جے لفظ صریح طلاق کہے تا نیت شرط نہ آئی	اینویں لفظ فراق سراح وچہ نیت شرط نہ کائی
طلاق دا معنے کھولن جیہڑے تے سمجھ فراق جدائی	سراح دا معنے چھوڑن کھلا اندر لغت ایہائی
ایہ ترے لفظ صریح طلاقی وچہ معالم لیایا	تے مذہب ابو حنیفہ یک طلاق صریح ٹھہرایا

وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا

تے نہیں حلال واسطے تساڈے ایہ جو بکڑو اس چیز تھیں جو دتا تساں انہاں نوں کجھ

وحلال نیست شمارا آنکہ بگیرید از آنچہ	داده اید زنان را چیزے
تے نہیں حلال تساں جو بکڑو دتے تہیں شئ کائی	یعنے مہر یا خرچ جو کیتا بکڑن عوض رہائی

إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ

مگر ایہ جو ڈرن اس تھیں جو نا قائم رکھنگے حداں اللہ دیاں نوں

مگر آنکہ زن و شوہر بترسند کہ برپا ندارند احکام خدا را

مگراں ڈرن جو عورت خصم جو ادا حقوق نہ ہیوے	تا عوض خلع دا بکڑن جائز خرچیا طلب کیچیوے

فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ

فر جیکر ڈرو تسیں ایہ جو نا قائم رکھنگے اوہ دووین حداں اللہ دیاں تو پس نہیں گناہ اوپر انہاں دوہاں وچہ اس چیز جو بدلہ دیوے

پس اگر بترسید اے مسلمانان از آنکہ برپا ندارند این ہر دو احکام خدا را پس نیست گناہ بر ایشان در آنچہ عوض دہد او زن

پس جے تسیں ڈرو کرن نہ قائم حداں حکم الٰہے	تے نہیں گناہ دوہاں پر جو زن بدلہ بھری رہائی
یعنے جیکر ولی یا حاکم جانن چال دوہاں دا	جو ہک دو جے حق ادا نہ کرسن خلع روا ہو جاندا
پر خرچیوں ودھ نہ بکڑن جائز اکثر رکھایا دون	تے بعضے کہن مہر لوے سب گھٹ لوے فرماون

قول زہری ۱۲ — قول سعید بن مسیب ۱۲

ایہ آیت ثابت قیس دے بیٹے دی حق اندر آئی — تس عورت نام جمیلہ سینوں دشمن رکھدی سائی
تے ثابت اسدے نال محبت رکھدا دلوں بجانوں — زن ہو بے گی فریاد کری جو ماریا خصم طوفانوں
بابت سنے ہوڑ ہٹائی پاس نبی دے آئی — جھوٹھے دانہ پنڈی تے ماردل ونج وکھائس بھائی
ثابت نوں سد پچھیا حضرت اس کر ستم بتایا — جو اس تھیں وہ پیارا مینوں تین بن ہور نہ آیا
فر حضرت پچھیا عورت نوں تد ڈردی سچ الایا — ایہ ٹھیک محبت کردا پر دل میرے وس نہ آیا
میں تھیں حق نہ ادا ہووے تس ہنوں تھوں چھڑکاویں — ثابت کہیا میں باغ دتا اس مینوں ہوڑ دلواویں
عورت باغ دتا مڑ اوسنوں ہک طلاق اس پائی — ایہ وچہ معالم قصہ ہور حدیث بخاریوں بھائی
جو خلع کرے کوئی باجہ ضرورت ویرا جوڑ نہ کائی — اوہ خلع روا مکروہ ہوسی پر سمجھ حدیثوں بھائی
جو با اسناد معالم اندر خود حضرت فرماوے — طلاق حلالاں وچوں ابغض رب نوں ہول نہ بھاوے
بھی کہیا جو طلب طلاقی کری زن خصموں باجہ ضرورو — ہووے بہشت حرام اس عورت ہوئی رد حضورو

تِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ فَلَا تَعْتَدُوْهَا ۚ وَمَنْ يَّتَعَدَّ حُدُوْدَ اللّٰهِ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ۝

ایہ حداں اللہ دیاں ہیں پس نا لنگھو انہاں نوں اتے جو کوئی لنگھے حداں اللہ دیاں نوں پس اوہ لوگ اوہی ظالم ہیں

واین حدہا مقرر کردہ خدا است پس مگذرید از انہا و ہر کہ بگذرد از حدہائے خدا آں گروہ ایشاں اند ستمگاراں

ایہ حداں حکم الٰہی امر نواہی لنگھو نا ہیں — جو لنگھن حداں رب دیاں پس اوہ ظالم ہوون کجراہیں
ای اہل ایمانوں سمجھو ایہ تاکیداں تے تشدیداں — حدوں باہر قدم نہ رکھو پچھے لگ پلیداں
ہن بعضے ملاں عدت اندر پڑھن نکاح زناں دا — اوہ ویچن دین روپے بدلے ماریا عقل تنہاں دا

فَاِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهٗ مِنْۢ بَعْدُ حَتّٰى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهٗ ؕ

فر جیکر طلاق دیوے اوسنوں پس نہیں حلال ہوندی واسطے اوسدے پچھے اتھیں تا جو نکاح کرے خصم سوا اوسدے

پس اگر طلاق داد بعد سوم بار پس حلال نشود آں زن برائے آں مرد بعد ازیں تا آنکہ نکاح کند شوہر دیگر را

فر جے ہور طلاق کہے زن دا نہ اوس گدا ہیں — تر یجی تے پچھے تا زن کرے نکاح خصم ہور تائیں

فَاِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَآ اَنْ يَّتَرَاجَعَآ اِنْ ظَنَّآ اَنْ يُّقِيْمَا حُدُوْدَ اللّٰهِ

فر جیکر دوجا طلاق کہی سینوں پس نہیں گناہ اپر انہاں دوہاں دے جو فیر نکاح کرن جیکر جانن جو قائم رکھنگے حداں اللہ دیاں نوں

پس اگر طلاق داد شوہر دیگر آن زن را پس نیست گناہ براں ہر دو آنکہ باز گردند بنکاح نو باہم اگر دانند کہ برپا دارند احکام خدا را

پس جد کہی طلاق دوجا فر نہیں گناہ انہاں نوں
یعنے چنگی چال کرن سنگ ہکد وجے خوشخوئی
ایہ آیت حق رفاعہ تے زن اسدی دیوچ آئی
فر پاس نبی زن آئی اپنا قصہ کھول سنایا
نبی کہیا توں چاہیں جو فر پاس رفاعہ جاویں
جد لگ ابن زبیر دخول نہ کرسی تیرے تائیں
جے قصد حلالہ عقد کرن ایہ فاسد عقد اہائی
تے بعضے کہن جے شرط نہ کیتی وقت نکاح جدائی
اپر جے دل نیت چھوڑن ہوسی سخت کراہت
نافع کہے جو ابن عمر تھیں کسے سوال ایہ کیتا
جے بھائی اسدا باجھ حکم تس عقد کرے زن تائیں
ابن عمر نے کہیا نہ جائز باہجھ نکاح خوشی دے
تے نبی کہیا رب لعنت بھیجے کرن کراونوالی

جو کرن رجوع جے جانن کرسن قائم حکم خدا نوں
اس دوم نکاح دے اول آخر عدت واجب ہوئی
اس تن طلاقاں دتیاں فر زن ابن زبیر ویاہی
جو ابن زبیر نکاح کیتا اس سست جماعوں پایا
اس آکھیا آہو نبی کہیا ناہ تا اس لذت پاویں
تد لگ نال رفاعہ عقد تیرا فر جائز ناہیں
ایہ مذہب احمد مالک بھی اسحاق ثوری اوزاعی
ایہ روا نکاح تے مہر اس لازم پہلے خصم روا ہی
حلالہ کرن کراونوالے وچہ حدیثاں لعنت
ہک مرد عورت نوں تن طلاقاں آکھیاں تس سن بنیا
جو پہلے اوپر روا ہووے زن دا ہوسی یا ناہیں
آسیں ایسا عقد حرام گنیندے آہے وقت نبی دے
ہے مکروہ حلالہ وچہ سعالم طالب بھالے

وَتِلْكَ حُدُوْدُ اللّٰهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ

تے ایہ حداں اللہ دیاں ہن بیان کردا ہے انہاں نوں واسطے قوم دے جو جاندے ہن

وایں حدہای خدا اند بیان میکند آنرا برای گروہی کہ میدانند

ایہ حداں حکم اللہ دے کرے بیان انہاں دے تائیں　　کارن اس گروہ جو جانن جو فرمایا سائیں

وَاِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَآءَ فَبَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَاَمْسِكُوْهُنَّ بِمَعْرُوْفٍ اَوْ سَرِّحُوْهُنَّ بِمَعْرُوْفٍ

تے جس وقت طلاق دیتی تساں عورتاں نوں پس پہنچن عدت اپنی نوں پس رکھو انہاں نوں نال بھلیائی دے یا چھوڑو انہاں نوں نال بھلیائی دے

وچوں طلاق دادید زناں را پس رسیدند بمیعاد خود پس نگہدارید ایشاں را بہ نکوی یا رہا کنید ایشاں را بہ نکوی

تے جد تسیں کہو طلاق زنانوں پہونچن عدت نیڑے یعنے وت رجوع کرو جے دل وچہ قصد بھلیائی	نار کھو انہاں بھلیائی نال یا چھوڑو طور چنگیرے یا چھوڑ دو جا خصم کرے نہ ظلم وڈی بریائی

وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوا ۚ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ

تے نا رکھو انہاں نوں واسطے دکھ دینے دے تا ظلم کرو تے جو کوئی کرے ایہ کم پس تحقیق ظلم کیتس جان اپنی نوں

و نگاہ مدارید ایشاں را برای ضرر رسانیدن تا ستم کنید و ہر کہ بکند این کار پس البتہ ستم کرد برخویشتن

تے نا رکھو انہاں رکھ دیون نوں ظلم تعدی کارن ثابت ابن یسار انصاری کہو طلاق عورت نوں بعد رجوع طلاق دتی فر کارن زن بریائی	تے جو کوئی کردا ایہ کم پس او ظالم سر خود مارن جاں عدت گذرن نیڑے آئی قصد کیتس رجعت نوں نہ بیوہ بنی نہ بنی سوہاگن تد ایہ آیت آئی

وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا ۚ وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ

تے نا پکڑو آیتاں اللہ دیاں نوں ٹھٹھا — تے یاد کرو نعمت اللہ دی — اوپر اپنے

ونگیرید آیتہائے خدا را استہزا و یاد کنید نعمت خدا را برخویشتن

تے نا پکڑو تسیں آیتاں رب دیاں تا ہن ٹھٹھا بازی	تے یاد کرو تسیں نعمت رب دی اوپر تساں نوازی

وَمَا أَنزَلَ عَلَيْكُم مِّنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُم بِهِ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

تے جو اتاریا اللہ نے اوپر تساڈے کتاب تے علم تھیں نصیحت کردا ہے تساں نوں نال اس دے تے
ڈرو اللہ تھیں تے جانو اللہ نال ہر شے دے جاننے والا ہے

وانچہ فرود آورد بر شما از کتاب و علم کہ پند میدہد شما را بآن و بترسید از خدا و بدانید کہ خدا بہمہ چیز دانا ست

تے جو رب بھیجیا تساں کتاب تے علم نصیحت کردا جو کم مخالف شرع کرو تے آیت ٹھٹھا بھریا جو تین طلاقوں زن گئی سبہ ہندیاں ٹھٹھا بنیا	تے ڈرو اللہ تھیں جانو اللہ عالم ہے ہر ہر دا کسے سو طلاق کہی عورت نوں ابن عباس اس کڑیا ترے حیراں ٹھیوں ہی ستانوے وچہ حدیث جو کنبا

نفع ۔ یا صفحہ ۲۰۳ کے علی نے ابن عباس سے عقبہ بن عامر
یعنی کیا نظم کی واسطے خواجہ حدیث
دیلمی کے واسطے حنفیاں دے جو کہا
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے مسنون
طلاق یعنی طلاق کی لئے والا ہی ولالت
کردی ہے اور ثابت ہوئی ہے
ہو وناضی دا جا ہے صحت نکاح
دی نوں ایہ دلالت کردی ہے جدید
[illegible] سو طلاق [illegible]
حرام کیتا ہے سو اوہ بی [illegible]

سیقول ۲

[illegible]

رکوع ۲۹

ہک طلاق نکاح دوجا ہور کرن آزاد غلاماں	ایہ ویکھ حدیث معالم اندر اینویں قول اماماں

وَاِذَا طَلَّقۡتُمُ النِّسَآءَ فَبَلَغۡنَ اَجَلَهُنَّ فَلَا تَعۡضُلُوۡهُنَّ اَنۡ يَّنۡكِحۡنَ اَزۡوَاجَهُنَّ

تے جد طلاق دیو تساں عورتاں نوں پس پہنچیاں مہلت اپنی نوں فر نا بند کرو انہاں نوں جو نکاح کرن خصماں اپنیاں نوں

وچوں طلاق دادید زنان را پس رسیدند بمیعاد خود یعنی عدت گذشت پس منع مکنید ایشان را از آنکہ نکاح کنند شوہران خود را

تے جد تسیں کہو طلاق زناں فر پہونچن عدت تائیں	تا ہٹکو نہیں انہاں نوں کرن نکاح جو اپنے سائیں

اِذَا تَرَاضَوۡا بَيۡنَهُمۡ بِالۡمَعۡرُوۡفِ ذٰلِكَ يُوۡعَظُ بِهٖ مَنۡ كَانَ مِنۡكُمۡ يُؤۡمِنُ بِاللّٰهِ وَالۡيَوۡمِ الۡاٰخِرِ

جس وقت راضی ہوون وچ آپس دے نال بھلیائی دے ایہ بات نصیحت کیتا جاندا ہے نال اس دے جو کوئی تساں تھیں ایمان لیاوندا ہے نال اللہ دے تے دینہ قیامت دے

وقتیکہ راضی شوند میان یکدیگر بوجہ پسندیدہ وا ینحکم پند دادہ میشود باں کسیکہ باشد از شما مومن بخدا و روز قیامت

جد راضی ہوون آپس وچ اوہ نال احسان بھلیائی	ایہ حکم نصیحت تس جس منیاں روز قیامت آئی

ذٰلِكُمۡ اَزۡكٰى لَـكُمۡ وَاَطۡهَرُ ‌ؕ وَاللّٰهُ يَعۡلَمُ وَاَنۡتُمۡ لَا تَعۡلَمُوۡنَ

ایہ کم پاکیزہ تر ہے واسطے تساڈے تے پاک تر تے اللہ جاندا ہے تے تسیں نہیں جاندے

این کار خوشتر است شمارا و پاکیزہ تر و خدا تعالیٰ میداند و شما نمیدانید

ایہ کم ستھرا بہت تساں نوں بہت پاکیزہ سایاں	تے اللہ جانے تسیں نہ جانو جس کم وچ بھلیایاں
جمیلہ نام پیارڈی بیٹی معقل جس دا بھائی	اوہ گھر عبداللہ بن عاصم دے خصم طلاق اس پائی
عدت گذری فر عبداللہ اسنوں آن بلاوے	معقل قسم ایہ کیتی تینوں کدی نہ دلی جاوے
خود معقل قصد کرے جو عورت خصم تے رضی آہی	تے خصم بھی اسدا نیک آہا کہ بندی خصلت ناہی
تد ایہ آیت اٹری ویکھ معالم کنوں بخاری	عضل لغت منع ہیلو وچ تنگی سختی بھاری

وَالۡوَالِدٰتُ يُرۡضِعۡنَ اَوۡلَادَهُنَّ حَوۡلَيۡنِ كَامِلَيۡنِ‌ لِمَنۡ اَرَادَ اَنۡ يُّتِمَّ الرَّضَاعَةَ ‌ؕ

تے ماواں دودھ چنگھاون اولاد اپنی نوں دو برس پورے واسطے اس دے جو چاہے ایہ جو پورا کرے مدت شیر دی نوں

و مادران شیر دہند فرزندان خود را دو سال کامل این حکم آں راست کہ خواہد تمام کردن مدت شیر

تے ماواں دودھ چنگھاون بچیاں انہاں سال دو پورے
اس آیت تھیں ثابت حد رضاع ہوئی دو سالاں
بھی اس مدت وچہ پیتیاں حرمت ثابت تھیے رضاعوں
ایہ عمر علی ہور ابن عباس تے ابن مسعود بتاون
ابو حنیفہ زفر تے مالک مدت ہور ودھاون
زفر کہے ہور سال تریجا کہے امام چھماہیں
قول صحیح دو سالوں پوریاں وچہ قرآن جو آیا

اس کارن جو چاہے پوری مدت شیر ضروری
ستھیں ودھ نہ روا پواون بعد دو سال کمالاں
ستھیں بعد جے پیوے حرمت ثابت نہیں شراعوں
ابو یوسف ہور محمد شافعی احمد بھی فرماون
جو اس مدت وچہ لڑکا ہووے ہعلی سکھ کھاون
مالک کہے جتنے وچہ سکھے حد معین ناہیں
بھی نہیں رضاع دو سالوں پچھے پیغمبر فرمایا

وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا

تے اپر اوسدے جو فرزند جنیاں گیا واسطے اوسدے خرچ انہاں دا تے پوشاک انہاں دی بہت بھلیائی نہیں تکلیف دتا جاندا کوئی نفس مگر قدر طاقت

و بر آنکس کہ فرزند او رست نفقہ و پوشاک آن زنان شیر دہندہ لازم است با وجوہ پسندیدہ تکلیف دادہ نشود ہیچکس مگر بقدر توانائی او

تے باپ اتے ہی خرچ پوشاک انہاں دی نال بھلیائی
یعنے دودھ پواونوالی زن دا خرچ تے جامہ
جے اوہ زن وچہ نکاح اوسدے یا عدت اندر ہووے
جو بعد طلاق تے عدت عورت بچے شیر چنگھاوے
جیہی طاقت مرد ہووے زن خرچی لازم تھیے

نہیں تکلیف کسی نوں مگراں طاقت قدر سمائی
باپ بچے دے اپر لازم ہر حالت وچہ عامہ
تا نفقہ حق زوجیت ہے کتن بہادیں شیر نہ دیوے
تا پیو بچے دا خرچ دیوے تس بدلہ خدمت پاوے
طاقت ودھ تکلیف نہ دیندا اللہ سول کسیہے

لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ

نہ دکھ دتا جاوے ماں نوں بسبب بچے اسدے دے تے نہ پیو نوں سبب بچے اوسدے دے اتے اوپر وارث دے مثل اسدے ہے

رنج نہ دادہ شود مادر را بسبب فرزند وی و نہ پدر را بسبب فرزند وی و لازم است بر وارث مانند این

ضرر نہ دیوے ماں نوں بچے لوں نا پیو بہتر تائیں
جیونکر ماں نہ دودھ چنگھاوے تا بچہ دوکھ پاوے
تے بعضے آکھن نا دکھ دتے ماں نوں بچے پاروں

تے وارث اپر بھی اینویں خرچی جے پیو بچے ناہیں
یا باپ نہ بچے خرچ دیوے یا ماں نوں تہیں دور رنجاوے
جیکر ماں نہ دودھ چنگھاوے بچے عذر آزاروں

جو ماں نوں نہ دودھ دیوے اتے دائی ہور نہ ملی کدائیں		تے بیٹے اپنے پاروں پیونوں بھی دکھ دیجی ناہیں

فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا

پس جیکر چاہن دوویں دودھ چھڑاونا راضی نامے دوہاں دی تھیں تے صلاح تھیں پس نہیں گناہ اوپر اونہاں دے

پس اگر خواہند مادر و پدر باز کردن از شیر فرزند را یعنے پیش از دو سال برضای یکدیگر پس نیست گناہ بر ایشاں

نال رضا صلاح دوہاں دی انہاں گناہ نہ آیا جد دوہاں صلاح موافق ہووے تھیوے روا اندائیں		جے ماں پیو چاہن دو سالاں تھیں اگے دودھ چھڑایا جے ہک چھوڑاوے دو جا ہٹکے روا چھوڑاون ناہیں

وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ

تے جیکر چاہو جو دائی پکڑو وسطے اولاد اپنی دے پس نہیں گناہ اوپر تساڈے جس وقت سونپو جو کجھ دینا کیتا نال بھلیائی دے

و اگر خواہید کہ دایہ بگیرید برای فرزندان خویش نیست گناہے بر شما چون تمام تسلیم نمودید آنچہ دادن مقرر کردید بخوبی

تاں نہیں گناہ تساں جا سونپو اجرت نال بھلیائی		جے چاہو دودھ چنگھاون بچیاں کارن پکڑو دائی

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

تے ڈرو اللہ تھیں تے جانو جو اللہ اس چیز نوں جو کردے ہو تسیں جاننے والا ہے

و بترسید از خداوند و بدانید کہ خدا بآنچہ مے کنید بیناست

جد ماواں عذر بیعذر رول دودھ پیاون پکڑو دائیاں		تے ڈرو اللہ تھیں جانو اللہ ویکھے تساں کمائیاں

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا

تے جو لوگ فوت ہوندے ہیں تساں تھیں تے چھوڑدے ہیں عورتاں نوں اوڈیکن عورتاں نال جاناں اپنیاں دے چار مہینے تے دس اتیر

و آنانکہ بمیرند از شما و بگذارند زناں را انتظار کنند ایں زنان　　بجو لیشتن چہار ماہ و دہ شب

تے جیہڑے مرن تساتھیں چھوڑن بیویاں گھر جیاں ایہ بند رکھن ہے عدت کرن نکاح نہ زینت کائی

ایہ بند رکھن خود نفساں چار مہینے تے دس راتاں اس عدت وچ سوگ بیوہ نوں واجب رکھن بھائی

فَاِذَا بَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَیْكُمْ فِیْمَا فَعَلْنَ فِیْۤ اَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوْفِؕ

پس جس وقت پہونچن مہلت اپنی نوں فر نہیں گناہ اُپر تساڈے وچ اس چیز دے جو کرن اوہ وچ نفساں اپنیاں دے نال بھلیائی دے

پس چوں رسیدند بمیعاد خود پس نیست گناہے بر شما در آنچہ کردند در حق خویشتن بوجہ پسندیدہ

جد پہونچن عدت اپنی نوں پس نہیں تساں بُریائی

وچ اس کم جو کرن نال وچ نفساں نال بھلیائی

وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِیْرٌ

تے اللہ نال اس چیز دے جو کردے ہو تسیں خبردار ہے

و خدا بآنچہ مے کنید آگاہ ہست

تے اللہ نوں سب خبر بخوبی جو تسیں کرو کمائی

یعنے عدت پچھے زینت عقد نکاح روائی

وَلَا جُنَاحَ عَلَیْكُمْ فِیْمَا عَرَّضْتُمْ بِهٖ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَآءِ اَوْ اَكْنَنْتُمْ فِیْۤ اَنْفُسِكُمْؕ

تے نہیں گناہ اُپر تساڈے وچ اس چیز دے جو تعریض کرو تسیں نال اوس دے طلبگاری عورتاں دی تھیں یا چھپاؤ وچ دلاں اپنیاں دے

و نیست گناہے بر شما در سخنے کہ کنایت کردید بآں از خواستگاری زناں یعنے در عدت یا پنہاں داشتید در دلہائے خود

تے نہیں گناہ تساں پر جو وچ پردے سخن الاہو
زن بیوہ نوں عدت اندر جہت نکاح لبھاون
جو نکر کہے تو نیک نہ ناں تیں طالب ہاں بہتیرے
یا خواہش عقد رکھو وچ دل دے ہو تساں اکساں نوں

خواہش کیتوں زناں وچ عدت یا وچ دلاں چھپا ہو
منع صریح کہن لئے تے حضرت پردے نال الاون
یا اللہ نال حلال وچ تیں جمع کری سنگ ہیرے
خطبہ چاہش عقد بلاون وچ معالم اندر لیاوے

عَلِمَ اللّٰهُ اَنَّكُمْ سَتَذْكُرُوْنَهُنَّ وَلٰكِنْ لَّا تُوَاعِدُوْهُنَّ سِرًّا اِلَّاۤ اَنْ تَقُوْلُوْا قَوْلًا مَّعْرُوْفًا۬ؕ

جانا اللہ نے جو تسیں یاد کرو گے انہاں نوں پر نہ وعدہ کرو انہاں نوں پوشیدہ مگر ایہ جو بولن سخن پسند

دانست خدا کہ شما یاد خواہید کرد ایں زناں را و لیکن وعدہ مکنید با ایشاں نکاح را مگر آنکہ گوئید سخنے پسندیدہ

رب جاناں تسیں ذکر کرو انہاں اپر کرو نہ وعدہ
مّنے سر پوشیدہ لکواں بعضے وطی بتاون
تے سخن پسند کنایت والا اگے ذکر جو آیا

لکویں بات مگر جو بولو سخن بھلیائی راہ دا
جو بہت وطی دا وعدہ کرے تے بعض زنا بتاون
سخن صریح نہ خواہش جائز وعدہ برا بتایا

وَلَا تَعْزِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتّٰى يَبْلُغَ الْكِتٰبُ اَجَلَهٗ

تے قصد نہ کرو بنھناں نکاح دا تا جو پہونچے لکھیا خدا تعالیٰ دا وقت اپنے نوں

وقصد مکنید عقد نکاح را تا آنکہ برسد مہلت مقرر بمیعاد خود

تے قصد نہ کریو عقد نکاح دا بعنے بنھونا ہیں — تا جو پہونچے لکھیا رب دا عدت اوڑک تائیں

وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِيْٓ اَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوْهُ ۚ وَاعْلَمُوْٓا
اَنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ حَلِيْمٌ

تے جانو ایہہ جو اللہ جاندا ہے جو کجھ وچ دلاں تساڈیاں دے ہے پس ڈرو اس تھیں تے جانو جو اللہ بخشنہار تحمل والا ہے

وبدانید کہ خدا میداند آنچہ در دل شما ہست پس بترسید ازوی وبدانید کہ خدا آمرزندہ بردبار است

تے جانو جو وچ دلاں تساڈیاں جانے رب تعالیٰ — تا اس تھیں ڈرو تے جانو بخشنہار تحمل والا

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِنْ طَلَّقْتُمُ النِّسَآءَ مَا لَمْ تَمَسُّوْهُنَّ اَوْ تَفْرِضُوْا لَهُنَّ فَرِيْضَةً

نہیں گناہ اپر تساڈے جیکر طلاق دیو عورتاں نوں جد تک نہیں ہتھ لایا تساں انہاں نوں یا مقرر کیتا واسطے انہاں دے مہر

نیست گناہے بر شما اگر طلاق دادید زناں را در آنوقت کہ ہنوز دست نرسانیدہ اید بایشان یا معین نکردید برائے ایشان مقدار

نہیں گناہ تساں کہ طلاق جے بیویاں بابجھ دخول — تے ستھیں بابجھ جو مہر مقرر کرو انہاں نوں ہو لوں

وَمَتِّعُوْهُنَّ عَلَى الْمُوْسِعِ قَدَرُهٗ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهٗ

تے متعہ دیو انہاں نوں اپر غنی دے قدر اس دا اتے اپر فقیر دے قدر اس دا

وبہرہ دہید ایں زناں را بر توانگر بقدر حال او لازم ست وبر تنگدست بقدر حال او

سیقول

تے متعہ دیہو انہاں نوں خاوند قدر موافق حالی | غنی اپر غنیاں دان لازم ادنے تنگی والے

مَتَاعًا بِالْمَعْرُوْفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِيْنَ

برخورداری نال بھلیائی دے حق ہے اوپر نیکوکاراں دے

بہرہ دادن بخوشخوئی ثابت شدہ برنیکوکاراں

ایہ برخورداری دیون لازم نال خوشی بھلیائی
متعہ معنے فائدہ دیون حصہ برخورداری
اس عورت نوں فرض نہ عدت مہر نہ نفقہ کوئی
بعضے کہن اشارت ہو جے کہو طلاق جاں چا ہو
تے جس عورت نوں وطی کیتی تس کہن طہر وچہ آئی
جس مہر نہ بدہا بہجہ دخول اس کیتے تا متعہ آیا
تے جیہدا مہر بدہا قربا جہ دخول طلاق جو پاوے
جس بعد دخول طلاق کہی تس سارا مہر بہائی
بھی متعہ دیوں واجب سنوں صاحب علم بتاون
تے بعضے کہن نہ واجب متعہ استحباب بہائی
جے مہر نہ بدہا وطی نہ کیتی مرد یا زن مرجاوے
سفیان ثوری ہور ابوحنیفہ سارا مہر دیواون
بن مسعود کہیا تس مہر بھی عدت ورثہ آیا

ہے ثابت اوپر نیکوکاراں جو صاحب چنگیائی
جس مہر نہ بدہا وطیوں اگے چھوڑی ان بیچاری
لاجناح نہیں بعضے کہن جو ایہ اشارت ہوئی
بھانویں پاک یا حائض ہووے جدجا ہو تدپاؤ
وچہ حالت حیض حرام تے بدعت ویکھہ معالم بہائی
ایہ اکثر واجب کہن تے بعضیاں استحباب بتایا
اد ہا مہر دیون تس واجب متعہ اوس نہ آوے
جو بدہا مہر تا بدہا لازم نہیں تا شل لوکائی
عطا مجاہد قاسم شافعی ابن عمر فرماون
ابوحنیفہ مذہب ویکھہ معالم اندر بہائی
علی تے زید دوویں عبداللہ کہن اس مہر نہ آوے
بن مسعود تے معقل تھیں اوہ سند حدیث لیاون
معقل کہیا جو بروع دی حق نبی اینویں فرمایا

وَإِنْ طَلَّقْتُمُوْهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمَسُّوْهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيْضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ

تے جیکر طلاق دیو تساں انہاں نوں اگے ہتہین جہ تہ لاؤ انہاں نوں تے تحقیق مقرر کیتا ہووے تساں واسطے انہاں دے

واگر طلاق دہید ایشاں را پیش ازانکہ دست رسانید بایشاں و مقرر کردہ باشید برائے ایشاں مقدارے پس لازم است نیمہ آنچہ مقرر کردید

تے جو تسیں کہو طلاق زناں نوں اگے وطی دخولوں | تے کیتا مہر مقرر سی پس لازم اوہ اس مولوں

اِلَّآ اَنْ يَّعْفُوْنَ اَوْ يَعْفُوَا الَّذِيْ بِيَدِهٖ عُقْدَةُ النِّكَاحِ

مگر ایہ جو معاف کرن اوہ عورتاں یا معاف کرے اوہ کوئی جو وچہ ہتھ اوسدے بنھنا نکاح دا

مگر آنکہ معاف کنند زنان یا معاف کند کسیکہ بدست اوست عقد نکاح

مگر جو کرن معاف زناں یا کرن معاف اوہ کوئی
زناں معاف کرن جو بخشن اوہ خصم دی تائیں
اپنے عقد نکاح دا مالک مرد جو بالغ عاقل
ایہ قول علی ہور بہت اماماں مذہب حنفی سوئی
تے بعضے کہن نکاح دا مالک ولی عورت دا جاپے
تے جو زن بکر تا ولی جو اس دا روا جے عفو کریسی
ایہ ابن عباس تے علقمہ آکھن ہور امام بتیرے

جس دے ہتھ وچہ عقد نکاح دا ولی یا خاوند سوئی
تے جیہدے ہتھ نکاح سو خصم یا ولی عورت دا سائیں
اسدے ولوں معافی ایہ جو مہر دیوے زن کامل
جو کرن معاف نہ روا ولی نوں بکر یا بیوہ ہوئی
جو عورت بیوہ عاقل بالغ کرے معاف اوہ آپے
اینویں ہو زن بیوہ جے لس عقل بلوغ نہ ہیسی
تاں کہن جو ولی بکر دے جائز بیوہ حکم نہ گھیرے

وَاَنْ تَعْفُوْٓا اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى ۭ وَلَا تَنْسَوُا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ ۭ اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ

تے ایہ جو معاف کرو نزدیک ہے واسطے پرہیزگاری دے تے بھلاؤ فضل نوں وچہ آپس دے تحقیق اللہ نال اس چیز دے جو کردے ہو دیکھنے والا ہے

و آنکہ معاف کنید نزدیکتر است بہ پرہیزگاری و فراموش مکنید احسان کردن را درمیان یکدیگر البتہ خدا بآنچہ میکنید بینا است

تے عفو کرن نیڑے تقوی نوں اتے نہ فضل بھلاؤ
ہے پرہیزگاری دے نیڑے خوبی معافی والی
جو بعد نکاحوں خلوت کیتی عورت مرد کدا ہیں
فر بعد طلاق دخولوں اگے اس کیا حکم ایہائی
ایہ ابن عباس تے ابن مسعود بھی شافعی مذہب سبھی
اس خلوت نوں حکم وطی دا حنفی مذہب آیا

تسیں آپس اندر ٹھیک دیکھو رب جو کجھ تسیں کماؤ
تے بخشش فضل کرن دی عادت رکھو رہو نہ خالی
یعنی گوشے خالی بیٹھے کیتی وطی جے ناہیں
تاں آکھن ادھا مہر بھری اس عدت فرض نہ کائی
تاں آکھن مہر سارا لازم عدت بھی زن ہوئی
روایت عمر تے زید کنوں ایہ وچہ معالم لیا یا

حَافِظُوْا عَلَى الصَّلَوٰتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى وَقُوْمُوْا لِلّٰهِ قٰنِتِيْنَ

نگہبانی کرو اوپر نمازاں دے تے نماز درمیان والی دے تے کھلوو واسطے اللہ دے چپاتے ہوکے

محافظت کنید بر نمازہا و بر نماز میانہ یعنے خصوصا بر نماز عصر و بایستید برائے خدا فرمانبردار شدہ

حفاظت کرو نمازاں اپر اتے نماز وچالے　　تے کرو قیام اللہ دے کارن عجز نیازوں عالی

حفاظت کنوں مراد ہمیشہ وقتاں وچ مدامی　　رکن تمام احکام بھی جداں کر ہو ادا تمامی

وسطے معنے افضل بہتر بھی وچکار رہیا لے　　ایہ بعضی کہن نماز فجر ہے جہت قنوت معانے

قنوت مراد قیام درازی سو وچہ فجر نمازاں　　وقرآن الفجر کہیا رب سمجھ قرآنوں رازاں

ایہ قول عمر بھی ابن عمر بھی ابن عباس معاذ دے　　بھی جابر عطا مجاہد شافعی مالک رب نوازدے

تے بعضے کہن نماز ظہر دی جو دیہاڑ وچالے　　ایہ قول اسامہ ابو سعید بھی زید ثابت متوالے

پر اکثر کہن نماز عصر ہے بہت حدیثاں آیاں　　صلوۃ العصر صلوۃ الوسطی خندق وچہ لڑایاں

ایہ قول علی ہور عائشہ ابن مسعود بھی ابو ہریرے　　بھی ابو ایوب قتادہ نخعی بصری حسن بتیرے

تے بعضے مغرب بعضے کہن عشا پر اصل نہ کوئی　　تے بعضے کہن ہے پنجاں وچہیں اک مبہم رکھی ہوئی

جیوں شب قدر جو وچہ رمضانے ساعت جمعہ چھپائی　　بھی اسم اعظم وچہ اسماں مبہم اسو چہ حکمت کائی

قانتین دے معنے بعضے آکھن فرماں برداری　　بعضے کہن اقنوت خموشی بعضے آکھن زاری

ترمذی راہوں بغوی نے بدار قم نقیس کری روایت　　اس کہیا اسی مگر نبیدے گلاں کردی وچہ جماعت

جاں ایہ آیت آئی حضرت حکم خموشی کیتا　　قانتین کر چپ کھلو ہو منع کلاموں کیتا

فَاِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا اَوْ رُكْبَانًا ۚ فَاِذَآ اَمِنْتُمْ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ

فر جیکر ڈرو تسیں پس نماز پڑھو پیادے یا اسوار ہوئے فر جس وقت بیخوف ہوو پس یاد کرو اللہ تعالی نوں

پس اگر بترسید پس رواں بر پاے خود نماز کنید یا سوار پس چوں ایمن شوید پس یاد کنید خدائے را

پس جیکر ڈرو تا پڑھو پیادے یا وچ حال سواری　　تے جد بیخوف تا یاد کرو رب نعمت شکر گذاری

كَمَا عَلَّمَكُمْ مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

جسطرح سکھایوس تسانوں اوہ چیز جو نہیں آہے تسیں جاندے

چنانچہ آموختہ است شمارا آنچہ نمے دانستید

جویں سکھایوس اوہ کجہ تساں جو آگے علم نہ آوے

بیخوفی وقت نہ روا اشارت فرض رکوع سجود دل

وچہ حالت خوف اشارت جائز جتول قدرت پاوے

بھی نہ قبلے ول کرن ضروری ادا کرے سہیو دل

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِّأَزْوَاجِهِم مَّتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ

تے جو لوک فوت کیتے جاندے ہیں تساں تھیں تے چھوڑدے ہیں وصیت کرن واسطے عورتاں اپنیاں دے خرچہ سال تائیں

وآنکہ بمیرند از شما و بگذارند زنان را لازم ست وصیت کردن برای زنان خود بآنکہ بہرہ دہند ایشانرا تا یک سال

تے جیہڑے مرن تساں دے وچوں چھوڑن مگر زناں نوں

وچہ مظہری کیہا ایہ آیت وچہ تلاوت پچھے آئی

فرض وصیت بیویاں کارن خرچ سال تہانوں

تے نازل اول ہوئی ایہ آیت چار ماہاں تھیں بہائی

غَيْرَ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنفُسِهِنَّ مِن مَّعْرُوفٍ

سوا نکالنے دے فر جیکر نکل جاون پس نہیں گناہ اپر تساں دے وچہ اس چیز دے جو کرن اوہ وچہ جاناں اپنیاں دے بھلیائی تھیں

بجز بیروں کردن پس اگر بیروں روند پس نیست گناہے برشما در آنچہ کردند در حق خویشتن از کار پسندیدہ

باجہ نکالن تہاں گھروں پس جے خود نکل جاون

تاں نہیں گناہ تساں جو نیکی اپنے حق کماون

وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

تے اللہ تعالیٰ زبردست صاحب حکمت دا ہے

خدا غالب استوار کار ست

تے اللہ غالب حکمت والا کم چنگے فرماوے

اوہ گیا مدینے ہجرت کرکے نال فرزند بھی نالے

فر ایہ آیت وحی لیایا پیغمبر فرمایا

عورت نوں کجھ ملیا نہ ورثہ حکم پیغمبر کیتا

ایہ وچہ معالم اول عدت بیوہ سال تمامی

طائف تھیں اک حارث دا بیٹا نام حکیم سدا وے

ماپیو بھی تس نال ہویا فر شہر مدینے والے

ورثہ اس دا ماپیاں تے فرزنداں نوں سب آیا

جو سال تائیں زن خرچ کھواہو تے خصموں بیا

وارث روانہ گدھن گھر نہیں تائیں سال مدامی

روٹی جاگہ جامہ ترکے خاوند وچوں پاوے	جانجاں اسدے گھروں نہ باہر جاوے تد لگ کھاوے
جے نکلجاوے گھروں تا اسدا خرچ موقوف کریدے	تے خصم نوں حکم جو کرے وصیت ہت وارث تا دیدے
تے کرکے دو نہ حصہ زن قرآیت ورثہ آئی	تا منسوخ وصیت کیتی حصے ثمن چوتھائی
تے عدت سال موقوف جاں چار مہینے دہ دینہ ہوئی	ایہ وچہ معالم مے السنۃ بغوی لکھہ گیوئی
وچہ مظہری کہیا جو اس آیت وچہ عدت سال سجائے	اگلی رسم موافق رکھدیاں سوگ و رہے لگ آپے
فرض وصیت میت ہوئی بیٹھی رہے تا کھاوے	وصیت حکم موقوف میراثوں عدت نسخ نہ آوے

وَلِلْمُطَلَّقٰتِ مَتَاعٌۢ بِالْمَعْرُوْفِ ؕ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِيْنَ ۝

تے واسطے طلاق والیاں دی برخورداری ہے نال بھلیائی دے ثابت ہوا اوپر پرہیزگاراں دے

وبرائے زنان مطلقہ بہرہ مند ساختن لازم ست بوجہ پسندیدہ　　حق شد بر پرہیزگاراں

تے کارن ناں طلاقاں والیاں متعہ نال بھلیائی	ثابت حق پرہیزگاراں تے خرچ مراد اتھائی
یا متعہ جو اول ذکر ہویا زن باجہ دخولوں چھیڑے	تے اس آیت وچہ ہر عورت نوں ہووے بھاویں کیہڑی
متعہ حد نہ ہک معین دیوے مرد جو چاہے	بھاویں اپنی ٹوپی دیوے کتس وچہ حدیث ویکھائی
ابن عباس کہیا جو متعہ اعلے بخشش بندہ	میانہ ہے تری جامے ادنی اسرے جو چنگا ہندا
حنفی آکھن تری جامے تس خصم موافق حالوں	جے جھگڑا کرن تا اوہ مہر دی قیمت کرن خیالوں

كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ۝

ایسے طرح بیان کردا ہے اللہ واسطے تساڈے آیتاں اپنیاں تا تسیں عقل کرو

ہم چنیں بیان میکند خدا برائے　　شما احکام خود تا باشد کہ بفہمید

انہویں رب بیان کرے آیات تساڈے تائیں	تا تسیں عقل کرو حق سمجھو پکڑو نیک ادائیں

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ خَرَجُوْا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ اُلُوْفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ

بھلا نہیں ڈٹھا توں طرف انہاندی جو باہر نکلے گھراں اپنیاں تھیں تے اوہ ہزاراں آہے خوف مرن دی تھیں

آیا ندیدی ای بیننده بسوئے کسانیکہ بیروں آمدند از خانہائے خود و ایشاں ہزارہا بودند از خوف مرگ

تو وکھیا نہیں انہا نوں جیہڑے نکل گھروں سیں ہاٸی جو وچہ قرآن الم تر اللہ سرورنوں فرمایا	اور کٸی ہزاراں آہے ڈردے موتوں باہر آٸے تے حضرت اوہ نہ ڈٹھا معنے اسدا جانن آیا

فَقَالَ لَهُمُ اللّٰهُ مُوْتُوْا ثُمَّ اَحْيَاهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَذُوْ فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ

فر کہیا وسطے انہاں دے اللہ نے مرجاؤ فر جوایا انہاں نوں تحقیق اللہ البتہ صاحب فضل دا ہے اوپر لوکاں دے

پس گفت ایشاں را خدا کہ بمیرید باز زندہ گردانید ایشاں را اللہ خدا صاحب بخشایش ست بر مرداں

وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُوْنَ	ایپر بہت لوک شکر نہیں کردے ہیں ولیکن اکثر مرداں شکر نے کنند

پس کہیا تہناں نوں بہر دے موسب اللہ فیر جوائے
اکثر کہن بفسر قریہ آہا واسط نیڑے
ہک جنگل اندر بیہے ملک پوکاری حکم الٰہی
مالک راہوں محی السنت وچہ معالم لیایا
راہ وچہ سنیوس خبر وبا دی اندر شام ولایت
جو نبی کہیا جد سنو وبا کسے جا لگا تتھ نہ جاؤ
تا حضرت عمرؓ نے ہٹ اوتھوں سن کر حکم نبی دا
اوہ دساں ہزاراں تہیں وہ ہوسن لفظ الوف جو آیا
جد اوہ موت جہادوں نسے رب ہلٹھے مارے
فر حزقیل پیغمبر آیا دیکھ حرام کھلویا
تا حکم الٰہوں زندے ہوئے مدت تائیں جیوے
اس قصے وچہ نصیحت عبرت ڈرن نہ موت وباؤں

ہے اللہ صاحب فضل لوکاں پر اکثر شکر دیندا ناہیں
وبا پیٸی لتس اندر چھوڑ گھراں نوں باہر دوڑے
جو مرد تمام ہوٸے سب اونویں دیر درنگ نہ آئی
جو حضرت عمرؓ ارادہ کر کے شام ولایت دہایا
تا عبدالرحمٰن عوف دیہ بیٹے بنی تہیں کہی روایت
جے لبے وبا جتھے آپ ہووتیس اوتھوں نس دیا
تے بعضے کہن اوہ لوگ جہادوں نسے سست عقیدہ
ایہ جمع کثیر دا وزن ابہی جو ودہ دہاں تہیں پایا
ہک مدت بعد کہن ہک آکھن گذری اٹھ دہاڑے
الکھیوس یارب کر انہاں نوں فضل الٰہی ہویا
اجے بہی وچہ اولاد انہاندے مردیاں جیہی بو آوے
بیتی کرن احکام خدا وچہ سمجھن ہوت قضا دا

وَقَاتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَاعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ

تے جنگ کرو وچہ راہ خدا دے تے جانو　جو اللہ تعالیٰ　سننے والا　جاننے والا ہے

وجنگ کنید در راہ خدا و بدانید کہ خدا شنوندہ دانا ست

تے جنگ کرو وچ راہ خدا اتے جانو رب تعالی	سُندا سخن جو بولو جانے خیال تساں دل والا
اکثر کہن ایہ حکم تنہاں جو اللہ مار جوائے	تے بعضے کہن حکم اس امت وچ معالم پائے

مَنْ ذَا الَّذِيْ يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضٰعِفَهٗ لَهٗٓ اَضْعَافًا كَثِيْرَةً

کون ہے اوہ جو قرض دیوے اللہ نوں قرض سوہنا پس ودھاوے اسنوں اللہ واسطے اس دے وادھے بہت

وکیست آنکہ وام دہد خدارا وام دادن نیک پس دو چند سازد خدا آں مال را برائے او بمراتب بسیار

اوہ کون جو دیوے قرض اللہ نوں قرض چنگا خوب نالوں	تا رب دونا کر دیوے اسنوں بہت حصے اس نالوں
قرض ایہی اوہ چیز جو دیوے شخص تا بدلہ پاوے	قرض اللہ نوں مال جو اللہ دے راہ وچ خرچیا جاوے
جیونکر وچ صحیح مسلم دے پیغمبر فرماوے	جو روز قیامت بندے نوں رب کرکے طعن ہناوے
میں تیں تھیں کھانا منگیا توں نہ تا کھانا میں نوں	بندہ کہو توں رب جہاناں حاجت کجھ نہ تینوں
رب کہو فلانے بندے میرے منگیا تیں نہیں کھانا	توں دتو نہیں جے دیندوں لیندوں اجر تینوں بہانا
حسنہ قرض جو مال حلالوں یا جو خوشی سہناوں	یا جو خالی منت تھوڑیوں نیت خاص خداوں

وَاللّٰهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُۜطُ ۠ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ

تے اللہ تنگ کردا ہے تے فراخ کردا ہے تے طرف اوسدی فیرے جاؤ گے

وخدا تنگ میسازد وکشادہ می کند روزی را بسوئی او بازگردانیدہ شوید

تے اللہ تنگ کرے اتے کھولے روزی جسنوں چاہے	تے طرف اسی دی فیری جاسو بدلے وچ لیاہے

اَلَمْ تَرَ اِلَى الْمَلَاِ مِنْ بَنِيْٓ اِسْرَاۗءِيْلَ مِنْ بَعْدِ مُوْسٰى

کیا نہیں ڈٹھا توں طرف ہک گروہ دی اولاد یعقوب دی تھیں پچھے موسے دے

آیا ندیدی بسوئے گروہے از بنی اسرائیل بعد از موسے

توں ڈٹھا نہیں گروہ اشرافاں یعقوبی فرزنداں	بعد موسی تھیں وقت خلیفے ترجو دانشمنداں
جد حضرت موسی فوت ہویا فر یوشع خلف بنایا	جو نبی دا بیٹا آہا نوں یوسف دا پوترا آیا

اوہ پڑھے توریت پڑھاوے لوکاں نبوں حکم سناوے
جد کالب فوت ہویا حضرت خرقیل خلیفہ بنیاں
جد خرقیل بھی فوت ہویا فر لوکاں دین بھلایا
فر حضرت الیاس پیغمبر رب تھے بھیجے آئے
جو حضرت موسیٰ بعد پیغمبر اسرائیلیاں آئے
فر بعد وفات الیاس الیسع خلیفہ رہیا زمانہ
فر دشمن ظاہر ہویا انہاں دا الملشاتاں کہندے
سنہ مصر تے فلسطین عمالقہ کہن جہاناں توں
انہاں بہت ولایت کھوہے فرزند بھی پکڑ لیجاون
بنی اسرائیلیاں اپر جزیہ انہاں مقرر دھریا
نہ اسرائیلیاں وچ پیغمبر رہیا مدبر کوئی
اس نوں اللہ لڑکا دیوے سیکھے کرن دعائیں
جاں ہویا وڈا وچ بیت مقدس پڑھن توریت بہایا
اکھیوس جا اس قوم اپنی ول نج پیغام پہونچائیں
کہن نبی کریں شتابی اجے نبوت وقت نہ آیا
اسرائیلیاں وچ انھوں بندوبست قدیموں
تے بادشاہ رہن ہمیشاں تابع جو کچھ نبی بتاون
دسبے کہی شمویل پیغمبر چالی برس لنگھائے
جاں یوشع فوت تے کالب بن یوقنا خلف سدائے
دین اللہ دا تازہ رکھیا ایہناں تریہاں جنیاں
بدعت بہت رواج ہویا بت پوجن لگ پہونچایا
دین اللہ دی طرف بولایا لوکاں حکم سنائے
اوہ دین اللہ دا تازہ کردا وچ توریت جو بادی
فر اس تھیں بعد عظیم بلایاں پھیلیاں وچ جہاناں
اوہ قوم جالوت کنارے دریا روم والے رہندے
اوہ اسرائیلیاں اپر غالب کیتا تنگ انہاں نوں
چار سو چالی لڑکا انہاں لوکاں کھڑیا بناون
توراں کھرائیاں اسرائیلیاں دکھ انہاں تھیں جریا
خاندان نبوت تھیں ن حامل باقی ہوئی
جد لڑکا رب دتا شمویل رکھیا نام اس تائیں
ہکدن راتیں ستیاں اسنوں جبرائیل بلایا
رب تینوں نبی بنایا گیا فر اہناں منیاں نا ہیں
جو نبی ہوویں تاں شاہ کہلا کر جو توں بیچ الایا
جو بادشاہ اندر نگر لگن سب تعظیموں نکرموں
دنیا دین بھلیائی رب دی طرفوں اوہ سمجھاون
چنگے حال گذاریں پچھے قوم جالوت تے آئے

إِذْ قَالُوا لِنَبِيٍّ لَّهُمُ ابْعَثْ لَنَا مَلِكًا نُّقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

جد کہیونے واسطے نبی اپنے دے کہلا کر واسطے اساڈے بادشاہ تا لڑیے اسیں وچ راہ اللہ تعالیٰ دے

وچوں گفتند مر پیغمبر خود را کہ برپا کن برائے ما بادشاہے تا جنگ کنیم در راہ خدا

جد کہیا انہاں شمویل نبی نوں کرا ساں بادشہ کوئی — تا جنگ کریئے وچ راہ اللہ دے جراہ حاصل ہوئی

قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ

کہیا شاید تسیں فرض ہو جاوے اتے تساں دے جنگ جو نہ جنگ کرو کہیا انہاں کیہ ہویا ساہنوں جو نہ جنگ کریئے وچ راہ

گفت پیغمبر آیا نزدیک است شاید اگر واجب کرده شود بر شما جنگ که جنگ نکنید گفتند چیست مارا که جنگ نکنیم در راه خدا

اس کہیا جو شاید فرض ہووے جنگ تاں تسیں کرد لڑائی | کہیا انہاں کی ہویا ساہنوں نہ کریئے راہ خدائی

وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَائِنَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ

تحقیق کڈھے گئے اسیں گھراں اپنیاں تھیں تے پتراں اپنیاں تھیں جو وقت فرض کیتا گیا اوپر انہاں دے جنگ پھر گئے مگر تھوڑے

و تحقیق بیرون کرده شده ایم از خانہا خود و جدا از فرزندان خود پس چون واجب کرده شد بر ایشان جنگ روی گردانیدند مگر اندکی از ایشان

تے ہیں کڈھے گئے گھراں تھیں اپنیاں فرزنداں تھیں | جاں فرض ہویا جنگ پھر گئے مگراں تھوڑے شخص انہاں وچوں

وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللّٰهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا

اللہ خوب جاننے والا ہے ظالماں نوں تے کہیا واسطے انہاں دے پیغمبر انہاں دے نے اللہ نے کھڑا کیتا ہے واسطے تساں دے طالوت بادشاہ

خدا داناست به ستمگاران و گفت ایشان را پیغمبر ایشان که خدا مقرر کرده است برای شما طالوت را بادشاه

اللہ سب جانے انہاں لوکاں جنہاں ظلم کمایا
شمویل سوال کیتا رب کولوں شاہ انہاں دا رکھی
ہک سنگ بھی لیا تے جو ہو جوش کرے جس آوے
طالوت انہاں نام شاول بن قیس جیسا اولادوں
اوہ حکم ہنوں دے سب ایکو جیہا ہے
دعا کر دا ... ہاں کارن ... نبی نوں کہیا

نے کہیا نبی تہاناں رب طالوت تساں شاہ بنایا
ہک عصا لیا جو جس قد اس نال برابر ہووی
اوہ تیل لیا ... اوہ بادشاہی لوک تساں
طالوت کہیں اس قدر ... گیاں ہی ہوندا
... نال ... بھیجیا ...
جو جوش کہیا اس تیل پیغمبر ڈٹھا عصا لیتا

عاصی نال ہے ایہ اس واقد نبی جد پایا
تے آکھیوس تینوں اسرائیلیاں اُپر شاہ رب کیتا
ہیں کیونکر منساں شاہ اُنہاں نداوہ سب ہیں تیں عالی

طالوت جھکایا سر شمویل بھرا سدی تیل لگایا
طالوت کہیا گھر بار قبیلہ میرا اودے نیں میتا
شمویل کہیا رب اینویں جاہیا اوہ ملکاں نداوالی

قَالُوٓا اَنّٰی یَکُوْنُ لَهُ الْمُلْکُ عَلَیْنَا وَنَحْنُ اَحَقُّ بِالْمُلْکِ مِنْهُ وَلَمْ یُؤْتَ سَعَةً مِّنَ الْمَالِ

کہیا انہاں کیوں ہووسی اسطے اسکر بادشاہی اُپر ساڈے تے اسیں لائق تر ہاں نال بادشاہی دی اس تھیں تے نہیں دتا گیا فراخی مال

گفت چگونہ باشد او را بادشاہی بر ما و ما سزاوار تریم بہ بادشاہی از وے و دادہ نہ شد فراخی از مال

انہاں آکھیا کیونکر ہوسی اسنوں شاہی اُپر ساڈے
اسرائیلیاں ندے وچہ اشرف آہے دو خانوادے
خاندان نبوت لاوی بن یعقوب اولاداں
یہودا ابن یعقوب اولادوں خاندان بادشاہی
بنیامین اولاد کمینی شامت ہی گناہاں

تے اسیں احق شاہی لوں اس تھیں نال نیادی
ہک خانوادیوں نبی ہوندے اتے دوجے تھیں شاہزادے
جو ہوسی تے ماہوں انہاں تھیں آہے بدیاں وادے
داؤد اتے سلیمان انہاں تھیں حکمت دیکھہ الٰہی
اس کار اوہ رکھا کیتا انہاں نہیں لائق شاہی

قَالَ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰهُ عَلَیْکُمْ وَزَادَهٗ بَسْطَةً فِی الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ

کہیا نبی نے تحقیق اللہ نے چنگ لیا ہے اسنوں اُپر تساڈے تے زیادہ کیتا اسنوں فراخی وچہ علم دے تے جسے دے

گفت پیغمبر البتہ خدا برگزیدہ است او را بر شما و زیادہ کرد او را فراخی در علم و در بدن

شمویل کہیا سچ اللہ اسنوں اُپر تساڈے چنیاں
اوہ اپنے وقت اندر ودہ سب تھیں علموں حسن جمال

تے دتی ودہ فراخی اسنوں علم جسے وچہ جنیاں
تے علم جنگاں ندے وچہ لاثانی قد وڈا اسب نالوں

وَاللّٰهُ یُؤْتِیْ مُلْکَهٗ مَنْ یَّشَآءُ ۚ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِیْمٌ

تے اللہ دیندا ہے الک اپنا جس نوں چاہے تے اللہ فراخ رحمت والا جاننے والا ہے

و خدا مید ہد بادشاہی خود ہر کرا خواہد و خدا فراخ بخشائش داناست

تے اللہ دیوے بادشاہی خود جسنوں کرے ارادہ | تے اللہ فضل کشادہ والا صاحب علم زیادہ

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ
فِيهِ سَكِينَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ

تے کہیا واسطے انہاں دے نبی انہاں دے نے تحقیق نشانی بادشاہی اوسدی دی ایہہ ہے جو آوے گا تساڈے
پاس صندوق جو وچ اوسدے آرام ہے رب تساڈے تھیں

وگفت ایشاں را پیغمبر ایشاں البتہ نشان بادشاہی او آنست کہ بیاید بشما صندوق کہ دراں آرام دل است از پروردگار شما

تے کہیا انہاں نوں نبی نشانی طالوت دی شاہی | جو آوے تساں صندوق جو اس وچ رحمت خاص الٰہی

وَبَقِيَّةٌ مِمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَى وَآلُ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ ۗ

تے بقیہ اس چیز تھیں جو چھوڑی موسیٰ تے ہارون نے　اٹھاون گے اوسنوں فرشتے

وبقیہ از ترکاتے کہ گذاشتند آل موسیٰ و آل ہارون بردارند او را　فرشتگان

تے اس وچ بقیہ جو ہارون تے موسیٰ چھوڑیا | اٹھایا اوہ صندوق فرشتیاں گھر ابلدیں جوڑیا

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝

تحقیق وچ اس دے البتہ نشانی ہے واسطے تساڈے جیکر ہو تسیں ایمان والے

البتہ دریں نشانہ است شمارا　اگر مومن　ہستید

ٹھیک صندوق وچ آون اندر ہو تساں خاص نشانی
اوہ صندوق آدم نوں اللہ بھیجیا برکت پائی
اس وچ صورت نبیاں آہی وچہ سعالم لیایا
فر دست بدستی آیا پہنچیا ابراہیم خلیلے

بادشاہی طالوت کارن جے ہو تسیں اہل ایمانی
تری ہتھ لماں دو ہتھ چوڑا چوب چیل تہیں بھائی
اوہ پاس آدم دی آہا وت فرشیت پیغمبر پایا
فر بعد خلیلوں وڈے پٹے پہنچیا اسمٰعیلے

فر یعقوب نوں پہنچیا فر تس فرزنداں ہتھ آیا
فر حضرت موسیٰ ملیا اس وچ اسباب ٹکایا

سیقول ۲

ع ۳۲
۱۶

بھی اس وچہ توریت دو تختے بھی کجھ تختیاں بھوسو
ہک تھیلا من بھی اسوچہ جیہڑا اسرائیلیاں لہندا
زمرد زبرجدوں اس پروڈا کھیں چمکارا
جاں طرف لڑائی جاون اگے طرف صندوق چلاون
اس پچھے ٹریاں فتح لڑایاں بہت واری آزمایان
جاں اسرائیلی وگڑے تاں اوہ دشمن دے ہتھ آیا
بتخانہ سب خراب ہویا بت سودھے ڈگ ساری
اس شہر کنارے موت پئی فر کھیا ہور کتھائیں
حیران ہوئی تاں ہک نے اسرائیلیاں وچوں بولی
فراس تدبیر بتائی اس نوں گڈے اوپر جوڑو
انہاں گڈا جوڑ ہکیا تاں اللہ بھیجے چار فرشتے
جاں اسرائیلیاں ڈٹھا پڑھیاں رب نوں حمد ثنا ئیں
فر اقرار کیتا سب لوکاں بادشاہی طالوتے
ابن عباس کہیا تابوت بھی عاصا موسیٰ الا

بھی عاصا ہارون نے موسیٰ پگ بھی جتی جوڑے
ہک کہن سکینہ بلی شکل جنا وراس وچہ رہندا
جاں اوسد اسن آواز تاں جانن فتح اساں اشکارا
جد صندوق ٹری تاں ٹرن جاں ٹہیرے اوہ ٹک جاون
جد جھگڑا ہوئی تاں اس تھیں تکھن دسے حکم کھلیا یا
دشمن فلسطین کھڑایا بتخانے وچہ ڈکایا
بتخانیوں کڈھ صندوق انہاں وچ رکھیا شہر کنارے
جتھے رکھن تت پوے خرابی آفت موت بلائیں
جد ایہ صندوق تساں وچہ انیوں ہیسی ہو ولی
ہک دے ہیو فر بلدان جتول جاون تتول چھوڑو
انہاں ہک پہونچایا اسرائیلیاں نوں زمین سرشتے
ہک کہن اسماناں ایہی فرلیائی ملک اٹھائیں
ایہ وچہ معالم لکھیا بغوی سب قصہ تابوتے
ہے طبری دے لکھ اندر فر کڈھیسی رب تعالیٰ

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللّٰهَ مُبْتَلِيكُم بِنَهَرٍ

فر جس وقت جدا ہویا طالوت نال لشکراں دے آکھیوس تحقیق اللہ آزماونوالا ہے تسانوں نال نہر دے

پس چوں جدا شد طالوت با لشکرہا یعنے از وطن گفت البتہ خدا آزمایش کنندہ ست شمارا بنہرے

پس جاں جدا ہویا طالوت شہر تھیں سنگ لشکر دے
اسی ہزار یا ستر ہزار جوان جنگی سنگ ٹریا
موسم گرمی تے پانی تھوڑا انہیں سٹھی ہک آئی

آکھیوس رب آزماون والا ہے تساں نال نہر دے
سب فارغ نہ حاجتمند بیمار نہ بڈھا اڑیا
طالوت کہیا ایہ نہر آزمایش ہیون نہیں روائی

فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّيْ وَمَنْ لَّمْ يَطْعَمْهُ فَاِنَّهٗ مِنِّيْٓ اِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةًۢ بِيَدِهٖ

فر جو کوئی پیوے استھیں پس نہیں اوہ میرا تے جو کوئی نہ چکھے سنوں پس تحقیق اوہ میرا ہے مگر جو کوئی چلی بھری نال ہتھ اپنے دے

پس ہر کہ بنوشد ازان نہر پس نیست آن از من و ہر کہ نچشد آن را پس البتہ آن از من ست مگر آنکہ بردارد یک کف آب بدست خود

پس جو پیوے اس نہر تھیں نہیں میرے اتباعوں | جو سوا نہ چکھے اوہ میرا یا پکڑے چلی ہتھ اوں

فَشَرِبُوْا مِنْهُ اِلَّا قَلِيْلًا مِّنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهٗ هُوَ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ

یعنے پیتو نی استھیں مگر تھوڑیاں نے انہاں تھیں فر جس وقت لنگھیا اس نہر نوں اوہ طالوت تے جو لوگ ایمان لیائے نال اسدے

پس بیاشامیدند ازان نہر مگر اندکی از ایشان پس آنگہ کہ گذشت از نہر طالوت او و آنانکہ ایمان آوردند با وے

فر پیتا سبھناں استھیں بغیراں تھوڑیاں رہ گئی باقی | جاں لنگھیا نہر وں تے اوہ جیہڑے مومن اہل وفاقی

قَالُوْا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوْتَ وَجُنُوْدِهٖ

کہیا انہاں نہیں طاقت واسطے ساڈے اج نال جالوت دے تے لشکراں اوسدیاں دے

گفتند نوشندگان نیست قوت ما را امروز بمقابلہ جالوت و لشکر ہاے وے

تاں کہیا انہاں جو پیتا طاقت سانوں اج نکالی | جو نال جالوت تے فوجاں اسدیاں کریے اج لڑائی
جد پہونچے اس نہر تے سارے تریہ تھیں عاجز آئے | سبھناں نہروں پیتا مگراں تھوڑیاں رب بچائی
اوہ تھوڑے تری سو تیراں شخص جو ہک چلی بھر پیتا | اس ہک چلی رجائے تے دل ایماں محکم کیتا
اوہ لنگھ کھلوتے نہروں صحیح سلامت رب بچائے | تے جنہاں بہتا پیتا مول نہ رجن ویوچ آئے
انہاں کالی ہوٹھ ہوئے دل بھیڑی نہروں لنگھن نا ہیر | دل ہارے تن ہارے بھیڑے بولی ہار تدا ہیں

قَالَ الَّذِيْنَ يَظُنُّوْنَ اَنَّهُمْ مُّلٰقُوا اللّٰهِ كَمْ مِّنْ فِئَةٍ قَلِيْلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيْرَةًۢ بِاِذْنِ اللّٰهِ

کہیا انہاں جو جاندے ہن جو اوہ ملنوالے ہیں اللہ نوں کئی ہوئے تھوڑے جو غالب ہوئے بہتیاں نوں نال حکم اللہ دے

گفتند آنانکہ میدانستند کہ ایشان ملاقات خواہند کرد بخدا کہ بسیار گروہ اندک غالب شدہ بر گروہ بسیار بحکم خدا

آکھیا انہاں جو جانن ٹھیک اللہ نوں ملن تھاوں　　کئی ٹولے تھوڑے غالب ڈھے کھنے نے حکم خداوں

وَاللّٰهُ مَعَ الصّٰبِرِيْنَ وَلَمَّا بَرَزُوْا لِجَالُوْتَ وَجُنُوْدِهٖ

تے اللہ نال صبر کرنیوالیاں دے ہے تے جس وقت مقابل ہوئے واسطے جالوت دے تے لشکراں او سدیاں دے

وخدا با صبر کنندگان ست و آنگاہ کہ بمیدان در آمدند برائے جنگ جالوت و لشکر ہائے او

تے اللہ نال انہاندے جیہڑے صبر کرن سنگ یاری　　جد ہوئے مقابل نال جالوت اتے لشکر فوج کفاری

قَالُوْا رَبَّنَآ اَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَّثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكٰفِرِيْنَ

آکھیو نے اے رب ساڈے گھت اپر ساڈے صبر نوں تے ثابت رکھ قدماں ساڈیاں نوں تے یاری دے سانوں اپر قوم کافراں دے

گفتند اے پروردگار ما بریز بر ما صبر را و محکم کن قدمہائے مارا و غلبہ دہ مارا　بر گروہ　کافراں

آکھن یا رب ویٹ ساڈے صبر تے قدم کھلا ئیں　　تے یاری کر توں سانوں اپر قوم کفار بلائیں

فَهَزَمُوْهُمْ بِاِذْنِ اللّٰهِ ۙ وَقَتَلَ دَاوٗدُ جَالُوْتَ

پس چلا دتو نے انہاں کافراں نوں نال حکم دے تے قتل کیتا داؤد نے جالوت نوں

پس شکست دادند آں کافراں را بحکم خدا و　بکشت داؤد جالوت را

پس مار چلائے کافر تھوڑیاں نال توفیق الٰہی　　تے قتل کیتا داؤد نبی نے اوہ جالوت تباہی

وَاٰتٰىهُ اللّٰهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهٗ مِمَّا يَشَآءُ

تے دتی اس نوں اللہ نے بادشاہی تے علم تے سکھایا اسنوں اس چیز تھیں جو چاہیا اس نے

و عطا کرد او را خدا بادشاہی و علم　بیاموخت او را از آنچہ　میخواست

تے دتا اس داؤد نوں اللہ ملک سمجھ حقانی　　اتے ہور سکھایا اسنوں جو اس چاہیا کر ارزانی
ایہ قصہ محی السنت بغوی وچ معالم لیاوے　　داؤد نبی دے باراں بھائی ایشا باپ سداوے
ایہ نال طالوت نکر تھیں نکھیا ایشا اس فرزنداں　　داؤد آہا سبھناں تھیں چھوٹا نال علے دانشنداں

اوہ نال گپھانی پتھر ماری ہرگز خطا نہ جاوے
جوہیں ول گھل جوان جو سیرے نال او ہ کرے لڑائی
میں اسنوں اپنی بیٹی بخشاں ادھا ملک لیوائیں
تے سو سیر لوہے دا کافر سر تے خود ٹکاوے
طالوت کہیا شمویل نبی نوں رب تھیں منگ دعائیں
ایہ سنگ کھو ہر سر تے جہدے سر تے جوش لیاوے
اس تھوں جالوت مریسی ڈھونڈیا لشکر سارا
جو ایشا دیاں فرزنداں تھیں ہک مارے کافر نائیں
شموئیل پچھیا کوئی ہور بیٹا اس آکھیا ہور نہ کوئی
اس آکھیا ہے ہک چھوٹا قد کسو ہنا لٹ جیہا
جوش کیتا اس روغن قدسی ٹھیک نشانی ہائی
جو اسنوں قتل کریں ہیں دیساں بیٹی اپنی پیاری
اس کہیا ہاں میں قتل کراں تس فر طالوت الایا
داؤد کہیا میں ایڑ چاراں آون شیر بلائیں
ہک پتھر راہ وچ بولیا اے داؤد اٹھالے مینوں
اوہ پکڑ لیا ہک ہور بولیا میں پتھر ہوسی والا
اوہ پکڑیا ہور بولیا میں پتھر آہاں تیرا
جد ہوسے مقابل اوہ ترے پتھر دیہ گپھانی پائی
گپھانی پکڑ بھنوائی پتھر ول جالوت وگایا
بھن خود دماغ دوسار کیا ٹیاں ہور ترہ بھی مارے
جالوت دی لاش لیا یا پھر کے پیش طالوت لگائی
طالوت دلی ویاہ بیٹی اپنی مہر بھی جاری کیتی
فر طالوت شہید ہویا داؤد ملی بادشاہی

جالوت کافر طالوت نوں سدی وچ میداں بلاوے
طالوت کہیا لشکر نوں جو کوئی اسنوں مارے بھائی
جالوت بہادر بڑا اور آور معلم لوکاں تائیں
جنگی ایسا ڈاہڈے لشکر ہکو مار چلاوے
اس دعا منگی ہک سنگ ملیا وچ قدسی تیل عطائیں
سر تر کرے تے وگے نہ منہ تے تاج وانگو بنجاوے
ایسا شخص نہ لدھا کوئی آیا وچ دوبارا
تس باراں بیٹے آندے تیل نہ کیتا جوش کتھائیں
نبی کہیا رب ہور بتاوے جھوٹھ تیری گل ہوئی
طالوت رکھیا مراوسد سنگ جا سدیا گھل سنیہا
طالوت کہیا توں کرسکیں جالوت دے نال لڑائی
تے اپنی بادشاہی وچ تیری مہر کریساں جاری
جو اپنا قوت زور توں اتنا کیوں کرہے آزمایا
میں پکڑ کھکھارٹاں شیراں کھا کھاں چیراں کنڈی تائیں
جو میں ہارون نہ بیدا پتھر مار یا بہت جنہیں نوں
جنہے نال قبلانے کافر مار یا رب تعالیٰ
جس تھیں توں جالوت مریں ایہو خاصہ میرا
نام اللہ دا لیا ہے تے رب تریخ نہیں ہک بنائی
تا حکم ربوں داؤد نے اوہ پتھر کافر دی تک لایا
جالوت دے گا مڑ لشکر نٹھے کافر سارے
خوشی وڈی بے حد نہایت اہل ایماناں پائی
چالی سال طالوت کیتی بادشاہی جنگی رہتی
ست سال داؤد کیتی فر شاہی بنیادیں بیاہی

سلہ توریت وچ لکھیا ہے [illegible]

سموئیل

[illegible]

تس ملک تے حکمت علم وتا رب شاہی ملک ایہائی	تا حکمت کنوں مراد نبوت دیکھو سعالم بھالی
بھی رب کتاب زبور دتی ہور زرہ دا کم سکھایا	اوہ اپنے کسبوں کھانا کھادے لحن عجیب ہتھ آیا
جد پڑھے زبور تا وحشی جنگل آون پکڑ سجاون	تے پنچھی وچ ہوا کھلوون بولن شور مچاون
تے پانی وگدا ٹھہرے وہ بھی جلدی ٹھیر کھلووے	بھی بولی پنچھیاں کیڑیاں سمجھ مخفی کجھ نہ ہووے

وَلَوْلَا دَفْعُ اللّٰهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَّفَسَدَتِ الْاَرْضُ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ

تے جیکر نہ ہوندا ہٹاونا اللہ دا لوکاں نوں بعضیاں نوں نال بعضیاں دے البتہ خراب ہوندی زمین پر اللہ

واگر نبودے دور کردن خدا مردماں را گروہے را بدست گروہے البتہ تباہ شدے زمین ولیکن خدا

ذُوْ فَضْلٍ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ	صاحب فضل دا ہے اوپر جہاناں دے
	صاحب بخشائش ست بر عالماں
تے جیکر رب نہ ہکنا لوکاں وچہیاں نال ہٹاوے	تا زمین خراب ہو وے پر اللہ فضلوں جگ وسا وے
ہک کہن مراد جو نال نیکاں رب شر کفار ہٹاوے	نہیں تاں لکن فساد زمین وچ کفر شرک ودھ جاوے
تے اکثر کہن جو برکت نیکاں بدیاں ور بلائیں	نہیں تے زمین خراب ہو وے جگ تمام ست کفر ادائیں
احمد حنبل ہوراں تفسیری کہیا نبی فرماوے	ہک نیک مومن دی پاپوں سو گھر آفت رب ہٹاوے

تِلْكَ اٰيٰتُ اللّٰهِ نَتْلُوْهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَاِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِيْنَ

ایہ آیتاں اللہ دیاں ہین پڑھدے ہاں اسیں اوپر تیرے نال سچ دے تے تحقیق توں البتہ پیغمبراں تھیں ہیں

این آیات خدا است میخوانیم آنہا را بر تو براستی والبتہ تو از پیغمبرانی ہستی

ایہ قصے ہین آیات اللہ دے پڑھیے اوپر تیرے	حق دے نال تے ٹھیک توں ہیں کنوں رسولاں چنگیرے

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ مِّنْهُمْ مَّنْ كَلَّمَ اللّٰهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجٰتٍ

ایہ پیغمبر بزرگی دتی اساں بعض انہاندیوں اوپر بعض دے بعض انہاں تھیں اوہ ہے جو کلام کیتی اللہ نے تے بلند کیتا بعض انہاندیوں درجے

این پیغمبران فضیلت دادیم بعض ایشان را بر بعضے از ایشان کسی ہست کہ سخن گفت با خدا و بلند کرد بعضے را مرتبہ

[illegible]

ایہ پیغمبر فضل دتا اساں بعضاں وچہ یاں اتے　　بعض تنہاں جس سخن کیتا رب ہکناں موجود تے
ایہ اچیاں وچیاں وچ الا نبی محمد رب دا پیارا　　جو گل نبیاں نوں شرف ملیا تس ہکی ملیا سارا
بھی بعضے ہور فضائل خاص جو لے کسی ہور نا ہیں　　جویں انگل اشارت چن چیریا جگ سارے ڈٹھا ہیں
بھی اُن ناں تھم فراق نبی تھیں کرن جیواں کلماں　　بھی وِین گواہی نال رسالت پتھر رُکھ سلاماں
بھی انگلیاں تھیں چشمہ جاری لشکر کل رجایا　　ہک پیالے شیروں تریہ سو رجیا معجزیاں نت آیا
سب معجزیاں تھیں وڈا قرآن جو خلقت عاجز آئی　　جن انسان نہ اج تائیں کسے سورت ہک بنائی
ابو ہریرہ باسناد جو حضرت خود فرمایا　　جو ہر پیغمبر قدر ایمان بندیاں دے معجزہ پایا
تے مینوں رب قرآن دتا ایہ معجزہ وحی اللہ دا　　امید جو روز قیامت سبھ تھیں میری امت زیادہ
بھی نال اسناد بخاری راہوں جابر کنوں روایت　　جو نبی کہیا پنج چیزاں مینوں سبھ تھیں وڈی عنایت
جو ہک مہینہ پندہوں چلے خوف میرے تھیں ویری　　تے لٹ حلال نہ ہوئی کسے نوں جائز خاطر میری
تے مسجد ہور طہور زمین سب میرے کارن ہوئی　　جتھے وقت ہووے تتھے کرے تیمم پڑھے نماز ہر کوئی
تے ہور پیغمبر ہک فرقے ول بھیجنا ول آیا　　تے مینوں حکم شفاعت اول وچہ عالم لیایا

وَاٰتَيْنَا عِيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنٰتِ وَاَيَّدْنٰهُ بِرُوْحِ الْقُدُسِ

تے دتے اساں عیسی بیٹے مریم دے نوں معجزے ظاہر تے قوت دتی اساں اوسنوں نال روح پاک دی

وداد یم عیسی پسر مریم را معجزہ ہائے وقوت دادیم اورا بروح قدس　　یعنے جبریل علیہ السلام

تے دتی اساں عیسی بن مریم روشن صاف دلیلوں　　تے قوت دتی اسنوں روح القدس جبرائیلوں

وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِيْنَ مِنْۢ بَعْدِهِمْ مِّنْۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنٰتُ

تے جیکر چاہندا اللہ نہ جنگ کردے اوہ لوگ جو پچھے اونہاں تھیں آہے پچھے اس تھیں جو آیاں اونہاں نوں دلیلاں

واگر خواستے خدا جنگ نکردندے آنانکہ بعد از پیغمبراں بودند بعد از انکہ آمد بایشاں دلیلہائے روشن

تے جیکر چاہے رب نہ لڑنے جیہڑے بعد رسولاں　　آئے اونہاں معجزیاں جیہڑے روشن صاف دلیلاں

وَلٰكِنِ اخْتَلَفُوْا فَمِنْهُمْ مَّنْ اٰمَنَ وَمِنْهُمْ مَّنْ كَفَرَ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلُوْا

ایہ اختلاف کیتو نیں پس اہناں تھیں اوہ ہے جو ایمان لیایا تے اہناں تھیں اوہ ہے جو کافر ہویا تے جے چاہندا اللہ نہ لڑدے

ولیکن اختلاف کردند پس از ایشاں کسی ہست کہ ایمان آورد و از ایشاں کسی ہست کہ کافر شد و اگر خواستی خدا جنگ نمی کردند

ایہ جھگڑیاں وچ پئے پس بعض ایمان لیائے	تے بعض اہناں تھیں کفر کیتا نا لڑدے جے رب چاہو
وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيْدُ	ایہ اللہ کردا ہے جو کجھ چاہندا ہے ولیکن خدا مے کند آنچہ مے خواہد
ایہ اللہ کرے جو چاہے اوہ مالک مختاری تے جنہوں چاہے عدلوں بے توفیق رکھے گمراہی علی کہیا ایہ راہ انہیر انا وڑاس وچ بھائی فر تجی دار یچ بچھیوس وت فر علی ایہو فرمایا	جس چاہے توفیق دیوے لطف فضلوں کرکے یاری کسے کیتا سوال علی نوں جو کیا ہے تقدیر الٰہی اس فر پچھیا فر علی کہیا اوہ بحر عمیق ایہائی ایہ بھیت اللہ دا چھپیا اسنوں پھولن ہول آیا

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيْهِ

ای لوکو جو ایمان لیائے ہو خرچ کرو اس چیز تھیں جو روزی دتی اساں تسانوں اگے اس تھیں جو آوے او دن جو نہیں سودا وچ

ای مومناں خرچ کنید از آنچہ روزی دادیم شمارا پیش از آنکہ بیاید روزیکہ نیست خرید و فروخت در آن

اے مومن خرچ کرو اس تھیں جو دتا اساں تساں ہیں	اگے آون اس دن تھیں کجھ سودا جس وچ نہ ہیں

وَلَا خُلَّةٌ وَّلَا شَفَاعَةٌ ؕ وَالْكٰفِرُوْنَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ

تے نہ دوستی ہے تے نہ شفاعت تے کافر اوہ ہی ہیں ظلم کرنے والے

ونہ دوستی ونہ سفارش وکافران ایشانند ظالمان

تے کوئی دوستی اس دن نکوئی ہا بجوں اذن شفاعت بیع مراد خرید فروخت یا فدیہ لیا نہ جاوے یعنے وقت عمل دا دنیا اگے عمل نہ ہوسن	تے کافر اوہی ظالم کفر جیہے ہور شفاعت معنی ظلم جو چیز کائی بن اک جا ٹکاوے روز قیامت عملاں وکدے عملوں خالی ہسن

تے نہ کوئی دوست دیوسے اوتھوں اپنا عمل کمتا　　تے ناکوئی کری سفارش جدلگ مالک اذن نہ دتا

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اَلْحَیُّ الْقَیُّوْمُ لَا تَاْخُذُهٗ سِنَةٌ وَّلَا نَوْمٌ

اللہ نہیں کوئی لائق عبادت دے سوا اوسدے زندہ قائم رکھنوالا جہان دا ہے نہیں پکڑدی اوسنوں اونگھ تے نا نیند

اللہ ہیچ معبود نیست بجز وی زندہ قائم کنندہ جہان نست نمی گیرد اورا پینکی ونہ خواب

الله باجھ عبادت لائق ہرگز ہور نہ کوئی　　زندہ اوہ قیوم نہ پکڑے اس اونگھ تے نیند نہ ہوئی
الحی ہمیشہ زندہ موتوں پاک تعالیٰ　　قیوم ایہی خود قائم دائم سب جگ دار کھوالا
سنہ نعاس جو ہولی اونگھ کہن جس تائیں　　اونگھ ایہی سر اندر سستی نیندر دل وچ جائیں
النوم اخ الموت جو نیندر موت دو وین جن بھائی　　ہر آفت تھیں پاک ایہی ہے نیندر موت نہ کائی
وچ حدیث صحیح مسلم ہور بغوی مظہر لیائے　　جو نبی کہیا رب سوین نہیں نا اس لائق سون جائے

لَهٗ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِیْ یَشْفَعُ عِنْدَهٗ اِلَّا بِاِذْنِهٖ

واسطے اوسدے ہے جو کجھ وچ آسماناں دے ہے اتے جو کجھ وچ زمین دے ہے کون ہے اوہ جو سفارش کرے پاس اوسدے مگر نال حکم اوسدے

مر اوراہست آنچہ در آسمانہا است وآنچہ در زمین ست کیست آنکہ سفارش کند نزدیک او مگر باذن او

اس دا ملک جو وچ آسماناں اتے جو وچ زمینے　　اوہ کون جو کرے سفارش اسدی ہاں بے اذن یقینے
اس وچ دلیل قیومیت دی بھی معبود یگانے　　جو اس بن ہور نہ ہو جا لائق وچ زمین اسمانے
جو نا ملک مملوک برابر نا خالق مخلوقاں　　بلکہ سفارش نہ کر سکن باجھوں اذن شہود والے
وادو لفظ اشارت نبیاں ہور فرشتیاں تائیں　　ایہ مظہری اللہ قاضی لکھیا ولتعبین شک وچ آیا

یَعْلَمُ مَا بَیْنَ اَیْدِیْهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا یُحِیْطُوْنَ بِشَیْءٍ مِّنْ عِلْمِهٖۤ اِلَّا بِمَا شَآءَ

جاندا ہے اوہ چیز جو اگے انہاں دے ہے اتے جو چیز پچھے انہاں دے ہے اتے نہیں گھیردے کسے چیز نوں علم اوسدے تھیں مگر اوہ چیز جو چاہے

میداند آنچہ پیش دست ایشان ست وآنچہ پس پشت ایشان و در نمی گیرند دانا بجز وی از معلومات او مگر آنچہ خواستہ

اوہ جانے جو کجھ اگے تہاڈے جو تہاں پچھے آیا　　تے گھیرن نا کجھ علم اسدی تھیں مگر جو اس خود چاہیا
ہم دا مرجع ہاوے طرف جو اہل زمین اسماناں　　یا دادی طرف نبی فرشتے آکھے قاضی داناں

اگے تہاں جو کم دنیا دی تے پچھے عاقبت والے	یا اگے عاقبت پچھے دنیا وچ سعالم بھالے
یا اگے تہاں جو اگے گذری پچھے ہوو نہارا	تے بندہ غیب جانے کوئی علم اللہ نوں سارا

وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَلَا يَئُوْدُهٗ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيْمُ

سمالیا کرسی اوسدی نے آسماناں نوں تے زمین نوں تے نہیں بھاری ہوندی اوہنوں نگہبانی ایہناں دو ہاں دی تے اوہ بلند بزرگ

فراگرفتہ است کرسی او آسمانہا را و زمین را و گراں نمیشود او را نگہبانی این ہر دو و او ست بلند مرتبہ بزرگ شان

سمایا کرسی وسدی نے آسماناں زمیاں تائیں
حسن کہیا جو کرسی کولوں عرش مراد ایہا لئی
ہک کہن مراد علم دی بعضے ملک قدیم تہاون
ابن مردویہ ابوذر تھیں جو پیغمبر فرمایا
جیونکر چھلا انگل اندر چوداں طبق اینویں ہیں
ابن عباس کہیا جو کرسی اگے انبر ستے
مظہری اندر لکھیا ایتھوں ایہ گل حاصل ہوئی
آسمان بھی ہکدوجی نوں گھیریا کر دیت سمجھیوے
جو کرسی اٹھواں انبر جان عرش نوں انبر ناؤں
تے اوہ ست آسمان گنو ہر جا ہک ویکھ قرآنوں
بھی ایہناں وچہ تجلی نوری آسماناں تھیں زیادہ
علی دا معنے شان بلند عزتکوں مثل نہ منداں
اس آیت وچہ ذکر ہویا سب ذات صفات الٰہی
وچہ صحیح بخاری ہور معالم ابوہریرہ وں لیایا
ہر واری منتاں کرکے چھٹے فر آوے پکڑیوے
جو طرف فراش جاں آویں پڑھ توں آیت کرسی جیہا

نہ بھاروتس رکھوالی ایہناں بلند بزرگ اوہ سائیں
ابوہریرہ کہے جو کرسی سل منے عرش ٹکائی
اہلحدیثاں مذہب مشہر جسم خدا فرماون
جو ست آسمان تے ست زمیناں کرسی نال ہتایا
تے کرسی عرش عظیم دے اگے چھلو وانگ توں ہیں
جیونکر ڈھال وچ ڈلی ہو اندر دشت دے کوئی گھتو
جو کرسی گھیریا آسماناں نوں اوہ وچہ عرش سمائی
بنے گول مدار ہوون ہر دا ثابت تھیوے
ایہا سند تہاناں نوں ہوسی ظاہر آکھ سناواں
شاید کرسی عرش حقیقت جدا ایہی آسماں نوں
ناہیں گنے نہ وچہ اسماناں کینے ذکر علاحدہ
عظیم دا معنے وڈا سبھ تھیں شانوں قدر بلنداں
ناہیں وچہ حدیثاں اعظم آیت ایہہ فرمائی
جو ترے راتیں ابلیس پکڑیا اس طعام چیاون آیا
تیجی رات کلام جتایوس کیوں خلاصی تھیوے
بھیجیں کھوالا تیں پر ساری رات گذاری

فجر توڑی شیطان نہ آوے نیڑے تیرے کوئی
بہی مظہری اندر نسائی بیہقی دارقطنی لکھیں لیایا
جو کوئی پڑھے ہمیشہ اسنوں ٹھل بہشتوں نا ہیرا

نبی کہیا ایہ سچ کہیا اس جھوٹھا آہا سوئے
ہر فرض نمازوں پچھے آیت کرسی نبی بتایا
اک موت ایہی ٹھل اسنوں ہر سی جنت ورسی ناہیں

لَآ اِكْرَاهَ فِي الدِّيْنِ قَدْ تَّبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ

نہیں زبردستی وچ دین دے تحقیق ظاہر ہوئی راہ یابی گمراہی تھیں

نیست زبردستی برائے دین البتہ ظاہر شدہ است راہ یابی از گمراہی

نہ کوئی زور دہرگا نا کرنا دین دے اندر آیا
وچ مظہری کہیا جو ابو داؤد تے ابن حبان نسائی
جس اولاد نہ جیوے آکھن جے جیت عمراں پاوے
حدیثی تضیر یہود مدینیوں حضرت نبی نکالے
تد ایہ آیت آئی جو وچ دین نہ زور دھکا نا
نبی کہیا اختیار دتا رب رہن جے رلن تساہاں
ہک آکھن منسوخ ہوئی ایہ آیت حکم قتالوں
جو نال اکراہ ایمان نہ جائز دلوں جے آمنے ناہیں

بیشک راہ گمراہی تھیں ہو ظاہر جدا دسیا یا
ابن عباس نوں لیایا جو ایہ رسم زناں دی سائی
ہیں اسنوں نال یہود ملاواں پت یہود بناوے
انصار آکھن وچ بیٹے ساڈے ادہ کیوں جاون نالے
ظاہر ہو گیا راہ کو راہوں ہو پچھیا حکم ربانا
جو نال یہود رلن پس چھوڑ دو جاون ساتھ اناہاں
وچ مظہری ایہ منسوخ نہ آکھے ثابت ہو ہر جانوں
بھی باجھ اخلاص نہ رو اعبادت کیتی نفع دیندا ہیں

فَمَنْ يَّكْفُرْ بِالطَّاغُوْتِ وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى لَا انْفِصَامَ لَهَا

پس جو کوئی منکر ہویا نال باطل دے تے ایمان لیایا نال اللہ دے پس تحقیق ہتھ پایا اس نے نال رسی محکم دے جو نہیں ترٹنا اسنوں

پس ہر کہ منکر شد بہ بت وایمان آورد بخدا پس البتہ چنگ زد بدستاویز محکم کہ نیست گسستن آنرا

جو منکر جھوٹھے معبودوں تے منی اللہ سائیں
طاغوت وزن فاعون ایہی طغیانوں جو گمراہی
ایہر اد شیطان پلید جو جیہاں تے انساناں

اس ٹھیک گھتیا ہتھ رسی محکم جینوں ترٹن ناہیں
اصل اللہ اس معنی حدوں لنگھن صرف گناہی
جو شک شبہ وچ پاون یا وچ شہوت حرص نادانا

[illegible]

وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ اللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ إِلَى النُّورِ

تے اللہ سننے والا جاننے والا ہے اللہ کارساز مسلماناں دا ہے باہر لیاوندا ہے اوہناں نوں انھیریاں تھیں طرف چانن دی

وخدا شنوا دانا ست خدا کارساز مومنان ست بیرون مے آرد ایشان را از تاریکیہا بسوے روشنی

تے اللہ سنے تے جانے اللہ دوست اہل ایماناں	اوہ باہر لیاوے تنہاں انھیریوں چانن طرف عیانا
ولی دا معنی دوست ناصر مددگار پیارا	بھی کارساز جو کم سوارے ویکھ معالم یارا
ظلمات انھیر مراد کفر ہے ہر جا وچ قرآنے	تے مراد اسلاموں ہر جا لکھیا بغوی دانے
ہک سورت انعام اندر دینہ رات مراد اہیائی	اس باجھوں ہر ظلمت کفر تے نور ایمان ہویائی
شاہ عبد القادر لکھیا ظلمت شک شبہ دل ڈالی	جو مومن دے دل آون اللہ مدد کرے نکالے
جویں گلے وچہ رکوعے اللہ تری قصے فرمائے	جاں نوں شبہ پوے جس مومن ایہہ سب بجھائے

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمٰتِ

تے اوہ لوک جو کافر ہوئے بیلی اوہناں دے بت شیطان ہین باہر کڈھدے ہن اوہناں نوں چانن تھیں طرف انھیریاں دی

وآنانکہ کافر شدند دوستان ایشان بتان و شیطانا نند بیرون مے آرند ایشانرا از روشنی بسوے تاریکیہا

تے جیہڑے کافر دوست تہاندے ایہن بت شیطانی	کڈھدے انہاں روشنایوں گھڑ و طرف انھیر حیرانی

أُولٰئِكَ أَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خٰلِدُونَ

ایہ لوک صاحب دوزخ دے ہیں ایہ وچہ اسدے ہمیشہ رہنے والے ہیں

این گروہ باشندگان دوزخ اند ایشاں در آنجا جاوید اند

ایہ لوک دوزخ دے صاحب اسوچہ رہسن دائم سارے	نہ کدی ہوتنہ باہر آون نت خوار ہتھیارے

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرٰهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ اٰتٰهُ اللّٰهُ الْمُلْكَ م

بھلا نہیں ڈٹھا توں طرف اس شخص دی جو جھگڑ کیتا نال ابراہیم دے وچہ رب اسدے دے اس تھیں جو دتی اسنوں اللہ نے بادشاہی

آیا ندیدی بسوے کسیکہ مکابرہ کرد با ابراہیم در شان پروردگار او ازین جہت کہ داد اورا خدا بادشاہی

له وجه جمع [illegible] سورہ انعام وچ [illegible] الظلمت والنور [illegible]
له [illegible] ابراہیم علیہ السلام [illegible]
ع ۳۴

تون ڈٹھا نہیں اوہ شخص جو جھگڑا کیتس نال خلیلی
نمرود آہا تس نام کافر اوڈاڈھا سخت ہکایا
رب اسنوں ملک دتا بادشاہی لشکر نگر نالائق
چونہ شخصاں بادشاہی کیتی ایہہ دھرتی ساری
دو مومن ہک سلیمان نبی ہور ذوالقرنین چارا
جد ابراہیم بھنے بت کافر اسنوں قید کرایا
جو کون اہی رب تیرا جس ول سدیں لوکاں تائیں
تے بھنے کس ایہ جھگڑے پچھے چھڈ نہیں رب بچایا
اس کافر کول اناج آہا جد کوئی خریدن آوے
جو آکھے توہیں رب میرا تد اوس اناج دیواوے

وچہ رب سدا جو دتی اسنوں شاہی رب جلیلی
اوہ دعوی کرے خدائی ایسا عقل احمق دا ماریا
اتنا کبر ہنکار بھریا سیدا اوسے رب خلائق
ہک نمرود تے بخت نصر دو کافر سخت ہکاری
ایہ وچہ معالم البغوی لکھیا اگلا پچھلا سارا
فر قیدوں کڈھ چھڈ ول بھیجیا تد ایہ سخن الایا
ابراہیم کہیا جو مارن زندہ کرن دا سائیں
قحط پیا وچہ ملکاں وڈا اناج خریدن آیا
پچھے کون ہے رب تیرا اوہ ہر ہک نوں آزماوے
جاں ابراہیم آیا اس پچھیا سچا سچ بتاوے

إِذْ قَالَ إِبْرٰهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ

جد کہیا ابراہیم نے رب میرا اوہ ہے جو زندہ کردا ہے تے ماردا ہے کہیا اس نے میں زندہ کردا ہاں تے ماردا ہاں

چوں گفت ابراہیم پروردگار من آنست کہ زندہ میکند و می میراند گفت نمرود من زندہ میکنم و میرانم

جد آکھیا ابراہیم میرا رب زندہ کرے تے مارے
دو قیدی اوس منگائے ہک نوں چھوڑیا ہک مکایا
ابراہیم نوں موقع سی جو کہندا کافر تائیں
پر ایہ الزام نہ دتس دوجی ہور دلیل لیایا

کافر کہیا میں زندہ کراں تے ماراں ہور سارے
اسنوں زندہ کرن تے مارن کافر دلوں بنایا
ایہ غلط کہیا توں جو ہن ملیا اسنوں پھیر جیوائیں
کافر سن حیران ہویا کجھ سوال جواب نہ آیا

قَالَ إِبْرٰهِيمُ فَإِنَّ اللّٰهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ

کہیا ابراہیم نے پس تحقیق اللہ لیاوندا ہے سورج نوں مشرق تھیں پس لیا توں اوسنوں مغرب تھیں

گفت ابراہیم پس البتہ خدا می آرد آفتاب را از مشرق پس تو بیار آں را از مغرب

آکھیا ابراہیم جو اللہ لیاوے سورج تائیں
مشرق ولوں توں لیا مغرب تھیں جے قدرت دا سائیں

فَبُهِتَ الَّذِیْ كَفَرَ ۭ وَاللّٰهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الظّٰلِمِیْنَ

پس حیران ہویا اوہ جو کافر آہا تے اللہ نہیں ہدایت کردا گروہ ظالماں دے تئیں

پس حیران شد و مغلوب شد آنکہ کافر بود وخدا راہ نمی نماید گروہ ستمگاراں را

پس حیران ہویا اوہ کافر کجھ جواب نہ دیوے
اس کافر نوں ہوقع سی جو اگوں سخن دھراوے
پر در دا یہ نہ آکھیوس رب اور مغرب داؤں لیاوے
تا ابراہیم نوں اس کافر نے دانے سول نہ دے
تا گھر دی لوگ نہ برا کرن دل ویکھن خالی آیا
اس کھانا خوب پکایا جد اوہ جاگیا کھانا لیایا
ابراہیم جہاتا اللہ رازق رزق پہونچایا

تے اللہ نہیں ہدایت کردا قوم جو ظالم ہووے
جو اپنے ربنوں کہیوں سورج مغرب دلوں چڑہاوے
یا رب توفیق نہ دتی تس ایہ بغوی صحیح بتاوے
ابراہیم نے راہ وہ بوری ریت کنوں بھر لیتے
گھر وچہ رکھ ستا فر بی بی کھولیا کھانا پایا
اس پچھیا کھانا کتھوں آکھیوس تیں آندا سائی
حمد شکر فر کیتوس ربدا اوہ جیہ معالم لیایا

اَوْ كَالَّذِیْ مَرَّ عَلٰی قَرْیَةٍ وَّهِیَ خَاوِیَةٌ عَلٰی عُرُوْشِهَا ۚ قَالَ اَنّٰی یُحْیٖ هٰذِهِ اللّٰهُ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ

یا مانند اس دی جو گذریا اوپر وستی دے جو اوہ ڈگی ہوئی سی اپر چھتاں اپنیاں دی آکھیوس کویں زندہ کرے گا اسنوں اللہ تعالے پچھے مرنے اوس دے

یا مانند آں شخص کہ بگذشت بر دیہ و آں افتادہ بود بر سقفہائی خود گفت چگونہ زندہ کند ایں را اللہ تعالیٰ بعد از مردن آں

یا اس جیہا جو گذریا وستی ڈگی چھتاں اوپر
اوہ وستی بیت مقدس آہی بعضے ہور بتاون
نام خضر دا اہیا بیٹا خلقیا پوتا ہارون
خاویہ یعنی ساقط ڈھٹھا عرشوں چھت مراداں
محمد بن اسحاق قول بغوی وچہ معالم لیایا
ارمیا نوں رب بھیجیا اس ول دسی تس بھلیائی

آکھیوس اسنوں مرنے پچھے رب جیواسی کیوں کر
اوہ گذرنوالا خضر تے بعضے بنی عزیر بتاون
تر خیا باپ عزیر دا نام معالم ویکھ ہنجاروں
اول چھت ڈگے فر کنداں ایہ عادت بنیاداں
جو نا شہ بن اہوس ملک وچہ اسرائیلیاں آیا
تے ربدی واؤں سبھو لیا وہ دنیا وچ چنگیائی

وچہ اسرائیلیاں ظاہر ہویاں بدعت سخت بریائیاں
اس وعظ نصیحت کیتی کجھ بریائیوں باز نہ آئے
ارمیا رو وی جامے پاڑے سر وچہ مٹی پاوے
رب آکھیا کراں ہلاک نہ جد لگ تو خود آکھیں ناہیں
یافث دی اولاد جو ہندی بابل زمیں تمامی
فر بیت مقدس نیڑے آیا لشکر انت نہ کوئی
رب ہک فرشتہ گھلیا مسئلہ ارمیا پاس لیایا
اوس میرے نال کرن بریائیاں ہر دم دیر کماندی
فر دوجی تریجی واری آیا ارمیا توں ہٹائے
ارمیا دعا منگی فر یا رب مالک زمین آسماناں
نے جو تہاں اطل عمل ہوئے تاکریں ہلاک تہاں نوں
جیہڑی جا قربانیاں دی وچہ بیت مقدس آہی
ست دروازے اس شہر دی گھر گئے ہٹا ہول
جو کیتھے وعدہ تیرا یارب حکم الٰہی آیا
تا ارمیا سمجھیا جو اوہ سائل بری ڈھوں فرشتہ
بخت نصر سن لشکر وڑیا بیت مقدس ڈھایا
سب شام ولایت لٹی کافر اسرائیلی مارے
سب چھوٹے وڈے جمع کیتے غرض کہ ستر ہزاراں
دانیال عزیر بھی اوہناں لڑکیاں اندر وچہ آہے
ہک حصہ قتل کیتے ہک قیدی تیجا کول چھوڑیا
بخت نصر فر ہٹیا بابل قیدی اوہ سب نالے
اوہ گئے اپر اسوار آہا کجھ شہرہ نال انگوری
جد دگھوں شہر ویران ہیا نڈبو ایا نال حیرانی

وحی کیتا رب ارمیا ول خود نعمتاں یاد کرایاں
فر آیا وحی ہلاک کراں میں اینہاں جو نہ پچھتائے
جو یا رب میں نوں پار اگیرے نامیں حال دسیاوے
جان اوسدا سونہوں کڈھیا یا اللہ وڈیاں قہر بلائیں
چھے لکھ جھنڈ الیکر ٹریا بخت نصر بدنامی
اور ملکہ بان ہزار کیڑیاں تھیں وہ دس ن سو شکل ہوئی
میں خویشاں نال بھلیاں کردا اوڑک انت نہ آیا
ارمیاں کہہ تیں اجے نلے کر بھلا ہی نال تہاں ندی
اوڑک قسم ولی کر دعا جو فیر تہاں رب لیادی
اوہ لوک جو حق اپر تہاں رکھیں توڑ رکھ دبیا دانا
جاں ارمیا لفظ کہیا ایہ کڑکی بجلی ترٹ آسمانوں
آتش بھڑک لگی اہن تک وڈیا قہر الٰہی
ارمیا رو دن ہٹن لگا کیتیں سوال الٰہی رب
جو تیری قوم ہو جا کتھیں فیر اینہاں پر دیا پایا
اڈیا ارمیا جنگل ریا وحشیاں وانگ ہم رشتہ
تے ہٹی نال بھرا اوس اوہ گھر کافر تہسیریں پایا
فر کیتیں لوک کٹھے گرد نواحی شہراں سارے
زندہ توس اولاد کے اپنے لشکر دیاں سرداراں
ترے حصے فر اسرائیلی کرنے کا فرجاہے
شامت ظلم جو ہس کیتیاں ایہا قہر ایہ آیا
فر ارمیا گنب پایا ایسا شہر بن بیت مقدس حالی
بھی ہک پیالہ انجیر بھریا سنگار اخیر ضروری
جو کیوں کر زندہ کرسی مدہ ستوں کر کے نشانی

فر گدھا بدھوس ب نیند رہیجی ستی جان نکالی
رب پردہ پایا اس دے اتے کسے نوں نظر نہ آوے
اس ہوئے نوں ستر سال جان گذرے حکم الٰہی آیا
جو اللہ نم گرے توں لشکر نیکر نال سدھا دیں
فر نوشک دوڑیا یہ ہزار بھی حاکم نال سدھایا
اوہ لگے کرن عمارت ایلیا بیت مقدس والی
جو اسرائیلی قیدی رندے اللہ سب چھوڑائے
جو گرد نواحی بیت مقدس کدنی خوب آبادی
ارمیا فیر جوایا اللہ تکیے ہک سو سالوں
اوہ اکھیں و نکھیں جسیہ او سدا اسارا رحیا ایا
جو جمع ہوۓ سب جمع ہویاں فر خرباں گوشت آیو ر
ایہ قصہ وہب منبہ قول معالم وچہ لیایا
جو بخت نصر جد ہویا تا چھٹے اسرائیلی سارے
عزیر چھٹا بابل تھیں خرپا گدھا تلے اسواری
اکھیوس کیونکر زندہ کرسی اسنوں رب دوبارا

بھی گدھا موپا انجیر تے شیرہ پاس رہیا تس حالی
تے نکھی ہو ورندے سوائے کھاون نہ ہٹاوے
ہک شاہ فارس دا نوشک نام فرشتہ اس ول ہایا
ایلیا شہر تے بیت مقدس تازہ فیر بناویں
ہر ہک حاکم نال ترے سو کار کنندہ نیایا
تے بخت نصر رب ماریا مچھر وڑیوس وچہ مغز الی
بابل وچہ نہ رہیا کوئی سب بیت مقدس دہاۓ
جاں تریہ سال گذشت ہوۓ کامل فرحت شادی
دو اکھیاں نہ دیاں کہتیاں اول باقی جسے نالوں
فر ڈھوس گدھا جو ہڈیاں کھنڈریاں حکم الٰہی آیا
فر جم آیا فر زندہ ہو کر اٹھیا ہینگ سنایوس
عبد اللہ ابن سلام تے ابن عباس عزیر بتایا
دانیال عزیر بھی آل داؤد وں ست ہزار بیاری
دجلہ نہر کنارے وستی ڈھٹی اجڑی ساری
ایہ وچہ معالم قصہ لکھیا محی السنت یارا

فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ ۖ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ ۖ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ۖ

پس ماریا اسنوں اللہ نے سو برس فر اٹھایا اسنوں فرمایا کتنا ٹھہریا توں اکھیوس ہکدن یا بعض دن دا

پس مردہ گرد او را خدا صد سال باز انگیخت او را گفت چہ قدر درنگ کردی گفت درنگ کردم یکروز یا پارہ

فرمایا اسنوں اللہ ہک سو سال فر اس جیوایا
ہک رب فرشتہ بھیجیا جس ایہ سوال جواب الایا
دینہ لتھا جا توں ہکدینہ اکھیوس فر دینہ کھلا دسیایا

اکھیا کتنا ٹھہریوں اکھیوس ہکدینہ یا کم آیا
روٹی وقت ستا سی فر دینہ لہندے رب جگایا
تا آکھیوس دینہ تھیں بعض نہ سارا اینوں ایہ ہایا

اس آیت وچہ دلیل جو میت زندیاں حال نہ جانے — جیہڑا عزیر نہ جانا فرگوی دوجا کوئی پچھانے

قَالَ بَلْ لَّبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَىٰ طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ

فرمایا بلکہ ٹھیر یا توں سو برس پس ویکھ طرف کھانے تے پینے اپنے دی جو نہیں متغیر ہویا

گفت بلکہ درنگ کردی صد سال پس ببیں سوئے طعام خود و آشامیدنی خود کہ متغیر نہ شدہ

کیہا فرشتے بلکہ توں ٹھیریوں ہک سو سال وہایا — ایس ویکھ توں کھانا پینا اپنا نہیں تغیر پایا
انجیر گویا ہن توڑی شاخوں شیرہ ہنے نچوڑیا — لم یتسنہ نا سنہ گذرے تاہیں بو نہ چھوڑیا

وَانْظُرْ إِلَىٰ حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ ۖ وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنْشِزُهَا

تے ویکھ طرف گدہے اپنے دی تے تا جو کریے اسیں تینوں نشانی واسطے لوکاں دی تے ویکھ طرف ہڈیاں دی کویں ملاندے ہاں انہاں نوں

وببیں سوئے دراز گوش خویش و بیخواہیم کہ بگردانیم ترا نشانہ قدرت برائے مردمان و ببیں سوئے استخوانہا چگونہ بجنبانیم آنہارا

تے ویکھ گدھے نوں زندہ کریے آیت لوکاں تائیں — تے ویکھ توں ہڈیاں کویں اُٹھایے اون ہر خود جائیں
آیت کنوں مراد نشانی قدرت کامل ہووے — تا اس تھیں زندہ کرن قیامت خلقت من کھلووے

ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا ۚ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

پھر پہناندے ہاں انہاں نوں گوشت پس جد ظاہر ہویا واسطے اوسدے آکھیوس جانا ہیں ایہہ جو اللہ اوپر ہر شے دے قادر ہے

باز میپوشانیم برآنہا گوشت را پس چوں واضح شد اورا این حال گفت میدانم کہ خدا بر ہمہ چیز تواناست

پس کویں پہنایے ماس نہاں نوں جاں ایہہ ڈٹھس ظاہر — آکھیوس جاتا ٹھیک جو رب ہر شے تے قادر قاہر
بھی وچہ معالم لکھیا جو جد رب عزیر جوایا — گدھے اپر چڑھ شہر آیا گھر لوک نہ اگلا پایا
جاں اپنے گھر وچہ آیا بیٹھی بڈھی ہک سیانی — ہکسو ویہہ برساں دی عمراں انھی لولی پانی
ہے ایہہ گھر عزیر دا پچھیوس آہو اوس بتایا — رووَن لگی جو مدت تھیں اس نام نہ کسے سنایا
اس آکھیا میں ہاں ٹھیک عزیر اوہ بولی سبحان اللہ — ہکسو سال کھڑی نوں گذریا ہن کدآوے بھلا
اس کہیا میں ٹھیک عزیر ہاں [illegible] ماریا رب مینوں — ہن فیر جوایوس تا گھر آیو تم پچھیا آگھر تینوں

لے فرشتہ کہیا [illegible] جو
کہیا [illegible] لفظ سنین
[illegible] سال [illegible]
فائدہ [illegible] وقف [illegible]
[illegible] قاریاں [illegible] اصلی
[illegible] لال دا [illegible]

بعضوں نے کہنا اصل [illegible]
[illegible] اللہ تعالی دی
[illegible] حرف علت [illegible]
[illegible] واللہ تعالی اعلم

اس آکھیا اوہ مقبول آہا تس یوں قبول دعائیں ۔ جو ٹھیک عزیر دعا کر مینوں اکھیں فیر دیوائیں

تائیں تینوں ویکھ پچھاتا ترت دعا اس کیتی ۔ اکھیں اپر ہتھ بھی دھریوس نظر خدا تس دتی

بھی پھڑ کے ہتھ اٹھایوس بڈھی اٹھ روانہ ہوئی ۔ اس ویکھ پچھاتا ٹھیک آہو بیغمبر شک نہ کوئی

فر لیکر گئی کچہری جتھے اسرائیلی بیٹھے ۔ آکھیوس ایہ عزیر نبی سن ہوئے لوک اکٹھے

تا لوکاں بات نہ منی کہیوس ہیں گولی نشاں فلانی ۔ اس نیں پراں ہوڑ ای مینوں رب کیتی ارزانی

عزیر دا پتر بولیا میرے پیو دی ہک نشانی ۔ ہک داغ سیاہ دو موڈھیاں دی سنہ وانگ ہلال عیانی

جد ڈٹھا داغ یقین ہویا تد قدرت پاک الٰہی ۔ ہک سو سال اٹھاراں اپر عمر بیٹے تس آہی

تس ٹبر پوترے بڈھے ہوئے جوان عزیر دسیا وے ۔ کالے وال عمر سنہ جاپی ویکھ تعجب آوے

وَإِذْ قَالَ إِبْرٰهِمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتٰى قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ

تے جس وقت کہیا ابراہیم نے ای رب میرے دکھا مینوں کس طرح زندہ کریگا توں مردیاں نوں فرمایا کیا توں ایمان نہیں لیایا

و آنگاہ کہ گفت ابراہیم ای پروردگار من بنما مرا چگونہ زندہ میکنی مردگان را گفت خدا ایمان نیاوردہ

جد آکھیا ابراہیم جو یارب مینوں ایہ وکھائیں ۔ جو کویں جواویں مردیاں آکھیوس تیوں ایہ منیا ناہیں

قَالَ بَلٰى وَلٰكِنْ لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ

کہیا اس نے ہاں منیاں اپر تا جو آرام کرے دل میرا فرمایا پس لے چار پکھیرواں تھیں پس ہلا انہاں نوں طرف اپنی

گفت آری ایمان آوردہ ام ولیکن میخواہم تا آرام گیرد دل من گفت خدا پس بگیر چار تن از پرندگان پس بہم آور ہمہ

آکھیوس آہو منیاں اپر تا ٹھہرے دل میرا ۔ رب کہیا پھڑ چار پکھی فر کٹ انہاں بیر ابیرا

فَصِرْہُنّ قرارت حمزہ یعنے کٹ انہاں نوں ۔ رہندی بیش پڑھن اپنے ول کر توں جمع تنہانوں

ثُمَّ اجْعَلْ عَلٰى كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا

فر رکھ توں اپر ہر پہاڑ دے انہاں تھیں ٹکڑا فر بلا توں انہاں نوں آون کے تیرے تائیں دوڑدے

باز بگذار بر ہر کوہے از انہا پارہ باز بخواں آنہا را تا بیایند پیش تو شتاباں

فر ہر یک پہاڑ اتے رکھ ٹکڑا کجھ تنہاں تھیں　　فر سد انہانوں آون دوڑی تیں ول حکم خدا تھیں

وَاعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ

تے جان جو اللہ زبردست حکمت والا ہے

و بدانکہ خدا غالب استوار کار است

تے جان جو اللہ ہے تے غالب یکیاں کماں وچ الا　　شان خلیل عزیز دل دا جو مطلب لیا سو کہا لا
اوہ چار جناور سارے مور سفید کبوتر بھائی　　بھی ککڑ سرخ تے کاں سیاہ رب قدرت عجب دکھائی
سن وچ معالم لکھیا نالے قاضی مظہری والے　　جو ذبح کیتے سبھ سبھی پر سبھناں کٹ ڈالے
بھی گوشت پوست ریزہ ریزہ کر کے سبھ رلایا　　فر چار پہاڑاں تے حصے کر کے چار رکھ آیا
بعضے کہن کیتے ست حصے اپر ست پہاڑاں　　تے اپنے پاس رکھے سر چارے سدیا وار و وارا
جو ہیں ول آوا اذن اللہ تھیں ہر قطرہ ہر ذرہ　　اڈی ڈن ہوا وچ سنگ اسدا اسدے مقررہ
سب لوہو گوشت پوست ہڈی رگ ریشہ پر سارے　　آیوا اپنی جا ہک لگن کرے خلیل نظارے
جان وچ ہوا سب جسے پورے ہو گئے سراں دیاں ول　　آیوا اپنے سر دل دوڑے آئے حکم خدا ول
جیہڑا دھڑ آوے سر اوسدا کری خلیل اگیرے　　جو اوسدا سر ہووے ڈھہ لگے تہیں تاں ہووے پھیر
اوہ فیر جناور چار ثابت ہوئے حکم الٰہی　　کداں خلیل سوال کیتا اس رب دی درگاہوں
ہک آکھن جد نمرود کہیا میں زندہ کراں تے ماراں　　کہیا خلیل جو ہووے رب زندہ کرے ہزاراں
نمرود کہیا توں ڈٹھا ہووے نوں کدی جوایا　　باہجھ ڈٹھے کویں آکھے آہو کیتس عرض خدایا
دکھا مینوں کویں ہووی جواویں فر جی جھگڑے کافر　　تا آکھاں آہو میں خود ڈٹھا اپنی اکھیں ظاہر
نے ہک آکھن مردار پیا اس ڈٹھا بحر کنارے　　جو پانی ٹھاٹھ آوے تس کھاون مچھ کچھ ہور سارے
جے پانی ہٹے تاں گدڑ کتے ہور درندے کھاون　　درندے جان تاں کھان پرندے ساری ونڈ لیجاون
تاں ناں تعجب بولیا یا رب مینوں علم الیقینی　　تو زندہ کریسیں ٹھیک کہا ایہ کارن لی تسکینی

مَثَلُ الَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ اَنْۢبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ

صفت انہاں دی جیہڑے خرچ کردے ہیں مالاں اپنیاں نوں وچ راہ خدا دی مانند صفت اک دانے دی جو اگاندا ہے ست

صفت آنانکہ خرچ مے کنند مالہای خود را در راہ خدا مانند صفت یک دانہ است کہ برویاند ہفت خوشہ را

ف کہیا قاضی بیضاوی نے جو کالی بہت اوپر فضیلت ابراہیم دے ہے نے اوپر برکت عاجزی اوسدی دے وچ دعا دے نے اوپر خوبی ادب اس دے وچ سوال دے ایہ بات ج

دکھایا اوس رسول اللہ تعالیٰ نے مطلب اوس ... وقت ... اسلام نوں ... سو ہن ... مظہری

صفت انہاں جو خرچن مالاں اندر راہ ربانے	اس دانے وانگ اکا جس نے ست سٹے بنانے

فِيْ كُلِّ سُنْۢبُلَةٍ مِّائَةُ حَبَّةٍ ۗ وَاللّٰهُ يُضٰعِفُ لِمَنْ يَّشَآءُ ۗ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ

وچ ہر سٹے دی سو دانہ ہے تے اللہ دونا وادھاندا ہے جسنوں چاہندا ہی تے اللہ فراخ رحمت والا جانن والا ہے

در ہر خوشہ صد دانہ است و خدا دو چند میدہد ہر کرا خواہد و خدا کشادہ فضل دانا است

وچ ہر سٹے سو دانہ رب وادھاوے جا ہے جسنوں	نے رب فراخی رحمت والا علم کمال بھی تسنوں
ہک دا ست سو تیک وادھاوے یا جس آہنت تکوئی	اوہ لکھ ہزاراں تھیں ودھ دیوے تنگی اوس نہ ہوئی

اَلَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُوْنَ مَآ اَنْفَقُوْا مَنًّا وَّلَآ اَذًى

اوہ لوک جو خرچ کردے ہیں مالاں اپنیاں نوں وچ راہ اللہ دی فر نہیں لیاوندے پچھے اس چیز دی جو خرچ کیتو نے منت تے نہ ایذا

آنانکہ خرچ میکنند مالہای خود را در راہ خدا باز در پے نمی آرند آن نفقہ را منت و نہ ایذا رسانی

جیہڑے خرچن مالاں اپنیاں راہ وچ اللہ سائیں	فر مگر نہ لیاون اس خرچن دے مہنور اہو ایذا ایں

لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ

واسطے انہاں دے بدلہ انہاں دا پاس رب انہاں دے تے نہیں کوئی خوف اوپر انہاں دے تے نہ اوہ غم کھاون گے

برائے ایشاں ست مزد ایشاں نزدیک پروردگار ایشاں و نیست خوفے بر ایشاں و نہ ایشاں اندوہناک شوند

کارن انہاں ثواب انہاندا مالک پاس تنہاں دے	تے نا کجھ خوف انہاندے اپر نا غم ہرگز کھاندے
معنے من جو مہنور ار کھے مڑ مڑ منہ پر لیاوے	ہیں تینوں اوہ کجھ دتا اوہ کجھ بخشیا اکھ سنا وی
تے منے اذی جو مار کرے کسی کی کجھ تسنوں دتا	کہے توں مگر اجھوڑیں ناہیں یا توں شکر نہ کیتا
عثمان بن عفان دے حق اے آیت کہن جو آئی	اس جنگ تبوک تیاری ویلے کیتی خوب کمائی
اس ہک ہزار دینار سرے دی سو رجھولی پائی	آنحضرت کہیا جو اجدن تھیں ڈر عثمان نہ رائی
اٹھ بھی ہک ہزار دتا اس جھلاں سنے پلاناں	لذا اے آیت مہم تم اسدا رب نوں بھاناں

قَوْلٌ مَّعْرُوْفٌ وَّمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَّتْبَعُهَآ اَذًى ۗ وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَلِيْمٌ

سخن نیک تے معاف کرنا گناہ کسی دا بہتر ہے اس خیرات تھیں جو پچھے او سدے دکھ ہووے تے اللہ بے پروا تحمل والا ہے

سخن نیکو گفتن و در گذشتن بہتر است ازاں خیرات کہ در پے آن ایذا باشد و خدا تعالیٰ بے نیاز بردبار است

سخن بھلا تے بخشش بہتر اس صدقے تھیں آئی	جس دے پچھے دکھ رب غنی حلیم ایہا ئی
سخن بھلا کہہ سوالی موڑے یا آکھے فرآہن	یا نیک دعا کسے کنڈ پچھے یا لڑیاں صلح کراویں
تے مغفرت ہے عیب کجن ہور بخشش دیون بریائی	یا سوالی بہت اکاوے اسنوں معاف کرن بھلیائی
اللہ غنی نہ حاجت اسنوں صدقیوں بے پرواہی	تے رب حلیم نہ پکڑے شتابی اہل ظلم گمراہی

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُبْطِلُوْا صَدَقٰتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْاَذٰى ۙ كَالَّذِيْ يُنْفِقُ مَالَهٗ رِئَآءَ النَّاسِ

اے لوگو جو ایمان لیائے ہو نہ خراب کرو خیراتاں اپنیاں نوں نال نہورے دے تے دکھانڈے مانند اس شخص دی جو خرچ کردا ہے مال اپنا واسطے وکھاوے دے لوکاں دے

ای مومنان تباہ مکنید خیرات خود را بہ منت نہادن و آزردہ کردن ہمچو کسے کہ خرچ میکند مال خود را برای نمودن مردماں

ای اہل ایمان نہ خیر ونجا ہو نہوریوں ہور ایذاؤں	جویں ونجاوے مال جو خرچے خلق وکھاریاؤں

وَلَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ۗ فَمَثَلُهٗ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ

تے نہیں ایمان لیاوندا نال اللہ دے تے نہ نال دینہ آخر دے پس صفت اس دی مانند پتھر صاف دی ہے

و ایمان نیارد بخدا و نہ بروز قیامت　　پس صفت او مانند صفت سنگ صاف است

تے اللہ نال ایمان نہ لیاوے نا دینہ آخر والے	نا اس دے عمل مثال انہویں سب خیر خیراتاں والے

عَلَيْهِ تُرَابٌ فَاَصَابَهٗ وَابِلٌ فَتَرَكَهٗ صَلْدًا ؕ

جو اپر اس دے مٹی ہے پس پہنچیا اسنوں مینہ پس چھڈیا اسنوں صاف

کہ بر خاک اندک باشد پس رسید او را باران بزرگ پس گذشت او را سخت و صاف　　ماده

ف قول معروف موصوف ہے معروف صفت ہے اوسدی واو حرف عطف دا ہے مغفرت معطوف ہے اوہ موصوف [illegible] صفت اپنی دے نال معطوف [illegible] مبتدا ہے خیر من صدقة یتبعها اذی خبر ہے [illegible] ۱۲ [illegible]

[illegible]

[illegible]

جیونکر صاف پتھر تے مٹی پہنچیں مینہ اُڈاوے — تا پتھر صاف ہی مٹی تھیں پھر اینویں اٹھ جاوے
صاف پتھر صفوان تے صلدا جو پتھر سخت صفائے — وابل مینہ جو موٹیاں کنیاں والا سخت اہائی

لَا يَقْدِرُونَ عَلٰى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوْا ۗ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكٰفِرِيْنَ

قدرت نہیں رکھدے اپر کسی چیز دے اسچیز تھیں جو کمائی انہاں نے اللہ نہیں ہدایت کردا گروہ کافراں دے نوں

قدرت ندارند بر چیزے ازانچہ عمل کردند و خدا راہ نمی نماید گروہ کافراں را

نہ قادر اُپر کجھ ثواب جو دنیا وچہ کمائے — تے رب نہ کرے ہدایت قوم جو کفروں باز نہ آئے
ایہ صفت اعمال منافق دی ہور صدقی شخص ریائی — بھی مومن صدقہ قبول بعد جو تھوڑا دیکھ دیوے بھائی
ایہ ظاہر وچہ اعمال دسن جیوں مٹی پتھر اُتے — پر روز حشر کجھ اجر نہ لبھسی جیوں پتھر مینہ دھوتے
سن وچہ معالم با اسناد جو خود سرور فرمایا — جو شرک چھوٹے کھیں بہت ڈراں میں ہر ڈر کنوں سوایا
یاران پچھیا شرک چھوٹا کیہا حضرت ریا بتائے — کہسی منگ اجر تہناں تھیں کارن جنہاں کمائی
ہے وچہ صحیح مسلم دے لکھیا آکھیا ابوہریرے — جو نبی کہیا تریہ جنیاں اپر سب تھیں قہر اگیرے
اوّل حکم شہید ہوسی جد رب دے حاضر آوے — جو دنیا وچہ رب نعمت دتی سب اوہ یاد کراوے
رب کہسی اس نعمت اندر توں کیا عمل کمایا — اوہ کہسی میں راہ تیرے وچہ دتی جان جندایا
رب فرماوے راہ میرے وچہ نہیں توں جان وچائی — تیرا قصد جو لوک شجاعت کرن میری وڈیائی
سو لوکاں وڈا بہادر سدیا ہن نہ اجر نہ کوئی — دھر و فرشتے دوزخ ڈالن محنت ضائع ہوئی
فر عالم قاری تائیں لیاون نعمت رب گناوے — اس نعمت وچہ توں کیا کجھ کیتا رب سچا فرماوے
عالم کہے میں علم پڑھیا فر لوکاں نوں سکھلایا — قاری کہے قرآن پڑھیا میں لوکاں فیر پڑھایا
تیری کارن محنت کیتی دینہ تے رات خدایا — رب کہسی توں میری کارن نہ کجھ پڑھیا پڑھایا
تیرا قصد جو آکھن مینوں لوک عالم ہور قاری — سو لوکاں عالم قاری سدیا ناہیں اجر دوباری
پکڑ گھسیٹ فرشتے سٹن دوزخ وچہ عذاباں — ہر نیت تھیں رکھیں یا رب مینوں سن احباباں
حکم ہووے فر سخی لیاون نعمت رب گناوے — توں کیا کجھ کمایا اس وچہ رب سچا فرماوے
سخی کہے میں راہ تیرے وچہ مال اسباب لٹایا — جتنے راہ نیکی دے آہے ہر وچہ خرچ کرایا

رب کسی توں اہ میرے وچہ دام نہ دتا کوئی	سخی سداون کارن دتا لوکاں سدیا سوئی
ہن اُتھے اجر نہیں کجہ تینوں دنیا وچہ لیو ئی	اس پکڑ فرشتے دوزخ ڈالن محنت ضائع ہوئی

وَمَثَلُ الَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاۗءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ وَتَثْبِيْتًا مِّنْ اَنْفُسِهِمْ

تے مثال انہاں دی جو خرچ کردے ہیں مالاں اپنیاں نوں واسطے طلب رضا اللہ دی دے تے ثابتی دے دلاں اپنیاں تھیں

وصفت آنانکہ خرچ میکنند مالہای خودرا برای طلب رضای خدا و برای تصدیق ویقین از دلہای خود

تے صفت انہاں جو خرچن مالاں جہت رضا ربانی	تے کارن صدق یقین دلاں یا خرچ جو نفس بن بھانی
یا ثابت صدق یقین جواسدا ابدا پھوڑ لیسی	یا ثابت مال ہے اس پاروں برکت رب کریسی
حسن کیے جد خیر ارادہ کرن تاں تھیر سنبھالن	جے نیت خاص ہاون تے دیون نہیں ہار گھن ٹالن

كَمَثَلِ جَنَّةٍۢ بِرَبْوَةٍ اَصَابَهَا وَابِلٌ فَاٰتَتْ اُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ

مانند مثال باغ دی ہے اوپر اچانڈی جو پہونچیا اسنوں مینہ وڈا پس دتوس میوہ اپناں دونا

مانند صفت باغیست بر بر کان بلند کہ رسید او را باران بزرگ قطرہ پس آورد میوہای خود را دو چنداں

مانند اس باغ جو اچی جا بک پہونچن مینہ زیادہ	اپن دیوے میوا بنے دوئے اگے فصلوں وادھا

فَاِنْ لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ ۭ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ

تے جیکر نہ پہونچے اسنوں مینہ وڈا پس تریل کافی ہے تے اللہ نال اس چیز دے جو کردے ہو لستیں ویکھنوالا ہے

واگر نرسید او را باران بزرگ پس شبنم کفایت میگردد و خدا آنچہ عمل کنید بیناست

تے جیکر وڈا مینہ نہ پہنچس کافی اوس پھواراں	تے اللہ جو کجہ کردے سو ویکھے بھلیاں بریاں کاراں
اس آیت وچہ مثال کہی رب مومن مخلص تائیں	جو جہت رضا ربانی خرچے نہ ہوئے ضائع ایں
جویں باغ زمین چنگی دا پھل اجل تھیں ہو نہ خالی	جو مینہ وڈا تا ہنتر نہیں تاں کوئی گھٹ تھیں عالی
اینویں مومن مخلص صدقہ اوگھٹ ہوئے جادوں	جو من اوہی تقصیر کرے نہ ضائع ہر حال سوہاوے
ربوہ معنے جا بلند تے طل تریل پھوہاراں	اللہ ہوئے نہ ضائع کردا صدقہ نیکو کاراں

اَيَوَدُّ اَحَدُكُمْ اَنْ تَكُوْنَ لَهٗ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيْلٍ وَّاَعْنَابٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ

بھلا دوست رکھدا ہے کوئی تساں تھیں ایہ جو ہووے واسطے اوسدے باغ کھجوراں تھیں تے انگوراں تھیں وگدیاں ہیں تلے اوناں دے نہراں

آیا دوست میدارد یکے از شما آنکہ باشد او را باغے از درختان خرما و انگور میرود زیر آن جوہا

بھلا چاہے ہک تساں تھیں ہووس باغ کھجور انگوراں	جو وگدیاں ہیٹھ اوہناں ندی نہراں کھ انگور کھجوراں

لَهٗ فِيْهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرٰتِ وَاَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهٗ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَآءُ

واسطے اوسدے ہے وچ اس باغ دے ہر قسم میویاں تھیں تے پہونچیا اسنوں بڈھاپا تے واسطے اوسدے ہے اولاد عاجز

مر او را ہست در آں باغ از ہر جنس میوہا و رسیدہ باشد او را پیری و او را باشد اولاد ناتوان

اسنوں وچ اس باغ ہوون ہر جنسوں والے میوے	تے اسنوں ہوو پہنچی پیری نسل اولاد بھی چھوٹی ہووے

فَاَصَابَهَآ اِعْصَارٌ فِيْهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ

فر پہونچیا اسنوں داورولا وچ اسدے اگ ہے پس سڑ گیا اسیطرح بیان کردا ہے اللہ واسطے تساڈے

پس رسید آن باغ را گرد بادے کہ در آن آتش ست پس او سوخت ہم چنین بیان میکند خدا برائے شما

الْاٰيٰتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُوْنَ	آیتاں　تالتسیں　فکر کرو
	آیتہا　تا باشد کہ　تامل کنید

فر پہونچے اسنوں داورولا اس وچ اگ جلاوے
ایہو مثال اعمال منافق بھی اعمال ریائی
ہیچ دنیا اندر نفع کرن جیوں باغ نفع اوہ کردا
نہ آپ جوان جو فیر کماوے پتر دھیاں اپانے
اینویں انگ منافق گھاٹا بھی جہناں عمل ریائی

رب اینویں کری بیان آیات تا فکر کرو سمجھاوے
جو دنیا وچ دسیاوں ہو نے جیوں اوہ باغ اسائی
جاں سخت بڈھا محتاج ہویا تا جو لاہیوس تھڑا
اوہ تنگ بیٹھا کہ حیران ہے نہ قوت فیر کمانے
نہ دنیا فیر اسدے کم آن اگلی لگی کمائی

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَنْفِقُوْا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّآ اَخْرَجْنَا لَكُمْ مِّنَ الْاَرْضِ

اے اوہ لوک جو ایمان لیائے خرچ کرو چنگیاں چیزاں تھیں جو کمایا تساں تے ایہناں چیزاں تھیں جو کڈھی اساں واسطے تساڈے زمین تھیں

اے مومنان خرچ کنید از پاکیزہ آنچہ کسب کردید و از پاکیزہ آنچہ بیروں آوردیم براے شما از زمین

اے اہل ایمانوں خرچ کرو کجھ چیزاں پاک حلالوں
جو کسب تجارت ہور صناعت گنوں درم دینارواں
سن وچ معالم با اسناد جو حضرت خود فرماوے
اولاد بھی اس دا کسب ایہی فر کھاوے انہاں کمائی
داؤد پیغمبر اپنے کسبوں باجھ نہ ہرگز کھاندا
جے خرچ کرے اوہ تھیں نہ برکت جو چھڈ پچھے جاوے
رب بدیاں نال نہ بدی مٹاوے نیکیوں بدی مٹ جاوے
سمرہ کہے جو سرور سانوں امر زکوٰتاں کردا
چالیسواں حصہ سالوں پچھے دیون فرض بتاوے
تے زمین وچوں جو دانے میوے واجب عشر انہاندا
باقی دانیاں میویاں وچ اختلاف ایہائی
بھی ابو حنیفہ تھوڑے بہتے واجب عشر بتاوے
جو مالک ہور بخاری مسلم ابو سعید ول لیاوے
بھی پنج اوقیہ تھیں کم چاندی وچ فرض زکوٰۃ نکالے
وسق ایہی سٹھ ٹوپا پنجاں تری سو ٹوپہ تھیوے
وچ مظہری لکھیا اس آیت وچ عام دلیل ایہائی
جے مسلم زمین خراجی لیتی اس وچ دا ہی جو ہی
عشر خراج نہ ہوں اکٹھے مذہب ابو حنیفے
جو لاحق زمین وظیفہ عشر زکوٰۃ زراعت
خود کسبوں اتے جو اساں کڈھیا زمیوں کھیتی نالوں
فرض زکوٰۃ انہاں ہور کھیتی باغ اناج اثماروں
سب تھیں وہ حلال جے بندا اپنے کسبوں کھاوے
بھی کھیا نہ کوئی کھانا بہتر اپنے کسبوں بھائی
جو کسبوں مال حرام گھٹے لتی خیر قبول نہ پاندا
اوہ خرچی اس دی دوزخ دیوال خود حضرت فرماوے
مال پلید حراموں عمل پلید نہ اٹھ سدھا ہووے
اس مالوں جو وچن کارن اسنوں کوئی وہر دا
جو قیمت وچ دینار یا دو سو درم چاندی اوہ پاوے
وچ تنک جو ان انگور کھجوراں کسی خلاف نہ لیاندا
ابو حنیفہ واجب آکھے ترکاری لگ بھائی
تے دوجی شرط نصاب کہن پنج وسق نبی فرماوے
حضرت کہیا نہ صدقہ جیکر پنج نہ وسق پہنچاوے
نہ پنجاں وسقاں تھیں کم صدقہ سمجھ حدیثوں بھائی
اوقیہ چالی درم تا پنجاں دو سو درم گنیوے
واجب عشر جو زمیں تھیں پیدا ہر ہر زمین جو کائی
خراج بھراوے ابو حنیفہ واجب عشر نہ کوئی
جمہور کہن اس عشر بھی نال واجب دوویں وظیفے
ایہہ عشر زکوٰۃ زمین دی نال ہیں مذہب وڈی جماعت

اِیہہ حدیث امام احمد نے ابن مسعود [illegible] نقل کیتی [illegible] دار قطنی [illegible] امام بخاری [illegible] [illegible]

وانگ زکوٰۃ نصاب بھی اسدی ہے پنج وسق تمام ہر　　زکوٰۃ زمین دی عشر کہے اوہ شرط نصاب نہ ناہیں
نہ شرعی کجھ دلیل جو عشر تے ہالا جمع نہ تھیوے　　حدیث جو ابن عدی نے لکھی باطل اوہ گنیوے
ہدای وچہ دلیل اسدی اجماع جو بادشاہاں　　عمر بن عبد عزیز ہاں اکٹھے بے اجماع نہ رہندا
ایہ عشر اہی وچہ زمین سیلاب یا سیم یا زمین بارانی　　جو کھوہوں کڈھ پواون ویہواں حصہ وجب جانی

وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ

تے قصد کرو ردی چیز نوں اس تھیں خرچ کردیہو تے نہیں تسیں آپ لینے والے اسدے مگر ایہ جو چشم پوشی کرو وچہ اوس دے

وقصد مکنید ردی را ازاں خرچ میکنید و نیستید شما گیرندہ آن مگر آنکہ چشم پوشی کنید در گرفتن آن

تے قصد نہ کرو جو مندا مالوں خرچ جو راہ ربانے　　تے تسیں نہ لیندے آپ مندا ایں چشم پوشی اُن بہانے
یعنے خیر قبول ہووندی شرط جو مال حلالوں　　تے چنگی چیز دیوے سن بھائی نر لگی چن کر مالوں
جو بری نہ آسو چہ قبولو رب نوں بے پرواہی　　اوہ کل خوبی دا صاحب خوب قبولی نہ شئے واہی
ترمذی ابوداود بھی نسائی ابن ماجہ وچہ بہائی　　جو مندی سیوڈھو نڈھ دیون انہاں حق ایہ آیت آئی

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ۞ الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ

تے جانو جو اللہ بے پرواہ صاحب خوبیاں دا ہے شیطان ڈراوندا ہے تسانوں تنگی دا تے امر کردا ہے نال بریائیاں دے

وبدانید کہ خدا بے نیاز ستودہ است شیطان وعدہ میدہد شما تنگدستی را و میفرماید بہ بیحیائی

تے جانو ٹھیک جو اللہ بے پرواہ سب خوبیاں والا　　شیطان ڈراوی تساں تنگی تھیں دسے کم زوالا

وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۞ يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ

تے اللہ وعدہ کردا ہے تسانوں بخشش دا اپنے ولوں تے فضل دا تے اللہ فراخ رحمت والا دانا ہے دیندا ہے علم جینوں چاہے

وخدا وعدہ میکند شمارا آمرزش از جانب خود و فضل و خدا کشادہ رحمت دانا ست میدہد دانش ہر کرا خواہد

تے اللہ وعدہ کرے تساں خود بخشش فضلوں لاہے　　تے رب فراخی والا عالم علم دیوے جس چاہے

شیطان ڈراوے صدقیوں آکھے خرچیاں تنگ ہوجاسیں
تے اللہ وعدہ کرے جے خرچیں بخشش برکت پاسیں

فحشا گناہ برائی ایتھے بخل زکوتوں آیا
اسجا باجھوں ہر جا کلبی معنے زنا بتایا

ہر ہر فجر دو کہن فرشتے خود سرور فرمایا
ہک آکھے جو کوئی خرچ کرے دیہ سنوں ہور خدایا

تے دوجا کہے بخیل نوں یارب تلف نیاں پہنچا کر
نبی کہیا ہک بی بی دیہ توں باجھ شمار عطائیں

جو توں گن دیسیں رب گن دیسی بند نہ کرتوں ہولے
نا بند کرے رب دیہ جو طاقت بہت یا کم ہر سوے

بھی نبی کہیا جنہاں مال زیادہ اوہ سب گھاٹے والے
مگر جو رب دے نام لوٹاون بھر بھر بکاں نالے

ایہ ترے حدیثاں مظہری اندر مسلم کنوں بخاری
حکمت معنے علم جو نافع دینی سمجھ پیارے

وَمَنْ يُّؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ اُوْتِيَ خَيْرًا كَثِيْرًا ؕ وَمَا يَذَّكَّرُ اِلَّآ اُولُوا الْاَلْبَابِ

تے جو کوئی دتا گیا حکمت پس تحقیق دتا گیا بھلیائی بہت تے نہیں نصیحت لیندے مگر صاحب عقلاں دے

وہر کہ دادہ شد دانش پس البتہ دادہ شد اونیکوئی بسیار و پند پذیر نمے شوند مگر خداوندان خرد

تے جنہوں علم دتا رب اسنوں دتی بہت بھلیائی
تے نہیں نصیحت لیندے مگر جو صاحب عقل دانائی

ابن عباس کہیا جو حکمت علم قرآن اہا ئی
باجھ تفسیر نہ نری قرارت جو سب پڑھ لوکائی

نبی کہیا جس نال ارادہ رب کرے بھلیائی
تس دینی سمجھ دیوے ایہ وچ بخاری مسلم بھائی

وَمَآ اَنْفَقْتُمْ مِّنْ نَّفَقَةٍ اَوْ نَذَرْتُمْ مِّنْ نَّذْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُهٗ

تے جو کجھ خرچ کرو تسیں خرچ کرنا یا نذر منو کائی منت پس تحقیق اللہ تعالی جاندا ہے اسنوں

وآنچہ خرچ کردید از خیرات یا لازم کردید برخود نذرے پس البتہ خدا میداند آں را

تے جو کجھ خرچ کرے کائی جنیر یا منو منت کائی
تا ٹھیک اللہ اس جانے دیسی بدلہ کل کمائی

وَمَا لِلظّٰلِمِيْنَ مِنْ اَنْصَارٍ

تے نہیں واسطے ظالماں کوئی یاری دیونوالا
ونیست ظالماں را ہیچ یاری دہندہ

تے ناہیں اہل ظلم نوں یاری کرنوالا کوئی
نذر عبادت جو واجب کیتیاں واجب ہوئی

إِن تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ ۖ وَإِن تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ

جیکر ظاہر دیہو خیراتاں پس خوب بتی ہے اوہ تے جیکر چھپا ہو انہانوں تے دیہو فقیراں نوں پس بہتر ہے واسطے تساڈے

اگر آشکارا کنید خیرات را پس نیکو چیزیست آن واگر پنہان کنید آنہا را وبدہید آن را بفقیران پس این بہتر ست شمارا

جیکر ظاہر دیہو صدقے پس اوہ خوب چنگیائی　　جو مخفی کروتے دیہو غریباں ایہ تساں بہت بھلیائی
نبی کہیا جو ستاں شخصاں دیسی اللہ سایہ　　جس دن اوس سدی سائے باجھوں سایہ ہور نہ آیا
پہلا بادشاہ جو عادل دوجا عابد وقت جوانی　　تریجا جس دل حب مسیتاں باہر دل پریشانی
چوتھا اوہ دو مومن کرن پیار جو بہر خدائی　　اوہ رب دے کارن ہون اکٹھے کارن رب جدائی
پنجواں شخص جو ذکر خدا دے بیٹھ اکلا رووے　　چھیواں او مرد جو عورت سوہنی سنوں خواہاں ہووے
اوہ مرد کہے میں ڈراں اللہ تھیں نیڑے زنا نہ جاوے　　ستواں جو ہتھ سجے دیوے کھبے کنوں چھپاوے
ایہ ظاہری وچہ بخاری مسلم کنوں حدیث لیاوے　　بھی کہیا جو لکواں صدقہ رب دا غضب بجھاوے

وَيُكَفِّرُ عَنكُم مِّن سَيِّئَاتِكُمْ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

تے دور کرے گا تساں تھیں برایاں تساڈیاں تے اللہ نال اس چیز دے جو کردے ہو خبردار ہے

و دور سازد از شما　گناہاں شمارا　وخدا تعالیٰ　بانچہ کنید　آگاہ ست

تے کری معاف تساں تھیں اہ تساں گناہ برایاں　　تے اللہ نوں سب خبر جو کرہو بد یا نیک کمایاں

لَّيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ

نہیں اپر تیرے ہدایت انہاں دی　ایہر اللہ تعالیٰ ہدایت کردا ہے جسنوں چاہے

نیست لازم بر تو اے محمد ہدایت ایشاں　ولیکن خدا ہدایت مے کند　ہر کرا خواہد

نہ تیرے اتے کرن ہدایت لازم انہاں تائیں　　ایہر اللہ کرے ہدایت جسنوں چاہے سائیں

وَمَا تُنْفِقُوْا مِنْ خَیْرٍ فَلِاَنْفُسِکُمْ وَمَا تُنْفِقُوْنَ اِلَّا ابْتِغَآءَ وَجْهِ اللّٰہِ

تے جو خرچ کرو تسیں مال تھیں پس واسطے جاناں اپنیاں دے تے نا خرچ کرو مگر واسطے ڈھونڈنے رضامندی اللہ دیدی

وآنچہ خرچ کردید از مال پس برائے نفع ذات شما است و خرچ نکنید مگر برائے طلب رضامندی خدا

تے جو تسیں خرچو مال تسیں پس جاناں اپنیاں تائیں　　تے خرچ نہ کرہو مگراں کارن ڈھونڈ رب رضائیں

وَمَا تُنْفِقُوْا مِنْ خَیْرٍ یُّوَفَّ اِلَیْکُمْ وَاَنْتُمْ لَا تُظْلَمُوْنَ

تے جو کجھ خرچ کرو مال تھیں پورا دتا جاوے گا طرف تساڈی تے تسیں ظلم نہ کیتے جاؤگے

وآنچہ خرچ کردید از مال تمام رسانیدہ شود بسوئی شما یعنے ثواب آنرا و شما ظلم کردہ نہ شوید

تے جو خرچو تسیں مالوں پورا اُسی اجر تسانوں　　تسیں ظلم نہ کیتے جاسو ہرگز اجر عمل نقصانوں
اہل کفر جو ذمی تہاں مومن صدقہ دیندے　　جد مومن بہت فقیر ڈٹھے تد حضرت منع کریندے
جو چیز نہ دیہو کفاراں اوکھے ہون ایمان لیاون　　ایہ آیت آئی منع نہ کرتہ فرض نہیں راہ پاون
ایہ نفلی صدقے حکم تے فرضی روا نہ دیہن کفاراں　　ایہ وچہ معالم محی السنۃ بغوی کرے وچاراں

لِلْفُقَرَآءِ الَّذِیْنَ اُحْصِرُوْا فِیْ سَبِیْلِ اللّٰہِ لَا یَسْتَطِیْعُوْنَ
ضَرْبًا فِی الْاَرْضِ

صدقے واسطے فقیراں دے ہین جیہڑے روکے گئے وچہ راہ اللہ دے نہیں کرسکدے سفر وچہ زمین دے

خیرات برائے آں فقیران است کہ بند کردہ شوند در راہ خدا نمیتوانند سفر کردن در زمین

صدقے روا فقیراں جیہڑے روکی راہ ربانی　　جو نا کرسکدے سفر زمیں وچہ کارن کسب کمانی
اصحاب صفہ اوہ یار مہاجر چار سو مسجد رہندے　　گھر بار قبیلہ کجھ دینہ رات قرآن پڑھیندے
کھجوراں ٹکڑاں کٹن کھاون کسے ستاون نا ہیں　　جتول حضرت لشکر بھیجے جاون جنگ تداہیں
رب ترغیب دتی ایتھے لوکاں صدقے دیہن انہانوں　　جو کم ربانے رجھے نہیں فراغت کسب تہانوں
یا وچہ لڑاں زخم لگے اوہ لولے ہوئے ازاری　　یا جہت ربانے لڑدیاں لوکی دشمن ہوئے بھاری

[illegible]

ربع ۲۷

[illegible]

يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ

ظن کردا ہے انہانوں انجان دولتمند سوال ہوونے تھیں پچھانے گا توں انہانوں نال نشانی انہاں دی دے

می پندارد ایشاں را نادان توانگران از سبب پرہیز و بے سوال بودن می شناسی ایشاں را بعلامت ایشاں

تہاں ظن کرے انجان ایہ دولتمند جو سنگدے نا ایہ | توں انہاں پچھانے نال علامت جاں فقر دا ایہہ

لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا ۗ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

نہیں سوال کردے لوکاں نوں جنبڑکے تے جو کجھ خرچ کردے تسیں مال تھیں پس تحقیق اللہ اوس نوں جانن والا اے

سوال نمیکنند از مردمان بالحاح و آنچہ خرچ کنید از مال پس اللہ تعالیٰ بآن داناست

سوال کرن اوہ لوکاں تائیں جنبڑ بہت نہ کردے
تعفف معنے ترک سوالوں عفت توں کہایا ای
سوال نہ کردے جے ضرورت ہکدے نہ قوت جے پاون
نبی کہیا جس حالی درم یا قیمت درم جاں لبہاں
وچ موطا مالک ابوداؤد بھی نسائی لیایا
جو نبی کہیا کوئی رسا لیکر بالن دی پنڈ لیاوے
بھی ترمذی ابوداؤد تے نسائی ابن ماجہ بھی لیایا

تے جو تسیں خرچ مالوں اللہ جانے خرچ جو ہر دی
الحاف ایہی الحاح جو گل جھگڑا جنبڑ آئی
ہک کہن جو سوال نہ مول کرن نہ وچ الحاف نجاون
جو جو سوال کرے لوکاں ایہ کار الحاف سفیہاں
تے ہور حدیث بخاری مظہری وچ الاکلہ سد پایا
ایہ سوال کرن تھیں بہتر سٹوں بالن ویچ کہاوے
جو نبی کہیا پنجاہ درم جس تے سوں سوال نہ آیا

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً
فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

اوہ لوک جو خرچ کردے ہیں مالاں اپنیاں نوں وچ رات دے تے دینہ دے لکواں تے ظاہر پس واسطے
انہاں دے ہے اجر انہاں دا پاس رب انہاں دے تے نہیں خوف اپر انہاں دے تے نا اوہ غم کھاون گے

آنانکہ خرچ می کنند مالہاے خود را بشب و روز در پنہاں و آشکارا پس ایشاں راست مزد ایشاں نزدیک
پروردگار ایشاں و نیست ترسے بر ایشاں و نہ ایشاں غمناک شوند

جو خرچن مالاں رات دناں پوشیدہ ظاہر سوئی — پس اجر تہناں رب پاس انہاں ندی غم اندوہ نکوئی
سن وچ معالم ابن عباسوں حق علی ایہ آیت — چار درم وچہ ملک آہے تس کیتی سب خیرایت
ہک درم راتیں ہک دہیں دنا پوشیدہ ہک آشکارا — یا ہر ہر وقت دیون جدا آوے حاجتمند وچارا

اَلَّذِیْنَ یَاْکُلُوْنَ الرِّبٰوا لَا یَقُوْمُوْنَ اِلَّا کَمَا یَقُوْمُ الَّذِیْ یَتَخَبَّطُهُ الشَّیْطٰنُ مِنَ الْمَسِّ

اوہ لوک جو کھاندے ہیں بیاج نہ اٹھن گے مگر جویں اٹھدا ہے اوہ شخص جو برلایا اسنوں دیوانے لگنے تھیں

کسانیکہ میخورند سود را برنخیزند یعنی از گور مگر چنانکہ برخیزد کسانیکہ دیوانہ گرداورا شیطان از سبب رسانیدن

تے جیہڑے کھاون بیاج نہ اٹھن ہرگز جویں اٹھیوے — اوہ شخص جو جن شیطان لگا اوہ خبطی کملا تھیوے
سن وچ معالم ابو سعید دل با اسناد لیایا — جو حضرت آکھیا شب معراج میں ابراہیم دسیایا
بعضے لوک ہیں ڈٹھے انہاں پیٹ جوں وڈے کوٹھے — فرعونی لشکر راہ دوزخ دل اس راہ وچہ اوہ بیٹھے
ہر شام صبح فرعونی لشکر دوزخ راہیں مارن — بیہوش نگوش انہاں تے پایاں وانگوں پوڑ چلاون
اوہ بیٹا نوالی ویکھ اٹھن تہاں بت ایہ اٹھ وینیدے — ٹر ٹر اٹھن مڑ مڑ ڈگن تس تن ترلے لیندے
پر اوڑک نہ اٹھ سکن تے تس پیراں ہیٹھ لتاڑی — اوہ آوندی جاندے نت لتاڑن تاہیں حشر دہاڑی
ایہ عذاب تہناں وچہ برزخ آگے روز قیامت — تے روز حشر فرعونی لشکر سخت عذاب بہت
فرعونی لشکر آکھن یا رب قیامت آن نہ نیڑی — میں پچھیا جبرائیل کہیا ایہ ڈھڈاں بیاجی بھیڑے

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوْٓا اِنَّمَا الْبَیْعُ مِثْلُ الرِّبٰوا وَ اَحَلَّ اللّٰهُ الْبَیْعَ وَ حَرَّمَ الرِّبٰوا

ایہ نال اس سبب دے ہے جو کہیا انہاں تحقیق بیع مانند بیاج دی ہے تے حلال کیتا اللہ نے بیع نوں تے حرام کیتا بیاج نوں

این سبب آنست کہ سود خواراں گفتند جز این نیست کہ بیع مانند سود است و حلال کردہ است خدا بیع را و حرام کردہ سود را

ایہ اس کارن جو آکھن بیع بھی وانگوں بیاج ایہائی — تے اوہ بیع حلال کیتی لسے تے بیاج حرام ٹھہرائی
دستور عرب اسلاموں اگے لینے دار جو منگدا — مہلت دیندی لہنا اگلا ادا جے نا کر سکدا

تا دینے والا کہندا اینہوں مہلت ہور دو ہائیں
کہن جو نفع سودی وچ جیونکر اول جائز آیا
وچ لعنت ربا ہے وادہا ہے ایہہ وہ حرام نہ سارا
منظری وچ صحیح مسلم تھیں کہے نبی فرما دے
بھی روپا روپے نال برابر دست بدست وٹاوو
اینویں لون تھیں لون وٹا نالی ہور کھجوراں
جے وہ گھٹ کرن بیاج تے جنگے سندی فرق آنا
پر دست بدست اودہار نجائز جنہاں وچ بندکوراں
علت اسدی حنفی آکھن جنس تے قدر ایہائی
ہمقدر مراد جو دووین وزنی یا اوہ کیلی دونویں
جویں سونا سونے نال یا روپے نال وٹا دن
جے جنس ہکا تے قدر مخالف جوین طلہ اتی روئی
یا گوشت دنبے زندہ دنبے نال کوئی بدلاوے
پر دست بدستی شرط ایہی جتھے علت ہک ہیوے
اینویں جیکر جنس مخالف قدر دوہاں ہک آیا
جویں سونا روپے نال دو وزنی روا ادہار نہ ہولی
جے جنس مخالف قدر مخالف اتھ بیاج نہ آوے
اتھ وہ گھٹ ہور ادہار بھی جائز منع نہیں ہر سولے
جو ہمو دکنک بھی نمک کھجوراں حدیثوں کیلی جانے

اتنا قدر ہیں وادہا بھرساں دیندی دووین صابیر
ہن بھی نفع توین لیہ جائز اسدے جنہاں جھوٹھا یا
ہک خاص طریق حرام ایہی جو نبی کیتا آشکارا
جو سونا سونے نال برابر دست بدست وٹاوے
اینویں کنگوں کنک بھی اینویں جواں تھیں جو بدلائے
ایہہ دست بدستی برو برابر جائز باہجہ قصوراں
جو جنس وچ جی دینال وٹا ون وہ گھٹ روا بنایا
جویں کنک جواں دینال وٹاون یا اینہاں نال کھجوراں
جو دووین بدلی جنس ہکا ہمقدر بھی ہوون بھائی
یا وہ گھٹ بیاج بھی روا نہ مہلت وچ حدیث بھی لوڑ
یا کنکوں کنک یا نمکوں نمک یا جواں تھیں جو بدلاون
جا مہ گزی نہ وزن کیجیوی روئی وزنی ہوئی
اتھے جنس ہکا ہمقدر مخالف وہ گھٹ روا بتاوے
دست بدستی وہ گھٹ جائز رہا اودہار نہ تھیوے
دونویں بدلی وزنی یا دو کیل ادھار روانجا یا
وہ گھٹ جائز دست بدستی کنک یا جواں تے سولی
جویں کنکوں تیل مجیٹھ جو وزنی جا ہے جویں وٹاوی
سونا رپا وزنی دونویں فقہ حدیث قبولے
باقی چیزاں رسم شہر تے کیلوں وزن شمار سو

فَمَنْ جَآءَهٗ مَوْعِظَةٌ مِّنْ رَّبِّهٖ فَانْتَهٰى فَلَهٗ مَا سَلَفَ ؕ وَ اَمْرُهٗۤ اِلَى اللّٰهِ ؕ

پس جو کوئی آئی اسنوں نصیحت رب سندے تھیں پس ہٹ کھلا ایں واسطے اسدے ہے جو اگے گذر یا تے کم اسدا طرف اللہ دی ہے

پس ہر کہ آمد او را پندی از جانب پروردگار او پس باز ماند ازین کار پس او راست آنچہ گذشت و کار او بسوی خدا است

پس جنہوں آئی نصیحت ہتھیں اس کاروں ہٹ جاوے | تاں اگلا اس معاف تے اس دا امر خدا ول جاوے
جو بیاج حرام ہووَن تھیں اگے کھادھا اوہ نہ موڑے | تے اگاں رب پناہ دیوس تاں جو توفیقوں چھوڑے

وَمَنْ عَادَ فَاُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ ۚ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ۝

تے جو کوئی فر لوٹے پس اوہ لوگ صاحب دوزخ دے ہیں اوہ وچ اوسدے ہمیشہ رہنے والے ہیں

و ہر کہ باز گشت بہ سود خواری یعنی بعد از تحریم پس آں گروہ باشندگان دوزخ اند ایشان در آنجا جاوید اند

تے جیکوئی بعد حرام ہووَن تھیں بیاج روا کر کھاوے | پس اوہ لوگ جہنم والے دائم اگ جلاوے

يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا وَيُرْبِي الصَّدَقٰتِ ۗ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ اَثِيْمٍ ۝

نابود کردا ہے اللہ بیاج نوں تے ودھاندا ہے صدقیاں نوں تے اللہ نہیں دوست رکھدا ہر ناشکرے گنہگار نوں

نابود میسازد خدا سود را و افزوں میسازد خیرات را و خدا دوست نمیدارد ہر ناسپاس گناہ گار را

بے برکت رب کرے بیاج تے صدقیاں برکت پاوے | تے اوہ دوست نہ رکھے ہر بے شکر گناہ کماوے
بیاج والے دا صدقہ حج جہاد قبول نہ کوئی | تے صدقے والیاں دا ہر برکت وچ کئی دونی ہوئی

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ

تحقیق اوہ لوک جو ایمان لیائے تے عمل کمائے نیک تے قائم کیتے تے نمازنوں تے ادا کیتا زکوۃ نوں

البتہ کسانیکہ ایمان آوردند و کردند کارہائے نیک و برپا داشتند نماز را و ادا کردند زکوۃ را

ٹھیک جو لوگ ایمان لیائے اتے نیک اعمال کمائے | تے قائم کرن نماز تے دیہن زکوۃ بھی مال جو پائے

لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝

واسطے انہاندے مزدوری انہاندی پاس مالک انہاندے دے تے نہیں ڈر اپر انہاندے تے نا اوہ غم کھاون گے

مر ایشاں راست مزد ایشاں نزدیک پروردگار ایشاں و نیست ترسے بر ایشاں و ایشاں اندوہگیں شوند

کارن تنہاں ثواب تھاندے مالک پاس تھاندے | تے نا کجھ خوف انہاندے اپر غم اندوہ نہ کھاندے

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَذَرُوْا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبٰوٓا اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ

ای اوہ لوک جو ایمان لیائے ڈرو اللہ تھیں تے چھوڑ دو اوہ چیز جو باقی رہی بیاج تھیں جیکر ہو تسیں ایمان والے

ای کسانیکہ ایمان آوردہ اید بترسید از خدا و ترک کنید آنچہ باقی ماندہ است از سود اگر ہستید از مومنان

ای اہل ایمانو ڈرو اللہ تھیں چھوڑو بیاج جو باقی
ایہ آیت حق عباس تے خالد ابن ولید ایہائی
فر بعد سلام بھی قرض ہزاراں لوکاں دے سر آیا

جیکر ہو تسیں مومن مخلص ناہیں اہل نفاقی
وچ حالت کفر دی سیری بیاجوں بندی قرض لوکاں دے
ایہ آیت آئی بیاج وںجایا اصلی ہول موڑ آیا

فَاِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا فَاْذَنُوْا بِحَرْبٍ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَاِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوْسُ اَمْوَالِكُمْ

پس جیکر نہ کیتا تساں پس خبردار ہو ونال جنگ دے اللہ دے تے رسول اوسدے تھیں تے جیکر توبہ کرو تسیں پس واسطے تساڈے ہے اصل مال دا

پس اگر نہ کردید پس خبردار باشید بجنگ از جانب خدا و رسول او و اگر توبہ کردید پس شمارا ہست اصل مالہای شما

جے بیاج نہ چھوڑ دو کن کرو فر جنگ خدا رسولوں
لَا تَظْلِمُوْنَ وَلَا تُظْلَمُوْنَ
نہ ظلم کرو تسیں لوکاں تے نہ ظلم کرو تب دی
جے اگلا بیاج دتا ہن مول ویاڑن دینے والے

جے توبہ کرو تاں لے لو تساں اصلی مال جو مولوں
نہ ظلم کرو تسیں تے نہ ظلم کیتے جاؤ
نہ شما ستم کنید نہ ستم کردہ شوید
ہے ظلم تساڈا جے ہن منگو اگلی بیاج جو ہوئی
نہ اوہ ظلم تساں تے کرسن اصلی کرن حوالے

وَاِنْ كَانَ ذُوْ عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ اِلٰى مَيْسَرَةٍ ۚ وَاَنْ تَصَدَّقُوْا خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ

تے جیکر قرضدار صاحب تنگی دا ہووے پس لازم ہے مہلت دینی فراخی تک تے ایہ جو صدقہ کرو بہتر ہے تساں نوں جیکر ہو جاندے

و اگر باشد قرضدار تنگدست پس لازم ست مہلت دادن تا توانگری و اگر صدقہ کنید بہتر است شمارا اگر میدانید

تے جے قرضائی تنگ تا مہلت تیک فراخی ائی
تے صدقہ کردا بہتر ہے جے جانو تسیں بھلیائی

وچہ مظہری مسلم ابوہریرہؓ خود سرور فرماوے　　جو تنگی والے کری آسان دوجگ آسانی پاوے
طبرانی ابوہریرہؓ کہے میں نبی تھیں بھرا گواہی　　جو پہلا شخص جو روز قیامت پاوے ظل الٰہی
اوہ شخص ہوسی جو مہلت دیوے تنگی وچہ قرضائی　　یا صدقہ کرے تے بخشے وہیاں ساڑے جہت خدائی
حضرت کہیا جو مہلت دیوے تنگی وچہ قرضائی　　یا بخشے قرض قیامت سختیوں (حساب وکتاب) دیوے رب رہائی
بھی کہیا جو مہلت دیوے یا بخشے تنگی والی تائیں　　رب سایہ دیسی جس دن کس تھیں دوجا سایہ ناہیں
ایہ دونویں حدیثاں وچہ معالم باسناد لیایا　　بھی مالک اہوں با اسناد جو سرور خود فرمایا
جو لارا دیوں ٹالن ہوندی وقت ایہ ظلم اہیائی　　لینے والی نوں جھب دیے بیچ کرنی ڈھل نہ آئی
بھی کہیا جو روح مومن دا قرض دتیاں ٹنگیا رہندا　　ایہ شافعی اہوں وچہ معالم محی السنت کہندا
بھی مسلم وچہ جو نبی کہیا جے تنگ ہووے قرضائی　　جے مہلت کرے جے بخشی سختی حشر دوں ملے رہائی

وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ

تے ڈرو اس دن تھیں جو موڑے جاؤگے وچہ اسدے طرف اللہ دی فر پورا دتا جاوے گا ہر کوئی جو کمایا اس نے

وبترسید ازاں روز کہ باز گردانیدہ شوید دراں بسوئی خدا پس تمام دادہ شود ہر کسے آنچہ عمل کردہ

تے ڈرو اس دنوں جو تسیں جاسو سوے رب اساں دے　　فر پورا دتا جاسی ہر دی جو اس کیتے کارے

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۝ تے اوہ ظلم نہ کیتے جاونگے ✤ وایشاں ظلم کردہ نشوند

تے اوہ ظلم نہ کیتے جاسن ابن عباسؓ بتایا　　جو سب قرآن تھیں پچھے ایہا آیت وحی لیایا
تے آکھیوس رکھو ایہ آیت دوسواسی آیت اتے　　اکی دن فر حضرت جیوے ٹر دنیا تھیں ستے
پیر دیہاڑے ڈھلیں وچ دوپہریں حضرت لد سدھارے　　ربیع الاول دی دوجی ہجری یاراں سال گذارے
ختم وحی تہدید ایہ ہر مومن لائق ڈرنا　　اوہ دن سخت نہ دلوں وسارن فکر اسی نت کرنا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ

ای اوہ لوک جو ایمان لیائے ہو جس وقت سودا کرو اک دوجے نوں نال اودھار دے تا میعاد نام رکھی گئی تائیں پس لکھو اسنوں

اے مومناں چوں معاملہ کنید بایک دیگر بوام دادن تا میعاد مقررہ پس بنویسید آن را

ای اہل ایمان جاں ونج کرو اکدوجے نال اودھارو　　تا میعاد معین لگ پس لکھو اوس ہنجارو
معالم اندر کہیا جو دلی ابن عباسؓ گواہی　　جد بیاج حرام کیتا تد رخصت دتی سلم الٰہی

سہ ایہ بیت اصل وچ نہیں سی لکھی کاتب نے وچ لکھ دتی ... ایہ مضمون ... مناسبت ... ۱۲ عاصم

تے اکھیوس بھراں گواہی سلم جو اجل معین تائیں
ایہہ مہلت کرن مقرر وجہ بیع جے نسیہ کائی
بھی سلم اندر میعاد مقرر اس آیت تھیں آئی
تے قرض اندر میعاد نہ واجب اکثر ایہہ فرماون
ایہہ سنگویں پیر وانگوں جد چاہے دتا قرض منگاوے
تے دَیناً بھی ہر کھینے شامل دین آکھن پنجابی
ہے افضل استحباب لکھاون مذہب اکثر آیا
وچہ مظہری کہیا جو آیت شامل ہر ہر سودے تائیں
بلکہ نکاح تے خلع تے صلح بھی اسو وچہ داخل آئی
تے بیع سلم وچہ چیز نہ حاضر اسدی اجل لکھاون
اک قرض ادھار دی اندر مہلت کرنی لازم ناہیں
وچہ مظہری کتنوں بخاری سلم ابن عباس بتایا
ہک ہک سال یا دو ترے تائیں قیمت اگے دیندے
عبداللہ بن ابی اوفے کہیا جو حضرت عہد نبی
کنک جواں انگور کھجوراں بکاراں سلم کریندے
ہی وچہ قرآن حلال کیتی سب اذن وچ تا شک ناہیں
لینی چیز ہے وچ قیمت مدت بعد ٹھہرائی
معنے سلم جو بل سو نہی ہن مہلت چیز ٹھہرائی
معنے قرض اودھار درم دینار اناج دیواون
اس وچ کجھ میعاد نہیں عاریت جویں ہو ڈاوی
ہر ہر دین لکھاون فضل امر ہے استحبابی
ہک کہن جو ہن بھی واجب کتناں ہن منسوخ بتائیں
مطلق بیع بھی سلم اجارہ اینویں قرض بتائیں
بیع نسیہ وچہ مل نہ حاضر مہلت نال لکھائی
بھی ہر نکاح ہور بدل خلع ہور بدل صلح ٹھہراون
بھاویں اجل ٹھہرا دی جد اوہ چاہے لوے تدائیں
جو لوگ مدینے سلم کھجوراں کردے نبی جاں آیا
گر و اجل تے کیل لے وزن معین نہی سلم وچہ کہندے
بھی ابوبکر ہور عمر زمانے کیتی سلم اساں نے
ہے اجماع امت اس پر جا عیب کوئی نہ دیندے

وَلْيَكْتُبْ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللّٰهُ

تے چاہیے جو لکھے دے میان تساڈے لکھنے والا نال انصاف دے تے نہ سر پھیرے لکھنے دے الا ستھین جو لکھی جویں سکھایا اس نوں اللہ

و باید کہ بنویسد میان شما نویسندہ بانصاف و سر باز نزند نویسندہ از انکہ نویسد چنانچہ آموختہ است او را خدا

تے چاہیے لکھے وچہ تساڈے لکھنے والا عدلوں
یعنے سیعنا ہور دستک منشی تھیں لکھواون
ہک کہن جو کاتب لکھنا واجب ہور کاتب ناہیں
ہک آکھن اول واجب سی پھر لا یضار ہٹایا
اینویں ہب تواں بھی واجب جیکر کوئی بناوے
نہ کاتب لکھنوں سر پھیرے جویں رب سکھایوس فضلوں
تے منشی نہ نہ کرے تے لکھے پوری جویں بتاون
ہک آکھن استحباب امر سر پھیریاں نہیں گناہیں
لیعنے نزر نہ دتے کاتب استحباب رکھایا
ہک استحباب کہن ہک واجب لا یضار ہٹاوے

فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللّٰهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا

پس چاہیے جو لکھے چاہیے جو لکھاوے اوہ شخص جو ایہدے سر حق ہووے تے ڈرے اللہ مالک اپنے تھیں نہ گھٹاوے تھیں کجھ

پس باید کہ بنویسد و باید کہ مطلب بیان کند کسیکہ برو ہے وام است و باید کہ بترسد از خدا پروردگار خود و نقصان نکند از وام چیزے را

پس چاہیے لکھے اتے لکھاوے جس حق بھرنا آوے	تے ڈرے خدا رب اپنے تھیں نا کجھ گھٹ بتاوے
یعنے خود مدیوں لکھاوے کر اقرار زبانا نوں	الملال اتے املا لکھاون نقصان دوہن قرانوں

فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ

پس جے ہووے اوہ جو ایہدے سر حق ہے بے عقل یا عاجز یا نہیں سکدا جو لکھاوے اوہ پس چاہیے لکھاوے ولی اسدا نال عدل دے

پس اگر باشد کسیکہ برو ہے وام است بیخرد یا ناتوان یا نمی تواند مطلب بیان کردن پس باید کہ بیان کند کارگذار او بانصاف

تے جے مدیوں بے عقل ضعیف نہ قادر جو لکھواوے	تا او سدا ولی لکھاوے نال عدل دے حق بتاوے
سفیہ مراد جو جاہل اتو یا لڑکا دیوانا ں	ضعیف بڈھا بے عقل تے بچا گنگا کند زبانا ں
جے عذر ہووے مدیوں تا اسدا اولی وکیل لکھاوے	تے ابن عباس سفا قائل کہن جو صاحب حق بتاوے

وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ

تے گواہ کرو دو گواہاں نوں مرداں اپنیاں تھیں پس جیکر نہ ہوون دو مرد پس ایک مرد تے دو عورتاں

و گواہ گیرید دو گواہ را از مردان خویش یعنے از مسلماناں پس اگر نباشند دو مرد پس یک مرد و دو زن کافی است

تے کرو گواہ دو شاہد مرد جو مومن حر لساناں	تے جیکر نہیں دو مرد تاں کرو یک مرد دو زناں گواہاں
زناں گواہی مالاں دے حق جائز ہے اجماعوں	تے حداں ہور قصاصاں اندر نہیں قبول شراعوں
ایہناں باجہ حقوق جو دوجے جیویں نکاح طلاقوں	یک مرد دو زناں گواہی جائز حنفی کہن اتفاقوں

مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى

انہاں شخصاں تھیں جو پسند کرو گواہاں تھیں مت بھل جاوے اک انہاں تھیں یاد کراوے یک عورت دوجی نوں

از کسانیکہ پسند می کنید از گواہان تا اگر فراموش کند یکے زن پس یاد دہد یکے دیگرے را ۱۲

ف یعنی کہیا ابن عباس نے قائل لکھیکر دینے والا قائم ہووے لکھاوے

یعنی قبیح نیز ناں لکھاوے والا لکھاوے

... اجماع دی نال ... اتفاق ... الذی علیہ الحق ... واللہ اعلم ...

... ابن ابی شیبہ ...

ف حسن الحریری ...

... رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ... دو ... حدیث ... ترمذی ...

کروگواہ جنہاں نوں کرو پسند جو کنوں گواہاں
پسند مراد دیانت ہور امانت جسدی جانوں
ہور آزادی عقل بلوغ عدالت ہور مروت
کافر دی گواہی مطلق کافر بھاویں جیہڑا
اناں آپس وچہ گواہی ذمیاں حنفی روا بتاون
نابالغ ہور لونڈی کملی ناہیں روا گواہی
مروت ہووے ہو دب کم نہ کرن بے شرما والے
جویں راہ وچہ ننگن موترن یا کجھ کھاون ہٹیہ بازاراں
تے تہمت والا بھاویں صالح تاں بھی رد گواہی
پیو پتر جو ہکدوجے دی فائدے کارن دیوے
تے جو نقصان کرے پیو پتر تہمت اتہ نہ کائی

رت بھلا اک زناں تھیں یاد کراویں دوئی بداہاں
شرطاں رت قبول شہادت اک اسلام پچھانو
ستویں شرط نہ تہمت کائی ہووس جویں عداوت
جو جھوٹھے رد گواہی جھوٹھ کفر تھیں وڈا کیہڑا
جو آپس اندر سودا گروے کتھوں ہور بناون
عدالت شرط پرہیز کبیرہ نالے ہور سناہی
سوہنی قول لباس بھی پیشہ نیک اخلاق بھائے
یا ایسے ہور گواراں دے کم لائق ناہو شیاراں
جویں دشمن دی دشمن اتے جہت عداوت داہی
ہے رد حمایت تہمت کارن بھاویں صالح ہووے
اس صورت وچہ روا گواہی جائز بھیناں بھائی

وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْأَمُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلِهِ

تے نہ انکار کرن گواہ جس وقت بلائے جاون تے نہ اکواس تھیں جو لکھو اس نوں چھوٹا ہے یا بڑا میعاد اوسدی تک

وسر باز نزنند گواہان انگاہ کہ طلبیدہ شوند و ماندہ مشوید ازاں کہ نویسید حق را اندک یا بسیار تا میعاد او

تے نا سر پھیرن شاہد شاہدیوں جداں بلائے جاون
گواہی دینوں نا سر پھیرن دیون فرض گواہی
تے اول شاہد کرن دے ویلے جیکوئی کسے بلاوی
بعضے کہن انہہ جانا واجب ہو اتھ ہور نہ کوئی
چھوٹا حق یا وڈا ہووے لکھو بھول نہ اکو

تے اکو نہیں لکھنے تیں چھوٹا وڈا اجل ٹھہراون
جاں صاحب حق بولاوی واجب اگے لازم ناہی
بعضے کہن نہ واجب جانا استحباب جو جاوے
بعضے مطلق واجب آکھن اوہ جے سومن ہوئی
تے مہلت دینہ میعاد بھی لکھونکی کم نہ تھکو

ذٰلِکُمْ اَقْسَطُ عِنْدَ اللّٰہِ وَاَقْوَمُ لِلشَّھَادَۃِ وَاَدْنٰۤی اَلَّا تَرْتَابُوْٓا

ایہ کم بہتر ہے پاس اللہ دے تے قائم تر ہے واسطے گواہی دے تے نزدیک تر ہے اس تھیں جو شک کروگے

این با انصاف تر ہست نزدیک خدا و درست تر ہست برائے گواہی و قریب تر ہست ازانکہ در شک نہ شوید

ایہ لکھن بہتر پاس خدا تے اثبت جہت گواہی اقسط معنے بہت برابر اقوم قائم رکھی	تے نیڑے ایس جو بونہ شکیں کم والا کم واہی جہت گواہی شک و نجاوے جاں لکھیا دیکھی

اِلَّآ اَنْ تَكُوْنَ تِجَارَۃً حَاضِرَۃً تُدِيْرُوْنَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَلَّا تَكْتُبُوْهَا

مگر ایہ جو ہووے سوداگری حاضر جو پھیر دیہو لیتیں دیسنوں وچہ آپس دے پس نہیں اپر تساڈے گناہ جو نہ لکھو اسنوں

مگر آنکہ باشد معاملہ سوداگری دست بدست کہ دست گردان میکنید آن را میان خویش پس نیست بر شما گناہ درانکہ ننویسید آنرا

مگر جو ہووے سودا حاضر پھیر و آپ وچالے سودا حاضر دست بدستی جو وچہ مہلت نا ہیں	تا نہیں گناہ تساں پر جو نا لکھو جس کم سو کھالے اسدا لکھن نہیں ضروری حرج نہ دین کدا ہیں

وَاَشْهِدُوْٓا اِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَآرَّ كَاتِبٌ وَّلَا شَهِيْدٌ

تے گواہ پکڑو جس وقت سودا کرو تے نا دکھ دیوے لکھنے والا تے نا گواہ یا نہ دکھ دتا جاوے کاتب تے گواہ

و گواہ گیرید ہر گاہ کہ خرید و فروخت کنید و رنج دادہ نہ شود نویسندہ و نہ گواہ

تے کرو گواہ جاں سودا کر ہو آپس اندر کوئی ایہ شاہد کرن کہن ہک وجب ہر ہر سوئی تائیں تے دوجے کہن گواہ نہ واجب استحباب اہیائی جو نا دکھ دیوے کاتب انہاں جو لکھنوں سر پھیری اینویں شاہد نہ دکھ دیوے جاں نہ بھری گواہی تے بعضے کہن یضار زبروں نہ دکھ دتا جاوے	تے نہ دکھ دتا جاوے کاتب اتے نہ شاہد سوئی اودہا ر نقد یا چھوٹا وڈا قول ضحاک بتائیں وچہ اصل یضارر بعضے آکھن ر دی زیروں بھائی یا گھٹ لکھے کجھ حقوں یا کجھ لکھے جان ودھیرے یا ودہ یا گھٹ سنا دے حقوں جاں کرا ہن واہی جو کم ضروری کرو یا انہاں پکڑ کے گواوے

فان امن بعضکم بعضا

فان امن بعضکم بعضاً تے نزدیک [illegible]

وَاِنْ تَفْعَلُوْا فَاِنَّهٗ فُسُوْقٌ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللّٰهُ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ

تے جے ایہہ کرو پس تحقیق ایہ بدکاری ہے نال تساڈے تے ڈرو اللہ تھیں تے پڑھاندا ہے تسانوں اللہ تے اللہ نال ہر شے دی جانن والا ہے

واگر این کار بکنید پس البتہ این گناہ ہست بشما و بترسید از خدا و می آموزد شمارا خدا و خدا بہمہ چیز داناست

جے کرو ضررتا ایہ بدکاری ہے تساں ڈرو خدا تھیں	تے اللہ تساں سکھاوے اللہ عالم سب اشیا تھیں

وَاِنْ كُنْتُمْ عَلٰى سَفَرٍ وَّلَمْ تَجِدُوْا كَاتِبًا فَرِهٰنٌ مَّقْبُوْضَةٌ

تے جے ہوو تسیں اوپر مسافری دے تے نہ پاؤ لکھنے والا پس گہنے قبض کیتے ہوئے

واگر باشید در سفر و نیابید نویسندہ را پس لازم ست گرو دادن قبض کردہ شدہ

تے جے ہوو تسیں سفر اندر تے ملے نہ کاتب کوئی
رہاں جمع رہن دی جو شے گروی رکھی جاوے
شرط سفر ہور ملن نہ کاتب عادت موافق آہی
صحاح ستہ وچہ چھپیاں کتاباں عائشہ کنوں روایت
جو وچ مدینے زرہ پیغمبر پاس یہودی رکھی
بھی فوت ہوئے جد ہر زرہ یہودی دے گھر آہی
راہن مالک شے دا جو ہے گہنے دیون والا
خرچ رہن دا راہن اپر واد ہا ملک اہسے ہی
بھی ہووے باغ اناج زراعت مالک راہن اجماعوں
یعنے نفع زیادہ رہن دا ایہی مالک تائیں
بلکہ اوہ بیاج حرام اہہاں آکھن عالم سارے
جے کرے ہلاک تا قرض وی اڑے رکھیا ہئے تا گہنا
مرتہن جو خرچ رہن دے مالک اذنوں کرسی
جو با جہوں اذن گھوا یا خرچیا ہے اوہ ناں مردا

تا گہنے رکھو چیزاں گروی قبض کراؤ سوئی
ایہ با جہ سفر بھی روا شہر وچہ بھاویں کاتب پاوے
وچہ ٹھہری ہور معالم نال اجماع ایہ شرط نہ کائی
بھی وچہ بخاری انس کنوں پیغمبر فعل حکایت
ویہ لوئے جو استھیں لیتے وچہ کتاباں لکھی
راہن نفع نہ پکڑے رہنوں حنفی آکھن بھائی
تے مرتہن جو قبض کرے لتس کرکے قرض حوالہ
بچہ دودھ تے ان جواں اجماع ایسے پر ایہی
غنمہ و علیہ غرمہ آکھے انبی شراعوں
مرتہن نوں نفع رہن نہیں پکڑن جائز ناہیں
واد ہا رہن بھی مرتہن تتھہ ایہی رہن بپارے
اوہ راہن تائیں سارا لسی ادا کیتا جد ہنا
اوہ قرض ہووی اس راہن اوپر جلن چھڈی بھر کی
با احمد باجہ اذن بھی آکھے قرض مالک سر چڑھدا

تے مرتہن نوں سدا کیتے قسمِ دُدھ سواریوں وپارا	ہور امام نہ جانڑا کھن ملک راہن ہے سارا
ایہہ جو رسم پئی ہن جگ وچہ گروی لین بیناں	راہن کھاون نفع کماون دسی بیاج یقیناں

فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ

پس جے امین جانے بعض تسادا بعض نوں پس چاہیے جو ادا کرے اوہ جو امین جاناگیا امانت اپنی تے ڈرے اللہ مالک اپنے تھیں

پس اگر امین انگارد بعضے شما بعضے امین باید کہ ادا کند آنکس کہ امین داشتہ شد امانت خود را و باید کہ بترسد از خدا پروردگار خود

تسیں کروامین جے مکہ وچ جنوں کرے اوہ ادا امانت	جو شخص امین ٹھہرایا رب تھیں ڈرے نہ کرے خیانت
جے طالب مدیوں نوں سمجھ امین نہ گہنا لیوے	مدیوں خدا تھیں ڈرے نہ کرے خیانت خواہش دیوے

وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ ۚ وَمَن يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ع ۳۹

تے نہ چھپاؤ گواہی نوں تے جو کوئی چھپاوے اسنوں پس تحقیق اوہ گنہگار ہے دل اسدا تے خدا نال اس چیز دے جو کردے ہو تسیں جاننے والا ہے

و پنہاں مکنید گواہی را و ہر کہ پنہاں کند آں را پس البتہ گناہگار است دل او و خدا با نچہ مے کنید دانا است

نہ پردہ کرو گواہی اوپر جو کیتے پردہ پایا	تا عاصی ہے دل اس دا جانے رب جو تساں کمایا
ہور گناہ اوپر رب ایسا نہیں وعید بتایا	یعنی بھٹ گیا دل اسدا وچ معاملہ لیایا

لِّلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَإِن تُبْدُوا مَا فِي أَنفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ

واسطے اللہ دے ہے جو کجھ وچ آسماناں دے ہے تے جو کجھ وچ زمین دے ہے تے جیکر ظاہر کرو اوہ جو وچ دلاں تساڈیاں دے ہے یا چھپاؤ اسنوں

خدا راست آنچہ در آسمانہا است و آنچہ در زمین ہست و اگر ظاہر کنید آنچہ در دلہائے شما است یا پنہاں دارید آں را

رب دا ملک جو وچ آسماناں اتے جو وچ زمینے	جے ظاہر کرو جو دلاں تساڈیاں وچ یا مخفی وچ سینے

يُحَاسِبْكُم بِهِ اللَّهُ ۖ فَيَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

لیکھا کریگا تساں نال اوسدا اللہ پھر بخشیگا جسنوں چاہے تے عذاب کریگا جسنوں چاہے تے اللہ اوپر ہر شے دے قادر ہے

حساب گیرد شمارا باں خدا پس بیامرزد کسے را کہ خواہد و عذاب کند کسی را کہ خواہد و خدا بر ہمہ چیز توانا است

اس نال حساب کری لساں اللہ فر بخشے جس چاہے
ہک کہن ایہ آیت خاص جو پہلے آیت نال لگائی
ایہ شعبی عکرمہ قول تے کہے مقاتل یار کفاراں
جو اگلی سورت اندر ترتیب وچ رکوع آوے
فردوجی آیت قُلْ اِنْ تُخْفُوْا آسند نال ملائی
پر اکثر کہن جو عام ایہ آیت اینویں حکم ہو یاسی
جو مسلم راہوں وچ معالم باسناد بتایا
جو دلدی خیال حساب کرے رب یاراں مشکل ہوئی
حضرت کہیا نہ کہو عصینا وانگ یہود نصاریاں
تا اگلی آیت وحی لیایا رب کیتی مہربانی
فر سب قبول کیتیم رب کہیا جو آخر تیک دعائیں
بھی ابوہریرہ ہوں باسناد جو سرور خود فرمایا
جد لگ ہوہون آکھ سناون یا نہ عمل کماون
امر نہی منسوخ کرے رب خبراں لنسخ نہ کردا
ہک کہن جو دلدی کسب گیسے رب جیوں کم ہتھ زبانوں
جو آکھیں کن بھی دلوں چھلیسی وچ سورت اسرادی
پر دلدیاں خیالاں ہر لے اللہ دنیا دکھو کھاوی
عائشہ کہے میں سوال نبی تھیں کیتی آیت ایہا
جو دنیا وچ مصیبت تنگی تپ دکھ کنڈ تاتائیں
پاک انسان تہیں ہوسن جیونکر سونا وچ کٹھالی
جس جو اچاہے اتھ مولا پکڑے کرکے گناہ دہیرے
تے بعضے کہن جو دلدا اعیہ کرے تا پکڑ یا جاوی
تے بعضے کہن حساب کریسی پکڑ عذاب نہ ہوسی

تے کرے عذاب چاہے جس ہر شے قادر رب منیا ہی
ظاہر کرو یا مخفی جانے خیانت وچ گواہی
ظاہر کرو یا مخفی لیکھا لیسی رب پیاراں
لَا یَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُوْنَ کفاراں یار منع فرماوی
اتہ مراد بھی او ہو یار کفاراں سخت بریائی
فریاداں عرض کیتا تد اگلی آیت تیں ہٹیاسی
جو ابوہریرہ آکھے جد ایہ آیت وحی لیایا
حضرت اگے کرن جھوراتے ہن چارہ نہیں کوئی
کہو سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرَانَکَ کہیا پیاریاں
لَا یُکَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا لیایا مشکل ہوئی آسانی
ایہ ابن عباس تے ابن مسعود بھی بہتیاں قول سنایر
معاف کیتا رب امت میری دل وسواس جو آیا
ہک کہن نہیں منسوخ ایہ آیت خبراں لنسخ نہ یاون
تا دیل آیت دی کئیں وجہیں اتھو وچ لکھیوے ہر دا
رب ہر دا لیکھا لیسی خبراں دلیسی سمجھ قرآنوں
ہک کہن حساب عذاب بھی ہوسی وعدے سچ خدا دے
دکھ آزار مصیبت سختی غم ہور تنگی آوے
نبی کہیا ایہ جھڑک بندیاں نوں بھیجیا رب سنیہا
یا رکھے چیز نہ لبھ کتھے لبھے فیر اٹھائیں
بھی کہیا جو چاہے بہلا بندے رب دنیا کرن حالی
روز قیامت ساریاں بدلے پکڑے قہر نہ تھیوے
کہے داعیے یا جو نہ پکڑے خیال جو دل وچ آوے
رب یاد کراوے خبر سنادی بندہ من کھاوسی

فر اہل ایماناں فضلوں بخشو کرے عذاب کفاراں	بغوی باسناد عمر تھیں آکھیا شاہ ابراراں
جو اللہ روز قیامت نیڑے کرسی مومن تائیں	سب لوکاں تھیں پردہ کرسی فیر کہسی سمجھائیں
اے بندے گناہ فلانا کیتا کہسی آہو سائیاں	فیر ہور جتاسی یاد کراسی ہنسی اوہ بریائیاں
دل وچ ڈرسی جو ہن ماریا مینوں ٹھاں نہ کائی	رب کہسی وچ دنیا تیری کجی ہیں برائی
ہن بھی تینوں بخشیا ملس جو نامہ نیک اعمالاں	تے اہل نفاق کفر نوں شاہد لعنت کہن ضلالاں

اٰمَنَ الرَّسُوْلُ بِمَآ اُنْزِلَ اِلَیْهِ مِنْ رَّبِّهٖ وَالْمُؤْمِنُوْنَ كُلٌّ اٰمَنَ بِاللّٰهِ

ایمان لیایا رسول نال اس چیز دے جو اتاری گئی ہے طرف اوسدی رب وسدے تھیں تے مومن بھی ہر ہک ایمان لیایا نال اللہ دے

ایمان آورد پیغمبر بانچہ فرود آوردہ شد بسوی او از پروردگار او و مومنان نیز ہمہ ایمان آوردند بخدا

منیاں آپ رسول جو بھیجیا اس ول رب تھیں آیا	تے مسلماناں بھی منیاں ہر ایمان اللہ تے لیایا

وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ ۟ لَا نُفَرِّقُ بَیْنَ اَحَدٍ مِّنْ رُّسُلِهٖ ۟

تے نال فرشتیاں اوسدیاں دے تے کتاباں اوسدیاں دے تے رسولاں اوسدیاں دے نہیں فرق کردے اسیں وچ کسے دے رسولاں اوسدیاں تھیں

و بفرشتگان او و بہ کتابہای او و بہ پیغمبران او فرق نمیکنیم میان ہیچ پیغمبران او

تے ایمان نال فرشتیاں ہور کتاباں ہور رسولاں	اسیں فرق نہ کردے وچ کسی دے نبیاں تھیں مقبولاں

وَقَالُوْا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا ۟ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَاِلَیْكَ الْمَصِیْرُ

تے کہیا انہاں سنیاں اساں تے فرمانبرداری کیتی اساں بخشش تیری اے رب ساڈے تے طرف تیری ہے پھر جانا

و گفتند شنیدیم و فرمانبرداری کردیم آمرزش تو میخواہیم اے پروردگار ما و بسوی تو ہست بازگشت

تے کہن جو سنیاں حکم تیرا تے کیتی فرمانداری	اسیں بخشش تیری منگدے یا رب تیں ول فرن دوباری

لَا یُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا ۟ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَیْهَا مَا اكْتَسَبَتْ

تکلیف نہیں دیندا اللہ کسے نوں مگر قدر طاقت اوسدی دے واسطے اوسدے ہے جو کمایا اس نے تے اوپر اوسدے ہے جو کمایا اس نے

تکلیف نمیدہد خدا ہیچ کس را مگر بقدر طاقت او مر او راست آنچہ عمل کرد و بروے باشد آنچہ گناہ کرد

تکلیف دیندا رب کسی نوں مگر بہ قدر سمائی
معنے وسع سمائی بندی جس تھیں تنگ نہ آوے
مکھن مراد جو دین اندر لتاں تنگی ہول نہ کائی

اسنوں اجر جو نیک عمل سر بھار جو کری برائی
اکثر کہن خیال جو دلدے رب معاف بتاوے
طاقت وِدہ تکلیف نہ دِتی دین خدا سکھائی

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا

اے رب ساڈے نہ پکڑ سانوں جیکر بھلے اسیں یا خطا کیتا ہساں اے رب ساڈے نہ چوا اوپر ساڈے بھار بھارا

اے پروردگار ما بعقوبت مگیر ما را اگر فراموش کنیم یا خطا میکنیم اے پروردگار ما و منہ بر سر ما بار گران را

یا رب پکڑ نہ سانوں جو کجھ کیتا بھل خطاؤں

یا رب گھر نہ ساڈے اوپر بھارا بھار بلاؤں

كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ

جویں کھیاتوں اوہ بھار اوپر انہاندے جو اگے اساں تھیں آہے اے رب ساڈے تے نہ بھار گھت سانوں اوہ جو نہیں طاقت سانوں نال اس

چنانکہ نہادی آن را بر کسانیکہ پیش از ما بودند اے پروردگار ما و منہ بر سر ما آنچہ بر داشت نیست ما را بآن

جویں بھارا ساں تھیں اگلیاں دھریو عاجز ہو مائیر
معنے اصر جو بھارا عہدوں قول اقرار پکاواں
پنجاہ نمازاں فرض تنہاں ہور مال زکوٰۃ چوتھائی
جو کری گناہ انہاں تھیں اسدے در پر لکھیا جاوے

یا رب بھار نہ گھت اساں جس دی طاقت سانوں ناہیں
جویں یہوداں اپر بھاری حکم مثال سناواں
جے جامہ تھیوے پلید تا کترن حکم آہا اُدھیائی
ہاک اُگھڑے اس گناہ جو اسدے توبہ مکول نہ آوے

وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

تے معاف کر اساں تھیں تے بخش واسطے ساڈے تے رحمت کر ساتوں تو ہیں اک ساڈا والی پس یاری دے ساتوں اُپر قوم کافراں دی

و درگذر از ما و بیامرز ما را و ببخشائے بر ما توئی خداوند ما پس غلبہ دہ ما را بر گروہ کافران

تے کریں معاف اساں تے بخشش رحم اساں گنہگاراں
ابن عباس کہیا رب ہر ہر مطلب بخشش کیتا
مسلم راہوں محی السنت با اسناد لیایا

توں مالک ساڈا ساں یاری اُپر قوم کفاراں
ہر کلمے نال کہے رب ایہ گم کیتم دتم لیتا
ابن مسعود کہیا جد سرور شب معراج سدھایا

عطا ہویاں ترے چیزاں اول نبی وقت نمازاں
دو جا آخر سورت بقر دیاں مومن سمجھن رازاں
تریجا بخشش امت کارن جیہڑے شرک نہ کردے
بھی نبی کہیا جو پڑھے دو آیت آخر کنوں بقر دی
اس کافی ہوون دو ویں یعنی کافی رات قیامون
بھی باسناد جو نبی کہیا ایہ اللہ دے انعاموں
رب لکھی ہک کتاب ہیں آسماناں کنوں اگیرے
دو ہزاراں سال فر اس کتابوں فضل اولیرے
دو آیتاں اوس کتابوں آیاں سورت بقر آخر تھیں
جس گھر تریں شب پڑھیے شیطون دور ہن اس گھر تھیں
ہن سورت بقر تمام ہوئی توفیق احسان اتھوں
دیہ توفیق محمد نوں رب مقبول تیری درگاہوں

سورۃ اٰل عمران مدنیۃ وھی مائتان وعشرون اٰیۃ وعشرون رکوعًا

سورۃ آل عمران مدنیہ است یعنی در مدینہ شریفہ نازل شدہ دو صد و بست آیت و بست رکوع است

آل عمران دا قصہ جو اس سورت اندر آیا
اس سورت دا نام الیسوع دی نسبت نال لکایا
سن وچ معالم شان نزول اس بغوی ایہ فرمایا
جو سٹھ اسوار نبی نجرانوں پاس نبی دے آیا
چوداں وچہ اشراف انہاندے ترے سردار چنگیرے
وقت عصر دی مسجد آئے زیب لباس دہیرے
وقت نماز انہاندی ہویا لگے پڑھن نمازاں
مسجد وچہ رسول اللہ دے مشرق طرف نیازاں
نبی کہیا اسلام لیا ہو دو سردارا لائے
جو تیں تھیں اگے آئیں تمامی ٹھیک اسلام لیائے
نبی کہیا تسیں رب نوں بیٹے سو نیو خوک بھی کھاؤ
تے پوجا کر وصلیبے کوڑے مسلم ہیں ہو سداؤ
فر سبھے جھگڑن کہن جو عیسے بیٹا رب دا ناہیں
تا ہیو اسدا فر کیہڑا ہویا آکھیا نبی تدا ہیں
جو ہیو دینال مشابہ بیٹا ہوندا شک نہ کوئی
بھی زندہ رب ہمیش نہ مرسی موت عیسی نوں ہوئی
انہاں آکھیا آہو عیسی مرسی فر حضرت ﷺ فرمایا
جو ہر شے دا رب ازق حافظ قائم دائم آیا
عیسی بھی انہاں صفتاں والا انہاں کہیا جو ناہیں
نبی کہیا رب سب کجھ جانے پردہ نہیں کداہیں
وچہ آسمان زمین جو چیزاں علم اللہ نوں آیا
اوہ عیسی بھی سب جانے مگر جو اللہ اوس جتایا
انہاں کہیا جو نہیں تا نبی کہیا جو رحم اندر مریم دے
جیوں چاہے رب صورت بدھی عیسی وچہ شکم دے
فر جنیاں جیونکر زناں جنن فر قوتوں پرورش پائی
فر کھاندا پیندا بول بچانے حاجت بشری آئی
تے اللہ پاک نہ کھاوے پیوے انہاں اہنا کیتا
اوہ بیٹا رب دا کویں ہویا فر انہاں جواب نہ دتا

ادا ایہہ حدیث وچ چھیاں کتاباں
ہے ایہہ مروی ابو مسعود انصاری تھیں
[illegible]
روایت کیتی بیہقی مظہری نے
[illegible]

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ الٓمّٓ اللّٰہُ لَاۤ اِلٰہَ اِلَّا ہُوَ الۡحَیُّ الۡقَیُّوۡمُ

شروع نال نام اللہ دے جو مہربان وڈی رحمت والا ہے اللہ نہیں کوئی لائق بندگی دی سوا اسدے جو زندہ قائم ہے

بنام خدائے بخشاینده مهربان ⁂ اللہ ہیچ معبود نیست بجز وے زنده تدبیر عالم کننده

اللہ اوہ جو اس بن دوجا ہور ناکہ نہ کوئی	اوہ زندہ نت ہمیشہ قائم سب جگ کھدا سوئی

نَزَّلَ عَلَیۡکَ الۡکِتٰبَ بِالۡحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَیۡنَ یَدَیۡہِ

اتاری اوپر تیرے کتاب نال سچ دے سچا کرنے والی واسطے اس چیز دے جو اگے اس تھیں ہے

فرود آورد بر تو کتاب را براستی باور دارنده آنچه پیش وے ست

اس نازل کیتی اپر تیرے ایہہ کتاب حقانی	جو سچا کرے کتاباں اگلیاں کل کلام ربانی

وَاَنۡزَلَ التَّوۡرٰىۃَ وَالۡاِنۡجِیۡلَ مِنۡ قَبۡلُ ہُدًی لِّلنَّاسِ

تے اتاری توریت تے انجیل اگے اس تھیں راہ نمائی واسطے لوکاں دے

وفرود آورده توریت وانجیل قبل ازین برائے راہ نمودن مردمان

تے بھیجی رب توریت انجیل بھی اگے ایس کتابوں	راہ وکھاون لوکاں کارن سدھا راہ صوابوں

وَاَنۡزَلَ الۡفُرۡقَانَ	تے اتاریا فرق کرنے والا درمیان حق تے باطل دے وفرود آورد معجزه را
تے بھیجیا فرق کننده جو حق باطل کنوں نکھیڑے	ایہہ معجزہ یا قرآن مراد جو جھگڑے کل نبیڑے

اِنَّ الَّذِیۡنَ کَفَرُوۡا بِاٰیٰتِ اللّٰہِ لَہُمۡ عَذَابٌ شَدِیۡدٌ

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوئے نال آیتاں اللہ دیاں نیں واسطے انہاں دے ہے سخت عذاب

البتہ کسانیکہ کافر شدند بآیہائے خدا برائے ایشان ست عذاب سخت

ٹھیک اوہ لوک جو کافر ہوئے نال آیات الٰہی	سخت عذاب انہاندی کارن بدلہ اس گمراہی

وَاللّٰهُ عَزِیْزٌ ذُو انْتِقَامٍ	تے اللہ غالب صاحب بدلہ لینے دا ہے
	وخدا غالب صاحب انتقام است
تے اللہ غالب سب پر قادر بدلہ لیون والا	اوہ بادشاہاں جباراں ہر تے غالب بتعالی

اِنَّ اللّٰهَ لَا یَخْفٰی عَلَیْهِ شَیْءٌ فِی الْاَرْضِ وَلَا فِی السَّمَآءِ

تحقیق اللہ تعالیٰ نہیں لکدی اپر اس دے کائی چیز وچہ زمین دے تے نا وچہ آسماناں دے

البتہ خدا تعالیٰ پوشیدہ نمیشود برو ے چیزے در زمین و نہ در آسمان

تحقیق اللہ نہیں چھپدی اس پر کائی چیز جہانوں	نہ وچہ زمین نہ وچہ آسمانے جانے سب عیانوں

هُوَ الَّذِیْ یُصَوِّرُكُمْ فِی الْاَرْحَامِ كَیْفَ یَشَآءُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِیْزُ الْحَكِیْمُ

اوہ اللہ اوہ ہے جو صورت بناندا ہے تساڈی وچہ رحماں دے جویں چاہندا ہے نہیں کوئی معبود سوا اس دے غالب حکمت والا

اوست کہ صورت می بندد شمارا در رحمہا چنانکہ خواہد نیست ہیچ معبود بجز وے غالب استوار کار است

اوہ صورت تساں کرے وچہ رحماں جاہے جویں تعالی	اس بن ہور الہ نہ کوئی غالب حکمت والا

هُوَ الَّذِیْٓ اَنْزَلَ عَلَیْكَ الْكِتٰبَ مِنْهُ اٰیٰتٌ مُّحْكَمٰتٌ هُنَّ اُمُّ الْكِتٰبِ

اوہ اللہ اوہ ہے جو اتاری اپر تیرے کتاب بعض اس تھیں آیتاں محکم ہین او راصل کتاب دا ہین

او آنست کہ فرود آورد بر تو کتاب را بعضے ازاں آیتہا واضح اند آنہا اصل کتاب اند

اوہ اللہ جس ہیں پر بھیجی ایہہ کتاب جیہا	کجھ اس تھیں آیتاں واضح ہین اوہ اصل کتاب جیہا
وَاُخَرُ مُتَشٰبِهٰتٌ	تے دوجیاں متشابہ ہیں وبعضے دیگر باہم مشتبہ اند
تے دوجیاں ہن متشابہ جو کئی معنے انہاں ہیندے محکم اوہ جس معنے ہکو شئے ہور نہ کوئی متشابہ حرف تہجی والے الفوں لام تے میموں	اوہ محکم نال موافق کیہن اہل علم دے کہندے جویں حل حرام احکام عملوں نسخ نہ جہناں ہوئی کاف تے ہا یا عین تے صادوں طا سینوں حامیوں

محکم اتے عمل کرے متشابہ حق سنجھانے	ایہناں مراد اللہ نوں سعلم ہووے نہ کوئی جانے

فَاَمَّا الَّذِیْنَ فِیْ قُلُوْبِهِمْ زَیْغٌ فَیَتَّبِعُوْنَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَآءَ الْفِتْنَةِ

فر اپر وہ لوگ جو وچہ دلاں انہاندیاں ندی کجی ہے پیروی کردے ہیں اس چیز دی جو متشابہ ہی تہیں واسطے چاہنے فتنہ دے

پس اما کسانیکہ در دلہائے ایشاں کجی است پیروی میکنند آنرا کہ مانند یکدیگر شدہ از آں کتاب برائے طلب فتنہ

طلب کرن گمراہی فتنہ شک شبہ دل وکدے	جنہاں دلاں وچہ کجی اوہی متشابہ کجھی لگدے

وَابْتِغَآءَ تَاْوِیْلِهٖ وَمَا یَعْلَمُ تَاْوِیْلَهٗۤ اِلَّا اللّٰهُ

تے واسطے ڈھونڈ ہنے مراد او سدی دے نے نہیں جاندا مراد اوس دی نوں سوا اللہ تعالیٰ دے

و برائے طلب مراد آں نمیداند مراد آں را مگر خدائے تعالیٰ

تے کوئی نہ جانے معنے سدا باجھوں ذات ربانی	تے طلب کرن متشابہ دی تفسیر مراد معانی
ہو پڑہی رسول اللہ نے مکمل ایہا ساری آیت	وچہ صحیح بخاری ہو رمعالم عائشہ کنوں روایت
اوہ زیغاں والے لوگ انہاں تہیں اوہ انہاں سنگے	فرمایا جے دیکھیں انہاں جو متشابہ وچہ لگے
گمراہی وچہ ڈالن ہاں سدہا راہ بھولاں	تسے کنوں مراد فرق یا شک شبہ جو پاون

وَالرّٰسِخُوْنَ فِی الْعِلْمِ یَقُوْلُوْنَ اٰمَنَّا بِهٖ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ رَبِّنَا

تے اوہ جو محکم قدم ہیں وچہ علم دے کہندے ہیں ایمان لیائے اساں نال اس دے ہر اک پاسوں رب ساڈے دی اوں ہے

و ثابت قدمان در علم میگویند ایمان آوردیم بایں متشابہ ہمہ از نزدیک پروردگار ما است

سب محکم نے متشابہ ساڈے رب دی پاسوں آئے	جنہاں محکم قدم علم وچہ آکھن اسیں ایمان لیائے
ثابت قدم جو علما اندر ایمان دوہاں تے رکھن	محکم اُبر عمل کرن متشابہ حق سمجھن

وَمَا یَذَّكَّرُ اِلَّآ اُولُوا الْاَلْبَابِ رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوْبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَیْتَنَا

تے نہیں نصیحت پکڑدے مگر صاحب عقلاں دے اے رب ساڈے نہ کج کر دلاں ساڈیاں پچھے اس تھیں جو ہدایت کیتی توں ساڈے نوں

و پند پذیر نمیشوند مگر خداوندان خردہا گویند اے پروردگار ما کج مکن دلہائے ما را بعد ازانکہ راہ نمودی ما را

تے نال قرآن نہ لین نصیحت گر وعقلاں والے ‏ ‏ تنہا کھن ایہ ربنا فہر دل جان خود راہ دیکھالے

وَهَبْ لَنَا مِنْ لَّدُنْكَ رَحْمَةً ۚ إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

تے دیہہ ساہنوں پاس اپنے تھیں رحمت تحقیق توں ایں دینے والا

وعطا کن ما را از نزد خود رحمت البتہ توئی عطا کنندہ

دے دیہہ توں ساہنوں اپنے پاسوں رحمت نعمت بھاری ‏ ‏ ہیں تحقیق توں دیون والا عاجز خلقت ساری

صحیح مسلم وچہ ابن عمر تھیں کہے جو نبی بتاوے ‏ ‏ جو بہر یک دل وچہ قبضے رب دے فیری جتول بھاوے

جسنوں چاہے ثابت رکھے جسنوں چاہے فیرے ‏ ‏ یا رب ثابت کر دل ساڈے ایہ دین ودھیرے

بھی لدی مثل جو پرکھ گو خود حضرت فرماوے ‏ ‏ اس فیرن واوں سدا ہاں مود ہا کرن قرار نہ پاوے

رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

اے رب ساڈے تحقیق توں کٹھا کرنیوالا آدمیاں نوں اس دن واسطے اسدے جو نہیں شک وچہ اسدے تحقیق اللہ نہیں خلاف کردا وعدہ

اے پروردگار ما البتہ توئی جمع کنندہ مردمان در آن روز کہ نیست ہیچ شک در آن البتہ خدا خلاف نمیکند وعدہ را

ربا ٹھیک توں جمع لوکاں نوں کرسیں جس دن شک نہ کوئی ‏ ‏ تحقیق اللہ نہیں کر دے خلاف جو وعدہ کردا سوئی

شاہ عبد القادر موضح اندر فائدے وچہ گیا یا ‏ ‏ بھی محی السنت بغوی وچہ معالم لکھ سنایا

جو زیغاں والے لوک یہودی یا اوہ فوج نصارے ‏ ‏ یا اہل نفاق یا بدعت والے باطل مذہب سارے

جویں حیی بیٹے کعب یہودی الفوں لام تے میموں ‏ ‏ اکثر سال ٹھہرائی مدت امت نبی کریموں

فر کلیاں سورتاں دے ہندسے کر دے جیہڑی آئے ‏ ‏ ایہ زیغاں والے تاویلاں ڈھونڈن اللہ جویں بتائی

یا فوج نصاریاں دے جو آئے جھگڑے نال نبی دے ‏ ‏ جو روح تے کلمہ اللہ ایسا ایہی حق عقیدے

آہو کہیا پیغمبر انہاں کہیا جو ایہ ساں کافی ‏ ‏ لینے بیٹا رب دا جانا اس تاویلوں صفائی

اللہ پاک کیتا رد انہاں ایہ آیات اتاری ‏ ‏ جو محکم تے متشابہ ہر ہر وچہ کلام ہماری

جو عقلاں علماں والے پکے صدق دہاں تے کیاں ‏ ‏ محکم اوپر عمل کرن متشابہ نگر نہ جاون

جے حکم نال موافق ہاوں کر تاویل بتاون ‏ ‏ نہیں تا سمجھ خدا نوں سونپن صدق ایمان لیاون

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَن تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُم مِّنَ اللَّهِ شَيْئًا

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوئے ہرگز نہ نفع کرگے انہاں نوں مال انہاں دے تے نہ اولاد انہاں دی اللہ تھیں کجھ

البتہ آنانکہ کافر شدند ہرگز کفایت نکند از ایشان مالہای ایشان ونہ فرزندان ایشان از عذاب خدا چیزیرا

ٹھیک اوہ لوک جو کافر ہوئے نفع نہ کرن تنہاں نوں	مال اولاد انہاں کجھ رب دی دفع نہ کرن بلاں نوں

وَأُولَٰئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ۝ كَدَأْبِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ

تے ایہ لوک اوہی بالن دوزخ دا ہین مانند حال لوکاں فرعون والیاں دی تے انہاں دی جو اگے انہاں تھیں آہے

وایشان ایشانند ہیزم دوزخ حال ایشان مانند حال آل فرعون است وآنانکہ پیش از ایشان بودند

تے اوہی لوک دوزخ دا بالن حال جویں کفاراں	دل فرعوناں تے جو تنہاں اگے گزرے لوک ہزاراں

كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ ۗ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ

جھٹلایا انہاں آیتاں ساڈیاں نوں پس پکڑیا انہاں نوں اللہ نے نال گناہاں انہاں دیاں دے تے اللہ سخت عذاب والا ہے

دروغ داشتند آیتہای ما را پس گرفت آنہارا خدا بگناہان ایشان وخدا سخت عقوبت کنندہ است

انہاں جھٹلایاں آیتاں ساڈیاں پکڑیا رب تنہاں نوں	نال گناہ تنہاں دے اللہ سخت عذاب انہاں نوں
یعنے مال اولاد کفار نہ رب دا قہر ہٹاوے	جویں عاد ثمود فرعون کفار نہ ہٹدا قہار توں

قُل لِّلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ ۚ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

کہہ واسطے انہاں دے جو کافر ہوئے جھب مغلوب ہو جاؤ گے تسیں تے اٹھائے جاؤ گے طرف دوزخ دی تے بری جگہ ہے

بگو یا محمد کافران را کہ مغلوب خواہید شد وبرانگیختہ خواہید شد بسوی دوزخ وبد جائے است آں

توں آکھ محمد کفاراں نوں جھب مغلوب ہو جاسو	تے دوزخ طرف اٹھائے جاسو منزی جا بکھیاں
یعنی یہود کفار دل اپنے شرک کے واسطے	جو جنگ بدر وچہ ماری پکو سے دوزخ جاسن والی
مکہ مراد ہے یعنے فتح بدر جد لڑ ٹھی	آکھن واللہ نبی اوہو لیخبر بڑی حبس دی

اس نوں فتح ہمیشہ ہوی کریے تاجدری	فرکیہا نہ گروہ ثانی ویکھو اس دی فتح دوباری
فر جنگ عدد وچ ہارجاں دکھی شک دلا نوچہ آئی	بدبختی تہناں غالب ہوئی مول اسلام نہ لیائی
جو نال اصحاباں عہد بدہا تہناں قول رکھی اٹھ دہائی	ستھ اسوار رکے وچ نال کفاراں پکیائی
جو نال محمد لڑے ایکا کرے ناس دنجایے	ایہ آیت آئی سبھے وددی مومن صدق لیائی

قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

تحقیق ہے واسطے تساڈے نشانی وچ دو گروہاں دے جو بھڑے ہک گروہ لڑدا سی وچ راہ اللہ دے

تحقیق ہست شمارا نشانی در آن گروہ کہ بہم آمدند یعنی روز بدر یک گروہ جنگ میکرد در راہ خدا

ہے ٹھیک تساں نوں عبرت وچ تہناں فرقیاں حق جو کرد	ہک فرقہ وچ راہ اللہ دے لڑدی روز بدر دے

وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُم مِّثْلَيْهِمْ رَأْيَ الْعَيْنِ

تے دوجا کافر ویکھدے انہاں نوں دونے آپ تھیں دیکھنا اکھیں دا

دگروہ دیگر کافر بود میدیدند مسلماناں آں کافران او دچند خود دیدن چشم

تے دوجا فرقہ کافر ویکھیں مومن انہاں دونے	نال اکھیں ایہ ترسے سونیاں کافر سو کرونے

وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَن يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ

تے اللہ قوت دیندا ہے نال مدد اپنی دے جسنوں چاہے تحقیق پاس اس دے البتہ نصیحت ہے واسطے صاحباں

و خدا قوت میدہد بنصرت خود ہر کرا خواہد البتہ در این قصہ پندیست خداوندان چشم را

رب قوت دیوی نال مدد خود جسنوں چاہے سو پائی	بیشک اس قصے وچ عبرت اکھیں والیاں تائیں

زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ

سوہنا کیتا گیا واسطے لوکاں دی پیار خواہشاں عورتاں تے فرزنداں تھیں تے خزانیاں جمع کیتیاں گیاں تھیں سونے تے

آراستہ کردہ شدہ برائے مردماں دوستی آرزوہائے نفس از زناں و فرزنداں و خزانہائے جمع ساختہ از زر و نقرہ

سوہا دن لوکاں پیار محبت خواہش نفسانوالی	زن فرزند خزانے بھارے سونے رو پیوں عالی

وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْاَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ۭ ذٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا

تے گھوڑیاں نشان دار کیتیاں ہویاں تھیں تے ڈنگراں نے کھیتی تھیں ایہ رخت زندگانی دنیا دی اہے

واسپان نشان مند ساختہ وچار پایاں وزراعت این است بہرہ　　بہرہ زندگانی دنیا

تے گھوڑیاں داغاں والے سوہنے ڈنگر کھیت گرامی	ایہ رخت متاع حیاتی دنیا فانی ہین تمامی

وَاللّٰهُ عِنْدَهٗ حُسْنُ الْمَاٰبِ ۝ قُلْ اَؤُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِّنْ ذٰلِكُمْ ۭ لِلَّذِيْنَ اتَّقَوْا

تے اللہ پاس اسکے ہے خوبی بازگشت دی کہہ کیا خبر دیواں میں تسانوں نال بہتر دی تھیں واسطے انہاں دے جو

وخدا نزدیک اوست نیک بازگشت گو اے محمد آیا خبر دہم شمارا بانچہ بہتر ست ازین برائے پرہیزگاران

تے پاس اللہ دے چنگیاں جائیں کہہ میں تساں تائیں	بہتر اس دنیا سا بوں متقیاں نوں تھانوں

عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنّٰتٌ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا

پاس رب انہاں دے وچ باغ ہین جو وگدیاں ہین تلے انہاں دے نہراں ہمیشہ رہنے والے وچ اوس دے

نزدیک پروردگار ایشان بوستانہاست میرود زیر آن جوئہا جاوید باشندگان در ان

مالک پاس تنہاندے باغ بہاراں اندر جاہیں	وگدیاں ہیٹھ انہاندے نہراں ہسن ہتھا ئیں

وَاَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَّرِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰهِ ۭ وَاللّٰهُ بَصِيْرٌۢ بِالْعِبَادِ ۝

تے عورتاں پاکیزہ تے رضا اللہ تعالی تھیں تے اللہ تعالی ویکھن والا ہے نال بندیاں دے

وزنان پاکیزہ وخوشنودی از خدا وخدا تعالی بیناست بابندگان

تے بیویاں پاک نہایت حاصل ہور رضا ربانی	تے اللہ ویکھن والا بندیاں ظاہر بھی پنہانی
سن وچ معالم ہور بخاری مسلم وچ لیائے	جو ابو سعید روایت کردا حضرت پیغمبر سائے
جنتیاں رب کہسی جو تسیں راضی ہوئے پائی ہیں	کہسن کیوں نہ ہوئے راضی دتیاں ایڈ عطائیں

عن ابی سعید الخدری رضی اللہ تعالی عنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان اللہ تبارک وتعالی یقول لاہل الجنۃ یا اہل الجنۃ فیقولون لبیک ربنا وسعدیک والخیر فی یدیک فیقول ہل رضیتم فیقولون وما لنا لا نرضی یا رب وقد اعطیتنا ما لم تعط احدا من خلقک فیقول الا اعطیکم افضل من ذلک فیقولون ای شیء افضل من ذلک فیقول احل علیکم رضوانی فلا اسخط علیکم بعدہ ابدا

قولہ تعالی الذین یقولون

رب کیسی ہور فضل دیواں کہیں اوہ شے کیہی		کہسی کدی نہ غصے ہووان نت رضا اجیہی

اَلَّذِیْنَ یَقُوْلُوْنَ رَبَّنَآ اِنَّنَآ اٰمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوْبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

اوہ لوک جو کہندے ہن اے رب ساڈے تحقیق اسیں ایمان لیائے بس معاف کر سانوں گناہ ساڈے تے بچا سانوں عذاب اگ دے تھیں

آنانکہ میگویند اے پروردگار ما البتہ ما ایمان آوردیم پس بیامرز مارا گناہان ما و نگہدار مارا از عذاب آتش

متقی اوہ جو آکھن یا رب اسیں ایمان لیائے		بس بخش اسانوں خطا اساڈی اتش انج نہ لائے

اَلصّٰبِرِیْنَ وَالصّٰدِقِیْنَ وَالْقٰنِتِیْنَ وَالْمُنْفِقِیْنَ وَالْمُسْتَغْفِرِیْنَ بِالْاَسْحَارِ

صبر کرنیوالے تے سچ بولنوالے تے فرمانبرداں تے خرچ کرنے والے تے بخشش منگنوالے نال سحور دقتاں دے

صبر کنندگاں و راست گویندگاں و فرمانبرداراں و خرچ کنندگان و آمرزش خواہندگان در سحرہا

جو صبر کرن تے سچ الاون بھی فرمان بردار		تے خرچن مال نیکی وچہ منگن بخشش وقت سحاری

شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهٗ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ

گواہی دتی اللہ نے جو نہیں کوئی لائق بندگی دے سوا اللہ دے تے فرشتیاں نے تے صاحبان علم والیاں نے قائم ہو کے نال عدل دے

گواہی داد خدا یعنے ظاہر کرد آنکہ نیست ہیچ معبود بجز او و گواہی دادند فرشتگان و عالمان قائم بعدل

رب آپ گواہی دے جو اس بن ہور الہ نہ کوئی		بھی ملک تے عالم دیون جو قائم نال عدل دے سوئی
سن شاہ ولی اللہ کیہا جو جھگڑا نال یہود نصاریٰ		رب ایتھوں شروع کیتا یاد رکھیں چوتھے تیک سپارے
سبھے انہاں دے رد کیتے تحریفاں گن گن کہیاں		واذ غدوت رکوع تائیں جھکیاں خبراں لیاں
دو حبر یہود مدینے آئے پاس نبی دے شاموں		کیہا شہادت وڈی کیہڑی بدی دس کلاموں
تد ایہ آیت وحی لیایا جبرائیل نبی سنائی		اوہ مسلم ہوئے سعالم ہور عباسی لکھیا بھائی

لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِیْزُ الْحَكِیْمُ ۝ اِنَّ الدِّیْنَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ

نہیں کوئی معبود سوا اس دے غالب صاحب حکمت دا ہے تحقیق دین نزدیک اللہ دے مسلمانی ہے

نیست ہیچ معبود بجز او غالب استوار کار است البتہ دین معتبر نزدیک خدا اسلام است

نہیں آ کوئی اس باجھوں غالب حکمت والا	ٹھا دین پسند اللہ نوں ہی اسلام نرالا

وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتٰبَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ

تے نہیں اختلاف کیتا انہاں لوکاں جو دتے گئے کتاب مگر پچھے اس دے جو آیا انہاں نوں علم واسطے سرکشی دے آپس وچہ

واختلاف نکردند یعنے در قبول اسلام اہل کتاب مگر بعد ازانکہ آمد بایشاں علم از روے سرکشی درمیان خود

نہ جھگڑا کیتا اہل کتاب جو قوم یہود نصارے	مگر اوں پچھے علم آئے تھیں کارن حسد ہتھیارے
یعنے صفت محمد والی پڑھ کر وچہ کتاباں	کارن حسد انکار نبوت کیتا انہاں خراباں

وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيٰتِ اللّٰهِ فَإِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

تے جو کوئی کافر ہویا نال آیتاں اللہ دیاں دے پس تحقیق اللہ شتاب حساب کرنے والا ہے

وہر کہ کافر باشد بآیتہاے خدا پس البتہ خدا زود تر حساب کنندہ است

تے جو کوئی کفر انکار لیاوے نال آیات الٰہی	پس تحقیق اللہ جب لیسی لیکھا ایس گمراہی

فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلّٰهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ

پس جیکر جھگڑا کرن نال تیرے پس کہہ فرمانبردار کیتا میں منہ اپنا واسطے اللہ دے تے اس نے جو تابع میرے ہے

پس اگر مکابرہ کنند با تو پس بگو منقاد ساختیم روے خود را برائے خدا وہر کہ پیروی من کرد نیز

جے تیرے نال اوہ جھگڑن کہہ توں میں اسلام لیایا	مونہ اپنا سن تابع ربدا خاص مطیع بنایا

وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتٰبَ وَالْأُمِّيّٖنَ ءَأَسْلَمْتُمْ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا

تے کہہ واسطے انہاں دے جو دتے گئے کتاب تے واسطے ان پڑھیاں دے بھلا اسلام لیائے نے تسیں
پس جیکر اسلام لیائے تاں ٹھیک ہدایت پا یا نے

وبگو بکسانیکہ دادہ شدند کتاب وبناخواندگان آیا اسلام آوردید پس اگر اسلام آوردند بتحقیق راہ یافتند

تے کہہ تُوں جِناں کتاباں پڑھیاں ہیں اَن پڑھیاں تائیں
اہل کتاب یہود نصاریٰ اَن پڑھ لوگ عرب دے

تُسیں مسلم ہوئے جو مسلم ہوون تاں پاون ہدایت رہیں
اہ صیغہ استفہام تے معنی امر اسلام ادب دے

وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا عَلَیْكَ الْبَلٰغُ ؕ وَاللّٰهُ بَصِیْرٌۢ بِالْعِبَادِ۠

تے جیکر منہ پھیرن اوس تھیں تاں سوائے اس دے نہیں جو اوپر تیرے پہنچا دینا ہے تے اللہ ویکھن والا ہے نال بندیاں دے

و اگر بگردانند پس جز این نیست کہ بر تو پیغام رسانیدن لازم ست و خدا تعالیٰ بینا ست بہ بندگاں

تے جو منہ پھیرن تاں بلازم ہے پیغام پہنچاون
تے اللہ ویکھن والا بندیاں جو ہن نیک کماون

اِنَّ الَّذِیْنَ یَكْفُرُوْنَ بِاٰیٰتِ اللّٰهِ وَ یَقْتُلُوْنَ النَّبِیّٖنَ بِغَیْرِ حَقٍّ ۙ

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوندے نال آیتاں اللہ دیاں دے تے قتل کردے پیغمبراں نوں سوائے حق دے

البتہ کسانیکہ کافر می شوند بآیتہائے خدا و می کشتند پیغامبران را ناحق

ٹھیک اوہ لوک جو کافر ہوون نال آیات الٰہی
تے قتل کرن پیغمبراں تائیں ناحق لوک تباہی

وَّ یَقْتُلُوْنَ الَّذِیْنَ یَاْمُرُوْنَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ ۙ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِیْمٍ

تے قتل کردے انہاں نوں جو امر کردے نال انصاف دے آدمیاں وچوں پس خبر دے انہاں نوں نال عذاب دردناک دے

و میکشند آنہا را کہ میفرمایند بعدل از مردمان پس خبر دہ ایشاں را بعذاب درد دہندہ

تے قتل کرن انہاں جو فرماون نال انصاف لوکاں تائیں
اس وچ عالم خبر نبی تھیں ابو عبیدہ بن جراح نا سنا دلیا یا
یا مارے اوہ جو نیکی دے منع کرے بریایاں
اسرائیلیاں ترینجے جا لی نبی اک دن مارے
فرلکھ سو باراں عابد انہاں جو امر کیتا بجلیایی

پس دے خبر انہاں نوں چاہے دکھ دی ربلا تھیں
جو سہہ تھیں سخت عذاب الیمی جس نبی نوں ٹاروکایا
فرایا آیت بھی تس اگلی پڑھ کے نبی سنایاں
ہک ساعت وچ اول ترن جے قتل کیتو سارے
تے بریوں وچ جا اوہ بھی کیتے اس دن آخر بھائی

اُولٰٓىٕكَ الَّذِیْنَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِی الدُّنْیَا وَ الْاٰخِرَةِ ؗ وَ مَا لَهُمْ مِّنْ نّٰصِرِیْنَ

ایہ لوک نابود ہو گئے عمل انہاں دے وچ دنیا تے آخرت دے تے نہیں واسطے انہاں دے کوئی مددگار

این گروہ آنہا اند کہ نابود شد عملہای ایشاں در دنیا و آخرت و نیست ایشاں را ہیچ یاری دہندہ

اتھاں لوکان عل نابود ہوئے وچہ دنیا عقبی ساری	تے ناکوئی مددگار او تھاندا خوار ہوئے ہتیارے

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ اُوْتُوْا نَصِيْبًا مِّنَ الْكِتٰبِ يُدْعَوْنَ اِلٰى كِتٰبِ اللّٰهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ

آیا نہیں ڈٹھا توں طرف انھاندی جو دتے گئے حصہ کتاب تھیں بلائے جاندے ہیں طرف کتاب اللہ دی تا حکم کرے وچہ انھاندے

آیا ندیدی بسوی آنہا نکہ دادہ شدند بہرہ از علم کتاب خواندہ میشوند سوی کتاب خدا تا حکم کند میان ایشاں

بھلا ڈٹھا نہیں توں طرف انھاں جنھاں حصہ لیا کتابوں	بولائے جاہن کتاب خدا ول تاکہ ہے حکم صوابوں

ثُمَّ يَتَوَلّٰى فَرِيْقٌ مِّنْهُمْ وَهُمْ مُّعْرِضُوْنَ ۝

فر منہ موڑدا ہے ہک فرقہ انھاں تھیں تے اوہ روگردانی کرنے والے ہیں

پس روے بگرداند گروہے　　از ایشاں　　اعراض کناں

فرکنڈ دیوے ہک ٹولی انھاں تھیں کر کے روگردانی	سن وچہ معالم ابن عباسوں عالم کہے زبانی
جو داخل ہوئے پیغمبر بکدن ایہہ جماعت یہوداں	اللہ طرف انھانوں سدیا کہیا انھاں مردوداں
جو کیا تو دین تاحضرت آکھیا ملت ابراہیمی	انھاں کہیا جو ابراہیم یہودی آ تا دین قدیمی
حضرت کہیا توریت لیاؤ منصف ساں نہائی	انھاں انکار توراتوں کیتا تد ایہ آیت آئی

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوْا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّآ اَيَّامًا مَّعْدُوْدٰتٍ

ایہ نال اس سبب دے ہے جو کہیا انھاں ہر گز نہ لگے گی سانوں اگ مگر دیہاڑے گنویں

ایں اعراض بسبب آن ہست کہ ایشاں گفتند ہر گز نرسد بما آتش مگر روزی چند شمردہ شدہ

ایہہ اس کارن اعراض جو کہن اساں ہر گز اگ نہ ساڑے	مگراں گنویں وچ جو چالی یا اوہ ست دیہاڑے

وَغَرَّهُمْ فِيْ دِيْنِهِمْ مَّا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ ۝

تے مغرور کیتا انھانوں وچہ دین انھاں دے اس چیز نے جو آہے جھوٹھ جوڑیندے

و فریفت ایشاں را در دین ایشاں آنچہ افترا میکردند

نبی کریم نے ... فارس تے روم دا ملک ... معالم ابن عباس ...

اتے مغرور انہاں نوں کیتا اندر دین اپنا دے		جھوٹھ طوفان جو اگلیاں جھوٹی گلاں وچ ملیاں سے

فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنٰهُمْ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيْهِ

پس کویں حال ہوسی جس وقت اکٹھا کیتا اساں انہاں نوں واسطے اس دن دے جو نہیں شک وچہ اس دے

پس چگونہ باشد حال وقتیکہ جمع کنیم ایشان را در روزیکہ ہیچ شک نیست در آن

پس کیا حال انہاندا جد اساں جمع کیتے اوہ سارے		وچہ اس روز جو شک نہ سو جیہڑے یعنے حشر دیہاڑے

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ۝

تے پورا دتا جاویگا ہر کسے نوں اوہ کجھ جو کمایوس تے اوہ ظلم نہ کیتے جاون گے

و تمام دادہ شود ہر کسے را جزا آنچہ عمل کردہ و ایشان ظلم کردہ نہ شوند

تے پورا دتا جاسی بدلہ جو ہر شخص کمایا		تے ظلم نہ کیتے جاسن ہرگز مشکل ویلا آیا

قُلِ اللّٰهُمَّ مٰلِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَآءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَآءُ

آکھ یا اللہ مالک ملک دے دیندا ہیں توں بادشاہی جس نوں چاہیں تے کھوہ لیندا ہیں بادشاہی جس تھیں چاہیں

بگو بار خدایا ای خداوند بادشاہی میدہی بادشاہی ہر کرا خواہی و باز میگیری بادشاہی از ہر کہ خواہی

کہہ یا رب خدایا مالک ملکاں دیویں توں بادشاہی		جنہوں چاہیں دیویں جس تھیں چاہیں لویں الٰہی

وَتُعِزُّ مَنْ تَشَآءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَآءُ ۭ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۭ اِنَّكَ عَلٰي كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ

تے عزت دیندا ہیں توں جسنوں چاہیں تے ذلیل کردا ہیں جسنوں چاہیں وچ ہتھ تیرے دے ہے بھلیائی تحقیق توں اوپر ہر چیز دے قادر ہے

و عزت میدہی ہر کرا خواہی و خوار میکنی ہر کرا خواہی بدست تو ہست نیکی البتہ تو بر ہمہ چیز توانائی

تے عزت دیویں جس چاہیں تے خوار کریں جس چاہیں		وچ ہتھ تیرے بھلیائی توہیں ہے تے قادر آہیں

تُوْلِجُ الَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُوْلِجُ النَّهَارَ فِي الَّيْلِ	داخل کردا ہیں رات نوں وچ دینہہ دے

تے داخل کرنا ہیں رات نوں وچ رات دے		در می آری شب را در روز و در می آری روز را در شب

توں داخل رات کریں وچ دن دے دن داخل وچ راتاں	دن تے رات جو چوویہ ساعت وده گھٹ ہوون ساتھاں
وچہ اسوں جیت برابر دونویں گھنٹے باراں باراں	پوہ وچہ دینہ نو گھنٹے راتاں پندراں وچہ شماراں
ہاڑ اندر دینہ پندراں گھنٹے رات نو گھنٹے تھیوے	ایہ قدرت نال اللہ دی وده گھٹ ہوون خیال کچھ ہووے

وَتُخْرِجُ الْحَیَّ مِنَ الْمَیِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَیِّتَ مِنَ الْحَیِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاۗءُ بِغَیْرِ حِسَابٍ

تے باہر لیاناہیں زندیوں مردے تھیں تے باہر لیاناہیں مردے نوں زندے تھیں تے روزی دیناہیں جسنوں چاہیں بیحساب

و بیروں می آری زنده را از مرده و بیروں می آری مرده را از زنده و روزی میدہی ہر کرا خواہی　بے شمار

توں باہر لیاویں زندہ مردیوں مردہ زندیوں لیاویں	تے روزی دیویں جسنوں چاہیں باجھ حساب پچاویں
مردیوں زندہ انڈیوں بچے منی تھیں کرے جیواناں	تے زندیوں مردہ مرغوں انڈا منی حیوان انساناں
بھی نیکاں نبیاں وچوں کافر فاسق باہر لیاوے	تے کافراں وچوں نیک پیغمبر قدرت رب وکھاوے

لَا یَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُوْنَ الْکٰفِرِیْنَ اَوْلِیَاۗءَ مِنْ دُوْنِ الْمُؤْمِنِیْنَ وَمَنْ یَّفْعَلْ ذٰلِکَ

نا پکڑن مومن کافراں نوں دوست سوائے مسلماناں دے تے جو کوئی کرے گا ایہ کم

باید کہ نگیرند مسلمانان کافران را دوست بجز مومنان و ہر کہ کند این کار را

فَلَیْسَ مِنَ اللّٰہِ فِیْ شَیْءٍ	پس نہیں اوہ تھیں وچہ کسے چیز دے
	پس نیست از خدا در چیزے
نہ مومن پکڑن کفاراں دوست باجھوں اہل ایماناں	جو ایہ کم کرے سو نہیں اللہ تھیں وچہ کسے رتبہ شاناں

اِلَّاۗ اَنْ تَتَّقُوْا مِنْھُمْ تُقٰىةً ۭ وَیُحَذِّرُکُمُ اللّٰہُ نَفْسَهٗ ۭ وَاِلَی اللّٰہِ الْمَصِیْرُ

مگر ایہ جو بچیا کرو انہاں تھیں بچیا کرنا تے ڈراندا ہے تسانوں اللہ ذات اپنی تھیں تے طرف اللہ دی ہے پھر جانا

مگر آنکہ و فع شر ایشاں کنید نوعے از حذر کردن و می ترساند شمارا خدا از خود و بسوئے خدا ست بازگشت

مگراں ایہو ڈروانہاں تھیں اپنا آپ بچاؤ	تے اللہ تساں ڈراوے آپوں طرف خدا سبہ جاؤ

قُلْ اِنْ تُخْفُوْا مَا فِیْ صُدُوْرِكُمْ اَوْ تُبْدُوْهُ یَعْلَمْهُ اللّٰهُ ط

کہہ جیکر چھپاؤ ایچیز نوں جو وچہ سینیاں تساڈیاں دے ہے یا ظاہر کرو اس نوں جاندا ہے اوس نوں اللہ

بگو اگر پنہان کنید آنچہ در سینہای شما ہست یا آشکارا کنید ش میداند او را خدای تعالی

کہہ جو تسیں چھپاؤ سینوں جو تساں وچہ دلاندے | یا ظاہر کرو اللہ سب جانے ویر پیار تہاندے

وَیَعْلَمُ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ ط وَاللّٰهُ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ه

تے جاندا ہے اوہ چیز جو وچہ اسماناں دے ہے تے جو کجھ وچہ زمین دے ہے تے اللہ اپر ہر شے دے قادر ہے

و میداند آنچہ در آسمانہا ست و آنچہ در زمین ست و خدا تعالی | بر ہمہ چیز توانا ہست

تے جانے جو کجھ وچہ آسماناں تے جو وچہ زمیناں | تے اللہ ہر شے اپر قادر مالک دانا بینا

یَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَیْرٍ مُّحْضَرًا وَّمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوْٓءٍ

جس دن پاویگا ہر شخص جو کجھ کیا سا نیکی تھیں حاضر تے جو کجھ کیتا بدی تھیں

آن روز کہ یابد ہر کس آنچہ کردہ است از نیکی حاضر کردہ شدہ و آنچہ کردہ از بدی

جس دن پاویگا ہر شخص جو کیتا کم بھلیائی | حاضر اپنے اگے ہوئے جو کجھ کیتا عمل برائی

تَوَدُّ لَوْ اَنَّ بَیْنَهَا وَبَیْنَهٗٓ اَمَدًۢا بَعِیْدًا ط وَیُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهٗ ط وَاللّٰهُ رَءُوْفٌۢ بِالْعِبَادِ ه

چاہیگا جو ہوندا درمیان اسدے تے درمیان اس بدی دے پینڈا دور تے ڈراندا ہے تساں نوں اللہ آپنے تھیں تے اللہ مہربان ہے نال بندیاں دے

دوست خواہد کہ کاش درمیان وی و درمیان آن بدی مسافتی دور بودی و می ترساند شما را خدا از خود و خدا مہربان است بہ بندگان

چاہے جو سزا اوس دے تے سنہ بدیاں پینڈا دوری | تے تساں ڈراوے اللہ آپوں مہربندیاں تے پوری

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِیْ یُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ وَیَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوْبَكُمْ ط وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ

کہہ جیکر ہو دوست رکھدے تسیں اللہ نوں تاں پیروی کرو میری دوست رکھے تساں نوں اللہ تے بخشے واسطے تساڈے اللہ بخشنہار مہربان ہے

بگوای محمد اگر شما دوست میدارید خدا را پس پیروی کنید مرا تا دوست دارد شما را خدا و بیامرزد گناہان شما و خدا آمرزگار است

ف ویعلم ما فی ... یعنی سینیاں دا جو کجھ ... (ہاشیہ، مشکل نال پڑھیا جاندا اے)

تواکھ محمد تینیں لکھدے دوست پاک خدا نوں ـ پس تابع ہو دیرے دوست رکھو رب تسانوں
تے بخشے تساں گناہ تساڈے اللہ بخشنہارا ـ رحم کرے ہے اوڑک مندیاں جو توبہ کرے گنہارا

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ ۖ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ

کہہ فرمانبرداری کرو اللہ تے رسول اپنے دی ہیں جیکر منہ پھیرو پس تحقیق اللہ نہیں دوست رکھدا کافراں نوں

بگو فرمانبرداری کنید خدا را و پیغمبر را پس اگر رو بگردانید پس البتہ خدا دوست ندارد کافراں را

کہہ فرمانبرداری کرو اللہ ہور نبے دی ـ تے جو منہ پھیر اللہ دوست نہ رکھے کفر پلیدی
ہک کہن ایہ آیت حق نصاریاں جہیڑے او دو بجرانی ـ ہک کہن جو اساں عبادت ہیسے کارن حب ربانی
ہک کہن جو مسجد وچہ حرام قریشی بت پوجیندے ـ بھی کہیا تسیں دین خلیل دیہوں الٹ کریندے
انہاں کہیا عبادت انہاں کراں اسیں کارن حب الٰہی ـ آکھے کرن اللہ دے سانوں تد ایہ آیت آئی
بس شرط محبت ربدی کارن بندی تابعداری ـ اس تھیں حب الٰہی حاصل ہوور رضا غفاری
تے مرضی ہے مرضی رب ہرگز نال قیاس نہ جاپے ـ جاں نال وسیلے نبیاں آکھاوے تداں سنجھاپے
جو آج رب سیدے نوں ثمرہ تابعداری آیا ـ اس تابعداری ما جہول لاف محبت جھوٹھ بنایا
جو دعویٰ کرے محبت ربدی چال خلاف بنیدی ـ صاف قرآن جھوٹھا دسے سنوں ہو وچہ ظہری دے

إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ

تحقیق اللہ چگ لیا آدم تے نوح نوں تے ٹبر ابراہیم دے نوں تے ٹبر عمران دے نوں اوپر جہاناں دے

البتہ خدا تعالیٰ برگزید آدم را و نوح را و کسان ابراہیم را و کسان عمران را بر جہانیان

ٹھیک اللہ چگ لیا آدم درنوح نوں اپر جہانے ـ بھی آل عیال خلیل اللہ دی آل انہویں عمرانے
آل خلیل ہے سمعیل اسحاق سے تے اسرائیلی ـ نبی محمد سمعیلی ایہ بھی آل خلیلے
آل عمران ہارون تے موسیٰ ایہ عمران اگیرے ـ بھی مریم عیسے آل عمران ایہ دوہ بہت پچھیرے

دوہاں سنہ اٹھاراں صدیاں وچہ عالم لیا یا
ابراہیم نے دے اسنہ سال ہزار ربتایا

ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

اولاد ہوکے بعض انہاں دا بعض تھیں تے اللہ سننے وال جاننے والا ہے

درحالیکہ اولاد بودند بعض ایشان پیدا شدہ از بعضے وخدا شنوا دانا ست

پس اولاد ایہ اک دوجے تھیں اللہ سنے تے جانے	ذریت اولاد ایہی ہو ر دادا باپ پچھانے

إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي

جد کہیا عورت عمران دی نے اے رب میرے تحقیق میں نذر کیتا واسطے تیرے جو کجھ وچ پیٹ میرے ہے

انگاہ کہ گفت زن عمران اے پروردگار من البتہ من نذر کردم برائے تو آنچہ در شکم من ہست

جد آکھیا عورت عمران نے دی یارب نذر میں کیتا	تیرے سکارن جو کجھ اندر شکم میرے ہے لیتا

مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

آزاد کرکے پس قبول کر میں تھیں تحقیق توں ہیں سننے والا جاننے والا

آزاد کردہ یعنے از خدمت والدین معاف داشتہ پس قبول کن از من البتہ توئی شنوا دانا

کر آزاد میں خدمت اپنیوں خادم تدہ بنایا	پس کریں قبول دعا میں تیں تھیں توں سنہوتی جانی ٹہیک خدایا
اس عورت دا نام حنہ تے فاقود دی بیٹی آہی	ایہ مانو مریم دی خصم سدا ماتاں دا اہیا ساہی
وچ اس امت دستور جو با پیو پتر آزاد کریندے	نذر اللہ دی کر دے آپ ذکم انہاں تہیں لیندے
ساری عمر او مسجد رہندے خدمت مسجد کردے	دینہ تے رات عبادت رہندی مجھوں حیتا نہ دہردے
پر دھی آزاد نہ کردا کوئی حیض زناں نوں آوے	حنہ حمل نذر کر بیٹھی جمع جو بیٹا جاوے
جاں بی بی مریم بیٹی جمی حنہ ہوئی حیرانی	جو ہن کہیا گراں تا رب اگے فر عذر کیتا پشیمانی

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللّٰهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعَتْ

پس جد جنیوس اسنوں آکھیوس اے رب میرے البتہ میں جنی ایہ بیٹی تے اللہ خوب جانن والا ہے نال اس چیز دی جو جنی اوہ

پس چوں بزاد دختر را گفت اے پروردگار من البتہ زادم این دختر وخدا دانا تر ست بانچہ وے بزاد

ف ذریت مشتق ہے ذر تھیں جو کیڑی نوں کہندے کو بہت نسبت
دی بجہ اس واسطے جو اولاد آدم علیہ السلام دی نکالی گئی پشت اوس دی
وچوں مانند کیڑیاں دی ... نسبت
ذریت تھیں جیہڑیاں ... کہیا جاندا ہے اولاد نوں
ذریت اس واسطے جو پیدا ہوئی

لطائف القرآن

پیو دادے تھیں اتے پیو دادا ...
نوں ذریت کہیا جاندا ہے اک ...
واسطے جو پیدا ہوئی جیہڑے اولاد
انہاں دی نسل تھیں ...
... اتے اوہ ...
حنہ دختر ...

وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثٰى	بے نہیں نر مانند مادہ مادے
	ونیست فرزند نر مانند دختر
جاں بیٹی جنی نا آکھیوس یا رب ہیں ایہ بیٹی جائی	تے اللہ خوب جانے جو جنیوس مردنہ دائمک لوگائی

وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيمِ

تحقیق میں نام رکھیا اوسدا مریم تحقیق میں پناہ وچہ کیتا اسنوں نال پناہ تیری دی اولاد اسدی نوں شیطان مردود تھیں

والبتہ من نام کردم اورا مریم والبتہ من در پناہ تو میکنم آن را و اولاد آن را از شیطان رانده شده

تے ٹھیک میں نام رکھیا اس مریم تدہ پناہ میں چاہاں	اسنوں تے اولاد اوسدی نوں رکھیں نت پناہاں
اوں شیطان جو سٹیا دھروا مار شہاب چلایا	مریم معنے عابد خادم وچہ معالم لیایا

فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا

پس قبول کیتا اسنوں رب اوسدے نے نال قبول لئے سوہنے دے تے پالیا اوسنوں پالنا سوہنا تے کافل بنایا اسدا کیتا

پس قبول کرد مریم را پروردگار او بقبول نیک و بالیده ساخت او را بالیدن نیک و خبر گیر او ساخت زکریا را

پس مقبول کیتا رب اسنوں نال قبول سوہنے دے	تے پالیا خوب اگایا اسنوں سونپی زکریا بندے
زکریا دے گھر ماسی اسدی نام ایشاع ایہا آئی	قافور دی بیٹی جیہے دی ماں مریم پروش پائی
سن وچہ معالم کہیا جو حنہ جاں مریم اس جائی	کپڑے وچہ لپیٹ لئی فر مسجد طرف لے آئی
اولاد ہارون نبی دی عالم وڈے اوس زمانے	مسجد اقصیٰ دی اوہ خدمت کردا مرد ربانے
پاس تنہاں لے گئی مریم قول کہیا ایہ تد سنبھالو	اوہ ہر اک کہن میں کھساں اسنوں دو جچہ کہ سنبھالو
زکریا میں سب تھیں اولے میں گھر اسدی ماسی	ایہنوں سونپو پاس خالہ دے جینگی پرورش پاسی
دوجے کہن جو ماسی تھیں فر بہتر ماں نوں ایہا آئی	گئے پانی تے قرعہ ڈالن اوڑک بات ٹھرائی
اسطرح شخص اوہ آپے رکھیگا پر نہ سدھائے	جو ہر یک قلم لیا اپنی اندر نہر دگائے

جیہدی قلم نہ رڑ ہے نہ ڈبے کھلی رہے وچہ پانی
سوئی پرورش مریم کرسی ایہ گل سمجھاں بجانی

زکریا دی فر قلم نہ ڈبی پانی اوپر کھلوئی	ہک آکھن الٹی وہن چلی اوہ سہوں جاری ہوئی
زکریا سبھ تھیں افضل آہا سب پر اس سرداری	اس دوہ جھگڑا ون کارن جائی آندی نیک پیاری
جاں بالغ ہوئی اس کارن حجرہ مسجد وچ بنایا	پوڑی باہجھ نہ چڑھیا جاوے بوہا اچا لایا
زکریا باجھوں ہرگز کوئی مریم پاس نہ جاوے	ہر دن کھانا پینا روغن زکریا خود پہنچاوے

كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا ۖ قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّىٰ لَكِ هَٰذَا

ہر واری جد داخل ہوندا اوس دے زکریا وچ محراب دے پاندا پاس اوس دے روزی کہندا اے مریم کتھوں ہے واسطے تیرے ایہہ

ہر گاہ در آمدے بر مریم زکریا در محراب یعنی آں حجرہ یافتے نزد او روزی را گفت اے مریم از کجا ست ترا ایں روزی

جاں داخل ہوندا آسے زکریا حجرے روزی پاوے	آکھے اے مریم ایہ کتھوں روزی تینوں آوے
ست دروازے قفل کرے سبھ کنجیاں رکھے آپے	جاں کھولے آپ تاں میوے دیکھے تدی تعجب جاپے
مریم پاس کدے تے میوے رزق جو مریم کھاوے	سیالے دے میوے ہاڑ نے ہاڑ دے وچ سیالے پاوے

قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ۖ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

کہیا مریم ایہہ پاس اللہ دے تھیں ہے تحقیق اللہ روزی دیندا ہے جس نوں چاہے سوا لیکھے دے

گفت مریم ایں از نزدیک خدا است البتہ خدا روزی　　مید ہد ہر کہ را خواہد　　بے شمار

کہے ایہ پاس اللہ دیوں آوے رزق جناب	ٹھیک اللہ جس چاہے دیوے روزی باجھ حساب
زکریا پس بیٹا ناہو بھائی بھتیجا کوئی	عورت بنی ہو یا خود بڈھا اس دل اولاد نہ ہوئی
جاں ہوئی اوس کو ویکھے قدرت عجب دسیائی	تاں بڈھیاں بھی اولاد منگی اس دل اندر آئی

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ ۖ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً

اس وقت پکارا زکریا نے رب اپنے نوں کہیا اے رب میرے بخش میں نوں پاس اپنے تھیں　　اولاد پاک

از الوقت بخواند زکریا پروردگار خود را گفت اے پروردگار من بدہ مرا از نزد خود　　نسل پاک

اس وقت پکاریا زکریے رب نوں آکھیا یا رب میرے
دیہ مینوں یا رب اپنیوں بیٹا پاک نے نیک چنگیرے

إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ

تحقیق توں ہیں سننے والا دعا دا پس پکاریا اسنوں فرشتیاں نے تے اوہ کھلا نماز پڑھدا سی وچ محراب دے

البتہ توئی شنوندہ دعا پس ندا کرد او را فرشتگاں و او استادہ بود نماز میکرد در عبادت گاہ

توں سنیں دعا فرسدیا اسنوں رب دے ولوں فرشتے
اوہ کھلا نماز پڑھے وچہ مسجد داہ دا اینک سنتے

أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَىٰ مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا

جو تحقیق اللہ خوشخبری دیندا ہے تینوں نال یحییٰ دے سچا کرنے والا کلمے نوں اللہ تھیں تے سردار تے بندہ رکھنے والا عورتاں تھیں

کہ البتہ خدا بشارت میدہد ترا بہ یحییٰ باور دارندہ بہ سخنے از خدا و سردار و بے رغبت از زن

جو بیشک اللہ خوشخبری دیندا تینوں یحییٰ والی
ایہ کلمہ رب تھیں عیسیٰ ہے جس یحییٰ صدق لیایا
حصور اوہ ہر دو جو کر سے نہ عورت نیڑی زناں نجاوے

ہن والا کلمہ رب تھیں سید زن تھیں خالی
یا کہن مراد کتاب الٰہی یحییٰ ہن سد پایا
ایہ شرع محمد وچ نہ قربت اگے قربت سہادی

وَنَبِيًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ قَالَ رَبِّ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ

تے پیغمبر نیکاں تھیں کہیا زکریے نے اے رب میرے کس طرح ہوویگا واسطے میرے بالا تے تحقیق پہنچیا مینوں بڈھیپا

و پیغمبرے از نیکوکاراں گفت اے پروردگار من چگونہ باشد مرا فرزند و رسیدہ است مرا کلاں سالی

تے نبی ہوسی اوہ نیکاں تھیں زکریے کہیا خدایا
جو کیونکر ہوسی بیٹا مینوں پیری وچہ میں آیا

وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَٰلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

تے عورت میری کنجھ ہے فرمایا ایسے طرح
اللہ کردا ہے جو کجھ چاہے

و زن من نازایندہ است گفت ہمچنیں خدا میکند آنچہ میخواہد

تے عورت میری کنجھ اہی پاس کدی نہ بچے جاوے
ایہ زکریے سوال جو کیتا سنکر وعدہ رب تعالے

کہیا فرشتے اینویں اللہ کردا جو کجھ چاہے
اس دم عدی اندر شک نہ ہرگز اسدا وجہ نرالا

اس نشک کیفیت اندر کیتا وعدی وچہ بھولے — جو عورت سنی جوان ہیں کرسان یا کسی ہورت سولے
ہور عورت تھیں بیٹا ہووی یا اس حالت پیری — حکم ہویا اس حال ہی کرسان وہ ور تیری دلگیری

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِّيْٓ اٰيَةً ؕ قَالَ اٰيَتُكَ اَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلٰثَةَ اَيَّامٍ اِلَّا رَمْزًا ؕ

کہیا اے رب بنا گرواسطے میری نشانی فرمایا نشانی تیری ایہہ ہے جو نہ کلام کریگا لوکاں نوں ترے دن مگر اشارت

گفت اے پروردگار من مقرر کن برای من نشانی گفت نشان تو آن است کہ سخن نتوانی گفت با مردمان سہ

زکریے کہیا جو یا رب کرتوں میںنوں کجھ نشانی — جس تھیں معلم وقت حملہ اشکراں رحمانی
کہیا نشانی تیری ایہہ جو بند کلا سوں ہوسیں — بول نہ سکیں لوکاں ترے دن مگر اشارت کرسیں
جاں حمل ہویا ترے دن ایہہ حالت زکریے اتے آئی — عمر اونہاں سو سال یکی کم دو کم زال دی سائی

وَاذْكُرْ رَّبَّكَ كَثِيْرًا وَّسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْاِبْكَارِ

تے یاد کر رب اپنے نوں بہت تے تسبیح کر نال شام دے تے سویرے

و یاد کن پروردگار خود را بسیار و تسبیح کن بشام و صباح

تے یاد کریں رب اپنے تائیں بہتات مدامی — تے کر تسبیحاں شام صبح نوں شکرانہ انعامی

وَاِذْ قَالَتِ الْمَلٰٓئِكَةُ يٰمَرْيَمُ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰىكِ وَطَهَّرَكِ وَ
اصْطَفٰىكِ عَلٰى نِسَآءِ الْعٰلَمِيْنَ

تے جس وقت کہیا فرشتیاں اے مریم تحقیق اللہ نے چگ لیا تینوں تے پاک کیتا تینوں تے برگزیدہ
کیتا تینوں اوپر عورتاں جہاناں دیاں دے

و انگاہ کہ گفتند فرشتگان اے مریم البتہ خدا برگزید ترا و پاک ساخت ترا و برگزید ترا از زنان جہان

حد کہیا فرشتیاں اے مریم رب چگیا تدہ خدائے — تے پاک کیتا تے چگیا تینوں ایہہ زناں جہانے
زناں مراد جو اس زمانے یا کل عالم ساری — وچہ اس بابت جو باجہ خصم تن بیٹا ہویا پیارے
ملائکہ لفظ جمع دا ہے اتھے قائل جبرائیلوں — جو اوہ سردار ہزاراں اسدے تابع فرق نہیلوں

يٰمَرْيَمُ اقْنُتِىْ لِرَبِّكِ وَاسْجُدِىْ وَارْكَعِىْ مَعَ الرّٰكِعِيْنَ

اے مریم فرمانبردار ہو واسطے رب اپنے دے تے سجدہ کرتے رکوع کر نال رکوع کرنیوالیاں دے

ای مریم فرمانبرداری کن پروردگار خود را و سجدہ کن و رکوع کن با رکوع کنندگاں

اے مریم کر فرماں داری مالک اپنے تائیں	تے سجدہ ہور رکوع نمازاں جھلدیاں نال الیائیں
قنوت اہی فرمانبرداری ہور قیام درازی	ایہ دو دیں معنی ایتھے لگدے سمجھن نیک نمازی
ایہ حکم ہویا تا مریم لماں بہت قیام کریندی	پیراں اپر سوج پئی گدی تا بھی جاری تھیندی

ذٰلِكَ مِنْ اَنْۢبَآءِ الْغَيْبِ نُوْحِيْهِ اِلَيْكَ ۭ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يُلْقُوْنَ اَقْلَامَھُمْ

ایہ خبراں غیب دیاں تھیں ہے وحی کردیہاں اسنوں طرف تیری نہیں آہا توں پاس انہاندے جد الدے آہے کلماں اپنیاں

این از خبرہای غیب است وحی کردیم آنرا بسوی تو و نبودی تو نزدیک آن قوم چوں می انداختند قلمہای خود را

ایہ خبراں غیب تھیں اسیں محمدؐ وحی تیرے ول کردے	تو نہیں سیں پاس تہناں جد اوہ الیاں قلماں وچہ نہر دے

اَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ ۠ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يَخْتَصِمُوْنَ

جو کیہڑا کارسازی کرے مریم دی تے نا آہا توں پاس انہاندے جد جھگڑا کیستو نے

تا کدام کس از ایشاں خبرگیر مریم باشد و نبودی نزد ایشاں آنگاہ کہ باہم گفتگو میکردند

تا کیہڑا کرے انہاں تھیں پرورش اس بی بی مریم دی	تے نہیں سیں پاس تہناں جد جھگڑے وچہ تدبیر اس کم دی

اِذْ قَالَتِ الْمَلٰۗىِٕكَةُ يٰمَرْيَمُ اِنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِّنْهُ ڰ اسْمُهُ الْمَسِيْحُ

جس وقت کہیا فرشتیاں تے اے مریم تحقیق اللہ خوشخبری دیندا ہے تینوں نال کلمے دے اپنی طرفوں

جو نام اوسدا مسیحؑ ہے

آنگاہ کہ گفتند فرشتگان اے مریم البتہ خدا بشارت میدہد ترا بفیضی از جانب خود کہ نام او مسیح

جد کہیا فرشتیاں اے مریم تحقیق اللہ کہہ دیوے	خوشخبری ہک فیض اپنے دی نام مسیح ابن مریم دی

عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

عیسے بیٹا مریم دا ہے رودار وچہ دنیا تے آخرت دے تے نزدیک کیتیاں ہویاں درگاہ دیاں تھیں

عیسے پسر مریم ست باآبرو در دنیا و آخرت و از مقربان حق باشد

عیسے بیٹا مریم دا آبرو لے عزت والا	وچہ دنیا عقبے قرب والیاں تھیں وچہ درگاہ معلا

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ

تے کلام کرے گا نال لوکاں دے وچ پنگھوڑے دے تے وقت پیری دے تے نیکاں تھیں ہووے گا

وسخن گوید با مردمان در گہوارہ و وقت پیری و از شائستگان باشد

تے گلاں لوکاں نال کریسی وچہ پنگھوڑے بچہ کہل کہولت عمر دو موئی والی سیاہ کجہ بگے	تے وقت نبوت قوت گلاں اتے نیکاں تہیں بھیا ایہ قصہ سارا ذکر ہوسی وچہ سورت مریم اگے

قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَٰلِكِ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ

کہیا اے رب میرے کیونکر ہووے گا واسطے میرے فرزند تے نہیں ہتھ لایا مینوں آدمی نے فرمایا ایسے طرح کردا ہے اللہ جو کجہ چاہندا ہے

گفت اے پروردگار من چگونہ شود مرا فرزند و دست نرسانیدہ بمن ہیچ آدمی فرمود ہمچنین پیدا میکند

کہیا یارب کیونکر ہوسی مینوں بچہ نہیں ہتھ مرد نے لایا	فرمایا اینویں رب آپ جو چاہے جس اوپایا

إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ

جس وقت مقدر کردا ہے کسی کم نوں پس سوا اس دے نہیں جو کہندا ہے اس نوں ہو جا پس ہو جاندا ہے

وچوں مقرر میکند کارے پس جز این نیست کہ مے گوید او را بشو پس مے شود

جدوں ارادہ کرے کہے تس ہو جا پس ہو جاوے	جو چاہے بابا سبب اوپاوے چاہے بے سبب اپاوے

وَيُعَلِّمُهُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرٰىةَ وَالْاِنْجِيْلَ

تے سکھاویگا اوسنوں لکھنا تے سمجھ دینی تے توریت تے انجیل

بیاموزد او را کتاب و دانش و توریت و انجیل

تے رب سکھاوے اُسنوں لکھنا دینی علم پڑھاوے | ہور توریت انجیل کتاباں سنوں سکھاوے

وَرَسُوْلًا اِلٰى بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ اَنِّيْ قَدْ جِئْتُكُمْ بِاٰيَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ

تے کریگا اوسنوں رسول طرف بنی اسرائیل دی جو بیشک تحقیق آیا پاس تساڈے نال نشانی دے رب تساڈے تھیں

و گرداند او را پیغمبر بسوی بنی اسرائیل باین دعوی کہ البتہ آوردہ ام پیش شما نشانہ از پروردگار شما

تے کرے پیغمبر اسرائیلیاں طرف تا جا فرماوے | میں آیا ٹھیک تساڈے ربھیں معجزہ آکھ سناوے

اَنِّيْٓ اَخْلُقُ لَكُمْ مِّنَ الطِّيْنِ كَهَيْـَٔةِ الطَّيْرِ فَاَنْفُخُ فِيْهِ فَيَكُوْنُ طَيْرًۢا بِاِذْنِ اللّٰهِ

ایہ جو بناواں میں واسطے تساڈے چکڑ تھیں وانگ صورت پنکھی دی فر پھونکاں وچ اوسدے ہو جاوے پنکھی نال حکم اللہ دے

آنکہ میسازم برائے شما از گل مانند شکل پرندہ پس دم بزنم در وے پس میباشد پرندہ بحکم خدا

میں ٹھیک تساڈے کارن گل تھیں صورت کراں پرندے
شبہ پرندے دی شکل بناوے ویکھن لوک اوڈاوے | فر پھوکاں اس وچ تصویر پنکھی بنے نال اذن دے
جاں نظر لوکاں تھیں غائب ہووے ڈگ پوے مرجاوے

وَاُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ وَاُحْيِ الْمَوْتٰى بِاِذْنِ اللّٰهِ

تے چنگا کرناہاں انھے جماندروے کوڑھے نوں تے جوالداں مویاں نوں نال حکم اللہ دے

و بہ میسازم کور مادر زاد را و ابرص را و زندہ میسکنم مردگان را بحکم خدا

تے چنگا کراں جماندرو تے نالے کوڑھ ونجائیں
اک اک دینہ پنجاہ ہزار بیمار عیسیٰ ول آوے
کرے علاج اوہ نال دعا دے اپر شرط ایمانے | تے زندہ کراں مویاں نوں حکم خدا تھیں نال دعائیں
جس جلدی فوت آپ آون اوہ نہیں تا عیسیٰ جاوے
جاں صحت پاوے مومن ہووے دی لکھیا نبوی دانے

بھی روح مطالم ... ... پچھ جاوے　　ہاسا عاذر نام جو یار عیسیٰ ہک ابن عجوز سدائے
تے بھی بیٹی عاشر دی ایہہ نندی رہے تراے　　انہاں تریہاں کنوں اولاد نہیں فراق ولدسدا
چوتھا نوح نبی دا بیٹا سام اس نام ایہائی　　زندہ کیتا وال جتّے تس بیٹے پچھیا بھائی
وچہ اوس زمانے وال انہیں جیکوں لگے تیرے　　اس آکھیا خوف قیامت کیتی وال اجیہیں میرے
فر عیسے آکھیا مر اس آکھیا مینوں دکھ نہ آوے　　عیسے دعا کیتی بن دکھوں مینوں رب لیجاوے
طب رواج آہا ند غالب چرچا بہت طبیباں　　اس معجزہ بھی اس جنہوں ملیا عاجز کری نجیباں
تے موسیٰ وقت رواج سحر اس معجزہ بھی اس جنہوں　　محمد وقت بلاغت چرچا ہور شجاعت انہوں
معجزہ اوس قرآن جو عاجز کل بلاغت والے　　بھی تیغ بہادر کم لشکر جگاں دی جگ گالے

وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

تے خبر دیناہاں نال اس چیز دی جو کھاندے ہوتے جو ذخیرہ رکھدے ہو وچہ گھراں اپنیاں دی تحقیق وچہ اس دے البتہ نشانی ہے واسطے تساں دے

وخبر میدہم شمارا بانچہ میخورید و آنچہ ذخیرہ می کنید در خانہائے خود البتہ در ایں کار نشانیست شمارا اگر باور کنندگانید

تے خبر کراں تساں جو تسیں کھاؤ جیہڑا کھوو جیہ گھر دے　　اسو وچہ نشانی ٹھیک تساں نوں جے تسیں باور کردے
اوہ دسے شخص جیہڑا تیں کھاداہی جو دینہ نوں کھاوے　　بھی جو رات اگلی نوں رکھیا سبہ کجھ انہاں بتاوے

وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَلِأُحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ

تے سچا کرنیوالا واسطے اس چیز دے جو اگے میرے ہے توریت تھیں تے تاں حلال کراں واسطے تساں دے بعض اوہ چیز جو حرام کیتی گئی

و آمدہ ام باور دارندہ آنچہ پیش از من ہست از توریت آمدہ ام تا حلال گردانم برائے شما بعض آنچہ حرام کردہ شد بر شما

تے باور کراں جو میں تھیں اگے آیا علم توراتے　　تے کراں حلال اساں نوں بعض جو ہویا حرام تساں تے
جو بعض حیوان حرام تساں ہور چربی اکل حیواناں　　بھی مچھیں وار شکار حرام حلال تساں گرداناں

وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ

تے لیایا میں تساں نوں معجزہ رب تساڈے تھیں پس ڈرو اللہ تھیں تے آکھے لگو میرے

و آوردہ ام نزد شما نشانہ از پروردگار شما پس بترسید از خدا　　و فرمانبرداری کنید مرا

تے لیایا میں تساں پاس ایہ معجزہ رب تساڈے پاسوں	پس ڈرو اللہ تھیں میرا آکھیا منوں با اخلاصوں

اِنَّ اللّٰهَ رَبِّیْ وَ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوْهُ ؕ هٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِیْمٌ۝

تحقیق اللہ تعالی رب میرا اتے رب تساڈا ہے پس بندگی کرو اوس دی ایہ راہ سدھا ہے

البتہ خدائے تعالی پروردگار من ست و پروردگار شما ست پس پرستش او کنید این ست راہ راست

تحقیق اللہ رب میرا تے رب تساں بھی اوہ تعالے
ایتھوں تیک بیان بشارت جو مریم نوں آئی
تا دین اپنے دل اسدیا عیسے سب انکار لیائے
فرماں تیر ل سیر کرنیدے ہک شہر وچ آئے
ہک دن ہو غمناک ہویا اوہ مریم حال سنایا
جو اس شہر وچ حاکم ظالم بہت تعدی کردا
کھانا خوب تے خمر بھی لیندا اوریاں نال اساتھیں
اج واری ساڈی ہے تے گھر وچ دولت وافر نا ہیں
مریم آکھیا عیسے نوں کر ایتھاں حق دعائیں
مانو کھیا دعا کر جو ایتھاں کیتی ساڈے نال بھلیائی
اس پھر یاں دعا کیتی فر عیسے ہو گئے مٹ شرابوں
جاں حاکم کھانا کھادا پیتا اوہ شراب عجیبا
اس مرد بہانے کیتے اور کی ولیاں سچ بتایا
تا عیسے نوں سد آکھیا حاکم بیٹا میرا پیارا
عیسے کہیا جے زندہ ہویا تا ہوسی شر ود ہیرا
عیسے دعا کیتی اوہ جیویا رعیت نظر جاں آیا
جو ساری عمر اس حاکم ساتوں لٹیا ظلم کمایا
ہن بیٹا زندہ حاکم بنسی ظلم کرے ہون جیکے

پس کرو عبادت اسدی ایہ راہ سدھا جنت والا
جاں عیسی وڈا ہویا تا بھیجیا طرف بنی اسرائیل
عیسی نوں سن مریم وطنوں باہر کڈھ سدھائے
ہک مرد احسان مروت کر کے اپنے سنگ لائے
مریم زن اس دی تھیں کہیا اس احوال سنایا
ہر ہک تھیں اوہ کھانا لیندا اپنا بھی لشکر دا
جو کوئی سستی کرے نہ دیوے ڈاڈھا عذاب تھیں
مریم کہیا جو نا غم کر ہو دیسی رب بنا ہیں
عیسے کہیا جے کراں تا ہوسی اور کی شر بلائیں
عیسے کہیا جو مٹ نے دیگاں پانی تھیں بھر جائی
تے دیگاں گوشت تسوا ہویا پچیا مرد غدا نول
پچھیوس ایہ توں کتھوں آندا عجب شراب تے مویا
جو ہک مقبول دعا کیتی رب پانیوں خمر بنایا
مر گیا ہک دعا کر اللہ زندہ کرے آشکارا
حاکم آکھیا خوف نہیں کر زندہ بیٹا میرا
لے ہتھیار لڑن سبا اٹھے شر فساد ... پایا
اس بیٹا مویا اوہ مرن چلیا اساں جا تا رب گوایا
مریم عیسے اوتھوں نٹھے سٹے فساد اوہیے

راہ وچہ ملے شکار مچھی دا کردے لوک حواری
عیسے کہیا اساں سنگ ہوہو رشکار کراہیں
عیسی کہیا کی لتیں کردے انہاں کہیا شکاری
آدمیاں نوں دین اللہ دی سچی طرف اسدا ہیں

فَلَمَّآ اَحَسَّ عِيْسٰى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ اَنْصَارِيْٓ اِلَى اللّٰهِ

پس جد ڈٹھا عیسے انہاں تھیں کفر کہیا کون ہین مددگار میرے طرف اللہ دی

پس چوں دریافت عیسی از قوم خود کفر را گفت کیستند یاری دہندگان من بسوئے خدا

جد ڈٹھا عیسے کفر انہاں تھیں آکھیا من انصاری
یعنے کون جو دین خدا وچہ دیوے مینوں یاری

قَالَ الْحَوَارِيُّوْنَ نَحْنُ اَنْصَارُ اللّٰهِ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَاشْهَدْ بِاَنَّا مُسْلِمُوْنَ

کہیا حواریاں اسیں ہاں مددگار دین اللہ دے ایمان لیا اساں نال اللہ دے تے گواہ ہو نال اسدے جو اسیں مسلمان ہاں

گفتند حواریاں ہا ایم یاری دہندگان خدا را ایمان آوردیم بخدا و گواہ باش تا آنکہ فرمانبرداریم

کہیا حواریاں اسیں ہیواہیں دین اللہ نوں یاری
حواری یعنے یار جو خالص ہر کم یاری دیوے
اوہ باراں مرد حواری دھوبی مددگار عیسی دے
اوہ سجنا ہذا اسرار جب عیسے تائیں کم سکھاوے
ہک دن کم بہلے کتے اسنوں جاوے بہت ہکٹھے
ہر جامے ہر رنگ جو کرنا دھاگا اوس لگایا
جاں سفروں آیا پچھیوس عیسی آکھیا ہیں رنگو
اوہ ویکھ حیران ہویا رنگ اعلے رتی گھٹے ساوی
اساں نیاں لے شاہد ہو توں مسلم اسیں حواری
بھی دھوبی کہن حواری جامے جیہے کپڑے دھووے
مریم کسب سکھاون بھیجیا عیسے پاس کسی دے
جامے دھونداز رنگ بھی کردا اوہ دیں کسب کماوے
کہے عیسی نوں رنگ کریں ایہ جس رنگ ہاگوڈٹھے
عیسے سب ہکٹھے کر کے ہکو مٹ چڑھایا
ہکی مٹ وچوں کڈھ لینے جامے رنگ برنگے
اوہ سبھے ویکھ ایمان لیائے لغوی ایہ فرادی

رَبَّنَآ اٰمَنَّا بِمَآ اَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُوْلَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشّٰهِدِيْنَ

اے رب ساڈے ایمان آندا اساں نال اس چیز دی جہاں تاری تو تے پیروی کیتی اساں پیغمبر دی پس لکھ ساڈوں نال شاہداں

اے پروردگار ما ایمان آوردیم بانچہ فرود آوردی و پیروی کردیم پیغمبر را پس بنویس ما را با شاہداں

یارب ساڈی جو توں بھیجیا منیاں دلوں اساہاں	تے تابع ہوئے نبیدے لیس لکھ سانوں نال گواہاں

وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللّٰهُ ۖ وَاللّٰهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

تے بدخواہی کیتی انہاں نے بدخواہی کیتی اللہ نے تے اللہ بہتر بدخواہاں دا ہے

وبدسگالی کردند کافراں وبدخواہی کرد خدا وخدا قوی ترست از ہمہ بدخواہاں

بدخواہی انہاں یہوداں کیتی جیسے قتل ارادہ
جد باہر گھروں یہود نکالیا مریم جیسے تائیں
دعوت دین انہاں نوں کیتی سچا دین الٰہی
مندیاں مکر فریب تے ٹھگی تدبیراں بدخواہی
ایہ وچہ معالم ابن عباسوں کلبی کری روایت
انہاں آکھیا آیا جادوگر بھی بیٹا جادوگر دا
تہناں عیسیٰ دعا تے لعنت کیتی خوک ہوئی اوہ ساری
تاں قتل عیسیٰ دی گل لکائی رل مل سبھ یہوداں
تاجبرائیل گھلیا رب نے لے گیا عیسیٰ وچہ چوباری
سردار تہناندے طیطیانوس نوں کیتا حکم زبانوں
جاں چڑھ کے ڈٹھس وچہ چوباری عیسیٰ نظر نہ آیا
انہاں ظن عیسیٰ دے سنوں کُٹھا سولی فیر چڑھایا
اس جعلی کیتی بیتا عیسیٰ دا وتس وچ یہوداں
جس گھر اندر عیسیٰ آہا کہن یہوداں لیا یا
ہک کہن جو عیسیٰ یاراں تائیں کہیا تساں تھیں کوئی
ہک مرد قبولیا کُٹھا سوئی عیسیٰ رب بچایا
اس کھاون پیون سی صحبت نال فرشتیاں اڈی
ہک عورت کملی جیہے دعاؤں مریم نال اوہ آئی

تے بدلہ مکر دتا رب اونہاں رب دا مکر زیادہ
تاں حواریاں مکر جیسے آیا فیر اوتھا ئیں
انہاں رل مل قتل ارادہ کیتا مکر ایہا بدخواہی
رب دا مکر جو مہلت دیکے بدلہ لوے تباہی
جو حضرت عیسیٰ آیا پاس یہوداں ہک جماعت
بھی زانی بیٹا زانیہ دا اس عیسیٰ غصہ کردا
جاں ایہ سردار انہاندے ڈٹھا ڈریا کر سا وہ ساری
تس قتل کران نوں ہویا روانہ ٹولہ اوہ مردودا
اس جیت اندر سک ہوری اوتھوں ال اسمان اساری
جو چڑھے چوباری قتل کریں عیسیٰ نوں مارن جانوں
شکل شباہت عیسیٰ دی رب طیطیانوس بنایا
ہک کہن جو سر حواریاں تھیں ہک سولی مار دیوایا
ترے درم انہاں تھیں رشوت لیتی سنگ لیا مردودا
عیسیٰ گیا اسمان تے اوہو شبہوں مارگوایا
ہیری شکل قبولے کُشتے لیے شہادت سوئی
عیسیٰ نوں پر دتے اللہ نور پوشاک پہنایا
عرش اودا سے لیس نے بیٹے ملک اسمانی لڈے
سولی پاس رلی فر روون اوہ عورت سن ہائی

عیسیٰ نوں رب فیر اتاریا تا انہاں کرے تسلا
فرست دناں تہیں پچھے عیسیٰ پاس حواریاں آیا
اوہ بھیجے دعوت دین کرن وچ ملکاں گھنڈ سدھائے
تیراں برس عمر مریم دی عیسیٰ شکم جاں آیا
فر تریہ برساں دی عمر نبوت آیا وحی الٰہے
بیت مقدس تھیں تس اللہ طرف آسمان چڑھایا
چھے برسیں فر عیسیٰ پچھے مریم لد سدھالی

جو تسیں نہ روو دشمن ماریا مینوں سکھیا اللہ
ہر ہک نوں کر وعظ نصیحت وچہ زمین گھنڈایا
جس جس ملک اوہ بھیجے ہر ہر بولی رب سکھائے
تے بینٹھ سنہ سکندری اندر مریم عیسیٰ جایا
فر تیتری برساں عمر آسمانی رات قدر دی آہی
ترائے سال نبوت دھرتی آنبر فیر سدھایا
تس عمر ہوئی نجہ سال آہی سبہ ذکر سعالم بھائی

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَىٰ إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا

جس وقت کہیا اللہ نے اے عیسیٰ تحقیق میں پکڑ لینے والا تیرا ہاں تے اٹھاونیوالا تیرا اپنے پاک کرنیوالا تیرا انہاں تھیں جو کافر ہوئے

چون گفت خدا ای عیسیٰ البتہ من برگیرندہ توام از دنیا و بردارندہ توام بسوی خود و پاک سازندہ توام از صحبت کافراں

جد کہیا خدا اے عیسیٰ ٹھیک میں تینوں پورا کیساں
توفی معنے قبض کرن شے صحیح سلامت پوری
یا معنے خواب جو عیسیٰ نوں رب نیندر بھیج سوایا
ہک کہن توفی موت اہی جو اول عیسیٰ آئی
ہک کہن توفی موت اہی پر معنے تھے اگے
فر پیش قیامت آ زمین جالی سال گذارے

تے اپنی طرف اٹھاواں تینوں کفاراں پاک کریساں
عیسیٰ نوں رب صحیح سلامت لے گیا آپ حضوری
ستے نوں فر آسماناں تے اپنی طرف چڑھایا
ترے ساعت یا ست ہویا فر زندہ کرکے چڑھائی
اوہ موتوں پیش گیا آسمانی رلیا فرشتیاں سنگی
فر مرسی مومن پڑہسن جنازہ آکھیا نبی پیارے

وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ

تے کرنیوالا ہاں انہاں نوں جو تابع تیرے ہیں اوپر انہاں دے جو کافر ہوئے تا دن قیامت تک

و گرداننده ام آنہارا کہ پیروی تو کردند بالائے آنہا کہ کافر شدند تا روز قیامت

تے کراں انہاں جو تابع تیرے غالب تینوں کفاراں
تائیں روز قیامت غلبہ تیریاں تابعداراں

ایہ تابعدار محمدؐ است یا اوہ قوم نصارے | انہاں ریاست دائم خوار ہو ہمیش ہتیارے

ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

فر طرف میری ہی رجوع تساڈا پس حکم کرانگا بیچ درمیان تساڈے وچہ اس چیز دے جو آہی تسیں وچہ اس دے جھگڑا کرے

باز بسوی من ست بازگشت شما پس کنم میان شما در آنچه در وے اختلاف میکردید

فر میری طرف رجوع تساڈا روز قیامت والے | فر حکم کراں وچہ تساں تہناں وچہ جو تساں جھگڑو والے

فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُم مِّن نَّاصِرِينَ

فر ایہ اوہ جو کافر ہوئی پس ایہ عذاب کرساں انہاں نوں عذاب سخت وچہ دنیا تے آخرت دے تے نہیں واسطے انہاں دے کوئی مددگار

پس اما آنہا کہ کافر شدند پس عذاب کنم ایشاں را عذابے سخت در دنیا و آخرت و نیست ایشاں را ہیچ یاری دہندہ

پس اوہ جو کافر ہوئے سو کرساں سخت عذاب تہناں نوں
دنیا وچہ عذاب قتل ہور جزیہ قید خواری | وچہ دنیا ہور آخرت کوئی مددگار انہاں نوں
وچہ آخر سخت عذاب جہنم دائم ہوسن ناری

وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

تے ایہ اوہ جو ایمان لیائے تے عمل نیک کمائے پس پورا دیوےگا انہاں نوں بدلہ انہاں دا تے اللہ نہیں دوست رکھدا ظالماں نوں

و اما کسانیکہ ایمان آوردند و کردند کارہای نیک پس تمام دہد ایشاں را مزدہاے ایشاں و خدا دوست نمیدارد ظالماں را

تے جیہڑے لوک ایمان لیائے عمل بھی نیک کماون | پس پورا دیسی اجر تہناں رب رحم نہ ظالم بھاون

ذَٰلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ

ایہ خبر پڑھدے ہاں اسیں اسنوں اتے تیرے آیتاں تھیں تے ذکر محکم تھیں

این را مے خوانیم بر تو کہ آیتہا و کتاب محکم ست

ایہ خبراں اسیں تُہڈی اُپر تیرے نبی سُنھاریا ۔ آیتاں ذکر حکیم قرآن یا لوح محفوظ پیاریا

اِنَّ مَثَلَ عِیْسٰی عِنْدَ اللّٰہِ کَمَثَلِ اٰدَمَ خَلَقَهٗ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهٗ كُنْ فَیَكُوْنُ

تحقیق مثال عیسیٰ دی نزدیک اللہ دی مانند مثال آدم دی ہے پیدا کیتا اسنوں خاک تھیں فیر کھیا واسطے اسدے ہو جا پس ہو گیا

البتہ حال عیسیٰ نزدیک خدا مانند حال آدم است آفرید اورا از خاک باز گفت او را بشو پس شد یعنی انسان شد

ہے صفت عیسیٰ دی پاس اللہ دے صفت جو آدم والی ۔ اوپایا خاکوں پھیر فرمایا ہو جا ہو گیا حالی
یعنے عیسیٰ نوں ہویا جیوں اللہ پاک اوپایا ۔ تے آدم نوں بن ماؤں ہور پیو تھیں خاکوں رب بنایا
کہیا نصاریاں سرورنوں توں صاحب ساڈی تائیں ۔ منہ ابولیں بندا آکھیں بیٹا رب دا ناہیں
حضرت کہیا اوہ بندا رب دا ہور پیغمبر آہا ۔ بھی کلمہ رب دا مریم دی ول ڈالیا بیٹا ناہا
اوہ غصے ہوئے باجھوں پیو تھیں ہو انسان کیہا ۔ رب اوہناں نوں رد کیتا ایہہ آیت نازل ہوئی
جو باجھوں پیو تھیں عیسیٰ جیکر بیٹا رب دا بنیا ۔ تاں آدم کیوں نہ بنیاں جاں اوہ ماں نوں بھی ناہیں جنیاں

اَلْحَقُّ مِنْ رَّبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِّنَ الْمُمْتَرِیْنَ

ایہ سچ ہے رب تیرے دے تھیں پس نہ ہو شک کرنیوالیاں تھیں

این سخن راست است از پروردگار تو پس مباش از شک آرندگان

ایہ سچ ہے رب تیرے تھیں پس توں شکاں وچہ نہ جائیں ۔ بظاہر حکم نبی نوں وچہ حقیقت امت تائیں

فَمَنْ حَآجَّكَ فِیْهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ اَبْنَآءَنَا وَاَبْنَآءَكُمْ

پس جو کوئی جھگڑے نال تیرے وچہ اسدے پچھے اس تھیں جو آیا تیرے تائیں علم تھیں پس کہہ آؤ بلایئے پتراں ساڈیاں نوں تے پتراں تساڈیاں نوں

پس ہر کہ جدال کند با تو در باب عیسیٰ بعد از انکہ آمد بتو از علم پس بگو بیائید تا بخوانیم فرزندان خود را و فرزندان شمارا

پس جو جھگڑے نال تیرے وچہ عیسیٰ علموں تیں پچھے ۔ فرا کہہ جو آؤ بلایئے بیٹے ساڈے بھی تساں کجھ

وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللّٰهِ عَلَى الْكٰذِبِيْنَ

تے عورتاں ساڈیاں تے عورتاں تساڈیاں تے جاناں ساڈیاں تے جاناں تساڈیاں فیر عاجزی کریے پس کریے لعنت اللہ دی اوپر کوڑیاں دے

و زنان ما و زنان شمارا و ذات ہا ما و ذات ہا شمارا پس بہ زاری دعا کنیم پس بگوئیم لعنت خدا بر دروغ گویاں

تے زناں اساڈیاں ہور تساڈیاں آپ بھی سبھے آیے / فرناری کریے لعنت ربدی کوڑیاں اپر پایے
سن وچہ معالم بغوی لکھیا جد ایہہ آیت آئی / وفد نبی نجران نصاریاں پڑھکے نبی سنائی
تے کہیا جو چلو مباہلہ کریے فیصل ہووے جھیڑا / انہاں کہیا جو بعد صلاحوں گل جواب لیائیں تیرا
تا گوشے وچہ مصلحت کرکے عاقب کہیا انہاں نوں / جو تحقیق محمد رسل ہے جویں معلوم خوب تساں نوں
تے جد کسی قوم مباہلہ کیتا نال نبی کسے واری / اوہ چھوٹے وڈے سب ہوئے تسیں کرسو مرسو سارے
تے جر تسیں گل نہ چھوڑو اپنی جیسے حق جو کہندے / تا وداع محمد کرکے تے چلو اپنے ملک جو رہندے
جاں فجر ہوئی تا سرور لیکر گود حسین پیارا / امام حسن دا ہتھ پھڑ یا لے ٹریا ٹبر سارا
فاطمہ مگر انہاں دے ٹردی علی بھی پچھے آوے / ہیں کراں دعا تساں آہیں کہنا نبی تنہاں فرماوے
تا عالم انہاں نصاریاں بولیا مینوں ایہہ دساوے / جو رب تھیں سوال کرن جو پربت ایتھوں دور رہاوے
دور کرے رب پربت اوتھوں کرو مباہلہ ناہیں / جے کرسو سو یک نصارے ملے نہ آخر تائیں
نبی کہیا اسلام آنون جے تسیں مباہلیوں بچلو / انہاں کہیا انکار اسلاموں اہ کفر دے ملے
تا حضرت آکھیا نال تساڈے ساڈی ہوگ لڑائی / انہاں آکھیا اساں نہ طاقت کریے صلح صفائی
دو ہزار حلّہ اساں بھرنا سال بسال تسانوں / ایہہ شرط جو جنگ نہ کرو نہ موڑو دینوں سانوں
تا حضرت صلح قبول کیتی فر کرکے قسم بتایا / جو تحقیق عذاب الٰہی ہا پاس انہاندے آیا
جے کردے اج مباہلہ سارے باندر سور ہو جاندے / تے ساڑوں لگے کل نصاری مرکے جو رہ ہو جاندے

إِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلٰهٍ إِلَّا اللّٰهُ وَإِنَّ اللّٰهَ لَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ

تحقیق ایہہ البتہ اہو قصہ سچا ہے تے نہیں کوئی لائق بندگی دے سوا اللہ دے تحقیق اللہ او ہو غالب صاحب حکمت دا ہے

البتہ این خبر راست است و نیست ہیچ معبود بجز خدا تعالیٰ و البتہ خدائے تعالیٰ غالب است و درست است

[illegible]

[illegible]

ٹھیک ایہ قصہ سچ تے اللہ باجھ الٰہ نہ کوئی
جاں غلبہ قدرت حکمت وچہ کوئی اس برابر ناہیں
تے ٹھیک اللہ ہے غالب پکی حکمت والا سوئی
تا وچہ خدائی شرکت کیونکر ہوسی اسدی تائیں

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ۔ ع ۶ ۱۴

پس جیکر موہنہ موڑن پس تحقیق اللہ جاننے والا ہے نال فساد کرنے والیاں دے

پس اگر روے بگردانند پس البتہ خدا دانا است بہ تبہ کاراں

پس جے ایہ منہ پھیرن دینوں تے اسلام لیاون
تا ٹھیک اللہ سب جانے مفسد شرک فساد جو یاون

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ

کہہ اے صاحبو کتاب دیو لو آؤ طرف سخن دی جو برابر ہے درمیان ساڈے تے درمیان تساڈے

بگو اے اہل کتاب بیائید بسوئے سخنے مسلم میان ما و میان شما

کہہ توں اہل کتاب جو آؤ بات برابر تائیں
جو اساں تساں وچہ بات مسلم ہر کسینوں ناہیں

أَنْ لَا نَعْبُدَ إِلَّا اللّٰهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ

ایہ جو نہ عبادت کریئے مگر اسدی تے نہ شریک کریئے نال اسدے کسے چیز نوں تے نہ پکڑے بعض ساڈا بعض نوں سوا رب دوست

کہ پرستش نہ کنیم بجز خدا و شریک نسازیم باوے چیزے را و نگیرد بعضے از ما بعضے دیگر را پروردگار بجز خدای تعالے

بے اسیں لتیں ہک اللہ جیہوں پوجا جسے نہ کریئے
نا شرک لیایئے ہک دوجے اس باجھوں رب نہ پھڑیئے

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ۔

پس جیکر منہ پھیرن تاں آکھو تسیں جو گواہ رہو نال اس بات دے جو اسیں مسلمان ہاں

پس اگر روے بگردانند پس بگوئید گواہ باشید کہ ما مسلمانیم

پس جیکر اوہ منہ پھیرن فر تسیں آکھو اہل ایمانوں
جاں وفد بنی نجران مدینے آئے ملے یہوداں
ہو ہو گواہ جو ٹھیک ہے اسیں مسلم دلوں جانوں
ابراہیم دی حق اوہ جھگڑے ٹول دو ویں یہوداں

نصف الحزب ۱/۲

نصاریاں کہیا نصارٰی سی اوہ اسیں ہاں اسدے یارے
نبی کہیا تسیں دوویں کوڑے مسلم اوہ حنیفا
کہیا یہود محمد توں اساں رب اکھایا چاہیں
قول دوہاں دی رد کیتے رب ایہ آیات اتاری
سن بخاری اندر عدی کنوں جو بیٹا حاتم طائی
جو انہاں عالم زاہد اللہ باجھوں رب بنائے
آکھیا نبی حلال حرام جاں کردے جیڑ لتا نوں
فرض اطاعت نبی جو اوہ سب رب دا اہے فرمایا
علما اولیا سلطان بھی حاکم جو ایہ کجھ فرماون
جو رب نبی دے قول مخالف روا نہ فرمان داری
لَا طَاعَةَ لِاَحَدٍ فِي مَعْصِيَةِ اللهِ مسلم وچہ بخاری
فرمے حدیث صحیح نبی تھیں جے کسی کو من نائیں
تے فتوی ابو حنیفے مثلا اوس خلاف ایہائی
جو مذہب ایہ جم نہ جایے ترک حدیث نہ کریے
بھی مدخل اندر بیہقی نال اسناد صحیح دے لیایا
جاں آوے خبر نبی تھیں اوہ سر اکھیں اپر دھریے
تابعین تھیں جد پہونچے اسیں اسو جیہ سخن کرائیں
بھی روضۃ العلما اندر ایہ قول اماموں لیایا
جو قول میرے نوں چھوڑو نال حدیث نبی دے بھائی
بھی جداں حدیث صحیح لبھے پس مذہب میرا سوئی
یعنی کئے اصحاب امام بھی اسنوں پکڑیا ہووے
جے کسے بھی اوہ حدیث نہ پکڑی ہوئی خلاف اجماعوں

لکھن یہود یہودی سی اوہ اسیں اس دے یار سارے
تسیں حیرا دوویں لشکر دیوں تابع اسیں لطیفہ
جو عیسیٰ نوں کہن نصاری تینوں اسیں اکھائیں
ایہ وچہ معالم البغوی لکھیا اس تے رحمت باری
جاں اتَّخَذُوا اَحْبَارَهُمْ وچہ توبہ آیت آئی
ہن کہیا نبی نوں اسیں اوہناں پوجا کردے آہے
تسیں کہیا انہاں دے آکھے ایہ پکڑن ایہنا نوں
وَمَنْ يُّطِعِ الرَّسُوْلَ فَقَدْ اَطَاعَ اللهَ جو آیا
جو رب نبی دے کہن موافق فرض لکھا لیاون
ایہا کہ دوجے نوں رب ٹھیراون ایہی شرک خواری
جو روا نہ وچہ گناہ اللہ دے کسے دی تابعداری
نہ ہووے معارض اس حدیث دی اوہ منسوخ بھی ناہیں
تا دہب عمل حدیث ایہ وچہ مظہری لکھیا بھائی
ہک دوجے نوں رب ٹھیراون والی گلوں ڈریے
ابن مبارک کہے جو ابو حنیفے ایہہ فرمایا
نے جو صحاب نبی دے ہووے تحقیق آشنا کریے
یعنے باجھ دلیل نقل انہاں قول اسیں مناہیں
جو اثر کوا قولِ حضرت ابو حنیفے خود فرمایا
بھی نال اقوال صحاباں اسنوں چھوڑو نال صحابی
پر مظہری وچہ ایہ قید حدیث نہ ہووے چھوڑی ہوئی
جو اہل علم کسے سوا نہ پکڑی مومن ٹھیر کھلوتے
تا ایہ منسوخ دلیل کہیا اس یا تاویل نزاعوں

بھی مظہری اندر کہیا جو ہرگز روا نہیں کسے تائیں
بکڑن سند طریق مشائخ پیراں جاہل اداں ائیں

فتوی شرعی کنوں مخالف ہووی کم جے کوئی
آکھے ایہ پیراں دا چالا سند اساں نوں ہوئی

سچے پیر خلاف شرع دے ہرگز کم نہ کردے
پچھلے جاہل لوک فسادی بدعت رسماں پھیر دے

بھی اولیاواں دیاں قبراں اپر جو افعال جہالاں
سجدہ کرن طواف اوداے ہور چراغ مشعلاں

بھی مسجد قبراں وچہ بناون عرس بھی سال بسالی
ایہ سب حرام حدیثوں لکھیا لیا یا سنداں عالی

ایہ مظہری والا حنفی صوفی نقشبندی بانی
وڈا فقیہ محدث ہور مفسر بھی لاثانی

اول خاص فقیہاں نوں رد کیتس نال دلیلاں
فر جاہل صوفی ناقص جو رد کیتس خوب دلیلاں

جو کرن تعصب مذہب اندر الٹ حدیث کماون
اماماں تائیں ضد دل جہلوں رب سول ٹھہراون

بھی جاہل تے کچے صوفی ولیاں رب بناون
اس آیت تھیں رد کیتے اس کالی سند نہ پاون

یٰاَهْلَ الْكِتٰبِ لِمَ تُحَآجُّوْنَ فِیْۤ اِبْرٰهِیْمَ وَ مَاۤ اُنْزِلَتِ التَّوْرٰىةُ وَ الْاِنْجِیْلُ اِلَّا مِنْۢ بَعْدِهٖ ؕ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ

اے صاحب کتاب لوکیوں جھگڑا کردے ہو وچہ ابراہیم دے تے نہیں اتاری گئی توریت تے انجیل مگر پچھے اس تھیں بھلا فر نہیں عقل کردے تسیں یعنے

اے اہل کتاب چرا مکابرہ می کنید در باب ابراہیم و فرود آوردہ نشدہ توریت و انجیل مگر بعد ازوی آیا نمی فہمید

اے اہل کتاب کرو کیوں جھگڑا ابراہیم دی بارے
توریت انجیل لتھی تس پچھوں کیوں نہ سمجھو سارے

اہل توریت یہود ہوئے اتے اہل انجیل نصاری
اوہ سال ہزاراں اگے گذرا چھوڑ دکوڑ پساری

هٰۤاَنْتُمْ هٰۤؤُلَآءِ حَاجَجْتُمْ فِیْمَا لَكُمْ بِهٖ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَآجُّوْنَ فِیْمَا لَیْسَ لَكُمْ بِهٖ عِلْمٌ ؕ

خبردار اے لوکو جھگڑے تسیں وچہ اس چیز دے جو واسطے تساڈے نال اس دے علم ہے فر کیوں جھگڑدے ہو وچہ اس دے جو نہیں تسانوں نال اس دے علم

آگاہ شوید شما قوم مکابرہ کردید در آنچہ شمارا بآن علم بود پس چرا مکابرہ مے کنید در آنچہ شمارا بآن علم نیست

ہاں تسیں ایسے لوگ جو جھگڑو جس تے علم تساہاں
فر کیوں جھگڑو اس وچہ جس دا علم نہ تساں کداہاں

یعنے وچہ توریت انجیل جو صفت محمد آئی
تساں اس وچہ ضد وں جھگڑا کیتا بہت خرابی پائی

فر ابراہیم اندر کیوں جھگڑو کھو یہود نصاریٰ ‏— ایہ ذکر توریت انجیل نہ اندر کوڑا جھگڑا سارا

وَاللّٰہُ یَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ مَا کَانَ اِبْرٰھِیْمُ یَھُوْدِیًّا وَّلَا نَصْرَانِیًّا

تے اللہ جاندا ہے تے تسیں نہیں جاندے نہیں سی ابراہیم یہودی تے نہ نصارے

وخدا میداند وشما نمیدانید. نبود ابراہیم یہود ونہ ترسا

تے اللہ جانے تسیں نہ جانوں جھوٹھ کھو بہتانی — نہیں سی ابراہیم یہودی نہیں سی اوہ نصرانی

وَّلٰکِنْ کَانَ حَنِیْفًا مُّسْلِمًا ؕ وَمَا کَانَ مِنَ الْمُشْرِکِیْنَ ۝

تے ایہہ آہا حنیف مسلمان تے نہیں آہا شرک کرنے والیاں تھیں

ولیکن بود حنیف مسلمان ونہ بود از مشرکان

ایہہ آہا خاص حنیف اوہ مسلم خاص نیارا — تے نا ہا شرک کرنیدیاں تھیں اوہ رب دے اخاص پیارا

حنیف جو سبہ دیناں تھیں فرکر دین اسلام قبولے — بھی ختنہ حج کرے قربانی شرک نہ لیاوے ہولے

اِنَّ اَوْلَی النَّاسِ بِاِبْرٰھِیْمَ لَلَّذِیْنَ اتَّبَعُوْہُ وَھٰذَا النَّبِیُّ

تحقیق نزدیک تر آدمیاں دے نال ابراہیم دے اوہ ہیں جو تابع اس دے آہے تے ایہہ نبی ص

البتہ نزدیک ترین مردمان بابراہیم آن کسان بودند کہ پیروی وکردند در زمان او و این پیغمبر

سبہ لوکاں تھیں ابراہیم نوں اولی بہت پیارے — آہے لوک جو تابع اس دے بھی ایہہ نبی ہمارے

وَالَّذِیْنَ اٰمَنُوْا ؕ وَاللّٰہُ وَلِیُّ الْمُؤْمِنِیْنَ ۝

تے اوہ لوک جو ایمان لیائے تے اللہ دوست مومناں دا ہے

وکسانیکہ ایمان آوردہ اند وخدا. کارساز مومنان ست

تے جیہڑے مومن امت احمد اوہ بھی اولی سارے — تے اللہ والی اہل ایماناں سارے کم سوارے

سُن وچہ معالم ابن عباسوں با اسناد لیایا — بھی ابن شہابوں قصہ ہجرت حبشہ لکھ سدایا

جو جعفر ابوطالب دے بیٹے بھائی شاہ علی دے — حبشے پہنچے ہجرت کرکے ہور بھی یار نبی دے

پارہ ۳ ع ۱۶

تے حضرت آپ مدینے پہونچ گیوں ہجرت کرکے
جتنے اندر شاہ نجاشی عادل قوم انصارے
کفار قریش کیتا وچہ دار الندوہ بیٹھ اسارا
آپ تھیں ہیکر قتل کرا ہیں بدلہ بدر لواہیں
عمرو بن عاص ہور عمارہ دیکر تحفے بہت چلائے
نے اکھیا قوم اساڈی تیری کردی شکر گذاری
ہک جھوٹھا مرد اساں وچہ اٹھیا دعوی کرے رسولی
مگراں بعض بے عقل کمینے پچھے اس دے لگے
اس کوڑے اپنا بھائی جعفر تیری طرف چلایا
توں کر سیر ہنر تے خوف انہاں تھیں خیر خواہاں اسیں تیرے
تے ایہ بھی تہ انہاں اس لے پاس تیری جد آون
اوہ تیرے اگے ہرگز نہ نن کرسن بہو گردانی
تا جعفر آگیا در تے ڈاڈھی نال آواز بولایا
تاکہیا نجاشی اکھو اسنوں اندروں فیر پکاری
نال امان اللہ دے آؤ ذمے وچہ الٰہی
سن یاراں فر جعفر آیا سجدہ کسے نہ کیتا
کہیا نجاشی کیوں تساں میں نوں سجدہ کیتا ناہیں
اسیں اسنوں خاص کریندے سجدہ جیندا حسن اپایا
اسیں بھی اگے سارداں نوں سجدہ کردے آہے
تا بھیجیا رب اساں وچہ سچا خاص پیغمبر پیارا
جو جنت وچہ تحیت ایہا رب نوں بہت پیاری
نجاشی کہیا تساں تھیں کیہڑے کیتا اوہ آوازہ
جعفر کہیا جو پاس شاہاں دے بہت کلام نہ لائق
نے دوجے سبھے چپ ہن توں ساڈے سنیں گلاں

فرد وچ سال بدر وچہ فتح محمد پائی لڑکے
جعفر کیتا سن یاراں اتھ نال آرام گذارا
جو یار محمد پاس نجاشی زور لگائے سارا
مال اکٹھا کر وچ جو تحفہ شاہ دے پاس کھڑا ہیں
جاں پاس نجاشی پہونچے سجدہ ہور سلام لیائے
تیری خیر خواہی نوں سانوں بھیجیا قوم ہماری
پر ایہ گل اسدی ساڈے وچوں کسے نہ ہوئی قبولی
اساں تے اوہا تنگ انہاں نوں چھوڑ کے اٹھ وگے
اوہ دین تے ملک دوہاں ڈگاڑے تیرا کرے خراب رعایا
کریں حوالے ساڈے اونہاں کرکے پرزی بیڑے
نہ سجدہ کرن لوکاں دے انگوں عجز نیاز مناون
تا سدبولایا انہاں نجاشی آئے لوک ربانی
جو حزب اللہ دا تیرے در تے لین اجازت آیا
اوہ فیر پکاریا کہیا نجاشی داخل ہو و سارے
تا عمرو عمارہ جلیا سن کر نیک جواب صفائی
عمرو کہیا ایہ کرن تکبر سجدے تھیں سن بیتا
انہاں آکھیا باجہ اللہ تھیں سجدہ ناہیں رواکدا ہیں
زمین آسمان کیتے جس پیدا تینوں شاہ بنایا
پوجا سبھ تاں دی کردے سچی بات سنیا ہے
السلام علیکم سانوں حکم کیتا آشکارا
نجاشی جاتا اہنو ہیں وچہ توریت انجیل ہماری
جعفر کہیا میں کہیا نجاشی بول تو پھیر ہک آوازہ
میں سب یاراں تھیں ہک بولاں ہک ایہناں دے وہاں جع فاتو
توں تحیہ ایہنا جو اسیں اصیل نے عزت والی پیارا

تے یاہاں اسیں غلام کسے دے آئے لس اتھائیں
نجاشی پچھیا عمرو کیہا سبہ ہین اصیل پیارے
تا انہاں بدلے سانوں ہارن عمرو کہیا کجھ ناہیں
جو بدلہ اسدا اجب سانوں کریے حق ادائی
عمرو کہیا ہک درم نہ کھادا ناں کسی حق دبایا
عمرو کہیا اسیں ساری لکس انہاں دین ہکی تے آہے
ہن دین بیگانہ لیا تے چھوڑیا اپنا دین انہاں ہاں
کہیا نجاشی اوہ کیا دین تے کی انہاں نواں بنایا
اللہ ہک نہ ہن احمق پتھر پوجن وا ہے
ایہ سچا دین رسول اللہ دا لیا یا خاص پیارا
کہیا نجاشی جعفر نوں توں بھاری خبر سنائی
سبہ جمع ہوئے تا کہیا نجاشی رب دی قسم تسانوں
جو عیسی ہور قیامت دی سنہ مرسل ہوسی کوئی
جس منیاں سنوں منیاں منوا عیسی ایہ فرمایا
تا کہیا نجاشی جعفر نوں کی کہندا اوہ تسانوں
جعفر کہیا کتاب اللہ دی پڑھکر اساں سناوے
صلہ رحم ہمسایہ حق شفقت نال یتیماں
نجاشی کہیا اوہ جو کجھ پڑھدا [illegible] کجھ ناٹر
سنکر یاراں سنو نجاشی اکھیں روہائے
تا سورت کہف سنائی جعفر سبہ کچہری رووے
اکھیوس ایہ سبہ نوں عیسی نوں ایہ آکھن سن مائی
جاں ذکر عیسی ہور مریم پڑھیوس خوشی نجاشی آئی
تا جعفر نوں ہن یاراں حضرت [illegible]

تا ہتھ انہاں دی موڑ اسانوں دیون سخت سزائیں
فر جعفر آکھیا پچھ انہاں کر خون نہ کیہا اساں کدی
تا جعفر کہیا جو حق کسے اساں لٹیا مال کدا ہیں
نجاشی کہیا جو بہت خزانہ ہیں سبہ بہر ساں بھائی
تا کہیا نجاشی تسیں کیوں سنگدی کی انہاں نسال گوایا
یہود ادی دین جو آیا رلیاں وڈے لاہے
قوم اسانوں تیرے ول بھیجیا توں انہاں موڑ پچھاہاں
تا جعفر کہیا جو اگلا جھوٹھا دین شیطانی آیا
تے ہن اساں دین اسلام قبولیا رتی رنگ الٰہی
قرآن بھی ہتیا انجیل عیسیٰ دی ایہ موافق سارا
سبہ قسیس تے راہب صندی ترم شتاب دکائی
جس عیسیٰ تے انجیل اتاری دسو سچ اسانوں
انہاں کہیا جو آہو ہوسی سانوں عیسی سیاسوئی
جو اسدا امنکر ہیر امنکر اس وچہ شک نہ آیا
کیا حاکم کرے کس جیز دل وچ دیکھو خبر اسانوں
نیکیاں دسکو بریاں کماں تیں وچ بہت ڈراوے
نال اللہ دی کرے عبادت باجھ شریک نہ بجال
تا سورت عنکبوت بھی روم سنایوس اسدی تائیں
اکھیوس ہور سنا کجھ جعفر ذوق دلا وچہ آئے
چاہیا عمرو جو کویں نجاشی اس پر غصے ہووے
نجاشی پچھیا جعفر سورت مریم پڑھی سنائی
جو اس تھیں وڈہ نشان عیسی دا جو تو پڑھیا بھائی
جو جاہو وچہ زمین ہیری وے عیشا خوشیاں [illegible]

[illegible]

جو برا کہے تساں یاد کھدیوے دیساں سخت سزائیں — ہو تسیں گروہ خلیل اللہ دا خوشخبری تساں تائیں
فر آکھیا عمرو نجاشی نوں ہے کون گروہ خلیلی — کہیا نجاشی ایہ ٹولہ ہو رصاحب اینہاں جلیلی
تے جیہڑے تابعدار اینہاں سب ملت ابراہیمی — تے تسیں تمامی مشرک کافر ابر کفر مقیمی
اوہ تحفے موڑ دتے سب اینہاں رشوت اوہ ٹھرالی — جو مینوں مفت دتی رب شاہی رشوت بھری نکالی
جعفر کہیا ایہ آیت اس دن وچ مدینے آئی — ان اولی الناس جو گذری بغوی لکھیا بھائی

وَدَّتْ طَّآئِفَةٌ مِّنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوْنَكُمْ وَمَا يُضِلُّوْنَ اِلَّآ اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُوْنَ

چاہیا اک ٹولے نے اہل کتاب تھیں جو گمراہ کرن تساں نوں تے نہیں گمراہ کردے مگر نفساں اپنیاں نوں تے

آرزو کردند گروہے از اہل کتاب کہ گمراہ سازند شمارا و گمراہ نمی سازند مگر خویشتن را و نمے دانند

اک ٹولہ اہل کتابوں چاہن کرن تساں گمراہی — اوہ نا گمراہ کرن بن آپوں سمجھن نہیں تباہی
معاذ جبل عمار حذیفہ جو مسکین صحابی — کہن یہودی انہاں نوں پکڑو ساڈا دین شتابی
ایہ آیت آئی رب فرمایا تساں نہ گمراہ کردے — آپ ہوون گمراہ زیادہ دینی سمجھ نہ دھردے

يَآ اَهْلَ الْكِتٰبِ لِمَ تَكْفُرُوْنَ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَاَنْتُمْ تَشْهَدُوْنَ

اے صاحبو کتاب دیو کیوں کافر ہوندے ہو نال آیتاں اللہ دیاں دے تے تسیں گواہی دیندے ہو

اے اہل کتاب چرا کفر مے کنید بآیتہائے خدا و شما مے دانید کہ قرآن کلام خدا است

اے اہل کتاب کیوں کفر کرو تسیں نال آیات الٰہی — لوکاں وچ انکار کرو وچ آپس دیہو گواہی
اوہ لوکاں وچ انکار کرن قرآن کلام نہ ربدی — فر آپس وچ اقرار کرن ایہ کیڈی بات غضبدی

يَآ اَهْلَ الْكِتٰبِ لِمَ تَلْبِسُوْنَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوْنَ الْحَقَّ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ

اے صاحبو کتاب دیو کیوں رلاندے ہو حق نوں نال باطل دے تے چھپاندے ہو حق نوں تے تسیں جاندے ہو

اے اہل کتاب چرا خلط مے کنید حق را بباطل و چرا مے پوشید حق را و شما میدانید

[illegible]

اے اہل کتاب کیوں حق تے باطل آپسوچہ رلاؤ	تے حق چھپا ہو جان کہ اہن کیوں لستیں پردہ پاؤ
باطل اوہ جو آپ اینہاں تحریفاں کر بدلایا	حق کلام ربانی اندر وچہ توریت ملایا
تے چھپاون صفت محمد ﷺ وچہ توریت جو پائی	کارن حسد اوہ صفت نبیدی اہل کتاب چھپائی

وَقَالَتْ طَّآئِفَةٌ مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ اٰمِنُوْا بِالَّذِیْٓ اُنْزِلَ عَلَى الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا

تے آکھیا اک گروہ نے اہل کتاب تھیں ایمان لیاؤ نال اس چیز دے جو اتاری گئی ہے اوپر اینہاں دی جو ایمان لیائے

وگفتند گروہے از اہل کتاب بایک دیگر ایمان آرید بانچہ فرود آوردہ شد بر مسلماناں

تے کہیا اک ٹولے اہل کتاباں آپسوچہ شیطاناں	ایمان آؤ اس نال جو اتریا اپر مسلماناں

وَجْهَ النَّهَارِ وَاكْفُرُوْٓا اٰخِرَهٗ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ

اول دینہ دے تے کفر کرو آخر اس دینہ دے شاید اوہ ہٹ جاون

در اول روز و انکار کنید در آخر آں روز تا شاید کہ مسلماناں برگردند

اگلے پہر ایمان لیاؤ پچھلے پہر انکاری	تاں مسلمان پون وچہ شکاں دینوں ٹر جاون ہاری
سمجھن لوک جو اہل علم جد دیکھ ٹرے اس دینوں	کجہ اس وچہ خلل دسیا یا اینہاں ناہیں سچ یقینوں

وَلَا تُؤْمِنُوْٓا اِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِيْنَكُمْ ۭ قُلْ اِنَّ الْهُدٰى هُدَى اللّٰهِ

تے باور نہ کرو مگر واسطے اوس دے جو پیروی کرے دین تساڈے دی کہہ یا محمد تحقیق ہدایت ہدایت اللہ دی ہے

و منقاد مشوید مگر کسے را کہ پیروی کند دین شمارا بگو یا محمد ﷺ البتہ ہدایت ہمانست کہ ہدایت خداست

تے دلوں یقین نہ کرو مگر جو تابع دین تمہاری	آکھہ ٹھیک ہدایت ربدی ہدایت جنوں دیوے باری

اَنْ يُّؤْتٰٓى اَحَدٌ مِّثْلَ مَآ اُوْتِيْتُمْ اَوْ يُحَآجُّوْكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ

ایہ جو دتا جاوے کوئی مانند اس چیز دی جو دتے گئے ہو تسیں یا ایہ جو جھگڑا کرن تساں نوں پاس رب تساڈے دے

گفتند باور مکنید آنکہ دادہ شود کسے مانند آنچہ دادہ شدید شما یا گروہے الزام دہند شمارا نزد پروردگار شما

نہ کرو یقین جو دتا جاوے مثل تساڈے کوئی
یا ایہ معنے لَا تُؤْمِنُوْا ایمان نہ ظاہر کرہو
تے جھگڑا کرسی غالب ہوسی پاس خدا سن باراں
مگر جو تابع دین تساڈے خفیہ انہاں نتاؤ
جے انہاں سناؤ ودھسی قوت پوشیدہ چھڑسی دین نبی دا
یا ایہ معنے کہہ ٹھیک ہدایت ایہ جو دتا جاوے
یعنے مکر کروتسیں حسدوں نعمت اساں نہ چاہو

یا جھگڑا کرن تساں نوں پاس تساڈے رب دے سوئی
جو دتا گیا قرآن نبوت احمد دل وچہ جڑ ہو
تو ڑی دلیوں یقین تساں نوں کسی نہ دیہو ساراں
اہل خبر کہ ہو اہل ایماناں ہوں نہ گل سناؤ
کہی تادیلاں اسدیاں لکھد اصاحب مظہری دا
کوئی شخص کتاب نبوت غالب حجت پاوے
ساتوں ملی کتاب نبوت حسدوں مکر کیا ہو

قُلْ اِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِ ۚ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ

کہہ تحقیق فضل وچہ ہتھ اللہ دے ہے دیندا ہی فضل جسنوں چاہے تے اللہ فراخی والا جاننے والا ہے

بگو یا محمد البتہ فضل بدست خدا است میدہد آں را ہر کہ میخواہد وخدا فراخ نعمت داناست

کہہ توں ٹھیک فضل ہتھ ربدے دیوے جسنوں چاہوا
نے اللہ بہت سمائی والا جانے ٹوٹے لاہے

يَّخْتَصُّ بِرَحْمَتِهٖ مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ

خاص کردا ہے نال رحمت اپنی دے جسنوں چاہے تے اللہ صاحب فضل وڈے دا ہے

خاص میکند برحمت خود ہر کرا خواہد وخدا تعالے صاحب فضل بزرگ ست

رحمت خاص کرے جس چاہے فضل وڈیرا سائیں
اوہ جسنوں دیوے کون ہٹاوے فضل اوہدے تھائیں

وَمِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ مَنْ اِنْ تَاْمَنْهُ بِقِنْطَارٍ يُّؤَدِّهٖۤ اِلَيْكَ ۚ

تے اہل کتاب تھیں بعض اوہ ہے جے امانت دار کریں اسنوں نال خزانے دے ادا کرے اوہ طرف تیری

واز اہل کتاب کسی ہست کہ اگر امین داری اورا بخزانہ باز دہد آنرا بتو

تے بعضے اہل کتاب ایسے جو انہاں امانت دیویں
عبد اللہ بن سلام تے اسدے ساتھی سب اچھے

بہت خزانہ کرن ادا سب صحیح سلامت لیویں
باراں سو اوقیہ سونا تا موڑ ادے ہے

ف وچہ مظہری دے بہت تاویلاں اس آیت دی بیان کیتیاں بسبب اختلاف قرات اس کیتے وہی ذکر کیتیاں سنے کیتا جو اوہ قرات جمہور دی جائز ہے جو ان یؤتی تا آخر خبر ان الہدے دی ہووے تے لفظ ہدی اللہ بدل ہووے الہدی تھیں یعنی یعنے ایہ ہویا ان ہدی اللہ الایمان لمن تبع دینکم

منزل اول

اوہ فضل ہادی ہتھیں پر کتاب ہی ... تعلیم کہ ... الفایت ... کہ اسدی دی ... خفیف ... صنعوں ... اسے خزانے ... ثنا ... دے ... واللہ تعالیٰ اعلم بالصواب

تے سونا ساڈھے ست مثقال او فیے وزن بتایا فرصحیح سلامت موڑ دنی اس صاحب دین دیانت	اوقیہ چالی درم روپے بھیں تھنے اندر لیا یا ایہ نوہزار دینار ہوی کسے دی اوس امانت

وَمِنْهُمْ مَّنْ اِنْ تَاْمَنْهُ بِدِيْنَارٍ لَّا يُؤَدِّهٖٓ اِلَيْكَ اِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَآئِمًا

تے بعض انہاں تھیں اوہ ہے جے امانت دیویں اسنوں ہک دینار نہیں ادا کردا اوہ طرف تیری مگر جب تک توں اہد اسدے کھلا ہیں

واز ایشان کسے ہست کہ اگر امین داری او را بیک دینار باز ندہد آن را بتو مگر تا وقتے کہ باشی بر سر او ستادہ

ادا نہ کرسی مگر توں جا بنجاں سر پر کھلاندا ہیں کسے ہک دینار امانت دتی تو بیٹھا مودی	تے بعض انہاں جو دہر ہی امانت ہک دینار کداہیں فنحاص بیٹا عازورا اہک آہا مرد یہودی

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوْا لَيْسَ عَلَيْنَا فِى الْاُمِّيّٖنَ سَبِيْلٌ

ایہ خیانت نال اس سبب دے ہے جو کہیا انہاں نہیں اوپر ساڈے وچہ امیاں دے راہ

این خیانت بسبب آن ست کہ گفتند نیست بر ما در ناخواندگان ہیچ راہ

وچہ ان پڑھیاں راہ گناہ نہ پکڑ قیامت ہوئی	ایہ خیانت اس کارن جو کہن نہ اوپر ساڈے کوئی

وَيَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُوْنَ

تے بولدے ہین اوپر اللہ دے جھوٹھ تے اوہ جاندے ہین

ومیگویند بر خدا دروغ دانستہ

جو رب حلال اسانوں کرسانوں مال عرب دی سارے	اتے کہن اللہ پر جھوٹھ یہودی جان پچھان شتابی

بَلٰى مَنْ اَوْفٰى بِعَهْدِهٖ وَاتَّقٰى فَاِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِيْنَ

ہاں کیوں نہیں جو کوئی پورا کرے عہد اپنا تے پرہیز کرے پس تحقیق اللہ دوست رکھدا ہے پرہیزگاراں نوں

آرے ہر کہ وفا کند بعہد خود و پرہیزگاری کند پس البتہ خدا دوست میدارد پرہیزگاران را

پس ٹھیک اللہ ہے دوست رکھدا متقی اہل دیانت یا وچہ توریت محمد منوں رب دا عہد نرالا	ہاں کیوں نہیں راہ جو پورا عہد تے کرے پرہیز خیانت عہد مراد اوہ امانت والی اد امانت والا

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ

تحقیق اوہ لوک جو خرید لیندے ہین نال عہد اللہ دے تے قسماں اپنیاں دے مُل تھوڑا ایہ گروہ نہیں حصہ واسطے اوہناں دے

البتہ کسانیکہ مے ستانند بعوض پیمانے کہ بخدا البستند و بعوض سوگندان خویش بہاے اندک را آن گروہ ہیچ نصیب نیست ایشانرا

ٹھیک جو لوگ وہ جن بدلے قول اقرار الٰہی	تے قسماں بدلے مُل تھوڑا اوہ باجھ نصیبوں اہی

فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ

وچہ آخرت دے نہ بلاویگا اوہناں نوں اللہ نہ ویکھیگا طرف اوہناں دی وچہ قیامت دے ہمتے نہ پاک کریگا اوہناں نوں

در آخرت و سخن نگوید با ایشان خدا و نگاہ نکند بسوی ایشان روز قیامت و پاک نہ سازد ایشان را

نہ حصہ وچہ قیامت نا تہناں ب کلام الاوے	نہ رحمت نظر تہناں ول اللہ نہ اوہناں پاک بناوے
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ	تے واسطے اوہناں دے عذاب ہے درد والا
	والیشاں راست عذاب درد دہندہ
تے کارن اوہناں عذاب الیم جو دکھا لویاں مارں اوہناں صفت چھپائی سرداراں تھیں بدلہ رشوت لیتی تے جھیرے کوڑیاں قسماں کرکے مسلماناں حق کھاون	ایہ صفت محمد جنہاں چھپائی حق تہناں دے کارں مقابل جنت مُل تھوڑا اوہ رشوت بھاویں کیتی یا قسم کوڑی کر چیزاں وچن سبھے اس وچہ آون

وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ

تے تحقیق اوہناں تھیں البتہ اک فرقہ ہے جو ولاوندے ہین زباناں اپنیاں نال کتاب دے تاں تھیں گمان کرو تسیں اوس نوں کتاب تھیں

والبتہ از اہل کتاب گروہے ہستند کہ مے پیچند زبانہاے خود را بنوشتہ تا گمان کنید کہ آن از کتاب است

تے ڈٹھا اوہناں تھیں فرقہ ناکتاب زبان لاون	تا جانوں تیں محمد یوجو تاں کتاب سناون

وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

تے نہیں اوہ کتاب تھیں تے کہندے ہین جو اوہ پاس اللہ دے تھیں ہے تے نہیں اوہ پاس اللہ دے تھیں

ونیست آن از کتاب و میگویند کہ این از نزدیک خدا است و نیست آن از نزد خدا است

تے نہیں اوہ لفظ کتاب کنوں خود کر تحریف بناکے	تے کہن اوہ پاس اللہ دیوں ہے اوہ اللہ کنوں آئے

وَيَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

تے بولدے ہین اپر اللہ دے جھوٹھ تے اوہ جاندے ہین + ومیگویند بخدا تعالیٰ دروغ دانستہ

تے بولن جھوٹھ اللہ دے اتے جان بجھان یہودی	یا دوویں ٹول یہود نصاریٰ تہمت وہاں جھوٹی

مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللّٰهُ الْكِتٰبَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ

نہیں واسطے کسی آدمی دے جو دیوے اسنوں اللہ کتاب تے علم تے پیغمبری فر کے اوہ واسطے لوکاں دے

لائق نیست ہیچ آدمی را کہ عطا کند او را خدا کتاب و علم و پیغمبری پس بگوید مردمان

لائق نہیں بندے نوں جو اس دیوے اللہ سائیں	کتاب تے علم نبوت بھی فر آکھے لوکاں تائیں

كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلٰكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ

جو ہوو بندے واسطے میرے سوا اللہ دے اپر کہے جو ہوو اللہ والے

و باشید بندگان مرا بدون خدا ولیکن گوید کہ باشید ربانیان

جو ہوو بندے میرے باجھ خدا تھیں اپر آکھے	جو ہوو اللہ والے مرشد خلقت نیکی سکھے

بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتٰبَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ

نال اس سبب دے جو ہو تسیں پڑھاندے کتاب تے نال اس سبب دے جو ہو تسیں پڑھدے

بسبب آموختن کتاب و بسبب خواندن آن

اس کارن جو لوکاں تائیں تسیں کتاب پڑھاؤ	تے اس کارن جو پڑھو کتاب ہمیشہ شغل کماؤ
یعنے پڑھن پڑھاون علموں ایہ گل لازم آوے	جو پڑھن پڑھاون والا عالم ربانی بن جاوے
ربانی کامل ہو ر مکمل علم عمل وچہ آیا	با اخلاص بصیرت حکمت ناصح مرشد
محمد بن حنیفہ آکھیا ابن عباس ربانی ہویا	اج افسوس جو اس امت دا فوت ربانی ہویا

وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلٰٓئِكَةَ وَالنَّبِيّٖنَ أَرْبَابًا ط أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ۝

تے نا ایہ جو امر کرے تسانوں جو پکڑو فرشتیاں نوں تے پیغمبراں نوں خدا بھلا امر کردا اوہ تسانوں نال کفر دے پچھوں اس تھیں جو تسیں مسلمان ہو

ولائق نیست کہ بفرماید شمارا کہ بگیرید فرشتگان را و پیغمبران را خدایاں آیا فرماید شمارا بکفر بعد از آنکہ مسلمان شدہ باشید

تے حکم نہ کرے تساں جو ملکاں نبیاں رب بناؤ	بھلا حکم کرے تساں کفر اس پچھے جد اسلام لیاؤ
شان نزول اس آیت دے وچہ بہت خلاف اقوالاں	ہاں وچہ تفسیر کبیر لکھیا اوہ بہتر کل مقالاں
جو حضرت نبی جاں منع کریندا پوجا غیر الٰہی	یہود عزیر نصاری عیسے پوجا کردے واہی
قریشی ہت فرشتیاں لوجے نبی انہاں نوں روکے	جو باجہ خدا کسے نوں نہ پوجو مڑ دیوے ہوکے
کافر کہن توں چاہیں جو اسیں رب بناییے تینوں	ایہ آیت آئی نہ تو انہاں ایہ گل روا نہ مینوں
تے مظہری اندر حسن کہیں لکھیا کہ ستے پیغمبر نوں	جو تینوں اسیں سلام آکھیندے جیوں آپس وچہ ہر نوں
جے حکم کرو تساں سجدہ کریے تد حضرت فرمایا	جو اللہ باجہ نہ سجدہ جائز وحی ایہ آیت لیایا
ضحاک تے مقاتل قول جو حضرت تائیں کہن نصاری	جو عیسی سانوں کہیا جو مینوں رب بناؤ سارے
ایہ آیت تد وحی لیایا اللہ انہاں جھوٹھایا	جو کسے پیغمبر تائیں ایہ کم لائق مول نہ آیا
وچہ تفسیر جلال سیوطی اقوم سے قول لیاوی	جاں یاراں سجدا ون منگیا تد آئی اوہ بتاوے

بیضاوی ہو سدا رکا یہو قول قوی بتاون
انتم مسلمون مخاطب اہل اسلام بتاون

وَإِذْ أَخَذَ اللّٰهُ مِيثَاقَ النَّبِيّٖنَ لَمَآ آتَيْتُكُمْ مِّنْ كِتٰبٍ وَّحِكْمَةٍ

تے جسوقت پکڑیا اللہ نے عہد پیغمبراں دا البتہ اوہ جو دتا میں تساں نوں کتاب تے حکمت تھیں

وانگاہ کہ گرفت خدا تعالی پیمان پیغمبراں را از بنی آدم برائے پیغمبران آنچہ دادم شمارا از کتاب و علم

اتے جسوقت لیا رب قول اقرار نبیاں سندا	جو دیواں تساں کتاب تے حکمت وی علم سوہندا

ثُمَّ جَآءَكُمْ رَسُوْلٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهٖ وَلَتَنْصُرُنَّهٗ

پھر آوے تساں نوں رسول سچا جانن والا واسطے اس چیز دی جو نال تساڈے ہے ضرور ایمان لیاونا تساں نال اس دے تے ضرور یاری دینی اس نوں

باز بیاید بشما پیغمبرے باور کنندہ آنچہ باشما ہست البتہ ایمان آرید باو والبتہ یاری دہید اورا

فرآوے تساں رسول جو سچا کرے کتاب تساہاں
تا اس دے نال ایمان لیاؤ کر ہو پشت پناہاں

قَالَ ءَاَقْرَرْتُمْ وَاَخَذْتُمْ عَلٰى ذٰلِكُمْ اِصْرِيْ ؕ قَالُوْٓا اَقْرَرْنَا

فرمایا بھلا اقرار کیتا تساں تے پکڑیا اوپر اس کم دے عہد میرا آکھیونے اقرار کیتا اساں

فرمود خدا آیا اقرار کردید و گرفتید بر این کار عہد مرا گفتند اقرار کردیم

رب کہیا اقرار کیتا تساں پکڑیا اس پر عہد ہو میرا
انہاں آکھیا سب اقرار کیتا اساں پکڑیا عہد بھی تیرا

قَالَ فَاشْهَدُوْا وَاَنَا مَعَكُمْ مِّنَ الشّٰهِدِيْنَ ۝

فرمایا پس گواہ ہووتے میں نال تساڈے گواہاں تھیں ہاں

فرمود پس گواہ باشید بر یکدیگر و من باشما از گواہانم

کہیا خدا پس شاہد ہوو یک دوجے تے ساری
وچہ مظہری کہیا ایہ عہد اللہ نے سب نبیاں تھیں لیتا
تے ہت نوں تاکید کرے سب تابع اس دے ہوون
ایہ ابن عباس دا قول لکھیا تے علی نے ایہ فرمایا
آدم تھیں لے عیسے تائیں ہر پیغمبر پاس سول
جو جسدی زندگی وچہ اوہ آوے ترت ایمان لیاوے
تے میں بھی آپ گواہاں تھیں ہاں شاہد نال تمہارے
جو پیغمبر اگلی وار اس تے پچھے منے اس نوں بیتا
ہر پچھلے نبی نوں اگلے من مددگار رکھلوون
جو خاص محمد کارن ہر ہر نبی نوں عہد چوایا
سن ہت رب عہد لیا ہر جیت محمد خاصوں
تے مددگار رہو سب اوس دے ہو دشمن مار سٹا ہو

فَمَنْ تَوَلّٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفٰسِقُوْنَ ۝

پس جو کوئی پھر گیا پچھے اس تھیں پس اوہ لوگ اوہی بدکار ہین

پس ہر کہ بر گردد بعد ازیں پس این گروہ ایشانند بدکاران

پس جو فر جاوے اس عہدوں پچھے اس اقراروں | پس ایہ لوگ اہن اوہ فاسق بدکاروں اشراروں
ایہ عہد لیا نبیاں تھیں سن ہر امت تابعداراں | جو ہٹ تھیں اس عہدوں فر سی لسی نال کفاراں

اَفَغَيْرَ دِيْنِ اللّٰهِ يَبْغُوْنَ وَلَهٗۤ اَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ

بھلا فر سوا دین اللہ دی طلب کردے ہین تے واسطے اوسدے مطیع ہویا جو کوئی وچہ آسماناں دی ہے

آیا این کافران بجز دین خدا میطلبند و خدا را منقاد شدہ اند آنانکہ در آسمانہا اند

بھلا فر بابجہ اللہ دے دینوں ڈھونڈہن وی بن فرشتے | تے اس نوں فرمانبدار ہوئے جو وچہ آسمان فرشتے

وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَّكَرْهًا وَّاِلَيْهِ يُرْجَعُوْنَ

تے زمین وچ ہے خوشی یا ناخوشی تھیں تے طرف اوسدی فیری جاون گے

و زمین اند بخوشی یا ناخوشی و بسوے او گردانیدہ شوند

تے جو کجہ وچہ زمین بھی خوشیوں یا بن خوشیوں سارے | تے طرف اسیدے فیر جاون سبہ مخلوق بیچارے
خوشیوں فرمان فرشتے مومن جن انسانی | ایہ امر نہی سبہ خوشیوں منن ہور قضا رحمانی
بن خوشیوں تلواروں قہروں وکہہ عذاباں ڈردے | یا کن تکوینی مراد ہر سبہ تابع اوس امر دے

قُلْ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَاۤ اُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَاۤ اُنْزِلَ عَلٰۤى اِبْرٰهِيْمَ وَاِسْمٰعِيْلَ

کہہ ایمان آندا اساں نال اللہ دے تے اس چیز دے جو اتاری گئی اہے سلوڑے تے اس چیز دے جو اتاری گئی اوپر ابراہیم تے اسمعیل دے

بگو ایمان آوردیم بخدا　و بآنچہ فرود آوردہ شد بر ما　و آنچہ فرود آوردہ شد　بر ابراہیم و اسمعیل

کہہ منیاں اساں اللہ نوں تے جو ساڈے ول اتاریا | تے جو اتاریا ابراہیم تے اسمعیل پیارے با

وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَالْاَسْبَاطِ وَمَاۤ اُوْتِيَ مُوْسٰى وَعِيْسٰى

تے اسحاق تے یعقوب دے تے پوتریاں دے تے نال اس چیز دے جو دتا گیا موسے تے عیسیٰ

و اسحاق و یعقوب و نبیرگان وے و آنچہ دادہ شد موسی و عیسیٰ را

تے اسحاق اتے یعقوب تے یعقوب دے اولاد اں	تے جو کجھ دتا گیا موسیٰ تے عیسیٰ بدیاں و اداں

وَالنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

تے پیغمبر رب اپنے تھیں نہیں فرق کردے اسیں درمیان کسی دے انہاں وچوں تے اسیں واسطے اوسدے تابع ہاں

و پیغمبراں از پروردگار ایشاں فرق نمیکنیم میان ہیچ یکے از ایشاں و ما خدا را منقادیم

تے جو کجھ دتے گئے پیغمبر رب دی طرفوں سارے	اسیں فرق نہ کردے وچ کسی اُنہاں رہنوں ہاں منن ہارے

وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

تے جیکوئی بھالے سوا مسلمانی دے دین تاں ہرگز نہ قبول کیتا جاویگا اس تھیں تے اوہ وچ آخرت دے گھاٹے والیاں تھیں ہے

و ہر کہ طلب کند بجز اسلام دینے دیگر را پس ہرگز قبول کردہ نشود از وے و او در آخرت از زیان کاران است

جو ڈھونڈے باجھ اسلاموں دین تاں سو قبول نہ ہوسی	اوہ عاقبت وچ زیاں کاراں تھیں کچھو تاسی روسی

كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ

کسطرح راہ وکھاویگا اللہ اس قوم نوں جو کافر ہوئے پچھے ایمان اپنے دے تے گواہی دینے دے جو پیغمبر حق ہے

چگونہ راہ نماید خدا بسوی بہشت گروہی را کہ کافر شدند بعد از ایمان خود و بعد از گواہی دادن بآنکہ پیغمبر حق است

رب کویں وکھاوے راہ بہشت اس قوم جو کفر کمایا	بعد ایمان تے شاہد ہوئے جو سچ پیغمبر آیا

وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

تے آیاں انہاں نوں دلیلاں روشن تے اللہ نہیں ہدایت کردا گروہ ظالماں نوں

و بعد از آنکہ آمد بایشاں حجتہا و خدا راہ نمی نماید گروہ ستمگاراں را

تے آیاں انہاں دلیلاں روشن وت فر کفر لیائی ونج بار اں مرتد مدینیوں نکے گئے بھو کاندی	تے رب راہ وکھاوے جنت قوم جو ظلم کمائی ایہ آیت ہور تے اس تھیں پچھلی آیاں حق انہاندے

اُولٰٓئِكَ جَزَآؤُهُمْ اَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِيْنَ ۙ

ایہ لوک جزا اونہاں دی ایہو جو اوپر اونہاں دے ہے لعنت اللہ دی تے فرشتیاں دی تے آدمیاں ساریاں دی

این گروہ سزاے ایشاں آنست کہ باشد بر ایشاں لعنت خدا و فرشتگاں و مردمان ہمہ

ایہ لوک سزا انہاں دی لعنت ربدی انہاں اتے	تے لعنت ملکاں آدمیاں سب دوزخ سڑسن کتے

خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ۚ لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُوْنَ ۙ

ہمیشہ رہنے والے وچ اوس دے نہ ہولا کیتا جاویگا اونہاں تھیں عذاب تے نہ اوہ مہلت دتے جاون گے

ایشاں جاوید اند در آں لعنت سبک کردہ نہ شود از ایشاں عذاب و نہ ایشاں مہلت دادہ شوند

اس لعنت وچ ہمیشہ رہن نہ سبک عذاب تہناں تھیں	تے نہ اوہ مہلت دتے جاسن اوس عذاب بلا تھیں

اِلَّا الَّذِيْنَ تَابُوْا مِنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ وَاَصْلَحُوْا ۟ فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝

مگر اوہ لوک جو تائب ہوئے پچھے اس تھیں تے درستی کیتی انہاں پس تحقیق اللہ بخشنہار مہربان ہے

مگر آنانکہ توبہ کردند بعد ازیں و نیکوکاری کردند پس البتہ خدا آمرزندہ مہربان ست

مگر جو تائب ہوئے اس بعد تے کر اصلاح سواران	پس ٹھیک اللہ ہو بخشنہار رحیم بندیاں دے کاران
کجھ باراں تھیں مرتد ہوئے کجھ اہل ایماناں مارے	کجھ تائب ہو اسلام لیائے نیک ہوئے رب تارے
ہک حارث نام سوید دا بیٹا انہاں وچ انصاری	ایہ آیتاں کسی سنایاں اسنوں ہویس خوف دوباری
کہے تو بھی سچا نبی بھی سچا اللہ سب تھیں سچا	ٹر فر مسلمان ہویا اوہ سچا مومن ہچھا

اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بَعْدَ اِيْمَانِهِمْ ثُمَّ ازْدَادُوْا كُفْرًا لَّنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ ۚ

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوئے پچھے ایمان اپنے دے فر زیادہ ہوئے وچ کفر دے ہرگز نہ قبول کیتی جاویگی توبہ اونہاں دی

البتہ کسانیکہ کافر شدند بعد از اسلام خویش باز زیادتی کردند در کفر ہرگز قبول کردہ نشود توبہ ایشاں را

ٹھیک اوہ لوک جو کافر ہوئے اپنے بعد ایمانوں	فر ودھے کفر وچہ سوال قبول نہ توبہ نصیب تہناں نوں

ف وچ منظر دی دے نال روایت نسائی تے ابن حبان دے ابن عباس تھیں لیایا ہے جو ہک مرد انصار مسلمان ہویا فیر مرتد ہو گیا فیر پشیمان ہویا اپنی قوم ول بھیجیا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم تھیں پچھو جو میری توبہ قبول ہے

شان نزول

پس نازل ہوئی کیف یہدی اللہ الا الذین تابوا من بعد ذلک و اصلحوا فان اللہ غفور رحیم پس بھیجیا اوسنوں قوم اوسدی نے پس مسلمان ہویا ۱۲ منہ

ف ایہی وچ منظر دی دے نال روایت ابن المنذر نے عبد الرزاق دے مجاہد تھیں لیایا ہے ۱۲ منہ

وَاُولٰٓئِکَ ھُمُ الضَّآلُّوْنَ ۝

تے اوہ لوک اوہی گمراہ ہین

وآن گروہ ایشانند گمراہاں

تے اوہی ہین گمراہ جو نال توریت ایمان لیائے
یا دووین ٹول یہود نصاری پڑھدے صفت نبیدی
فرزیادہ ہوئے کفر وچہ اوہ بریایاں کرن لڑائی

فر عیسے ہور انجیلوں منکر کفر قرآن وہائے
مومن آہے جاں فر ڈٹھا منکر کرن پلیدی
نہ توبہ انہاں قبول مراد جو نہیں نصیب بھلیایاں

اِنَّ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا وَمَاتُوْا وَھُمْ کُفَّارٌ فَلَنْ یُّقْبَلَ مِنْ اَحَدِھِمْ مِّلْءُ الْاَرْضِ ذَھَبًا

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوئے تے مر گئے تے اوہ کافر آہے پس ہرگز قبول کیتا جاویگا انہاں تہیں بھری زمین دی سونا

البتہ آنانکہ کافر شدند و مردند در حالیکہ کافرانند پس ہرگز قبول کردہ نشود از یکی از ایشان بقدر پری زمین از زر

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوئے تے مر گئے حال کفر دے
نہ ہوں قبول کسی تھیں فدیہ سونا زمین جے بھرے

وَّلَوِ افْتَدٰی بِهٖ ؕ اُولٰٓئِکَ لَھُمْ عَذَابٌ اَلِیْمٌ وَّمَا لَھُمْ مِّنْ نّٰصِرِیْنَ

اگرچہ بدلہ دیوے نال اوسدا اوہ لوک واسطے انہاندے ہے عذاب درد دینے والا تے نہیں واسطے انہاندے کوئی مددگار

اگر بعوض خود دہد آنرا آن گروہ ایشان است عذاب درد دہندہ و نیست ایشانرا ہیچ یاری نمایندہ

اوہ بھانویں فدیہ دیوے سونا کارن دکھ عذاباں
تے ناکوئی مددگار انہاندے کارن ورخساباں

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰی تُنْفِقُوْا مِمَّا تُحِبُّوْنَ ؕ وَمَا تُنْفِقُوْا مِنْ شَیْءٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهٖ عَلِیْمٌ

ہرگز نہ پاؤگے نیکی تا جو خرچ کرو اس چیز تہیں جو دوست رکھدے ہوتے جو کجھ خرچ کرو کائی چیز پس تحقیق اللہ اس نوں جانن والا ہے

ہرگز نیابید نیکو کاری را تا آنکہ خرچ کنید از انچہ دوست میدارید و انچہ خرچ کنید از چیزے پس البتہ خدا بآن داناست

نہیں ہوو ن پاو نیکی تا جو خرچ چیز پیارے
مغنے بر صلہ ہور جنت نیکی بہت بھلیائی
ایہ فرض زکوٰۃ تے نفلی صدقہ ہر توں شامل آیا

تے جو تسیں خرچو چیز سو سبنوں جانے اللہ باری
بھی طاعت صدق احسان بھی تقوی ٹھہری اندر بھلیائی
پیاری چیز دیو و ہر جا یگہ تداں ملے اوہ پایا

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا لِّبَنِیٓ اِسْرَآءِیْلَ اِلَّا مَا حَرَّمَ اِسْرَآءِیْلُ عَلٰی نَفْسِهٖ

سبھو کھانا آہا حلال واسطے اولاد یعقوب دے مگر اوہ چیز جو حرام کیتی یعقوب نے اپر نفس اپنے دے

ہمہ طعام حلال بود برائے فرزندان یعقوب مگر آنچہ حرام کردہ بود یعقوب بر خویشتن

سب طعام حلال آہا اوہ بیٹیاں اسرائیل بانوں | مگر حرام کیتا یعقوب نے اپنے اپر جہناں نوں

مِنْ قَبْلِ اَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرٰىةُ ؕ قُلْ فَاْتُوْا بِالتَّوْرٰىةِ فَاتْلُوْهَآ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ

اگے اس تھیں جو اتاری گئی توریت کہہ پس لیاؤ توریت نوں فر پڑھو اسنوں جیکر ہو تسیں سچے

پیش از انکہ نازل کردہ شد توریت بگو بیارید توریت را پس بخوانید آن را اگر ہستید راستگو

اگے نازل ہون توراتوں روا طعام اوہ سارے
سن وچہ معالم لکھیا کہن یہود رسول اللہ نوں
تے ابراہیم نکھانا دودہ تے گوشت اوٹھا نوا لی
بنی کہیا ایہہ سبہ کجہ ابراہیم نوں جائز آیا
کل طعام مراد جو وچہ توریت حرام بنائے
جوہیں چھوبیں سپارے بھی وچہ اُٹھویں فر کرا انہاں دا آیا
نگراں دودہ تے گوشت اوٹھاں خود یعقوب نبی نے
عرق النسا جو رنگیہن اکھن آہی اوس بیماری
تا پیارا ابت طعام جو مینوں کری نکھاوان سوری
فر اپنی سبا اولاد اوپر کر سوال حرام کرایا
رب حکم نبی نوں کیتا کہہ توں انہاں توریت لیاؤ

توں کہہ فر لیاؤ توریت پڑھو تسیں سچے سارے
تواں دعوی کریں جو بکرا ہے بیچ دین خلیل اللہ نوں
توں ایہہ کہیا دین دعوی کہیں اسری ملت آہی
نے کہن یہود حرام آہا ایہہ آیت وتی دیا یا
شامت ظلم فساد یہود حلال حرام کرائے
چربی ہور بہا کیر چیزاں کتنیاں منع بنایا
کرکے قسم حرام بنایا اپنے اوپر دل نے
اسوں کیتی نذر جو استھیں مینوں صحت بخشی باری
گوشت دودہ اوٹھاں تیرا پیارا ایسے تہیں ہووی
ایہہ خود یعقوب حرام کیتا رب نہیں حرام بنایا
میری بات سچی ہے ہوئی تسیں جھوٹے خود جاؤ

فَمَنِ افْتَرٰی عَلَی اللّٰهِ الْكَذِبَ مِنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ

پس جو کوئی بناوٹ بناوے اپر اللہ دے جھوٹھ پچھے اس تھیں پس اوہ لوک اوہی ظالم ہین

پس ہر کہ دروغ بندد بر خدا بعد ازیں پس آن گروہ ایشان اند ستمگاران

پس جو جھوٹھ خدا پر جوڑ سن پچھے اس تھیں کوئی کیوں فر اوہ توریت نہ لیائے جیب کر سچے آہے	پس اوہ ظالم لوک تہناں پر حجت لازم ہوئی تا ثابت ہویا محمد سچا کافر کچے آہے

قُلْ صَدَقَ اللّٰهُ فَاتَّبِعُوْا مِلَّةَ اِبْرٰهِيْمَ حَنِيْفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ

توں کہہ سچ فرمایا اللہ نے پس پیروی کرو ملت ابراہیم دی حنیف ہو کے تے نہیں سی اوہ مشرکاں تھیں

بگو راست گفت خدا پس پیروی کنید ملت ابراہیم را حنیفی کیش شدہ ونبود از مشرکان

کہہ سچ کہیا رب تابع ہو ملت ابراہیمی یعنے سچ کہیا رب اِنَّ اَوْلَی النَّاسِ بتایا تے پیغمبر ہن امت احمد اوہ نہوں پیارے ملت ابراہیم اسلام جو دین محمد والا جویں اس امت دینہ نا افراط نہ کجھ تفریط آیا ای	اوہ پاک حنیف آہا تے نا اہل الشرک وہیمی جو سب لوکاں تھیں ایہ نبی اوے ابراہیم نزل آیا تے جھوٹھ یہود نصاریاں دعوی سدی مِن پیارے ایہ ابراہیم دے وقت اینویں ہے آہا سچہ کمالا وچہ دین یہود افراط اہی تفریط نصاریاں پائی

اِنَّ اَوَّلَ بَيْتٍ وُّضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِيْ بِبَكَّةَ مُبٰرَكًا وَّهُدًى لِّلْعٰلَمِيْنَ

تحقیق پہلا گھر جو رکھیا گیا واسطے لوکاں دے البتہ اوہ ہے جو وچ مکے دے ہے برکتوالا تے ہدایت واسطے جہاناں دے

البتہ اول خانہ کہ مقرر کردہ شد برای مردمان آنست کہ بمکہ ہست برکت دادہ شدہ و ہدایت برائے جہانیاں

ٹھیک اول مقرر کیا رکھن لوکاں اہل ایماناں کہیا یہوداں قبلہ ساڈا بیت مقدس بھائی اہل اسلام کہن اساں قبلہ کعبہ ایہہ چنگیرا اس گھر اندر برکت بہت ثواب اعمالاں دا بھی عمرہ حج نے ہدی اتھائیں ہوری پایا ای	جو مکے وچہ مبارک ہو ہدایت اہل جہاناں لعبیوں اول نبیاں تے ہجرت نبیاں جاگہ آہی ایہ آیت آئی رب کہیا جو ایہ گھر افضل میرا ہک نماز اتھ لکھ برابر اینویں روزہ پایا وڈے ثواب تے درجے پاون بخشش ہون گناہیں

فِيْهِ اٰيٰتٌۢ بَيِّنٰتٌ مَّقَامُ اِبْرٰهِيْمَ ۚ وَمَنْ دَخَلَهٗ كَانَ اٰمِنًا

وچ اوس دے نشانیاں ظاہر ہن مقام ابراہیم والے تے جو کوئی اندر اوس دے آیا ہویا بےخوف

در آنجا نشانہائے روشن ہست از آنہا مقام ابراہیم ست و ہر کہ در آید در آن ایمن باشد

وچہ اس دے بہت نشانیاں ظاہر جیتھے خلیل کھلوندا ｜ تے جو کوئی اس گھر اندر آوے امین بے ڈر ہوندا
ہکدو جے نوں لٹن مارن عادت عرباں آہی ｜ جو اس گھر آوے امین ہوندا اہو یا حکم الٰہی
نشانیاں تھیں ہک ایہ جو اُتوں پنکھی لنگھن ناہیں ｜ جے باز و غیرہ جانوراں دی لگے نگر کداہیں
جاں اندر حرم جناور داخل باز پچھا اس چھوڑے ｜ تے نبیاں ولیاں نیکاں ہاکار کعبیوں نکھوڑے
اوتھے ذکر تلاوت ہور عبادت مومن کرے جیکوئی ｜ یا صدقہ خیر خیرایت ہر ہک لکھ برابر ہوئی
تے جو کوئی اس گھر آوے مومن بالتعظیم ادا بول ｜ اوہ روز قیامت امین ہوسی بدی قہر عذابوں

وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا

تے واسطے اللہ دے ہے اوپر لوکاں دے حج اس گھر دے جو کوئی جا سکے طرف اوس دی راہ

و برائے خدا است بر مردمان حج خانہ کعبہ ہر کہ توانائی دارد رفتن بسوئے او از جہت اسباب راہ

تے اللہ کارن فرض لوکاں تے حج کرن اس گھر دے ｜ جو طاقت رکھے خرچ سواری ہوویں راہ سفر دی
عاقل بالغ حُر جو مومن طاقت خرچ سواری ｜ جس ایہ شرطاں حج فرض تس نہیں تاں نفل شماری

وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعٰلَمِينَ

تے جیکوئی کافر ہویا پس تحقیق اللہ بے پرواہ ہے جہاناں تیں

و ہر کہ کافر شود پس ہر آئینہ خدا بے نیاز است از عالمیاں

تے جیکوئی کافر ہویا یعنے منکر حج ارکاناں ｜ پس ٹھیک اللہ پرواہ نہیں ہے بے پرواہ جہاناں
جو قادر ہو کر حج نہ کر دا ان کیتے حج مردا ｜ ہے وچہ معالم سدی تھیں لیس ایہ لفظ کفر دا
جنہوں مرض نہ عذر نہ حاجت حج نہ کیتس ہولے ｜ اوہ چاہے مرے یہودی یا نصرانی کہیا رسول ﷺ
ایہ آیتاں سبھ جواب یہوداں ہو ضبح وچہ لیا یا ｜ کہن یہود جو شام گھرانہ ابراہیم دا آیا
اوہ بیت مقدس قبلہ جانن لیتیں یہود وچہ کے ｜ تے قبلہ تساں ہے کعبہ کیونکر ابراہیم دکھی سکے
رب کہے جو ابراہیم نے اول اہو عبادت خانہ ｜ اپنے ہتھ اساریا ابراہیم مقام نشانہ
تے حج بھی اسے گھر دی واجب بیت مقدس ناہیں ｜ تے اول بیت مقدس تھیں اس جائی اساں بنائیں

قُلْ يٰٓأَهْلَ الْكِتٰبِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ شَهِيدٌ عَلٰى مَا تَعْمَلُونَ

اے صاحب کتاب دیو کیوں کافر ہوندے ہو نال آیتاں اللہ دیاں دے تے اللہ حاضر ہے اپر اس چیز دے جو کردے ہو

بگو اے اہل کتاب چرا کافر میشوید بآیتہائے خدا و خدا حاضر است برانچہ شما میکنید

کہہ اہل کتاب کفر کرو کیوں نال آیات الٰہی یعنے کیوں انکار محمدؐ ہور قرآنوں کردے	تے اللہ حاضر سب کجھ جانے جو تسیں کرو تباہی جو صفت محمدؐ لتسیں چھپا وا اللہ حاضر ہر دے

قُلْ يَٰٓأَهْلَ ٱلْكِتَٰبِ لِمَ تَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ مَنْ ءَامَنَ تَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأَنتُمْ شُهَدَآءُ

کہہ اے صاحب کتاب دیو کیوں بند کردے ہو راہ خدا دی تھیں اسنوں جو ایمان لیا یا چاہندے ہو اسنوں ڈنگا تے تسیں شاہد ہو

بگو اے اہل کتاب چرا باز میدارید از راہ خدا کسے را کہ ایمان آورد میطلبید برائے آن راہ کجی و شما باخبر اید

کہہ اہل کتاب کیوں روکو راہ خدا تھیں اہل ایماناں	چاہو اسنوں ڈنگا تے تسیں شاہد ہو خود دانا
وَمَا ٱللَّهُ بِغَٰفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ	تے نہیں اللہ بے خبر اس چیز تھیں جو کردے ہو
	و نیست خدا بے خبر از آنچہ مے کنید
تے نہیں اللہ بے خبر اس تھیں جو کردے تسیں کمائی	اے اہتھ بد بند بد جو اللہ حق تہاں فرمائی

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِن تُطِيعُوا۟ فَرِيقًا مِّنَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ يَرُدُّوكُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ كَٰفِرِينَ

اے مومنو جیکر فرمانبرداری کرو اک گروہ دی انہاں تھیں جو دتے گئے کتاب موڑ لگسانوں پچھے ایمان تساڈے تھیں کافر

اے آنانکہ ایمان آوردید اگر فرمان برید گروہے را از اہل کتاب بگردانند شما را بعد از ایمان شما کافراں

اے اہل ایمان جے کہیا منو اک فرقہ اہل کتابی سن وچہ عالم اوس تے خزرج آہے سکے بھائی انہاں نسبت پشت بپشت عداوت باقی بتر پوتریاں تائیں جاں بیعت کیتی نال نبیؐ دے سب اسلام لیائی شماس یہودی قیس دا بیٹا دشمن اہل اسلاماں اوہ کافر جلیا ویکھ انہاں نوں اندر صلح صفائی جنگ بعاث تے ہور لڑائیاں سبھ انہاں یاد کرائیں	تا موڑ لسانوں بعد ایماناں کافر کرن شتابی اک مقتول دے یاراں وچ وہاں کیتی بہت لڑائی اک سو ویہہ برساں تھیں پچھے ہویاں دور بلائیں پیار بنے دل آپس اندر اللہ ویر ونجائے اوس تے خزرج اک مجلس تس ڈٹھ کرن کلاماں اک جوان یہودی نوں اس کہیا وچہ انہاں بیٹھ توں بھائی قصے شعر لڑائیاں اگلیاں پڑھ کہ انہاں سنائیں

سبل وچہ منظر ... سے ... کہیا ... ۱۲
من آمن مفعول ہے تصدون دا ... الا ایمان ہے
یعنی شتابی ... ۱۲
نوں اوہ ارادہ کردا ہے ایمان دا ... ۱۲
وچ مقصد ... نال ... ۱۲
یعنی تبغونہا ... ۱۲
اس راہ نوں ... ۱۲
یعنی مقصد ... نال اس راہ دے

شتہ ... ۱۲

شہدا فاعل تصدون
یعنی تسیں گواہ ... ۱۲
... جو کردے ہو یا
... تورات ...
... صلی اللہ علیہ وسلم دی ...
... شماس بن قیس یہودی ...

بعاث ازاں انہاں سخت لڑائی دوہاں دھراں تھیں مارے — اوڑک اوسیاں فتح ملی تے خزرج اس دن ہارے
اوس جوان شیطان اونویں ہی کیتا دوویں نبے بولے — فخر وڈیائی یاد آئی فر جھگڑے دوویں ٹولے
دو شخص ؓ دوہاں تھیں گوڈیاں پرنے اٹھ کہن پھر اوہ — ہک آکھیا کہو تا فیر لڑائی کر کے جوان ویکھاواں
فر قسمہ کوتہ دوویں ٹولے نکلے چک ہتھیاراں — جویں حالت کفر مریندی کانگاں جانگاں کرن پکاراں
تا سرور خبر ہوی جھب آئے نال مہاجر سارے — آکھیا میں ہاں وچہ تساں تسیں کردے کفر بلارے
رب کرم کیتا اسلام دتا تساں کفروں بچ ونجائی — تساں مڑ فر کافر ہوون چاہو ڈرو اللہ تھیں بھائی
تا دوہاں فرقیاں سمجھیا جو اس ویری ویر کمایا — سٹ گھنے ہتھیار تے رو کر ہک دوجے گل لایا
فر نال نبی دے مڑ کر آئے کر فرماں برداری — ایہ وچہ معاملہ قصہ تد ایہ آیت رب اتاری

وَکَیْفَ تَکْفُرُوْنَ وَاَنْتُمْ تُتْلٰی عَلَیْکُمْ اٰیٰتُ اللّٰہِ وَفِیْکُمْ رَسُوْلُہٗ ط

تے کیونکر کفر کردے ہو تسیں پڑھیاں جاندیاں ہین اپر تساڈے آیتاں اللہ دیاں تے وچہ تساڈے ہے رسول اوسدا

وچگونہ کافر شوید و خواندہ مے شود بر شما آیہائے خدا و در میان شما ست پیغمبر او

تے کیونکر کفر کرو اتے پڑھیاں جاون اپر تمہارے — آیتاں رب دیاں اتے تساڈے وچہ رسول ہمارے

وَمَنْ یَّعْتَصِمْ بِاللّٰہِ فَقَدْ ھُدِیَ اِلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ

تے جو کوئی جبکل پائے نال دین اللہ دے پس ٹھیک ہدایت کیتا گیا طرف راہ سدھے دی

وہر کہ چنگ محکم کرد بخدا پس البتہ راہ نمودہ شد سوئے راہ راست

تے جو کوئی محکم پکڑے رسا دین کتاب خدائی — پس ٹھیک اس شخص ہدایت رب تھیں راہ سدھے دا پائی

یٰاَیُّھَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰہَ حَقَّ تُقٰتِہٖ وَلَا تَمُوْتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ۝

اے لوگو جو ایمان لیائے ہو ڈرو اللہ تھیں حق ڈرنے اوس دے تے نہ مرو ہرگز مگر اس حال جو تسیں مسلمان ہووو

اے آنہا کہ ایمان آوردید بترسید از خدا حق ترسیدن از وے ونمیرید مگر مسلمان شدہ

[illegible]

اے اہل ایمانو ڈرو اللہ تھیں جیوں حق ڈر اُس آیا
اس حق ڈرنا معنے ابن عباسوں سنتوں جابی
تے شکر گذاری کرے فرے بھلی کدی نہ آوے
ایہ سنکر یاراں عرض کیتا جو ایہ گل مشکل بھاری
ہک کہن جو حق تقاتہ لڑنا جو نکر حق لڑائی
تے نال انصاف گواہی بھرنی زور یا نہ کائی
تے الٹی کیہا جو حق تقاتہ رکھن نگاہ زبانی

تے مرو نہ ہر گز مگر اں مسلم ہو کر ایہہ فرمایا
جو کر فرماں برداری ہو ل نہ کرے بے فرمانی
تے یاد کچیوے سنوں ٹر فوسر کدی نہ جاوے
تا فاتقوا اللہ ما استطعتم آیت رب اتاری
تے طعن ملامت کنوں نہ ڈرنا اندر بات خدائی
بھاویں باپ یا بیٹے اپر کسے بھیں یا بھائی
ایہ وجہ تفسیر معالم لکھیا محی السنت والے

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّٰہِ جَمِیْعًا وَّلَا تَفَرَّقُوْا وَاذْكُرُوْا نِعْمَتَ اللّٰہِ عَلَیْكُمْ

تے چنگل مارو نال رسی اللہ دے سارے تے نا کھنڈو تے یاد کرو نعمت اللہ دی اوپر لتاڈے

و چنگ زنید برسن خدا ہمہ یکجا و پراگندہ مشوید یاد کنید نعمت خدا را کہ برشما ہست

تے چنگل مارو قرآن تے دین اللہ دا رل مل سارے | تے کھنڈو نہیں تے یاد کرو رب نعمت اپر تمہارے

اِذْ كُنْتُمْ اَعْدَآءً فَاَلَّفَ بَیْنَ قُلُوْبِكُمْ فَاَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهٖۤ اِخْوَانًا

جدا ہے تسیں دشمن ایں الفت پائی درمیان دلاں اتاڈیاں دے پس ہو گئے نال نعمت اوسدی دے بھائی

چوں بودید دشمن یک دیگر پس الفت داد میان دلہای شما پس گشتید بنعمت خدا برادر یک دیگر

جدا ہے دشمن ہک دوجے فر پیار دلیں رب پایا
حبل اسدا ہک کہن قرآن ہک دین اسلام بناون
رب نہ رکم کرے پسند تساں تھیں جمع حضرت فرماوے
تے محکم پکڑو حبل اللہ نہیں خیر خواہی سرداراں
ہور ضائع کرنا مال بیہودہ ایہ بھی رب نہ بھاوے
سبعہ باب قبیلے ہو سم حج نے جمع ہو نبر وچہ کے
چھ شخص ہم بنیوں حج آئے تنہا حضرت ہو ملاقی

فر نعمت رب دی نال ہوئے جن بھائی یا پیو جائے
ہک کہن جماعت سنت جالا ہر ہک سند لیاون
جو خاص اللہ دی کرو عبادت شرک نہ رتیوں بھاوے
تے تری کم رب بھاون نہ ول قال قیلاں گفتاراں
ہور بہت سوال نہ بھاون رب نوں بغوی ایہ فرماوی
کل قبیلیاں ملدے حضرت سخن کریندے پکے
جمرے عقبے پاس منا وچہ میل ہویا اتفاقی

[illegible]

ربع الثلث

ہک اسعد بن زرارہ دوجا عوف حارث دا جایا
پنجواں عقبہ بھی جابر بن عبداللہ انصاری
حضرت کہیا یہوداں بیلی اوہناں آکھیا آہو
فر نال نبی رل بیٹھے حضرت رب دی طرف بلائے
ہک اگے رب سبب ہدایت کیتا حق انہاندے
کہن یہود انہاں ہن ہوسی پیدا نبی آئی
جاں سخن نبی دے سنے انہاں تد یاد تہناں گل آئی
جس تھیں اساں یہود ڈراون سبقت اسیں کراہیر
اوہ سب ایمان یقین لیائے فر ایہ عرض سنایا
ہن شاء اللہ جمع کرے اساں تیری برکت پاروں
جے سبھے تابع ہوون تینوں عزت بہت وڈیایاں
تا گھر گھر ذکر رسول اللہ دا وچہ مدینے جاری
فر لے نبی نوں عقبہ اندر بیعت سبھناں کیتی
تے نا بہتان بناؤ کدی نہ ہیری بے فرمانی
تے جو وچہ کجھ قصور کرو فر دنیاں ملن سزائیں
جے دنیا وچہ نہ ملن سزائیں اللہ پردہ پاوے
جاں رخصت ہوئی نبی تھیں فر فر چلے طرف مدینے
جو جا اسلام قرآن سکھاوے دین انہاں سمجھاوے
ہکدن اسعد مصعب رلکر اندر باغ سدھائے
سعد معاذ دے بیٹے کہیا حضیر دے بیٹے تائیں
ایہ انجاناں گمراہ کرن جاہ ٹر کر کڈھ انہانوں
ایہ سعد اسید دوویں تد مشرک بنی اشہل سرداروں
جو کت کارن اتھے آئے ہو گمراہ کرو انجاناں

بھی رافع مالک ہور عتبہ بیٹا عامر آیا
حضرت پچھیا کون کہیا اُنہاں خزرج جد ہماری
تا حضرت آکھیا بیٹھو باتاں کریے جے تسیں چاہو
دین اسلام دیوائے رغبت ہور قرآن سنائے
یہودی اہل علم اوہ مشرک پوجن ہار بتاندے
اسیں نال اسدے رل قتل کرانگے مشرک لوگ تباہی
انہاں ہکدوجے نوں کہیا جو واللہ ایہ اوہ نبی الٰہی
اگے انہاں یہوداں تھیں اس تابع اسیں ہوائیں
اساں دو قوماں وچہ ویر پرانا نسل ہنلی آیا
اسیں جا ہے طرف اسلام بلایے کوشش نال ملیچاروں
تا رخصت ہو کر گئے مدینے سد بلایا بھائیاں
فر اگلے سال آئے حج موسم باراں مرد انصاری
جو شرک نہ کرو زنا نہ چوری قتل دھیاں بد نیتی
جے پورا قول نباہو تا لساں جنت ہم مہمانی
تا اوہ گناہ کفارت ہوسی بخشے اللہ سائیں
تا روز قیامت معاف کرے یا کرے عذاب جو بھاوے
تا مصعب ابن عمیر نوں بھیجیا انہاں نال نبی جے نے
اسعد دے گھر ڈیرا مصعب مقری نام سداوے
ہور بھی لوک جو مسلم ہوئے ویکھ انہاں رل آئے
توں آکھ اسید انہانوں جا کر کیوں آئے اتھے جائیں
اسعد میرا ماسے بیٹا آوے شرم اسانوں
تا نیزہ پکڑ اسید چلیا جاہ بولیا سخت الکاروں
جے مر لیٹ دی خیر چاہو اٹھ جھیدے کر وچلانا

تا مصعب کہیا جو بیٹھ بھائی سن بات کلام اساہاں
اسید کہیا ایہ سچ کہیا توں بات انصاف الایا
رغبت وچ دین دی تس مصعب پڑھ قرآن سنایا
بولیا وہ وہ خوب کہیا توں سوہنی گل سنائی
انہاں آکھیا غسل کیجے فر جامہ چنگی طرح دہو دیجے
اٹھ غسل کیتا اس جامہ دہوتا کلمہ پاک سنایا
ہک مردوڈا اسردار ہیں ہن اوہ بھیجاں پاس تساہاں
جاں سعد دی پاس اسید گیا وچ مجلس بیٹھے سارے
سعد کہیا جو کی کر آیوں آکھ اسید سنایا
ہک جھوٹھ بہانہ کرکے سعد نوں بھیجیا پاس انہاں
تا مصعب آکھیا بیٹھ بھائی سن سخن جو اسیں الایے
سعد کہیا انصاف کیتا توں سچ ایہ سخن الایا
بھی پڑھ کے کجھ قرآن سنایوس منہ تس اثر دسایا
انہاں آکھیا نہا کر جامہ دہو کر کلمہ پاک الایے
اٹھ نہاتا دھوتا کلمہ پڑھیس نفل دوگانہ نالے
فر جا کر بولیا مجلس نوں تسیں کیونکر جانوں مینوں
اس کہیا جو مرد زناں تساں ہیں پر سخن حرام تمامی
بنی اشہل فر ساروں گے سب ایمان لیا ئی
نت وعظ نصیحت کرن لوکاں نوں طرف اسلام بلاون
کجھ تھوڑی گھر ایمان لیائے ہک شاعر دی یاروں
جے ہووے پسند قبول کریں جے نہیں تاں اسیں جو آہاں
نیزہ ٹنگ دتوس تے بیٹھا مصعب گلیں آیا
وچہ منہ اس دے بولن تھیں اگے اثر ہدایت پایا
تسیں اسلام ارادہ کردے کی تساں جا لیا بھائی
فر کلمہ پاک شہادت فر دو رکعت نفل پڑھیجے
فر نفل دوگانہ پڑھ کے نیزہ پھڑیا سخن الایا
جاں اوہ ایمان لیا وے سوانہ رہسی کوئی پچھاہاں
تا ویکھ اسید نوں سعد کہیا منہ اگلا نہیں اس پیارے
میں منع کیتا انہاں من لیا کجھ برا نہیں دسایا
تا سعد نوں وچ سعد کہیا تساں آون اسیں جاناں
جے ہووے پسند قبول کریں جے نہیں اسیں اٹھ جائیں
اوہ نیزہ ٹنگ بیٹھا فر مصعب عرض اسلام سنایا
پچھیوس کیا تسیں کر و جا ہوئیں اندر کوئی آیا
فر نفل دوگانہ پڑھ کر رب دا شکر بجا لیا ئی
فر نیزہ لیکر پچھاں گیا جتھ بیٹھے مجلس والے
انہاں آکھیا سید افضل دانا سبھ تھیں جاناں تینوں
جد تک تسیں اسلام نہ لیا و منوں دین اسلامی
اسعد مصعب ٹر کر او تھوں گھر اسعد دے آئے
مرد زناں انصاراں سارے اہل اسلام سداون
اوہ شعر پڑھے سبھ کہیا من تس شاعر شعر اثر اول

اوہ مدت بعد ہوئے فر مومن تچھے جنگ احزابوں
فر مصعب نکے دیول ٹریا ساتھی بہت احبابوں

دوستاں

ستر مرد انصاریاں وچوں ساتھی مصعب آئے
نال نبی فر وعدہ کیتا دینہ تشریق میانہ
جو جابر دا پیو عبد اللہ انصاری آہا نالے
فر وعدے والی رات بھی حاضر بیعت عقبہ تائیں
ہک عقبہ پاس گلا اتھ بیٹھے ستر مرد انصاری
فر سرور نال عباس آئے اوہ اجے کفر وچ آہے
تا سب لوکاں تھیں اول بولیا چاچا حضرت والا
اسیں انہیں ہم دینوں ہم قوموں رکھدے الیس بچائی
پر ایتھے رہن نہ چاہے ہرگز رلی تساں سنگ بھائی
تے ویریاں تھیں بس ہد رسوا تسیں نال لیجاہو
تا ایتھے ہی ہن چھوڑو گھر وچ عزت لکھ وڈیائی
انہاں آکھیا بول رسول اللہ سنگ عہد جو ساتھوں چاہیں
تا بولے آپ رسول اللہ پڑھ انہاں قرآن سنایا
فر کہیا میں بیعت کراں تساں تھیں لوں تسیں بچاؤ
براء بیٹے معرور دے پکڑ ہتھ پیغمبر سندا
جیویں اپنے زن فرزند بچائیے ایویں توہیں بچائیے
اساں ہیو دادے تھیں ورثہ جنت ساڈی کار لڑائی
ابوالہیثم نبہان دا بیٹا بولیا پاک رسولا
تے ہرت تسیں فیر بھر اوہ رہو غلبہ رب جے دیوے
تسیں میری یاریں یار تساڈا اندر صلح لڑائی
تا حضرت کہیا جو بارہ شخصاں تسیں نقیب بناؤ

بھی مشرک حج کرن کجھ چلے اوہ بھی ساتھ رلائے
بھی کعب بیٹا مالک دا حاضر دیندا خبر یگانہ
اساں رغبت دین دی سنگ لیا اہل ایمان نال والے
جاں تریجا حصہ رات گئی گک چل سب اٹھائیں
دو زناں بھی نال اساڈے حاضر نسیبہ تہاڈی
پر عہد بھتیجے دے وچ حاضر ہوون نوں دل چاہے
ای خزرج جیو تسیں جانوں حال محمد خوب نرالا
وچ اس شہر کجھ خوف نہ اسنوں عزت بھی وڈیائی
جے جانو تسیں جو توڑ نباہو جو اج گل ٹھہرائی
تے جے اس نال لیجا کر چھوڑو ویریاں دے وس پاہو
تا آکھیا انہاں جو سنیاں سب اساں جو توں آکھیا بھائی
اپنے کارن بھی سرکاراں سنگ اسیں حاضر آہیں
رغبت دین اسلام دی اتے رب دی طرف بلایا
جیویں اپنے زن فرزند بچاؤ دشمن کنوں بھراؤ
جو سانوں قسم اللہ دی جس توں بھیجیا سچا بندا
کر بیعت نال اساڈے جو ہیں جنگ ہمیش کمانے
تے ہم سوگند بھی نال لوکاں دے ورثہ اساں ایہا ہی
اساں لوکاں نال جو عہد آہے سب توڑ کیتے مقبولا
تا سرور ہس کہیا اساں جیون مرن تساں سنگ ہووے
جس نال لڑو میں لڑساں بھی تساں جس نال صلح صفائی
جویں عیسیٰ نال حواری بارہ ضامن پنچ ٹھہراؤ

تری او وچوں نو خزرج وچوں انہاں نقیب بنائے
عباس بن عبادہ دا فرسنا ... پکائے
انصاری

۱؎ ایہ دوجی بیعت العقبہ آہی ۲؎ ... ۳؎ ... قبیلے دی آہی نام اوسدا نسیبہ ... کعب دی ... عمارہ دی ماں ...

۴؎ ... قبیلیاں نوں ... ۵؎ عباس ... بن عبادہ بن نضیل رضی اللہ تعالیٰ عنہ

اے خزرجیو تساں جاتا کس شے اہر بیعت کیتی
یعنے نال تساڈے لڑسن عربی زنگی سارے
بے ترس محمد ویریاں دیناں تاں ہن سنبھل جاؤ
تے جے اس وقت بھی ثابت رہنا تاں ہتھ پاؤ بھائی
انہاں آکھیا بھاویں مال لٹیون یا سردار مریون
توں ہتھ پسارا اساں ول حضرت سرور ہتھ پسارے
فر اتوڑوں سبھناں کیتی بیعت وارو واری
آکھیوس سنو قریشیو ہوئے اکٹھے صابی سارے
سن حضرت کہیا ایہ دشمن رب دا شیطوں عقبے والا
فر حضرت کہیا انصاراں نوں جا ہو لینے ڈیرے
تاں فجری بھڑ شمشیراں اہل منا تے حملہ کریے
تاں ہٹ گئے ڈیرے سنو صبح قریشی آئے
جو ایتھوں کڈھ لیجاؤ سنوں بیعت جنگ بھی کیتی
تاں ساڈے ساتھی مشرک بولے ایہ گل ہون کائی
جاں ہٹ گئے انصار مدینے گلاں ٹھیک لکایاں
کفار قریش اصحاباں نوں فر دیون بہت ایذائیں
جو شہر اسن تساں کارن اللہ بھی اخوان بنائے
فر عامر ابن ربیعہ فر عبداللہ جحش دا جایا
پھر اوس تے خزرج آپس اندر ہوئی صلح صفائی

سبہ احمر اسود دے جنگ سا پر بیعت تم سے کیتی
سردار مریسن مال لٹیسن ہوسن کاہے بھارے
جے تداں دتا تد وہیں جہانی سخت خواری پاؤ
جے ثابت رہو تا دوہاں جہاناں اندر ہے بھلیائی
اسیں قول اقرار نباہیے بھاویں کیڈ کاہے تھیون
برار بیٹھے سرور دے اول بیعت کیتی پیارے
تاں سر عقبیوں شیطان پکاریا کر کے گریہ زاری
تساڈے نال لڑایاں کرسن ہوسن وڈے کارے
اے دشمن رب دے سن جو کرساں جھب تیرا منہ کالا
ابن عبادہ کہیا اے حضرت دیہو حکم سویرے
نبی کہیا اے حکم نہ جنگاں کجھ دہاڑے جریے
اے خزرجیو اساں سنیاں تسیں محمد کارن دو آئی
تساں نال نہ لڑن ارادہ ساڈا تساں کیوں ایہ بدنیتی
تے سچ کہیا انہاں خبر نہ ہرگز جو گل اساں لکائی
ظاہر جا اسلام کیتا انہاں کے گیان فرمایاں
تاں سرور اذن دتا ہجرت دا سبہ اصحاباں تائیں
ابوسلمہ بن عبداللہ سبھ تھیں پہل مدینے دہائے
فر اتوڑوں چھٹ گئے گھساں مدینے پایا
برکت نال نبی دے ہوئے جن اوہ سکے بھائی

وَكُنتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَأَنقَذَكُم مِّنْهَا

تے آہے تسیں اپر کنارے ٹوے دے اگ تھیں پس چھڑایا تساں نوں اس تھیں

وبودید بر کنارہ مغاکے از آتش — بس برہانید شمارا ازان

فر اللہ تساں بچایا اس تھیں جنت راہ وکھائے	تے آہے تسیں کنارے تے اس ٹوئے دوزخ والے

كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ ۝

ایسے طرح بیان کردا ہے اللہ واسطے تساڈے آیتاں اپنیاں تا تسیں راہ پاؤ

ہم چنیں بیان میکند خدا برائے شما آیہائے خود را تا باشد کہ شما راہ یابید

اینویں کرے بیان خدا تساں کارن خاص دلیلاں
تا تسیں چلو ہدایت راہیں چھوڑ دغیر سبیلاں

وَلْتَكُنْ مِّنْكُمْ اُمَّةٌ يَّدْعُوْنَ اِلَى الْخَيْرِ وَيَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

تے چاہیے جو ہووے تساں تھیں اک ٹولہ جو بلاون طرف نیکی دی تے امر کرن نال بھلیائی دے تے منع کرن بریائی تھیں

وباید کہ باشد از شما گروہے کہ بخوانند بسوئے نیکوکاری و بفرمایند بکار پسندیدہ و منع کنند از ناپسندیدہ

وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ۝

تے اوہ لوک اوہی ہین خلاصی پاون والے

وآن گروہ ایشانند رستگاراں

تے امر بھلیائی منع برایوں انہاں خلاصی پائی	تے چاہیے ہوون تساں تھیں لوک جو سدن طرف بھلیائی
جے بعضے ادا کرن تاں رہندیاں ترک گناہ نہ آیا	ایہ امر بھلیائی منع برایوں ایہی فرض کفایہ
دنیا دین بھلیائی جس وچ سبھے نیک خصالاں (خصلتاں ١٢)	معنے خیر عقیدے نیک تے ہویاں نیک اعمالاں

جعفر صادق کرے روایت مظہری اندر لیایا
جو پیروی کرن قرآن حدیثاں خیر نبی فرمایا

جس شے خوبی شرعوں جاپے اوہ معروف ایمانی
تے جس شے تھیں انکار شریعت منکر اوہ پچھانو
بھی مظہری مسلم کنوں روایت ابو سعید دوں لیاوی
جے ہتھاں نال نہ طاقت ہٹکن ہٹکے صاف زبانوں
وچہ صحیح بخاری نعمانوں جو سرور خود فرمایا
مثال دوہاں جیوں وچہ جہازاں کر دی لوک سواری
اور نیچے والے پانی کارن اتے درجے آون
تا نیچے والا پکڑ کوہاڑی تلے سوراخ نکالی
جے پکڑن ہتھ نہ پاڑن دیون بچن بھی اوس بچاون
اینویں جیکر برا کرے کوئی دوجے ہٹکن ناہیں
حذیفہ کہے جو نبی اللہ دا کرکے قسم بتاوے
نہیں تاں رب عذاب تساں پر بھیجے انہو پاسوں
ہک کرن برائی دوجے ویکھن ہٹکن طاقت آئی
جو آپ نہ نیکی کردا اس بھی واجب امر بھلیائی
ایہ مظہری اندر لکھیا آپ بھی چاہیے عمل کماوے
صحیح بخاری مسلم وچہ اسامی کنوں لیاوے
ابن زید
اس آندراں ٹکن فرے اوو الی جیونگر گدہا خراسی
توں سانوں نیکیاں دسدا منع کریندا اکنوں برائی
وچہ شرح السنت بغوی بھی ہور بیہقی شعب ایمانوں
جو قینچیاں نال لباں انہاں کترن کون ایہ جبرائیلا
اوہ استحباب ہووے یا واجب ہر نوں شامل آئی
جو امر ناہی لین خلاصی غافل خاص رجانو
نبی کہیا جو منکر ویکھے ہتھاں نال ہٹاوے
جو کجھ طاقت دل وچہ غیرت ایہ اضعف ایمانوں
جو نال جو شاید منع نہ کرن تے جہناں برا کمایا
کئی اتلے درجے کئی ہیٹھے وچہ قرعہ پاکر جاری
تا اتلو والے تنگ ہوون انہاں مسند احمد الآتی
جو ایتھوں پانی لیساں اسنوں ہٹکن اپر والی
جے سستی کرن ہٹکن سارے ڈبن لا ہو جاون
وچہ دنیا خوار کرے رب بعضاں لگے دوزخ باہیں
کرو امر بھلیاں یا منع بریائیوں امت نوں سمجھاوے
فر کر دعائیں ہول نہ سن ہی ترمذی وچہ تباسول
جے ہٹکن نہیں عذاب گناہاں ہر نوں عام اہیائی
خود کرے گناہ تا لوکاں ہٹکن اس بھی واجب بھلیائی
اتأمرون الناس بالبر تا لازم اوس نہ آوے
جو نبی کہیا اک مرد قیامت رب دوزخ وچہ پاوی
دوزخ والے ہون اکٹھے پچھن کیا ہویا سی
اوہ کہی ہیں آپ نہ کردا نیکی بدیاں بہت کمایاں
نبی کہیا معراج اندر میں ڈٹھا کئی لوکاں نوں
ایہ واعظ امت تیری جو خود عمل نہ کرن جہیلا

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ

تے نا ہوو مانند انہاں دی جو کھنڈ گئے تے اختلاف کیتو نے پچھے اس تھیں جو آیاں انہاں نوں دلیلاں روشن

ومباشید مانند کسانیکہ پراگندہ شدند وخلاف یکدیگر کردند بعد از انکہ آمد بایشان حجتہاے

قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم من رای منکم منکرا فلیغیرہ بیدہ فان لم یستطع فبلسانہ فان لم یستطع فبقلبہ وذلک اضعف الایمان رواہ مسلم

نہ ہووو اُنہاں وانگ جو کھنڈے اختلاف کیتونے
دلیلاں روشن آیت محکم خبراں بھی متواتر
یعنے اختلاف عقاید جو بد مذہب کردے
جو پیرم ہوون پیر وضو وچہ اینویں مسح موزہ اُتے
جو نال دلیلاں ظنی ثابت خبر آحاد قیاسوں
پرچند القصد بے وانہیں ہکدو جے نوں بدگوئی
ایہ اختلاف اصحاباں وچہ بھی تابعیناں وچہ آیا
مظہری اندر ابن ماجہ ہور دارمی کنوں روایت
جو حضرت عمرؓ روایت کیتی خود حضرت ؐ فرمایا
تادعی کیتا رب یار تیرے سب ہینوں تاریاں جیہے
اختلاف اُنہاندے تھیں کوئی پکڑے جیہڑا جو کالی
بھی بیہقی مدخل اندر ابن عباسوں اینویں لیایا

اس تھیں بعد جو روشن بہت دلیلاں صاف آیونے
بھی اجماع اس امت والا لکھیا مظہری اندر
بھی وچہ فروع خلاف اجماعوں آیت شامل ہردے
نہ اجتہادی مسئلیاں اندر اختلاف شراعوں
اس وچہ اختلاف امت دا رحمت ہے سب پاسوں
المجتہد یخطیؑ ویصیب ہر نوں شامل ہوئی
اختلاف امتی رحمۃ حضرت خود فرمایا
ہور ابن عساکر حاکم تھیں ہور عبدی کنوں حکایت
ہیں کیتا سوال اُنہوں جو صحاباں جھگڑا پایا
ہکدو جے تھیں روشن النور ہر نوں جانن ایہے
اوہ میرے پاس ہدایت اے مظہری اندر بھائی
بھی دارقطنی ہور ابن عبداللہ جابر کنوں بتایا

وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ‎﴿١٠٥﴾‏ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ

تے اوہ لوک واسطے اُنہاندے عذاب ہے وڈا جس دن سفید ہوون گے کجھ مونہ تے سیاہ ہوون گے کجھ مونہ

وآن گروہ برائے ایشان ہست عذاب بزرگ۔ درآں روز کہ سفید شود بعضے رویہا و سیاہ شود بعضے رویہا

تے کارن اُنہاں عذاب عظیم جو اختلافاں والے		جس دن کئی منہ چٹے ہوسن کئی مونہ ہوسن کالے
	وچہ مظہری ابن عباسوں چٹے ہوسن اہل سنت دے روز قیامت مونہ کالے سبھ ہوسن اہل بدعت دے	

فَاَمَّا الَّذِیْنَ اسْوَدَّتْ وُجُوْھُھُمْ قف اَكَفَرْتُمْ بَعْدَ اِیْمَانِكُمْ فَذُوْقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُوْنَ

پس ایہ اوہ جو کالے ہو گئے مونہہ انہاندے بھلا کافر ہوئے لتسیں پچھے ایمان لتساڈے دے پس چکھو عذاب بدلے اسدے جو آہے کفر کردے

پس اما آنانکہ سیاہ گشت رویہائے ایشاں گفتہ شود آیا کافر شدید بعد از اسلام خویش پس بچشید عذاب را بسبب کفر کردن خود

جنہاں کالے منہ تہاں کہن کیوں کافر بعد ایمانوں ہوگے	پس چکھو ایہ عذاب اس بار در خود جو کفر کیتو ے
شاہ عبدالقادر لکھیا ہوسن کالے منہ انہاندے	جو مسلمانی وچہ کفر کماون فرقے گمراہاں دے
منہ تھیں کلمہ پاک تے دل وچہ بری عقیدہ گندی	شرع خلاف قرآن حدیثوں کل عقاید مندے
جو مریاں پریاں جمنیاں وچہ رسم کفر دی کردی	ایہ بعد ایماں نوں کفر کرن منہ کالے ہوسن ہر دی

وَاَمَّا الَّذِیْنَ ابْیَضَّتْ وُجُوْھُھُمْ فَفِیْ رَحْمَةِ اللّٰهِ ھُمْ فِیْهَا خٰلِدُوْنَ

تے ایہ اوہ لوک جو چٹے ہوئے منہ انہاں دے پس وچہ رحمت اللہ دیدے ہین اوہ وچہ اوس دے ہمیشہ ہنے والے ہین

واما آنانکہ سفید گشت روئہائے ایشاں پس در رحمت خدا باشند ایشاں در آنجا جاوید ماند

تے جنہاں چٹے منہ سو اندر رحمت رب دی سارے	او جنت اچہ ہمیشہ رہسن رب خاص پیارے
ایتھے رحمت کنوں مراد بہشت جو رحمت بخشنہ	کری تہاں نال جاوے جب اتھہ اسدی رحمت
ایہ مظہری وچہ بخاری مسلم کنوں حدیث لیایا	نے عمل اپنیاں روح جنت والا بن وچہ قرآن جو پایا

	وچہ مظہری اسدی وچہ جو داخل جنت رحمت خاصوں
	تے درجے ملن اعمالاں دے بعد دخول خلاصوں

تِلْكَ اٰيٰتُ اللّٰهِ نَتْلُوْهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ ؕ وَمَا اللّٰهُ يُرِيْدُ ظُلْمًا لِّلْعٰلَمِيْنَ ۝

ایہ آیتاں اللہ دیاں ہین پڑھدے ہاں اوپر تیرے نال سچ دے تے نہیں اللہ چاہندا ظلم واسطے جہانیاں دے

این آیتہای خدا اند مے خوانیم آنہارا بر تو براستی　و نمیخواہد خدا ستم کردن بر مردمان

ایہ آیتاں رب دیاں اسیں پڑھاں ہیں تیرے اپر حقانی　تے رب چاہے ظلم جہاناں اجر اندر نقصانی
نہ ناقص کرے ثواب کسی جو کردا اگے بھلیائی　نہ وده گناہ عذاب کرے اوہ ظلموں پاک ایہائی
سب گناہوں کفر وڈا اس اپر جب ہم نہ کوئی　وچہ اگ ہمیشہ عذاب وڈا ایہ سزا موافق ہوئی

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ؕ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ ۝

اتے واسطے اللہ دے ہے جو کجھ وچ آسماناں دے ہے تے جو کجھ وچ زمین دے ہے تے طرف اللہ دی موڑے جاندے ہین سبھے کم

وخدای راست آنچہ در آسمانہا و آنچہ در زمین ست و بسوی خدا باز گردانیدہ　شود ہمہ کارہائے

تے رب املک جو وچ آسماناں تے جو وچ زمینے　تے طرف اللہ دی موڑے جاون سارے کم خزینے

كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَ
تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

ہو تسیں بہتر امت جو کڈھی گئی واسطے لوکاں دے امر کردے ہو نال بھلیائی دے تے منع کردے ہو برائی تھیں

ہستید شما بہترین امتے کہ بیروں آوردہ شد برائے مردمان سفر مایید بکار پسندیدہ و منع کنید از ناپسندیدہ

ہو تسیں بہتر امت نکلے کارن آدمیاں دے　امر بھلیائی کرو تے ہٹکو کنوں کماں بریاں دے
آدمیاں دے کارن یعنی لوکاں کرو ہدایت　اگلیاں امتاں وچ نہ آہے ہادی بے نہایت

وَتُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ ؕ وَلَوْ اٰمَنَ اَهْلُ الْكِتٰبِ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ ؕ

تے ایمان لیاوندے ہو نال اللہ دے تے جے ایمان لیاوندے صاحب کتاب دے البتہ آہا بہتر واسطے اونہاں دے

و ایمان آرید بخدا و اگر ایمان مے آوردند اہل کتاب البتہ بہتر بودے ایشاں را

ف وجہ نظم دی ایہ کہیا ہے جو واسطے لوکاں دے [illegible]
فائدہ
اسلام کہیا قاضی نے جو اولیا [illegible]
[illegible]
واللہ اعلم

تے اللہ نال ایمان لیاؤندے جیونکر حکم تسانوں	تے اہل کتاب جے مومن ہوندے آ نیک انہانوں

مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفٰسِقُونَ ۝

بعض انہاں تھیں مومن ہین تے بہتے انہاں تھیں بدکار ہین	بعضے از ایشاں مومنان اند و اکثر ایشان بدکار اند
بعض انہاں تھیں مومن جویں عبداللہ ابن سلامی	تے اکثر انہاں فاسق جو بدکار اہین بدنامی

لَنْ يَضُرُّوكُمْ إِلَّا أَذًى وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ يُوَلُّوكُمُ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ

ہر گز نہ دکھ دینگے تسانوں کجھ مگر بدگوئی تے جیکر لڑنگے نال تساڈے پھیر دینگے تسانوں کنڈاں پھر مدد نہ کیتے جاونگے

و ہرگز زیان نرسانند شمارا مگر رنجے اندک و اگر جنگ کنند با شما بگردانند بشما پشتہا یعنی بگریزند باز نصرت

ہر گز دکھ نہ دیسن تسانوں مگراں وکھ زبانوں	جو جنگ کرن تساں کنڈاں دین پھیر نہ مدد انہانوں
ایہ غیبی خبر اللہ نے دتی اوہو واقع ہوئی	خیبر فدک نضیر قریظہ چلے شک نہ کوئی

ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ أَيْنَ مَا ثُقِفُوا إِلَّا بِحَبْلٍ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ

ماری گئی اوپر انہاں دے خواری جتھے پائے گئے اوہ مگر نال امان دے اللہ تھیں تے امان دے آدمیاں تھیں

زدہ شد بر ایشان خواری ہر جا کہ یافتہ شدند مگر بدست آویزی از خدا و دست آویزی از مردمان

ماری گئی انہاں پر خواری جتھے پائے جاون	مگراں جہاں امان اللہ تھیں اتے لوکاں تھیں پاون
ایہ خواری قتل تے قید انہانوں لٹن بھی نہاں مالاں	حبل امان خدا ہور بندیاں یا جزیہ اقبالاں
بنے ذمی ہکر جیہڑے لٹوں قید قتل تھیں	یا دین قرآن قبولن سب دا ایہ ہر دا حبل تہیں

وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ

تے مڑے غضب اللہ دے تھیں تے ماری گئی اوپر انہاں دے مسکینی ایہ کم بدولت اس دے ہوئے جو آہے کفر کردے نال آیتاں اللہ دیاں دے

و باز گشتند بخشمی از خدا و زدہ شد بر ایشان فقیری این بسبب آنست کہ کافر بودند بآیتہای خدا

ایہ خواری غضب فقیری ہے بہ کفر آیات بے دینی	اوہ لائق غضب دے اتے ماری ایہناں مسکینی

وَيَقْتُلُونَ الْاَنْبِيَاۗءَ بِغَيْرِ حَقٍّ ۭ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَّكَانُوْا يَعْتَدُوْنَ

تے قتل کردے پیغمبراں نوں سوا حق دے ایہہ کم نال سبب اس دے ہے جو بے فرمان ہوئے تے آہے حد تھیں لنگھدے

و مے کشتند پیغمبراں را بناحق این بسبب آنست کہ بے فرمانی میکردند و از حد مے گذشتند

ایہ بدلے بے فرمانی ہور جو حدوں باہر ویندے	تے اس کارن جو قتل پیغمبر حقوں باہجھ کریندے

لَيْسُوْا سَوَاۗءً ۭ مِنْ اَھْلِ الْكِتٰبِ اُمَّةٌ قَاۗىِٕمَةٌ يَّتْلُوْنَ اٰيٰتِ اللّٰهِ اٰنَاۗءَ الَّيْلِ

نہیں اوہ برابر بعض اہل کتاب تھیں گروہ قائم ہے پڑھدے ہیں آیتاں اللہ دیاں وچ وقتاں رات دیاں دے

نیستند ہمہ برابر از اہل کتاب گروہے ست ایستادہ بعبودیت راست کردار میخوانند آیتہائے خدا در وقتہائے شب

راہ سدھی قائم پڑھن قرآن ہمیں راتیں وقت سوہندے	نہیں برابر سبھے بعضے اہل کتابوں بندے

وَھُمْ يَسْجُدُوْنَ ۔ يُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَيَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

تے اوہ سجدہ کردے ہیں ایمان لیاوندے ہیں نال اللہ دے تے دینہ آخر دے تے امر کردے ہیں نال بھلیائی دے تے منع کردے ہیں برائی تھیں

و ایشاں سجدہ میکنند ایمان می آرند بخدا و روز قیامت و میفرمایند بکار پسندیدہ و منع میکنند از ناپسندیدہ

دینہ آخر من نیکی دسن بدیوں ورجن ہارے	تے سجدہ کرن ایمان لیاون نال اللہ دے پیارے

وَيُسَارِعُوْنَ فِي الْخَيْرٰتِ ۭ وَاُولٰۗىِٕكَ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ۔

تے شتابی کردے ہیں وچ نیکیاں دے تے اوہ لوک نیکاں تھیں ہین

و مے شتابند در نیکیہائے و ایشاں شائستگان اند

تے اوہ گروہ نیکاں تھیں ایہن ہے اللہ نوں بھاوے	تے کرن شتابی نیکیاں اندر نیکی نارہ جاوے

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ ۗ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ

تے جو کجھ کرن نیکی تہین پس ہرگز نہ ناشکری کیتے جاون گے تے اللہ جاننے والا ہے نال پرہیزگاراں دے

وانچہ کنند از نیکی پس ناقدردانی کردہ نشوند بآن وخدایتعالی داناست بپرہیزگاران

تے جو اوہ کرن نیکی نھیں پیں ناشکری ربّ کردا		تے اللہ جانے متقیاں نوں قدر پچھانے ہردا

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا ۖ

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوئے نہ نفع کرنگے انہاں نوں مال انہاندے تے نا اولاد انہاندی اللہ تھیں کجھ

البتہ کسانیکہ کافر شدند نفع نکند از ایشان مالہای ایشان ونہ فرزندان ایشان از عذاب خدا چیزے را

ٹھیک اوہ لوک جو کافر ہرگز نفع نکرے انہاں نوں		مال اولاد انہاندی بدی دفع نہ کرن بلا نوں

وَأُولٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۚ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

تے اوہ لوک صاحب دوزخ دے ہین اوہ وچہ اوسدی ہمیشہ رہنے والے ہین

وایشانند باشندگان دوزخ ایشان درآنجا جاویدانند

اتے اوہ لوک دوزخ دے صاحب اسوچہ رہن مدامی		نالکدی ہولی نہ باہر آون رہسن اتھ مقامی

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هٰذِهِ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ

مثال اسچیز دی جو خرچ کروے ہین وچہ اس حیاتی دنیا دے مانند مثال واؤ دی ہے جو وچہ اسدے سردی سخت ہے

صفت آنچہ خرچ میکنند درین زندگانی دنیا مانند صفت بادیست کہ دران سرما سخت است

اس دی مثل جو خرچن وچہ اس زندگی دنیا والی		جو نکر جھولا جس وچہ سردی ڈاہڈی سخت کمالی

أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ ۚ

پہونچیا اوہ کھیتی ہک قوم دی نوں جو ظلم کیتا اونہاں جاناں اپنیاں نوں پس نابود کیتس اسنوں

برسید زراعت گروہے راکہ ستم کردند بر خویشتن پس نابود ساخت آں را

اوہ پہونچی کھیت گروہاں جنہاں سر خود ظلم کمائی	پس کرے خراب اوہ جھولا کھیتی خیر انہوں اڈ جاوے

وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ وَلٰكِنْ اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ۔

تے نہیں ظلم کیتا انہاں نوں اللہ نے اپر جاناں اپنیاں نوں ظلم کردے ہین

وستم نہ کرد بر ایشاں خدا ولیکن　　بر خویشتن ستم　　مے کردند

تے ظلم نہ کیتا رب انہاں پر اپر اوہ ہتھیارے یعنے جیونکر جھولا اُٹھ کا ماری کھیت وچ جاوی	اپنے اپر ظلم کردن خود کفر نیکی سب ماری اینویں کفر خیرات نیکی ساری مار اڈاوے

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوْا بِطَانَةً مِّنْ دُوْنِكُمْ لَا يَاْلُوْنَكُمْ خَبَالًا

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے نہ پکڑو یار لکویں غیر اپنے تھیں نہیں کسر رکھدے تساں نوں خرابی ولوں

اے مومناں مگیرید دوست پنہانی از غیر خود قصور نمی کنند بشما در فتنہ انگیزی

اے اہل ایمان نہ پکڑو بیلی بن اپنے ہم دینوں	نہ کرن قصور وگاڑ اندر تساں چاہن ضرر یقینوں

وَدُّوْا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَآءُ مِنْ اَفْوَاهِهِمْ ۚ وَمَا تُخْفِيْ صُدُوْرُهُمْ اَكْبَرُ

چاہندے ہین دکھ پاؤ تسیں تحقیق ظاہر ہوئی دشمنی موہاں انہاں دیاں تھیں اتے جو کجھ چھپاندے ہین سینے انہاں دے بہت وڈا ہے

دوست داشتند رنج شمارا البتہ ظاہر شد دشمنی از دہان ایشاں و آنچہ پنہاں داشتہ سینہائے ایشاں بزرگ تر ست

اوہ چاہن دکھ تساں ڈاڈھا من منہ تھیں دین بلارے	تے جو کجھ سینے انہاں چھپاون وچ پردے اوہ بھارے

قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيٰتِ اِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُوْنَ۔

البتہ بیان کیتا اساں واسطے تساڈے نشانیاں نوں اگر ہو تسیں عقل والے

البتہ بیان کردیم برائے شما نشانہائے　　اگر شما دانا ہستید

اساں ٹھیک بیان کیتا تساں کارن ایہ آیات تمامی	تا تسیں عقل کرو تے چھوڑو پیار کفار حرامی

ف۵ [illegible]

ع۱۲ [illegible]

هٰٓاَنْتُمْ اُولَآءِ تُحِبُّوْنَهُمْ وَلَا يُحِبُّوْنَكُمْ وَتُؤْمِنُوْنَ بِالْكِتٰبِ كُلِّهٖ

خبردار تسیں اے لوکو دوست رکھدے ہو انہانوں تے نہیں دوست رکھدے اوہ تسانوں تے ایمان لیاوندے ہو تسیں نال کتاباں ساریاں دے

آگاہ شوید اے قوم کہ دوست میدارید ایشان را و ایشان دوست نمیدارند شمارا و شما ایمان می آرید بکتاب الٰہی ہمہ

ہاں تسیں اوہ جو پیار کرو تہاں اوہ تسیں پیار نہ کردے	تے منوں تسیں کتاباں سبھے منکر ناہیں ہر دے
توریت انجیل زبور صحیفے منوں تسیں تمامی	تاں بھی اوہ تساں دشمن جانن بے انصاف حرامی
تے اوہ تساں نبی کتابوں منن نہ تسیں پیار بنیندے	اوہ باطل وچہ تساں تھیں محکم سستی تسیں کریندے

وَاِذَا لَقُوْكُمْ قَالُوْٓا اٰمَنَّا ۚ وَاِذَا خَلَوْا عَضُّوْا عَلَيْكُمُ الْاَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ

تے جس وقت ملدے ہین تسانوں کہندے ہیں ایمان آندا اساں تے جد ہکلے ہوندے ہین کٹدے ہیں اپر تساڈے انگلیاں غصے تھیں

وچون ملاقات می کنند با شما میگویند ایمان آوردیم وچون تنہا شوند بگزند بر شما انگشتاں را　از خشم

تے جد ملن تسانوں آکھن اسیں ایمان لیائے	جاں خالی ہوون انگلیاں خود کٹن روہ کٹائے

قُلْ مُوْتُوْا بِغَيْظِكُمْ ۭ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ

کہہ مرجاؤ نال غصے اپنے دے　تحقیق اللہ جاننے والا ہے نال　سینیاں والیاں دے

بگو بمیرید بسبب خشم خویش البتہ　خدا تعالیٰ دانا ست بآنچہ در سینہا ست

توں آکھ انہاں جو مرو تمامی غصے نال بیماری	تحقیق اللہ سب جانے جو وچہ دلاں عداوت بھاری

اِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْھُمْ ۡ وَاِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَّفْرَحُوْا بِهَا

جیکر پہونچے تسانوں بھلیائی بری لگدی ہے انہانوں تے جیکر پہونچے برائی خوش ہوندے ہین نال اس دے

اگر برسد بشما نیکی ناخوش کند ایشاں را و اگر برسد بشما بدی خوش دل شوند　با آن

جے پہونچے تساں بھلیائی تاں اوہ بری انہانوں بھاوے	تے جیکر پہونچے تساں برائی انہانوں خوش آوے

وَاِنْ تَصْبِرُوْا وَتَتَّقُوْا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْـًٔا اِنَّ اللّٰهَ بِمَا يَعْمَلُوْنَ مُحِيْطٌ

تے جیکر صبر کرو تے پرہیزگاری کرو نہ دکھ دیویگی تسانوں بدخواہی انہاں دی کجھ تحقیق اللہ نال اسچیز دی جو کردے ہین گھیرنیوالا ہے

واگر صبر کنید و پرہیزگاری نمایید ہیچ زیان نرساند شمارا مکر ایشاں چیزے البتہ خدا آنچہ میکنند در گیرندہ است

جے صبر تے تقوی کرو نہ کھوہے مکر انہاں شے کائی	تحقیق اللہ سب گھیر یا جاوے جو ایہ کرن کمائی
ایتھوں تیک بیاں آہا سبھ جھگڑا اہل کتاباں	ہن اگے جنگ احد دا قصہ ہویا شروع خطاباں

وَاِذْ غَدَوْتَ مِنْ اَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِيْنَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ ؕ وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ

تے جد وقت سویرے ٹریا توں گھر اپنے تھیں جاگہ دیندا سا ہیں مومناں نوں جاہیں بیٹھن دیاں واسطے جنگ دی تے اللہ سننے والا جانن والا ہے

و یاد کن یا محمد چوں بیگاہ بر آمدی از اہل خانہ خود نشاندی مومناں را در جایہائے جنگ و خدا شنوا دانا است

جد گئیوں سویرے گھر تھیں جا گہہ بوین اہل ایماناں	بیٹھن کارن جنگ احد وچہ اللہ شنوا دانا
جاں حضرت مکیوں ہجرت کرکے وچہ مدینے آئے	مدت ڈیڑھ برس تھیں پچھے جنگ بدر نوں دھائے
وچہ سورت انفال اوہ قصہ ہوسی ذکر تمامی	کجھ کافر مارے قید ہوئے کجھ فتح رسول گرامی
فر اگلے سال جمع ہو کافر دھائے اوپر مدینے	تریجا سال آہا اوہ ہجری وچہ شوال مہینے
وچہ بطحی کہیا جو ایتھوں لیکر سٹھاں آیتاں تائیں	جنگ احد دے قصے وچہ فرمایاں اللہ سائیں
بارھویں ماہ شوالوں کافر بدہ دہاڑے آئے	وچہ احد پہاڑ جو پاس مدینے اتر ڈیرے لائے
تن ہزار جوان اوہ کافر جنگی سخت سنیدے	یک ہزار یا ساڈھے نو سو آہے یار نبی دے
مصلحت نوں یار سدے بھی ابن ابی بلایا	اگے کدی نہ سدیا اسنوں اسدن سد بلایا
ابن ابی تے بہت انصاراں عرض رسول سنایا	جو وچہ مدینے رہنا چنگا ہے اساں خوب آزمایا
جو جد ایہیں باہر لڑدے دشمن غالب آوے	تے جیکر وچہ مدینے آوے دشمن ماریا جاوے
چھوڑ انہاں جو اوتھے بیٹھے رہسن اوکھے ہوسن	یا ٹر کر فیر پچھاہاں خالی جاسن کرباں روسن
جے وچہ مدینے آکر لڑسن ساہمنے مرد لڑائیں	اتوں زناں تے لڑکے پتھر مارن وٹ گدائیں
بنی صلاح پسند کیتی ایہ سن اصحاب کباراں	باجھوں حمزہ حضرت چاچے بھی ہک ٹولی یاراں

جو جنگ بدر وچہ حاضر نا ہے طلب شہادت کردی
حمزہ کہے جو قسم اللہ دی کھانا ہول نہ کھاواں
اس روز جمعہ ہور چھین روزہ رکھیا کجھ نہ کھایا
نبی کہیا اک خواب میں ڈٹھا کٹھی گاؤ دسیائی
بھی تیغ میری وچہ رخنہ ڈٹھا اس تاویل ہزیمت
اس تاویل بد نے کیتی اس وچہ رہن بھلیائی
جاں حضرت حمزے سن ہمراہاں سارا زور لگایا
کوشش صبر دا امر کیتا اتے صبروں فتح بتائی
پر اکثر لوگ نہ راضی حضرت شہروں باہر جائی
وچہ حجری عائشہ جا کر پہنی زرہ لوہے دی ہر ور
بھی کمر بند بدھا لک محکم تیغ گلا تے پائی
کیوں تکلیف دتی لستاں اس ور باہر جاو نوالی
تد پشیمان ہوئے اوہ کیوں اساں بات رسول دہرائی
تا نبی کہیا ہن لائق ناہیں پیدھی زرہ اتاراں
ہن کر دھیان جو محکم کراں لستاں کر ہو بعداری
تاں گھوڑی تے چڑھ باہر آئے قوسن بھی گل وچہ پائی
ایہ پچھیا کون تی لوکاں آکھیا ایہ سب قوم یہودی
تاں نبی کہیا اسلام لیا وانہاں قبول لیا ناہیں
فر لگے جا کرت کرا اپنا ڈٹھا پیش کرایا
عبد اللہ بن عمر انہاں وچہ براء بن عازب نالی
بھی ابو سعید جو خدری اوس بھی بن ثابت انصاری
لوکاں کہیا جو رافع لڑکا چنگا تیر چلاوے
تا سمرہ کہیا جو میں رافع نوں کشتی کر کے ڈھاہاں

آکھن باہر چل لڑاہیں کہن نہ کیے ڈردے
جانجاں وچہ میدان تیغوں تکو انہاں اڈاواں
وچہ احد شہید ہوئے اوہ سبھے باہر جنہاں کڈھایا
نیک تاویل ہیں اسدی کیتی جو ہیں خدا سمجھائی
تے ڈٹھا ہتھ ہیں اپنا پایا اندر زرہ حصینت
گلیاں دے وچہ مار کفاراں کر سی سخت لڑائی
تا جمعہ نماز پڑھا کر حضرت لوکاں وعظ سنایا
وعدہ فتح نبی تھیں سن کر خوشی لوکاں دل آئی
عصر نماز پڑھا کر سر ور دوستیاں لوک بلائے
بھی خود لوہے دا سر پر دھریا بدھی پگ پیغمبر
سعد اسید لوکاں نوں آکھیا کیا ایتا لستاں بھائی
بن جبیر ۱۲ — ابن معاذ ۱۲
جیونکر مرضی حضرت آہی اس وچہ حکمت عالی
آکھن جو ہیں صلاح تساڈی حضرت سو بھلیائی
جد تک جنگ نہ کراں کفاراں جناں بھاویں ہاراں
چلو توکل رب دی اوپر صبروں فتح تمہاری
جا شیخین ڈھکی اوپر پہونچے اگے فوج بڑی دسیائی
قلعہ کوہ ۱۲
ابن ابی دے بیلی بھاگے جا ہن اوس یہودی
اسیں اہل کفر تھیں مدد نہ چاہاں جاؤ تسیں پچھاہیر
حضرت نے کہیا ۱۲
جو پندراں برساں تھیں لڑکے انہاں فیر ہٹایا
زید بن ارقم زید بن ثابت ہور اسامہ نالے
رافع بن خدیج بھی سمرہ بن جندب اس واری
اسنوں فیر بلایا سرور نال اساڈی جاوے
حضرت کہیا جو کشتی کر ہو قوت لستاں دیکھاں

تاسمرے رافع تائیں ڈھایا اوہ بھی نال رلایا — شام عشا اتھائیں پڑہ کے ڈیرہ اتھ جمایا
محمد بن سیلمو دتا پہرا نال سپاہاں — بعد نماز فجر دے رہبر لے کر ٹرے اگاہاں
فراگوں جا کر ابن ابی منافق مڑ گھر چلیا — ترے سو مرد بھی ہور منافق نال اسی دے رلیا
ابو جابر سلمی آکھیا اس نوں تینوں قسم الٰہی — چھوڑ نبی ہور ساتھی سارے کیوں ہٹ چلیا واہی
آکھیوس جنگ جو سانوں جاپے مگر تساڈے آیے — پر ہوت صریح ایہ جنگ نہ دسے کیوں اسیں جان گوایے
بنی سلمہ تے بنی حارثہ دونویں قبیلے خاص انصاری — انہاں بھی مڑن ارادہ ایپر اللہ دی تیاری

إِذْ هَمَّتْ طَّآئِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا ۙ وَاللّٰهُ وَلِيُّهُمَا ۗ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ

جد قصد کیتا دو فرقیاں تساں تھیں جو کم دلی کرن تے اللہ مددگار انہاں دا ہے اتے اوپر اللہ دے ہی چاہیے بھروسا کرن مومن

چوں خواستند دو فرقہ از شما بزدلی کنند و خدا کارساز ایشاں بود و بر خدا باید کہ توکل کنند مومنان

جد چاہیا دو فرقیاں تساں وچوں جو کم دلی کماون — تے اللہ مددگار انہاں دا کیونکر اوہ مڑ جاون
تے اللہ اپر کرن توکل لوک جو اہل ایماناں — ہن اگے فتح بدر دی نعمت ذکر کرے احساناں

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِبَدْرٍ وَّاَنْتُمْ اَذِلَّةٌ ۚ فَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ

تے البتہ تحقیق یاری دتی تساں نوں اللہ نے وچ بدر دے تے تسیں ذلیل آہے پس ڈرو اللہ تھیں تاں تسیں شکر کرو

والبتہ فتح داد شمارا خدا بروز بدر و شما ذلیل بودید پس بترسید از خدا تا بود کہ شکر کنید

تے ٹھیک فتح تساں دتی اللہ روز بدر خدا آہے — تسیں ذلیل تا ڈرو اللہ تھیں اس دا شکر کریا ہے
ایہ ترے سو تیراں یار نبی دے کم سامان ہتھیار و — تے کافر با اسباب جمعیت آہے قریب ہزار ول

اِذْ تَقُوْلُ لِلْمُؤْمِنِيْنَ اَلَنْ يَّكْفِيَكُمْ اَنْ يُّمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلٰثَةِ اٰلٰفٍ مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُنْزَلِيْنَ

جد کہندا سی توں واسطے مومناں دے کیا نہیں کفایت کردا تساں نوں ایہ جو مدد بھیجے تساں نوں رب تساڈا نال تن ہزار دے فرشتیاں اتار

چوں گفتی برای مومناں آیا کفایت نکند شمارا آنکہ مدد کند شمارا پروردگار شما بہزار کس از فرشتگان فرود آوردہ شدہ

جد کہیا توں اہل ایماناں کیا ایہ کافی نہیں تمہارے — جو مدد دتی ڈاڈے رب فرشتے تن ہزار اتارے

بَلٰۤى اِنْ تَصْبِرُوْا وَ تَتَّقُوْا وَ يَاْتُوْكُمْ مِّنْ فَوْرِهِمْ هٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ اٰلٰفٍ

بلکہ جے صبر کرو تے تقوی کرو تے آون اوہ تساں نوں جوش اپنے ایس تھیں مدد کریگا تساڈی رب تساڈا نال پنج ہزار دے

بلکہ اگر صبر کنید و پرہیزگاری نمائید و بیایند شمارا کافراں باین جوش خود مدد کند شمارا پروردگار شما بپنجہزار کس

بلکہ جے صبر تے تقوی کردے آون کافر جوشوں
تے مدد کری تساں رب بھیجے پنج ہزار سر وشوں

معنے فوراصل وچہ جوش بھی غصہ معنے آیا
بھی معنی نزرت شتابی ہر یک ایتھے بندا آیا

مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُسَوِّمِيْنَ

فرشتیاں نشان کرنے والیاں تھیں

ازفرشتگان نشان ہند کنندگان

فرشتے سب نشانیاں والے سر پر پگ دنبالی
تے گھوڑی پنج کلیاں یادم ہور ہتھ صوفاں والی

اوہ صوف سفید یا سرخ علامت سطھری اندر لیا یا
بھی پگاں زرد یا چٹیاں ملکاں وچ جہین نا یا

اول ہک ہزار فرشتہ وچہ الفال جو آیا
فرتن ہزار کیتا فر صبروں پنج ہزار پچایا

گرز کافر جابر دی چاہیا مدد کرے کفاری
سنکر اہل اسلام ڈرے ایہ آیت رب اتاری

ضحاک تے عکرمہ کہن ایہ آیت جنگ احد وچہ آئی
تقوی صبر وچ وعدہ مدداذ تقول تھیں بھا آئی

پر یاراں صبر نہ کیتا اس دن مدد سول نہ آئی
سعد کیہا میں ڈٹھا سرور اندر احد لڑائی

دو مرد سفید پوشاکاں لڑدی سرور دی ہمراہی
اوہ جبرائیل تے میکائیل دو گردی پشت پناہی

وَ مَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى لَكُمْ وَ لِتَطْمَئِنَّ قُلُوْبُكُمْ بِهٖ

تے نہیں کیتا ایہ کم اللہ نے مگراں خوشخبری واسطے تساڈے تے تا جو آرام کرن دل تساڈے نال اوس دے

و نساخت این را خدا مگر بشارت برائے شما تا آرام گیرند بآن دلہائے شما

تے کیتی نہیں خدا ایہ مدد مگر بشارت تائیں | اتے تا دل کرن آرام تساڈے سنکر مدد سائیں

وَ مَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ

تے نہیں فتح مگر پاسوں اللہ دیوں جو زبردست صاحب حکمت دا ہے

و نیست فتح مگر از نزدیک خدائے غالب استوار کار

تے وچ حقیقت فتح نہ کائی مگر جو اللہ پاسوں — جو ہر تے غالب حکمت نال بچاوے خوف ہراسوں

لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنقَلِبُوا خَائِبِينَ ○

تاکٹ سٹے ہک پاسا اوہناں لوکاں تھیں جو کافر ہوئے یا موڑے انہاں نوں پس مڑ جاون بے نصیب

تا قطع کند یعنے قتل سازد گروہے را از کافراں یا رد کند آنہا را پس باز گردند بے بہرہ

اوہ مدد اس کارن جو کٹے ٹولہ ہک کفاراں — یا دھک سٹاوے انہاں پس مڑ خالی جان خواراں
اوہ ستر ماری جنگ بدر وچ ستر قیدی آئے — ایہ چارے آیتاں جنگ بدر وچ بعضی لکھ سنائے
تے بعضی کہن احد وچ آیاں سوکاں کافر مارے — اہل ایماناں فتح دتی رب اول کافر ہارے
جد حکم نبیدا اُلٹ کیتو نے الٹ گیا کم سارا — تا ستر یار شہید ہوئے ہک حمزہ چاچا پیارا

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ ○

نہیں واسطے تیرے اس کم تھیں کائی چیز یا رجوع کریگا نال رحمت دے اپر انہاں دے یا عذاب کریگا انہاں نوں پس تحقیق اوہ ظالم ہین

نیست ترا از ایں کار چیزے یا برحمت باز گردد بر ایشاں یا عذاب کند ایشاں را پس البتہ ایشاں ستمگاران اند

تیرے ہتھ نہ اس کم تھیں کجھ اللہ کرے جو چاہے — یا تائب کرے یا دکھ دیوے انہاں ٹھیک اوہ ظالم آہے
جاں دند مبارک حضرت بھناں زخم لگا رخسارے — تے چہرہ اپر لہو ہو گیا آکھیا نبی پیارے
کجویں خلاصی پاون جنہاں حال نبی ایہ کیتا — تد ایہ آیت آئی ویکھ صحیح مسلم وچ نیتا
تے صحیح بخاری وچ روایت ابن عمرؓ تھیں لیایا — جو آکھیا نبی فلانیاں لوکاں توں لعنت کریں خدایا
ابو سفیان نے حارث بھی صفوان سہیل اگے چارے — ایہناں چوہاں نوں بخشی مسلم نبی پیارے

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ○

تے واسطے اللہ دے ہے جو کجھ وچ اسماناں دے ہے تے جو کجھ وچ زمین دے ہے بخشے جس نوں چاہے تے عذاب کرے جس نوں چاہے تے اللہ بخشنہار مہربان ہے

و خدای راست آنچہ در آسمانہا ست و آنچہ در زمین ست بیامرزد ہر کرا خواہد و عذاب کند ہر کرا خواہد و خدا آمرزندہ مہربان ست

تے خاصہ ملک اللہ دا جو کجھ وچ آسماناں جاہے تے کری عذاب اوہ جسنوں چاہے اللہ بخشنہارا	تے جو کجھ وچ زمین بھی اُسدا بخشے جسنوں چاہیو تے وڈی رحمت والا ہے اوہ بندیاں عذر نہ چارا

یٰۤاَیُّهَا الَّذِیۡنَ اٰمَنُوۡا لَا تَاۡكُلُوا الرِّبٰۤوا اَضۡعَافًا مُّضٰعَفَةً‌ ۖ وَّاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُوۡنَ‌

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے نا کھاؤ بیاج کئی حصے ودھا کے تے ڈرو اللہ تھیں تاں تسیں خلاصی پاؤ

اے آنانکہ ایمان آوردہ اید مخورید سود را دو چنداں تو بر تو و بترسید از خدا تا بود کہ رستگار شوید

اے اہل ایمان بیاج نہ کھاؤ کرکے دون ودھاؤ اس آیت تھیں اگے لیندی مومن سود بیاجاں جاں مہلت بچی نہ لبھے مہلت ہور ودھاون	تے ڈرو اللہ تھیں تاں تسیں کنوں عذاب خلاصی پاؤ مہلت کجھ مقرر کرکے وچن ہتھ محتاجاں ڈیڈھ سوائی لگے ملوں سود اس نال رلاون

وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِیۡۤ اُعِدَّتۡ لِلۡكٰفِرِیۡنَ‌ ۚ وَاَطِیۡعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُوۡلَ لَعَلَّكُمۡ تُرۡحَمُوۡنَ‌ ۚ

تے بچو اس اگ تھیں جو تیار کیتی گئی ہے واسطے کافراں دے تے فرمانبرداری کرو اللہ دی تے رسول دی تاں تسیں رحمت کیتے جاؤ

و پرہیزید از آن آتش کہ آمادہ ساختہ شد برائے کافراں فرمانبرداری کنید خدا را و رسول را تا کہ رحمت کردہ شوید

تے اس آتش تھیں بچو تیار جو کیتی جہت کفاراں اس آیت تھیں رد ہوئے مذہب مرجی واہی	تے رب نبی دا حکم قبولو رحمت برسن باراں جو اہل ایمان نہ ضرر گناہوں آکھن اوہ گمراہی

وَسَارِعُوۡۤا اِلٰى مَغۡفِرَةٍ مِّنۡ رَّبِّكُمۡ وَجَنَّةٍ عَرۡضُهَا السَّمٰوٰتُ وَالۡاَرۡضُۙ اُعِدَّتۡ لِلۡمُتَّقِیۡنَ ۙ

تے دوڑو وطرف بخشش دی رب اپنے تھیں تے بہشت دی جو چوڑان اسدی آسمان تے زمین ہے تیار کیتا گیا ہے واسطے پرہیزگاراں دے

و بشتابید بسوی آمرزش از پروردگار خویش و بسوی بہشت کہ پہنائی او آسمانہا و زمین ہست آمادہ ساختہ شد برای پرہیزگاراں

تے دوڑو بخشش رب اپنے ول جنت کھلیاں جائیں آسمان زمین وچ سمجھ عواماں سبھ تھیں وڈیاں جائیں	دا انگ آسمان زمین آمادہ متقیاں دے تائیں چوڑان جنت انہاں انگ بتائی طول نہایت ناہیں

درازی ۱۲

ف تکبیا علی سے نقل ہے ... [illegible]

یعنے جھب ایمان لیاؤ سی صاف عقیدہ
پیر یوں مرضوں موتوں اگے فقروں قحط بلاؤں

واجب فرض ادا ہر نیکی سب اخلاق حمیدہ
بھی دولت بری جالوں اگے قیامت ہور فناؤں

الَّذِينَ يُنفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ

اوہ لوک جو خرچ کردے ہین وچہ حالت فرحت دے تے تنگی دے تے کھاون والے غصے نوں تے معاف کرنیوالے لوکاں تہیں

آن پرہیزگاراں کہ خرچ میکنند در حالت خوشی یعنی توانگری و حالت سختی یعنی تنگدستی و فرو خورندگان خشم را و معاف کنندگان مردمان

متقی اوہ جو خرچ کرن وچہ حالت فرحت تنگی
یعنے ہر ہر حالت اندر رہن نہ خرچن مالوں
ساریاں خلقاں تہیں رب اول کیتا ذکر سخاوت
جو سخی قریب اللہ تھیں نالے نیڑے جنت ہویا
بخیل بعید اللہ تہیں نالے دور بہشتوں جانوں
تے جاہل سخی بخیل عابد تہیں رب نوں بہت پیارا
بھی کہیا سخاوت رکھ جنت وچہ دنیا شاخاں آیاں
تے بخل درخت اہی وچہ دوزخ دنیا اندر شاخاں
بھی حضرت آکھیا اک درم اوہ ودھ دا لکھ درم تہیں
تا بنی کہیا کوئی لکھ کروڑ کمی اوہ لکھ درم لٹاوے
تے غصہ پیون ٹالا کرے جو موذی تے بچ آیا
ایہ مظہری وچہ تے محی السنت باسناد بتاوے
روز قیامت سب خلقت پر اس نوں رب بلاوے
اک یاد حکایت میں نوں سنی جو والد بزرگواروں
جو نبیاں وچوں نبی سنا اک سنیوس حکم ربانا
فجر وچ واری جو کجہ ویکھیں اہی تے پردہ پاویں
فجری اٹھ جو ڈٹھا اول سخت پہاڑ دسیا یا

تے پیون غصہ معاف کرن اوہ لوکاں تہیں بدرنگی
تھوڑا ایہا جو وس لگے دیون مال جلالوں
ترمذی اندر ابوہریرہ نبی تھیں کرے روایت
بھی آدمیاں تھیں نیڑے دوزخ کنوں دور کھلویا
بھی آدمیاں تھیں دورتی نیڑے دوزخ کنوں پچھانو
کہیا پیغمبر خود سخاوت خلق دا بھارا
جو کائی شاخ انہاں تہیں پکڑے جنت لیو پہلیاں
جو کائی شاخ انہاں تہیں پکڑے دوزخ وڑے سوراخاں
اک مرد پچھیا ایہ کیونکر حضرت کرو بیان کرم تہیں
تے اک لے دونویں درم اک بخشی لکھوں ایہ ودہ جاوے
دل اس وار ابن اماتوں بھرے نبی فرمایا
جو ہوندی قوت غصہ پیوے پیغمبر فرماوے
مختیر کرے جو حوراں وچوں لوے جو تس من بھاوے
نام کتاب نہ یاد رہیا پر مطلب یاد مہنجاروں
جو فجری اول چیز جو ویکھیں توں وچ اسنوں کھانا
تے ترجی وار جو ویکھیں سانبھیں کہ کے حفظ بچاویں
خواب نبیاں وحی برابر کھانا واجب آیا

لے اخلاق حمیدہ خوان سے ... بخاری ... سخاوت ... حضرت ... کرنے ... اوہ جو

ابن ... ابن بخاری سے ... روایت ... ابن عباس ... دار قطنی ... بیہقی ... روایت کیتی ہے ... حضرت علی رضی اللہ عنہ ... رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ... روایت کیتی ہے ابن عدی ... بیہقی ... ابو سعید ... رضی اللہ عنہ ... الفردوس ... روایت کیتی ہے نسائی ...

فوائد

کہیا ... ابن حبان ... حاکم ... الکاظمین الغیظ ... عبد الرزاق ... ابن ابی الدنیا ... ابوہریرہ ... بیہقی

دلوچہ ڈریا کیونکر کھاواں فردل ٹکڑا کیتا
جو طاقت ودھ تکلیف نہ دیندا اللہ رستہ لیتا

جیوں جیوں نیڑے جاوے تیوں تیوں چھوٹا اوہ سیایا
جاں اوتھے پہونچیا لقمہ ڈٹھا پکڑ لیا مونہہ پایا

شہدوں مٹھا حلقوں تھالوں لوں لوں لذت آئی
فر ہک رکابی جھراں نہیں پر دوجی وار دسیائی

خاک اللہ اوہ دبی ٹریا ویکھیا فیر پہاڑ ہاں
ننگی ہیں رکابی ڈٹھی دبی فیر مٹھا ہاں

فر ٹریا فر ویکھیا تھے ننگی فر دسیائی
دو ٹکھا جھیڑ کہٹیا جیوں قوت کر کے سخت دبائی

وت نیڑے کے ڈٹھس ٹریا ترجی وار دسیا یوس
ہک کبوتر بغل لکائس مگری باز بھی آیوس

کہے کبوتر کہیں بنیا مینوں ظالم مارے
بچے میرے چھوٹے اوہ بھی مرسن بھکھ وچارے

باز کہے یا حضرت مینوں فاقے دکھ ستایا
ایہ رزق میرا جھب دیوہ مینوں ہن ہیں ایہ گھر کایا

اوہ عاجز ماں تی تناں دوویں کر دی واروواری
اوڑک پیغمبر خودرانوں بوٹی کرٹ اتاری

اوہ بوٹی بازلئی خوش ہویا کبوتر گیل چھوڑائی
بنی سوال جنابوں کیتا ہاتف خبر سنائی

اوہ سخت پہاڑ مثال غصے دی اول کوہ دسیوے
جو ہمت کر کے پیوے لقمہ شہدوں مٹھا تھیوے

تے جھراں تھال مثال نیکی دی لائق تساں لوکاں
اوہ بھادیں کیتا تسیں لوکاں ہو نیکیاں باہر آون

کبوتر باز مثال امانت اینویں سانبھن آئی
جیونکر اوس پیغمبر سانبھی بوٹی بدن کٹائی

وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ وَالَّذِيْنَ اِذَا فَعَلُوْا فَاحِشَةً اَوْ ظَلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ

تے دوست رکھدا ہے نیکو کاراں نوں تے اوہ لوک جو جدوں کردے ہیں بدکاری یا ظلم جاناں اپنیاں نوں

خدا دوست میدارد نیکو کاراں را و آنانکہ چوں کار زشت کنند یا ستم کنند بر جانہائے خود

تے اللہ دوست رکھدا نیکاں جو صاحب احساناں
تے جیہڑے جد کدھ کرن بدی یا ظلم کرن خود جاناں

ذَكَرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفَرُوْا لِذُنُوْبِهِمْ وَمَنْ يَّغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اللّٰهُ

یاد کردے ہیں اللہ نوں پس بخشش منگدے ہیں واسطے گناہاں اپنیاں دے تے کون بخشے گناہاں نوں سوا اللہ تعالیٰ دے

یاد کنند خدارا پس آمرزش میخواہند برائے گناہاں خود و کیست کہ بیامرزد گناہان را بجز خدا تعالیٰ

تاں یاد اللہ نوں کرن تے بخشش منگن بہت گناہاں
تے کون گناہاں بخشے اللہ باجھوں ہور کداہاں

وَلَمْ يُصِرُّوا عَلٰى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۝ اُولٰٓئِكَ جَزَآؤُهُمْ مَّغْفِرَةٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَجَنّٰتٌ

تے نہیں ہمیشگی کردے اپر اس چیز دے جو کیتی انہاں تے اوہ جاندے ہین اوہ لوک بدلہ انہاندا بخشش ہے رب انہاندے تھیں تے باغ

وپیوستہ نباشند برانچہ کردند وایشاں میدانند آن گروہ پاداش ایشان آمرزش ست از پروردگار ایشان و بوستانہا

تے نا اوہ نت ہمیش بریایاں جان گراہن کردے | انہاں بدلہ بخشش رب کنوں ہور باغ بہشت لہردے

تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِیْنَ فِیْهَا ؕ وَنِعْمَ اَجْرُ الْعٰمِلِیْنَ ۝

وگدیاں ہین تلے اوس دے نہراں ہمیشہ رہنے والے وچہ اوسدے تے خوب بدلہ کار کرنے والیاں دا

میرود زیر آن جوہیاے جاویداں در آنجا و نیک ست ثواب عمل کنندگان

جو جاری تلے انہاندی نہراں رہسن نت اتھائیں　　تے چنگا بدلہ کار کنندیاں واہ واہ خوب جزائیں

فاحشہ معنی بری برائی زنا کبیرے سارے　　تے جاناں ظلم مراد صغیرے لکھیا بغوی پیارے

بھی بغوی ابوبکر تھیں باسناد جو نبی بتاوے　　جو بعد گناہوں بخشش منگے مول اصرار نہ آوے

بھانویں ہکی دینہ وچہ مڑ مڑ کیتس ستر واری　　تا بھی اس اصرار نہ ہووے برکت استغفاری

بھی ابوبکر تھیں وچہ معالم حضرت خود فرماوے　　جو بندہ مومن کری گناہ فر وضو خوب بناوے

فر اٹھ نماز گذارے مڑ اوہ رب تھیں بخشش چاہے　　اللہ سب گناہ اس بخشے جو اس کیتے آہے

ہک ہور روایت ابوہریرہ باسناد لیا یا　　جو حضرت آکھیا بندی رب دے کسی گناہ کمایا

فر آکھیوس یا رب بخشیں میں نوں بے فرمانی ہوئی　　رب کہے جو بندے میرے جاتا ہے میرا رب سوئی

جو بخشنہار گناہاں دا بھی پکڑے جس نوں چاہے　　میں بخشیا ٹھیک بندی نوں بخشش منگن وڈا لاہے

ہور ابودردا ادوں پیغمبر آکھیا کہندا رب تعالیٰ　　ای آدم بیٹے جد لگ منگیں میں ہاں بخشش والا

جد لگ آس امید توں کہیں تیں پرواہ نہ کائی　　جو شرک نہ لیاویں نال میرے میں بخشاں سب برائی

جے بھرت گناہ زمین بھر لیاویں اتنی بخشش لیاواں　　جو میری نال شریک نہ لیاویں بدیاں سبھ ونجاواں

لو وچ منکری دے لکیا جو
ایہ آیت واسطے تسلی پیغمبر صلی اللہ
علیہ والہ وسلم دے اترے جس وقت
مومناں نوں اصد دی جنگ وچ تاں غم دی زیادتی
پہنچی واسطے تسلی زخماں تے دشمناں دے
اندوہ ویکے
ہو وان اورچیک
دے ۱۳ منہ عفی عنہ

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

تحقیق گذری ہین اگے تساں تھیں طریقے پس پھرو وچ زمین دی فر دیکھو کس طرح ہویا اوڑک جھوٹھا ونوالیاں دا

البتہ گذشتہ اند پیش از شما واقعہ ہا پس سیر کنید در زمین و ببینید چگونہ بود آخر کار　دروغ دارندگاں

ٹھیک تساں تھیں اگے گذرے طور طریقے ہیرے
ایہ جنگ احد وچہ جہت تسلی اہل ایماناں آئی

پس ٹرو زمین وچہ ویکھو کیونکر اوڑک منکر گھیرے
جو صبر کرو جد مہلت پچھسی ملسی فتح خدائی

هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِلْمُتَّقِينَ ۝

ایہ بیان ہے واسطے لوکاں دے تے ہدایت تے نصیحت ہے واسطے پرہیزگاراں دے

این بیان واضح است برائے مردماں و راہ نمودن و پند دادن برای پرہیزگاراں

ہے ایہ قرآن بیان لوکاں دی کارن راہ نمائی
تے خاص نصیحت ایہ پرہیزگاراں دی کارن آئی

وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝

تے سستی نہ کرو تے نہ غم کھاؤ تے تسیں ہو غالب تے جیکر ہو تسیں ایمان والے

و سست مشوید و اندوہناک مباشید و شما اید غالب اگر مسلمانان ہستید

نہ سستی کرو نہ غم اندوہ تے غالب تسیں کفاروں
جے ہو تسیں مومن صبر کرو تساں اوڑک فتح جبار دی

إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ ۚ وَتِلْكَ
الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ

جیکر لگے تسانوں زخم پس تحقیق لگا اس قوم نوں بھی زخم مانند اس دی تے ایہ دینہ ہین پھیرنے ہاں اسیں انہاں نوں وچہ لوکاں دے

اگر برسد شما را زخمی پس البتہ رسیدہ است گروہ کافر را زخمی مانند آن و این روزہا است میگردانیم آنرا درمیان مردماں

جے پہنچیا زخم تساں پس پہنچیا اتنا زخم کفاراں
تے ایہ دن ہر فتح لوکاں وچہ اسیں فریندے وار و واراں

بھی جنگ احد وچہ شہت مہاجر ستر مرد انصاری	ہوئے شہید تا یاد کرو پر جنگ بدر دی واری
اوہ ستر قتل تے ستر قیدی کافر روز بدر دے	ایہ واریاں فتح لڑائیاں پر تساں غلبہ نال صبر دی

وَلِيَعْلَمَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَآءَ ؕ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الظّٰلِمِيْنَ ۙ

تے تا جانے اللہ انہاں نوں جو ایمان لیائے تے پکڑے انہاں تھیں شہید تے اللہ نہیں دوست رکھدا ظالماں نوں

وتا ظاہر سازد خدا آنان را کہ ایمان آوردند و بگیرد بعضے را از شما گواہ یا شہید سازد و خدا دوست نمیدارد ستمگاران را

تا جانے اللہ اہل ایماناں تے کرے شہید انہاں	تے اللہ ہوں نہ دوست رکھدا اہل ظلم گمراہاں

وَلِيُمَحِّصَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَيَمْحَقَ الْكٰفِرِيْنَ ۝

تا جو پاک کرے اللہ انہاں نوں جو ایمان لیائے تے نابود کرے کافراں نوں

وتا خالص و سرہ سازد خدا آنان را کہ ایمان آوردند ونابود سازد کافران را

تا کھرے کرے رب اہل ایماناں تے کرے نابود کفاراں	یعنے مومن مرن شہید تے کافر خواری نار آتش
یعنے فتح شکست دوہاں نوں فردی وارو واری	پر اہل اسلام شکست بھی حکمت اہل کفر نوں خواری
اہل اسلام شہادت پاون تھیوں پاک گناہوں	تے اہل نفاق قول نہ تر آون راضی حکم الہوں
تسیں فتح کفر تھیں ایہ مت سمجھو جو اوہ رہنوں پیارے	اللہ ہوں نہ دوست رکھے جو ظالم ہتھیارے

اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللّٰهُ الَّذِيْنَ جٰهَدُوْا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصّٰبِرِيْنَ ۝

کیا ظن کیتا تساں جو داخل ہووگے وچ بہشت دے تے اجے ظاہر کیتا اللہ نے انہاں نوں جو جنگ کیتو نے تساں تھیں تے ظاہر کرے صابراں نوں

آیا گمان کردید کہ در آیید در بہشت و ہنوز جدا نہ کردہ خدا آنرا کہ جنگ کردند از شما و ظاہر سازد صبر کنندگان را

کیا تسیں سمجھے جنت وڑو تے اجے نہ رب نکھیڑے	جیہڑے جنگ تساں ہیں کرن تے صبر کماون جیہڑے

وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ اَنْ تَلْقَوْهُ ۪ فَقَدْ رَاَيْتُمُوْهُ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُوْنَ ۝

تحقیق آہے تسیں چاہندے موت نوں اگوں تھیں جو ملو سنوں پس تحقیق ڈٹھا تساں اسنوں تے تسیں نظر کردے آہے

والبتہ بودید شما کہ آرزو میکردید مرگ را یعنے شہادت را پیش از انکہ ملاقات آں کنید پس البتہ معائنہ کردید آنرا و شما میدیدید

ولقد ۲ ۱ ع

ربع ۴

تسیں آہے چاہ شہادت کردے ایہ جنگ ملنوں اگے
بعضے مومن بدر جیہا دینہ خواہش کردے آہے
ست سو مرد نبی دا لشکر باجھوں اہل نفاقوں
ست سو نال کیتا وچ ڈیرا احد دے پاس نبی نے
ہور کبھی طرف پہاڑ آہا اتھ تیر انداز کھلارے
تیر اندازاں دا اوہ افسر کرنا کیہ بنایا
تے کہیا پہاڑی تسیں نہ چھوڑو وجہت گت حال تمامی
جے کافر لسن فتح اسانوں تاں بھی تسیں نہ ہلو
کنڈ اساڈی رکھو کافر گردوں آون ناہیں
تا کافر ہووے مقابل سجے لشکر خالد آیا
تے نال کفاراں نال چاون خان تے نا لگاون
تا ابودجانے تیغ نبی دی آوہ ٹرایا لشکر اجاوی
فراتوں تیر انداز کھوکاون تیراں چھیر لائے
فر کافراں اپر حملہ کیتا نبی سنے سپاہیاں
برا ابن عازب آکھیا واللہ بھجیاں زناں دسیاں
پھر یار اسباب کفاراں لٹن اٹھیا نتوں وسیائی
کافر نس گئے ہن لٹو اسیں کیوں رہیے خالی
عبد اللہ ابن جبیر نہ ہلیا سن تھوڑیاں کجھ یاراں
خالد بن ولید جاں پائی کنڈ اتھی تاں خالی
ستر یار شہید ہوئے اتے سخت ہزیمت ہوئی
اٹھ مہاجر تے انصاری مظہری اندر لیایا
مقداد کہیا میں قسم اللہ دی سرور ہول نہ دوڑے
ندی سرور تیر چلاوے ڈٹھم تیہر کدی گھوکاوی

سو ٹھیک ڈٹھا تساں اسنوں فر حد دیکھیا کیوں بھج وگے
تا جنگ کرن اتے لین شہادت اللہ کری جو چاہے
ترلیو تھیں وہ ابن ابی دے نال ٹرے النفاقوں
طرف احد کنڈ کیتی سرور منہ کر طرف مدینے
عبد اللہ ابن جبیر جو جابر دا پیو منصب بھاری
جے میرا حکم عدول نہ کر سو ہوسی فتح بنایا
جد لگ میں پیغام نہ بھیجاں رہنا تساں مقامی
یا اساں شکست دی کھاں در ندے تاں بھی تسیں نہ ڈولو
جے تسیں ایہ جا ہک ہل نہ چھوڑو ولسی فتح تداہیں
تے عکرمہ ابو جہل دا کھبے زور غرور سوایا
حضرت تیغ پھڑی ہک آکھیا اسدا حق نبا ہوان
نبی کہیا ابن ہاں جا ہک یہ چال نہ رب نوں بھاوی
تے اگوں یار ہوہیں منہ مارن واہ واہ تیغ وگاوے
کافر نٹھے زناں بھی دوڑن جیونکر ہرنیاں دا اساں
تھا نجراں پنجنیاں کر ننگیاں چادراں اپر چاپاں
ابن جبیر نوں ساتھی آکھن لوٹاں لوک رجائے
ابن جبیر کہے تساں بھلی بولی حضرت والی
سب لٹن وچ شاغل ہوئے ہا یادا وکفاراں
یاراں نوں سد حملہ کیتس اصحاباں تے غالی
بند راں مرداں باجھوں پاس نبی دے رہیا نکوی
تے نشتر تیغ نبی نوں منہ پر لگی رب بچایا
ہک ہار آون ہک نسن بھجن اصحاباں دی ٹولی
تا عتبہ ابن وقاص نبی ول پتھر چار وگاوے

ہک وندر باعی سبھ تلواں ترٹ گئے پتھر بھیں
فر حاطب کہیا ہیں عتبہ کٹھا سر کافر دا لیایا
عبد اللہ بن شہاب جو زہری اس بھی سنگ چلایا
ہور ابن قمیہ پتھر ماریا زخم ہویا رخسارے
فر ابن قمیہ چاہیا کرنا قتل رسول الٰہی
تا ابن قمیہ قتل کیتا اوہ مصعب جھنڈے والا
جو ہن ہیں قتل محمد کیتا بھی ابلیس پوکاریا
تا سب اصحاب نبی دے کھنڈے سرور گھلا بلاوے
کعب جو بیٹا مالک اسن اوس آواز پچھاتا
تا اُچی سد پکاریا جو خوشخبری اہل ایماناں
نبی ایہ دو زرہ لوہیدیاں اپر چڑھیا نہ جاوے
کافر آون پار ہٹاون ہوئی سخت لڑائی
حضرت تیر پھڑاوے آکھے تیر چلاویں پیارے
ابو طلحہ بھی وڈا زور آور توڑیاں تن کماناں
طلحہ بن عبید اللہ ڈاہ ہتھ اس نبی بچایا
قتادہ بن نعمان دا زخموں آنہ باہر آیا
اس اکھ نروئی چنگی جیونکر اگے زخموں ہوئی
اکھیوس جے اج بچیوں ناہی اوڑک بچسیں ناہیں
اوہ اگے جد کدے نبی نوں کہیں کہو گھوڑے
تے حضرت کہیں میں تینوں کرساں قتل جے اللہ چاہے
گردن کافر دی اس نیزے توڑی گھوڑیوں ڈگا
آکھے مینوں قتل محمد کیتا بولی بالی
جو مینوں کہندا قتل کراں تہن میں کون بچاوے

بھی تلواں ہو ٹھہ پتھ تہیں زخمی ربدی قضا قدر تہیں
دیکھ نبی خوش ہویا میرے حق نیک دعا فرمایا
ریش مبارک رنگ لہو تہیں فر اسلام لیایا
دو کڑیاں خود کنوں رخ وڑیاں ظاہری دیکھ پیارے
اوہ مصعب ابن عمیر ہٹایا جیں ہتھ رایت آہی
تے جا اس قتل محمد کیتا سد سنایوس بالا
نال آواز بلند کہیا جو ٹھیک محمد ماریا
جو میں ول آوے بندہ یو رب دیو ور لاہی کوئی آوے
تے خود وچوں اس اکھیاں وشن ڈٹھیاں زندہ جاناں
ہولی ہولی یار اکٹھے ہوئے تر بہیہ جواناں
طلحہ ہیٹھ بیٹھا تد چڑھیا طلحہ جنت پاوے
سعد ابی وقاص دے ہتھے خوب کمان وگائی
تیں تھیں فدا اساڈے مائیو سعد مراتب بھارے
اوہ تیر چلاوے سرور دیکھے تتھے تیر لگانا
تس ہتھ سکا اس زخموں واہ واہ صدق نبوت کمایا
رخسارے تھیں لیکر سرور فر اکھوانی پایا
ابی خلف دا بیٹا کافر سرور ملیا سوئی
کسے اکھیا ماراں حضرت آکھیا آون دیہو اگاہیں
اس ٹھل کراں جڑہ تینوں ملاں ناہیں فارغ چھوڑے
جاں اسدن کافر نیڑے ڈھکا سر در نیزہ واہے
پیا ارڑاوے کافر دا جیوں اڑاوے ڈھگا
بیلی کھیوس خیر نہ دسے بولی سرور والی
اوہ میں ول تھک جو ڈالے تا بھی مینوں مار گواوے

اس نیزہ ماریا زخم اوہیا کل قتبیلے ماری	اوہ ہک دن زندہ رہیا مویا فرو بکھہ معالم پیارے
جد خبر شہادت پیغمبر کوی لوکاں وچہ ہولائی	تا بعضے یار نبی دے بیٹھے ہُجھے واہ نہ کائی
بعضے کہن جو ابن ابی دی طرف کوئی ہن جاوے	تا ابوسفیاں تھیں ساڈے کارن لوے امان بچاوے
منافق کہن جو قتل محمدؐ ٹھیک ہویا شک ناہیں	تاں سو لو بھرانو ہن دین پرانا پکڑو وچیسو ناہیں
انسؓ نضرؓ دے بیٹے کہیا جے حضرت رلی شہید ہیں	تا رب محمد دا انت زندہ کیوں تسیں رلو پلید ہیں
تسیں ایس حیاتی نوں کیا کرسو باجھوں نبی بانی	لڑ کر مرہو چلو اودا ہیں جبت ول بہاری دھانے
لیکر تیغ وڑ یا فرد لوچہ واہ واہ تیغ وگائی	اوڑک قتل شہادت چکھی دھن جنیدی مائی
معالم وچہ ایہ اگے تیجے قصہ لکھیا بھائی	تا اگلی آیت نازل ہوئی ثابت رہن بھلیائی

وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُوْلٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ اَفَاۡئِنْ مَّاتَ اَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلٰٓی اَعْقَابِكُمْ ط

تے نہیں محمدؐ مگر پیغمبر حق تحقیق گذری ہین اگے ستھیں پیغمبر بھلا فر جیکر مر گیا یا ماریا گیا الٹ جاوگے اپر اڈیاں اپنیاں دے

ونیست محمد مگر پیغمبر البتہ گذشتہ اند پیش ازوے پیغمبراں آیا اگر بمیرد یا کشتہ شود باز گردید بر پاشنہ ہائے خود

نہیں محمدؐ مگر نبی اس اگے نبی سدھارے	جے مویا یا ماریا گیا تا فرسوائے پچھاں وہاری
یعنے جویں پیغمبر گذرے زندہ رہیا نہ کوئی	تویں محمد رہے نہ دائم موت بندیاں سر ہوئی
جو آکھن ولی نہ مردے ہر گز آیت دلوں بنائی	وچہ قرآن حدیثاں تہناں کوڑیاں سند نہ کائی

وَمَنْ يَّنْقَلِبْ عَلٰی عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَّضُرَّ اللّٰهَ شَيْئًا ط وَسَيَجْزِی اللّٰهُ الشّٰكِرِيْنَ

تے جو کوئی پھر جاوے اپر اڈیاں اپنیاں دے پس ہر گز کجھہ نہ دیوے گا اللہ نوں کجھ تے جب بدلہ دیوے گا اللہ شکر کرنے والیاں نوں

وہر کہ برگردد بر پاشنہ ہائے خود پس ہیچ زیان نرساند خدا را چیزے وزود جزا خواہد داد خدای تعالیٰ شکر گذاراں را

تے جو کوئی الٹا فردا رب دا ہر گز کجھ نہ کھوہے	جب بدلہ شاکراں نوں رب دیسی مرتد تے روہے

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ تَمُوْتَ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ كِتٰبًا مُّؤَجَّلًا ؕ

تے نہیں واسطے کسی نفس دے جو مرے مگر نال حکم اللہ دے لکھیا گیا ہے مقرر کرکے

و نیست ہیچ شخصے را کہ بمیرد مگر بارادہ خدا نوشتہ شدہ مقید بوقت

تے ہرگز کوئی جان نہ مردی باجھوں حکم الٰہی	ہر ہر جی دی اجل مقرر لکھی جیوں کر چاہی

وَمَنْ يُّرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهٖ مِنْهَا ۚ وَمَنْ يُّرِدْ ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ نُؤْتِهٖ مِنْهَا ؕ وَسَنَجْزِى الشّٰكِرِيْنَ

تے جو کوئی چاہے بدلہ دنیا دا دیہاں اسنوں اوسیتھیں تے جو کوئی چاہے بدلہ آخرت دا دیواں گے اوسنوں اوس تھیں

تے جھب ہیں بدلہ دیانگے شکر کرنے والیاں نوں

وہر کہ خواہد ثواب دنیا بدہیمش از ثواب دنیا وہر کہ خواہد ثواب آخرت بدہیمش از ثواب آخرت و زود جزا دہیم شکر گذاراں را

جو چاہے بدلہ دنیا اسنوں دنیا اجر دیواہیں	جو آخر چاہے دیئے اس تھیں شاکراں اجر دلیواہیں
جو طاعت جنگ غنیمت دنیا کھٹن کارن کردا	جو اللہ چاہے اتھے دیوے اگے کجھ نہ فردا
سن وچہ معالم انس کنوں جو پیغمبر فرماوے	جس عملوں نیت اجر قیامت تس دل رب رجاوے
دل جمعیت نال پریشانی دنیا آپے آوس	جے نیت دنیا اجر نتا اللہ متھے ننگ لگاوس
دل پریشانی کم وگھیا دنیا ودہ نہ پاوے	جتنا رب نصیب لکھیاتس اتنا ہی ہتھ آوے

وَكَاَيِّنْ مِّنْ نَّبِيٍّ قٰتَلَ ۙ مَعَهٗ رِبِّيُّوْنَ كَثِيْرٌ ۚ فَمَا وَهَنُوْا لِمَآ اَصَابَهُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

تے کئی پیغمبر جو جنگ کیتا ہمراہ اوہدے خدا پرستاں بہتیاں نے پس سست ہوئے واسطے اوس چیز دے جو پہونچی انہاں نوں وچہ راہ خدا دے

و بسیار پیغمبر کہ جنگ کردند بکفار ہمراہ او خدا پرستان بسیار پس سستی نکردند بسبب آنچہ رسید ایشاں را در راہ خدا

تے کئی پیغمبر لڑے اس شامل بہتے لوک ربانے	جو سختی پہونچی راہ خدا وچہ سست نہ ہوئے نمانے

وَمَا ضَعُفُوْا وَمَا اسْتَكَانُوْا ؕ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الصّٰبِرِيْنَ ۞

تے نا ضعیف ہوئے اوہ تے نا عاجزی کیتی انہاں نے اللہ دوست رکھدا ہے صبر والیاں نوں

و نا توانی نکردند و بیچارگی ننمودند و خدا	دوست میدارد	صبر کنندگاں را

ع وچہ نظم دی ہے لکھیا جو شاکر مراد وچہ نظم دی اس شاکرین تھیں ایہ ہے جو کوئی ارادہ کرے نال عمل اپنے دے نفس اپنی دے بغضرت ثواب دنیا دا تے شکر اوسدا پاک دا اتے ثواب آخرت دا انہیں جزا دیوے گا اوسنوں اللہ تعالٰی جزا انہیں سمجھ دار اوسنوں فہم سبب ایہ جزا اوسدے ذات اللہ تعالٰی دی ہے نہیں وچ فائدہ دے لیا ہے جو شکر بجا لیاوتا احسان دا اوسدے نے گھٹدا اوتے نہ منظور کرنا اوسدا ۔۔ ۔۔ ع وچہ نظم دی ہے لکھیا ہے جو وچہ قراءت کوفی والیاں قاریاں نے ابن عامر و بصرے قائل معلوم ہا ہے صیغہ علانیت سے وچہ قرات

قوله ربیّون

باقی قاریاں نے تیلیٰ صیغہ ماضی مجہول بلا الف پڑھیا ہے ۔۔ ربیوں دا کہیا ابن عباس نے جماعتاں بہت ہیں ۔۔ نے قتادہ نے جماعتاں بہت ہیں ۔۔ نے کہیا ابن مسعود رضی اللہ عنہ نے ہزار ہا ہیں ۔۔ ربیہ یک ہزار ہے نے کہیا ضحاک نے ربانیوں ربیوں تا بعدار ہیں ربیوں ربیاں مراد ایہ ہیں نے ربیوں ربیون اوہ جو ہن کہیا بعض نے ربیون ربیاں نے ہن تربیتی طرف رب دی کر دسے ہیں ۔۔ ہن بندگی رب دی کردے ہیں ۔۔ اوہ جو عنہ علم و بینش

[illegible]

مظہرِ ان جو ہوون مستغنا مثنوی ، سطر فرخ نقی تو وسے ۳۰ ۳۰ ہوبے

و دلیل ایہ ہے جو بہتے ۔۔ وا سنگا ندا وانداں علم ۔۔ ربیون تبیعہ نے ۔۔ مظہر دی کیتا ہے ۔۔ سیوان تہیں ۔۔ جیہ لیسن وارثہ اللہ نے عاجزی کرنے والا آرام کرواوہ ۔۔ جو اگروما جائے تاں اوہ ۔۔ اشارت ہوور انہاں دی ۔۔ بھر سبب نے ایمان جابے ۔۔ سے ابوسفیان دی تے ایہ فصل ۔۔ صبر نے دیا انہاں دی ادا ہے ۔۔ ہوں تعلیم ابن ایسے رشد و نابود ۔۔ ہفتی نے مصیبت دونی ۔۔ بصدے بیچ ودونیں قائل ارادہ ۔۔ سزا نال گناہ سے قصور اپنے دی

ناعاجز ہوئے نہ ترلے کیتے صبر جمیل کمایا | تے اللہ دوست رکھے صبر کریندیاں درجہ پایا

وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا

تے نہیں سی سخن انہاندا سوا اسدے جو کہندے اے رب ساڈے بخش واسطے ساڈے گناہ ساڈے تے فضولی ساڈی وچہ کم ساڈے دے

ونبود قول آن خداپرستان بجز آنکہ گفتند اے پروردگار ما بیامرز گناہان ما را واز حد گذشتن ما را در کار خویش

تے نہیں سی قول انہاندا اگر ایہ آکھیا بار خدایا | بخش گناہ اساڈے ہور اسراف جو اساں کمایا

وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ۝

تے محکم رکھ پیراں اساڈیاں نوں تے یاری دہ سانوں اوپر گروہ کافراں دے

واستوار کن پایہائے مارا و نصرت دہ مارا بر گروہ کافراں

تے ثابت رکھ اساڈے قدم تے دیہ اسانوں یاری | اوپر قوم کفاراں جیہڑے نبیاں تھیں انکاری

فَآتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۝

پس دتا انہاں نوں اللہ نے بدلہ دنیا دا تے خوبی ثواب آخرت دی تے اللہ دوست رکھدا ہے نیکوکاراں نوں

پس داد ایشاں را خدا تعالیٰ جزائے نیک در دنیا وخوبی ثواب آخرت و خدا دوست میدارد نیکوکاراں را

پس دتا تہاں ثواب اللہ وچہ دنیا فتح ابراراں | بھی خوبی اجر قیامت اللہ دوست نیکوکاراں

تعلیم اصحاباں کارن اللہ ایہ آیات اتاری | جو تساں بھی لاؤ صبر کرو لے تے رب تھیں منگو یاری

ع

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ

اے او لوکو جو ایمان لیائے جیکر فرمانبرداری کرو گے تسیں انہاندی جو کافر ہوئے موڑ نگے تسانوں اوپر اڈیاں تساڈیاں دے پس پرت جاؤ گے زیانکار ہو کر

اے مومنان اگر فرمانبرداری کنید آنہارا کہ کافر شدند باز گردانند شمارا بر پاشنہ ہای پس باز گردید زیانکار شدہ

اے اہل ایمان جے کہے لگو انہاں جیہڑے کافر ہوئے | تا موڑن تساہاں پچھاہاں فر جاؤ خاسر ہوئے

بَلِ اللّٰهُ مَوْلٰىكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النّٰصِرِيْنَ سَنُلْقِيْ فِيْ قُلُوْبِ الَّذِيْنَ كَفَرُوا الرُّعْبَ

بلکہ اللہ کارساز تساڈا ہے تے اوہ بہتر مددگار ہے جھب ڈالاں گے اسیں وچہ دلاں انہاں دیاں دے جو کافر ہوئے ڈر

بلکہ خدا تعالیٰ یاری دہندہ شماست و او بہترین مددگاران ست زود خواہیم انداخت در دلہای کافران ہیبت را

بلکہ خدا تساں والی تے اوہ بہتر مددگاراں	جھب ہن ڈالانگے اسیں دہشت اندر دلاں کفاراں

بِمَا أَشْرَكُوْا بِاللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهٖ سُلْطٰنًا وَمَاْوٰىهُمُ النَّارُ وَبِئْسَ مَثْوَى الظّٰلِمِيْنَ

نال اس سبب دے جو شریک کیتو نے نال اللہ دے اس چیز نوں جو نہیں اتاری نال اوس دے کائی دلیل تے جگہ انہاں دی دوزخ ہے تے بری جگہ ظالماں دی ہے

بسبب آنکہ شریک ساختند با خدا چیزیرا کہ نفرستادہ بآں ہیچ حجت و جای ایشان دوزخ ست و بد جایگاہ ستمگاران ست

جو کرن شریک اللہ دے جو رب نہیں دلیل اتاری	تے جای انہاں دی دوزخ مندی جاگہ ظلم کفاری
صد جنگ احد نہیں ٹر کر کافر کے طرف روانے	راہ وچہ پچھوتاون لگے کیتا برا اساں نے
انہاں بھکنی اساں کیوں نہ کیتی تھوڑی باقی آہے	ٹر ہٹ چلو جو رانہ کٹھو کے دشمن ہاریا لائے
جاں کیتا ٹرن ارادہ تاں رب خوف دلاں وچہ ڈالی	ٹر کر پئے مکے دی راہیں کھیا معالم والے

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللّٰهُ وَعْدَهٗۤ اِذْ تَحُسُّوْنَهُمْ بِاِذْنِهٖ

تے تحقیق سچا کیتا تساں نوں اللہ نے وعدہ اپنا جس وقت مارہو کاندے ساہو انہاں نوں نال حکم اللہ دے ۱۲

و البتہ راست نمود شمارا خدا تعالیٰ وعدۂ خویش چوں قتل میکردید کافرانرا بحکم او

جو وعدہ فتح خدا تساں کیتا کر کے سچ وکھایا	جو حکم اللہ دے نال کفاراں نوں تساں مار گوایا

حَتّٰۤى اِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِى الْاَمْرِ

تاں ہو وقت لگ جو بہیڑے پئے تسیں تے جھگڑا کیتا تساں وچہ کم دے + تا آنکہ بزدلی نمودید و بیک دیگر تنازع کردید در کار

تاں ہو وقت جو بہیڑ پئے تسیں جھگڑے وچہ امر دے	یعنے تیر انداز جو جھگڑے اپنے نال افسر دے

ف ۱ وچہ مظہری دے لکھیا ہے جدھر کیچ کیتا مشرکاں نے وچہ احد دی ولوں تاں سبع شوال وچ طرف مکہ دی تاں راہ وچہ جا کے پشیمان ہوئے جو تھوڑے جیہے باقی کیوں چھوڑ کے چلو ہم ہن پھر یکھنی انہاں دی کریئے جد ارادہ کیتو نے تاں اللہ نے وچہ دلاں انہاں دیاں دے خوف ڈالیا تے ایہ آیت اتری ۱۲

ف ۲ وچہ مظہری دے لکھیا ہے جو مخلص مومن فتح دا ملک بے دریغ ہے یعنی قتل عام نے شتاب احسن باطل کیتا جس اوس دی نوں نے کیتا ابو عبیدہ نے

ف ۳ یعنی کیکی کرنی ہے نال قتل دے حتی واسطے ثابت

وقف لازم

ہونا جیتے نہیں سچا کرنا وعدہ فتح دا حاصل ہویا تاں اس وقت تائیں جو نہیں بزدلی کرسکے نہ خلاف حکم پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم دے ہوئے اور نہ ایا خدا نے اتارا حکم انہاں تیں تے نہیں کیتا لنا کوراں حکم پیغمبر صاحب حال انہاں نوں نال فتح دے بشارت پیغمبر دیتی سی تعالی علیہ والہ وسلم ویکھو منکم من یرید الدنیا و منکم من یرید ۱۲ منہ

وَعَصَيْتُم مِّن بَعْدِ مَا أَرَاكُم مَّا تُحِبُّونَ

تے بیفرمانی کیتی تساں تچھے اس تھیں جو دکھایوس تساں نوں اوہ چیز جو دوست رکھدے ہو

و بیفرمانی پیغمبر کردید بعد از انکہ خدا بنمود شمارا آنچہ دوست میدارید یعنے فتح

تے بیفرمانی کیتی اس تھیں بعد جو رب وکھائی اس بیفرمانی شامت اللہ الٹی واؤ وگائی	جیہڑی چیز تساں نوں پیاری یعنے فتح دسیائی اگے بُرا تے پچھے کچھ کھلی ہار دیوائی

مِنكُم مَّن يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنكُم مَّن يُرِيدُ الْآخِرَةَ

بعضے تساں تھیں اوہ آہے جو چاہیا دنیا نوں تے بعضے تساں تھیں اوہ آہے جو چاہیا آخرت نوں

از شما کسے بود کہ میخواست دنیا را و از شما کسے بود کہ میخواست آخرت را

بعض تساں تھیں اوہ جو چاہن نعمت دنیا فانی جو مورچہ چھوڑ لٹن ول دوڑے دولت دنیا چاہی عبداللہ کہیا اصحاب ڈٹھا دنیا خواہش کردا	تے بعض تساں تھیں اوہ جو چاہن آخرت دی زندگانی جو ثابت رہے تے قتل ہوئے انہاں خواہش عاقبت آہی مگر جو روز احد دی بعضاں کیتا الٹ امر دا

ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ ۖ وَلَقَدْ عَفَا عَنكُمْ ۗ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

فر موڑیا تساں نوں انہاں تھیں تا آزماوے تساں نوں تے تحقیق معاف کیتس تساں تھیں تے اللہ صاحب فضل دا ہے اوپر مومناں دے

پس باز گردانید شمارا از ایشاں یعنے بگریختید تا بیازماید شمارا و البتہ عفو کرد از شما و خدا صاحب فضل ست بر مومنان

فر تساں موڑیا رب انہاں تھیں تا جو تساں آزماوے تے اللہ صاحب فضل وڈیرا اوپر اہل ایماناں	تحقیق معاف تساں تھیں کیتس تا تساں بیچ نہ جاوے اوہ ویکھ گناہ معاف کرے اتے بخشے بیفرماناں

إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوُونَ عَلَىٰ أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أُخْرَاكُمْ

جس وقت نٹھے جاندے آہے تسیں تے نا التفات کردے او پر کسے دے تے پیغمبر بلاندا سی تساں نوں وچ پچھلی جماعت تساڈی دے

آنگاہ کہ دور میرفتید در گریختن و ستوہ نمی شدید بر ہیچکس و پیغمبر میخواند شمارا در جماعت پسینیان شما

ف دوجا وجہ وارث جس تے گیا کہیا ہے دو وچ تفسیر دے بیان کیتا وارث خبراں وچ ہتھ ہے دو وجہ ہن کہ کسے دے وچ صلاح ظاہر ہوے افعال تیرے دی ہن اوہ ہن دوجا علینا لپیٹی تے او داب عینا ہن ساتھ بیان کیتا ہے وچ ٹولی ہن کہیا انہاں کی دو بہ مورچہ وچ سلاح ترک دنیا دی اوہ بیان کہ آپ دا پتہ بعض قرآن اوہ ہن دا قول چون کہ ہے واللہ اعلم

لا ریب فیہ

ف معنی تلوون دا ایہ ہے جو گردن نہیں پھیرے آپ طرف کسی دی نہیں پیونداسے نا کدھ واسطے جوت کدی دے پچھ ہو پکاردا ہے وچ جنہاں نے آپ عباد اللہ تا تیں رسول اللہ من یکر فلہ الجنہ یعنے طرف میری آؤ اے بندو اللہ دیو میں ہاں رسول اللہ دا ہاں جو کوئی موڑ کرے اس واسطے اوہ جنت ہے

یاد کرو جد نٹھے دوڑ و ٹر کسے تکو ناہیں
تے نبی تسانوں سدے وچہ پچھاڑی ٹرو کدا ہیں

جو ہیں ول بندیو رب دیو آ ویں ہاں نبی اللہ دا
جو موڑ آ کرے سو جنت اسنوں سجا ولی اللہ دا

فَاَثَابَكُمْ غَمًّا بِغَمٍّ لِّكَيْلَا تَحْزَنُوْا عَلٰى مَا فَاتَكُمْ

پس بدلہ دتا تسانوں غم نال غم دے تا نہ غم کھاؤ اپر اس چیز دے جو فوت ہوئی تساں تھیں

پس جزا داد شمارا اندوہ ہر ا بالا اندوہے واین بہ ید ادن براے آنست تا اندوہناک نشوید بر آنچہ از دست رفت

پس بدلہ دتس غم تساں نوں بدلے غم نبی دے
تا تسیں نا غم کھاؤ اپر نعمت فوت ہوئی دے

وَلَا مَآ اَصَابَكُمْ ؕ وَاللّٰهُ خَبِيْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ۝

تے نہ اپر او سدے جو مصیبت پہونچی تسانوں تے اللہ خبر دار ہے نال اس چیز دے جو کردے ہو تسیں

ونہ بر آنچہ رسید بشما و خدا با خبر ست با آنچہ میکنید

تے نا غم کرو مصیبت جو تساں قتل ہزیمت آئی
تے اللہ نوں سبھ خبر چنگی جو تسیں کرو کمائی

جنہاں حکم رسول عدول لیا انہاں غم نبی نوں لایا
تا قتل ہزیمت دا غم سبھناں بدلہ اسدا پایا

بعضے کہن جو غم اتے غم ایہہ مراد ایہا ئی
پہلا غم جو فتح غنیمت پائی خیر و نجائی

دوجا غم فر قتل ہزیمت اہل ایمان جو آئے
یا پہلا قتل ہزیمت دوجا قتل نبی دی آئے

اس قتل نبی دی خبر اصحاباں سارے غم بھلائے
نہ فتح غنیمت یاد نہ قتل ہزیمت ایہ غم دہائے

ثُمَّ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِّنْۢ بَعْدِ الْغَمِّ اَمَنَةً نُّعَاسًا يَّغْشٰى طَآئِفَةً مِّنْكُمْ ۙ

فر بھیجے اپر تسا ڈے پچھے غم تھیں بے خوفی اونگھ جو کج لیا اوس نے ہک گروہ نوں تساں تھیں

باز فرود آورد بر شما بعد از اندوہ ایمنی کہ پینکی بود می پوشید گروہی را از شما

فر بھیجیا اس تساں پر پچھے غم تھیں اونگھ جو آئی
اس کج لیا ہک ٹول تسا تھیں جو من اہل صفائی

ابو طلحہ کہے جو نیند اساں نوں جنگ صفا نوں چہائی
ہن ہتھوں تیغ ڈگی فر پکڑاں انہویں ہوران دا لی

ف وچ مظہری دے امام بخاری وغیرہ نیں روایت کیتی ہے جو کہیا انس نے کہیا ابو طلحہ نے جو میں بھی سی انہاں وچ جنہاں نوں نعاس یعنی اونگھ نے گھیرا جنگ احد دے دن ...

وَطَآئِفَةٌ قَدْ اَهَمَّتْهُمْ اَنْفُسُهُمْ يَظُنُّوْنَ بِاللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ

تے ہک گروہ تحقیق غم لگایا انہانوں جاناں انہاں دیاں تے ظن کردے آہے نال اللہ دے ناحق ظن نادانی دا

وگروہے دیگر بودند کہ اندوہناک ساخت ایشان را فکر خویشتن گمان میکردند بخدا بناحق گمان کفر را

تے دوجا ٹول جے نفساں اپنیاں غم انہاں نوں لایا
اوہ ظن اللہ پر کرن بناحق ظن جہالت آیا

مومناں نوں رب نیند ربھیجی دل تھیں خوف اٹھائی
اہل نفاق نکھیڑے نیند نہ آئی خوف ودہائی

يَقُوْلُوْنَ هَلْ لَّنَا مِنَ الْاَمْرِ مِنْ شَيْءٍ ؕ قُلْ اِنَّ الْاَمْرَ كُلَّهٗ لِلّٰهِ ؕ

کہندے آہے بھلا ہے واسطے ساڈے اس کم تھیں کجھ اختیار کہہ توں تحقیق کم سارا اوہ واسطے اللہ دے ہے

مے گفتند آیا ہست مارا ازین امر چیزے بگو البتہ کار ہمہ تمام خدا راست

کہن منافق ہے ہتھ ساڈے اس کم تھیں شے کائی
توں آکھ جو ٹھیک ایہ کم تمامی ربدے وس ایہا ئی

يُخْفُوْنَ فِيْٓ اَنْفُسِهِمْ مَّا لَا يُبْدُوْنَ لَكَ ؕ يَقُوْلُوْنَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْاَمْرِ شَيْءٌ مَّا قُتِلْنَا هٰهُنَا ؕ

لکاندے ہین وچہ لاں اپنیاں دے اوہ چیز جو نہیں ظاہر کردے واسطے تیرے کہندے ہین جے ہوندی واسطے اساڈے اس کم تھیں کائی شے نہ مارے جاندے اسیں ایتھے

پنہاں میدارند در دلہائے خویش آنچہ آشکارا نمی کنند برای تو میگویند اگر بودی مارا ازین کار چیزے کشتہ نمی شدیم درینجا

چھپاون وچہ دلاں دے جو نہ ظاہر تینوں دسدے
کہن جے کم اساں دس کجھ بھی ہوندا نہ ایتھے کسدے

کہن منافق جیکر ہوندا ساڈا عقل ٹکانے
تا نال محمد کیوں رل ٹردے ہوندی قتل دھگانے

تے بعضے کہن جے دین محمد ہوندا سچا تعالیٰ
تا کیوں ایتھے قتل ہوندی ہور کہی وسواس شیطانی

شاہ عبدالقادر کہیا جے ایہ گل سست ایمان آلائی
جو ساڈا کم شکستوں تے بچے ہے یا بالکل جائے

تے یا اس سخن دا ایہ معنے جن کردا رب جو جاہے
کجھ اختیار اساڈا ناہیں ظاہر کہندے آہے

تے دلوچہ ہور مراد جو جیکر رہندے وچہ شہر دے
جیویں صلاح دتی اساں اول کیوں ایتھے آ مردے

رب جواب دہناں نداتاں اس وچ حکمت آہی | فرق تمیز منافق مومن آسے تھیں اللہ چاہی

قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَىٰ مَضَاجِعِهِمْ

توں کہہ جیکر ہوندے تسیں وچ گھراں اپنیاں دے البتہ باہر آندے اوہ کوئی جو لکھیا سی اپر اوہناں دے قتل طرف جگہ مرنے اپنے دی

بگو اگر میبودید در خانہای خویش البتہ بیروں مے آمدند کسانیکہ مقدر شدہ بر ایشاں قتل بسوئے کشتن گاہ خود

توں آکھ جے ہوندے وچ گھر اندر لکھیا کون ہٹاوے | قتل جنہاں دے سر لکھیا جاے مرن دی آپے آوے

وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحِّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

تے تا جو ازماوے اللہ اوہ چیز جو وچ سینیاں تساڈیاں دے ہے تا کھرا کرے چیز نوں جو وچ دلاں تساڈیاں دے ہے تے اللہ جاننے والا ہے حال سینیاں والا

وتا بیازماید خدا آنچہ در سینہای شما است وتا کامل عیار سازد آنچہ در دلہائے شما است و خدا دانا است بانچہ در سینہا است

تا جو رب ازماوے جو وچ سینیاں تساں چھپایا | تے کھرا کرے جو تساں دلاں نوں چہ عالم رازاں آیا

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا

تحقیق اوہ لوک جو منہ موڑ گئے تساں دے وچوں دن جس دے ملیاں دوویں جماعتاں سوا اس نہیں جو تھبکایا اوہناں نوں شیطان نے نال شامت

البتہ آنانکہ روگردانیدند از شما روزیکہ بہم آمدند ہر دو جماعت جز این نیست کہ لغزانید ایشانرا شیطان بشومی بعض آنچہ کردند

ٹھیک جنہاں منہ موڑیا جس دن دوہاں دھراں لڑائی | ٹھیک شیطان انہاں تھبکایا شامت بعض کمائی
اوہ بعض گناہ مرکر چھوڑیا حکم رسول عدولیا | تے یا وسواس شیطانوں سنتھے سد احکم قبولیا

وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

تے البتہ تحقیق معاف کیتا اللہ نے اوہناں تھیں تحقیق اللہ بخشنہار تحمل والا ہے

والبتہ معاف کرد خدا از ایشاں البتہ خدا آمرزندہ بردبار است

تے ٹھیک معاف انہاں تھیں اس کیتا فضل کرم تھیں | تحقیق اللہ بخشنہار تحمل کرے ظلم تھیں

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے نا ہوو مانند انہاں دے جو کافر ہوئے تے آکھیونے واسطے بھایاں اپنیاں دے جد ٹرے وچ زمین دے

اے مومنان مباشید مانند آنانکہ کافر شدند و گفتند در حق برادران خود وقتیکہ سفر کنند در زمین

اے اہل ایمان نہ ہووو انہاں وانگ جو کافر ہوئے	تے آکھیا اپنیاں بھایاں نوں جد ٹرے سفر وچ ہوئے

أَوْ كَانُوا غُزًّى لَّوْ كَانُوا عِندَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا

یا آہے غازی جو جیکر ہوندے پاس اساڈے تا نا مردے تے نا مریندے

و یا باشند بجنگ برآمدہ یعنے آنجا میرند کہ اگر بودند با ایشان نزدیک ما نمی مردند و کشتہ نمی شدند

یا آہے غازی قتل ہوئے تد بولن کفر پکار کے	جے ہوندے ساڈے پاس نہ مردے نا اوہ مارے جاندے

لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَٰلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ ۗ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

تا کرے اللہ ایس سخن نوں پشیمانی وچ دلاں انہاندیاں دے اتے اللہ زندہ کردا ہے تے ماردا ہے تے اللہ نال اس چیز دے جو کردے ہو دیکھنا ہے

تا گرداند خدا این سخن را پشیمانی در دلہاے ایشان و خدا زندہ میکند و میمیراند و خدا بآنچہ می کنند بیناست

تا کرے خدا ایہ گل پشیمانی اندر دلاں انہاندے	تے رب جیوائے مارے ویکھے جو کجھ تسیں کماندے
یعنے نیک اہاں وچہ جو کوئی مرن یا مارے جاون	مومن نا افسوس کرن تقدیر دی دسے لاون
جو کہن جے ایہ ہوندا اوہ ہوندا سو منکر تقدیر دے	بھی عاقبت نفع نہ تکن دنیا چاہن اس تدبیروں

وَلَئِن قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ

تے جیکر قتل کیتے گئے تسیں وچ راہ اللہ دی یا مر گئے البتہ بخشش اللہ تھیں تے رحمت بہتر ہے اس چیز تھیں جو اکٹھے کردے ہین

و اگر کشتہ شدید در راہ خدا یا مردید البتہ آمرزشے از خدا و بخشایشے بہتر است از آنچہ جمع می کنند

جے قتل ہوو وچ راہ خدا یا موت آئی مر جاؤ	تاں بخشش رب دی تے رحمت بہتر جو تسیں جوڑ سدا ہو

وَلَئِن مُّتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلَى اللّٰهِ تُحْشَرُونَ ۝

تے جیکر مرگئے تسیں یا مارے گئے البتہ طرف اللہ دی اٹھائے جاؤگے

و اگر بمیرید یا کشتہ شوید البتہ بسوئے خدا برانگیختہ خواہید شد

جے موتوں مرو یا مارے جاؤ اندر راہ ربانی	تا رب دی طرف اٹھائے جاسو اجر لیوسن بھانی

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللّٰهِ لِنتَ لَهُمْ ۖ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ

پس نال رحمت دے اللہ دی نہیں نرم خو ہو توں واسطے انہاں دے تے جے ہوندا توں بدخو سخت دل البتہ کھنڈ جاندے اوہ دوالے تیرے تھیں

پس بسبب مہربانی از خدا نرم شدی برائے ایشان و اگر میبودی درشت خوی سخت دل البتہ پراگندہ میشدند از گرد تو

پس رحمت رب دی نال ہویا توں نرم انہاں دے تائیں	جے بدخو سنگدل ہوندوں جاندے پاسوں کھنڈ کدائیں

فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ ۖ

پس معاف کر واںہاں تھیں تے بخشش منگ واسطے انہاں دے تے صلاح کر نال انہاں دے وچ کم دے

پس درگذر از ایشان و آمرزش خواہ برائے ایشان و مشورہ کن با ایشان در ایں کار

پس کر تو عفو انہاں تھیں بخشش رب تھیں منگ تنہاں	لے کر مصلحت نال انہاں دے اندر کم جنگاہاں

فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ ۚ إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

فر جد پکا داعیہ کریں تاں تکیہ کر اپر اللہ تعالیٰ دے البتہ اللہ دوست رکھدا ہے توکل والیاں نوں

پس چونکہ قصد محکم کنی پس تکیہ کن بر خدا تعالیٰ البتہ خدا دوست میدارد توکل کنندگاں را

پس جد پکا قصد کریں کر تکیہ اللہ سائیں	تحقیق اللہ ہے دوست رکھدا اہل توکل تائیں

إِن يَنصُرْكُمُ اللّٰهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ ۖ وَإِن يَخْذُلْكُمْ فَمَن ذَا الَّذِي يَنصُرُكُم مِّن بَعْدِهِ ۗ

جیکر یاری کرے تساں نوں اللہ نہیں کوئی غالب اپر تساڈے جیکر بے توفیق چھوڑے تساں نوں پس کون ہے اوہ جو یاری دیوے تساں نوں پچھے اوس تھیں

اگر یاری دہد شمارا خدا پس ہیچکس غالب نیست بر شما و اگر بے یاری گذارد شمارا پس کیست آنکہ یاری دہد شمارا بعد از وی

جے یاری کرے تانوں اللہ غالب تسان نہ کوئی	جے مدد نہ کرے تاکون کری تس تھیں یاری سعی
وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ ۝	تے اپر اللہ دے پس چاہیے توکل کرن ایمان والے و برخدا باید کہ تکیہ کنند مسلمانان
پس ہک اللہ تے کرن توکل اہل ایمان جو سارے	اوہ دنیا دینی دوہیں جہانیں ساری کم سواری

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ ۚ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۚ

تے نہیں ہے واسطے کسے پیغمبر دے ایہ جو خیانت کرے تے جو کوئی خیانت کرے لیاویگا اس چیز نوں جو خیانت کیتی اس نے دن قیامت دے

و ہرگز نمی آید از نبی کہ خیانت کند و ہر کہ خیانت کند خواہد آورد چیزے را کہ خیانت کردہ است روز قیامت

تے کدی نہ کرد اپیغمبر کوئی چوری دغا خیانت	جو کرے خیانت لیاوے اوہ تے حاضر روز قیامت
جو یار احد وچہ اٹھے آہے وہم تنہاں دل آیا	جو ظاہر حضرت راضی ہر دل ہووے غضب چھپایا
مت فرکدی اوہ غصہ کڈھے آیت رب اتاری	جو ایسے کم خیانت والیوں نہیاں نفس بیزاری
وچ ترمذی ابوداؤد معالم ابن عباس کہیوئی	ہک چادر سرخ مدر دی جنگ وچہ لٹ وچوں گم ہوئی
تا بعضے لوکاں وہم کیتا اوہ شاید نبی نے کھائی	ایہ وہم انہاں دور کیتا رب آیت ایہ فرمائی

ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ۝

فر پورا دتا جاویگا ہر شخص نوں بدلہ اس چیز دا جو کمایوس تے اوہ ظلم نہ کیتے جاون گے

پس تمام دادہ شود ہر شخصی را جزا آنچہ کردہ است و ایشان ستم کردہ نہ شوند

فر پورا دتا جاسی ہر جی جو کجھ اوس کمایا	تے انہاں ظلم نہ کیتا جاسی پورا بدلہ پایا

أَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللّٰهِ كَمَنْ بَآءَ بِسَخَطٍ مِّنَ اللّٰهِ وَمَأْوٰىهُ جَهَنَّمُ ۚ

بھلا اوہ کوئی جو پچھے لگا رضا اللہ دیدی مانند اس شخص دی ہے جو لدا یا غضب نوں اللہ تھیں تے جگہ اس دی دوزخ ہو

آیا کسی کہ در پے خوشنودی خدا رفت مانند آنکس است کہ باز گشت بخشم از خدا و جائے او در دوزخ است

بھلا جو کوئی مگر رضا اللہ دے کہ ہاں دو جو دی	جو لیا یا غضب اللہ تھیں جا گہ دوزخ وچہ لسدے

لطائف

کہ معنی غلول دا خیانت کرنی ہے وچہ غنیمت دے یعنی نا فرمانی ... قراءت پہلی دا خیانت کرنی ... قراءت دوجی دا ایہ جو خیانت کیتی جاوے یعنی ... یا ایہ جو نسبت کیتا جاوے خیانت دی

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ هُمْ دَرَجٰتٌ عِنْدَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ۝

تے اوہ بری جگہ ہے اوہ درجیاں والے ہین نزدیک اللہ دے تے اوہ ویکھنے والا ہے اوہ چیز جو کردے ہین

وبد جائیست دوزخ ایشان بردرجہا اند نزدیک خدا وخدا بیناست بآنچہ میکنند

تے بری جگہ ہے دوزخ اوہ سب اہین درجیاں والی جو حاصل کرن رضا سو پاون درجہ وچہ جنتاں	پاس خدا اتے اللہ ویکھے جو انہاں کرتب چالے جو غضب بانان لیاوں پاون درکی اوہ نیراناں

لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ

تحقیق احسان کیتا اللہ نے اپر مومناں دے جد بھیجیا وچہ انہاں دے پیغمبر جنس انہاں دی تھیں

البتہ احسان کرد خدا تعالی بر مومناں چون فرستاد در ایشان پیغمبرے از جنس ایشان

تحقیق کیتا احسان اللہ نے اوپر اہل ایماناں	جد بھیجیا انہاں وچہ پیغمبر کنوں انہاندیاں جاناں

يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيٰتِهٖ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ

جو پڑھدا ہے اوپر انہاندے آیتاں او سدیاں تے پاک کردا ہے انہانوں تے سکھاندا ہے انہانوں کتاب تے علم

کہ میخواند بر ایشان آیتہائے او را و پاک میسازد ایشان را و می آموزد ایشان را کتاب و علم

جو آیتاں اپر تہاں پڑہے اتے انہاں پاک بناوے	کتاب لعہ اتے حکمت علم جو دینی انہاں سکھاوے

وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلٰلٍ مُبِينٍ	اگرچہ آہے اگے وچہ گمراہی ظاہر دے اگرچہ بودند پیش ازیں در گمراہی ظاہر

بھاویں آہے اگے ستھیں وچہ گمراہی ظاہر	رب کھولی بخت انہاندے کیتے کفر جہل تھیں ظاہر

أَوَلَمَّا أَصٰبَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَا قُلْتُمْ أَنّٰى هٰذَا

بھلا جد پہونچی تسانوں مصیبت جو تحقیق پہونچائی آہی تساں دونی اوس تھیں کہیا تساں کتھوں ہے ایہ

آیا چون رسیدہ شما مصیبتے کہ البتہ رسانیدہ بودید دو چندان ازان گفتید از کجا آمد این مصیبت

جاں ہو پہنچی سختی تساں تے اگے دونی تساں پہنچائی | کہیا تساں ایہ کوہن مصیبت ساڈے اوپر آئی

قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝

کہہ اوہ پاسوں نفساں تساڈیاں دیوں ہے تحقیق اللہ اوپر ہر چیز دے قادر ہے

بگو آن سختی از نزدیک جانہائے شماست البتہ خدا بر ہمہ چیز تواناست

توں آکھ اوہ سختی رب تساڈیاں جاناں پاسوں آئی
یعنے جنگ احد وچہ ستر شخص تساں تہیں مارے
اس ہار کنوں حیران ہوے سب یار تسیں گھبرائے
سن وچہ معالم علی کنوں جو وحی نبی دل آیا
جو فدیہ لین پسند نہ رب نوں ہر اختیار تسانوں
جے فدیہ لیکر چھوڑو ہوسن ستر قتل تساڈے
قتل نہ کریے فدیہ لیے فدیہ کم لگایے
اوہ ستر چھوڑے تاہن ستر جنگ احد وچہ ماری

تحقیق اللہ ہر شے تے قادر اس وچہ شک نہ رائی
اوہ ستر قتل تے ستر قیدی دونے بدر دہاڑے
ایہ ہار تساڈی ولوں جو گھاٹی چھوڑ آپے اٹھ آئے
جاں قیدیاں ہر دو الیاں نہیں فدیہ یاراں لین ٹہرایا
جو قتل کرو یا فدیہ لیکر دیو چھوڑ تہناں نوں
تا یاراں آکھیا حضرت ایہ سب بھائی خویش اساڈے
ایہ گل جنگی انہاں جتنے کدی شہادت پائے
قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ ایہ معنی سمجھ پیارے

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ ۝ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا ۚ

جو کجھ ہو پہنچیا تسانوں جس دن ملے دو لشکر پس نال حکم اللہ دے ہے تے تا جو جانے اللہ مومناں نوں تے جانے انہاں نوں جو منافق ہین

وآنچہ رسید بہ شما روزیکہ بہم آمدند دو گروہ پس بارادہ خدا بود تا بداند مومناں را و بداند منافقاں را یعنے تمیز سازد

تے جو تساں ہو پہنچیا جس دن ہویاں دوویں دھڑاں ملاقی | سو نال ارادے رب تا جانے ہوسن ہور نفاقی

وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوِ ادْفَعُوا ۖ

تے کہیا گیا واسطے اوہناں دے جو آؤ لڑو وچہ راہ اللہ دے یا ہٹاؤ

وگفتہ شد آن منافقاں را کہ بیائید جنگ کنید در راہ خدا یا دفع سازید یعنے کافراں را از ملک خود

تے آکھیا گیا انہانوں آؤ لڑہو راہ ربانے — یا دفع کرو خود ملکوں انہاں نال اسان نہ دہانے

قَالُوْا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَّاتَّبَعْنٰكُمْ

کہیا انہاں جیکر جانئے اسیں لڑائی البتہ پچھے لگدے تساڈے

گفتند اگر میدانستیم جنگ را البتہ پیروی شما کردیم

منافق بولے جے اسیں معلم کردے کجھ لڑائی — تا اسیں مگر تساڈے لگدے پر ایہ گل نہ کائی

هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ اَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْاِيْمَانِ يَقُوْلُوْنَ بِاَفْوَاهِهِمْ مَّا لَيْسَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ

اوہ لوک طرف کفر دی اس دن نیڑے آہے انہاں تھیں طرف ایمان دی کہندے نال موہاں اپنیاں دے جو کجھ نہیں وچ دلاں انہاں دیاں دے

آن گروہ بسوی کفر آن روز نزدیک تر بودند از ایشان بسوی ایمان میگویند بدہان خویش آنچہ نیست در دلہای ایشان

اوہ کفر ول اس دن نیڑے بہت انہاں تھیں طرف ایمانے — آکھن موہناں نال جو ناہیں دل وچہ کرن بہانے

وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُوْنَ ۚ اَلَّذِيْنَ قَالُوْا لِاِخْوَانِهِمْ

تے اللہ بہتر جانن والا ہے اس چیز نوں جو اوہ چھپاندے ہن اوہ لوک جو کہیا انہاں واسطے بھائیاں اپنیاں دے

وخدای داناتر است بآنچہ میپوشند آنانکہ می گفتند درحق برادران خویش

تے بہتر جانے جو تے دل وچہ انہاں چھپائی — جنہاں آکھیا بھائیاں دے حق جو وچ ماری وچہ لڑائی

وَقَعَدُوْا لَوْ اَطَاعُوْنَا مَا قُتِلُوْا ۭ قُلْ فَادْرَءُوْا عَنْ اَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ

تے آپ بیٹھ رہے جو جیکر اوہ کہنا منندے ساڈا نہ مارے نہ جاندے کہہ پس ہٹاؤ جاناں اپنیاں تھیں موت نوں جے ہو تسیں سچے

وخود از جنگ باز نشستند کہ اگر فرمانبرداری ما میکردند کشتہ نمی شدند بگو پس باز دارید از خود مرگ را اگر ہستید راستگو

تے بیٹھ رہے خود جو اوہ آکھے لگدے قتل نہ ہوندے — توں آکھ جو ٹھلو آپ تھیں مرنا جے تسیں سچ بولیندے

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ قُتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتًا ۭ بَلْ اَحْيَاۗءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُوْنَ

تے ہرگز نہ ظن کر توں انہاں دا جو قتل کیتے گئے وچ راہ اللہ دے مردے بلکہ زندہ ہن پاس رب اپنے دے روزی دتے جاندے ہن

و ہرگز گمان مبر آنانرا کہ کشتہ شدند در راہ خدا مردگان بلکہ زندہ اند نزدیک پروردگار خود روزی دادہ میشوند

تُوں ہرگز سمجھ نہ مردے جو گئے کٹھے راہ رباّ دے		بلکہ اوہ زندہ پاس خدا تھہاں ملدی نعمت کھانے

فَرِحِیْنَ بِمَآ اٰتٰهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ وَیَسْتَبْشِرُوْنَ بِالَّذِیْنَ لَمْ یَلْحَقُوْا بِهِمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ

خوش ہین نال اس چیز دے جو دتی انہاں نوں اللہ نے فضل اپنے تھیں تے خوشخبری پاندے ہین نال انہاں دے جو نہیں ملے نال انہاں دے پچھوں انہاں دے نہیں

شادمان بآنچہ دادہ است ایشاں را خدا از فضل خود و فرحہ می یابند با آنانکہ ہنوز نہ رسیدہ اند بایشاں از پس ایشاں

خوشیاں کرن جو انہاں نوں دتیاں فضلوں رب عطائیں		تے خوشخبری تنہاں پاون جہیڑے پچھوں نہ ملے نائیں

اَلَّا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُوْنَ ۘ یَسْتَبْشِرُوْنَ بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ

ایہ جو نہیں کوئی خوف اُپر انہاں دے تے نا اوہ غمناک ہوون گے خوش ہوندے نال نعمت دے اللہ تھیں تے فضل دے

آنکہ نیست ہیچ خوف برایشاں و نہ ایشاں غمناک شوند خوشحال میشوند بہ نعمت از خدا و فضل او

تے نا کجھ خوف انہاں نوں پچھلیاں تے نا غم انہاں تائیں		خوشخبری انہاں نعمت رب تھیں فضل انعام عطائیں

وَاَنَّ اللّٰهَ لَا یُضِیْعُ اَجْرَ الْمُؤْمِنِیْنَ ۚ اَلَّذِیْنَ اسْتَجَابُوْا لِلّٰهِ وَالرَّسُوْلِ
مِنْۢ بَعْدِ مَآ اَصَابَهُمُ الْقَرْحُ ۛؕ

ایہ جو اللہ نہیں گم کردا ثواب مومناں دے نوں اوہ لوک جو قبول کیتا حکم واسطے اللہ دے تے رسول دے پچھے اس تھیں جو لگا انہاں نوں زخم

و آنکہ خدا ضائع نمیکند اجر مومناں را کسانیکہ قبول کردند حکم خدا و رسول را بعد از انکہ رسید بایشاں زخم

تے ایہ جو اللہ کرے نہ ضائع بدلا اہل ایماناں		جنہاں حکم قبول لیا رب نبی دا زخموں بعد جواناں

لِلَّذِیْنَ اَحْسَنُوْا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا اَجْرٌ عَظِیْمٌ ۚ اَلَّذِیْنَ قَالَ لَهُمُ
النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوْا لَكُمْ

واسطے انہاں دے جو نیکو کار ہے کیتیا نی انہاں وچوں تے پرہیزگار ہوئے بدلہ وڈا ہے اوہ لوک جو کہیا انہاں نوں لوکاں نے تحقیق لوکاں کٹھ کیتا

برای آنانکہ نیکوکاری کردند از ایشان تقوی نمودند مزد بزرگ ست آنانکہ گفتند ایشاں را مردمان کہ کافراں جمع کردند برای

جو نیکو کار تنہاں تھیں متقی وڈا اجر تنہاں ہاں		جنہاں لوکاں کہیا جو لوک کٹھے کارن جنگ تساں ہاں

فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا ۖ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

پس ڈرو انہاں تھیں ودھایا اس خبر نے ایمان انہاں دا تے آکھیونے کافی ہے اسانوں اللہ تے چنگا وکیل ہے او

پس تر سید از ان لشکرہا پس زیادہ کرد این سخن ایمان ایشان را و گفتند بس ست ما را خدا و نیکو کارساز ست

تے آکھیا بس اسانوں اللہ نیک وکیل ہتھ آیا		تسیں ڈرو انہاں تھیں پس اس بولی انہاں ایمان ودھایا

فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوْءٌ ۙ وَّاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللّٰهِ

پس مڑ آئے نال نعمت دے اللہ تھیں تے فضل دے نا پہونچی انہاں نوں کجھ برائی تے مگر لگے رضا اللہ دی دے

پس باز گشتند بنعمتے از خدا و فضل نہ رسید بایشان ہیچ سختی و پیروی کردند خوشنودی خدا را

ناں پہونچی انہاں برائی لگے مگر رضا الٰہی		پس مڑے او مومن لے کر نعمت بہتیں فضل خدائی
تے اللہ صاحب فضل وڈے دا ہے و خدا صاحب فضل بزرگ ست		وَاللّٰهُ ذُوْ فَضْلٍ عَظِيْمٍ
رب نبی دی تابعداری دو ہیں جہانی لا ہے		تے اللہ صاحب فضل وڈے دا دیوے جستوں چاہے

إِنَّمَا ذٰلِكُمُ الشَّيْطٰنُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَآءَهٗ ۖ فَلَا تَخَافُوْهُمْ وَخَافُوْنِ إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ

سوا اسدے نہیں جو او شیطان ہے ڈراوندا ہے دوستاں اپنیاں نوں پس نہ ڈرو انہاں تھیں تے ڈرو میتھوں جیکر ہوو تسیں مومن

خبر این نیست کہ آن خبر دہندہ شیطان ست می ترساند از دوستان خود پس مترسید از ایشان و بترسید از من اگر

ہے ٹھیک شیطان پیاریاں اپنیاں کنوں تہاں ڈراوے
پیارے اسدے ابوسفیان تے ساتھی اسدے ساری
سن جیہا معالم السنۃ بغوی لکھدا ہا یا
جو جنگ احد وچہ مڑے جاں مشرک راہ وچہ پچھوتانے
نا قتل مد کیتا نہ تہناں کڑیاں پکڑ لیا سے
جو ہیچ کئی انہاں کریہے ہٹ کرندہ رہے نہ کوئی

نا ڈرو انہاں تھیں میتھوں ڈرو جو تسیں مومن ہیا ہو
تے کوڑیاں خبراں دیون الیہہ شیطان ہتھیارے
بھی مظہری اندر ابن عباس سوں سند صحیح تھیں لیایا
جو برا کیتا تساں ہار دیون بکدو جو نوں طعنے
ابوسفیان کہے ہٹ چلو دشمن ہار سد ہائے
صفوان امیہ دا پت آکھے فتح اسانوں ہوئی

مڑ آیاں ست قیع انہاں نوں بیت سبھ ہون اکٹھے
ایہ خبر نبی جد سنی تاں آکھیا مینوں قسم اتھی
فر ابوبکر ہور عمر بلا کر سرور خبر سنائی
فر حکم رسول بلال کیتا جو یاراں سد پکارے
اج بھی اوہو چلن انہاں باجھ نہ جاوے کوئی
نو نو دس دس زخم ہکی ہک گلدیں زخمیں آئے
تے جیہڑے کل نہ وچ لڑائی اذن نبی تھیں چاہیا
مدینیوں اٹھ کوہاں تے جاکر سرور ڈیرا کیتا
دینہ نوں بالن جمع کرن سب اتیں اگاں بالن
بنی خزاعہ کجھ مومن کجھ مشرک وچ انہاں دی
خزاعی معبد (نام قبیلہ) حضرت نوں بہت کیتی دلداری
پچھیوس معبد نوں دس کیا کجھ آئیوں ویکھ پچھاہاں
میں اتنے لشکر کدی نہ ڈٹھے جتنا ایہ دسیائی
معبد آکھے قسم اللہ دی اکھیں دسدی ناہیں
ابوسفیان کہیا اساں دا عیہ ڈرگیا انہاں ہو کا واں
صفوان بھی لگے منع کیتا ہن معبد بہی ابن ولے
تا راہ وچہ ہک کاروان ملے انہاں طرف مدینہ جاندے
انہاں آکھیا آہو اکھیں جا ہو ساڈی خبر سنا ہو
محمد نوں اساں سن اصحاباں کرنا قتل تمامی
فر حضرت نوں کاروان بیے اوہ کوڑی خبر سنائی
جو آیتاں اول ذکر ہویاں ایہ شان نزول تنہاں دا
مظہری اندر لکھیا ابن عباس سوں سند بخاری
بھی نبی محمد پڑھیا جد اوس لوکاں بہت ڈرایا

غصہ کھا کر کرن لڑائی جو اس دن ہٹ بیٹھے
جو مڑن کفار تا پھر دسن ہیچ وچ گمراہی
انہاں آکھیا مگر کفاراں لگو کریے خوب لڑائی
جو جیہڑے کل لڑائی اندر حاضر آہے پیارے
بن مریم بیٹی زخماں دوڑی ذرہ بھی ڈھل نہ ہوئی
پھر ہتھیاراں ستر غازی نال نبی اٹھ دھائے
ہک جابر بن عبداللہ باجھ نہ کوئی ساتھ رلایا
سوار شگل بدہ رہیا آتھا ہیں وڈیرا سن تو ں بیتیا
پنج سو جا ہک اگ مچاون خوف کفاراں ڈالن
پر نبی صاحب دے سبھے خیری ناکجھ بات چھپاندے
فر ابوسفیاں نوں ملیا ڈٹھس کردا جنگ تیاری
اس کہیا محمد سن اصحاباں دوڑیا مگر تساہاں
اس آکھیا ہے ہے توں کیہ آکھیں ساں اوہ مارگوائے
تیں ڈیرا کوچ کرن تھیں تھانگے پچھے ویکھیا انہا تیں
معبد کہے بیں منع کراں تساں نیک صلاح بتاواں
فر دلیں کفاراں خوف پیا اٹھ چلے جب دل ہاہے
ابوسفیان کہیا انہاں ہو تسیں ہک پیغام پہچاندے
اساں بہت اکٹھ لڑائی کارن ساڈے ولوں ڈر اہو
جھوٹھ سنیہا دے کر چلے مکے طرف حرامی
حسبنا اللہ ونعم الوکیل حضرت پڑھیا بھائی
ہور بھی قول لکھیا سنوں قاضی صحیح بتانا
ایہ ابراہیم کہیا وچ آتش نار ہوئی گلزاری
ان الناس قد جمعوا لکم ڈرنا لائق آیا!

تاسر ور آکھیا حسبنا اللہ رب اسانوں کافی	ونعم الوکیل اوہ ساری کم سواری کافی وافی

وَلَا يَحْزُنْكَ الَّذِيْنَ يُسَارِعُوْنَ فِي الْكُفْرِ اِنَّهُمْ لَنْ يَّضُرُّوا اللّٰهَ شَيْئًا

تے ناغمناک کرن تینوں اوہ لوک جو دوڑدے ہین وچ کفر دے تحقیق اوہ ہرگز نہ زیان کرن گے اللہ دا کجھ

وغمناک نہ کنند ترا آنانکہ میشتابند در نصرت کفر البتہ ایشاں ہیچ زیان نہ رسانند خدا را چیزے

اوہ تینوں نہ غمناک کرن جو دوڑن وچ کفر دی	اکھبول زیان نہ کرن اللہ نوں نہ خود اپنا کردے

يُرِيْدُ اللّٰهُ اَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا فِي الْاٰخِرَةِ ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ

چاہندا ہے اللہ ایہ جو نا کرے واسطے انہاں دے حصہ وچ آخرت دے تے واسطے انہاں دے عذاب وڈا ہے

میخواہد خدا کہ ندہد ایشاں را ہیچ بہرہ در آخرت و برائے ایشاں ست عذاب بزرگ

چاہے رب جو کرے نہ اونہاں حصہ وچ قیامت	تے کارن انہاں عذاب عظیم جکھاوے سخت ندت

اِنَّ الَّذِيْنَ اشْتَرَوُا الْكُفْرَ بِالْاِيْمَانِ لَنْ يَّضُرُّوا اللّٰهَ شَيْئًا ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ

تحقیق اوہ لوگ جو وٹا جتوئے کفر نوں نال ایمان دے ہرگز نہ دکھ دینگے اللہ نوں کجھ تے واسطے انہاں دے عذاب ہے درد والا

البتہ آنانکہ خریدند یعنی بگرفتند کفر را بعوض ایمان ہرگز ہیچ زیان نہ رسانند خدا را و برائے ایشاں عذاب دردہندہ

تحقیق جنہاں اتھ کفر خرید یا کیتا بدل ایمانوں	نہ ہرگز رب دا کجھ گواون کہ عذاب انہاں نوں

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْٓا اَنَّمَا نُمْلِيْ لَهُمْ خَيْرٌ لِّاَنْفُسِهِمْ

تے ہرگز ظن نہ کرن اوہ لوک جو کافر ہوئے ایہ جو مہلت دینا ساڈا او واسطے انہاں دے بہتر ہے انہاں نوں

وگمان نہ کنند کافراں کہ آنچہ مہلت میدہیم ایشاں را بہتر ست برائے ایشاں

تے موانہ ظن کرن کافر سیں مہلت انہاں جو دیندی	ہے اوہ بھلی انہاں دے کارن احمق مت نہ لیندے

اِنَّمَا نُمْلِيْ لَهُمْ لِيَزْدَادُوْٓا اِثْمًا ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ

سوا اسدے نہیں مہلت دیندے ہاں انہاں نوں تا زیادہ ہوون وچ گناہ دے تے واسطے انہاں دے عذاب ہے خوار کرنے والا

جز این نیست کہ مہلت میدہیم ایشانرا تا زیادہ شوند در گنہگاری و مر ایشانراست عذاب خوار کنندہ

اسیں مہلت دیندے اس کارن تا کرن گناہ زیادہ ۔ تے اگے سخت عذاب خواری کارن تہناں آمادہ
کسے کیتا سوال نبی نوں سب تھیں بہتر بندہ کیہڑا ۔ نبی کہیا جس عمر دراز تے نیک اعمال ودھیرا
فر پچھیا سب تھیں بدتر کیہڑا اتد حضرت فرمایا ۔ جس عمر دراز تے عمل برے وجہ مظہری سند لیایا

مَا كَانَ اللّٰهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلٰى مَآ اَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتّٰى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ

نہیں ہے اللہ جو چھوڑے مومناں نوں ایس حال تے جو تسیں ایہو سے ہوتا جو جدا کر دیوے پلید نوں پاک تھیں

ہرگز نگذارد خدا مومناں را بر آنچہ حالا شما بر آں ہستید تا آنکہ جدا سازد ناپاک را از پاک

ہرگز اللہ اہل ایماناں اس حالت پر چھوڑے ۔ تا جد ا پلید پاکاں تھیں کر کے آپ نکھیڑے
یعنے جویں منافق مومن رلے ملے ہن ساری ۔ رلے نہ رکھسی اللہ انہاں کر کے جدا نکھارے
یا وحی نبی ول کر کے اللہ اہل نفاق بتاسی ۔ یا سختی خبگاں وانگ احد دی کر کے جدا وکھاسی

وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَجْتَبِي مِنْ رُّسُلِهِ مَنْ يَّشَآءُ

تے نہیں ہے اللہ جو خبردار کرے تساں نوں اوپر غیب دے ایپر اللہ برگزیدہ کردا ہے رسولاں اپنیاں وچوں جس نوں چاہے

ہرگز آگاہ نکند خدا شمارا

تے نا رب خبر کرے تساں اوپر غیب جو خاص خدا ہے ۔ ایپر اللہ چنے رسولاں اپنیاں تھیں جس چاہے
وجہ مظہری کہیا رسولاں نوں سب بعضے غیب بتاوے ۔ پر کدی کدی نہ ہر ہر وقت جو جان لوے جد بھاوے

فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ ۚ وَاِنْ تُؤْمِنُوْا وَتَتَّقُوْا فَلَكُمْ اَجْرٌ عَظِيمٌ

پس ایمان لیاؤ نال اللہ دے تے رسولاں اوسدیاں دے تے جیکر ایمان لیاؤ نالے پرہیزگاری کرو پس واسطے تساں دے ثواب وڈا ہے

پس ایمان آرید بخدا و پیغمبران وے و اگر ایمان آرید و پرہیزگاری کنید پس برائے شما ثواب بزرگ باشد

پس منوں پاک اللہ نوں ہور پیغمبر اوس دے سارے ۔ جے تسیں ایمان تے تقوی لیاؤ اجر ملن تساں بھارے

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَآ اٰتٰهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ ۚ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ

تے ہرگز ظن کرن اوہ لوک جو بخیلی کردے ہن نال اس چیز دے جو دتی انہاں نوں اللہ نے فضل اپنے تھیں جو اوہ بہتر ہے واسطے انہاں دے بلکہ اوہ

وگمان نکنند آنانکہ بخیلی میکنند بآنچہ دادہ است ایشان را خدا از فضل خود کہ این بخل بہتر ست برای ایشان بلکہ آن بدتر ست برای ایشان

نہ ظن کرن جو بخل کرن سب فضلوں انہاں جو دتا	اوہ بھلا انہانوں بلکہ اوہ برا انہاندی کارن بتیا

سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ؕ

شتاب ہے جو طوق گل پایا جاوے گا انہانوں اوہ مال جو بخیلی کیتی انہاں نال اسدی دن قیامت دے

زود باشد کہ طوق پوشانیدہ شوند آنچہ بخل کردند بآن روز قیامت

جب طوق پہنائے جاسن گل اوہ مال جو بخل کرینیدے	زر چاندی کر آتش روز قیامت گلیں پائیندے
وچہ مظہری ہور معالم جو کہیے مال زکوٰۃ نہ دیسن	اوہ مال تہاندا سپ بنا کر گل تہاں ملک پئیسن
اوہ سر تا پیراں تیک انہاں سپ ڈنگ ہٹی کھاوے	بھی وچہ بخاری ابو ہریروں خود حضرت فرماوے
جو اللہ جسنوں مال دتا فرادا زکوٰۃ نہ کردا	اوہ زہری ناگ بنیس گنجا روز قیامت فردا
اوہ ناگ جباڑیاں پکڑ آکھس ہیں اوہ تدہ خزانہ	فرایہ آیت شاہد آندی سرور دوہاں جہاناں

وَلِلّٰهِ مِيرَاثُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ۠

تے واسطے اللہ دے ہے ورثہ آسماناں دا تے زمیناں دا تے اللہ نال اس چیز دے جو کردے ہو خبر دار ہے

خدائے راست ورثہ اہل آسمانہا و زمین و خدا بآنچہ میکنند خبر دار است

تے خاص اللہ نوں ورثہ اہل آسماناں ہور زمیناں	تے اللہ نوں سب خبر تساڈیاں عملاں دا نابینا
یعنے سب مر جاسن لوک زمین اسماناں والے	املاک اللہ تہاندے فرسب مالک ملک سبھائی

لَقَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّذِيْنَ قَالُوْٓا اِنَّ اللّٰهَ فَقِيْرٌ وَّنَحْنُ اَغْنِيَآءُ ۘ

تحقیق سنیا ہے اللہ نے سخن انہاں دا جو کہیو نے تحقیق اللہ محتاج ہے تے اسیں غنی ہاں

البتہ شنید خدا سخن آنہا را کہ گفتند البتہ خدا فقیر است و ما توانگرانیم

تحقیق سنیا رب قول انہاندا کہیا جنہاں یہوداں	جو ٹھیک اللہ محتاج تے ہاں اسیں غنی کہیا مردوداں
سن ذا الذی رب آیت بھیجی حسنہ قرض منگایا	تے بدلہ دیون سندا وعدہ کیتا دون سوایا
وچہ مظہری ہور معالم لکھیا مرد خط لکھایا	ابو بکر نوں طرف یہوداں دیکر خط چلایا

من ذا الذی یقرض اللہ قرضا حسنا فیضاعفہ لہ اضعافا کثیرہ

ع ۹

وقف لازم

تاجا کدھا ... اسلام ... ہاتھ ... زر ہوتاں
فنخاص تے یشیع عالم دو نویں وچہ بیٹھواں آہے
فنخاص نوں اکھیوس توں خود جانے نبی محمد رب دا
اوہ سچا جان ایمان لیاؤ دیہ حسنہ قرض خدا نوں
فنخاص کہیا محتاج ہویا رب قرض اساں تھیں منگیا
توں ایہو کہیں جو بہت دیسی رب بدلہ قرض اسانوں
تاغصہ کھا صدیق تماچہ منہ کافر دے ماریا
فنخاص گیا وچہ خدمت سرور جھوراکیتس ماروں
فنخاص کیتا انکار تاں اللہ آیت ایہ اتاری

تے دیوں قرض اسہ نوں حسنہ ونجہ سنا دین ہاتاں
ابوبکر کہیا ڈر اللہ کولوں دین اسلام منیاہو
اوہ سچا دین لیایا رب تھیں وچہ توریت بھی لبھدا
تاجنت وچہ کرے تہ داخل دونا کرے جزا نوں
تے ایہں غنی سب ٹھیرے کافر بکدا ہوں نہ سنگیا
تے نالے بیاج کتوں خود ٹھگے آپ کیوں ہوئے سانوں
تے کہیا جو عہد نہ ہوندا تینوں کردا قتل ہتھیار یا
نبی پچھیا صدیقؓ سنایا قصہ قول ہنخاروں
فنخاص نوں کوڑا کیتا اللہ ابوبکرؓ سچیاری

سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الحریق

جھب لکھا نگے اسیں اوہ چیز جو آکھی انہاں تے قتل کرنا ایہناں دا پیغمبراں نوں سوا حق دے تے آکھانگے چکھو عذاب اگ ساڑنیوالی دا

زود بنویسیم آنچہ گفتند و بنویسیم کشتن ایشان پیغمبران را بنا حق و بگوئیم کہ بچشید عذاب آتش سوزندہ را

اسیں جھب لکھانگے جو انہاں کہیا تے قتل ناحق نبیاں | تے آکھانگے اسیں چکھو عذاب آتش دیاں کھیا

ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

ایہ بدلہ اس چیز دا ہے جو اگے بھیجیا ہتھاں تساڈیاں نے تے ایجو اللہ نہیں ظلم کرنے والا واسطے بندیاں دے

این عذاب بسبب عملہاست کہ پیش فرستادند دستہای شما و بآنکہ خدا نیست ظلم کنندہ برای بندگان

ایہ دکھ عذاب اس بدلے جو تساں ہتھیں بھیجیا اگے | تے اللہ ظلم نہ کردا بندیاں ناحق ساڑن لگے

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّىٰ يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ

اوہ لوک جو کہیا انہاں تحقیق اللہ نے حکم بھیجیا ہے طرف ساڈی ایہ جو نا یقین کریے اسیں واسطے کسے پیغمبر دے تاجو لیاوے ساڈے قربانی

آنانکہ گفتند خدا حکم فرستادہ است بسوی ما آنکہ باور نکنیم رسولے را تا آنکہ بیارد بما قربانی کہ بخورد آن را آتش

جنہاں آکھیا عہد کیتا رب اساں نوں کوئی رسول جو آوے ۔ نہ باور کریے جد تک لیا دے قربانی اگ کھاوے
رل بہت یہود نبی ول آئے لکھیا بغوی داے ۔ کہن توں دعوی کریں رسالت ہور کتاب قرآنے
اساں وچہ توریت خدا فرمایا نبی یقین نہ کریے ۔ قربانی آوے آتش کھاوے صدق تداں اسیں دہریے
اسرائیلیاں پر لٹ حرام اینویں قربانی ۔ لٹ اتے قربانی انہاں آتش کردی فانی
اگ سفید اسمانوں لہندی ہوا نہ سوچہ سو لول ۔ اوہ لٹ اتے قربان جے کھاوے ایہ نشان قبول
جے نامقبول ہووے کجہ اسنوں آتش اوہ نکھاوے ۔ ایہ عیسی ہور محمد اتے آہا بتا بتاوے
ہے حکم کیتا رب عیسی ہور محمد جے لتاں آوے ۔ ترت ایمان لیا ہو جے لتاں معجزہ کجہ دکھاوے

قُلْ قَدْ جَآءَكُمْ رُسُلٌ مِّنْ قَبْلِىْ بِالْبَيِّنٰتِ وَبِالَّذِىْ قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوْهُمْ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ

کہہ تحقیق آئے تسانوں پیغمبر اگے میں تھیں نال معجزیاں دے تے نال اس معجزے دے جو آکھی تساں فرکیوں قتل کیتو ہے انہانوں جیکر ہو تسیں سچے

بگو البتہ آوردند شما پیغمبران پیش از من معجزہا را و آنچہ شما گفتید پس چرا کشتید آن پیغمبرانرا اگر شمار است گو ہستید

کہہ لیائے نبی ہیں اگے معجزے بھی جو تسیں بتاہو ۔ فرکیوں تساں نبی اوہ کٹھے جے تسیں سچے ساہو
ایہ دل وچہ سچا سمجھن تیسنوں ہنہ تہیں منناہیں ۔ جو ہیں باپ انہاں دے نبیاں کہندے سن قربانیاں ہاہیں

فَاِنْ كَذَّبُوْكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِّنْ قَبْلِكَ جَآءُوْ بِالْبَيِّنٰتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتٰبِ الْمُنِيْرِ

پس جیکر جھوٹھا یا ایہناں تینوں پس تحقیق جھوٹھائے گئے پیغمبر اگے تیں تھیں جو لیائے معجزے تے صحیفے تے کتاباں نورانی

پس اگر بدروغ نسبت کردند ترا پس البتہ بدروغ نسبت کردہ شدند پیغمبران پیش از تو آوردند حجتہا و صحیفہا و کتاب روشن

جے انہاں جھوٹھایا تینوں اگلیاں اگلے نبی جھوٹھائے ۔ جو معجزے ہور صحیفے ہور کتاب نورانی لیائے

كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ وَاِنَّمَا تُوَفَّوْنَ اُجُوْرَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

ہر جان چکھن والی ہوندی ہے تے سوا اس دے نہیں جو پورے دتی جاؤگے اجر اپنے دن قیامت دے

ہر نفسے چشندہ موت است و جز این نیست کہ تمام دادہ شوید مزد خود را روز قیامت

ہر ہر جان ہے چکھن والی موت نہ رہے سلامت
یعنے دنیا جاوے کمائی جائے جزا دی ناہیں

تے پورے تسیں تھاسن اجر اپنا نوں روز قیامت
جائے جزا ہے روز قیامت مرسولیسو تاہیں

فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

پس جو کوئی دور رکھیا گیا آتش تھیں تے داخل کیتا گیا وچ بہشت دے پس مراد پا یوس تے نہیں حیاتی دنیا دی مگر برخورداری ٹھگی دی

پس ہر کہ دور داشتہ شد از آتش و در آوردہ شد در بہشت پس البتہ بمراد رسید و نیست زندگانی دنیا مگر بہرہ فریبندہ

جو اگ تھیں کھیا جنت گھتیا ٹھیک مراد اس پائی
متاع اوہ چیز جو ورتی جاوے لوک نفع تس پاون
وچہ دنیا نعمت لذت رلیاں سبھیاں دکھ بلا ہن

تے نہیں حیاتی دنیا مگر ان جنت فریب اسائی
غرور ٹھگی دا حاصل باطل اہل علم سمجھاون
اوہ سفنے وانگ جو ستیاں وسن اوڑک رہندیاں ناہیں

لَتُبْلَوُنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ

البتہ ازمائے جاوو گے تسیں وچہ مالاں اپنیاں دے تے جاناں اپنیاں دے تے البتہ سنو گے انہاں لوکاں تھیں جو دتے گئے کتاب اگے تساں تھیں

البتہ آزمایش کردہ خواہید شد در مالہای شما و جانہای شما و البتہ خواہید شنید از آنانکہ دادہ شدند کتاب پیش از شما

تسیں ٹھیک ازمائے جاؤ گے وچہ مالاں تے جاناں

تے سنو اہل کتاب کنوں جو پیش تساں تھیں دانا

وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

تے انہاں لوکاں تھیں جو مشرک ہوئے بدگوئی بہت تے جیکر صبر کرو تے پرہیزگاری کرو پس تحقیق ایہ واجباں کماں تھیں ہے

واز آنانکہ شرک کردند ایذا بسیار و اگر صبر کنید و پرہیزگاری نمائید پس البتہ این از کارہاے مقصود ست

تے سنو اہل شرک تھیں بہتیاں جھڑکاں ہو ایذائیں
معنے صبر نہ ترلے لینے سہنا دکھ بلائیں
عزم امور اوہ کم جو اللہ واجب کر فرمائے
یعنے مال اولاد قبائل تساں مصیبت ہوسی
جویں مکہ والیاں تھیں اصحاباں حال اصحاب کہو ہائے

جو صبر کرو تے تقوی پس ایہ ہمت کم ادائیں
معنے عزم ارادہ پکا ہو وجوب سنائیں
عزمت علیکم معنے واجب چھڈیتاں پائے
بھی دشمن دینی دکھ دیسن تساں سب سہناں ہوسی
انہاں دکھ بلائیں ون لوں دیکر وطن چھوڑائے

حسن کہے ازمایش مالاں وچہ حقوق زکوتاں　　تے جاناں وچہ نمازاں روزے حج جہاد براتاں

وَاِذْ اَخَذَ اللّٰهُ مِيْثَاقَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ لَتُبَيِّنُنَّهٗ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُوْنَهٗ

تے جس وقت پکڑیا اللہ نے عہد انہاں دا جو دتی گئے کتاب جو البتہ بیان کرسیوں واسطے لوکاندے تے نہ چھپاؤ سنوں

ویاد کن چون گرفت خدا عہد آنہا کہ کتاب داده شدند البتہ بیان کنید کتاب را برائے مردمان و مپوشید آنرا

کریا واللہ جاں عہد لیا انہاں کنوں جو پڑھی کتاباں　　جو واضح کر سمجھاؤ لوکاں کرو نہ وچہ حجاباں

فَنَبَذُوْهُ وَرَآءَ ظُهُوْرِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهٖ ثَمَنًا قَلِيْلًا ۭ فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُوْنَ

پس سٹیو نے اس عہد نوں پچھے کنڈاں اپنیاں دے تے وٹایو نے نال اس دے مل تھوڑا پس بری ہے اوہ چیز جو خرید کردے ہین

پس انداختند آن عہد را پس پشت خود و گرفتند بعوض آن بہای اندک را پس بد چیزے ست کہ می ستانند

تا سٹیا عہد انہاں پٹھ پچھے تھوڑا مل وٹایا　　پس بری خرید جو اوہ خریدن بڈا گھاٹا پایا
جیونکہ صفت محمد والی اہل کتاب چھپائی　　بدلہ لیتا رشوت تحفے کھانے نذر مٹھائی
قتادہ کہے جو عہد لیا سب اہل علم تھیں اللہ　　جسنوں علم ہتھ آوے اگاں پڑھا وے نال تسلا
تے علم چھپاون تھیں اس آکھیا اپنا آپ بچاؤ　　علم چھپاون حق نہ دسن سمجھو سوت بھراؤ
نبی کہیا جس مسئلہ پچھن جاوے حق چھپاوے　　تس روز قیامت منہ کڑیالا آتش دا جاوے

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ يَفْرَحُوْنَ بِمَآ اَتَوْا وَّيُحِبُّوْنَ اَنْ يُّحْمَدُوْا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوْا

ہرگز نہ ظن کر توں انہاں لوکانوں جو خوش ہوندے ہین نال اس چیز دے جو کردے ہین تے دوست رکھدے ہین جو تعریف کیتے جاون نال اس چیز دے جو

مپندار کسانے را کہ خوش میشوند بانچہ کردند و دوست میدارند کہ ستودہ شوند بانچہ　　نہ کردند

توں نا کر ظن تنہانوں جو خوش ہوون اپنی کاروں　　تے چاہن جو انہاں لوک سلاہن کم نہ کیتے یاروں

فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِّنَ الْعَذَابِ ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ

پس نہ ظن کرو انہاں نوں وچہ خلاصی دے عذاب تھیں تے واسطے انہاں دے عذاب ہے　درد　والا

پس مپندار ایشاں را در خلاص از عذاب و ایشاں راست عذاب درد دہندہ

توں نا گرظن اینہاں نوں جو اوہ یقین خلاص عذابوں　　تے کارن اینہاں عذاب کھاندی دردان دکھ حسابوں
علماء یہود جہاں الٹے مسئلے دسدے رشوت لیندے　　بھی صفت نبی دی بدل کرن فر ظاہر خوشی کریندے
جو ساڈی بات نہ موڑے کوئی لوک قبولن عامی　　بھی کرن امید جو لوگ کہن اینہاں سچے عالم نامی
بھی انہویں جو ہن ٹرھکے وگڑن مشرک بدعت والے　　اوہ جان کراہن حق چھپاون خوشیاں کرن رزالے

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ وَاللّٰهُ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ؕ

تے واسطے اللہ دے ہے بادشاہی آسماناں دی تے زمین دی تے اللہ اوپر ہر چیز دے قادر ہے

وخدای راست بادشاہی آسمانہا و زمین وخدای تعالی بر ہمہ چیز ہا توانا است

تے خاص اللہ نوں ہے بادشاہی سب آسمان زمیناں　　تے اللہ ہر شے اپر قادر منوں نال یقیناں

اِنَّ فِیْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّیْلِ وَالنَّهَارِ لَاٰیٰتٍ لِّاُولِی الْاَلْبَابِ ۚۙ

تحقیق وچ پیدائش آسماناں دے تے زمین دے تے آونے جاونے رات تے دینہ دے البتہ نشانیاں ہین واسطے صاحباں عقلاں دیاں دے

البتہ در آفرینش آسمانہا و زمین و آمد و رفت شب و روز نشانہا ہست　　برائے خداوندان خردہا

ٹھیک پیدائش وچ آسمان زمین نشانیاں قدرت　　تے آون جاون رات دناں وچ عقلاں والیاں عبرت
جو معجزیاں دی پیغمبر بقین حاجت نشان کاری　　ایہ ویکھ نشانیاں وحدت لبھو جیہڑی بنی بنائی

الَّذِیْنَ یَذْكُرُوْنَ اللّٰهَ قِیٰمًا وَّقُعُوْدًا وَّعَلٰی جُنُوْبِهِمْ وَیَتَفَكَّرُوْنَ فِیْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ

اوہ جو یاد کردے ہین اللہ نوں کھلوتے بیٹھے تے اپر پاسیاں اپنیاں دے تے فکر کردے ہین وچ پیدائش آسماناں دے تے زمین دے

آنانکہ یاد میکنند خدا را استادہ و نشستہ و بر پہلوہای خود و فکر میکنند در آفرینش آسمانہا　　و زمین

جو یاد اللہ نوں کرن کھلے ہور بیٹھے لیٹے پاسے　　تے فکر کرن پیدائش وچ آسمان زمین دے خاصے

رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا ۚ سُبْحٰنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

اے رب ساڈے نہیں بنایا توں ایہنوں بیہودہ پاکی ہے تینوں پس بچا سانوں عذاب اگ دے تھیں

گویند اے پروردگار ما نیافریدہ این را باطل بے فائدہ پاکی ست ترا پس نگہدار ما را از عذاب آتش

پاکی تینوں رکھ عذاب آتش تھیں اساں بچائی تے اکثر کہن مراد ذکر ہر حالت رکھن جاری	آکھن یارب ایہ خلقت توں باطل نہیں اوپائی بعضے کہن ایہ آیت اندر حق نماز زاری

رَبَّنَآ اِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ اَخْزَيْتَهٗ ۭ وَمَا لِلظّٰلِمِيْنَ مِنْ اَنْصَارٍ

اے رب ساڈے تحقیق توں جسنوں داخل کیتا وچ دوزخ دے پس ٹھیک خوار کیتا اسنوں تے نہیں واسطے ظالماں دے یاری کرنیوالا

اے پروردگار ما البتہ تو ہر کرا در آری بدوزخ پس البتہ خوار کردی اورا و نیست برای ظالماں ہیچ مددگاری

تے ناہیں اہل ظلم نوں مددیاری والا کوئی	یارب ٹھیک جسنوں دوزخ ڈالیا خوار کیتوئی

رَبَّنَآ اِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُّنَادِيْ لِلْاِيْمَانِ اَنْ اٰمِنُوْا بِرَبِّكُمْ فَاٰمَنَّا ڰ

اے رب ساڈے تحقیق اساں سنیاں پکارنیوالا پکاردا واسطے ایمان دے جو ایمان لیاؤ نال رب اپنے دے پس ایمان لیائے اسیں

اے پروردگار ما البتہ ما شنیدیم ندا کنندہ باواز بلند میخواند بسوی ایمان کہ ایمان آرید بپروردگار خود پس ایمان آوردیم

جو رب دے نال ایمان آنو فر اسیں ایمان لیائے	یارب سنیاں اساں منادی طرف ایمان بلاوے

رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوْبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّاٰتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْاَبْرَارِ ۝

اے رب ساڈیا پس بخش واسطے ساڈے گناہ ساڈے تے دور کر اساں تھیں برایاں ساڈیاں تے ماریں ساٹوں نال پاکاں دے

اے پروردگار ما پس بیامرز گناہان مارا و دور کن از ما بدیہائے ما و بمیران مارا بہ نیکو کاراں

تے ماریں ساتھ نیکاں دے ساٹوں جنہاں نیک کمایاں	یارب بخش گناہ اساڈے دور کریں برایاں

رَبَّنَا وَاٰتِنَا مَا وَعَدْتَّنَا عَلٰي رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۭ اِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيْعَادَ

اے رب ساڈے تے دیہ ساٹوں جو کجھ وعدہ کیتا توں ساٹوں اوپر زبان پیغمبراں اپنیاں دے تے خوار نہ کر ساٹوں دن

قیامت دے تحقیق توں خلاف نہیں کردا وعدیاں نوں

اے پروردگار مارا بدہ مارا آنچہ وعدہ کردی بر زبان پیغمبراں خود و رسوا مکن مارا روز قیامت البتہ تو خلاف نمیکنی وعدہ

تے خوار نہ کردینہ حشر توں پورے کردا سب وعدیاں نوں	ربا دیہ جو وعدہ کیتو نال زبان رسولاں ساٹوں

نہ توں کریں خلاف نہیں وعدیاں نوں

لن تنالوا

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ اَنِّیْ لَآ اُضِیْعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِّنْكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰی

پس دعا قبول کیتی واسطے اوہناں دے رب اوہناں دے نے جو میں ضائع نہیں کردا عمل کسے عمل کرنے والے دا مرد یا عورت تھیں

پس قبول کرد دعای ایشان را پروردگار ایشان بآنکہ من ضائع نمیسازم عمل ہیچ عمل کنندہ را از شما از مرد یا زن

پس دعا قبولی رب تہناں میں ضائع کردا ناہیں کسے عامل دا عمل تساں تھیں مرد یا زنوں کدا ہیں

بَعْضُكُمْ مِّنْۢ بَعْضٍ فَالَّذِیْنَ هَاجَرُوْا وَ اُخْرِجُوْا مِنْ دِیَارِهِمْ وَ اُوْذُوْا فِیْ سَبِیْلِیْ

بعضے تساڈے بعض تھیں ہیں پس اوہ لوک جو ہجرت کیتیانے تے کڈھے گئے گھراں اپنیاں تھیں تے دکھ دتے گئے وچ راہ میرے دے

بعض شما از جنس بعض ست پس آنانکہ ہجرت کردند و بیروں کردہ شدند از خانہای خود و رنجانیدہ شدند در راہ من

بعضے تساڈے بعضوں یعنی یک جنسوں سب آئے جنہاں ہجرت کیتی گھراں تھیں کڈھے راہ میرے دکھ پائے

وَ قٰتَلُوْا وَ قُتِلُوْا لَاُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَیِّاٰتِهِمْ وَ لَاُدْخِلَنَّهُمْ جَنّٰتٍ

تے لڑے تے مارے گئے البتہ دور کریساں اوہناں تھیں گناہ اوہناں دے تے داخل کریساں اوہناں نوں وچ باغاں دے

و جنگ کردند و کشتہ شدند البتہ دور کنم از ایشان بدیہای ایشان را و در آرم ایشان را در باغہا

تے راہ میرے وچ لڑے تے مارے بخشاں تہناں گناہاں تے داخل کراں اوہناں نوں اندر باغاں راحت گاہاں

تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُۚ ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِؕ وَ اللّٰهُ عِنْدَهٗ حُسْنُ الثَّوَابِ

جو جاری ہیں ہیٹھ اوہناں دے نہراں ایہ بدلہ ہے پاس اللہ دے تھیں تے اللہ پاس اسدے ہے خوبی ثواب دی

و میرود زیر آن جویہا پاداش از نزدیک خدا و خدا نزدیک اوست نیک جزا

جو جاری تلے اوہناں دے نہراں بدلہ پاس خداؤں تے پاس اللہ دے چنگے بدلے دیندا خوب جزاؤں

لَا یَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِیْنَ كَفَرُوْا فِی الْبِلَادِ مَتَاعٌ قَلِیْلٌ ثُمَّ مَاْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ

ہرگز نہ مغرور کرے تینوں آونا جاونا اوہناں دا جو کافر ہوئے وچ شہراں دے ایہ برخورداری تھوڑی ہے پھر جاگہ اوہناں دی دوزخ ہے

باید کہ نفریبد ترا آمد و رفت آنانکہ کافر شدند در شہرہا این بہرہ مندی اندک ست باز جای ایشان دوزخ است

وَبِئْسَ الْمِهَادُ	تے بری جگہ ہے اوہ دوزخ وبد جائے است آں
نا مغرور کرے تہ فرنا تھہراں وچہ کفاراں مشرک دولتمند سوداگر سفر زمین وچہ کردے جو دشمن رب دے نعمت اندر اسیں غریب دکھیارے	ایہہ جنت اندک فرجا تھہناں دوزخ بری جا ہے اوہ مارا بن آون جاون نفع کماون بعضے مومن جھردے ایہہ آیت ظاہر حکم بنی ول اوہ مراد وچارے

لٰكِنِ الَّذِيْنَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنّٰتٌ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا

ایہہ وہ لوک جو ڈرے رب اپنے تھیں واسطے انہاں دے باغ ہین جو جاری ہین تلے انہاں دے نہراں ہمیشہ رہنے والے وچہ انہاں دے

لیکن آنانکہ ترسیدند از پروردگار خویش ایشان راست بوستانہا میرود زیر آن نہرہا جاویدان در آنجا

ایہہ جیہڑے ڈرے اللہ تھیں جنت اوہناں جائیں	جو جاری تلے انہاں دے نہراں رہسن نت اتھائیں

نُزُلًا مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ ۗ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِّلْاَبْرَارِ

مہمانی ہے پاس اللہ دے تھیں تے جو کجھ پاس اللہ دے ہے بہتر ہے واسطے پاکاں دے

تحفہ از نزدیک خدا و آنچہ نزدیک خدا ست بہتر ست نیکوکاراں را

مہمانی ایہہ پاس اللہ دیوں کارن تقوی داران سن وچہ معالم عمر کہیا میں پاس نبی دے آیا اک مردہ بیٹھہ سرہانا چموں بھریا چیل کھجور دا میں رون لگا سرور پچھیا تینوں کون رلائی تون سختی وچہ رسول اللہ دا نبی ایہہ بات سنائی	تے جو کجھ پاس اللہ دے ہے اوہ بہتر نیکوکاراں اوہ ننگی پھوہڑی اپر ستا گھر وچہ کجھ نہ پایا داغ پھوہڑی دے جسم اپر ڈٹھے آپ حضور دے میں کہیا جو حضرت قیصر کسری شان ڈٹھے دسیاں توں راضی نہیں جو انہاں دنیا ساڈے عاقبت آئی

وَاِنَّ مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ لَمَنْ يُّؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَمَاۤ اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ وَمَاۤ اُنْزِلَ اِلَيْهِمْ

تے تحقیق بعض اہل کتاب تھیں البتہ وہ ہی جو ایمان لیاوندا ہے نال اللہ دے تے نال اس چیز دے جو اتاری گئی طرف تساڈی تے جو اتاری

والبتہ از اہل کتاب ہنا اندکہ ایمان می آرند بخدا و بآنچہ فرود آوردہ شد بسوی شما و آنچہ فرود آوردہ شد بسوی ایشاں

تے بعضے اہل کتاب جو منّ اللہ واحد بتّے باری
تے من جو شے طرف تساں ہور انہاں طرف اتاری

خٰشِعِیْنَ لِلّٰهِ لَا یَشْتَرُوْنَ بِاٰیٰتِ اللّٰهِ ثَمَنًا قَلِیْلًا

عاجزی کرنے والے واسطے اللہ دے نہیں وٹاندے نال آیتاں اللہ دیاندے مل تھوڑا

عاجزی کنندگان برائے خدائے نمی ستانند بعوض آیتہائے خدا بہائے اندک را

اوہ عجز نیاز اللہ دی کارن کردے دلوں زباناں
نہ وٹاون آیتاں بدیاں بدلے تھوڑا مل جہانوں

اُولٰٓئِكَ لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ سَرِیْعُ الْحِسَابِ

ایہ لوک واسطے انہاں دی ہے بدلہ انہاندا پاس رب انہاندے دے تحقیق اللہ شتاب حساب کرنے والا ہے

آن گروہ برای ایشان ست مزد ایشان نزدیک پروردگار ایشان البتہ خدا زود حساب کنندہ ہست

اوہ لوک جو ملسی اجر انہاندا پاسوں رب تہاندے
تحقیق اللہ جب لیکھا کرسی دیسی اجر نیکاں دے

یٰٓاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا اصْبِرُوْا وَصَابِرُوْا وَرَابِطُوْا ۟ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے صبر کرو تے صبر دواؤ تے بند وبست کرو تے ڈرو اللہ تھیں تاں تسیں خلاصی پاؤ

اے مومنان صبر کنید و محنت کشید و برای جہاد آمادہ باشید و بترسید از خدا تا باشد کہ رستگار شوید

اے اہل ایماناں صبر کرو ہک وچ صبر بتاؤ
ہک کہن جو دین تے صبر کرو ہک آکھن وچ بلائیں
ایہ سبھ قول معالم اندر اہل سلف تھیں لیایا
جو ہکدن کرے رباط سو افضل دنیا کنوں ساری
بھی ہور روایت ابوہریرہ توں پیغمبر فرماوے
تے درجے کرے بلند وضو وچ سردی کامل کرنا
تے ہک نمازوں پچھے دوجی کارن کرن اڈیکاں
جاں حضرت وقت تہجد اٹھدے ابن عباس بتایا

وچ جنگ تیار تے ڈرو اللہ تھیں تاں چھٹکارا پاؤ
ہک آکھن اندر جنگ صبر ہک وچ عبادت سائیں
بھی باسناد روایت سہل حضرت خود فرمایا
یعنے گھوڑا زین ہتھیار جو کارن جنگ تیاری
میں خبر کراں جس شے تھیں اللہ بدیاں سبھ مٹاوے
تے بہتے قدم مسیتاں دیول جت نمازاں پڑھنا
ہے ایہ رباط نبی فرمایا دو ترے وار رفیقاں
ایہ آخر تیک رکوع پڑھدے وچ بخاری لیایا

سورة النساء مدنية وهي مائة وست وسبعون اية

یعنے سورہ نساء مدینے آئی ہے اتے ایہہ سو چھہتر آیت ہے + یعنے سورۃ النساء بمدینہ آمدہ یکصد و ہفتاد و شش آیت است

بسم الله الرحمن الرحيم

يايها الناس اتقوا ربكم الذي خلقكم من نفس واحدة وخلق منها زوجها

ای لوکو ڈرو رب اپنے تھیں اوہ رب جو پیدا کیتس تساں نوں شخص یک تھیں تے پیدا کیتا اس تھیں بیوی اسدی نوں

اے مردماں بترسید از پروردگار خویش کہ بیافرید شمارا از یک کس و بیافرید از ان یک کس زن او را

اے لوکو ڈر ہو رب اپنے تھیں جس نے تساں اُپایا	شخص یکی آدم تھیں استھیں اسدا جفت بنایا
اوہ شخص یکو آدم ہے جس تھیں لوکی رب وداہی	تے اسدی کھبی وکھی پہلو وچوں حوا باہر آئی

وبث منهما رجالا كثيرا ونساء واتقوا الله الذي تساءلون به والارحام

تے کھنڈا ای انہاں دوہاں تھیں مرد بہتے عورتاں تے ڈرو اللہ تھیں اوہ اللہ جو سوال کر دے ہو بکدے جس نوں نال اوسدے تے رحماں تھیں

و پراگندہ ساخت از ین دو کس مردان بسیار و زنان و بترسید از ان خدا کہ از یکدیگر سوال میکنید بنام او و بترسید از بریدن رحمہا

تے اونہاں دوہاں کنوں کھنڈائے مرد زنان بسیاری	تے ڈرو اللہ تھیں جس دے ناموں منگو حاجت یاری

ان الله كان عليكم رقيبا

تحقیق اللہ ہے اوپر تساڈے نگہبان	البتہ خدا است بر شما نگہبان
تے قطع رحم تھیں ڈرو ناتوڑو خویشی اپنے خویشاں	اللہ ٹھیک تساڈے اوپر ہے نگہبان ہمیشاں

واتوا اليتمى اموالهم ولا تتبدلوا الخبيث بالطيب

تے دیہو یتیماں نوں مال انہاں دے تے نہ وٹاؤ پلید نال پاک دے

و بدہید یتیماں را مال ایشاں و نہ بدل کنید ناپاکیزہ را بہ پاکیزہ

پیغمبر دے نئے تا ایہ آیت آئی پس کہیا جا پچھے نے اطعنا اللہ و اطعنا الرسول پناہ دے
اللہ خوف کیہ تھیں ۱۲ منہ

تے دیہو یتیماں ہل تہاندے اتے نہ مال وٹا ہو　　　جو اپنی مندی چیز اہناندی چنگی تھیں بدلا ہو

وَلَا تَأْكُلُوٓا۟ أَمْوَٰلَهُمْ إِلَىٰٓ أَمْوَٰلِكُمْ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا

تے ناکھاؤ مال اہناں دے نال مالاں اپنیاں دے　　　تحقیق ایہہ گناہ ہے　　　وڈا

ومخورید مالہای ایشان را ہم آوردہ بمالہاے خویش البتہ این گناہیست بزرگ

نہ کھاؤ مال یتیماں نال ملا کر اپنیاں مالاں
یتیم نابالغ لڑکا لڑکی جس دا باپ نہ کوئی
یتیم جاں بالغ ہووے اس دا مال دیہو اس تائیں
یا اہناں مال حرام تساں نوں ہے تو نہیں کھانوں
ایہہ ولی وصی نوں حکم ہویا جو سانبھن مال یتیماں

ایہہ ٹھیک گناہ ہے وڈا بچو حراموں طلب حلالاں
بعد بلوغ یتیم نہیں پر نام رہیا انہوں سوئی
مندی اپنی چیز نہ دیہو سندی چنگی جائیں
جو اپنا حلال کھانا ں دیہو تے اہو حرام اس مالوں
جاں بالغ ہووں کرن حوالے اہناں جو مال یتیماں

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا۟ فِى ٱلْيَتَٰمَىٰ فَٱنكِحُوا۟ مَا طَابَ لَكُم مِّنَ ٱلنِّسَآءِ

تے جیکر ڈرو ایہہ جو نا انصاف کروگے وچ یتیماں دے پس نکاح کرو جو خوش آوے تساں نوں عورتاں تھیں

واگر بترسید کہ عدل نتوانید کرد درحق دختران یتیم پس نکاح کنید آنچہ خوش آید شمارا از زناں

تے جیکر ڈرو جو عدل نہ کرسو حق یتیم زناں دے　　　پس کرو نکاح جو خوش آوے تساں کنوں ناں چھوڑ اندے

مَثْنَىٰ وَثُلَٰثَ وَرُبَٰعَ ۖ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا۟ فَوَٰحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَٰنُكُمْ

دو دو تے تن تن تے چار چار پس جیکر ڈرو ایہہ جو نا انصاف کرسو پس کرو ہکا یا او جو مالک ہوئے ہتھ تساڈے

دو دو و سہ سہ چہار چہار پس اگر بترسید کہ دریں صورت نیز عدل نتوانید کرد پس نکاح کنید یک زن را یا آنچہ مالک شدہ دستہائے شما

دو دو تن تن چار زناں پس ڈرو جے ترک انصافوں
معاملہ وچ بخاری رواہوں عائشہ کنوں روایت
اوہ بمال اہناندے کارن آپ نکاح کریندے
رب حکم کیتا جے بے انصافیوں ڈرو تاہوروں یاہو

تا ہکا کرو نکاح یا لونڈیاں ملکے نیت صافوں
جو زناں یتیماں گھر وسیاندے حق تہاں ایہہ آیت
تے تھوڑا مہر تہاں گھٹ ہندے پورا مہر نہ دیندے
دو تریہ چار زناں تساں جائز کرو جتنیاں چاہو

جے بہت زنان وچہ بے انصافیوں ڈروتا ہر کا کرہو
تے بعضے کہن جاں مال یتیماں حرمت نازل ہوئی
ایہ آیت آئی جے تسیں ڈردے حق یتیماں پاسوں

یا لونڈیاں ملکی وطی کرو تنہاں بھاویں کتنیاں دی ہزو
تا لوک ڈری تنہاں ہانوں کار گذاری کرے نہ کوئی
نازناں کنوں بھی ڈروتے ویا ہو نال انصاف تیاسوں

ذٰلِكَ اَدْنٰۤى اَلَّا تَعُوْلُوْا ؕ وَاٰتُوا النِّسَآءَ صَدُقٰتِهِنَّ نِحْلَةً ؕ

ایہ نزدیک اس دے ہے جو ظلم نہ کرو تے دیہو عورتاں نوں مہر اُنہاں دے خوش ہو کر

این نزدیک تراست تا آنکہ ظلم نہ کنید و بدہید زناں را مہرہائے ایشاں بخوشدلی

ایہ نکدن کرن قریب اسکہ جو ظلم نہ کرسو کوئی تے دیہو زناں جو مہر سقرر نال رضا خوشی خوشی

فَاِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَیْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوْهُ هَنِیْٓــًٔا مَّرِیْٓــًٔا ۝

پس جیکر خوش ہو کر چھوڑن واسطے تساڈے کجھ مہر تہیں دلوں تاں کریں کھاؤ اس نوں ہضم مبارک ہے

پس اگر زنان معاف کنند شمارا چیزے از مہر بخوشدلی پس بخورید آن را سازگار و خوش گوار

جو بخشن زناں جو ترنداں تہیں کجھ حصہ اپنے مہروں تاں کھاؤ اوہ تساں ہضم مبارک باجھوں ظلموں قہروں

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَآءَ اَمْوَالَكُمُ الَّتِیْ جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ قِیٰمًا قف
وَّارْزُقُوْهُمْ فِیْهَا وَاكْسُوْهُمْ

تے نا دیہو بے عقلاں نوں مال اپنے جو کیتے ہیں اہدے واسطے تساڈی گذران تے کھواؤ انہاں نوں اس تھیں تے پہناؤ انہاں نوں

وندہید بے عقلاں را مالہای خود کہ گردہ است آنرا خدا برای شما وجہ معاش و بخورانید ایشاں را ازاں مال و بپوشانید ایشاں را

نا دیہو مال بے عقلاں جو رب تساں معاش بنائے تے انہاں کھواؤ اس تھیں تے پہناؤ راہ وکھاؤ

وَّقُوْلُوْا لَهُمْ قَوْلًا مَّعْرُوْفًا ۝ تے آکھو واسطے انہاں دے سخن بھلا
وبگوئید بایشاں سخنے نیکو

تے کہو انہاں نوں سخن بھلا جو مال تیرا ایہ بھائی سفہا زناں ہور لڑکے اپنے مال نہ دیہو تنہاں نوں
تے سیں تیری رکھوالی تینوں ملسی ہوش جاں آئی ایہ مال قوام تساڈی جس تھیں عیش معاش تساں نوں

ابن عباس کہے زن طفلاں مال نہ کرو حوالے آپ کھواؤ تہاں پہناؤ بولو نیک بلارے جو مال انہاندے سانبھو آپ انہاں ہتھ پھڑاؤ	فر تہاں ہتھاں ول کھیو آپ سمہالو عقلانوالے تے بعضے کہن جو مال یتیماں دی حق آیت پیارے نہ ضائع کرن بیعقلیوں آپ کھواہو سمجھ پہناؤ

وَابْتَلُوا الْيَتٰمٰى حَتّٰى اِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَاِنْ اٰنَسْتُمْ مِّنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوْٓا اِلَيْهِمْ اَمْوَالَهُمْ

تے آزماؤ یتیماں نوں جس وقت پہونچن نکاح نوں فر جیکر ویکھو انہاں تھیں ہوشیاری پس ہٹاؤ دیو طرف انہاندے مال انہاندے

وآزمایش کنید یتیمان را تا آنکہ برسند بحد نکاح پس اگر دریابید از ایشان ہوشیاری پس رسانید بسوی ایشان مالہای ایشان را

آزماؤ عقل یتیماں تا حد پہونچن حد نکاحاں	جے ویکھو تہاں ہوشیاری دیویہاں مال تہاں ہاں

وَلَا تَاْكُلُوْهَآ اِسْرَافًا وَّبِدَارًا اَنْ يَّكْبَرُوْا ؕ

تے نہ کھاؤ انہاں نوں اسراف کرکے تے شتابی کرکے اس تھیں جو وڈے ہوون اوہ

ومخورید آن مالہارا باسراف		وشتابی از خوف آنکہ بزرگ شوند

تے ناکھاؤ تسیں مال یتیماں ناحق خرچ گھنیرے رفاعہ فوت ہویا تس بیٹا ثابت رہیا چھوٹیرا گئی اسدی مالوں واپنوں کد دیواں مال اس تائیں نکاح مراد بلوغ اہی حد ہوون پندراں سالاں یا حیض آوی نو سالاں پچھے لڑکی بالغ تھیوے رشد اہی ہوشیاری تے صلاحیت دنیا دینی تورڑی بالغ بڈھ ہے کہن ایہ اکثر علماں والے تے ابو حنیفہ پنجویہ سالاں پچھے مال دیوادی	نہ کھاؤ جھب جھب اس ڈر تھیں مت ہون یتیم وڈیرے تس چاچے پچھیا حضرت تھیں ہیں نال بھتیجا میرا تداایہ آیت آئی ویکھ معالم شک وکجائیں لڑکا ہے یا لڑکی اہو قول صحیح اقوالاں یا بعد نو سالاں ہنی آدے زن مرد بلوغ گہنیوے نہ دتے مال بیعقلاں جانجاں تھیوے نہ رشد یقینی محمد احمد مالک شافعی ابو یوسف بھی نالے جو رشدوں خالی اوہ نہ رہندا اتھوڑا ایہتا یاوی

وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ ۚ وَمَنْ كَانَ فَقِيْرًا فَلْيَاْكُلْ بِالْمَعْرُوْفِ ؕ

تے جو کوئی ہووے دولتمند پس چاہیے بچیا رہے اجہڑا کوئی ہووے حاجتمند پس چاہیے کھاوے نال بھلیائی دے

وہر کہ باشد توانگر پس باید کہ پرہیز کند از مال یتیم		وہر کہ محتاج باشد پس باید کہ بخورد		بوجہ پسندیدہ

ف بالغ ہووے تے آزماؤ عقل یتیماں دے نال
[illegible] ہووے دی وجود ہووے انہاں نوں
تھوڑا تھوڑا مال انہاں نوں دیو [illegible]
[illegible] تصرف دی [illegible]
کال انہاں دا [illegible] حال انہاں دا
[illegible]
عقل [illegible]
[illegible] واللہ اعلم [illegible]

لغت ابتلوا

نہیں ہوندا [illegible]
پہلا قول [illegible]
[illegible] امام ابو حنیفہ [illegible]
[illegible] فائدہ [illegible]
[illegible] رشد [illegible] حاصل [illegible]
واللہ اعلم بالصواب ۱۲ منہ

جو ولی وصی تو انگر کرے پرہیز یتیماں مالوں
ابوداؤد طریقوں بغوی وچہ معالم لیایا
جو میں محتاج نہ پاس میرے کجھ نال یتیم ہے میرے
یعنے موافق محنت اپنی اسدے مالوں کھاوے
معروف مراد جو قرض لوے تس مالوں وت فرلا ہے
بلکہ کہن مراد جو قدر عمل ہور محنت اپنی لیوے

تے جو محتاج سو کھاوے نال بھلیائی خوب حضا لوں
ہک مرد نبیدی خدمت آکر اپنا حال سنایا
بنی کہیا کھاہ مال یتیموں بن اسراف گھبرے
اوہ قرض گھنے مر اپنے دیوے اسنوں جاں فریادی
ایہ قول مجاہد ہور سعید بھی عمر خطابؓ کہیا ہے
ایہ عائشہ قول بھی ہور جماعت آکھن فیر نہ دیوے

فَاِذَا دَفَعْتُمْ اِلَيْهِمْ اَمْوَالَهُمْ فَاَشْهِدُوْا عَلَيْهِمْ وَكَفٰى بِاللّٰهِ حَسِيْبًا۔

فر جس وقت ہٹا دیہو طرف انہاندی مال انہاندی پس گواہ کرو اپر انہاندے تے کافی ہے اللہ لیکھا کرنے والا

پس چوں برسانید بہ یتیماں مالہائے ایشاں را پس گواہ گیرید بر ایشاں و بس ست خدا حساب کنندہ

جاں دیہو یتیماں مال انہاندے کرو گواہ تنہاں تے
ایہ شاہد پکڑن فضل جھگڑا تہمت رہے نہ کوئی

تے کافی اللہ لیکھو والا بھی شاہد سبھناں تے
ایہ وچہ معالم واجب ناہیں مظہری وچہ بھی سوئی

لِلرِّجَالِ نَصِيْبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدٰنِ وَالْاَقْرَبُوْنَ وَلِلنِّسَآءِ نَصِيْبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدٰنِ وَالْاَقْرَبُوْنَ

واسطے مرداں دے حصہ ہے اس چیز تھیں جو چھوڑی ماں باپ نے تے خویشاں نے واسطے عورتاں دے حصہ ہے جو چھوڑی ماں پیو تے خویشاں نے

مرداں را حصہ است ازانچہ بگذارند پدر و مادر و خویشاں و زنان راہم حصہ ہست ازانچہ بگذارند پدر و مادر و خویشان

مرداں حصہ اس تھیں جو چھڈ ماں پیو خویش سدھائی
تے زناں بھی حصہ تس تھیں جو چھڈ ماں پیو سکے دہائی

مِمَّا قَلَّ مِنْهُ اَوْ كَثُرَ ؕ نَصِيْبًا مَّفْرُوْضًا۔

اس چیز تھیں جو تھوڑی ہے اس مال تھیں یا بہت ہے حصہ مقرر کیتا گیا

ازانچہ کم باشد ازاں مال یا بسیار　　حصہ مقررہ کردہ شدہ

جو تھوڑا یا بہتا اس تھیں حصہ فرض ٹھہرایا ۔ اوس بیٹا ثابت انصاری ہویا تا حکم ایہہ آیا
ہک عورت تری بیٹیاں بھی دو رہی چچیری بھائی ۔ بھایاں مال لیا سب عورت پاس نہ دیندے آئی
جاہلیت وچہ رسم جو ترکہ مرد وڈے سب لیندے ۔ چھوٹیاں تیراں ہور زناں نوں تے کیوں کجھ نہ دیندے
تد ایہ آیت آئی بغوی وچہ معالم لیا یا ۔ چھوٹیاں وڈیاں زناں ہتے مرداں حصہ رب ٹھہرایا
تا بھائیاں نوں فرمایا حضرت ترکہ ونڈو ناہیں ۔ حصے حکم ہویا جد ہو کے مقرر ونڈو تاہیں
فربوصیکم اللہ وحی لیا یا حصے ہر فرمائے ۔ ثمن عورت ثلثان دھیاں نوں رہندے بھایاں پائے

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُوا الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا

تے جس وقت حاضر ہوون ونڈن دے تائیں صاحب قرابت دے تے یتیم تے محتاج پس وزی دیہو انہاں نوں ستھیں تے آکھو واسطے انہاں دے سخن بھلا

وچون حاضر شوند نزدیک قسمت ترکہ خویشان و یتیمان و گدایاں پس بدہید ایشان را چیزے ازاں و بگوئید ایشان را سخنے نیکو

جد حاضر ہوون ونڈن ویلے خویش یتیم گدائی ۔ پس دیہو تنہاں کجھ ستھیں بولو سخن جو نیک بھلیائی
ایہ آیت ہک منسوخ کہن بہیراتوں اگے آئی ۔ تے بعضے کہن جو محکم ہے ہن دیون واجب بھائی
تے بعضے کہن جو واجب ناہیں دیون افضل آیا ۔ معالم اندر بغوی ایہو احسن قول بتایا

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ

تے چاہیے ڈرن اوہ لوک جو جیکر چھوڑ جاون پچھے اپنے اولاد ضعیف تا خوف کرن اپر انہاں دے

و باید کہ بترسند از خدا آنانکہ اگر بگذارند پس خود اولاد ناتوان را خوف کنند بر ایشان کہ ضائع شوند

تے چاہیے ڈرن اوہ لوک جو چھوڑن اپنی مگر اولادوں ۔ عاجز چھوٹے ڈرن تنہاں پر تنگیوں شر فسادوں

فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

پس چاہیے ڈرن اللہ تھیں تے چاہیے بولن سخن باصواب

پس باید کہ بترسند از خدا و بگویند سخنے درست

تا چاہیے ڈر اللہ تھیں بولن سخن درست بلا رکھ ۔ یا حکم تنہاں جو مرن الیدی حاضر خویش پیارے

ہے اسنوں کہن جو وارث تیری تیں کجھ نفع نہ کرسن　　خیر خیرایت مال لٹاون مرن والے نوں دسن
تا ایہنا مال لٹاون اسدا رب منع فرماوے　　چاہیے کہن تر ہائی مالوں وہ نہ مال ونجاوے
ایہ اپنا حال خیال کرن جو عاجز رہن اولاداں　　جویں ڈرن تہاندی تنگیوں انویں ایتھے ڈرن ونیاں دا ن
تے بعضے کہن جو ولی تیماں حق تہاندے آئی　　جو کرن خیال اولاد اپنی وال مال یتیم بھلیائی

اِنَّ الَّذِیْنَ یَاْکُلُوْنَ اَمْوَالَ الْیَتٰمٰی ظُلْمًا اِنَّمَا یَاْکُلُوْنَ فِیْ بُطُوْنِهِمْ نَارًا ؕ وَسَیَصْلَوْنَ سَعِیْرًا۠

تحقیق اوہ لوک جو کھاندے ہین مال یتیماں دا بے حق سوا اسدے نہیں جو کھاندے ہین وچ پیٹاں اپنیاں دے اگ تے داخل

البتہ آنانکہ میخورند مالہای یتیماں را بظلم جزاین نیست کہ میخورند در شکمہای خود آتش را و خواہند در آمد بدوزخ

ٹھیک اوہ کھاون مال یتیماں ناحق ظلم ادائیں　　اور کھاون شکماں اندر آتش دوزخ سر سن بہائیں
حضرت آکھیا شب معراج ہیں قوم بری دیسائی　　اتلے ہوٹھ نا ساں تر لویں پٹیاں اپر بھائی
فرشتے سو ہاں تہناں وچ پتھر ڈالن اگ انگیارے　　میں پچھیا جبرائیل کہیا ایہ مال یتیماں کھارے

یُوْصِیْكُمُ اللّٰهُ فِیْۤ اَوْلَادِكُمْ ۗ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَیَیْنِ

حکم کردا ہے تساں نوں اللہ وچہ اولاد تساڈی دے واسطے مرد دے مانند حصے دو عورتاں دی

حکم مے کند بشما خدا　در حق اولاد شما　کہ مرد راست مانند　حصہ دو زن

کری وصیت رب تساں نوں اندر حق اولاداں　　کارن مرد مانند دو حصے رناں دو مراداں
صحاح ستہ وچہ چھ حدیث جابر کنوں لیائے　　جویں بیمار تے سرور نال صدیق ہیں پچھن آئے
تے میں بیہوش سیاں حضرت پانی وضو منگایا　　وضو کرکے پانی چھڑکیا ہوش اندر میں آیا
میں آکھیا حضرت مال میرے وچہ کینوں حکم کچیوے　　تا یوصیکم اللہ وحی لیایا تیک رکوع پڑھیوے
احمد ابوداود تے ترمذی ابن ماجہ وچہ لیائی　　جو سعد ربیع دی بیٹے اندر احد شہادت پائی
تا عورت اسدی عمرہ بنت حزام نبی ول آئی　　دو بیٹیاں نال لیائی آکھیوس سعد شہادت پائی
انہاں دا پیو دا مال لیا سب چاچے ان انہاں کون دیا نہ　　نبی کہیا رب حکم کریسی لیایا وحی تداہاں

تاں نبی کہیا چاچے نوں دو دھیاں بیٹیاں دیویں — تے اٹھواں حصہ عورت نوں ہندا توں خود لیویا
اس اول آیت اندر حکم سعد دیاں بیٹیاں آیا — تے آخر آیت جابر دے حق سطھری اندر پایا
جابر دے فرزند نہ کوئی بھیناں وارث آیاں — وچہ اوس بیماری ہو یا نہ جابر آکھ سناواں بھایاں

فَاِنۡ كُنَّ نِسَآءً فَوۡقَ اثۡنَتَيۡنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ‌ ۚ وَاِنۡ كَانَتۡ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصۡفُ‌ ؕ

پس جیکر ہوون سب عورتاں اوپر دوہیں پس واسطے انہاں دے ہے دو تہایاں اس چیز تھیں جو چھوڑ گیا تے جیکر ہووے ہک تاں واسطے اس دے

پس اگر ہمہ دختران باشند زیادہ از دو پس ایشاں راست دو ثلث از آنچہ میت گذشتہ و اگر یک دختر باشد پس او را نیمہ ترکہ است

جو ہووے دھیاں زیادہ دوہ تھیں دو تہایاں پاون — تے جیکر ہک بیٹی اوہ لیوے رہندا ہور لیجاون
تے دوہ دھیاں دا حصہ اس آیت وچہ ظاہر نا ہیں — دو بیٹیاں سعد نبی تلثاں دیا اجماع تداہیں
تے پوتریاں نوں حکم دھیاں جو میت دھی نہ کائی — جو ہک دھی نال تاں پوتریاں نوں حصہ چھیواں ایہا ای
دھی اوہ لیوے چھیواں حصہ دتیاں کل دو تہایاں — جو بیٹیاں دو ثلثاں لوں اوہ پوتیاں خالی بہایاں
جے نال انہاں ہک پوتر ہووے عصبہ انہاں بنادی — دو ثلث دھیاں تھیں بچیا پوتا پوتیاں نال ونڈائی
جے میت بیٹا رہیا تاں پوتری پوتریاں محروماں — بھا دیاں اس اولاد ہوون تاں دو دھیاں جو سعد تماں

وَلِاَبَوَيۡهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنۡهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ اِنۡ كَانَ لَهٗ وَلَدٌ‌ ۚ

تے واسطے ماں پیو میت دے واسطے ہر ہک واسطے انہاں تھیں چھیواں حصہ ہے اس چیز تھیں جو چھوڑ گیا جیکر ہے واسطے اس دے اولاد

و برائے پدر و مادر میت ہر یکے را از ایشاں ششم حصہ است از آنچہ میت گذشتہ اگر باشد آن میت را فرزندے

تے ماں ہور باپ میت دے ہر ہک نوں حصہ چھیواں ایہا ای — ترکے وچوں جیکر میت پتر دھی ایسا ای
ولد تھیں دھی پتر پوترا پوتری ایہہ مراداں — نہ ذوالارحام مراد جو دوہتر دوہتری دھیاں اولاداں

فَاِنۡ لَّمۡ يَكُنۡ لَّهٗ وَلَدٌ وَّوَرِثَهٗۤ اَبَوٰهُ فَلِاُمِّهِ الثُّلُثُ‌ ۚ فَاِنۡ كَانَ لَهٗۤ اِخۡوَةٌ فَلِاُمِّهِ السُّدُسُ

پس جیکر نہ ہووے واسطے اس دے اولاد تے وارث ہووے اس دے ماں پیو اس دے پس واسطے ماں اس دی دے تہائی ہے پس جیکر ہیں واسطے
اس دے بھائی تے واسطے ماں اس دی دے چھیواں حصہ ہے

پس اگر نباشد او را فرزندے و وارث شوند او را پدر و مادرش پس مادرش راست سوم حصہ پس اگر باشند او را برادران پس مادرش راست ششم

جے نا فرزند تے وارث ہاں ہووے میت مانو تر بھائی
اِخْوَةٌ ہے لفظ جمع اتھے جمع دا حکم دوہاں نوں
تے رہندے حصے باپ لوے جے باپ ہووے سنگ مائی
جے بھائی بھیناں دو یا زیادہ چھیواں مائی نوں آوے
جے میت ماؤ نہیں تاں نانی دادی سدس لیجاوے
جے باپ نہیں تاں دادا میت ہووے جا گنیوے

جے بھائی ہون تاں چھیواں حصہ نال دو بھیناں بھائی
سکے ہون یا پدری مادری سدس دیواون مانوں
باپ ہوندیاں محروم رہن سبھا کیوں بھیناں بھائی
خود باپ ہوندیاں محروم رہن پر مائی چھیواں لیجاوے
اکہ ہووے یا دو زیادہ ہکو سدس ہتھ آوے
تے نانا ہے محروم اگرچہ میت مانو نہ جیوے

مِنْۢ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُّوْصِيْ بِهَآ اَوْ دَيْنٍ ؕ

[illegible]

این قسمت بعد از اداے وصیت است کہ میت بآں فرمودہ یا بعد از اداے دین اگر بر ذمہ میت بودہ

ایہ ونڈاں ادا وصیت کرکے جو مُردا کر سو یا	یا جیہڑے قرض لاہن پچھیں فر ونڈن جو سر میت ہو یا

اٰبَآؤُكُمْ وَاَبْنَآؤُكُمْ لَا تَدْرُوْنَ اَيُّهُمْ اَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا ؕ فَرِيْضَةً مِّنَ اللّٰهِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ۝

باپ تساڈے تے پتر تساڈے نہیں جاندے تسیں جو کیہڑا انہاں نزدیک تر ہے واسطے تساڈے وچ فائدہ کرن دے مقرر کیتا ہے اللہ نے تحقیق اللہ ہے سب جانن والا پکیاں کماں والا

پدران شما و پسران شما نمیدانید کہ کدام یک از ایشان نزدیک تر است بشما در نفع ساندن تعین کردہ شد از جانب خدا البتہ خدا دانا

باپ تے بیٹے تساں نہ جانو کس تھیں نفع ودھیرا
پتر پیو جس نفع زیادہ ہندیاں حشر نشانی
جے پتر ودہ درجہ وچ جنت ہوسی روز قیامت
اینویں باپ جو ودہ درجے پتر نوں نال بلاوی
اول ترکے میت وچوں کفن دفن اس کیجے
فر بعے کہ وصیت مردیاں میت کیتی ہووے

ایہ ونڈ مقرر رب تھیں ہے رب دا با حکمت گہیرا
اللہ فرض مقرر کیتے حکمت نال دانائی
شفاعت کرکے بیوٹوں اپنا درجہ کری کرامت
ایہ وچ معالم محی السنۃ ابن عباسوں لیا دی
فر سارے ترکے وچوں لہنے والیاں تائیں دیجے
اوہ ترکے حصیوں اداکیجے پر تریکیوں ودہ نہ کھووے

ف وچہ نظم دی ہے جو مراد اخوۃ تیں زیادہ ہک تیں ہے دو ہوون یا زیادہ مرد ہوون یا عورتاں یا رلے ملے [illegible]

فر حصے والیاں حصے کجن جویں خدا فرماوے
جو صحیح بخاری مسلم لکھیا ابن عباس بتایا
جو بچے حصیاں تھیں عصبیاں نہو جیہڑا مرد اگیرے
جے پتر پوترا سول نہ میت عصبہ ہر دا ایہا سائی
جے سکا نہیں تا پدری بھائی ہوت اولاد بھراواں
جے اوہ بھی نہیں تا ہیووے چاچے سکے پدری انہوں

جو حصے والیاں تھیں کچھ بچیا عصبیاں نبی دیواوی
حصیاں والیاں حصے دیہو سرور خود فرمایا
اوہ اول پتر ہے فر پوترا تو ڑے ہیٹھ ٹھہیرے
جے باپ نہیں دادا پردادا نہیں تا سکا بھائی
فر سکا چاچا فر پدری فر انہاں اولاد بتاواں
فر انہاں اولاد جو مرد ولوں کجھ زناں نہ تھیں دیویں

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ

تے واسطے تساڈے ہے ادہ اس چیز دا جو چھوڑ گیاں بیویاں تساڈیاں جے نہیں واسطے انہاندی اولاد

وشمارا ہست نیمہ آنچہ بگذاشتند زنان شما اگر نہ باشد آنہاں را فرزندے

تے کارن مرداں اوہ اس تکیوں جیہڑا ہیلہ ناں تھیں
فرزند مراد جو ورثہ لیس دھی پتر پوتیاں پوتے

جیکر نہ فرزند رہیا تنہاں حصیاں یا پتراں تھیں
دو ہتریاں ایہ حکم نہیں جو ورثیوں جدا کہلوئے

فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ

پس جے ہووے واسطے انہاندی اولاد تاں واسطے تساڈے ہے چوتھائی اس چیز تھیں جو چھوڑ گیاں پچھو ادا کرنے وصیت دے جو وصیت کر گیاں

پس اگر باشد ایشاں را فرزندے پس شمارا چہارم حصہ است ازانچہ گذاشتہ اند بعد ادائے وصیتے کہ بآں فرمودہ باشند یا بعد ادائے

تے جے فرزند ہووے تنہاں وارث خصماں لے چوتھائی

ترکے زناں تھیں بعد وصیت یا تیں قرض ادائی

وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ

تے واسطے انہاندی چوتھائی ہے اس چیز تھیں جو چھوڑی تساں جے نہیں واسطے تساڈے فرزند پس جے ہووے واسطے تساڈے اولاد

ومر زناں راست چہارم حصہ ازانچہ گذاشتید اگر نہ باشد شمارا فرزندے پس اگر باشد شمارا فرزندے

فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُمْ

پس واسطے انہاندے ہے اٹھواں اس چیز تھیں جو چھوڑی تساں

پس زناں راست ہشتم حصہ ازانچہ گذاشتہ اید

تے زناں چوتھائی مرداں ترکیوں جے فرزند نہیت	تے جے فرزند تاں اٹھواں حصہ ترکیوں بعد وصیت

مِّنۢ بَعۡدِ وَصِیَّةٍ تُوصُونَ بِهَاۤ أَوۡ دَیۡنٍ

پچھے ادائے وصیت تھیں جو وصیت کردے ہو تسیں نال اوسدے یا قرض تھیں

بعد از ادائے وصیتی کہ فرمودہ باشید آں یا بعد از ادای وام

ایہ بعد وصیت قرضوں حصہ اٹھواں یا چوتھائی	زناں یک ہووے یا دو تن چار برابر وچہ ونڈائی

وَإِن كَانَ رَجُلٌ یُورَثُ كَلَـٰلَةً أَوِ ٱمۡرَأَةٌ وَلَهُۥۤ أَخٌ أَوۡ أُخۡتٌ

تے جے ہووے اوہ مرد جو ورثہ اسدا ونڈیا جاندا ہے کلالہ یا عورت تے واسطے اوسدے بھائی ہے یا بھین یعنے مادری

واگر باشد مردیکہ ورثہ او بخواہند کلالہ یا زن کلالہ باشد یعنے پدر و فرزند ندارد و او راہست برادر یا خواہر یعنی مادری

بے مرد کلالہ ورثے والا یا ہے عورت کالی	جس باپ تے فرزند نہیں یک ہوسن بھین یا بھائی

فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنۡهُمَا ٱلسُّدُسُۚ فَإِن كَانُوۤا۟ أَكۡثَرَ مِن ذَٰلِكَ فَهُمۡ شُرَكَاۤءُ فِی ٱلثُّلُثِۚ

پس واسطے ہر یکدے انہاں وچوں تھیں چھیواں حصہ ہے پس جے ہوون ودھ اس تھیں پس اوہ شریک ہین وچہ تہائی دے

پس ہر یک از ایشاں ششم حصہ است پس اگر باشند مادریاں زیادہ از یکے پس ایشاں باہم شریک باشند در سیوم حصہ

یعنے مادری بھین یا بھائی چھیواں حصہ ہر آوے	جے یک تھیں ودھ تاں سبھنا ثلث برابر دتا جاوے
ملیا ہے اوہ میت جس دا بیٹا باپ نہ کوئی	بلکہ کہن جو ہیو فرزند نہ ہو وارث اہین سوئی
اینجے مادری بھائی بھین مراد اجماعوں سُکنا آیا	بھی بعض قراءت اندر من ام دا لفظ ودھایا
بھی ابوبکر دے خطبے اکھیا مادری انہہ مراد	تے آخر اس سورت دے سکے بھائی بھین ارشادا

مِنۢ بَعۡدِ وَصِیَّةٍ یُوصَىٰ بِهَاۤ أَوۡ دَیۡنٍ غَیۡرَ مُضَاۤرٍّۚ وَصِیَّةً مِّنَ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ عَلِیمٌ حَلِیمٌ

پچھے ادائے وصیت تھیں جو وصیت کیتی جاوے نال اسدے یا قرض تھیں نہ دکھ دینوالا ایہ حکم ہے اللہ تھیں تحقیق اللہ جاننے والا تحمل والا ہے

بعد از ادای وصیتے کہ فرمودہ شد بآں یا بعد از ادای وام بغیر آنکہ ضرر رسانندہ باشد حکم شدہ از خدا و خدا دانا بردبار است

ایہ بعد وصیت قرضوں جس وچہ ضرر نہ وارث تائیں ہے وچہ وصیت وارث ضرر جو وده کنوں ترہائی	ایہ حکم وصیت بہتیں ہے رب علم حلم دا سائیں یا قرض اقرار کرے کوئی مردہ کوڑ اضرر اہیائی

تِلْكَ حُدُوْدُ اللّٰهِ ۚ وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ يُدْخِلْهُ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ

ایہ حداں اللہ دیاں ہین تے جیہڑا کوئی فرمانبرداری کرے اللہ تے رسول اللہ دی داخل کریگا اسنوں وچہ باغاں دے جیہڑے باغ ہین ہیٹھ انہاں دے نہراں

این ہمہ حدہای مقرر کردہ خدا است و ہر کہ فرمانبرداری کند خدا را و رسول او را در آرد او را بہشت کہ میرود در زیر آن جوہا

ایہ حداں بدیاں کرے جو رب نبیدی فرمانداری .	اس داخل کرے بہشتیں ہیٹھ جنہاں دے نہراں جاری

خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ۚ وَذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ۚ وَمَنْ يَّعْصِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ

ہمیشہ رہنے والے وچہ اس دے تے ایہ فتحمندی وڈی ہے تے جو بیفرمانی کرے اللہ دی تے رسول اللہ دی

جاودان باشند در آنجا و این ہست مطلب یابی بزرگ و ہر کہ نافرمانی کند خدا و رسول او

اوہ رہن ہمیشہ وچہ تہاں ایہ فتح عظیم اہیائی	تے جو کوئی بیفرمانی رب نبی دی کرے بربائی

وَيَتَعَدَّ حُدُوْدَهٗ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيْهَا ۖ وَلَهٗ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ

تے لنگھے حداں اوسدیاں داخل کریگا اسنوں وچہ دوزخ دے ہمیشہ رہنے والا وچہ اوسدے تے واسطے اوسدے ہے عذاب

و بگذارد از حدہای او در آرد او را در آتش جاوید باشد در آنجا و او راہست عذاب خوار کنندہ

تے لنگھے حداں بدیاں اسنوں داخل دوزخ کرسی سن مظہری وچہ اجماع جو ورثہ نبیاں کسے نہ آوے اسوچہ کسی خلاف نہیں بن رافضیاں بہتھ بارلیا جو فاطمہ نوں ابی دتا ناہیں ورثہ پاک نبیدا اوہ ہکو کرے حدیث روایت ہور نہ یار کریندے ایہ وصی کنوں حدیث مخالف ہور آیا توں نالے بھی صورت مریم اندر یرثنی من ال یعقوب	اوہ رہے ہمیشہ اس وچہ بنت عذاب غار جبری اوہ جو چھوڑن وچہ بھلیائی عاماں خرچیا جاوے ایہ کئی کرن صدیق اکبر تے ہادتہ ربہ یاں اہرہ یاں اقاے حدیث بہانہ کر کے چھوڑیا حکم نبوی دا جو ہی کیا ہیں لے نبیاں ورثہ کسے اور بعد وورث سلیمان - اوہ وچہ سورت نمل کے ایہ شبہ رد رافض مظہری اندر سمیہ بار وجہ

پسندیدہ

جو ساڈی حق حدیث احاد ایکاراں ولے اسطیاں کھنیاں
خود سنن والے نوں متواتر تھیں وده یقین صفائی
ابو دردا ؓ عائشہ ؓ ابو ہریرہ ؓ ہور حذیفہ ؓ آیا
وچہ علی عباس زبیر تے سعد بھی عبدالرحمن آہے
خود نبی کہیا اساں ترکہ صدقہ ورثہ کسی نہ آوے
فر علی عباس نوں آکھیوس قسم اللہ دی تسان دو ہانوں
وچہ کتب دوہیاں اصحاباں تھیں ایہ نال صحیح سناداں
بھی سبہ امت اجماع اسی پر سبھناں لوں قبولی
محمد بن یعقوب جو رازی کافی اندر لیایا
العلماء ورثۃ الانبیاء عالم وارث نبیاں
باجہ حدیثاں انہاں نہ ورثہ جبنوں ایہہ آیاں
وورث سلیمان ہندی آیت اوہ بھی نال پڑھیوے
ہے ادہی آیت وچہ بیان وراثت دا فرمایا
بھی یرث من آل یعقوب وچہ ورثہ علم مراداں
حصیاں والے ست وارث وچہ اس رکوع دی آئے
ہور مادری بھائی بھیناں وچہ رکوع نوں وصی والے
جو سکیاں بھیناں نہیں تاحکم سکے دا پدری تائیں
جے سکی ہک تا اده لوے چھیواں حصہ پدریاں پاون
پر پدریاں نال جو بھائی پدری عصبہ انہاں بناوے
تے پوتریاں بھی حکم دھیاں داجیوں کر لکھ وکہایا
تے نانی دادی جا لگی ماں دی جو ماں ہیت ناہیں
چھیاں حصیاں نا نام اسنوں وچہ قرآن بتایا
بھی ثلث اتے ثمن سدس نہالی دو تہایاں

نہ صدیق احاد گنی جو آپ نبی تھیں سنیاں
بھی ہک صدیق نہ راوی اسدا بلکہ جماعت آئی
بھی صحیح بخاری وچہ جو عمر ؓ اصحاباں نوں فرمایا
جو قسم اللہ دی تساں جو جانوں سچو سچ اکھیا ہے
تا سبھناں آکھیا بار خدایا سچ جو عمر بتاوے
تساں معلم ایہ ہے نبی کہیا انہاں کہیا جو معلم سانوں
ہے مشہور حدیث بلا شک ناہیں کنوں احاداں
بھی وچہ کتاباں دے افضیاں پر کرد ہجاں فضولی
جو ابو البختری کرے روایت جعفر ایہ فرمایا
جو نبیاں ورثہ درم دیناراں کجہ نہ دتا دنیا
تس حظ نصیب بہت وافر پایا پایاں کل ہلیا یال
نہ لا تقربوا الصلوٰۃ پڑھ لگے ترک نماز کچیوے
جو منطق طیر پکھیر واں بولی اللہ علم سکھایا
ورثہ مال جو آل یعقوب نہ ممکن لکھیے داداں
بیٹے باپ تے ماں ہور عورت خصم حقوق بتاوے
تے سکیاں بھیناں بھایاں آخر سورت لنا سمہالے
ایہ ہے اجماع امت دا مظہری وچہ بتائیں
دو سکیاں تھیں پدریاں بھیناں وچھوں خالی ہالن
دو تہایاں سکیاں ہندا بھیناں نال ونڈا وے
تے دادا جا لگہ ہیوا اجماعوں جیکر باپ نہ آیا
ایہ باراں وارث حصیاں والے پورے ہوئی تداہیں
نصف تے ربع تے ثمن جو اده جو تہائی اٹھواں آیا
چھیویں حصے نوں سدس کہن ہیں آکھ سناون بہایاں

وَالّٰتِیْ یَاْتِیْنَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِّسَآئِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوْا عَلَیْهِنَّ اَرْبَعَةً مِّنْكُمْ

تے اوہ عورتاں جو آون بے کم نوں یعنی زنا کرن عورتاں تساڈیاں تہیں پس گواہ طلب کرو اپر انہاں دے چار مرد تساں تہیں

وآن زنان کہ بیایند بجای آن یعنی زنا میکنند از زنان شما پس گواہ طلبید بر ایشان چار مرد از جنس شما یعنی مسلمانان

تے جیہڑیاں کرن برائی زناں تساں تہیں مسلمانو	تا شاہد لہو تہاں پر چار مرد جو اہل ایمانوں

فَاِنْ شَهِدُوْا فَاَمْسِكُوْهُنَّ فِی الْبُیُوْتِ حَتّٰی یَتَوَفّٰهُنَّ الْمَوْتُ اَوْ یَجْعَلَ اللّٰهُ لَهُنَّ سَبِیْلًا ۝

پس جیکر گواہی دتی انہاں تا بند رکھو انہاں نوں وچ گھراں دے تا جو پوریاں کرے انہاں نوں موت یا کرے اللہ واسطے انہاں دے کوئی راہ

پس اگر گواہی دادند حبس کنید ایشان را در خانہا تا آنکہ تمام کند عمر ایشان را مرگ یا مقرر کند خدا برائے ایشان راہے

جے چار گواہی دیہن تا رکھو اونہاں وچ گھر اندے	تا مارے موت انہاں نوں یا رب کرسی راہ تنہاندی
فاحشہ کنوں مراد زنا ہے چار گواہ اس آئے	وچ شروع اسلام زنا کرے زن گھر بدہی مرجائے
فر منسوخ ہویا ایہ حکم تا حضرت خود فرمایا	لوئیں تھیں لوئیں تھیں اللہ انہاں راہ بتایا
جے کوارا کواری زنا کرن سو درہ ماریا جاوے	بھی یکسال تنہاں نوں حاکم وطنوں کڈھ رلاوے
جے ویاہا ویاہی زنا کرن سو درہ انہاں مریوے	فر پتھر مار مریون ہمالوں ایہ سنگسار سدیوے
ایہ مظہری وچ صحیح مسلم تہیں نے بغوی لیایا	اوہ نہ جدہ آئی مظہری والے صحیح بتایا
ہن بھی باقی حکم جو انہاں تحقیق پاں آئیں	ایہ مظہری وچ ہدائے تھیں مسوطوں کہیا اتھا ہیں

وَالَّذٰنِ یَاْتِیٰنِهَا مِنْكُمْ فَاٰذُوْهُمَا ۚ فَاِنْ تَابَا وَاَصْلَحَا فَاَعْرِضُوْا عَنْهُمَا

تے اوہ دو جنے جو آون اس برائی نوں تساں تہیں پس دکھ دیو انہاں نوں فر جیکر توبہ کرن تے نیک ہوون تا منہ پھیرو انہاں تہیں

وآن دو کس کہ زنا میکنند از شما پس آزار دہید ایشانرا پس اگر توبہ کردند و نیکوکاری نمودند پس اعراض کنید از ایشان

تے جو دو جنے برائی کرن تساں تھیں تنہاں دکھاو	جے توبہ کرن تے نیک ہوون تا انہاں تہیں مکھ بھنواو
اِنَّ اللّٰهَ كَانَ تَوَّابًا رَّحِیْمًا ۝	تحقیق اللہ ہے توبہ قبولن والا مہربان
	البتہ خدا ہست باز گردندہ مہربان

اولادا نہاں نمین نال لعو

حسن دستیاب

ٹھیک اوہ ہے توب قبولن ہار رحمت والا
حدوں اگے حکم آیا ایہہ جدوں نسخ تھیائی
تے ویاہیاں دی حد رجم حدیثوں ثابت حضرت ماری
فر منسوخ تلاوت اسدی حکم رہیا تس باقی
معنے توبہ کرن رجوع جو ہٹے گناہوں بندہ

ایہہ دکھ دیون ہے گالیاں ہندا مہون یا جتی کھلا
وچ سورت نور جو حد زناں سو درہ کواریاں آئی
تے عمر خطاب کہیا وچ آیت آہی رجم اوتاری
ایہہ وچ معالم ہور کتاباں مسئلہ ہے اتفاقی
تے رب تواب کہاندا بول ہٹے یا توب قبول کنندہ

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِن قَرِيبٍ

سوا اسدے نہیں جو توبہ اپر اللہ دے واسطے انہاں دے ہے جو کردے ہیں برائی نال نادانی دے فر توبہ کردے ہین نیڑے تہیں

مرگ
جز این نیست کہ وعدہ قبول توبہ بر خداست برای آن کسان کہ میکنند بدی را بنادانی باز توبہ میکنند از نزدیکی یعنی پیش از حضور

ہے توب قبولن رب تے کارن انہاں جو برا کماون | انہاں نادانی غفلت فر جھب تائب رب ول اون

فَأُولَٰئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

پس اوہ لوک رجوع کردا ہے اللہ اپر انہاں دے　　تے ہے اللہ دانا حکمت والا

پس این گروہ باز میگردد خدا برحمت بر ایشان وہست خدا داننده استوار کار

پس انہاں قبولے توبہ اللہ کرے معاف گناہاں
معالم وچ قتادہ کنوں جو ہے اجماع اصحاباں
بھاویں جان کیتی یا بھلوں سب اوہی نادانی
جھب توبہ دے معنے اندر اختلاف اقوالاں
جان کندن تھیں اگے جانجاں ہوکے تندا ایہہ ڈٹھے
احمد ترمذی ابن ماجہ ہور حاکم ابن حباناں
جو توبہ بندے رب منہوے اگے غرغر جاناں
شیطان کہیا سوگند مینوں تیں عز جلال خدایا
تاں رب فرمایا قسم مینوں بھی عز جلال جو میری

ہے اللہ دانا حکمت والا غدر کرن نہ خواہاں
جو ہر ہر نافرمانی رب دی جہلوں وچ حساباں
جو لذت دائم عقبے چھوڑے لذت دنیا فانی
مظہری وچ صحیح ایہہ قول جو وچ حساب جہالاں
ہے وچ حدیث صحیحے اینویں مظہری نقل کیتھے
بھی بیہقی ابن عمر تھیں لیاوے آکھیا نبی زبانوں
بھی احمد ابو سعید وں لیایا آکھیا شاہ جہاناں
میں بندیاں گمراہ کرساں جا نجاں وچ جسم وچ آیا
میں بخشاں جد آکھن بخش گناہ میں کمائی تیری

ف کہیا قتادہ نے اجماع کیتی ہے پیغمبراں نے ایہہ گل اسدے جو جرم کیتا نادانی ... جان کے کیتا یا بھلکے تے ہر عاصی ... یا غافل ہے ... عذاب تھیں ... والله اعلم ...

بھی مظہری وچ صحیح مسلم تھیں خود حضرت فرماوے — رب ہتھ پسارے راتیں دینہہ دا عاصی توبہ لیاوے

تے دینہہ نوں ہتھ پسارے شب دا عاصی تائب ہووے — نت اینویں جدلگ سورج ناچڑھ مغرب ولوں کھلووے

بھی مسلم وچ جو نبی کہیا دینہہ لہندیوں چڑھن اگیرے — جو کوئی توبہ کرے سو رب قبولے رحمت گھیرے

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ

نہیں توبہ واسطے اہناں دے جو کردے ہین برائیاں اسوقت تائیں جد حاضر ہوئی اک اوہناں دے نوں موت

ونیست وعدہ قبول توبہ آنان را کہ می کنند بدیہا تا آنگاہ کہ حاضر شود کسی را از ایشان مرگ

تے توبہ نہیں قبول اہناں دی جو نت برا کماون — جاں حاضر موت ہووے کسے اہناں اسو بلے پچھتاون

قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ

أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

تا کہیوس تحقیق میں توبہ کیتی ہن تے نہ واسطے اہناں دے جو مردے ہین تے اوہ کافر ہین ایہ لوک تیار کیتا

اساں واسطے اہناں دے عذاب درد والا

گوید البتہ من توبہ کردم این وقت و نہ آنان را کہ میرند و ایشان کافر باشند این گروہ آمادہ ساختیم برائے ایشان عذاب دردمندہ

آکھے ہن میں توبہ تے نہ جیہڑے مرن کفاراں — اہناں کارن اساں تیار کیتے دکھ درداں والیاں ماراں

نہ حالت نزع عذاب قبول جے دیکھ ایمان لیاوے — نہ توبہ قبول گناہوں مظہری ہور معالم پاوے

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرْهًا

اے لوکو جو ایمان لیائے ہو نہیں حلال واسطے تساڈے جو ورثہ پکڑو عورتاں نوں زوروزوری

اے مومناں حلال نیست شمارا آنکہ میراث گیرید زنان را و ایشاں ناخوش باشند

اے جو لوک ایمان لیائے نہیں حلال تساں نوں — جو ورثہ کرکے زناں لو جے ناہیں خوشی زناں نوں

جاہلیت وچ رسم مدینے بھی اسلام شروعی — جو وارث میت عورت بیوہ کردی یا جبر رجوعی

چادر اپنی اس پر ڈالن خود مالک بن بہندے — چاہن آپ کھسن بن مہروں چاہن ہور سپ دیندے

اس وجہ کو بوں مہر لوون خود چاہش بند رکھاون
تا عورت ورثہ میت ہوڈی یا اینویں مر جاوے
ابو قیس جاں فوت ہویا زن اسدی بیوہ ہوئی
اوہ تنگ ہوئی زن جا کر حضرت اگے حال سنایا

دو جا خصم نہ کرن دیون لتن بیوہ دکھ بہو پاون
سب ورثہ اس دا ہو وارث رکھ آپے کھاوے
جو دستور آہا تہاں لوکاں بیٹے کیتا سوئی
حضرت وحی اڈیکیا تدا یہ آیت وحی لیایا

وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا آتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ

تے منع کرو نکاح تھیں انہانوں تا جو لیجاؤ بعض اس چیز دا جو دتا انہانوں مگر ایہ جو آون نال بُریائی ظاہر دے

ومنع مکنید ایشان را یعنے از نکاح دیگری تا بدست آرید بعض آنچہ دادہ اید ایشان را مگر بوقتیکہ بکنند کار بد آشکارا

تے منع نکاح نہ کرو تہاں ناحر حیا کجھ موڑاؤ
مک کہن وارث دی حق ایہی بیوہ بند جو کر دی
جے مرضی خصم نہ عورت نال نہ تنگ کہے اس تائیں
ایہ منع کیتا رب مگر جے عورت زنا کرے بدخوئی

مگر جو کرن بریائی ظاہر تاد کہ تہاں بہو پچاؤ
بر قول صحیح معالم وچہ ایہ عام حکم سبھر دے
تا اپنا آپ چھوڑا وے دکھوں مہر معاف کرائے فرمائی
تا فرمودے بدل خلع کجھ پکڑے رخصت ہوئی

وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا

تے گذران کرو نال انہاں نال بھلیائی دے پس جیکر کراہت کرو انہاں تھیں پس شاید کراہت کرو کسے چیز تھیں

و زندگانی کنید با زنان بوجہ پسندیدہ پس اگر ناپسند کنید ایشان را پس شاید ناپسند کنید چیزے را

تے نال تہاں گذران کرو تسیں نال احسان بھلیائی

جے کرو کراہت انہاں ست تو کرو کراہت کائی

وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا

تے کرے اللہ وچہ اوسے بھلیائی بہت

وپیدا کند خدا در آن چیز نیکی بسیار

تے کرے اللہ اس شے وچہ خوبی نیکی بہت تسانوں

یعنے نیک اولاد دیوے یا درجہ اوس جاوں

وَإِنْ أَرَدْتُمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قِنْطَارًا

تے جیکر چاہو تسیں بدل کرنا بیوی دا نال بیوی دے تے دتا ہے تساں ہک نوں انہاں تھیں مال بہت

و اگر خواہید بدل کردن زنے بجائے زنے و دادہ باشید یکی را از آنہا قنطار یعنی خزانہ و مال بسیار در مہر

تے جو تسیں چاہو بدل کرو زن جاگہ زن اگلی دے | تے دتا ہے تساں بہت خزانہ مہر اندر یہلی دی

فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا ۚ أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا

پس نہ پکڑو اوس تھیں کجھ کیا پکڑو گے اوسنوں بہتان تے گناہ ظاہر کرکے

پس باز مگیرید ازاں مال چیزے را آیا میگیرید آں را ابنا حق وتعدی گنہگارا

پس مول نہ پکڑو اس دولت تھیں کجھ نہ ہرگز ہوڑو | کیا پکڑو اسنوں ناحق تہمت ظلم اوجگر جوڑو

وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَىٰ بَعْضُكُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنكُم مِّيثَاقًا غَلِيظًا

تے کس طرح پکڑوگے اوسنوں تے پہونچیا بعض تساڈا طرف بعض دی تے پکڑیا انہاں اہو　　تساڈے　عہد　بھارا

چگونہ گیرید آنرا وحال آنکہ رسیدہ است بعض شما بسوی بعض یعنی جماع کردہ بود و گرفتند زناں از شما عہد محکم را یعنے ایجاب وقبول

تے ہوڑ وکویں تے پہنچیا بعض تساڈا بعضے تائیں
یعنے بعد جماعوں کیونکر زن تھیں مہر موڑا دن
جو وقتی تینوں ایہ زن اپر قول اسدے بھائی
بھی نبی کہیا تسیں ڈرو اللہ تھیں اندر حق زناندے

تے پکڑیا زناں تساں تھیں بھارا قول قرار اتد اہیں
بھارا عہد جو وقت نکاح دی والی قول سناون
جو رکھو نال بھلیائی یا انہاں چھوڑو نال بھلیائی
تساں پکڑیا تہاں امانت رب حلال حکموں فرج تہاندے

وَلَا تَنكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُم مِّنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ ۚ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا

تے نہ نکاح کرو اوہ جو نکاح کیتا باپاں تساڈیاں نے عورتاں وچوں مگر اوہ جو لنگھ گیا تحقیق ایہہ بے حیائی تے دشمن رکھی گئی خصلت

و نکاح مکنید زنانے را کہ نکاح کردہ باشند پدران شما از زناں مگر آنچہ گذشت عفو است البتہ ایں کار بد و مبغوض ہست

نا کرو نکاح جو ہوائے تساڈیاں کیتیاں زناں نکاحوں | مگر جو گذریا ہے ایہ ٹھیک بے شرمی کم تباہوں

وَسَاءَ سَبِيلًا	تے برا ہے راہ وبد راہے ست ایں	تے ہے منکوحہ پیو دی ویاہن گندی سدا راہوں

جو اگے گذریا جاہلیت وچ اوہ معاف ابھائی
ابو قیس جاں فوت ہویا جو نیک آہا انصاری

مغضے سخت جو ڈاڈھا دشمن فاحشہ سخت برائی
بیٹی اسدی تریئی نوں کیتی عقد تیاری

عورت کہے توں بیٹا میرا اس نبی دُدھ دھائی
مرو راگے حال سنایوس تد ایہ آیت آئی

براء بن عازبؓ کہے جو کسے نکاح متریئی کیتا
نانے ہیرے حکم نبی تھیں سر سدا کٹ لیتا

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهٰتُكُمْ وَبَنٰتُكُمْ وَأَخَوٰتُكُمْ وَعَمّٰتُكُمْ وَخٰلٰتُكُمْ

حرام کیتیاں گئیاں اوپر تساڈے ماواں تساڈیاں تے بیٹیاں تساڈیاں تے بھیناں تساڈیاں تے پھپھیاں تساڈیاں تے ماسیاں تساڈیاں

حرام کردہ شدند بر شما مادران شما و دختران شما و خواہران شما و خواہران پدران شما و خواہران مادران شما

حرام ہویاں تساں اوپر ماواں کر دیو عقد انہاں نوں
تے بیٹیاں بھیناں پھپھیاں ماسیاں عقد حرام تساں نوں

وَبَنٰتُ الْأَخِ وَبَنٰتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهٰتُكُمُ الّٰتِىٓ أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوٰتُكُم مِّنَ الرَّضٰعَةِ

تے بھتیجیاں بھائی دیاں تے بیٹیاں بھین دیاں تے ماواں تساڈیاں جنہاں دُدھ چنگھایا تسانوں تے بھیناں تساڈیاں شِیر

و دختران برادر و دختران خواہر و آں مادران شما کہ شیر دادند شمارا یعنی دایہ ہا و خواہران شما از شیر خوارگی

تے بھتیجیاں بھانجیاں بیٹیاں بھیناں ماواں تساں جو آیاں
جنہاں دُدھ چنگھایا دو برساں وچ بھیناں شیر ہی آیاں

حکم ماواں دے اندر داخل نانی بھی پڑنانی
بھی دادی سن پڑدادی جو سب اصل حرام ہویائی

تے حکم دھیاں وچ داخل پوتری دوہتری آخر تائیں
تے بھین سکی ہو پدری مادری حکم ایہو سب جائیں

بھی پھپھیاں سکیاں پدری مادری ماسیاں اینویں آہن
بھی بھائی سکے پدری مادری دھیاں حرام ٹھہراہن

تے بھیناں تساں رضاعی شیروں منع رضاعی بھائی
ماں نوں جیہدی تس شیر دتا یا جس نوں تیری مائی

تے بھین سکی ہو پدری مادری گل حرام اولادوں
تے ماواں دُدھ چنگھایا جنہاں آہاں شیر مراداں

وچ صحیح بخاری مسلم ہور موطا مالکؒ لیایا
جو حضرت عائشہؓ کرے روایت پیغمبر فرمایا

جو بھی حرام رضاعوں جو کجھ تھیوے نسب اولادوں
دُدھ پیتا جس بال مائی دا دھی تیرا ارشادوں

ایہ بیوی الیدہ ہو سکے دائی کنوں جیگا نے
بیوی بھائی اس دنیوں دائی جائز عقد ہویا نے

تے دائی طرفوں سارے سکے بیوں جو اسے تائیں
خصم دائی دا پیو تس لگے مانوں نانی سمجھائیں

دائی بھیناں ماسیاں لڑکی بھائی مامے آئے
تس خصمدی بھین پھپھی تس لڑکی بھائی چاچے تائے

لے روایت کیتی ہے ترمذی نے ابوداؤد نے ... براء بن عازب ... [illegible]

بخاری ... مسلم ... [illegible]

فائدہ [illegible]

لے روایت کیتی بخاری مسلم نے ... [illegible]

مدت شیر دو سال اندر جوہیں گذریا دوم سپارے	تھوڑا بہتا پیتیاں حرمت ثابت سمجھ پیارے
ایہ مذہب اہل علم بھی مالک مذہب ابو حنیفے	شافعی مذہب پنجواریں وچ ہیون شرط وظیفے

وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ

تے ماواں عورتاں تساڈیاں دیاں تے پچھلگاں تساڈیاں اوہ جو وچ گود تساڈی دے ہویاں اوہناں بیویاں تساڈیاں تھیں جو دخول کیتا تساں

وماداران زنان شما و دختران زنان شما کہ در کنار شما پرورش میبابند از شکم آں زنان کہ وطی کردید بایشان

تے ماواں زناں تساڈیاں بھی جنہاں بیٹیاں گود جو ملیاں	جو زناں دخول کیتا پچھلگاں تداں حرامی لیاں

فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ

پس جیکر نہ ہووے دخول کیتا تساں نال اوہناں دے پس نہیں گناہ اپر تساڈے

پس اگر دخول نکردہ باشید بایشان پس ہیچ گناہ نیست بر شما

پس جیکر تساں دخول نہ کیتا نال اوہناں دیاں ماواں	تاں نہیں گناہ تساڈے کردن نکاح دھیاں نساواں
وچ گودی پرورش شرط نہیں ایہ قید آئی اتفاقی	ہک علی اتے داؤد ہناں وچ حرمت شک نہ باقی
وچ حرمت بس نہ شرط وطی ہک علی ایہ شرط بتائے	تے زن دی پوترے دوہتری بھی وچ حکم ربائب آئے
بھی وادی نانی منکوحہ دی سساں ہین تمامی	ایسے سبھے ساک حرام جو گذرے حرمت انہاں دوامی

وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ

تے بیویاں پتراں تساڈیاں دیاں اوہ پتر جو کنڈاں تساڈیاں تھیں ہن تے ایہ جمع کرو درمیان دو بہیناں دے مگر اوہ جو تحقیق گذریا

و زنان پسران شما کہ از پشت شما باشند و متبنٰی نباشند و حرام است آنکہ جمع کنید میان دو خواہر مگر آنچہ گذشت

تے زناں تساڈیاں پتراں جیہڑے پشت تساڈی تھیں ہن	تے جمع کرن دو بہیناں مگر جو اگے عقد وہیانے
پتراں کنوں مراد جو صلبی پتر نا متبنّٰی	متبنٰے دی عورت جائز مومن کرن اسانا
زید جو بیٹا حارث دا متبنے سرور سندا	تس عورت زینب چھوڑی ہی انکاحی عقد میں بیٹا

[illegible] بخاری مسلم [illegible] رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم [illegible] بین المرأۃ وعمتہا ولا [illegible] خالتہا [illegible] دریان عورت [illegible]

پوترے دوہترے دی زن پتر وانگ حرام ایہا ای
تے مرد ہکی نوں جمع کرن دو بھیناں عقد نہ آیا
بھی پھپھی نال بھتیجی شکی منع حدیث نوں آئی
جے شبہ نکاح تھیں وطی کیتے زن حرمت ثابت تھیوے
اس مودے پیو ہور پتر نوں اوہ عورت عقد نہ آوے
ہک آکھن اس تھیں حرمت ثابت جو نکر وطی نکاحوں
ہک کہن جو حرمت نہیں نہ ناہیں علی تے ابن عباسوں
جے شہوت ہتھ کنار یا بوسہ اکثر حرمت آکھن

انہوں بیت رضاعی دی زن شرط دخول نہ کائی
بھی ماسی نال بھنیویں جمع نہ جائز نبی بتایا
ایہ وچہ معالم محلے السنت مالک اہوں پائی
اس عورت دی ماں ہور بیٹی مرد حرام گنیوے
جے زنا کرے کسی عورت نال تاں اختلاف بتا دی
ایہ ابو ہریرہ جابر حسن بصری تے حنفی کہن صلاحوں
بھی عروہ زہری ابن مسیب مالک ہو شافعی پاپوں
شہوت نظروں کسی نہ آکھی وچہ معالم ویکھن

اِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُوۡرًا رَّحِيۡمًا

تحقیق اللہ بخشنہار رحم کرم دا سائیں
کرے معاف گناہ تقصیراں بندیاں اپنیاں تائیں

تحقیق اللہ بخشنہار امہربان ہے
البتہ خدا ہست آمرزندہ مہربان

وَّالۡمُحۡصَنٰتُ مِنَ النِّسَآءِ اِلَّا مَا مَلَكَتۡ اَيۡمَانُكُمۡ‌ ۚ كِتٰبَ اللّٰهِ عَلَيۡكُمۡ‌ ۚ

تے حرام ہویاں خصماں والیاں عورتاں تھیں مگر اوہ جو مالک ہوئے ہتھ تساڈے لکھیا اللہ وا اوپر تساڈے ہے
وحرام کردہ شد شوہر دار از زناں مگر آنچہ مالک شدہ است دستہای شما لازم ساختہ است خدا بر شما

تے خصماں والیاں نال نہ جائز مگر جو ملک کنیزاں
خصم والی وچہ عقد یا عدت روا نہ ہو رہن تائیں
اس اگلا گیا نکاح جاں قیدی مسلماناں ہتھ آئی
ہک کہن جو چوہتہ تھیں وہ صیلاں نال ہووے توڑ

جو لکھیا رب تساڈے اپر لازم کرو تمیزاں
مگر جو لونڈی دار حرب تھیں پکڑ لیا یا سائیں
استبراء ہک حیضوں پچھے مالک وطی روا ئی
مگر جو لونڈیاں ملکے جائز نہیں شمار تہاں نوں

وَاُحِلَّ لَـكُمۡ مَّا وَرَآءَ ذٰ لِكُمۡ اَنۡ تَبۡتَغُوۡا بِاَمۡوَالِكُمۡ مُّحۡصِنِيۡنَ غَيۡرَ مُسٰفِحِيۡنَ‌ ؕ

تے حلال کیتیاں گیاں واسطے تساڈے اوہ عورتاں جو سوا انہاں دے ہین ایہ جو طلب کرو نال مالاں اپنیاں دے نکاح کر کے نہ کہ حرام
وحلال کردہ شد شمارا ما سوای این محرمات آنکہ طلب کنید بمالہای خود عفت طلب کناں نہ شہوت رانندگان

[illegible] ابو داؤد ترمذی [illegible] ابو سعید خدری [illegible] قیدی عورتاں [illegible] خصماں والیاں [illegible] سوال [illegible]

وَّالۡمُحۡصَنٰتُ

[illegible]

وَالۡمُحۡصَنٰتُ

تے روا التانتوں باجھ انہاں تھیں طلب کرو سنگ مالاں	نال نکاح پناہ کارن نا زانی طلب وبالاں
مالاں نال مراد مہر یا لونڈی مل جو مالوں	محصن اوہ جو کرے پناہ وجہ اپنا نفس وبالوں
سفح دا معنے پانی وٹین سمجھ سافح زانی	یعنے زناں ویاہو مہروں کرو نہ رشوت زانی

فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهٖ مِنْهُنَّ فَاٰتُوْهُنَّ اُجُوْرَهُنَّ فَرِيْضَةً

پس اوہ جو فائدہ پکڑیا تساں نال اوسدے اونہاں تھیں پس دیہو انہاں نوں مہر انہاندے مقرر کیتے ہوئے

پس کسیکہ لذت گرفتید باو از زنان پس بدہید ایشان را مہر ایشان مقرر کردہ شدہ

پس اوہ چیز جو لذت پکڑو واسطے نال زناں نہیں	فر دیہو انہاں نوں مہر تنہاں جو ہوئے مقرر تنہاں تھیں
ایتھے لذت پکڑن معنے کہن جماع نکاح صحیح تھیں	جو مہر بدھا سو یون واجب ہوندا بعد وطی تھیں
تے بعضے کہن جو لذت پکڑن متعہ مراد ایہا ئی	معنے متعہ جو عقد کرے ہک مدت تیک لوکائی
جاں مدت گذری جدا ہوون نال جہ طلاقوں آپے	اوہ مکے وچ دا لین نہ ورثہ بھی ان خصم نہ جاپے
ایہا اول روا ہویا کجھ مدت فر منسوخ اٹھایا	ہن قیامت تیک حرام حدیثوں صحیح مسلم تھیں لیایا

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيْمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهٖ مِنْۢ بَعْدِ الْفَرِيْضَةِ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا

تے نہیں گناہ اپر تساڈے وچہ اس چیز دے جو راضی ہووو تسیں نال اوس دے پچھے مہر تھیں تحقیق اللہ دانا حکمت والا ہے

ونیست گناہ بر شما در آنچہ راضی شدید باآن بعد از مہر مقرر البتہ خدا ہست دانا استوار کار

تے نہیں گناہ تساں جو خوشیوں وددھ گھٹ مہر کرسو	بعد تعین ہے رب دانا حکمت والا ڈرہو
یعنے جیہڑا مہر مقرر ہویوں فرض زناں نوں	تے بدھے بعد گھٹاون مہر دیاون راوا دوہاں نوں

وَمَنْ لَّمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا اَنْ يَّنْكِحَ الْمُحْصَنٰتِ الْمُؤْمِنٰتِ

تے جو کوئی نہ طاقت رکھے تساں تھیں تونگری نوں جو نکاح کرے آزاد عورتاں مسلماناں نوں

وہر کہ نتواند از شما از جہت تونگری کہ نکاح کند زنان آزاد مسلماناں را

تے جیکوئی قادر نہیں تساں تھیں دولت تونگری پائی	جو کرے نکاح آزاد زناں جو اہل ایمان لوکائی

فَمِنْ مَّا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ مِّنْ فَتَيٰتِكُمُ الْمُؤْمِنٰتِ ؕ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاِيْمَانِكُمْ ؕ

پس اوہناں تھیں جو مالک ہوئے ہتھ تساڈے لونڈیاں تساڈیاں مومناں تھیں تے اللہ دانا تر ہے نال ایمان تساڈے دے

پس نکاح کند از آنچہ مالک شدہ دست شما از کنیزکان شما کہ مسلمان باشند و خدا دانا ترست بایمان شما

تا لونڈیاں کنوں تساڈیاں ویاہے لونڈی مومن کی | تے اللہ جانے خوب ایمان تساڈے دا صفائی

بَعْضُكُمْ مِّنْۢ بَعْضٍ ۚ فَانْكِحُوْهُنَّ بِاِذْنِ اَهْلِهِنَّ وَاٰتُوْهُنَّ اُجُوْرَهُنَّ بِالْمَعْرُوْفِ

بعض تساڈا بعض تھیں ہے پس نکاح کرو اوہناں نوں نال اذن مالکاں اوہناں دیاں دے تے دیو اوہناں نوں مہر اوہناں دے نال بھلیائی دے

بعض شما از جنس بعض ست پس نکاح کنید کنیزکان را با جازت مالکان ایشاں و بدہید ایشاں را مہرہای ایشاں بخوشخوی

نہیں ہکو وجہ تھیں ہو پس ناہو لونڈیاں اُتے نوں بیاہ یا رب | تے دیو اوہناں نوں مہر تہاندے نال احسان بھلیایاں

مُحْصَنٰتٍ غَيْرَ مُسٰفِحٰتٍ وَّلَا مُتَّخِذٰتِ اَخْدَانٍ ۚ فَاِذَآ اُحْصِنَّ

پناہ پانیوالیاں نہ زنا کرنیوالیاں تے نہ پکڑنیوالیاں لکویں یار پس جسوقت نکاح کیتیاں گیاں

درحالیکہ عفیفہ باشند نہ زنا کنندہ و نہ گیرندہ دوست پنہانی پس چون در نکاح شوہر آمدند

فَاِنْ اَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنٰتِ مِنَ الْعَذَابِ ؕ

پھر جے کر لیاون بدکاری پس اوپر اوہناں دے ادھ اس چیز دا جو اوپر آزاداں عورتاں دے ہے عذاب تھیں

پس اگر زنا کنند پس بر ایشاں ہست نیم از آنچہ بر زنان آزاد ہست از عقوبت یعنی پنجاہ درہ

ویاہیاں زناں نہ زنا کاراں نہ پکڑن والیاں یاراں منافقہ یعنی زانیہ پھر وِل جاوے حداں بولاوے | جو ویاہیاں لونڈیاں نہ زنا کرن تھاں آزاداں یاراں تے متخذہ ہے یاری زانیہ نال بکی نہ لاوے

ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ ؕ وَاَنْ تَصْبِرُوْا خَيْرٌ لَّكُمْ ؕ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۟

ایہ واسطے اوس دے ہے جو ڈرے گناہوں تساں وچوں تے ایہ جو صبر کرو بہتر ہے واسطے تساڈے ہے تے اللہ بخشنہارا مہربان ہے

این نکاح کنیزکان کسی راست کہ بترسد از گناہ از شما و آنکہ صبر کنید بہترست شمارا و خدا آمرزندہ مہربان ست

ایہ لونڈیاں عقد جو ڈردے زناتھیں کیہا اسنوں لائق
لونڈی یا ہن مرد آزاداں قیداں شرطاں آیان
جس مہر آزاداں قدرت ناہیں خوف زنا دا ناہیں
تے حنفی کہن ایہ شرطاں قیداں عادت ہوا فق آیاں
ہوندی سنگ نہ لونڈی کردا عقل تے عزت والا
بھی بے جو ضرورت کرے نہ کوئی ایسا کم خواری
ایہ تاں اے کم مکروہ کہن پر حرمت آکھن ناہیں

تے صبر کرن تساں بہتر ہے رب بخشش رحمت فائق
اک شرط جو مہر آزاد نہ قدرت دوجی خوف برایاں
لونڈی عقد نہ روا رکھن تس اک شافعی تاہیں
بھی مفہوم مخالف قول اعتبار نہ مذہب بھایاں
جو تیر دھیاں غلام بناوسے اوتر رہے نرالا
بھی کافراں ماپ نہ چاہیے اینویں عادت جاری
جو صبر کرن تساں بہتر اس تھیں آکھیا رب تمہیں

يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوْبَ عَلَيْكُمْ

چاہندا ہے اللہ جو بیان کرے واسطے تساں دے تے ہدایت کرے تساں نوں طریقے انہاں دے جو لوگ تساں تھیں اگے ہو گئے تے رجوع کرے اپر تساں دے

میخواہد خدا کہ بیان کند برائے شما و بنماید شمارا راہہائے کسانیکہ پیش از شما بودند و برحمت باز گردد بر شما

چاہے رب جو کرے بیان تساں نوں ہر بھلیائی	تے تساں دکھاوے شرع جو اگلیاں کر کے عبر پائی
وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ	تے اللہ جاننے والا حکمت والا ہے
	وخدا دانا استوار کار ست
تے اللہ دانا حکمت والا سب بھلیاں جانے	اگلیاں شرع حنیفی ملت ابراہیم سیانے

وَاللّٰهُ يُرِيْدُ اَنْ يَّتُوْبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيْدُ الَّذِيْنَ يَتَّبِعُوْنَ الشَّهَوٰتِ
اَنْ تَمِيْلُوْا مَيْلًا عَظِيْمًا

تے اللہ چاہندا ہے ایہ جو رجوع کرے اپر تساں دے تے چاہندے ہن اوہ لوگ جو پچھے لگے شہوتاں دے ایہ جو
ڈھل جاؤ تسیں ڈھلنا وڈا

وخدا میخواہد کہ برحمت باز گردد بر شما و میخواہند آنانکہ پیروی شہوات کنند کہ کجروی کنید کجروی بزرگ

تے چاہے رب رجوع کرے رحمت تھیں اپر تساں	تے چاہن لوک جو تابع شہوت ڈبو وچہ گمناہاں
تابع شہوت لوک مجوس جو بھیناں عقد کریندے	یا زانی چاہ کرن بدکاری اپنے جیہے بنیندے

يُرِيدُ اللّٰهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ ۚ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا ۝

چاہندا ہے اللہ جو ہولا کرے بھار تساں تھیں تے پیدا کیتا گیا ہے آدمی ضعیف

میخواہد خدا کہ سبک کند از شما و آفریدہ شد آدمی ناتوان

چاہے رب تخفیف کرے تساں حکم آسان بناوے	تے پیدا ہویا انسان ضعیف جو تھوڑا ایہہ جھکاوے

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ ۚ

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے ہو نہ کھاؤ مالاں اپنیاں نوں وچ آپس دے نال ناحق دے مگر ایہہ جو ہووے سوداگری خوشی دی تساں تھیں

اے مومنان نخورید مالہائے خود را در میان خویش بناحق مگر آنکہ باشد سوداگری برضائے یک دیگر از شما

اے اہل ایمان نہ کھاؤ مال آپس وچہ نال ناحق دے	مگر جے ہووے سودا خوشیوں نال رضا ہر ہک دی
ہے ناحق بیاج خیانت چوری رشوت غصب قماراں	بعضے کہن جو فاسد عقدوں بیع شرا اطواراں

وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ۚ إِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ۝

تے نہ قتل کرو جاناں اپنیاں نوں تحقیق اللہ ہے نال تساڈے مہربان

و مکشید خویشتن را البتہ خدا ہست بشما مہربان

تے قتل نہ کرو جاناں اپنیاں مکدو وحیدی تائیں	ٹھیک خدا ہے نال تساڈے رحمت والا سائیں
یا قتل نہ کرو جاناں اپنیاں مال حرام نہ کھاؤ	یا اپنی ہتھیں اپنی جان نہ آپے مارو بخاؤ
معالم اندر با اسناد جو خود حضرت فرماوے	جو دنیا اندر جس شے تھیں کوئی اپنی جان گواوے
تس روز قیامت اوسے شے دے نال عذاب کریسن	جویں کھا کر زہر ہویا قتل نت قیامت زہر کھویسن

وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا ۚ وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرًا ۝

تے جو کوئی کرو ایہہ کم نال تعدی تے ظلم دی پس چھب داخل کراں گے اسیں اسنوں وچ اگ دے تے ہے ایہہ اوپر اللہ دے آسان

وہر کہ کند این کار بتعدی و ستم پس در آریم او را بدوزخ و ہست این بر خدا آسان

جو ایہ کم کرے تعدی ظلموں اسنوں دوزخ ساڑاں — تے ہو ایہ کم اللہ نوں سوکھا کن ہووں ہوشیاراں

یعنے نامغرور ہووو جو اسیں ایمان لیائے — ظلم تعدی والے مومن دوزخ رب جلائے

عدوان تعدی حدوں لنگھن وچ معالم لیاوے — تے ہینے ظلم جو چیز کائی بن جا بگ اس ٹکاوے

إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا

جے بچو تسیں وڈیاں انہاں گناہاں تھیں جو منع کیتے جاندے ہو تسیں دور کراں گے تساں تھیں بدیاں تہاڈیاں تے داخل کراں گے تسانوں وچ جگہ عزت والی دے

اگر پرہیز کنید از کبائر آنچہ منع کردہ مے شوید ازاں نابود سازیم از شما بدیہائے شما و در آریم شمارا بمجلس گرامی

جے کرو پرہیز گناہ کبیریوں بخشاں تساں بریایاں — تے داخل کرے تساں بہشتیں عزت جائے وڈیایاں

شمار کبیریاں دے وچہ بہت اختلاف لیائے — ہک آکھن اس سورت وچہ اس تھیں اگے جیہڑی آئے

اوہ سب گناہ کبیرے ابن مسعودؓ بتاوے — تے علیؓ کہے جس اُپر غضب یا لعنت آتش آوے

ضحاک کہے جس اوپر دنیا اندر حد بتائی — تے آخر وچہ عذاب بتایا سب کبیرے بھائی

ہک آکھن جو جان کماوے بندہ سب گناہ کبیرہ — جو بھل خطا اکراہوں ایتوں دل اخیال صغیرہ

ہک آکھن جو اللہ منع کیتے اوہ سب گناہ کبیرے — جو انہاں مسالے ہور لوازم کل گناہ صغیرے

جویں زنا کبیرہ شہوت نظر تے بوسہ مس صغیرہ — ہک آکھن جو روا ایچھان کرے اوہ سخت گناہ کبیرہ

جو برا ایچھانے بخشش منگے چھوٹی اوہ برائی — جو ہولا سمجھے وڈا جس تھیں ڈرے صغیرہ بھائی

ابن عباسؓ کہے ہر بدی کبیرہ ہے اصرار دوں — تے بہا نوں کہیا گنا عظیم صغیرہ ہے استغفاروں

وچہ مظہری ہور معالم مسلم ہور بخاری لیائے — جو ابو ہریرہؓ کرے روایت پیغمبرؐ فرماوے

پرہیز کرو ست چیزاں تھیں جو وچہ ہلاکی پاون — پہلا شرک انہاں تھیں جو رب نال شریک رلاون

بھی جادو خون ناحق کھاون بیاج تے مال یتیماں — تے پاک زناں بہتان بھی لنن جنگوں کار لٹیماں

لش تے ابن عمر تھیں

بھی ہور حدیث بخاریوں اس وچہ ماپیاں بیفرمانی — تے کوڑی قسم جو جان کرے ہور بولن کوڑ زبانی

بھی ہور حدیث جو سب تھیں وڈا شرک گناہ پچھانو — بھی زنا گوانڈی عورت نال بھی دھیان ہارن جانو

وچہ مظہری احمد کنوں روایت پیغمبر فرماوی — جو دساں نہ ماں کنوں گواڈھن ہک نہ نادہ جاوو

مقداد ابن اسود تھیں ہے کہ ہمسائے دی ...

بھی مظہری ہور معالم دیکھو جو حضرت خود فرمایا
کسے آکھیا ماں پیو اپنیاں نوں گند گالیاں دیندا کوئی
اوہ تیرا یا ں ماپیاں ہر اکس تیں آپے گال دوائی
جو جس وچہ ظلم بندیاں حق تلفی ہے اوہ سب کبیرہ
جو نہیں گناہ اللہ دے بندیاں حق زیان نہ کوئی
وچہ مظہری کہیا گناہ کبیرے تن مراتب آئے
بھی جھوٹھا جانن قول پیغمبر ثابت قطعی جیہڑا
جے کر تاویل جھوٹھا وے تا اوہ بدعت اہل ہوائیں
دوجا رتبہ جس وچہ بندیاں ظلم زیان ایہا ئی
اس پہلی قسمے بخشش ہرگز وچہ قرآن حدیثاں
تے دوجا قسم بھی رب چھوڑے بندیاں باجہ رضا ول
تریجا قسم گناہ جو رب دے بندیاں حق نہ کوئی
وچہ مظہری احمد حاکم بھی طبرانی ہور بزار وں
یک دفتر پرواہ نہ رب نوں بخشے جس نوں چاہے
دوجا دفتر رب نہ بخشے کفر شرک بریائی
سن وچہ معالم محی السنۃ با اسناد لیاوے
جو روز قیامت عرش ولوں ہک کرسی کوک منادی
تسیں ہک دوجے نوں ظلم تعدی بخشو جنت جاؤ
بھی مظہری وچہ بخاری گنوں جو نبی کہیا تریاراں
نبی کہیا ہک شرک تے دوجا ماپیو بے فرمائی
قاضی کہیا جو قول الزور وں حضرت بہت ڈرایا
جیویں شرک پکارن غیر خدا ہور کوڑی قسم گواہی
نبی کہیا جو جھوٹھ سیرے سر جان بچھان الاوے

جو اکبر کل کبیریاں ماپیاں گالیاں دیون آیا
تا نبی کہیا جد ماں پیو کاں حق کرے بدگوئی
سفیان ثوری تھیں وچہ معالم جد کبیریاں بھائی
جد لگ کری معاف نہ بندہ بخشش نہیں وتیرہ
اس وچہ لکھا سیداں بخشش عفو کرم رب ہوئی
پہلا اکبر سب تھیں جو رب نال شریک بنائے
جو صاف صریح جھوٹھلے کافر جانوں بہانوں کیہڑا
جیویں خارجی قادری مرجی جہمی ہور بلائیں
خون یا مال یا عزت بندیاں جس وچہ تلف ہویائی
جو سو توں بیش نہ کیتی توبہ دوزخ انت خبیثاں
یا دنیا وچہ بخشاوے یا اوتھ بدلہ حکم خدائی
جیویں زنا شراب یا ترک نمازوں روزیوں حجوں ہوئی
جو نبی کہیا ترے دفتر عملاں بدی پاس شماروں
جو بندہ ظلم کرے خود نفس گناہ جو رب دا آہے
تریجا ربہ نہ چھوڑے بدلہ ظلم بندیاں حق رائی
جو انس رض کہیا ابن مالک حضرت پیغمبر فرماوے
اے اہل محشر تساں بخشی جو کجھ بدی تساڈی
کل ہوسن مرد زناں تسیں جنت جا ہور رحمت پاؤ
ہیں اکبر کل کبیریاں دساں آہو آکھیا یاراں
تے قول الزور کیتا تکرار جو ناحق سخن زبانی
اس کارن جو بہت کبیریاں نوں ایہ شامل آیا
بہتان بناون دعوی کوڑا جھوٹھ نبی تے داہی
اوہ جاگہ اپنی دوزخ اندر ٹھیک تیار بناوے

بھی غیبت ہور تہمت چغلی سخن حسینی بھی زوروں　　بھی فاسق دی تعریف بھی لعنت گالیاں فسق فجوروں
بھی بولن جھوٹھ بھی وعدہ خلافی طعن بھی مسلماناں　　ایہ قول الزور اندر سب داخل سمجھو اہل ایماناں
ہے اصل گناہاں سختی دلدی غافل کرے خداؤں　　بھی نفس پلیدیاں شہوت غصہ انہیں حرص ہواؤں
تے ممکن نہیں گناہوں بچنا باجھ دوام حضوروں　　تے باجھ صفائی دل ہور نفسوں مشکل بچن شروروں
دوام حضور صفائی دلدی یاؤں سمجھ کمالوں　　باجھوں جذب الٰہی برکت صحبت پیر کمالوں
جو شرعی کامل پیر مکمل اہیں خوبیں اکسیراں　　انہاں صحبت حسب اللہ لوی کرے نہال فقیراں

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِهٖ بَعْضَكُمْ عَلٰى بَعْضٍ ؕ لِلرِّجَالِ نَصِيْبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوْا ؕ

تے نا خواہش کرو اس چیز دی جو بزرگی دتی ہے اللہ نے بعض تساڈے تھیوں اپر بعض دے واسطے مرداں دے حصہ ہے اس چیز تھیں جو کمائی انہاں

آرزو مکنید آنچیز را کہ بزرگی داد خدا آں بعضے را از شما بر بعضے مرداں راہست بہرہ از آنچہ حاصل کردہ اند

تے کرو نہ خواہش اسدی جو ہک دوجیوں ودھ ہووے　　ہے کارن مرداں حصہ تھیں جو انہاں عمل کمائے

وَلِلنِّسَآءِ نَصِيْبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ ؕ وَسْئَلُوا اللّٰهَ مِنْ فَضْلِهٖ ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمًا

تے واسطے عورتاں دے ہے حصہ اس چیز تھیں جو کمائی انہاں نے تے منگو اللہ تھیں فضل اوسدے تھیں تحقیق اسے نال ہر چیز دے جانے والا

و زناں راہست بہرہ آنچہ حاصل کردہ اند و سوال کنید خدا را از بخشایش او البتہ خدا ہست بہمہ چیز دانا

تے کارن زناں ہے حصہ اس تھیں جو کجھ انہاں کمایا　　تے منگو رب تھیں فضل اسدا رب ہر شے عالم آیا
وجہ منظہری ترمذی کنوں بھی حاکم کنوں روایت لیایا　　جو مائی ام سلمہ نے سرور اگے عرض سنایا
جو مرد جہاد کرن تے ورثہ دونا زناں تھیں لیندے　　جے اسیں بھی مرد ہوندے جنگ کردے ورثہ ودھ پاندے
ایہ آیت آئی رب فرمایا ایہہ آرزو نہ کرو ہو　　آرزوواں ہرت حسد آوے دل آفت حسدوں ڈرو ہو
رب دانا حکمت کم کرے سب اس پر راضی ہووو　　نیک اعمال کماؤ ہر ہک اپنی حد کھلوو
جویں مرداں خاص جہاد عبادت زناں بھی خاص اسدی　　پرورش بچیاں خدمت خصماں نگہبانی تن گھر دے
ہے حسد حرام کرن بدخواہی نعمت غیر نہ بھاوے　　تے غبطت ہیں روا خود چاہے اتنی نعمت پاوے
زن مال بھائی کو سن دا چاہن پروانہ مومن تائیں　　اوس جیہا مال تے عورت رب تھیں منگن روا دعائیں

وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا مَوَالِيَ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ ۚ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ فَآتُوهُمْ نَصِيبَهُمْ ۚ

تے واسطے ہر ہکدے کیتے اساں وارث اس چیز تھیں جو چھوڑی ماں پیو تے خویشاں تے اوہ لوک جو گنڈھ بدھی ہتھاں

تساڈیاں نے پس دیوو انہاں نوں حصہ انہاں دا | و برائے ہر کس ساختیم وارثان از انچہ گذاشتہ اند پدر و مادر و

خویشاوندان و کسانے کہ گرہ بستہ است عہد شما پس بدہید ایشاں را بہرہ ایشاں

تے ہر نوں کیتے وارث اساں جو چھوڑ یا ماں پیو خویشاں	جنہاں عہد سوگند تساں تنہاں دیہو حصہ نیک اندیشاں

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا

تحقیق اللہ اُپر ہر چیز دے حاضر ہے

البتہ خدا ہست بر ہمہ چیز حاضر

تحقیق اللہ ہے ہر شے اُپر حاضر سب کچھ جانے	یعنے حصے ہر اک وارث دتی خبر خدا نے
یا کارن ہر ہک اساں ٹھہرائے وارث جو اس چھوڑ یا	تس ماں پیو خویش تے عہد والے ونڈن ورثہ جو ڑیا
تے جنہاں عہد سوگند مراد جو مولا ہے موالا تے	جولا وارث کوئی نال کسے دے بنھے عہد حیاتی
جے صاحب فرض عصبہ میت ذوالارحام نہ کوئی	تا ابو حنیفہ اس مولی نوں ورثہ دیوے سوئی
جے صاحب فرض یا عصبہ کوئی ذو رحماں تھیں باقی	تا مولی ورثہ مول نہ آوے مسئلہ ہے اتفاقی
تے اکثر کہن نہ ورثہ اسنوں بیت المال دیواون	انفال دے آخر والی آیت ناسخ اس بناون
جو ذوالارحام ایہن اوہ اولی ورثہ لیون سوئی	تے ابو حنیفہ تداں دیواوے جاں ذو رحم نہ کوئی

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ

مرد قائم تے غالب ہیں اُپر عورتاں دے نال اس سبب دے جو بزرگی دتی ہے اللہ نے بعض انہاندے نوں اُپر بعض دے تے نال اس سبب دے جو خرچیا انہاں نے مالاں اپنیاں تھیں

مرداں مسلط شدہ اند بر زناں بسبب آنکہ فضل نہادہ است خدا بعضے آدمیاں را بر بعضے و بسبب آنکہ خرچ کردند از مالہای خویش

ہن غالب مرد زناں پر جو انہاں دا فضل خدا نے	بعضیاں اُپر بعضیاں اتے جو خرچیا مال تنہاں نے
قوام تے قیم اوہ جو قائم ہووے نال بھلیائی	کار سازی تدبیر بھلی ہور ادب سکھاوے بہائی
ہکدو جے پر فضل زناں تے دتا رب مرداں نوں	عقل زیادہ دین بھی ہور اداہا جمعہ جہاد تنہاں نوں

بھی چار زناں لگ مرداں جائز روا زناں ہک سائیں　　بھی مرداں ہتھ طلاق بھی ورثہ بہتا مرداں تائیں
بھی دین مرداں وہ زناں تھیں مرداں وِدہ گواہی　　بھی فضل نبوت مرداں خاص بھی مرد کرن بادشاہی
تے خرچن مال جو مہر تے نفقہ ایہہ بھی تہناں وڈیائی　　معالم اندر باسناد حدیث معاذوں آئی
جو نبی کہیا میں حکم جے کردا سجدہ غیر خدا نوں　　تا زناں تائیں میں کہندا سجدہ کردیاں خود خصماں نوں

فَالصّٰلِحٰتُ قٰنِتٰتٌ حٰفِظٰتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّٰهُ ؕ

پس نیک عورتاں فرمانبردار نگہبان ہین واسطے غائب دے نال نگہبانی اللہ دی دے

پس زنان نیکوکار فرمان بردار ندہ نگہدار ندہ اندر غیبت شوہر یعنے مال و آبروی او را بہ نگہداشت خدا

پس نیک زناں فرماں برداراں غیب اندر نگہباناں　　جو نگہبانی رب کیتی اونہاں حکم خصم خصماں ناں
بما حفظ اللہ زناں رعایت مرداں نوں تاکیداں　　جو حق ادائی زناں کرن ہور خرچ مہر تشدیداں
غیب ادجاں خصم نہ گھر وچ کرے نہ مول خیانت　　یا راز نہانی مال جو لکواں سانبھے خصم امانت
معالم اندر ابوہریرہؓ باسنا دلیایا　　جو سب زناں تھیں اوہ زن بہتر پیغمبر فرمایا
جو ویکھیں تس خوش کرے تیرا دل کہیں تا اکھیا منے　　جو نا گھر ہوویں نگہہ رکھو تن مال نہ تیں حق بھنے
فر ایہہ آیت غاہ رسولاں پڑھ کے آپ سنائی　　بھی وچ معالم سعد ربیع بیٹے حق ایہہ آئی
تس عورت نام حبیبہ رٹھی خاوند اسنوں ماریا　　اس ہونوں لیکے نال نبی دے لگے عرض گذاریا
نبی کہیا لے بدلہ سعدوں تد ایہہ آیت آئی　　بدلہ نبی معاف کیتا سن حکم اللہ دا بھائی

وَالّٰتِيْ تَخَافُوْنَ نُشُوْزَهُنَّ فَعِظُوْهُنَّ وَاهْجُرُوْهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوْهُنَّ

تے اوہ عورتاں جو ڈرو تسیں بے فرمانی انہاں دی تھیں پس نصیحت کرو انہاں نوں تے جدا کرو انہاں نوں وچ سوانگاہاں دے تے مارو انہاں نوں

وآن زنانیکہ بترسید از سرکشی ایشاں پس پند دہید ایشاں را و ترک کنید ایشاں را در خوابگاہ و بزنید ایشاں را
یعنے مباشرت نکنید

تے جہناں زناں تھیں ڈرو نشوزوں کرو نصیحت انہاں　　تے کرو جدائی وچ فراشاں مارو بھی کجھ تہناں
نشوز دا معنے بے فرمانی اصل کبر وڈیائی　　جو خوف نشوز تاکر نصیحت دسو خوف خدائی
جو ڑناس تھیں خوابگاہاں وچ کر ہو تہناں جدائی　　یعنے کنڈ انہاں ول کر ہو بات نہ کرہو کائی

حق زناں دا ویکھ معالم خود حضرتؐ فرمایا	جے ٹرن اس تھیں مار کرو پر سخت نہ مارن آیا
نہ منہ تے مار نہ بھٹہ کار نہ رُس گھروں چھڈ جائیں	حد کھاون تیں آپ کھواسنوں جد پینے تس پہنائیں

فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا

فر جیکر آکھیا منن تساڈا تاں ناں ڈھونڈھو اوپر انہاں دے رستہ تحقیق اللہ ہے بلند رتبے والا وڈا

پس اگر فرمانبرداری کنند شمارا پس مجوئید بر ایشاں راہے را البتہ خدا ہست بلند مرتبہ بلند قدر

تحقیق اللہ ہے بہت بلند بھی بزرگ سبھ ہنداں تے	پس جے آکھے لگن فیر نہ ڈھونڈھو راہ تہناں تے
کہیا جے غالب تسیں ناں پر غالب رب جہانے	یعنی کہیا جے منن فیر نہ ڈھونڈھو ظلم بہانے

وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا ۚ

تے جیکر معلوم کرو مخالفت وچ دوہاں دی پس گھلا کرو اک منصف خویشاں مرد دیاں تھیں تے اک منصف خویشاں عورت دیاں تھیں

و اگر معلوم کردید ای حاکماں مخالفت میان زن و شوہر پس بفرستید صلح کاری از خویشان مرد و صلح کاری از خویشان زن

تاں بھیجو منصف مرد قبیلیوں بھی عورت خویشاں تھیں	جے ڈر وا جوڑوں وچہ انہاں دی عورت مرد دوہاں تھیں

إِن يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا

جے چاہن اوہ دووین منصف سوارنا موافقت کریگا اللہ وچہ انہاں دی تحقیق اللہ ہے جاننے والا خبردار

اگر خواہند این منصفان صلح کنانیدن موافقت کند خدا میان ایشاں البتہ خدا ہست دانا آگاہ

تحقیق اللہ ہے دانا خبراں رکھے بھل نہ جاوے	جے چاہن منصف دووین بھلیائی رب اجوڑ رنجاوے
نہ عورت منے حق نہ خلع بھی خصم نہ عورت چھوڑے	یعنی حاکم جے کر جانے عورت خصم اجوڑے
جو ویکھن صلح تا صلح کرن جو نہیں تا جدا کراون	تاں دوہاں دے کول دو منصف بھیجے حال حقیقت پاون
یا صلح ہووے یا تھیے جدائی اٹھ اجوڑ رسد ہاوے	تا رب موافق کرے دوہاں نوں سبھ اجوڑ ونجاوے

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۖ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ

تے بندگی کرو اللہ دی تے شریک بناؤ نال اس دے کسے چیز نوں تے ماپیاں دے احسان کرنا تے خویشاں دے

و عبادت کنید خدا را و شریک مقرر مکنید با وی چیزے را و بہ پدر و مادر نیکوکاری کنید و بخویشاوندان +

تے کرو عبادت ربدی کجھ اس نال شریک نہ لیا ہو	تے ماپیو نال احسان بھلا ہور خویشاں نال کماہو

وَالْيَتٰمٰى وَالْمَسٰكِيْنِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبٰى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ

تے یتیماں دی تے غریباں دی تے گوانڈھی سکاوت والیدی تے گوانڈھی بیگانے دی تے ساتھی دے نال پاسے دی

و یتیماں و فقیراں و ہمسایہ خویشاوند و ہمسایہ اجنبی و ہم نشین بہ پہلو نشستہ

بھی نال یتیماں تے مسکیناں نال سکو ہمسائے	تے نال بیگانے ہمسائے ہور ساتھی سفر جو آئے

وَابْنِ السَّبِيْلِ وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ

تے نال راہی دے تے اس چیز دے جو مالک ہوئے ہیں ہتھ تساڈے

و مسافر و آنچہ دستہای شما مالک آن شدہ اند یعنے غلامان و کنیزکاں

تے راہ مسافر یا مہمان تے جو وچ ہتھ تساڈے ہاں
ہک آکھن صاحب جنب جو ساتھی سفر اندر ہمراہی
معالم وچ معاذ جبل تھیں باسناد لیا یا
کیا حق اللہ دا بندیاں اپر تینوں خبر معاذا
جو حق اللہ دا بندیاں تے تس پوجا کرن ہکلے
تے کیا حق بندیاں اللہ تے جد ایہ کم کیتو نے
تاحق بندیاں دا رب تے جو نا کرے عذاب تنہاندوں
بھی وچ بخاری نبی کہیا جو ہیں سنگ وچ بہشتاں
بھی باسناد جو ربدی جہت یتیم دی سر ہتھ فیرے
بھی باسناد بخاری راہوں سرور خود فرماوے
تاس حد جو ظن کراں اوہ جا ہے ورثہ پایا
بھی آکھیا نبی حقیر نہ سمجھ تھوڑی جو بھلیائی
جاں لاون کجھ پکاویں گھر وچہ پانی وہ ملاویں

یعنے نال غلاماں اپنیاں بھلا کرو ہور رہا ہاں
ہک آکھن عورت ہم بستر یا نفع امید جیں آہی
اس کہیا میں مگر نبیدی خیر بھیا نبی سینوں فرمایا
میں کہیا رب نبی نوں معلم کیتا نبی آوازہ
نہ اس دے نال شریک کرن کجھ پکڑن راہ کو لے
توں جانے آکھیوم نہیں یا حضرت تاں فر آپ وسیونے
آکھیوم لوکاں خبر کراں فرمایا چھوڑ انہاں نوں
کارساز یتیماں ہوسی وانگوں انہاں انگلتاں
ہر وال دی نال ملس ہک نیکی جو ہتھ سد اگھیرے
جو جبرائیل گوانڈھی دی حق نت تاکید لیا وی
بھی نبی کہیا جس تو ہانڈے اقرب اوہ ہمسایہ
بھاویں ایہ جو کھلے ہتھے ملے مومن بھائی
ہمسایاں نوں اس لاون تھیں بھاجی کجھ چکھاویں

بھی مالک اہوں وچہ معالم پیغمبر فرماوے
جس منیاں رب قیامت بولے نیک یا چپ کریے
ہکہ ہیہ بات اس حق انعام بھی تے دینہ لگ مہمانی
تے روانہیں مہمان جو بہتا ٹھہرے حرج پہونچاوے
بھی مظہری وچ حدیث نبی تھیں سند ضعیف لیایا
ہک اسلام دوجا حق خویشی تریجا حق ہمائے
بھی با اسناد جو سخن نبیدا آخر وچہ بیماری
حیواں بھی مالکیت وچہ داخل واجب حق اہاندا

جس منیاں رب قیامت عزت دیوے اوہ ہمسائی
جس منیاں رب قیامت عزت مہماناں نوں دیے
اس تھیں بعد خبر ایت صدقہ مہمانی حق فانی
ایہ صحیح بخاری مسلم تھیں وچہ مظہری نبی بتاوے
جو خویشاوند گوانڈھی اسدی ترے حق نبی بتایا
بیگانے دو اسلام گوانڈھ تے کافر یک بتائے
جو رکھو لگاہ نماز تے حق اس جو تے ملک تہاری
نبی کہیا ڈرو رب تھیں حق حیواناں مظہری لیاندا

إِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ۝ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ

تحقیق اللہ نہیں دوست رکھدا اسنوں جو ہوئے تکبر والا شیخی والا اوہ لوک جو بخیلی کرن تے امر کرن لوکاں نوں نال بخیلی دے

البتہ خدا دوست ندارد کسی اکہ باشد متکبر خود ستائندہ آنانکہ بخل میکنند و امر میکنند مرداں را بہ بخل

اللہ دوست نہ رکھے جو متکبر چا وڈ والے
جو بخل کرن لوکاں بھی فرماون بخل رذالے

وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ۝

تے چھپاون اوہ چیز جو دتی انہانوں اللہ نے فضل اپنے تھیں تے تیار کیتا ہے اساں واسطے کافراں دے عذاب خوار کرنیوالا

وپنہاں میکنند آنچہ دادہ است ایشاں را خدا از فضل خود و آمادہ ساختہ ایم برائے کافران عذاب رسوا کنندہ

تے جیہڑے لوک چھپاون جو تہاں دتا فضلوں باری
خیلا معنے کبر وڈیائی ہے مختال چوڑیتا
ذکر حقاں دے پچھے ایہ رب اس کارن فرمایا
مالک اہوں وچہ معالم کہیا جو نبی بتاوے
اکھن عرب بخیل جو چیز نہ دیوے سوالی تائیں
ایہ آیت حق یہوداں صفت نبیدی جنہاں چھپائی

تیار کیتا اساں جہت کفاراں سخت عذاب خواری
فخور جو فخر کرے وڈیائی شیخی اپنی بیتا
جو فخر وڈیائی والا کبر دل چاہے حق دبایا
رب رحمت نظر نہ اس ول چادر جو کبروں ڈھلکاوے
تے وچہ شریعت اوہ جو واجب حق نہ کرے ادائیں
تے لوکاں منع کرن خیراتوں ننگ ہو جاسو بھائی

وَالَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ رِئَآءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ

تے اُنہاں لوکاں نوں جو خرچ کردے ہین مال اپنیاں نوں واسطے وکھاونی لوکاں دی تے نہیں ایمان لیاوندے نال اللہ دے تے دینہ قیامت دے

ودوست ندارد آنان راکہ خرچ مے کنند مالہائے خودرا برائے نمائش مردمان و ایمان نمی آرند بخدا ونہ بروز قیامت

تے جیہڑے خرچ کرن خود مالاں لوکاں جہت وکھالے		تے اللہ نال ایمان نہ لیاون نا دن آخر والے

وَمَنْ يَّكُنِ الشَّيْطٰنُ لَهٗ قَرِيْنًا فَسَآءَ قَرِيْنًا

تے اوہ کوئی جو ہووے شیطان واسطے اوسدے بیلی پس برا بیلی ہے اوہ

وہر کہ شیطان یار او باشد پس وے بد یار یست

تے جس دا یار شیطان ہووے پس مندا بیلی سوئی		وچ حق یہودیاں اہل نفاقاں ایہہ بھی نازل ہوئی

وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَاَنْفَقُوْا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللّٰهُ

تے کیا ہیسی اوپر انہاں دے جو ایمان لیاوندے نال اللہ دے تے دینہ آخر دے تے خرچ کردے اس چیز تھیں جو روزی کیتی انہاں نوں اللہ نے

وچہ زیان بود برایشان اگر ایمان آوردند بخدا و بروز قیامت و خرچ میکردند از آنچہ روزی دادہ است ایشاں را خدا

وَكَانَ اللّٰهُ بِهِمْ عَلِيْمًا		تے ہے اللہ انہاندے جاننے والا وہست خدا بایشاں دانا
تے کیا ہے اوپر انہاں جے منن رب قیامت تائیں یعنی کی نقصان انہاں جے منن رب قیامت		تے خرچن رب دے تے تھیں رب کل علم دا سائیں تے رب دے تے تھیں کجھ دلوں حق نہ کوہ کرامت

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ۚ وَاِنْ تَكُ حَسَنَةً يُّضٰعِفْهَا وَ
يُؤْتِ مِنْ لَّدُنْهُ اَجْرًا عَظِيْمًا

تحقیق اللہ نہیں ظلم کردا تول یک ذرے دا تے جیکر ہووے ذرہ نیکی دونا کردا ہے سنوں تے دیندا ہے پاس اپنے تھیں بدلہ وڈا

البتہ خدا ستم نمی کند وزن یک ذرہ و اگر باشد آن ذرہ نیکی دوچند سازد آن را و بدہد از نزد خود مزد بزرگ

ہرگز اللہ ظلم نہ کردا اِک ذرہ مقدارے
ذرہ معنے رتی کیڑی چھوٹی بہت ایہائی
رب اِک دوجے تے ظلم جو بندیاں ضائع کریں نہ رائی
آپ نہ ذرہ ظلم کرے کسے نیکی ذرہ وَنجاوے
ابو ہریرہ رض قسم کرے میں سنیاں پاک نبی تھیں
اجر عظیم کہیا رب جسنوں کون اس کرے اندازہ
جو جس کجھ حق کسے تھیں لینا آوے اوہ حق پاوے
یا بھین بھائی یا عورت سر حق بھاویں ذرہ رائی
اِک بندہ حاضر کرسن ملک منادی سد پکارے
تا حقاں والے آون دیہ انہاں حق اللہ فرماوے
تا حکم ہوسی ملکاں نوں وِیکھو نیک عمل اس کوئی
اِک ذرہ نیکی بچے جے اس دی کہسن ملک خدایا
تا ذریوں ذراں کرے رب فضلوں جنت رحمت پاوے
تے جو بندہ بدبخت تا کہن فرشتے عمل نہ رہیا
جو حقداراں دیاں بدیاں لے تس بدیاں نال ملاون
ایہ ظہری ہو معالم اندر بن مسعودوں لیائے
اِک شخص میری امت تھیں روز حشر دے حاضر ہوسی
رب کہسی ایہ عمل برے سب تیرے یا انکاری
اوہ کہسی یارب ظلم نہ لکھیا میری سبھ برائی
ہو حیران کھلوسی کہسی عذر نہ نیکی کائی
اج تیرے اپر ظلم نہیں اِک چٹھی ملک لیاون
ظلم ہووس وِچ پاس تولاویں کہسی بار خدایا
رب کہسی اج ظلم نہیں تس سبھ دفتر اِک پلے

جے نیکی ذرہ ودھ پاوے سنوں اجر دیوے خود بھاری
بھی اوہ جو ہوری اندر گردوں دسن وچ روشنائی
حق والے نوں حق دلواوے ظالم نیک کمائی
بلکہ ثواب دیوے دس حصے ست سو تیک ودھاوے
جو ویہ لکھ تیک ودھاوے اللہ فضلوں اِک نیکی تھیں
اندر حشر خلائق اپر کرسی ملک آوازہ
تا جاہے شخص جو پیو پتر تے حق نکل آوے
فَلَا اَنْسَابَ بَیْنَہُمْ ایہہ آیت شاہد آئی
ایہ شخص ملنا جس کجھ لینا آوے سنسن سارے
اوہ کہسی دنیا رہی پچھے ہن بندہ کتھوں لیاوے
حق داراں نوں قدر حقاں دا دیہو عملوں سوئی
اِک ذرہ نیکی بچے کیسے رب چاہیے ذرہ ودھایا
ایہ آیت شاہد اس قصے ابن مسعود رض لیاوے
تے حقداراں دے حق لے کجھ ہوسی حکم اجیہا
فر دیکر خط روانہ کرتس دوزخ طرف چلاون
بھی مظہری اندر ابن عمر تھیں حضرت خود فرمائے
اِک کم سو دفتر تس کھولن لماں نظر جاں پوسی
یا لکھے والیاں ظلموں لکھی تیرو سر بدکاری
رب کہسی کجھ عذر تینوں یا نیکی رہے کائی
رب فرماوے نیکی تیری پاس میرے اِک آئی
جس دے وچ شہادت کلمہ ہووے حکم تولاون
انہاں طوماراں دفتراں اگے ایہہ قدر کی پائی
تے دوجے پلے چٹھی بھاری پلہ اوہ نہ ہے

ہے وچہ معالم باسناد جو پیغمبر فرماوے	رب ظلم نہ کردا مومن نیکی دنیا بدلہ پاوے
بھی روز قیامت بدلے لسی رحمت رب دوباری	تے کافر دنیا بدلہ پاوے اگے اوس خواری

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ شَهِيدًا

پس کیا حال ہووےگا جس وقت لیاندا اساں ہر امت تھیں گواہ تے لیاندا اساں تینوں اُپر ایہناں لوکاں دے گواہ

پس چہ حال باشد آنگاہ کہ بیاریم از ہر قوم گواہے را و بیاریم ترا برایں امت گواہ

پس کیا حال جو ہر امت تھیں شاہد اساں لیاندے	تے تینوں اساں سوالات شاہد آندا اُپر ایہناں دے
رب ہر امت تے نبی انہاندا شاہد تھیاں بولاسی	تاکہ اسلام تے بھلے برے اعمالاں حال بتاسی
ہے مظہری وچ بخاری تھیں ابن مسعود دسیا	جو پڑھکے کہیا قرآنوں نبی میںنوں فرمایا
میں آکھیا تیرے اُپر نازل میں تدہ کویں سنائیں	فرمایوس پڑھ ایہہ سورت پڑھیوم اس آیت دی تائیں
فرمایا بس کریں ہن ڈٹھم اکھیں نیر وہاوے	ہک آکھن ہٰؤلاء اشارت نبیاں ولول جاوے
جاں ہر پیغمبر بھرے گواہی اپنی امت اُتے	محمد بھرے گواہی نبیاں سچے سخن پروئے

يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّىٰ بِهِمُ الْأَرْضُ

اس دن خواہش کرنگے اوہ لوک جو کافر ہوئے تے بےفرمانی کیتیا نے رسول دی جو برابر کیتی جاوے نال انہاندے زمین

آن روز آرزو کنند آنانکہ کافر شدند و نافرمانی پیغمبر کردند کاشکے ہموار کردہ شود برایشاں زمین را

اس دن چاہن کافر تے جو بےفرمان نبی دے	جو پاٹ زمین گھیرے انہاں رل اوہ نال زمین دے
وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا	تے نہ چھپاون گے اللہ تھیں کسے بات نوں ونہ پوشند از خدا ہیچ سخنے را
تے نا اوہ پردہ کرن اللہ تھیں بات لوکاں کائی	ہر ہر بات انہاں رب جانے عضوی بھرن گواہی
کسے ابن عباسؓ نوں آکھیا میں کجھ وچ قرآنے پاواں	ہکدوجے دے نال مخالف شک شبہ وچ جاواں
ابن عباسؓ کہیا اوہ جائیں میںنوں آکھ سنائیں	اس ایہہ آیت پڑھی جو رب تھیں کجھ لوکاں ناہیں
تے ناکنا مشرکین سو ہور سن جا فرماوے	ابن عباسؓ کہیا حد اول حال کفار دسیاوے

جو اہل اسلام گناہ بخشیوو شرک نہ بخشیا جاوے
کہن اساں نہ شرک کمایا مت انہاں بخشش پاوے

فر بند زباں تہاں رب کرسی عضوی بھرن گواہی
تد اقرار کریسن کہسن کیتا برا آہی

بھی لا یکتمون اللہ حدیثا لوں جو سورت مومنون وچہ آیا
جو ہکد وجے نوں کوئی نہ پچھسی رب سچ فرمایا

علیٰ بعض یتساءلون وچہ والصّٰفّٰت تباوے
جو ہکد وجے ول ہو متوجہ لوک سوال الاوے

ابن عباس کہیا جد پہلا نفخہ حشر کریسن
تا ہکد وجے نوں کوئی نہ پچھسی سبہ بیہوش ہوویسن

جاں دوجا نفخہ ہور کرن فر ہوش لوکاں نوں آوے
تا ہک دوجے لوں پچھن دسن خبر خدا فرماوے

انہیں وانگوں بہت جاہیں ہور اختلاف لبھیوے
اوہ ہر ہر وقت احوال موافق ہوسی سچ منیوے

ایہ مظہری اندر صحیح بنا ریوں ہور بھی نقل لیایا
ہے سبہ برحق کلام الٰہی شبہ جہل تھیں آیا

یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَا تَقْرَبُوا الصَّلٰوةَ وَ اَنْتُمْ سُكٰرٰی حَتّٰی تَعْلَمُوْا مَا تَقُوْلُوْنَ

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے ہو نا نیڑے جاؤ نمازے وچہ اس حال دے جو تسیں مست ہوو تا جو جانو اوہ چیز جو کہندے ہو

اے مومنان نزدیک مشوید بہ نماز حال آنکہ شما مست باشید تا آنکہ بفہمید آنچہ بزبان مے گوئید

اے مومنو پاس نماز نہ جاؤ اندر مستی حالاں
تا جو جانو کیا کہندے تسیں سمجھو آپ مقالاں

وچہ مظہری ابوداؤد تے ترمذی حسن حدیث لیائی
جو علی کہیا ابن عوف اسیں سبہ دعوت جمت بلائے

اساں کھانا کھادا خمر پیتا اجے حرمت خمر نہ آئی
وقت نماز ہویا اسیں مست نماز میں تہاں پڑھائی

قل یٰۤاَیُّهَا الْكٰفِرُوْنَ میں پڑھیوم حضرت تائیں
اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُوْنَ وَ اَنْتُمْ عٰبِدُوْنَ سبہ جائیں

چار جائیں لا حرف نفی دا مول نہ پڑھیوم کوئی
معنے الٹ خراب ہوئے ایہ آیت نازل ہوئی

فر اندر وقت نمازاں خمر نہ پیوں یار نبی دے
تا حرمت خمر جو مائدہ اندر آئی نال وحی دے

ضحاک کہے وچہ نیندر غلبے پڑھن نماز نہ آئی
اس آیت تھیں کہے مراد بھی وچہ حدیث ایہا ئی

نبی کہیا جد نیندر غالب وچہ نمازی آوے
چاہیے سوویں تا نیندر جاوے مت کجھ برا الاوے

ایہ وچہ بخاری مسلم ترمذی ابوداؤد لیائے
اس آیت وچہ تنبیہ جو وچہ نماز بندہ دل لائے

بھے جو کجھ پڑھے زبانوں معنیاں فکر دوڑاوے
تے جو شے دل مشغول کرے اس شے نوں دور ہٹاوے

وَلَا جُنُبًا اِلَّا عَابِرِیْ سَبِیْلٍ حَتّٰی تَغْتَسِلُوْا ؕ

تے نہ وچہ حالت جنابت دے مگراں ٹرنے والے راہ دے تاجو غسل کرو

و نہ در حالت جنابت نزدیک نماز شوید تا آنکہ غسل کنید مگر آنکہ مسافر باشید

حال جنابت پڑھو نماز اں تاجو غسل کیجیے	مگر جو راہے ملے نہ پانی خاکوں پاکی تھیوے
جنب جنابت والا شخص برابر مرد زناں نوں	بھی واحد جمع برابر اسو چہ عام ایہی سمجھانوں
جنابت معنے منی ایہی وچہ اصل جنابت دوری	جو وقت جنابت وطی لوکاں تھیں جانا دور ضروری

وَاِنْ كُنْتُمْ مَّرْضٰۤى اَوْ عَلٰى سَفَرٍ اَوْ جَآءَ اَحَدٌ مِّنْكُمْ مِّنَ الْغَآئِطِ اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوْا مَآءً

تے جیکر ہو وتسیں بیمار یا اپر سفر دی یا آیا ہک تساں تھیں پاخانے تھیں یا ہتھ لایا تساں عورتاں نوں فر نہ پایا پانی

واگر باشید بیمار یا مسافر یا بیاید کسے از شما از جائے ضرور یا مباشرت زناں کنید پس نیابید آب را

تے جیکر تسیں بیمار یا سفری یا کوئی جھاڑیوں آیا	یا کیتی وطی زناں فر پانی جیکر تساں نہ پایا

فَتَيَمَّمُوْا صَعِيْدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوْا بِوُجُوْهِكُمْ وَاَيْدِيْكُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُوْرًا ۝

پس قصد کرو خاک پاک نوں فر مسح کرو نال موہاں اپنیاں تے ہتھاں اپنیاں دے تحقیق اللہ ہے معاف کرنیوالا بخشنہار

پس قصد کنید زمین پاک را پس مسح کنید بر رویہای خود و دستہای خود البتہ خدا ہست عفو کنندہ آمرزگار

تاکرو تیمم پاک ہٹی تے مسح منہ ہتھاں آنو	ہے رب معاف کنندہ بخشنہار اٹھیک پچھانو
ہے غائط زمین نیواں اصل وچہ اکثر حاجت بہندے	جو اگلے پچھلے راہوں نکلا اتھ مراد اوہ کہندے
لمس اصل وچہ ہتھ لگاون وطی مراد زناں دی	تیمم معنی قصد ایہی تے ہر یوں بدلہ آندی
صعید ایہی منہ زمیں جو مٹی ایٹ پتھر ہو وے کیتکر	پاک آکھ خاک مراد ایہی جو ہیں شافعی قول نہ پتھر
نہ پانی پاون کسوں مراد جو ورتن قدرت ناہیں	ہے پانی دور یا مول نہ لبھے یا ڈر شہر بلائیں

یا تریہ خوف یا بہر دی غالب ڈرے جو تھیے بیماری	زخمی یا رنبی دے جینبی آیت رب اتاری

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ اُوْتُوْا نَصِيْبًا مِّنَ الْكِتٰبِ يَشْتَرُوْنَ الضَّلٰلَةَ وَ يُرِيْدُوْنَ اَنْ تَضِلُّوا السَّبِيْلَ

کیا نہ ڈٹھا توں طرف انہاندی جو دتے گئے حصہ کتاب تھیں وبہا جدے ہیں گمراہی نوں تے چاہندے ہن جو بہلا وتسیں رستہ

آیا ندیدی بسوی کسانیکہ دادہ شدند بہرہ از کتاب یعنی یہود مے ستانند گمراہی او میخواہند آنکہ شما گم کنید راہ را

توں ڈٹھے نہیں کتابوں حصہ دتا گیا جہناں نوں	وبہا جن خود گمراہی چاہن گمراہ کرن تساں نوں
حصہ ملیا کتابوں یعنے پڑھی کتاب زبانوں	تے عمل نصیب اسپر ہویا موضح ویکھہ بیانوں

وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاَعْدَآئِكُمْ ؕ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَلِيًّا ۙ وَّكَفٰى بِاللّٰهِ نَصِيْرًا ۝

تے اللہ دانا تر ہے نال دشمناں تساڈیاں دے تے کافی ہے اللہ کارساز تے کافی ہے اللہ مددگار

و خدا دانا تر ست بدشمنان شما　وکافی ست خدا دوست وکافی ست خدا مددگار

تے اللہ بہتر جانے جو کیہی دشمن اہل ایماناں	تے اللہ کافی یار تے کافی ناصر مسلماناں

مِنَ الَّذِيْنَ هَادُوْا يُحَرِّفُوْنَ الْكَلِمَ عَنْ مَّوَاضِعِهٖ وَيَقُوْلُوْنَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا

انہاں لوکاں تھیں جو یہودی ہوئے بدلاؤندے ہیں سخناں نوں ٹکانیاں انہاندیاں تھیں تے کہندے ہیں سنیاں تے بیفرمانی کیتی اساں

از یہود گروہیست کہ تغیر میکنند سخنہا را از جاہائے آں و میگویند کہ شنیدیم و عاصی شدیم یعنے بزبان حال میگویند

بعضے کنوں یہوداں فیرن سخناں اپنی جاؤں	تے کہن جو سنیاں قول تیرا نا منیاں کہن ہواؤں

وَاسْمَعْ غَيْرَ مُسْمَعٍ وَّرَاعِنَا لَيًّۢا بِاَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنًا فِى الدِّيْنِ ؕ

تے سن نہ سنایا گیا تے راعنا فیر کے زباناں آپنیاں تے طعنہ کرکے وچہ دین دے

ومیگویند بشنو حالانکہ شنوانیدہ نشوی و گویند راعنا پیچانند سخن را بزبانہائے خویش و طعنہ میزنند در دین

تے سن توں ساڈا کہیا نہ تینوں کجھ سنایا جاوے	نے راعنا کہن زباناں فیرن طعنہ دینی بھاوے
یُحَرِّفُوْنَ الْكَلِمَ سو صفت نبی دی اوہ بدلاون	ابن عباس کہیا اوہ کافر پاس نبی دے آون
مسلے کھچن حضرت دے جاتے سمجھ سدھائے	باہر جا کر ہور ہولاون اپنے دلوں بنائے
غَیْرَ مُسْمَعٍ دے دو معنے ہک نیک دعا ایہا ئی	تو عزت دار خلاف تیرے کوئی بولے بات نہ کائی
ہک بری دعا جو تیرا کہیا نہ سنیں کنوں حقارت	اوہ لفظ دو معنی بولن نیت مندی کرن شرارت
یا غَیْرَ مُسْمَعٍ تھیں عرض انہاں جو تینوں سنیاں نہ جاوے	یعنے مریں یا بولا تھیویں اینویں راعنا بھاوے
جویں پہلے وچ سپارے گذر یا نیت بری یہوداں	طعنہ دین اسلام اندر انہاں بدعادت مردوداں

وَلَوْ اَنَّهُمْ قَالُوْا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا وَاسْمَعْ وَانْظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَاَقْوَمَ

تے جیکر اوہ کہندے سنیاں اساں تے فرمانبرداری کیتیم ساں تے سُن تو تے نظر کر ساڈوں البتہ ہوندا بہتر واسطے انہاں دے تے درست

واگر ایشاں گفتندی شنیدیم و فرمانبرداری کردیم و بجائے اِسْمَعْ غَیْرَ مُسْمَعٍ میگفتند فقط اسمع و بجائے راعنا انظرنا میگفتند البتہ بہتر بودے ایشاں را

تے جے اوہ کہندے سنیاں تے منیاں سُن توں نال صفائی	تے رعنا جا اُنظُرنا کہندے ہوندا خوب بھلیائی

وَلٰكِنْ لَّعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوْنَ اِلَّا قَلِيْلًا

تے اپر لعنت کیتی ہے انہاں نوں اللہ نے نال کفر انہاں دے پس نہیں ایمان لیاوندے مگر تھوڑا

ولیکن لعنت کردہ ست خدا ایشاں را بسبب کفر ایشاں پس ایمان نمی آرند مگر اندکے

پر لعنت کیتی رب انہاں نوں کفر تہاندے یاروں	تاں مول ایمان نہ لیاون بگراں تھوڑے جیہے شماروں

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ اٰمِنُوْا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ

اے جو دتے گئے کتاب ایمان لیاؤ نال اس چیز دے جو اتاری اساں سچا کرنیوالی اس چیز نوں جو نال تہاڈے ہے

اے کسانیکہ کتاب دادہ شدہ اید ایمان آرید بآنچہ فرود آوردیم باور کنندہ آنچہ با شما است

اے لوک جو دتے گئے کتاب مراد یہود ہتھیارے
منو جو اساں بھیجیا سچا کرے جو نال تمہارے

۴۱۶

مِّنْ قَبْلِ اَنْ نَّطْمِسَ وُجُوْهًا فَنَرُدَّهَا عَلٰٓى اَدْبَارِهَآ اَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّآ اَصْحٰبَ السَّبْتِ ۭ

اگے اس تھیں جو نابود کریے اسیں مونہاں نوں پس کریئے انہاں نوں اُپر پٹھاں انہاندیاں یا لعنت کریئے انہاں نوں جیویں لعنت کیتی چھنچھن والیاں نوں

پیش ازانکہ محو کنیم صورت رویہا را پس بگردانیم انہا را بر شکل پشتہا رویہا یا لعنت کنیم ایشانرا چنانکہ لعنت کردیم اہل شنبہ را

اگے اس تھیں جو اسیں مونہاں پٹھاں پچھے لاییے
معنے طمس مٹاون یعنے منہ نک اکھ مٹا ییے

یا لعنت کریے چھنچھن والیاں وانگوں شکل پھٹاییے
کنڈاں مگر لگاییے یعنی کیا ڈیا نوانگ بناییے

وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ مَفْعُوْلًا ۝

تے ہے امر اللہ دا کیتا جانے والا

وہست ارادہ خدا کردہ شدہ

تے جو کجھ امر ارادہ رب دا ہے سچ ہوون والا
عبداللہ ابن سلام جاں سنی ایہ آیت وگدا آیا
بینوں خوف جو تیں تے پہونچن اگے منہ پھٹ جاوے
جے کہن جو بہت ہوئے ایمان نہ لیائے پھٹے ناہیں
بعضے کہن جو مسخ ہوندی جے ہوسن بھیبے نہ کوئی
تے بعضے کہن وعید قیامت اُتے پھٹن سارے

اوہ جو چاہے کر سکے آپے فضلوں کردا ٹالا
منہ تے ہتھ رکھیا اسلام لیا یا عرض سنایا
بھی کعب احبار عمر دے ویلے سنکر ڈریا آوے
کہ وچ حدیثاں پیش قیامت ہوسن مسخ کدائیں
جا بعضے انہاں ایمان لیائے رہندیاں مسخ نہ ہوئی
ایہ وچ معالم محی السنت بغوی لکھیا پیارے

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَّشَاۗءُ ۚ

تحقیق اللہ نہ بخشیگا ایہ جو شریک بنایا جاوے نال اوس دے تے بخشیگا سوا اس تھیں جس نوں چاہے گا

البتہ خدا نمی آمرزد کہ شریک مقرر کردہ شود باو ومی آمرزد غیر آن ہر کہ را خواہد

ٹھیک نہ اللہ بخشے جو اس نال شریک بناوے

تے بخشے جو بن شرکوں ہیں یاں جسنوں اللہ بھاوے

وَمَنْ يُّشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدِ افْتَرٰٓى اِثْمًا عَظِيْمًا ۝

تے جو کوئی شریک لیاوے نال اللہ دے پس تحقیق افترا کیتا اوس نے گناہ وڈا

وہر کہ شریک مقرر کند بخدا البتہ افترا کردہ ہست گناہ بزرگ را

ع قوله تعالیٰ والذین لا یدعون مع اللہ الٰہا آخر ولا یقتلون النفس التی حرم اللہ الا بالحق ولا یزنون ومن یفعل ذلک یلق اثاما یضعف له العذاب یوم القیٰمة ویخلد فیه مهانا [illegible]

جس شرک کیتا رب نال سوانے وڈا طوفان کمایا — سن وچ معالم با اسناد حدیث نبی تھیں لیایا
جو اللہ نال شریک لیاوے مری سو جنت جاسی — جو شرک لیاوے مری سو دوزخ جاسی بچھوں ناسی
ایہ آیت سبھ قرآنوں اہل توحید امید ودھاوے — تے مشرک لوکاں گور پرستاں سندا آس وجاوے
کلبی کہے جو وحشی حق ایہ آیت نازل ہوئی — جنگ احد وچ حضرت حمزہ (چاچا رسول اللہ دا) قتل کیتا جس سوئی
ایہ وحشی نام غلام قریشاں اسنوں کہیا کفاراں — جے حمزے ماریں تھیں آزاد بھی ملے انعام ہزاراں
تا حمزہ قتل کیتس پر مالک سوں آزاد نہ کیتا — سن یاراں پشیماں ہویا دل سرور لکھیوس بیتا
جو میں ایمان لیاواں دل نوں بہت ہوئی پشیمانی — پر تینوں سنیاں پڑھدا کے آیت ایہہ فرقانی
جو جیہڑے شرک تے خون ناحقوں کرن پیہم زنا اہل — جو ایہہ کم کرسن دوزخ ٹرسن دائم قہر خدا اُول
تے اساں ایہ سبھ کجھ کیتا تا فر اگلی آیت آئی — مگر جو توبہ کرے ایمان لیاوے نیک کمائی
تا حضرت لکھ بھیجی انہاں ڈٹھی شرط جو نیک عملاں دی — شاید عمل نہ ہووے چنگا نہیں تسلی دل دی
فر ایہ آیت آئی حضرت اس ول لکھ وگائی — جو شرک بنا جس چاہے بخشو اللہ سہر بر پائی
اس پڑھ کے لکھیا فیر جو ہو وچ قید جے چاہے اللہ — کیا جاناں اساں چاہے یا نا چاہے نہیں تسلا
فر لا تقنطوا من رحمة اللہ وچ سورت زمر جو آئی — اس وچ قید نہ شرط آہی کجھ سرور لکھ وگائی
تا یاراں سنے ایمان لیایا پاس نبی دے آیا — نبی کہیا کیوں حمزہ کٹھا قصہ اوس سنایا
نبی کہیا رہ دور نہ مینوں اپنا مکھ دکھائیں — تا شام ولایت ملی وحشی اوس موت اتھائیں

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ أَنفُسَهُم ۚ بَلِ اللَّهُ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ

کیا نہ ڈٹھا توں طرف انہاندی جو پاک گن دے ہین آپ نوں بلکہ اللہ پاک بناندا ہے جس نوں چاہے

آیا نہ دیدی بسوے کسانیکہ ستایش میکنند خودرا — بلکہ خدا ستایش میکند ہر کرا خواہد

توں ڈٹھا نہیں انہاں ول پاک جو کہندے اپنے تائیں — بلکہ خدا جس چاہے پاک بناوے کہے سنائیں

وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ۝

تے نہ ظلم کیتے جاون گے تند برابر تار ریشا

و ستم کردہ نشوند بمقدار رشتہ

تے ظلم نہ کیتے جاسن ہرگز اک دھاگے مقدارے — بعضے کہن ایہ آیت آئی حق یہود نصارے

جاں آکھیا انہاں جو اسیں ہاں مدی بیٹے ہور پیارے	بھی کہن جو وچ بہشت نہ وڑسی باجھ یہود نصارے
وجہ نظہری کیہا جے خاص سبب تاحکم ایہ عام اجہائی	ابن مسعود کہیا یہود وچ تزکیہ منع وڈیائی
جو بعضے لوک سویلے گھر تھیں دین سمت سدھاون	کسے منہ تے کرن سلاہاں خالی دینوں گھر آون

انظر کیف یفترون علی اللہ الکذب وکفی بہ اثما مبینا ۴

دیکھ کویں جوڑدے ہیں اپر اللہ دے جھوٹھ تے بہت ہے ایہو گناہ ظاہر

ببیں چگونہ مے بندند برخدا دروغ را و کافی ست این گناہ آشکارا

ویکھ جو کیونکر اللہ تے ایہ جھوٹھ طوفاں بناون	تے ایہو بہت گناہ اگا جھوٹھ صریح الاون

الم تر الی الذین اوتوا نصیبا من الکتب یؤمنون بالجبت والطاغوت

بھلا نہیں ڈٹھا توں طرف انہاں دی جو دتے گئے حصہ کتاب تھیں ایمان لیاوندے ہیں نال جبت تے طاغوت دے

آیا ندیدی بسوی کسانیکہ دادہ شدند بہرہ از کتاب معتقد میشوند بت را و معبود باطل را

تو ڈٹھا نہیں انہاں نوں جہناں حصہ ملیا کتابوں	جو نال جبت طاغوت ایمان لیاون حال خرابوں

ویقولون للذین کفروا ھؤلاء اھدی من الذین امنوا سبیلا ۵

تے کہندے ہیں واسطے انہاں دے جو کافر ہوئے جو ایہ لوگ وہ ہدایت والے ہیں انہاں تھیں جو ایمان لیائے راہ وچوں

ومی گویند در حق مشرکاں کہ ایشاں راہ یابندہ ترانداز مسلماناں از روئے راہ

تے آکھن اہل کفر نوں جو ایہ چنگے اہل ایماں نوں	ایہ راہ ہدایت اپر وہ انہاں تھیں کہن طوفانوں

اولئک الذین لعنھم اللہ ومن یلعن اللہ فلن تجد لہ نصیرا ۵

ایہ لوگ اوہ ہین جو لعنت کیتی ہے انہاں نوں اللہ نے تے جنوں لعنت کرے اللہ پس ہرگز نہ پاوینگا واسطے اوسدے کوئی مددگار

ایشاں آنہااند کہ لعنت کرد ایشاں را خدا و ہر کرا لعنت کرد خدا پس ہرگز نیابی او را ہیچ یاری دہندہ

ایہ لوک کنوں یہوداں لعنت کیتی رب جہناں نوں	جہناں لعنت کیتی رب کوئی مددگار تہناں نوں

ہک آکھن جبت اہی ہر چیز نہ جس وچ کجھ بھلیائی
ہک آکھن جبتؔ اتے طاغوت دو آہے نام بتاں دے
کعب بن اشرف وچ یہوداں وڈا عالم آیا
نال قریشاں صلح کرن نوں قسم سوگنداں چاوے
اگوں کہیا قریش محمد ہے تساں ستے کتابی
جے ساتھوں کجھ ہمراہی چاہو سجدہ کرو بتاں نوں
فر سجدہ کیتا کعب دوہاں نوں اتے ایمان لیایا
جو کعبے نوں گل لائے رلمل قول قرار پکائے
ایہ قصہ مظہری وچ طبرانی بیہقی کنوں لیایا
جو بہتر دین اساڈا ہے یا دین محمد والا
ابوسفیان کہیا اسیں حاجیاں اٹھاں ماس کھوایے
بھی کعبے گرد طواف کراہیں بھی مسجد آبادی
بھی صلہ رحم اسیں کریدے قطع الرحم محمد کیتا
تا کعب کہیا میں قسم خدا تسیں ودھ ہدایت والے

طاغوت اہی ہر چیز جو حدوں لنگھے وچ بربائی
جنگ احد دے بعد یہودی وڈا ہا ویر کماندے
ستر ستر سوار یہودی لے کر مکے دھایا
تے نال نبی دے عہد جو بدھا کافر توڑ وکھاوے
نہ اساں وساہ تساڈا ہرت کجھ کر ہو دغا خرابی
جبت اتے طاغوت ہووین بت منوں تسیں دوہاں نوں
تریہ شخص قریشاں تھیں سنگ لیکر کعبے طرف سدھایا
جو کوشش کریے سارے نال محمد ویر کمایئے
(تریہ قریشی تے تریہ یہودی ۱۲ منہ)
تے وچ معالم ابوسفیان کعب نوں سوال الایا
کعب کہیا تسیں دسو کیا تساں دین آئین نرالا
تے پانی پیایے ضیافت کریے مدہی شخص چھوڑایے
اساں ملیا حرم محمد چھوڑیا دین کیتا بربادی
اساں دین قدیمی رکھیا اس نے دین نواں ہن لیتا
اوہ جان پچھان یہودی گلیا کھلیاں بہنے گالے
گھر

اَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّنَ الْمُلْكِ فَإِذًا لَّا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا ۝

یا واسطے انہاں دے حصہ ہے بادشاہی تھیں فر اس وقت نہ دیون لوکاں نوں نقیر

آیا ایشاں را ہست بہرہ از بادشاہی پس آن ہنگام نہ دہند مردمان مقدار نقیرے

بھلا کارن انہاں یہوداں حصہ بادشاہی تھیں آیا
جاں حصہ ملا نہ دیون لوکاں ذرہ بخل جو پایا

اَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلٰى مَآ اٰتٰهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ ۚ فَقَدْ اٰتَيْنَآ اٰلَ اِبْرٰهِيْمَ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ

یا حسد کردے ہیں لوکاں نوں اوپر اس چیز دی جو دتی انہاں نوں اللہ نے فضل اپنے تھیں پس تحقیق دتی اساں اولاد ابراہیم دی نوں

آیا حسد میکنند بر مردمان بر آنچہ دادہ است ایشاں را خدا از فضل خود پس البتہ دادیم اولاد ابراہیم را کتاب و دانش

وَاٰتَيْنٰهُمْ مُّلْكًا عَظِيْمًا ۝

یا حسد کرن لوکاں نوں جو انہاں نوں دتا فضل الٰہی
یعنے ننگ نبہاک یہود انکار نبوت کردے
جے بادشاہی انہاں ہلدی ہرگز لوکاں کجھ نہ دیندی
ہن اینویں ننگ بھی حسد کرن کجھ لوکاں رب جو دیندا
ایہ نبی اولاد خلیلوں جنہاں وڈا فضل الٰہی
توراۃ انجیل زبور صحیفے ابراہیم گھرانے
بھی ہن قرآن نبوت اوسے گھر وچ رب اتاری
یہود پلید حسو حقارت نبی دی کردے آہے
اس آیت وچ جواب انہاں دا دسیا پاک الٰہی

تے دتی اساں انہاں نوں بادشاہی وڈی
و دادیم ایشاں بادشاہی بزرگ

اساں دتا آل خلیل کتابے علم تے وڈی شاہی
جے بادشاہی انہاں ہوندی شاہی چاون تہیں وت ڈردے
ہے بخل کمال انہاں وچ کیونکر بادشاہی ایہ لبھندے
وچ اسمعیلیاں نبی کیتا رب ایہناں دا کیا لیندا
علم کتاباں ایہناں نبوت رب دتی ہور شاہی
طالوت یوسف داؤد سلیمان دے تے شان سہانے
بادشاہی دنیا ہور دینی نبیاں دی سرداری
کہن محمد نبی جے ہوندا زناں کیوں بہت دیوا ہے
داؤد نبی سو بی بی ہک ہزار سلیمان آہی

فَمِنْهُمْ مَّنْ اٰمَنَ بِهٖ وَمِنْهُمْ مَّنْ صَدَّ عَنْهُ ؕ وَكَفٰى بِجَهَنَّمَ سَعِيْرًا ۝

پس انہاں تھیں ہے اوہ جو ایمان لیایا نال اوسدے تے انہاں تھیں ہے اوہ جو ہٹ رہیا اس تھیں تے بہت ہے جہنم بلنے والا

پس بعضے از کفار کسی ہست کہ ایمان آورد بآں کتاب و از ایشاں کسی ہست کہ باز ماند از وی و کفایت ست دوزخ آتش افروختہ

پس بعض انہاں ہنیاں اسنوں بعضے ہٹے پچھاں
تے کافی انہاں یہوداں دوزخ ساڑن بلدیاں بھاہاں

اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِاٰيٰتِنَا سَوْفَ نُصْلِيْهِمْ نَارًا ؕ

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوئے نال آیتاں ساڈیاں دے جھب اسیں داخل کرانگے انہاں نوں وچ اگ دے

البتہ کسانیکہ کافر شدند بآیتہائے ما در آریم ایشاں را بآتش

ٹھیک اوہ لوک جو کافر ہوئے ساڈیاں نال کتاباں
جھب داخل کرساں اسیں انہاں نوں وچ آتش سخت عذاباں

كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُوْدُهُمْ بَدَّلْنٰهُمْ جُلُوْدًا غَيْرَهَا لِيَذُوْقُوا الْعَذَابَ ؕ

ہر واری جو گل جاون گے چمڑے انہاں دے وٹا دانگے اسیں انہاں نوں چمڑے ہور سوا انہاں دے تا چکھن عذاب نوں

ہرگاہ کہ سوختہ و گداختہ شود پوستہائے ایشاں بدل بہازیم ایشاں را پوستہائے دیگر تا بچشند عذاب را

ہر وار جو گلسن چم تہناں اسیں چڑے ہور دلیا ہیں
تا چکھن سخت عذاباں دائم دوزخ وچ رکھاہیں

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا ۝

تحقیق اللہ ہے غالب پکیاں کماں والا ہے

البتہ خدا غالب استوار کار ست

ٹھیک اللہ ہی غالب جو کجھ چاہے سو کر سکے
اوہ حکمت نال کریندا سب کجھ کم کرے اوہ پکے

اوہ یک ساعت وچ سو سو واری چم تہناں بدلاوے
چم اموٹا ترے دن پینڈ اہ پیغمبر فرماوے

قد کفاراں وڈے تھیسن حد قیاسوں باہر
تا دوزخ نال اہناندی بھرسن مظہری اندر ظاہر

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

تے اوہ لوگ جو ایمان لیائے تے عمل کیتے نیک جھب داخل کرانگے انہانوں وچ باغاں دے جو وگدیاں ہیں تلے انہاندے نہراں

وکسانیکہ ایمان آوردند و کردند کارہای شائستہ زود در آریم ایشان را بہ بوستانہا کہ میرود زیر آن جوئے ہا

تے جیہڑے لوک ایمان لیائے کیتیاں نیک کمایاں
جھب داخل کریے وچ بہشتاں نہراں تلے وگایاں

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ ۖ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا ۝

نت رہنے والے وچ انہاندے ہمیشہ واسطے انہاندے وچ بہشتاں دے بیویاں ہیں ستھریاں تے داخل کرانگے انہانوں وچ سائے دراز دے

جاوداں باشند در آنجا ہمیشہ ایشان را ہست در آنجا زنان پاک کردہ شدہ و در آریم ایشان را بسایہ نیک یعنی جنت تمام

اوہ وچ بہشتاں ہر دم رہسن بیویاں پاک اتھائیں
تے داخل کریے چھاواں لمیاں اندر اوہناں تائیں

اوہ بیویاں پاک نبی فرمایا حیضوں غائط بولوں
بھی سینڈھ گندگاروں منی بچی تھیسن پاک بھی سندھ قولوں

بھی نبی کہیا یک رکھ جنت وچ چلے سوار جو سائے
یک سو سال چلے جے سائے تا بھی ہرے نہ جائے

وَظِلٍّ مَمْدُودٍ فرڑھ کے آیت نبی سنائی
ایہ صحیح بخاری مسلم تھیں وچ مظہری لکھیا بھائی

وچ سورۃ واقعہ دے ہے

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا

تحقیق اللہ امر کردا ہے تسانوں ایہ جو ادا کرو اماناتاں طرف صاحباں انہاندیاں دی

البتہ خدا حکم میکند شمارا کہ ادا کنید امانتہارا بسوی اہل آن

الربع

صاحب نفل فرو سلامت کنوں خیانت ڈرہو	تحقیق خدا فرماوے تساں جو ادا امانت کرہو

وَاِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ اَنْ تَحْكُمُوْا بِالْعَدْلِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهٖ ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ سَمِيْعًۢا بَصِيْرًا ۝

تے جس وقت حکم کرو وچہ لوکاں دے تا حکم کرو نال انصاف دے تحقیق اللہ چنگی چیز ہے جو نصیحت کردا ہے تساں نوں نال اوس دے

وچوں حاکم کنید میان مردمان حکم کنید بانصاف البتہ خدا نیکو چیز یست کہ پند میدہد شمارا بآن البتہ خدا ہست شنوا بینا

تے جد تسیں حکم کرو وچہ لوکاں حکم کرو انصافی
رب خوب نصیحت کردا ہے رب سنوا بینا صافی

مظہری اندر لکھیا جدن فتح مکہ رب کیتا
عثمان بیٹا طلحہ دا حجبی کافر آہا مینا

کعبے دے دربان آہے اوہ کنجی اس تے آہی
حضرت اس تھیں کنجی کعبے در کھولن نوں چاہی

اوہ دیون لگا کہیا عباس جو سینوں دیہ دربانی
جویں سقایت ہتھ ساڈے چاہ زمزم دا پانی

عثمان ہٹایا ہتھ نبی فرمایا دیہ عثماناں
آکھیوس گھن امانت ربدی پکڑی شاہ جہاناں

در کھولیا وچ کعبے وڑیا پڑھیا نفل دوگانہ
فرباہر آیا انہاں آیت پڑھدا نبی یگانہ

ایہ کعبے اندر آیت نازل تد عثمان بلایا
لے کنجی رہے تساں تھیں دائم آپ نبی فرمایا

فر عثمان ایمان لیایا بھر لیوس سچ گواہی
میں منیاں اللہ باجہ شریک توں سچ رسول الٰہی

حق عثمان اہی ایہ آیت شان نزول بتاوے
ہر حکم الٰہی ہر مومن شامل ہر جا ایہ سمجھاوے

نبی کہیا ایمان نہیں جس نہیں امانت داری
جس عہد نہ سچا دین نہیں تس آکھیا نبی دو باری

ایہ بیہقی کنوں لیایا قاضی کردا انس روایت
بخاری مسلم کنوں خیانت خاص نفاق علامت

بھی حکم کرن وچہ لوکاں عدلوں قسم امانت آیا
تے حکم ناحق خیانت ہے وچہ مظہری لکھ سدھایا

بھی اگلی آیت حکم جو رب نبی دی تابعداری
بھی حاکم تابعداری ایہ بھی وچہ امانت داری

ابوذر رضہ کہیا جو حضرت دیکھی کارداری کجھ میں نوں
نبی کہیا ایہ بھار امانت گناں ضعیف ہیں تینوں

کارداری ہے روز قیامت خواری تے پشیمانی
مگر جو ادا کرے حق اس دا خاص بندہ رحمانی

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ وَاُولِى الْاَمْرِ مِنْكُمْ ۚ

اے اوہ لوکو جو ایمان لیاندے ہو کہیا منو اللہ دا تے کہیا منو رسول دا تے صاحباں حکم دیاں دا تساں تھیں

اے کسانیکہ ایمان آوردہ اید فرمان برداری کنید خدارا و فرمانبرداری کنید پیغمبر را و حاکماں را از جنس خود

اے اہل ایمانو رب نبی دی کرہو فرماں داری ۔ تے جو سردار امیر تساں تھیں تہناں بھی تابعداری

فَاِنْ تَنَازَعْتُمْ فِیْ شَیْءٍ فَرُدُّوْهُ اِلَی اللّٰهِ وَالرَّسُوْلِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ

پس جے جھگڑا کرو تسیں وچ کسی چیز دے تا موڑ لیاؤ اسنوں طرف اللہ دی تے رسول دی جیکر ہو ایمان لیاوندے نال اللہ دے تے دینہ آخر دے

پس اگر اختلاف کنید در چیزے پس بازآرید اورا بسوئے خدا و پیغمبر اگر ایمان میدارید بخدا و بروز قیامت

پس جے جھگڑا وچ چیز کسے وچ رب نبی ول لیا ہو ۔ جے تساں رب قیامت منی اس تھیں وکھ نجا ہو

ذٰلِكَ خَیْرٌ وَّاَحْسَنُ تَاْوِیْلًا

ایہ بہتر ہے تے خوب تر از روے انجام دے ۔ ایں بہتر است و نیکوتر باعتبار عاقبت و مآل

ایہ رب نبی ول لیاون بہتر ایہی نیک انجامی (اوڑک) ۔ اسدا اوڑک نیک اس تھیں جو کرو تاویلاں خامی

سطھری وچ بخاری مسلم ابن عباسوں رضہ لیایا ۔ عبداللہ ابن حذافہ افسر لشکر نبی صلعم بنایا

ہور لشکر ایہ روہی اکھیوس نبی تساں فرمایا ۔ جو میرا آکھیا منو او نہاں آکھیا ٹھیک بتایا

اس آکھیا بالن جمع کرو انہاں کیتا اگ مچائی ۔ آکھیوس وڑو آتش وچ بعضے وڑن لگو وچ کھائی (خندق)

بعضے ٹھلن کھن آتش تھیں نس نبی ول آئے ۔ ہن کیوں آتش سڑیے آتش بجھ گئی رب بچائے

اس غصہ ہٹیا نبی سنیاں فرمایا جے اگ وڑدے (منع کرن) ۔ قیامت تیک آتش وچ رہندے دوزخ دے وچ سڑدے

جو فرماں داری نیک کماں وچ ہر یاں وچ نہ آئی ۔ ایہ صحیح بخاری اندر لکھیا علی روایت بھائی (صفحہ ۶۲۳)

ہے مقصود اس آیت تھیں جد جھگڑا اہل علم نوں ۔ لوڑے تا طرف قرآن حدیث لیاون اوس حکم نوں

جو نال قرآن حدیث موافق پاون عمل کماون ۔ خلاف قرآن حدیث جو حاکم کہے تا پاس نہ جاون

بخاری مسلم وچ علی تھیں کہیا نبی فرماوے ۔ جو وچ گناہ نہ کسے اطاعت نیک کماں وچ آوے (فرمانبرداری)

بھی احمد حنبل حاکم سند صحیح حدیث لیائے ۔ لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوْقٍ فِیْ مَعْصِیَةِ الْخَالِقِ نبی بتائے

وَاُولِی الْاَمْرِ جو صاحب حکماں عالم ایہی ہر جائیں ۔ اطاعت بادشاہاں سرداراں فرض رعیت تائیں (فرمانبرداری ۱۲)

علی کہیا ہے فرض شاہاں نے حکم قرآن موافق ۔ ادا امانت کرن جو رب نبی فرمان مطابق

جاں ایہ کم کرن تا فرض رعیت ا پر تابعداری ۔ ابو ہریرے رضہ کنوں روایت مسلم وچ بخاری

جو نبی کہیا فرمانبرداری میری طاعت رب دی ‌‌ تے میری بیفرمانی کرنی ہے معصیت رب دی
جس منیاں حکم امیر سو اس نے منیاں آکھیا میرا (فرمانبرداری ۱۲) ‌‌ جو بیفرمان امیر سو میرا بے فرماں ودھیرا
بھی اس آیت وچہ داخل خاوند حکم جو کرن نانوں ‌‌ بھی مالک حکم غلاماں ماں پیو حکم جو فرزنداں نوں
ابن عمرؓ تھیں صحیح بخاری مسلم اندر آیا ‌‌ اَلَا کُلُّکُمْ رَاعٍ سبھ تھیں حاکم نبی بتایا
وَکُلُّکُمْ مَسْئُوْلٌ سبھ پچھے جاسو روز قیامت ‌‌ عَنْ رَعِیَّتِہٖ ہر حال پچھیسی خاص رعیت (جواب)
بادشاہ سب لوکاں حاکم پچھیا جاسی ہر تھیں ‌‌ ہر مرد وچ حاکم گھر اپنے دا پچھیا جاسی گھر تھیں
عورت حاکم گھر خاوندی بھی اسدیاں فرزنداں ‌‌ لستیں ہر ہر حاکم پچھے جاسو کر ہو کم پسنداں
اہل علم بھی اسوچہ داخل پیر استاد شرع دے ‌‌ ایہ وارث نبیاں حکم انہاں دا لازم ایہ سب تبع دے
جے مجتہد دا حکم خلاف قرآن حدیثوں پاون ‌‌ وچہ مظہری لکھیا فرض لوکاں تس فتوی بگر بجاون
قرآن حدیث متابعت وچ سب لوکاں پر آئی ‌‌ بیہقی مدخل اندر لکھیا سند صحیح تھیں بھائی
جو ابن مبارک کہیا جو ابو حنیفہؒ خود فرمایا ‌‌ جاں آوے حکم نبی تھیں سر اکھیں پر منن آیا
(عبداللہ بن مبارک دا شاگرد ابو حنیفہ دا ۱۲)
بھی روضۃ العلماء اندر ایہ قول امام ایہا ئی ‌‌ جو چھوڑو قول میرے نوں نال حدیث نبی دی بھائی
بھی قول میرے نوں چھوڑو وچہ دستاں پہونچے قول اصحاباں ‌‌ بھی جداں حدیث صحیح ملی سو میرا مذہب تاباں (روشن)
ہن سچے حنفی قول نہ چھوڑن الٹ حدیث قرآنوں ‌‌ جو سچے حنفی ابو حنیفہؒ منن سٹ ایمانوں

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ يَزْعُمُوْنَ اَنَّهُمْ اٰمَنُوْا بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ

کیا ندٹھا توں طرف انہاں دی جو گمان کردے ہیں ایہ جو ایمان آندا ہو انہاں نال اس چیز دے جو اتاری گئی طرف تیری تے جو اتاری گئی

آیا ندیدی بسوے کسانیکہ دعوی میکنند کہ ایشاں ایمان آوردہ اند بآنچہ نازل کردہ شد بسوے تو وآنچہ نازل کردہ شد پیش از تو

توں ڈٹھا نہیں انہاں ول جنہاں سخن زبان الایا ‌‌ جو منیاں انہاں جو تیں ول نازل بھی جو اگے آیا

يُرِيْدُوْنَ اَنْ يَّتَحَاكَمُوْٓا اِلَى الطَّاغُوْتِ وَقَدْ اُمِرُوْٓا اَنْ يَّكْفُرُوْا بِهٖ

چاہندے ہیں ایہ جو جھگڑا لیجاون طرف شیطان دی تے تحقیق امر کیتے گئے ایہ جو انکار کرن نال اوسدے

میخواہند کہ قضا باخود بسوے سرکش برند وحالانکہ فرمودہ شدہ ایشاں را کہ انکار آرند بآن

چاہن فیر جو جھگڑے جھیڑے طرف شیطان لیجاون | تے ٹھیک حکم رب کیتا انہاں شیطانوں دور سدھا من

وَيُرِيْدُ الشَّيْطٰنُ اَنْ يُّضِلَّهُمْ ضَلٰلًا ۢ بَعِيْدًا ۝

تے چاہندا ہے شیطان ایہہ جو بھلاوی انہانوں بھلاونا دور | و میخواہد شیطان کہ گمراہ سازد ایشان را گمراہی دور

اتے چاہے شیطان جو اونہاں کر گمراہ بھلاوے
ہک شخص منافق نام بشر اوہ جھگڑیا نال یہودی
جو جاتا ٹھیک یہود محمد مر شوت راہ نہ جاوے
منافق چاہے جھگڑا کوہں لیجاوے طرف یہود ال
کعب جو بیٹا اشرف وڈا عالم سر گمراہاں
یہودی ہول نہ منے مگراں طرف محمد جاون
جاں باہر آئے فیر منافق مگر یہودی لگیا
عمر نوں کہیا یہود محمد اسنوں جھوٹھا کیتا
تاں پچھیا عمر منافق تھیں اس آکھیا اینویں ہوئی
فر کہیا ایں اینویں حکم کراں جو حکم نہ نبی قبولے
جبریل کہیا ہے عمر فاروق جو باطل حق نکھیڑے

جو دور ہدایت تھیں گمراہی سدھی وچہ وگاوے
یہودی کہیا محمد دے ول جاون ہے یہودی جھلیائی
نہ ردی رعایت کری کسی دی جھگڑی حق ہو کاوے
جو رشوت لیکر نیاوں کریاوں عادت ایہہ مردوداں
اوہ رشوت لیندا البشر کہیا ایں اسول جاون جاہاں
فر گئے نبی ول حضرت سچا شخص یہود بتاون
ہیں حق نہ پہونچیا چل عمر ول گھن یہودی وگیا
اوہ حکم پسند نہ آیا اسنوں تیں ول رستہ لیتا
گھر وڑیا تیغ لیایا کٹھا البشر منافق سوئی
ندا ایہ آئیاں آئیاں مطہری اندر شک نہ ہولے
تے کعب دا نام دھریا طاغوت جو جھگڑے جھوٹھ ہیرے

وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ تَعَالَوْا اِلٰى مَاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ وَاِلَى الرَّسُوْلِ رَاَيْتَ الْمُنٰفِقِيْنَ يَصُدُّوْنَ عَنْكَ صُدُوْدًا ۝

تے جد کہیا جاوے انہانوں آؤ طرف اس چیز دی جو اتاری ہے اللہ نے تے طرف رسول دی ویکھیں توں منافقاں نوں ہٹدے ہیں تیتھوں ہٹنا

و چون گفتہ شود ایشان را بیائید بسوی آنچہ نازل کردہ است خدا و بسوی پیغمبر بہبینی منافقان را باز می ایستند از تو باز ایستادن

جد آکھیا گیا انہاں نوں آؤ طرف قرآن نبی دی | توں ویکھیں اہل نفاق تیتھوں ہٹ جاون کر ان پہیڑی

فَكَيْفَ اِذَاۤ اَصَابَتْهُمْ مُّصِيْبَةٌ ۢ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيْهِمْ ثُمَّ جَآءُوْكَ يَحْلِفُوْنَ ۖ بِاللّٰهِ

فر کیا حال جو وقت پہنچے انہانوں سختی سبب اس چیز دی جو اگے بھیجی ہتھاں انہاندیاں فر آئی تیرے پاس قسماں کردے نال اللہ دے

پس چہ حال باشد آنگاہ کہ برسد ایشان را مصیبتے بسبب آنچہ پیش فرستادہ است دستہای ایشان پس بیایند پیش تو قسم میخورند بخدا

ع ١٥
انصاف کیتا ... وچ ... سے صحاح ... دے اوہ ... ہے ... رہنا ... کری
... ماں معنی ... ہون ... تھیواندی ... گدی لازمی ہوندا ... متعدی ١٢ منہ

پس کیا حال جاں پہونچے اونہاں مصیبت عوض کمائی — تا آون پاس تیرے اوہ کوڑیاں قسماں کرن خدائی

إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا ۝ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ

جو نہیں چاہیا سی اساں مگر بھلیائی تے موافقت نوں ایہ لوگ اوہ ہین جو جاندا ہے اللہ اوہ چیز جو وچ دلاں اونہاں دے یاندی ہے

کہ نخواستہ بودیم مگر نیکو کاری و موافقت را این گروہ آنانند کہ میداند خدا آنچہ در دلہاے ایشان ہست

جو اساں ارادہ نا ہا نگراں نیکی تے اتفاقوں — ایہ لوگ جو جانے اللہ جو وچ اونہاں دلاں نفاقوں

فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُل لَّهُمْ فِي أَنفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ۝

پس منہ پھیر لے اونہاں تھیں تے نصیحت کر اونہاں نوں تے کہہ واسطے اونہاں دے وچ جاناں اونہاندیاں دے سخن اثر کرنے والا

پس روے بگرداں از ایشان و پند دہ ایشان را وبگو با ایشاں سخنے رسندہ و اثر کنندہ در دلہاے ایشان

پس منہ پھیر اونہاں تھیں کریں نصیحت نیک اونہاں نوں
ایہ جاہر آئیاں آیاں قصو لبشر منافق والے
قسماں کرن جو طرف عمر اسیں قصد صلح دے آئے
مصیبت پہونچی قتل لبشر دا کیتے اپنے بدلے
منہ پھیر اونہاں تھیں عذر قبول نہ کرتوں ہول اونہاں دا
تے سخن بلیغ ڈرا اونہاں قتلوں بے تاثیر نفاقوں

تے آکھ اونہاں نوں سخن ہو شر دھاویں خوب ولانوں
تس وارث آئے پاس تیرے منگن خون منہ کالے
جو صلح اتفاق کرا دے ساں نے جانوں مار و نجائی
جو حکم رسول پسند نہ کیتس قتل ہویا وچ عدلے
یا دعوی خون اونہاندا ناسن کیہا خون کتیاں دا
یا خوف خدا تھیں اونہاں ڈراتوں تھیوں اہل وفاقوں

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ

تے نہیں بھیجیا اساں کوئی پیغمبر مگر واسطے اسے جو فرماں برداری کیتا جاوے نال حکم اللہ دے

ونہ فرستادیم ہیچ پیغمبر را مگر براے آنکہ فرمانبرداری کردہ شود بحکم خدا

اساں بھیجیا نہیں پیغمبر مگر جو آکھیا اوس منیوے — حکم اللہ دے نال جو کہیا نہ منے قتل کہیوے

وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذ ظَّلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ

تے جے اوہ جس وقت ظلم کرسے جاناں اپنیاں نوں آوندے تیرے تائیں فر بخشش منگدے اللہ تھیں

واگر ایشاں وقتیکہ ستم کردند بر خویشتن بیامدندے نزد تو پس آمرزش خواستندی از خدا

تے جو اوہ لوگ منافق جدن ظلم کرن خود جاناں	آون تیری پاس تا بخشش منگن رب جہاناں

وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللّٰهَ تَوَّابًا رَّحِيمًا

تے بخشش منگدا واسطے اوہناں دے پیغمبر البتہ پاوندے اللہ نوں توبہ قبولن والا مہربان

و آمرزش خواستے برای ایشاں پیغمبر البتہ یافتندی خدا را رحمت بازآیندہ مہربان

تے بخشش منگے اوہناں کارن رب دا نبی پیارا	تا پاون رب نوں توب قبولن والا بخشنہارا
یعنے غرض رسالت ایہو آکھیا نبی منیوے	فر جو حکم رسولؐ منے کافر قتل کچیوے
جے بعد نفاقوں حکم عدولیوں کر دی عذر اخلاصوں	تے نبی بھی بخشش منگدا بخشش لبھدی رب دی پاسوں

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتّٰى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ

پس قسم ہے رب تیرے دی مومن نہیں ہوندے ایہ تا جو حاکم کرن تینوں وچہ اس چیز دی جو جھگڑا اوہ وچہ اوہناں دے

پس قسم بپروردگار تو کہ ایشاں مسلمان نباشند تا آنکہ حاکم کنند ترا در آنچہ اختلاف کردند میان خود

پس قسم ہے رب تیری دی جو ایہ مومن ہوندے ناہیں	جاں حاکم جھگڑیاں تدہ بناون مومن تھیں تداہیں

ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

فر نہ پاون وچہ جاناں اپنیاں دے تنگی اس چیز تھیں جو حکم کیتا توں تے من لین من لینا

باز نہ یابند در دلہائے خود تنگی از آنچہ حکم فرمودی و قبول کنند قبول کردنی

فر پاون نہیں دلاں وچہ تنگی تیرے حکم قضاؤں	تے کرن اہمنا من کھلو دن دلوں بجان رضاؤں
معالم وچہ مجاہد شعبی کہن جو ایہ بھی آیت	بشر منافق دے حق آئی گذری جو ایہ حکایت
صحاح ستہ وچہ کہن زبیر جو نبی پھپھیر اَبھا آئی	عوام دا بیٹا ابوبکر دا آہا اوہ جوائی
گوانڈہی نال پائی تس جھگڑا سانجھی نہر دوہاں دی	آکھیا نبی زبیر نوں پاسے دیوے فیر گوانڈہی
گوانڈہی عصہ ہو کر بولیا بھائی ہویا جو تیرا	یعنے کریں رعایت اسدی بھائی جان پھوپھیرا
گوانڈھی اوہ منافق آہا قوم وچوں انصاراں	سرور غصے آیت آئی سطری وچہ اخباراں

[illegible]

وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ اقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ أَوِ اخْرُجُوا مِن دِيَارِكُم مَّا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِّنْهُمْ ۖ

تے جے اسیں لکھدے اپر انہاں دے ایہ جو قتل کرو جاناں اپنیاں یا نکلجاؤ گھراں اپنیاں تھیں نہ کردے ایہ کم مگر تھوڑے اونہاں تھیں

واگر ما مینوشتیم یعنی واجب میکردیم بر ایشان کہ بکشید خویشتن را یا بیرون شوید از خانہای خود نمیکردند این را مگر اندکی از ایشان

جے لکھدے اسیں انہاں پر ایہ جو قتل کرو خود جاناں	یا نکلو گھروں کرنے گمراں وڈے اہل ایماناں
جویں اسرائیلیاں حکم جو مارن جاناں اپنیاں تائیں	تے تھوڑے چھوڑ سد ہا ہون انہاں منیاں رب رضائیں
کداہل نفاق کرن ایہ جیہڑے سو کھے حکموں چلے	نگر جو ورلا بعد نفاقوں راہ اخلاصاں ہلے

وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَأَشَدَّ تَثْبِيتًا ۙ

تے جے اوہ کردے اوہ چیز جو نصیحت کیتے جاندے ہین نال اوس دے البتہ ہوندا بہتر واسطے انہاں دے تے محکم تر ثابتی دلوں

واگر ایشان میکردند آنچہ پند داده میشوند بآں البتہ بودی بہتر برائے ایشان و محکم تر در استواری دین

تے جے ایہ کردے جو کجھ انہاں نصیحت کیتی جاوی	تاہوندا بہتر انہاں لئے ڈاڈھا صدق ثبوت سوہاوی
ہک مرد یہود کہیا اساں مارن جاناں رب فرمایا	اساں قتل کیتا خود جاناں ایہ کم اہل اسلام نہ آیا
تا ثابت بیٹا قیس صحابی کرکے قسم الایا	جے اساں حکم تا کردے ٹھیک ایہ آیت وحی لیایا

وَإِذًا لَّآتَيْنَاهُم مِّن لَّدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ۝ وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا ۝

تے اس وقت البتہ دیندے اسیں انہاں نوں نزدیک اپنے تھیں اجر وڈا تے البتہ ہدایت کردے اسیں انہاں نوں راہ سدھا

و آنگاه که البتہ میدادیم ایشان را از نزد خود مزد بزرگ و البتہ دلالت میکردیم ایشان را راه درست

جاں ایہ کم کرن تاں اپنے پاسوں اجر عظیم دیوائیں	تے ٹھیک ہدایت اونہاں ستہ سدھا اسیں کراہیں

وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِم

تے جس نے فرمانبرداری کیتی اللہ دے رسول دی پس اوہ لوگ ہمراہ انہاں دے ہین جو انعام کیتا ہے اللہ نے اوپر انہاں دے

وہر کہ فرمانبرداری کند خدا و رسول را پس آن گروه ہمراه آن کسان اند کہ انعام کرده است خدا بر ایشان

جو کرن اطاعت رب نبی دی سچے صدق ایمانوں | ایہ ٹولہ ساتھ انہاندے جنہاں فضل کرم رحمانوں

مِنَ النَّبِيّٖنَ وَالصِّدِّيْقِيْنَ وَالشُّهَدَآءِ وَالصّٰلِحِيْنَ ۚ وَحَسُنَ اُولٰٓئِكَ رَفِيْقًا ؕ

پیغمبراں تھیں تے صدیقاں تے شہیداں تے نیکوکاراں تھیں تے سوہنا ساتھی ہے ایہ گروہ

از پیغمبران و صدیقان یعنی اولیاء اللہ و شہیداں و صالحان ایشاں نیکو رفیق اند

نبیاں نال صدیقاں ہور شہیداں نیکوکاراں | تے واہ واہ سوہنا ساتھ سوہا دی ٹولہ ایہ ابراراں

ذٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللّٰهِ ؕ وَكَفٰى بِاللّٰهِ عَلِيْمًا ۧ

ایہ فضل ہے اللہ تھیں تے کافی ہے اللہ جاننے والا | این فضل ست از خدا و بس ست خدا داننده

ایہ فضل اللہ تھیں ہے اتے اللہ کافی جانن والا | ثوبان غلام نبی دا اس حق آیت ایہہ کمالا
اس وڈا پیار نبی دا ڈٹھے باجھ آرام نہ آوے | ہک دن آیا رنگ تغیر چہرہ زرد لگا و دے
حضرت پچھیا حال تاں آکھیوس درد نہ کوئی بیماری | بن ڈٹھے تیرے وحشت گھیرے سخت اوداہی بھاری
عاقبت فکر کیتا میں ڈر باتیں تھیں جدا ہو جاواں | تیں اعلے درجہ وچ بہشتاں میں ہور جا کتھ پاواں
تد ایہ آیت آئی وچ معالم لکھ سدھایا | ہور صحیح بخاری مسلم اندر لکھیا انس بتایا
جو ہک مرد نبی دل آیا پچھیوس پاک نبی نوں | جو کداں قیامت ہوسی حضرت آکھیا کی تیوں
جو توں کیا تیار کیتا اس کارن آکھیوس کجھ نہ کیتا | مگر محبت رب نبی دی میں دل اندر سیتا
نبی کہیا توں نال اوسے دے جہڑا اتدہ پیارا | تاں ڈاڈھی خوشی ہوئی اصحاباں بعد اسلام دو بارا
صدیق جو صدق کمال تنہاں ہور کامل تابعداری | وچ ظاہر باطن تابع نبیاں بدعت کنوں بیزاری
تے اوہ شہید جنہاں خود جاناں خرچیاں راہ ربانے | تے صالح اوہ جنہاں نفس سواری بہت خدا نوں بھانے
بریاں خواں ترک گناہاں دل وچ عشق الٰہی | ہر دم ذکر اللہ دا رکھن غیروں بے پرواہی

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا خُذُوْا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوْا ثُبَاتٍ اَوِ انْفِرُوْا جَمِيْعًا ۝

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے پکڑو ہتھیار بچاؤ اپنا پس کوچ کرو ٹولہ ٹولہ یا کوچ کرو کٹھے ہو کے

اے مومناں بگیرید سلاح خود را پس بیروں روید براے جنگ گروہ گروہ شدہ یا بیروں روید ہمہ جمع شدہ

اے اہل ایمان پھڑو ہتھیاراں کارن جنگ کفاراں	فرلکو ٹولے ٹولے یا سب لکلو رل ہک واراں
حذر تے خذرا وہ چیز جو اپنی جان اس نال بچائے	جویں خود زرہ ہتھیار تمامی بہن خبگاں نوں جائے

ثبات ہے جمع ثبہ دی ٹولہ ٹولے ٹولے جا ہو
یا سبھہ ہکٹھے مل کر لشکر جا ہو جیونکر چاہو

وَاِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَّيُبَطِّئَنَّ فَاِنْ اَصَابَتْكُمْ مُّصِيْبَةٌ قَالَ قَدْ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيَّ

تے تحقیق تساں تھیں البتہ اوہ شخص ہے جو دیر کردا ہے پس جیکر پہونچے تساں نوں سختی کہندا اہے تحقیق انعام کیتا ہے اللہ نے اوپر میرے

والبتہ بعضے از شما ہست کہ درنگ میکند از رفتن بجنگ پس اگر برسد بشما مصیبتے گوید البتہ انعام کرد خدا بر من

اِذْ لَمْ اَكُنْ مَّعَهُمْ شَهِيْدًا		جد نہیں آہا میں نال انہاں دے حاضر
		چوں نبودم با ایشاں حاضر
تے بعض تساں تھیں فضل کرے فر پہونچے تساں جے کاہا		آکھے کرم اللہ دا میں پر جو انہاں نال نہ آہا

وَلَئِنْ اَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِّنَ اللّٰهِ لَيَقُوْلَنَّ كَاَنْ لَّمْ تَكُنْۢ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهٗ مَوَدَّةٌ

تے البتہ جیکر پہونچے تسانوں فضل اللہ تھیں ضرور کہندا ہے گویا کہ نہیں سی درمیان تساڈے تے درمیان اوسدے کجھ دوستی

والبتہ اگر برسد شما را فضلے از خدا یعنی فتح و غنیمت بگوید گویا ہرگز نبود میان شما و میان او دوستی

تے جو تساں پہونچے فضل اللہ تھیں فتح غنیمت پائی		تے آکھے گویا تساں ہور اسو چہ دوستی ہول نہ کائی

يٰلَيْتَنِيْ كُنْتُ مَعَهُمْ فَاَفُوْزَ فَوْزًا عَظِيْمًا

اے افسوس میں ہوندا نال انہاں دے پس مراد پاوندا میں مراد پاونی وڈی

کاشکے بودمی ہمراہ ایشاں پس کامیاب گشتمی کامیابی بزرگ

جو ہے افسوس میں نال ہوندا تھاں لیندا مطلب بھارے		ایہ صفت منافق حسد کرے جد لشکر تاں پاون ہارے

فَلْيُقَاتِلْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ الَّذِيْنَ يَشْرُوْنَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِ

پس چاہیے جنگ کرن وچ راہ اللہ دے اوہ لوگ جو ویچدے ہیں حیاتی　　دنیا دی نال آخرت دے

پس باید کہ جنگ کنند در راہ خدا آنانکہ می فروشند زندگانی دنیا را بعوض آخرت

زندگی دنیا وچ خریدن آخر دی زندگانی	پس چاہیے لڑن اللہ دے راہ جو ویچن دنیا فانی

وَمَنْ يُّقَاتِلْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فَيُقْتَلْ اَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيْهِ اَجْرًا عَظِيْمًا

تے جو کوئی جنگ کرے وچ راہ اللہ دے فر مارا جاوے یا غالب آوے پس جھب اسیں دیوانگے سنوں اجر وڈا

وہر کہ جنگ کند در راہ خدا پس کشتہ شود یا غالب آید پس زود بدہیم او را مزد بزرگ

اسیں دیئے سنوں وچ بہشتاں اجر مراتب بھارے	تے جو کوئی لڑے اللہ دے راہ فر قتل ہووے یا مارے
جو ضامن ہے رب جو کوئی راہ تیرے وچ باہر آوے	بخاری مسلم ابوہریرہ یوں کہیا نبی فرماوے
جو دسے موڑاں لے اجر غنیمت یا وچ جنت جاوے	اس مینوں منیاں سبھ نبیاں باہر گیا تداہیں
جے تھیوے شہید تاں جنت یا وہ خالی ہو نہ جاوے	جے کر کے فتح مڑے تاں اجر بھی نال غنیمت لیاوے

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَالْمُسْتَضْعَفِيْنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَآءِ وَالْوِلْدَانِ

تے کیا ہے واسطے تساڈے جو جنگ نہیں کردے وچ راہ اللہ دی تے واسطے عاجز کیتے گیاں دے ہور اتے عورتاں تے لڑکیاں تھیں

وچیست شما را کہ جنگ نمیکنید در راہ خدا و برای بیچارگان از مردمان و زنان و کودکان یعنی گرفتاران بمکہ بدست کفار

تے کارن لسیاں مرد زناں ہور گریاں جو نترانے	تے کیا ہے تساں جو جنگ نہ کردے اندر راہ ربانی

اَلَّذِيْنَ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَآ اَخْرِجْنَا مِنْ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ اَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَّنَا

اوہ جو کہندے ہیں اے رب ساڈے کڈھ لیجا سانوں اس پنڈ تھیں جو ظالم ہیں لوگ اس دے تے بنا واسطے ساڈے

آنانکہ میگویند اے پروردگار ما بیرون آر ما را ازیں دہ کہ ستمگار اند اہل آن و مقرر کن برای ما

مِنْ لَّدُنْكَ وَلِيًّا وَّاجْعَلْ لَّنَا مِنْ لَّدُنْكَ نَصِيْرًا

پاس اپنے تھیں کارساز تے بنا واسطے ساڈے پاس اپنے تھیں مددگار

از نزدیک خود کارساز و بگردان برای ما از نزد خود مددگار

تے کر اساں کارن دوست بھی کوئی مددگار بنائیں	تے آکھن یا رب اس پنڈ ظالم تھیں اساں کڈھ لیجائیں
کافر بہت دیون دکھ انہاں کرن دعائیں مڑ گئے	مکے اندر مومن عاجز مرد زناں ہور لڑکے
عتاب بن اسید نوں حضرت کیتا اونہاں سائیں	فر مکہ فتح کیتا رب کر کے اونہاں قبول دعائیں

[illegible]

اوہ مظلوماں نوں ظالم پاسوں ہر یک حق دیواوی
سب کھوہ وںجاں انصاف کیتا اس وچہ عالم لیا دی

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ

اوہ لوک جو ایمان لیائے جنگ کردے ہین چہ راہ اللہ دے تے جو لوک کافر ہوئے جنگ کردے ہیں وچہ راہ بتاں دے

آنانکہ ایمان آوردہ اند جنگ میکنند در راہ خدا و آنانکہ کافر شدند جنگ میکنند در راہ معبود باطل

جو لوک ایمان لیائے لڑدے اندر راہ الٰہی
تے جیہڑے کافر لڑدے اندر راہ بتاندے واہی

فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ ۖ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا

پس جنگ کرو نال دوستاں شیطان دیاندے تحقیق فریب شیطان دا ہے سست

پس جنگ کنید با دوستان شیطان البتہ حیلہ شیطان سست ہست

پس جنگ کرو تسیں اہل ایماتوں نال شیطانی براں
ہے ٹھیک فریب شیطان ضعیف جو کرو خواہ کفاراں

کجھ ہور شیطان نہیں کر سکدا باجھ مکر وسواساں
جوئیں رونہد کرو عد کفاراں نٹھا فیر ہراساں

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

کیا نہ ڈٹھا توں طرف انہاندی جو کہیا گیا واسطے انہاندے بند رکھو ہتھاں اپنیاں نوں تے قائم کرو نماز تے دیہو زکوۃ

آیا ندیدی بسوی کسانیکہ گفتہ شد ایشانرا کہ باز دارید دست خود را یعنی از جنگ کفار و برپا دارید نماز او بدہید زکوۃ

توں ڈٹھا نہیں تہناں جہناں ہویا حکم ہتھاں بند کرہو
تے قائم ہو نماز تے دیہو زکوۃ غزا تھیں جبر ہو

فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً

فر جد لکھیا گیا اپر انہاندی جنگ اچانچک ہکٹولہ انہاں تھیں ڈردے ہیں لوکاں تھیں مانند خوف اللہ دے دی یا سخت تر خوف

پس چون نوشتہ شد بر ایشان جنگ ناگاہ گروہے از ایشان میترسند از مردمان مانند ترسیدن از خدا یا زیادہ تر در ترسیدن

جاں لکھیا گیا انہاں پر جنگ تاں ٹولہ ہک انہاں تھیں	وڈرن لوکاں تھیں خوف خدا جیوں یا اوہ خوف خدا تھیں

وَقَالُوْا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ ۚ لَوْلَآ اَخَّرْتَنَآ اِلٰٓى اَجَلٍ قَرِيْبٍ

تے کہیا انہاں اے ربا ساڈے کیوں لکھیا توں پر ساڈے لڑنا کیوں نہ مہلت دتی ساڈوں تا وقت نزدیک تائیں

وگفتند اے پروردگار ما چرا نوشتی بر ما جنگ را چرا نہ مہلت دادی ما را تا وقتے نزدیک

تے آکھن یا رب کیوں توں لکھیا لڑنا اپر اساہاں	کیوں نا مہلت دتی ساڈوں نیڑے تھیک تداہاں

قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيْلٌ ۚ وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقٰى ۚ وَلَا تُظْلَمُوْنَ فَتِيْلًا

کہہ برخورداری دنیا دی تھوڑی ہے تے آخرت بہتر ہے واسطے اس دے جو پرہیزگاری کرے تے ظلم نہ کیتے جاوگے تند برابر

بگو بہرہ مندی دنیا اندک است و آخرت بہتر است کسی را کہ پرہیزگاری کند و ظلم کردہ نہ شوید مقدار رشتہ

کہہ برخورداری دنیا تھوڑی تھوڑے عمر زیادہ	تے اجر قیامت بہتر متقیاں نوں خاص آمادہ
تے ظلم نہ کیتے جاسو ہرگز ہک دھاگے مقداری	تساں اجر اعمالاں پورا ملسی دنیا بے اعتباری
معالم وچ بھی سطہری نسائی حاکم کنوں لیا یا	جو عبدالرحمن سن کجھ یاراں پاس نبی دے آیا
ہجرت اگے مکے وسدیاں آکھیا پاک رسولا	وچ حالت کفر اسیں آہے غالب باعزت مقبولا
ہن بعد ایمان ذلیل ہوئے اسیں عاجز بہت نمانے	اوہ جنگ اجازت نبی تھیں منگن ہر ہیں نتر انے
نبی کہیا اجے حکم نہ جنگاں صبر خدا فرماوے	ہن کرو نماز زکوۃ ادا ایہ کم اللہ نوں بھاوے
جاں گئے مدینے حکم لڑن دا کیتا پاک الٰہی	تاں بعضے سست لڑائیوں ہوئے خوف کفاراں اہی
ایہ آیت فرآئی ہن کیوں جنگوں سستی وماہی	جد حکم نہ آہا منگدے حکم ہویاں کیوں سستی آئی

اَيْنَ مَا تَكُوْنُوْا يُدْرِكْكُّمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِىْ بُرُوْجٍ مُّشَيَّدَةٍ

ہر جگہ جو ہوو لستیں ملے گی تساں نوں موت اگرچہ ہووو وچ برجاں پکیاں دے

ہر جا کہ باشید دریابد شما را مرگ اگرچہ باشید در محلہا محکم

تسیں جتھے ہوو موت ہو وچہ برجاں اچیاں توڑے	یا قلعے بلند جنہے کوٹاں اندر موت مروڑے

[illegible]

مشید معنے چونے لنبیا چونہ شید اہیا ئی
جنگ اندر بن اجل نہ مرسو لکیاں ہوت نہ چھوڑے

ایہ عکرمہ قول معالم اندر لکھیا ویکھو بھائی
اہل نفاقاں رد کیتا رب جنگوں پون جو بھیڑے

وَاِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَّقُوْلُوْا هٰذِهٖ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَّقُوْلُوْا هٰذِهٖ مِنْ عِنْدِكَ ؕ

تے جیکر پہونچے انہاں نوں بھلیائی کہندے ہیں ایہ پاس اللہ دے تھیں تے جیکر پہنچے انہاں نوں سختی کہندے ہیں ایہ پاسوں تیرے یوں ہے

واگر برسد ایشان را نعمتے گویند این از نزدیک خداست واگر برسد بایشان سختی گویند یا محمد این از نزدیک تست

جے پہونچے انہاں بھلیائی آکھن ہے ایہ بدی پاسوں
جد گئے مدینے سرور کہن منافق ہور یہودی
جے قحط وبا بلائیں انہاں شامت کفروں آون
ایہ ظہری وچ معالم ہور عباسی اندر آیا
جب جے تدبیر درست کرائی فتح غنیمت پاون
جے ہار ہزیمت اہل اسلام تا کہن نبی تدبیروں
تدبیر نبی دی غلط نہ سمجھو ہے الہام الٰہیوں

جے پہونچے انہاں برائی کہن ایہ تیری شامت خاصوں
جے برکت مال سوکال آ ربدی ولوں کہن بہبودی
ایہ کہن جدو کے آئے آیاں تیرے ذمے لاون
تے عبد القادر حق جنگاں دے فتح ہزیمت لایا
منافق فتح کہن تقدیروں تا تدبیر سلاہیوں
رب فرمایا فتح ہزیمت سبھ ربدی تقدیروں
ہار اندر بھی حکمت اللہ کردا پاک گناہوں

قُلْ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ ؕ فَمَالِ هٰۤؤُلَآءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُوْنَ يَفْقَهُوْنَ حَدِيْثًا ۝

کہہ توں سبھ پاس اللہ دے تھیں ہے پس کیا ہے اس قوم نوں نہیں نیڑے جو سمجھن بات نوں

بگو ہمہ از نزدیک خداست پس چہ حال ست ایں قوم را نزدیک نیستند کہ فہمند سخنے را

توں آکھ محمد بھلا برا سبھ رب دے پاسوں آوے
حدیث مراد قرآن آیات نہ سمجھن وانگ حیواناں

پس کی مار اس قوم نہ باتاں سمجھن نیڑے جاوے
یا نوں ہے حوادث بھلے برے انہاں سمجھ نہیں ناداں

مَاۤ اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ ؗ وَمَاۤ اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَّفْسِكَ ؕ

جو پہونچے تینوں بھلیائی تھیں پس اللہ تھیں ہے تے جو پہونچے تینوں برائی تھیں پس نفس تیرے تھیں ہے

آنچہ برسد ترا از نعمت پس از جانب خداست وآنچہ رسید ترا از بدی ومحنت پس از جانب نفس تست

[illegible]

جو پہونچے تینوں اے انسان بھلیائی سمجھ خداؤں
جے نیکی کریں تا سمجھ خدا توفیقوں فضل انعاموں
جے نعمت آوے جان جو ربے دی رحمت فضلوں آئی
وچہ صحیح بخاری مسلم لکھیا خود سرور فرماوے

جو پہونچے تیں برُیائی جان جو شامت اپنے داؤں
جے برا کریں تا سمجھ جو شامت نفسوں بد انجاموں
جے سختی آوے جان جو آئی شامت نفس برُیائی
جو سختی ہوون کنڈے تائیں بریایاں بخشاوے

وَاَرْسَلْنٰكَ لِلنَّاسِ رَسُوْلًا ؕ وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيْدًا ۝

تے بھیجیا اساں تینوں واسطے لوکاں دے رسول تے کافی ہے اللہ گواہ

وفرستادیم ترا برائے مرداں پیغمبر وبس ست خدا حاضر و گواہ

تے بھیجیا اساں پیغمبر تینوں رحمت لوکاں تائیں
تے کافی اللہ شاہد شامت کفر نفاق بلائیں

مَنْ يُّطِعِ الرَّسُوْلَ فَقَدْ اَطَاعَ اللّٰهَ ۚ وَمَنْ تَوَلّٰى فَمَاۤ اَرْسَلْنٰكَ عَلَيْهِمْ حَفِيْظًا ؕ

جس نے فرمانبرداری کیتی پیغمبر دی پس تحقیق فرمانبرداری کیتی اس نے اللہ دی تے جس منہ موڑیا پس نہیں بھیجیا اساں تینوں اوپر انہاں دے

ہر کہ فرمانبرداری کند پیغمبر را پس البتہ فرمانبرداری کرد خدا را و ہر کہ اعراض کرد پس نفرستادہ ایم ترا بر ایشاں نگہبان

جو منّے کہیا نبی دا فرمان اوہ اللہ دا سوئی
تینوں واجب ہی پہونچاون انہاں پیغام الٰہی

جو منہ موڑے اساں تینوں بھیجیا نا رکھوالا کوئی
ہور نہیں کجھ تیرے ذمے جو کٹن گمراہی

وَيَقُوْلُوْنَ طَاعَةٌ ۫ فَاِذَا بَرَزُوْا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَآئِفَةٌ مِّنْهُمْ

تے کہندے ہیں کم ساڈا فرمانبرداری ہے فیر جد نکلدے ہیں پاس تیرے تقدیر اتیں صلاح بدلاما ہے ہکٹولا وچوں انہاں تھیں

ومیگویند در دل فرماں برداری ست و چوں بیروں روند از نزدیک تو راتے ہمیں مذہب شب گرد ہے از ایشاں

تے کہن منافق تینوں کار اساڈی فرماں داری
جاں نکلن پاس تیرے تقصیر کردے ہور صلاح بدکاری

غَيْرَ الَّذِيْ تَقُوْلُ ؕ

سوا اس بات دے جو کہیں توں ہا کہے اوہ ٹولہ

غیر آنکہ تو فرمائی

باجھ اس باتوں آپ جو آکھی یا توں کہی انہاں ہاں
یعنے تیرے پاسوں نکل کر دے ہور صلاحاں

وَاللّٰہُ یَکۡتُبُ مَا یُبَیِّتُوۡنَ ۚ فَاَعۡرِضۡ عَنۡہُمۡ وَتَوَکَّلۡ عَلَی اللّٰہِ ؕ وَکَفٰی بِاللّٰہِ وَکِیۡلًا ۸۱

تے اللہ لکھدا اہے اوہ چیز جو صلاح کردے ہیں پس منہ پھیر انہاں تھیں تے تکیہ کر اپر اللہ دے تے کافی ہے اللہ کارساز

وخدا مے نویسد آنچہ مصلحت میکنند پس روے بگردان از ایشان و توکل کن بر خدا و بس ست خدا کارساز

تے اللہ لکھے جو کرن صلاحاں پس منہ پھیر انہاں تھیں	تے رکھ توکل رب تے کافی رب وکیل بندیاں تھیں

اَفَلَا یَتَدَبَّرُوۡنَ الۡقُرۡاٰنَ ؕ وَلَوۡ کَانَ مِنۡ عِنۡدِ غَیۡرِ اللّٰہِ لَوَجَدُوۡا فِیۡہِ اخۡتِلَافًا کَثِیۡرًا ۸۲

بھلا فر کیوں نہیں فکر کردے وچہ قرآن دے تے جے ہوندا اوہ پاسوں غیر اللہ دے تاں البتہ پاندے وچہ اوسدے اختلاف بہت

آیا پس تامل نے کنند قرآن را و اگر بودے از نزدیک غیر خدا البتہ یافتندے دراں اختلاف بسیار

کیوں فکر نکرن قرآن اندر جے ہوندا غیر خدا تھیں	تاں لبھدے اسوچہ اختلاف بہتیرے بہتے جا تھیں
کجہ معنیاں وچہ تناقض یا وچہ لفظ تفاوت پوندا	جو کجہ فصیح بلیغ عبارت غیر فصیح کجہ ہوندا
یا خبراں اگلیاں تے پچھلیاں وچہ کجہ وده گھٹ فرق دسیندا	ایہہ ناسخ تے منسوخ نہ اختلاف گنیندا
اوہ ناسخ کرے بیان جو مدت پہلے حکم بتاوے	فر حکمت کجہ مصالح کارن جاں خدا بدلاوے

وَاِذَا جَآءَہُمۡ اَمۡرٌ مِّنَ الۡاَمۡنِ اَوِ الۡخَوۡفِ اَذَاعُوۡا بِہٖ ؕ

تے جد آوے انہاں نوں کائی بات بیخوفی یا خوف تھیں کھنڈاندے ہیں اوسنوں

وچوں بیاید ایشاں را خبرے از ایمنی یا ترس مشہور سازند آں را

جاں آوے اہل نفاقاں بات بے خوفی یا ڈر والی	تاں کر مشہور ہولاون اوسنوں لوکاں اندر حالی

وَلَوۡ رَدُّوۡہُ اِلَی الرَّسُوۡلِ وَاِلٰۤی اُولِی الۡاَمۡرِ مِنۡہُمۡ لَعَلِمَہُ الَّذِیۡنَ یَسۡتَنۡۢبِطُوۡنَہٗ مِنۡہُمۡ ؕ

تے جیکر پھیر دیندے اوسنوں طرف پیغمبر دی تے طرف حاکماں اندی انہاں تھیں البتہ جاندے اوسنوں اوہ لوک جو مصلحت نکالدے ہیں انہاں تھیں

و اگر راجع کردندے آنرا بسوے پیغمبر و بسوے سرداران اہل اسلام البتہ دانستے مصلحت آں خبر را کسانیکہ مصلحت بیرون آرند از ایشاں

جے موڑ لیاون خبر نبی ول بھی اپنیاں سرداراں	تاں لبھدی اوس حقیقت جیہڑی سودہ لون اخباراں

تحقیق کر لیندی ہیں

وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهٗ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطٰنَ اِلَّا قَلِيْلًا ۝

تر: جیکر نہ ہوندا فضل اللہ دا اپر تساڈے تے رحمت اوسدی البتہ پیروی کردے تسیں شیطان دی مگراں تھوڑے

واگر نبودے بخشائش خدا بر شما و رحمت او البتہ پیروی مے کردید شیطان را مگر اندکے

جے فضل خدا تے رحمت اسدی اپر تساں نہ ہوندا — تا لگدے مگر شیطان تسیں سب مگراں ورلا رہندا
اذاعت معنے مشہر کرنا استنباط نکالن — جو خبر سنن مدینے تا اسدی سمجھ حقیقت بھالن
معالم وچ جو حضرت لشکر بھیجن جنگ کفاراں — جھب جھب خبر منافق بچھدے حال تہناں ابراراں
جے غالب یا مغلوب سنن کر شہر خبر اوڈاون — جدلگ نبی نہ خبر کرے اوہ خبر نہ روا ہولاون
تے اولی الامر اوہ یار نبی دے جہناں نال اصلاحاں — ابوبکرؓ عمرؓ عثمانؓ علیؓ جو امت دی خیر خواہاں
وچ مظہری مسلم کنوں جو حضرت عمرؓ ہوراں فرمایا — جاں زناں تھیں نبی کنارہ کیتا میں وچ مسجد آیا
ڈٹھم اک جو ہمن چھوٹی بیٹھی نال حیرانی — کہن طلاق نبی خود بیویاں دتی ایہہ پریشانی
میں در مسجد دے اپر نال بلند آواز پکاریا — جو نبی طلاق نہیں کسے دتی جھوٹھ لوکاں الایا
تداں ایہہ آیت آئی میں ہاں خبراں سودھن والا — سن کوڑیاں وایاں خبر ہولاون ورجیا رب تعالی

فَقَاتِلْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ لَا تُكَلَّفُ اِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِيْنَ ۝

پس جنگ کر وچہ راہ اللہ دے نہیں تکلیف دتی جاندی تینوں مگر جان تیری تھیں تے رغبت دہ مومناں نوں

پس جنگ کن یا محمد در راہ خدا تکلیف دادہ نمیشوی مگر از جان خود و رغبت دہ مومنان را

پس لڑ توں راہ خدا وچہ تیں تکلیف نہ بن خود جانوں — تے رغبت اہل ایماناں نوں جو لڑن اوہ صدق ایمانوں

عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَّكُفَّ بَاْسَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ۭ وَاللّٰهُ اَشَدُّ بَاْسًا وَّاَشَدُّ تَنْكِيْلًا ۝

نزدیک ہے جو اللہ بند کریگا لڑائی انہاں دی جو کافر ہین تے اللہ ڈاڈھا ہے لڑائی وچ اوتے ڈاڈھا ہے عذاب ولوں

نزدیک است کہ خدا بند سازد جنگ کافران را و خدا سخت تر است از روئے جنگ و سخت تر است از روئے عذاب کردن

جھب اللہ بند کریسی جنگ کفاراں حال خراباں — تے اللہ ڈاڈھا جنگ وچ لوتے ڈاڈھا ولوں عذاباں

معالم وچہ جو جنگ احد تھیں پچھے شاہ رسولاں
جو فرمایاں نال اساڈے لڑنا وچہ ذیقعد مہینے
تا بعضے سست لڑائیوں ہوئے تد ایہ آیت آئی

ابو سفیان نوں وعدہ کیتا جو سردار جہولاں
جاں مہلت پہنچی اہل ایمان بولائے پاک نبی نے
اوہ صغریٰ ای بدر جو اس قصہ وچہ آل عمران اہیائی

مَنْ يَّشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَّكُنْ لَّهٗ نَصِيْبٌ مِّنْهَا وَمَنْ يَّشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَّكُنْ لَّهٗ كِفْلٌ مِّنْهَا ط

جو کوئی سفارش کرے سفارش نیک تا ہوویگا واسطے اوسدے حصہ اوستھیں تے جو کوئی سفارش کرے سفارش بری تا ہوویگا

ہر کہ سفارش کند سفارش نیک باشد او را بہرہ از ثواب آں و ہر کہ سفارش کند سفارش بد باشد او را حصہ از گناہ آں

جو کرے سفارش نیک تا ہسنوں حصہ اس تھیں آوے		جو کرے سفارش بری سو حصہ اس برایوں پاوی

وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيْتًا ۝

تے ہے اللہ ایر ہر چیز دے قادر
و ہست خدا بر ہمہ چیز توانا

تے ہو اللہ ہر شے تے قادر ہر دا اوہ رکھوالا
جیویں پاس امیر سفارش کرکے چیز فقیر دیواوے
جے حاکم پاس سفارش کرکے چور شریر چھوڑاوی
وچہ صحیح بخاری مسلم حضرت ابو موسیٰ فرماوے
تا نبی کہے اساں کرو سفارش اجر لتاں تہ آوی
یعنے حاجت ملن نہ ملن نہ ہتھ کسے دے آہے
بھی نیک سفارش قسموں مومن غائب حق دعائیں

ہتھی
ٹھا

مقیت صاحب قوت دا بھی جو قوت پہنچاون والا
اس خیر اندر اس حصہ سیری اجر برابر پاوے
تن چوری شر فساد وں حصہ ایہ بھی پورا پاوے
جاں شخص سوالی حاجت منگن پاس نبی کوئی آوے
تے حکم زبان ہیں ہوئیا اللہ کرسی جیونکر بھاوے
اوہ وس اللہ دی ملے یا نہ لتاں اجر سفارش پایا
بھی لڑدیاں صلح کراون چنگا بولن بھی ہر تائیں

وَاِذَا حُيِّيْتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوْا بِاَحْسَنَ مِنْهَاۤ اَوْ رُدُّوْهَا ط اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيْبًا ۝

النصف

تے جس وقت دعا دتی جاوے تسانوں نال سلام دی پس دعا دیہو نال بہتر دی اوس تھیں یا موڑ دیہو اوہا تحقیق اللہ ایر ہر چیز دی

و چوں تعظیم کردہ شوید بسلامی پس تعظیم کنید بکلمہ بہتر ازاں یا بہماں کلمہ جواب دہید البتہ خدا ہست بر ہمہ چیز حسابکنندہ

جدا آکھیا گیا سلام تساں فر بہتر دیہو جواباں
تحیت مصدر حیاک اللہ عادت عرب دعائیں
جاں دین اسلام ہویا اس بدلے رب سلام بتایا
بخاری مسلم ابو ہریرہ یوں کہیا نبی فرمایا
فر حکم کیتا ونج آکھ سلام جماعت ملکاں تائیں
اوہ تیری ہور اولاد تیری دے حق تحیت آیا
السلام علیک ورحمة اللہ ملکاں لفظ ودھایا
جو وچ سلام یا وچ جواب کو جتنا لفظ ودھاوے
ہک شخص نبی ول آیا کہیا سلام علیک نبی نوں
فر ہور کہیا سلام علیکم رحمت اللہ بھی نالے
فر ہور کہیا سلام علیکم رحمت اللہ برکاتاں
ایہ ترمذی ابوداؤد کنوں وچ مظہری لکھیا نہائی
نبی کہیا نہیں وڑو نہ جنت تا ایمان نہ لیاؤ
میں دساں اوہ شے جنوں کیتیاں پیار تساں وچ تھیوے
وچ مظہری بیہقی کنوں جو آکھے حضرت نبی اساڈا
عبداللہ بن مسعود
اوہ رب نوں بہت پیارا جیہڑا اٹھ سلام الاوے
بخاری مسلم کنوں جو کسے سوال نبی نوں کیتا
عبداللہ بن عمر
جو دیہن طعام تے کہن سلام بھی ہر آشنا بیگانے
اسوار سلام پیادے کہے پیادہ بیٹھے تائیں
چھوٹا کہے وڈے نوں وچ روایت صحیح بخاری
بھی کہیا سلام زیانوں سرور احمد کنوں روایت
ترمذی کنوں جو نبی انس نوں آکھیا جاں گھر آویں
شرعة الاسلام اندر جد خالی گھر کوئی آوے

پایا اوہو فیر دیہو رب ہر شے کردا خوب حساباں
یعنی تدہ جواۓ اللہ لمی عمراں تائیں
اَلسَّلَامُ عَلَیْکَ اَیُّہَا النَّبِیُّ آپ خدا فرمایا
جاں اللہ آدم خلقیا سٹھ گز لماں قد اوپایا
تے سن کیا کہن جواب تیرا اوہ دلو وچ یاد ٹکائیں
ونج آدم کہیا سلام علیکم انہاں جواب الایا
ایہ احسن یعنی اینویں کہن زیادہ فضل آیا
اتنا اوہ ثواب لے تس فضل زیادہ پاوے
نبی جواب دتا اوہ بیٹھا نبی کہیا دہ تینوں
نبی جواب دتا فرمایا ویہ اس آکھن والے
نبی جواب دتا فرمایا اسنوں تریہ براتاں
جتنا لفظ ودھایا اتنی نیکی بھی ودہ پائی
تے مومن نہیں تاکدو جے دے نال پیار نہ پاؤ
بہت سلام کہو کدو جے مسلم صحیح وکھیوے
جو اول کہے سلام سو ہوندا کبروں پاک دوراڈا
ایہ احمد ترمذی ابوداؤد دوں مظہری وچ تاوے
ابوامامہ
جو کیا خصلت اسلامی بہتر نبی کہیا سن بیتا
ایہ سب حدیثاں مظہری اندر لکھیاں ویکھ لیگانے
تے تھوڑی کہن گنیاں نوں وچ بخاری مسلم پائیں
ابوہریرہ
نبی سلام کہیا لڑکیاں نوں وہاں روایت ساری
بخاری مسلم از انس
جے شہوت خوف جوان عورت نوں کہن سلام کریت
از عطاء
خود گھر دیاں کہیں سلام جو تو سن گھر دیاں برکت پاوے
اَلسَّلَامُ عَلَیْنَا مِنْ رَّبِّنَا وَعَلٰی عِبَادِ اللّٰہِ الصّٰلِحِیْنَ الاوے

بھی ترمذی کنوں جابر آکھے سرور خود فرمایا　　جو کہن سلام کلاموں اگے امرت نوں سمجھایا
بھی ہر ملاقات سلام کہو وچہ ابوداود لیایا　　بھاویں رُکھ دیوار آوے سب پیغمبر فرمایا
ہور وقت وداع سلام کہن بھی سنت پہلی جیہا　　اتھہ ترمذی ابوداود دوں امرت پہونچیا نبی سنیہا
جو غائب کنوں سلام پہونچا وے کہو سلام دوہاندا　　عَلَیْکَ وَعَلَیْہِ السَّلَامُ نبی تھیں ابوداود لیاندا
یہود نصاریاں اول آپ نہ کہو سلام کفاراں　　جے اوہ کہن علیک کہو بس صحیح مسلم اخباراں
جو پڑھے قرآن بلند تے سنوں کہے سلام جو کوئی　　واجب اوس جواب نہیں پر کہنا منع نہ ہوئی
تکرار حدیث یا دینی علم یا اندر بانگ اقامت　　کو کہے سلام جواب نہ واجب جائز کہن کرامت
جے وچہ نماز یا خطبے حالت کہے جواب نہ آیا　　ایہ مظہری اندر مسئلہ دینی قاضی لکھ سدھایا
بھی کرن مصافحہ سنت بھی گل ملنا دوروں آئے　　تمام سلام مصافحہ تھیں ایہ احمد ترمذی لیائے
جعفر نوں گل ملیا حضرت متھا چمیاں نالے　　ایہ مظہری اندر ابوداود دوں طالب مسئلہ بھالے
کرو مصافحہ کینہ جاوے ہدیہ پیار ودھاوے　　ایہ مالک وچہ موطا لکھیا پیغمبر فرماوے
جاں دو مومن کرن مصافحہ رہے گناہ نہ کوئی　　ایہ بیہقی شعب ایمانوں مظہری والا لکھ گیوئی
حَسِیْبًا رب حساب کنندہ بدلہ دیون والا　　ہک کہن حفیظاً معنے یعنے ہر شے دا رکھوالا
اوہ حق حقوق بندیاں دے ہکدوجے تے جو کجھ آئے　　جویں کجھ جواب سلام بھی لیکھا رکھ بھل نہ جائے
مومن اپر مومن دا حق وچہ حدیثاں آیا　　وچہ بیماری پچھن ہویا آں جنازہ نبی فرمایا
بھی دعوت کرن قبول تے ملیاں کہن سلام ایہا ای　　بھی کجھ جواب بھی خیر خواہی وچہ ترمذی ہے لنائی
بھی دکھ دیون ہکی دشمن منع کرن بربایوں　　تے بھلے راہ وکھاون کرکے یاری کڈھ اکھیایوں

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ؕ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيْهِ ؕ وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيْثًا ؏

اللہ کوئی معبود نہیں مگر وہ البتہ جمع کریگا تسانوں دن قیامت دے نہیں شک وچہ اوسدے تے کون ہے سچا اللہ تھیں وچہ بات دے

اللہ ہیچ معبود نیست بجز او البتہ جمع خواہد کرد شمارا در روز قیامت ہیچ شک نیست در آں وکیست راست تر از خدا در سخن

اللہ اوہ جو اسدی باجھوں ہور الٰہ نہ کوئی　　تساں کرے اکٹھے روز قیامت جسوچہ شک نہ کوئی

تے کون جو سچا وده الله تھیں اندر سخن ایہائی | جو الله کہے یقین کرو سب شک نہ اس وچ رائی

فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنٰفِقِيْنَ فِئَتَيْنِ وَاللّٰهُ اَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوْا ؕ

پس کیا ہے تسانوں وچ منافقاں دے دو گروہ ہوئے تے الله رد کیتا انہانوں نال کمائی اوہناں دی دے

پس چیست شمارا اے مسلماناں در حق منافقاں دو گروه شدید و خدا نگونسار ساخت ایشانرا بشومی آنچہ کردند

پس کیا ہے تساں ہوئے دو ٹولے اندر اہل نفاقاں | تے الله رد انہاں نوں کیتا بار دل عمل ناپاکاں

اَتُرِيْدُوْنَ اَنْ تَهْدُوْا مَنْ اَضَلَّ اللّٰهُ ؕ وَمَنْ يُّضْلِلِ اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهٗ سَبِيْلًا ۝

بھلا چاہندے ہو تسیں جو ہدایت کرو جنہوں جو گمراہ کیتا الله نے تے جنہوں گمراہ کرے الله ہرگز نہ پاویں گا توں واسطے اس دے راہ

آیا میخواہید کہ راہ نمائید کسی را کہ گمراہ ساخت او را خدا و ہر کرا گمراہ سازد خدا پس ہرگز نیابی برائے او ہیچ راہے

بھلا چاہو تسیں جو کرو ہدایت جس نوں رب بھلاوی
وچ صحیح بخاری جنگ احد نوں جاں سرور چڑھ دھائی
فر حق تہاندے جھگڑا کیتا پاک نبی دیاں یاراں
تے بعضے کہن نہ لڑیے انہاں دعوی ہے اسلامی
ایہ پاک مدینہ باہر سٹے اہل نفاق پلیداں
ہور وچ معالم شان نزول ایہ بہت اقوال لیایا

تے جنہوں رب بھلاوی فر اوہ کدی نہ رستہ پاوی
بعضے لوک منافق جنگوں اگے مڑ گھر آئے
بعضے کہن منافق ہن انہاں لڑیے وانگ کفاراں
تد ایہ آیت آئی تا فرمایا نبی گرامی
جیونکر آتش میل لوہے دی سٹے غیر مفیداں
پر صحیح بخاری والے باجھوں ہیں اتھ ہور نہ پایا

وَدُّوْا لَوْ تَكْفُرُوْنَ كَمَا كَفَرُوْا فَتَكُوْنُوْنَ سَوَآءً

چاہندے ہیں جو کافر ہوو تسیں جویں کافر ہوئے اوہ پس ہو جاؤ برابر

دوست میدارند منافقاں کاشکے شما نیز کافر شوید چنانکہ ایشاں کافر شدند پس باشید برابر

ایہ چاہن تسیں بھی کافر ہوو جویں اوہ کافر واہی | پس ہوو انہاں نال برابر کفر اندر گمراہی

فَلَا تَتَّخِذُوْا مِنْهُمْ اَوْلِيَآءَ حَتّٰى يُهَاجِرُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ؕ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوْهُمْ

پس نہ پکڑو انہاں تھیں یار تا جو ہجرت کرن وچ راہ الله دے پس جیکر نہ موڑن   تا پکڑو انہاں نوں

پس مگیرید کسے را از ایشاں دوست تا آنکہ ہجرت کنند در راہ خدا پس اگر رو بگردانند از ایمان یا ہجرت پس اسیر گیرید ایشاں را

ناپکڑو اوہناں یار تاہجرت کرن اوہ راہ ربانے	جھوڑن بکھ ایمان ناہجروں کرہو قید نمانے

وَاقْتُلُوْهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُّمُوْهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوْا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَّلَا نَصِيْرًا ۙ

تے قتل کرو اوہناں نوں جتھے پاؤ اوہناں نوں تے نا پکڑو　　اوہناں وچوں دوست تے نا مددگار

وبکشید ایشان را ہر جا کہ یابید و مگیرید کسے را از ایشاں دوست و نہ یاری دہندہ

تے قتل کرو جتھے پاؤ سول نہ پکڑو یار اوہناں نوں	نہ مددگار بناؤ اپنے اہل نفاق گندیاں نوں
وچہ بطھری نہ ہیری کنوں جو منگیا نبی تھیں اذن انصارا	جد ابن ابی منافق ٹریا احد کنوں سن یاراں
ہیو مدینے انصاراں دے یار پرانے آہے	انصاریاں کہیا اوہ یاری کرسن جیکر سر و رچا ہے
نبی کہیا اہاں لوڑ نہیں کجھ یاری اوہناں خبیثاں	جتھے نہ ہاجر ہو اوہ وچہ معالم عکرمہ کنوں حدیثاں
ایہ ہجرت ہور نہ اوہ جو بکیوں یار مہاجر دھائی	اتھ مراد جو ہو کر مخلص نال نبی جنگ جائے

اِلَّا الَّذِيْنَ يَصِلُوْنَ اِلٰى قَوْمٍ ۢ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِّيْثَاقٌ

مگر اوہ لوک جو پیوندی رکھدی ہیں طرف اس قوم دی جو درمیان تساڈے تے درمیان اوہناں دے عہد ہے

مگر آناں را کہ پیوندے دارند با گروہے کہ میان شما و میان ایشاں عہد ست

مگر جو رلن اوہناں سنگ جنہاں صلح اقرار تساڈے	تا ناں اوہناں قتل نہ قید کرو پر بیار دل ہو دور اڈے

اَوْ جَآءُوْكُمْ حَصِرَتْ صُدُوْرُهُمْ اَنْ يُّقَاتِلُوْكُمْ اَوْ يُقَاتِلُوْا قَوْمَهُمْ ؕ

یا آون تساں نوں تنگ ہوئی ہوئے سینے اوہناں دے اس تھیں جو لڑن نال تساڈے یا لڑن نال قوم اپنی دے

یا بیایند نزد شما حال آنکہ تنگ آمدہ است سینہ ہائے ایشاں ازانکہ جنگ کنند با شما یا جنگ کنند با قوم خویش

یا اوہناں سنگ جو ہو دل تنگ اوہ پاس تساڈے آئے	جو نال تساڈے لڑن یا بھایاں نال لڑن دل جائے

وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقٰتَلُوْكُمْ ۚ فَاِنِ اعْتَزَلُوْكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوْكُمْ وَاَلْقَوْا اِلَيْكُمُ السَّلَمَ

تے جیکر چاہے اللہ تعالیٰ بھیجی اوہناں نوں اپر تساڈے فر لڑن نال تساڈے پس جیکر ٹالا کرن تساں تھیں پس نا لڑن تساڈے تے ڈالن طرف تساڈی صلح

واگر خواستے خدا مسلط ساختے ایشاں را بر شما پس جنگ کردندے با شما پس اگر ایں گروہ یکسو شوند از شما و جنگ نکنند با شما و بیفگنند بسوئے شما

جے چاہے رب انہاں بھیجو اوپر تساں جو کرن لڑائی
تے جو اوہ ٹلن نہ لڑن تساں سنگ چاہن صلح صفائی

فَمَا جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيْلًا

پس نہیں کیتا اللہ نے واسطے تساڈے اپر انہاں دے رستہ
پس نہ کردہ است خدا شمارا بر ایشاں راہے

پس کوئی نہ رب تساں نوں انہاں اپر راہ لڑائی
نبی اسلم تے بنی بکر انہاں عہد نبی سنگ کیتا
جو ساڈے نال رلے ہور قوموں اوہ بھی وچ اماناں
روایت
جو صلح اقراراں والے ہور جو بن تہاندے بھائی
نہ نال تساں اسیں لڑاں نہ دشمن یاری دیسے میتا
انہاں ساریاں نال لڑائی روانہ آئی اہل ایماناں

سَتَجِدُوْنَ اٰخَرِيْنَ يُرِيْدُوْنَ اَنْ يَّاْمَنُوْكُمْ وَيَاْمَنُوْا قَوْمَهُمْ

جھب پاؤ گے تسیں دوسریاں نوں جو چاہنگے ایہ جو بیخوف ہوون تساں تھیں تے بیخوف ہوون قوم اپنی تھیں

خواہید یافت دیگراں را کہ میخواہند با امن شوند از شما و ایمن شوند از قوم خود

جھب پاؤ گے کئی ہور جو چاہن رہن بیخوف تساں تھیں
بھی اپنی قوموں ایمن ہوون رکھن صلح دوہاں تھیں

كُلَّمَا رُدُّوْا اِلَى الْفِتْنَةِ اُرْكِسُوْا فِيْهَا

ہر واری جو موڑے جاندے طرف فتنے دی الٹے مارے جاندے ہیں وچہ اوسدے

ہرگاہ باز گردانیدہ شوند سوی فتنہ انگیزی نگونسار انداختہ شوند دراں

جاں فتنے طرف بلائے جاون موڑے جاں الٹائے
فتنہ شرک یا جنگ مراد یا شر فساد بلائیں

فَاِنْ لَّمْ يَعْتَزِلُوْكُمْ وَيُلْقُوْا اِلَيْكُمُ السَّلَمَ وَيَكُفُّوْا اَيْدِيَهُمْ
فَخُذُوْهُمْ وَاقْتُلُوْهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوْهُمْ

فرجے نہ ٹلن تساں تھیں تے نہ ڈالن طرف تساڈی صلح تے نہ بند کرن ہتھ اپنے پس پکڑو انہاں نوں تے قتل کرو انہاں نوں جتھے پاؤ انہاں نوں

پس اگر یکسو نشوند از جنگ شما و نیفگنند بسوی شما پیغام صلح را و باز ندارند دست خود را پس اسیر گیرید ایشاں را
و قتل کنید ایشاں را ہر جا کہ یابید ایشاں را

جے ٹلن نہ جنگوں صلح نہ کرن تے بند نہ کرن ہتھاں نوں
تاں پکڑو قید تے قتل کرو تہاں جتھے ملو انہاں نوں

والمحصنٰت ۵

وَاُولٰٓئِكُمْ جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطٰنًا مُّبِيْنًا ؏

تے ایہ گروہ کیتا اساں واسطے تساڈے اُپر اُنہاں دے غلبہ ظاہر

وایں گروہ کردہ ایم شمارا بر ایشاں غلبہ وحجت ظاہر

اساں اُنہاں صفتاں والیاں تے تساں غلبہ دتا ظاہر
اسد اتے غطفان دو قوماں وسدی پاس مدینے
بھی اہل اسلام بھی کفر سنگ کھدی صلح صفائی

اُنہاں پکڑو مارو لٹو آیا کفر اوہناں دا باہر
دشمن دلوں منافق ظاہر کردے دعوی دینے
جے ظاہر تھیسے شرارت مارو ایہ آیت فرمائی

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ اَنْ يَّقْتُلَ مُؤْمِنًا اِلَّا خَطَـًٔا ۚ وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَـًٔا

تے نہیں لائق واسطے مومن دے ایہ جو قتل کرے مومن نوں مگر بھل کے تے جو کوئی قتل کرے مومن نوں بھل کے

ولائق نیست برائے مومن کہ قتل کند مومن را مگر بخطا وہر کہ قتل کند مسلمانے را بہ خطا

تے روا نہ مومن تائیں مارن مومن باجھ بھولاوے
جو قتل کرے مومن نوں بھلوں فرض کفارت آوے

فَتَحْرِيْرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ وَّدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ اِلٰٓى اَهْلِهٖٓ اِلَّآ اَنْ يَّصَّدَّقُوْا

پس آزاد کرنا گردن مسلمان دا لازم ہے تے دیت جو سونپی جاوے طرف خویشاں اوس دیاں دی مگر ایہ جو صدقہ کرن اوہ

پس لازم است آزاد کردن بردہ مومن وخون بہا سپردہ شدہ بسوئے خویشان مقتول مگر آنکہ خویشان او صدقہ کنند ومعاف نمایند

اک بندہ مومن کرے آزاد بھی دیت لازم ہوئی
ایہ دیت دا مسئلہ واضح اندر فقہ کتاباں

جو سونپی جاوے وارث اسدے مگر جو بخشن سوئی
اوتھوں سمجھن جیکر شوق ہووی اخباراں

فَاِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَّكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيْرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ

پس جیکر آہا اوہ قوم دشمناں تساڈیاں دی وچوں تے اوہ مومن آہا پس آزاد کرنا گردن مسلمان دا لازم ہے

پس اگر باشد مقتول از گروہ دشمنان شما واو مومن ہست پس لازم ست آزاد کردن بردہ مسلمان

جے آہا قوم تساں دشمن خود اوہ مومن بھائی
تا فرض آزادی بندہ مومن قاتل اُپر آئی

وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ ۖ

تے جیکر آہا اس قوم تھیں جو درمیان تساڈے تے درمیان انہاں دی صلح ہے پس لازم ہے دیت جو سونپی جاوے طرف وارثاں مقتول دی

واگر باشد از گروہی کہ میان شما و میان ایشاں عہد است پس لازم است خون بہا رسانیدہ شدہ سوے وارثان او و آزاد کردن

تے جو آہا اس قوموں نال جہناں دی صلح تساڈی | تا دیت دیجے وارث بندہ مومن فرض آزادی

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

پس جو کوئی نہ پاوے بندہ پس روزے دو ماہاں دے اتوڑوتی توبہ ہے اللہ ولوں تے ہے اللہ جاننے والا حکمت والا

پس ہر کہ نیابد بندہ را پس لازم است روزہ داشتن دو ماہ پے در پے این شریعت کفارہ بجہت قبول توبہ است از جانب خدا

جس بندہ نہیں تاروزے اتوڑوتی فرض دو ماہاں ۔ ایہ توبہ رب ولوں ہے اللہ حکمت علم تنہا ہاں

اس شان نزول معالم اندر لکھیا نال صفائی ۔ عیاش ربیعے دا مخزومی ابوجہل دا بھائی

اوہ ہجرت اگے مکے وسدیاں پاس نبی دے آیا ۔ مسلم ہویا تے قوموں ڈردا اس مدینے دھایا

نس مائی روے تیہ آکھے دو ہاں تیراں تائیں ۔ جو ابوجہل اتے حارث اوسدے تیر سخت بلائیں

جو قسم خدا ایں وڑاں نہ گھر وچہ ناکجہ پیواں کھاواں ۔ جد لگ نا عیاش ملا ہو سخت محبت ماواں

اوہ گئے مدینے حال مائی دا اسنوں کھول سناون ۔ نہ دینوں تدہ ہٹایے نہ دکھ دیسے قسماں کھاون

جاں باہر لیا تے مشکاں بدھیاں سو سو چابک لایا ۔ فرمائی پاس لیائے مشکاں بدھا ماں دسیایا

آکھیوس قسم خدا ایں تینوں قیدوں نہ چھڑکائیں ۔ جد لگ فیر نہ کافر ہوویں جھلسیں سخت ایذائیں

فر بدہا جکڑ یاد چھپے سٹیا کجہ مدت دکھ جریا ۔ اوڑک کہیا انہاں دا منیاں فر ظاہر دینوں فریا

فر حارث بیٹا زید دا اسنوں آکر طعنہ مارے ۔ جو جے اوہ دین ہدایت سی ہن چھوڑیا کیوں ہتھیارے

تے جیکر اوہ گمراہی سی کیوں ڈبوں وچہ گمراہی ۔ ایہ طعنہ سن عیاش نوں غصہ کھادی قسم الٰہی

جو جتھے ملاں ہکلا تینوں قتل کراں ہیں واللہ ۔ فر ہجرت بعد نبی دے ایں بھی ہجرت کیتی للہ

فر حارث بیٹا زید بھی مسلم ہو کر گیا مدینے ۔ عیاش نوں ملیا قتل کیتس پر خبر نہ رلیا دینے

برتنسل کیتوسے سنوں نے زیرا اوسدا پاس پیغمبر دے آئے پس ایہ آیت نازل ہوئی ۱۲ منہ

لوکاں آکھیا مسلم سی ایہہ توں کیوں مار گوایا	اس آکھیا خبر اسلام نہ مینوں پاس نبی دے آیا
تد ایہہ آیت آئی کرہو بھائی فکر صفائی	جو اوہناں لوکاں کیا کیا سختی کارن دین اٹھائی
ہن کوئی کسے نہ کوہے مارے دنا امن الٰہی	ہن ہر ف زبان لوکاں دیوں ڈر دے ڈبدے وچ گمراہی
ہمت کرو خدا تھیں ڈرتے ملّو دین نبی دا	جس پر جائے سخت کشٹائے (سختیاں) اگلیاں نہجہ عقیدا

وَمَنْ يَّقْتُلْ مُؤْمِنًا مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهٗ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيْهَا

تے جو کوئی قتل کرے مومن نوں جان کے پس سزا اوسدی دوزخ ہے ہمیشہ رہنے والا ہے وچ اوس دے

وہر کہ قتل کند مسلمانے را دانستہ بقصد پس جزائے او دوزخ ست جاوید ماند در آں

تے جو کوئی قتل کرے مومن نوں جانے بھلا ناہیں	تا ابد اس دا دوزخ دائم ہر دم سڑسی بھاہیں

وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهٗ وَاَعَدَّ لَهٗ عَذَابًا عَظِيْمًا

تے غصے ہویا اللہ اوپر اوسدے تے لعنت کیتی سنوں تے تیار کیتا واسطے اوسدے عذاب وڈا

وخشم گرفت خدا برو ولعنت کرد او را و تیار ساخت برائے او عذابے بزرگ

تے غضب کرے رب اس پر لعنت رحمت تھیں دھر کارے	تے سخت عذاب عظیم آمادہ (تیار) کارن تس ہتھیائے
ہک کہن قبول نہ توبہ خونی ہک مقبول بتاون	ہر ہک ٹول قرآنوں صحیح حدیثوں سند لیاون
وچ لطائف دوہاں قولاں مظہری وچ لیائے	جو جان کراہن خون کرے سو دو تقصیراں چائے
ہک حق بندے دا بھار او وچا رب دی بے فرمانی	توبہ نال گناہ رب بخشے جو کجھ حق رحمانی
تے بندے حق نہ بخشیا جاوے باجھ قصاص کراہیں	یاد دنیا وچہ یار روز قیامت لیسی چھڈ سی ناہیں

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا اِذَا ضَرَبْتُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فَتَبَيَّنُوْا

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے ہو جس وقت جاؤ تسیں وچ راہ اللہ دے پس خوب تامل کرو

اے مومناں چوں سفر کنید در راہ خدا یعنے برائے جہاد پس نیک تفحص کنید

اے اہل ایمان جاں سیر کرو تسیں اندر راہ ربانے	تا کرو تامل لہو حقیقت جیسی کم نہ بھانے

وَلَا تَقُوْلُوْا لِمَنْ اَلْقٰٓى اِلَيْكُمُ السَّلٰمَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُوْنَ عَرَضَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا

تے نہ کہو واسطے اس شخص دے جو ڈالے طرف تساڈی سلام جو نہیں توں مسلمان ڈھونڈدے ہو اسباب حیاتی دنیا دا

ومگوئید کسی را کہ بیندازد بسوی شما سلام را کہ نیستی مومن میطلبید اسباب زندگانی دنیا را

نہ کہو جب کہے سلام تساں نوں جو تو مومن ناہیں	تساں طلب اسباب حیاتی دنیا کردے حرص تداہیں

فَعِنْدَ اللّٰهِ مَغَانِمُ كَثِيْرَةٌ كَذٰلِكَ كُنْتُمْ مِّنْ قَبْلُ

پس پاس اللہ دے ہیں لٹاں بہت اینویں ہی آہے تسیں اگے اس تھیں

پس نزدیک خدا غنیمتہائے بسیار است ہمچنین بودید شما پیش ازیں

نال اللہ بہتیریاں لٹاں کرسی بے پرواہی	اینویں تسیں بھی آہے اگے ساری وچ گمراہی

فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوْا ۭ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرًا

فر احسان کیتا اللہ نے اپر تساڈے پس تاہل کرو تحقیق اللہ ہے نال اس چیز دے جو کردے ہو خبردار

پس انعام کرد خدا بر شما پس تحقیق نمائید البتہ خدا بانچہ میکنید آگاہ ہست

فر احسان کیتا تساں اہہ دلیں ہدایت پائی	پس کرو تامل ٹھیک اللہ سب خبر جو تساں کمائی
سن وچ معالم کلبی اہوں ابن عباسوں لیایا	جو غالب ابن فضالہ لیثی آفر نبی بنایا
اہل فدک سن لشکر تھے کافر گئے کداہیں	ہک مرد اس نہیک دا بیٹا مومن سہیا اتھائیں
جد فوج ڈٹھی اس ڈر ہارت کئی ہوون ناج اصحاباں	بھاڑ اپر سن اتر چڑھیا ڈٹھس شان احباباں
سن تکبیراں جاقس جو ابہ یار نبی دے پیارے	تا کلمہ پڑھد الیتھا اہوں سلام علیکم پکارے
اسامے زید دے بیٹے اسنوں کٹھا نال شتابی	اتر اسد اہک لیائے چھیتی نال خرابی
حضرت خبر سنی جد آئے سرور غصے بھریا	تساں اتر کارن قتل کیتا اس مومن کلمہ پڑھیا
ابہ آیت حق اسامی حضرت پڑھکے آپ سنائی	اسامی کہیا ایں کارن بخشش منگو بہر خدائی
کویں لا الہ الا اللہ نبی کہیا ترتے واری	ثابت ہویا غمناک اسامہ کیتس عرض دو باری

اس ڈردے تیغوں کلمہ پڑھیا پھر سرور دھمکایا — توں پاڑ نہ ڈٹھا دل اسدا جد لوں یا سوہوں لایا

فر بخشش منگی رب تھیں جہت اسامے بنی کرم تھیں — تے کہیا غلام آزاد کریں ہک فدیہ ایس جرم تھیں

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ ۚ

نہیں برابر بیٹھنے والے مومناں تھیں سوا صاحب عذر اندے تے جنگ کرنیوالے وچہ راہ اللہ دے نال مالاں اپنیاں دے تے جاناں اپنیاں دے

برابر نیستند نشینندگان از مسلمانان بجز صاحبان عذر وجہاد کنندگان در راہ خدا بمالہای خویش وجانہای خویش

نہیں برابر بیٹھے مومن مگر جو عذراں والے — تے جیہڑے جنگ کرن راہ رب دے مالاں جاناں نالے

فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً ۚ وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ ۚ

بزرگی دتی ہے اللہ نے جنگ کرنیوالیاں نوں نال مالاں اپنیاں تے جاناں اپنیاں دے اتے بیٹھن والیاں دے وچہ درجہ دے تے ہر اک نوں وعدہ کیتا ہے اللہ نے بہشت

بزرگی دادہ ہست خدا جہاد کنندگان را بمالہای خود وجانہای خود بر نشینندگان در مرتبہ وہر یکے را وعدہ کردہ ہست خدا نیک

فضل کیتا رب جنگ کریندیاں نال مالاں ہور جاناں — بیٹھیاں اتے درجے ہر نوں وعدہ رب جناں جنت

وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا

تے بزرگی دتی ہے اللہ نے جنگ کرنے والیاں نوں اتے بیٹھن والیاں دے اجر وڈا

و بزرگی دادہ ہست خدا جہاد کنندگان را بر نشینندگان مزدے بزرگ

تے فضل دتا رب جنگاں والیاں بیٹھن والیاں اُتے — اجر عظیم ثواب بے اوڑک ناہ اوہ کدی نکھٹے

صحیح مسلم تھیں مظہری اندر ابو سعیدوں لیایا — ابو سعید کہیا خود سرور مینوں ایہہ فرمایا

جس اللہ رب پسند کیتا اتے دین پسند اسلامی — تے نبی پسند محمد واجب جنت اوس گرامی

میں عرض کیتا فر آکھو حضرت سرور فیر سنایا — فر کہیا جو سو درجہ وچہ جنت ہر وچہ فرق بتایا

جیونکر وتھ آسمان زمین وچہ اینویں ہر وچہ آئی — جو عمل چڑھاوے سو درجہ ہے ربدی راہ لڑائی

ع ۱۵ ۱۳ ۱۰

دَرَجٰتٍ مِّنْهُ وَمَغْفِرَةً وَّرَحْمَةً ط وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ۞

درجے اللہ تھیں تے بخشش تے رحمت تے ہے اللہ بخشنہار مہربان

افزون ح ادہ ست خدا درجہا ازجانب خود و آمرزش و بخشایش و ہست خدا آمرزندہ مہربان

ایہ درجے رب ولوں اتے بخشش رحمت مہر خدائی	تے اللہ بخشنہار رحمت وال بے انت ایہائی
اس آیت تھیں معلم ہویا جو فرض جہاد کفایا	جے بعضے ادا کرن تاں رہندیاں نوں کی گناہ نہ آیا
تے عذر والیاں پر فرض نہ لڑنا غازیاں اجر زیادہ	تے غازی غیر غازی ہر مومن اجر بہشت آمادہ

اِنَّ الَّذِيْنَ تَوَفّٰىهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ ظَالِمِيْٓ اَنْفُسِهِمْ قَالُوْا فِيْمَ كُنْتُمْ ط

تحقیق اوہ لوک جو قبض کیتی جان انہاں دی فرشتیاں نے وچ اس حال دے جو ظلم کرنے والے جاناں اپنیاں دے ہیں کہیا وچ کیہ

البتہ آنانکہ قبض کردند جان ایشان را فرشتگان در حالیکہ ستمگار بودند بر خویشتن گفتند فرشتگان در چہ حال بودید

ٹھیک فرشتے مارن جنہاں ظالم نفساں آپے	کہن فرشتے انہاں نوں کس حالت اندر سائے

قَالُوْا كُنَّا مُسْتَضْعَفِيْنَ فِي الْاَرْضِ ط قَالُوْٓا اَلَمْ تَكُنْ اَرْضُ اللّٰهِ
وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوْا فِيْهَا ط

کہیا انہاں آہے اسیں بیچارے وچ زمین دے کہیا فرشتیاں کیا نہیں آہی زمین اللہ دی فراخ پس ہجرت کردے وچ اوس دے

گفتند بودیم بیچارگان در زمین گفتند آیا نبود زمین خدا فراخ تا ہجرت میکردید دراں

ظالم کہن جو عاجز ساں اسیں وچ زمین بیچارے	اوہ کہن نہ زمیں فراخ اللہ دی ہجرت کردے سارے

فَاُولٰٓئِكَ مَاْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ ط وَسَآءَتْ مَصِيْرًا ۞

پس ایہ لوک جگہ انہاں دی دوزخ ہے تے بری جگہ فرنے دی ہے اوہ

پس این گروہ جائے ایشاں دوزخ ست و بد جائے ست آن

ایہ لوک انہاں دی جا ہک دوزخ سندی جا ایہائی	ظالم نفساں اوہ جو ہجرت کر یوں جان نوں کائی

ایہ روایت کیتی بخاری
تخریج ابن المنذر نے ابن عباس
میں جو عدا ایہ آیت نازل ہوئی
تاکہ پہنچے مسلماناں دے طرف
سو والیاں دی جو باقی آہے

مظہری وچہ بخاری کنوں جو ابن عباسؓ بتاوے	بعضے مسلماناں تھیں نال کفاراں رہنا بھاوے
جد کافراں نہیدی لڑدے ہوندے نال کفاراں	اوہ بھی نال کفاراں مارے جاندی ہتھوں یاراں
معالم وچہ جو اہل مکے کجھ کلمہ ہو ہوں الاون	جاں ہجرت فرض اوہ ہوندی قدرت ہجرت نا کر جاون
وچ جنگ بدر دے ساتھ کفاراں باہر آئے مارے	ایہ آیت حق تنہاندے آئی ہجرت فرضوں ہارے
قول صحیح جو ہجرت ثابت ہے منسوخ نہ ہوئی	لا ہجرۃ بعد الفتح مکے تھیں ہجرت کرے نہ کوئی
احکام اسلام نہ جتھے حاصل غلبے کنوں کفاراں	اوتھوں ہجرت فرض جو قادر ساتھ رلے ابراراں

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ۝

مگر بیچارے مرداں تے عورتاں تے لڑکیاں تھیں جو نہیں کر سکدے کوئی حیلہ تے نہیں پاوندے راہ

مگر آنانکہ بیچارہ اند بحقیقت از مرداں و زناں و کودکاں نمیتوانند ہیچ حیلہ ساختن و نمیابند راہے

مگر جو عاجز مرد زناں ہور لڑکے قدرت ناہیں	نہ حیلہ کجھ کر سکن نا انہاں سُوجھ نہ جو چلن راہیں

فَأُولَٰئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا ۝

پس ایہ لوک نزدیک ہو اللہ جو معاف کرے انہاں تھیں تے ہے اللہ معاف کرنے والا بخشنہار

پس ایں گروہ نزدیک ست کہ خدا معاف کند از ایشاں و ہست خدا عفو کنندہ آمرزگار

پس ایہ لوک قریب جو اللہ کرے معاف تنہاں	تے رب معاف کنندہ ہے ہور بخشنہار گناہاں

وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً ۚ

تے جو کوئی ہجرت کرے وچ راہ اللہ دے پاویگا وچ زمین دے جگہ رہنے دی تے کشایش

وہر کہ ترک وطن کند در راہ خدا بیابد در زمین جائے اقامت بسیار و فراخی معاش

تے ہجرت کرے جو راہ رب لئے وچ زمین دے پاوے
جائے اقامت امن بہتیرے رزق فراخ ہتھ آوے

وَمَنْ يَّخْرُجْ مِنْ بَيْتِهٖ مُهَاجِرًا اِلَى اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ اَجْرُهٗ عَلَى اللّٰهِ ؕ

تے جو کوئی نکلو گھر اپنے تھیں ہجرت کر کے طرف اللہ دی تے رسول اُس دے دی فر گھیرے اُس نوں موت پس ثابت ہویا اجر اُس دا اپر اللہ دی

وہر کہ بیرون آں از خانہ خود ہجرت کناں بسوئے خدا و رسول او پس دریابد او را مرگ پس البتہ ثابت شد مزد او بر خدا

جو نکلے گھر تھیں ہجرت کر کے رب نبی ول دھایا   فر اوس موت ثواب جو اُس دا اللہ اپر آیا

وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ۝

تے ہے اللہ بخشنہار مہربان

وہست خدا آمرزندہ مہربان

ہے رب غفور رحیم کسے دا اجر نہ ضائع کردا   ایہو حکم جو طلب علم یا حج جہاد مردا

وَاِذَا ضَرَبْتُمْ فِى الْاَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَقْصُرُوْا مِنَ الصَّلٰوةِ ۖ

تے جس وقت سیر کرو تسیں وچہ زمین دے پس نہیں گناہ اپر تساڈے ایہ جو کوتہ کرو کجھ نماز تھیں

وچوں سفر کنید در زمین پس نیست بر شما گناہے در آنکہ کوتہ سازید قدرے از نماز

تے جد تسیں ٹرو زمین اندر پس نہیں گناہ تسانوں   جو قصر نمازوں کرو دوگانہ دو کر پڑھو چوگاناں نوں

اِنْ خِفْتُمْ اَنْ يَّفْتِنَكُمُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ؕ اِنَّ الْكٰفِرِيْنَ كَانُوْا لَكُمْ عَدُوًّا مُّبِيْنًا ۝

جیکر ڈرو اس تھیں جو سختی پہنچاون تساں نوں اوہ لوک جو کافر ہین تحقیق کافر ہیں واسطے تساڈے دشمن ظاہر

اگر ترسید از آنکہ در بلا افگنند شمارا آنانکہ کافر اند البتہ کافران ہستند شمارا دشمن آشکارا

جیکر خوف ہووے تساں سختی پہنچے ولوں کفاراں   ٹھیک کفار تساڈے دشمن ظاہر ویر اشراراں

چارگانی نوں پڑھن دوگانہ فجر تے مغرب پوری   اسپر ہے اجماع امت دا مظہری ویکھ ضروری

بھی مظہری اندر ابن جریر علی تھیں کرے روایت   جو بعضے بنی نجاراں کیتی اگے بنی شکایت

اسیں سفر زمیں وچہ کردے کیونکر پڑھیے سفر نمازاں   تد ایہ آیت وحی لیایا اللہ واقف رازاں

حد سفر دی وچہ حدیث صحیح دے ذکر نہ کوئی   اہل علم صحاب اماماں بحث اس اندر ہوئی

امام اوزاعی کہے چوہک دینہ پینڈے سفر کچیوے
(استاد شافعی دا)
اینویں شافعی احمد حنبل مظہری اندر جانی
ابو یوسف آکھے دو دینہ پینڈا اکثر ترتے دن دا
جے پوری پڑھے نماز مسافر شافعی رواجاوے
ہر اک سند حدیثوں رکھن مظہری اندر لیایا

کوہ اٹھتالی مالک آکھے اس کم قصر نہ تھیوے
ابو حنیفہ رح ترے دینہ پینڈا آکھے چال میانی
ایہہ مظہری اندر اہل علم دے قول مفسر گنندا
ابو حنیفہ رح قصر ضروری تم گناہ فرماوے
پر اولی قصر ابہی اجماعوں قاضی لکھ سدھایا

وَاِذَا كُنْتَ فِيْهِمْ فَاَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلٰوةَ فَلْتَقُمْ طَآئِفَةٌ مِّنْهُمْ مَّعَكَ وَلْيَاْخُذُوْٓا اَسْلِحَتَهُمْ قف

تے جد ہوویں توں وچ انہاں دے پس قائم کریں واسطے انہاں دے نماز پس چاہیے جو کھلووے ٹولہ انہاں تھیں نال تیرے تے پکڑن ہتھیار اپنے

و چوں باشی یا محمد درمیان مومنان پس برپا کنی با ایشاں نماز را پس باید کہ بایستند گروہے از ایشاں با تو و باید کہ بگیرند سلاحہائے خود را

تے جد توں ہوویں وچ انہاں دے تہاں نماز پڑھائیں
اک ٹولہ نال کھلوون تیری پھڑ ہتھیاراں تائیں

فَاِذَا سَجَدُوْا فَلْيَكُوْنُوْا مِنْ وَّرَآئِكُمْ وَلْتَاْتِ طَآئِفَةٌ اُخْرٰى لَمْ يُصَلُّوْا

پس سجدہ کرن اوہ تاں چاہیے ہو جاون اوہ پچھے تساڈے تے چاہیے آوے اوہ ٹولہ دوجا جو نہیں نماز پڑھی اوہناں

پس چوں سجدہ کنند پس باید کہ ایشاں در پس شما شوند و بیاید گروہ دیگر کہ ہنوز نماز نہ خواندہ اند

جاں سجدہ کرن اوہ رکعت پوری دشمن طرف سدہاون
تے دوجا ٹول جو پڑھی نہ انہاں طرف تیری ہن آون

فَلْيُصَلُّوْا مَعَكَ وَلْيَاْخُذُوْا حِذْرَهُمْ وَاَسْلِحَتَهُمْ ۚ

پس چاہیے نماز پڑھن نال تیرے تے پکڑن بچاو اپنے تے ہتھیار اپنے

پس نماز کنند با تو و بگیرند حذر خود را و سلاحہائے خود را و مراد از حذر سپر و خود و زرہ است

اوہ فر نیتن نال تیرے سبہ کرن نماز نوں پورے
تے پھڑن بچاو ہتھیار جو ڈھالاں خود یا زرہ ضروری

وَدَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَوْ تَغْفُلُوْنَ عَنْ اَسْلِحَتِكُمْ وَاَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيْلُوْنَ عَلَيْكُمْ مَّيْلَةً وَّاحِدَةً ط

چاہیا اُنہاں لوکاں جو کافر ہوئے جے غافل ہوو تسیں ہتھیاراں اپنیاں تے اسباباں اپنے تھیں پس حملہ کرن اُپر تساڈے حملہ اکو

دوست میدارند کافران کہ غافل شوید از سلاحہائے خود و اسباب خود پس حملہ کنند بر شما حملہ یکبارگی

کافر چاہن غافل ہوو ہتھیاروں اسباباں
تا حملہ کرن تساڈے اُپر اِک یکبار شتابوں

حذر پناہ بچاؤ جو اپنا خود زرہ ہور ڈھالاں
امتعہ جمع متاع جو رخت اسباب نہ ہور مقالاں

وچ مظہری احمد بیہقی کنوں بھی حاکم کنوں لیایا
عُسفان اُپر جد جنگ کرن نوں خیر بشر دوڑایا

خالد سی سردار کفاراں اگوں کافر آئے
حضرت ظہر پڑھی سنگ یاراں اہل کفر پچھتائے

جو کیوں نہ وچ نمازاونہاں اسیں حملہ کر کے دھائے
فر کہیا جو عصر نماز انہاں پیاری جان اولاد بھولائے

جاں عصر پڑھن تد حملہ کرسیے متا کفار پکایا
تا ظہر عصر دے سنے ایہ آیت جبرائیل لیایا

بہتی وجہیں وچ حدیثاں خوف نماز ایہا ئی
جس شوق ہووے اودھ ویکھے ایتھے لکھن لوڑ نہ کائی

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِنْ كَانَ بِكُمْ اَذًى مِّنْ مَّطَرٍ اَوْ كُنْتُمْ مَّرْضٰٓى اَنْ تَضَعُوْٓا اَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوْا حِذْرَكُمْ ط

تے نہیں گناہ اُپر تساڈے جیکر ہووے نال تساڈے دکھ مینہ تھیں یا ہوو بیمار ایہ جو اتارو ہتھیار اپنے تے پکڑو بچاؤ اپنے

و نیست گناہے بر شما اگر باشد بشمار رنجے از باراں یا باشید از بیماراں در آنکہ بنہید سلاحہا خود را و بگیرید حذر خود را

تے نہیں گناہ تساں نوں جے دکھ مینہ یا تساں بیماری
جو لاہ رکھو ہتھیار تے پھڑو بچاؤ رکھو ہشیاری

اِنَّ اللّٰهَ اَعَدَّ لِلْكٰفِرِيْنَ عَذَابًا مُّهِيْنًا ه

تحقیق اللہ نے تیار کیتا ہے واسطے کافراں دے عذاب خوار کرنے والا

البتہ خدا آمادہ ساختہ است برائے کافراں عذابے رسوا کنندہ

بر حالی نماز خوف دی بیچ فرقہ نوں دو رکعتاں

تیار کیتا رب اہل کفر نوں سخت عذاب خواری
مظہری وچ بخاری کنوں جو ابن عباسؓ ہے آیا
اس زخم آہا ہتھیار اتارن حضرت رب فرمائی
جو نبی اتار تے قوم محارب تے چڑھ حضرت دھایا
لاہ ہتھیار دھرے صحاباں حضرت حاجت دھائے
اصحاباں تھیں اوہلا ہویا بیٹھے تلے شجر دے
آکھیوس قتل کراں اوسنوں اسد مینوں مارے
فر آکھیوس کون محمد تینوں ہتھوں اج بچاوے
ہتھوں تیغ ڈگی تس حضرت پھڑ کے تیغ اگلاری
کافر کہیا نہیں کوئی حضرت آکھیا کلمہ پڑھ توں
اس کہیا نہ کلمہ پڑھاں تے تیرے نال نہ کراں لڑائی
تد ایہہ آیت آئی اللہ حکم کیتا ہشیاری

وچ دنیا قتل تے قید تے آخر دوزخ دائم ناری
جو عبد الرحمن عوف دی حق ایہ آیت وحی لیایا
تے کلبی ابو صالح تھیں کہے اوہ ابن عباسوں بھائی
وچ لشکر اتریا یک جاہ گے تے دشمن نظر نہ آیا
رکھ ہتھیار گئے لنگھ وادی انبر مینہ برسائے
غورث کافر حارث بیٹھے تکے وچ نظر دے
پھڑ تلوار پہاڑوں لتھا چھک تلوار اولارے
حضرت نوں کہیا جو اللہ کافر منہ پرنے بھوئیں آوے
فر آکھے کون بچاوے تینوں اللہ دتی واری
نا تیغ تیری فر تینوں دیاں قتلوں ہول نہ ڈرتوں
حضرت تیغ دتی اس کہیا توں ہیں تھیں بہتر بھائی
جو باہر قلعے یا لشکر تھیں نہ جاہو بن ہتھیارے

فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلٰوةَ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ قِيَامًا وَّقُعُوْدًا وَّعَلٰى جُنُوْبِكُمْ

پس جس وقت پورا کرو نماز نوں تاں یاد کرو اللہ نوں کھلے تے بیٹھے تے اپر پاسیاں اپنیاں دے

پس چوں تمام کردید نماز را پس یاد کنید خدا را ایستادہ و نشستہ و بر پہلوہا خویش

فر جد کرو نماز ادا پس یاد اللہ نوں کر ہو — کھلے تے بیٹھے پاسے پرنے چیتا سوہل دہریو

فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ إِنَّ الصَّلٰوةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ كِتٰبًا مَّوْقُوْتًا

فیر آرام پکڑو تاں قائم کرو نماز نوں تحقیق نماز ہے اوپر مومناں دے فرض وقتو وقتی مقرر کیتا گیا

پس چوں آرام گیرید پس برپا کنید نماز را یعنے بطریق نماز بیخوفی البتہ نماز ہست بر مومناں فرض وقت تعین کردہ شدہ

جاں تھیے آرام بیخوفی پڑھو نماز جویں مدامی — تحقیق نماز ہے مومناں اپر فرض موقت نامی

یعنے یاد الٰہی ہر دم رکھو دلوں زبانوں

جو وچہ نماز قصور ضروروں ذکروں پورا تھیوے
ہک کہن مراد نمازاں ذکروں صحبت کھلا گدارے
کتاب کنوں مکتوب مراد جو لکھیا فرض ٹھہرایا
وچہ مظہری کہیا اجماع جو بعد زوالوں وقت ظہر دا
دھپے رہوون تھیں پچھے دیگر پڑھنی ہے تحریمہ
جو آخر وقت ظہر دا اول وقت عصر دا سوئی
وچہ کل حدیثاں ایہویں آیا نہیں مخالف کائی
ابو یوسف ہور محمد ایہویں سبہ شاگرد بتاون
جو ٹھنڈی کر ظہر وچہ گرمی خود حضرت فرمایا
قاضی دقیاس کتیا ایہہ بہت ضعیف نہایت
جو ٹھنڈا کرنا کم اضافی ساعت بساعت ٹھنڈھیرا
ہک مثل سائے جے گرم زیادہ ہوندا وقت زوالوں
ہے وچہ حقیقت وقت زوالوں پچھے ٹھنڈھ ودھیری
جتھے ذکر سائے دا اندر صحیح حدیثاں آیا
ہک قول بھی ابو حنیفے ایہویں ویکھو شرح وقایہ
نہ اصلی سائے ذکر حدیثاں اندر ملسیا کدائیں
وچہ ہاڑ مہینیاں سایہ اصلی نہیں مدینے مکے
اقلیم تریجھی ملک اساڈا جو تھی ہے کشمیروں
وچہ موسم سیال زیادہ مثلوں سایہ وقت زوالے
وقت فجر دا بعد صبح صادق دے شک نکوئی
دینہ لتھیوں پچھے مغرب جا نجاں باقی شفق جو لالی
شفق ایہا ای سرخی جیوں کر وچہ حدیثاں آیا

عائشہ کہیا جو سہ ور رکھدے یاد خدا ہر آنوں
ہر حالت وچہ کھلیں بیٹھیاں ستیاں یاد کچیوے
جو مرض یا زخم تا بیٹھا پہا جے کرن قیاموں ہاری
بیان اوقات نمازاں وچہ حدیثاں نبی ہت آیا
تیک عصر اتے دینہ لہندی لگ آخر وقت عصر دا
ایہ نال اجماع بتایا قاضی مظہری وچہ کریما
جاں سایہ چیز برابر اس دے تھیا تا ظہر گیوئی
بھی مالک شافعی احمد حنبل مذہب ایہویں بھائی
ہک ابو حنیفے قول دو مثلاں سند حدیث بناون
یک مثل سائے وده گرمی مکے قیاس حنیفے آیا
وچہ ایس حدیث دلیل نہ ہرگز تیک دو مثلاں غایت
تے وقت زوال نہایت گرمی مشکل وقت ودھیرا
تا ٹھنڈا کرن ظہر نوں ہوندا نال زوال وصالوں
کجہ حاصل سردی ٹھیک جو پڑھے مثلوں کجہ اگیری
ہر جا وقت ظہر دا ہے یک مثل تائیں فرمایا
دو مثلوں فیر رجوع امام بھی بعض کتابیں پایا
پر ہے ایہ ٹھیک ضروری مسئلہ اس تھیں چارہ نائیں
اقلیم اول اوہ سر پر سورج اکھن عالم سیکے
ایہنیں ملکیں ہاڑ بھی سایہ اکھیں ویکھ نظیروں
جے سنوں مثلوں جدا نہ دھر یے ظہر نہ لبھے حالے
سورج نکلن تائیں آخر ہے اجماعوں سوئی
شفقوں پچھے صبح تائیں ہے وقت عشاء دا حالی
ہک ابو حنیفے قول سفیدی وت رجوع بھی پایا

وَلَا تَهِنُوْا فِي ابْتِغَاۗءِ الْقَوْمِ ۭ اِنْ تَكُوْنُوْا تَاْلَمُوْنَ فَاِنَّھُمْ يَاْلَمُوْنَ كَمَا تَاْلَمُوْنَ

تے نا سستی کرو وچہ ڈھونڈھنے قوم دے جیکر ہوتسیں درد رکھدے پس اوہ بھی درد رکھدے ہن جیہیں تسیں درد رکھدے ہو

وسستی مکنید در جستجوی کافران اگر شما دردناک میشوید پس ایشان نیز دردمند میشوند چنانکہ شما ے شوید

تے سستی کرو نہ اہل ایماناں ہوتدن وچہ کفاراں　　جو درد تسانوں زخموں انہاں بھی درد زخم ہتھیاراں

وَتَرْجُوْنَ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا يَرْجُوْنَ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِــيْمًا حَكِــيْمًا

تے امید رکھدے ہوتسیں اللہ تھیں اوہ جو نہیں امید رکھدے اوہ تے ہے اللہ دانا حکمت والا

وشما امید دارید از خدا آنچہ ایشاں امید ندارند و ہست خدا دانا استوار کار

تے تساں امید ثواب اللہ تھیں انہاں امید نہ کائی　　تے ہے رب دانا حکمت والا دسو کم بھلیائی
یعنے خواہش جنگ تے صبر مناسب بہت تسانوں　　جو تساں امید ثواباں اگے نہیں امید انہاں نوں
معالم وچہ جو غزوے حمرا الاسد ایہہ آیت آئی　　جو احد وں پچھے مگر کفاراں کیتی نبی چڑھائی
بعضے یاراں درد زخم تھیں کیتی تداں شکایت　　فرو گدیاں زخماں نال چڑھے سبہ جد ایہہ آیت آئی

اِنَّآ اَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَآ اَرٰىكَ اللّٰهُ

تحقیق اساں اتاری طرف تیری کتاب نال حقدے تا جو حکم کریں توں درمیان لوکاں دے نال اس چیز دے جو دکھائی تینوں اللہ نے

البتہ ما فرو داوردیم بسوے تو کتاب را براستی تا حکم کنی درمیان مردمان بآنچہ نمود ترا خدا

تحقیق اتاری اساں تیرے ول ایہہ کتاب حقانی　　تا حکم کریں وچہ لوکاں جو سمجھایا رب معانی

وَلَا تَكُنْ لِّلْخَاۗىِٕنِيْنَ خَصِيْمًا ۙ وَّاسْتَغْفِرِ اللّٰهَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُوْرًا رَّحِـيْمًا

تے نا ہو واسطے خیانت کرنیوالیاں دے جھگڑا کرنے والا تے بخشش منگ اللہ تھیں تحقیق اللہ ہے بخشنہار مہربان

ومباش برائے خیانت کنندگان خصومت کنندہ و آمرزش خواہ از خدا البتہ خدا ہست آمرزندہ مہربان

تے نا ہو و لول خیانت دنیاں جھگڑا کرنیوالا　　تے بخشش منگ اللہ تھیں رب غفور رحیم تعالیٰ

وچہ مظہری حاکم کنوں صحیح بھی ترمذی کنوں لیایا
اس زرہ ہتھیار لئے آٹا گھروں رفاعہ چوری کیتا
رفاعے ہور قتادے نالش پاس نبی دے کیتی
کہن قتادے ہور رفاعے تہمت سانوں لائی
فرسر ورلڑیا قتادے کیوں لتیں تہمت نیکاں لاؤ
جو سرور غیب نہ جانے جد لگ وحی نہ خبر لیائے
تے وچہ معالم طعمہ نام اس چور جو زرہ چورائی
بعد تلاشی زید گھروں اوہ زرہ رفاعہ پائی
فر طعمے قوم نبی ول آئی کہن کرو ہمراہی
یہودی دا ہتھ کٹن چاہیا تد ایہہ آیتاں آیاں

جو نام بشیر منافق نوں اتھے خائن رب بتایا
جاں ہاتھ لگے چھپیا نام لبید سہیل دا گوڑوں لیتا
بشیر جیے یار بھی ہوئے اکٹھے پاک بنن بد نیتی
نہ شاہد کوئی نہ مدعا ثابت سوچن اساں بریاتی
ایہہ آیتاں اتھے عظیما تائیں آیاں ذکر دوڑا او
جاں سنی بشیر تا کافر ہو کر نٹھا مکے جاوے
فر زید تہمتی یہودی نوں اس دتی ذمے لائی
کہے یہود جو طعمہ دتی ناہیں آپ چورائی
ناساڈا یار خوار نہ ہووے یاری حضرت چاہی
جو طعمے خائن ولوں نہ جھگڑیں بخشش منگ بریایا

وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِيْنَ يَخْتَانُوْنَ اَنْفُسَهُمْ ۭ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا اَثِـيْمًا

تے نا جھگڑا کر انہاں ولوں جو خیانت کردے ہین نقصان اپنیاں دی یعنی مسلماناں دی تحقیق اللہ نہیں دوست رکھدا اسنوں جو ہو خیانت

وخصومت مکن از جانب کسانیکہ خیانت میکنند با جنس خویش البتہ خدا دوست ندارد آنرا کہ باشد خیانت کنندہ گناہگار

نہ جھگڑا کر انہاں ولوں جو کرن خیانت اپنیاں جاناں
اللہ ٹھیک نہ دوست رکھے خائناں بے فرماناں

يَّسْتَخْفُوْنَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُوْنَ مِنَ اللّٰهِ وَهُوَ مَعَهُمْ اِذْ يُبَيِّتُوْنَ

لکدے ہین آدمیاں تھیں تے نہیں لکدے اللہ تھیں تے اوہ نال انہاں دے ہے جس وقت صلاح کردے ہین راتیں

یعنے قوم ابیرق دی ١٢
پنہاں میکنند از مردمان و پنہاں نمیکنند از خدا و او با ایشان ست آنگاہ کہ مشورہ مے کنند بشب

جو لکن لوکاں کنوں نہ لکن رب تھیں شرم نہ دھردے
تے اللہ نال انہاں دے جدا اوہ راتیں باتاں کردے

مَا لَا يَرْضٰى مِنَ الْقَوْلِ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا يَعْمَلُوْنَ مُحِيْطًا

اوہ جو نہیں پسند کردا اللہ سخن تھیں تے ہے اللہ نال اس چیز دے جو کردے ہین گھیرنے والا

آنچہ خدا نمی پسندد از تدبیر وہست خدا بآنچہ مے کنند در گیرندہ

کرن صلاحاں راتیں جو گل رب پسند نہ آوے	تے اللہ گھیرن والا ہے اوہ قوم جو عمل کماوے

هَاَنْتُمْ هٰٓؤُلَآءِ جٰدَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُّجَادِلُ اللّٰهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

خبردار تسیں اوہ لوک ہو جو جھگڑا کیتا تساں اینہاں ولوں وچ حیاتی دنیا دی پس کون جھگڑیگا نال اللہ دے اینہاں ولوں دیہہ قیامت

آگاہ باشید شما آن گروہ ہستید کہ خصومت کردید از جانب خیانت کنندگان در زندگانی دنیا پس کہ خصومت خواہد کرد با خدا از ایشان

ہاں تسیں لوک اینہاں تھیں جھگڑو وچ دنیا زندگانی	پس کون حشر دیہہ جھگڑے اینہاں ولوں جناب ربانی
اَمْ مَّنْ يَّكُوْنُ عَلَيْهِمْ وَكِيْلًا	یا کون ہو جو ہوویگا اپر اونہاں دے کارساز
	یا کیست کہ باشد بر ایشاں کارساز
یا کون وکیل اینہاں دا حامی ہوسی روز قیامت	جو رب دا غضب عذاب ہٹاوے رکھے اینہاں سلامت

وَمَنْ يَّعْمَلْ سُوْٓءًا اَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهٗ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللّٰهَ يَجِدِ اللّٰهَ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا

تے جو کوئی کرے برائی یا ظلم کرے نفس اپنے تے فر بخشش چاہے اللہ تھیں پاویگا اللہ نوں بخشنہار مہربان

و ہر کہ بکند کار بد یا ظلم کند بر جان خود باز آمرزش خواہد از خدا بیابد خدا را آمرزندہ مہربان

تے جو کوئی کرے برائی یا خود نفسی ظلم کماوے	فر بخشش منگے رب تھیں رب نوں بخشنہار اپاوے

وَمَنْ يَّكْسِبْ اِثْمًا فَاِنَّمَا يَكْسِبُهٗ عَلٰى نَفْسِهٖ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَكِيْمًا

تے جو کوئی کماوے گناہ پس سوا اس دے نہیں جو کماندا ہے اپر جان اپنی دے تے ہے اللہ جاننے والا حکمت والا

و ہر کہ بکند گناہے پس جز این نیست کہ میکند آن را بر جان خویش و ہست خدا دانا استوار کار

تے جو کوئی کرے گناہ سو کردا اپنی جان برائی	تے اللہ جانن والا اعلاں حکمت وال ایہائی

وَمَنْ يَّكْسِبْ خَطِيْٓئَةً اَوْ اِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهٖ بَرِيْٓئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَّاِثْمًا مُّبِيْنًا

تے جو کوئی کماوے خطا یا گناہ فر تہمت لگاوے نال اس دے بیگناہ اس نوں پس تحقیق چا لیا اس نے بہتان تے گناہ ظاہرا

و ہر کہ بکند خطائے یا گناہے باز تہمت نہد آں بے گناہے را پس البتہ برداشت افترا و گناہ ظاہر را

جو آپ خطا یا گناہ کرے فر پاک دے ذمے لاوے	سو ٹھیک وڈا بہتان گناہ بھی ظاہر سر پر چاوے

وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهٗ لَهَمَّتْ طَّآئِفَةٌ مِّنْهُمْ اَنْ يُّضِلُّوْكَ ط

تے جیکر نہ ہوندا فضل اللہ دا اپر تیرے تے رحمت اوسدی البتہ قصد کیتا سی ٹکڑی نے انہاں تھیں جو گمراہ کرن تینوں

واگر نبودے فضل خدا بر تو و بخشایش او البتہ قصد کردہ بود گروہے از ایشاں کہ گمراہ کنند ترا

جے ربدا فضل تے رحمت اپر تیرے ہوندی ناہیں	قصد کیتا اک ٹول انہاں تھیں پاون تدہ کوراہیں

وَمَا يُضِلُّوْنَ اِلَّآ اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَضُرُّوْنَكَ مِنْ شَيْءٍ ط

تے نہیں گمراہ کردے مگر جاناں اپنیاں نوں تے نا ضرر کرن گے تینوں کجھ بھی

و گمراہ نمی کنند مگر خویشتن را و ضرر نرسانند بتو چیزے

تے نا اوہ کسے بہولاون مگر جاناں اپنیاں تائیں	تے نا اوہ ضرر کرن کجھ تینوں حافظ تیرا سائیں

وَاَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَيْكَ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ ط
وَكَانَ فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ عَظِيْمًا ۝

تے اتاری اللہ نے اپر تیرے کتاب تے علم دینی تے سکھایا تینوں اوہ کجھ جو نہیں آہا توں جاندا تے ہے فضل اللہ دا اپر تیرے وڈا

و فرود آوردہ است خدا بر تو کتاب و دانش را و آموختہ است ترا آنچہ نمیدانستی و ہست فضل خدا بر تو بزرگ

تے بھیجی اللہ تدہ کتاب تے حکمت علم حقانی	تے علم دتا تدہ جو نا جانے فضل عظیم ربانی

لَا خَيْرَ فِيْ كَثِيْرٍ مِّنْ نَّجْوٰىهُمْ اِلَّا مَنْ اَمَرَ بِصَدَقَةٍ اَوْ مَعْرُوْفٍ
اَوْ اِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ ط

نہیں بھلیائی وچ بہتیاں مدی او ساریاں اوہناں دیاں تہیں مگر اوہ جو امر کرے نال صدقے دے یا بھلیائی دے یا صلح کارے لوکاں دے وچہ

نیست خوبی در بسیارے از مشورہ پنہانی ایشاں مگر شورہ کسیکہ امر کند بصدقہ یا بکار پسندیدہ یا صلح کاری میان مردماں

نہیں بھلیائی کائی اندر بہتی انہاں او ساری	مگر جو دسے صدقہ نیکی یا وچہ لڑیاں سواری

صدقہ فرض زکوٰۃ مراد تے نیکی نفل خیرایت	تے لڑیاں بھٹیاں صلح کراون وڈا اجر نہایت

وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ ابْتِغَآءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيْهِ اَجْرًا عَظِيْمًا ۝

تے جو کوئی کرے ایہہ کم واسطے چاہنے رضا اللہ دی دے پس جھب دیوانگے اسنوں اجر وڈا

وہر کہ بکند ایں کار برائے طلب رضائے خدا پس بدہیم او را مزدے بزرگ

تے جو کوئی ایہہ کم کردا کارن طلب رضا ربانی	اسیں اجر عظیم دیوا ہیں اسنوں بدلہ کار حقانی

وَمَنْ يُّشَاقِقِ الرَّسُوْلَ مِنْۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدٰى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيْلِ الْمُؤْمِنِيْنَ

تے جو کوئی خلاف کرے پیغمبر دا پچھے اس تھیں جو روشن ہوئی واسطے اسدے ہدایت تے تابع ہووے سوا راہ مومناں دی

وہر کہ مخالفت کند پیغمبر را بعد از انکہ ظاہر شد او را ہدایت و پیروی کند غیر راہ مسلماناں

تے جو کوئی کرے خلاف پیغمبر بعد بیان ہدایت	تے اہل ایماناں دے راہ باجھوں چلے راہ غوایت

نُوَلِّهٖ مَا تَوَلّٰى وَنُصْلِهٖ جَهَنَّمَ ۚ وَسَآءَتْ مَصِيْرًا ۝

دوست بناوانگے اوسنوں اسچیز دا جو دوست بنیاں اوہ تے ڈالانگے اسنوں دوزخ تے بری جگہ ہے اوہ

متوجہ کنیم او را بانچہ میل آن کردہ و در آریم او را بدوزخ و آن بدجائیست

اسیں یار بنابے اسنوں جسدا آپ بنیاں اوہ بیلی
تے داخل کریے اسنوں دوزخ سندی جا دو ویلی
وچ مظہری کہیا جو بعد بیان ہدایت الٹ کماوے
جو نال دلیل یقینی ثابت حکم نبی دا پاوے
فر کرے خلاف نبیؐ دا ایں اوہ دوزخ بالن بنیا
تے جیکر نال دلیل یقینی ثابت حکم نہ سنیا
یا سنیا پر سمجھوں بھلا کوشش اجتہاد دوں
ایہ معذور امید معافی ہسدی خطا فسادوں
بک کسن مراد خلاف بعید اگرے جو دینوں فردا
اہل ایماناں دا راہ چھوڑ سے پکڑے راہ کفر دا
جوئیں تشبیر یا طعنہ دینوں مڑ کر کافر ہویا
اوہ سنگ کو سنگ لیا خود آپے بالن دوزخ ہویا
تے غیر سبیل المؤمنین جو کرے خلاف اجماعوں
وچ عمل یا وچ عقیدے ہو گمراہ بھلا سچرا ہوں
جو بعضیاں نال موافق تاں اوہ سوچ دخل نا ہیں
صحابی کالنجوم جو آیا سب ہدایت راہیں

جو سبھناں کنوں مخالف ہے اوہ بھلا اسدے راہوں
جو ایہا رت گمراہی تے رب جمع نہ کرے کداہیں

ترمذی بیہقی ابن عباسوں کہن رسول الٰہوں
تے رب دا ہتھ جماعت تے جو پاٹا سٹرسی بھاہیں

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَّشَآءُ ط

تحقیق اللہ بخشیگا ایہ جو شریک بنایا جاوے نال اوسدے تے بخشیگا اوہ کجھ جو سوا اسدے ہے جسنوں چاہے

البتہ خدائی آمرزد آنکہ شریک ساختہ شود باو و مے آمرزد آنچہ سوائے شرک ہست ہر کہ را خواہد

تحقیق نہ بخشے اللہ جو اس نال شریک بناوے
تے بخشے جو کجھ باجھ شرک تھیں بدیاں جسنوں بھاوے

وَمَنْ يُّشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا ۢ بَعِيْدًا ۝

تے جو کوئی شریک بناوے نال اللہ دے پس تحقیق گمراہ ہویا گمراہی دور حق تھیں

ہر کہ شریک ساخت بخدا پس البتہ گمراہ شد گمراہی دور

تے جو کوئی مشرک نال اللہ دے غیر شریک بناوے
اوہ ٹھیک ہویا گمراہ بیہودہ بھلا دور بھلاوے

معالم وچ اعرابی بڈھا پاس نبی دے آیا
ہیں وچ گناہاں ڈبا آکھیوس شرک نہ ہو اکمایا

ہیں جد تھیں رب پچھاتا منیاں شرک نہ مڑ فر کیتا
نہ اللہ باجھوں ہور کسے نوں کوئی بنایا میتا

تے ناہیں پیا گناہیں کر کے اللہ نال دلیری
تے نا دل وہم جو رب تھیں لنگھ وہران طاقت میری

تے ہیں پشیمان گناہاں تھیں من توبہ استغفاراں
پس کی حال میرا کہہ حضرت لیا یا وحی اخباراں

اِنْ يَّدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهٖٓ اِلَّآ اِنٰثًا ۚ وَاِنْ يَّدْعُوْنَ اِلَّا شَيْطٰنًا مَّرِيْدًا ۙ لَّعَنَهُ اللّٰهُ ۘ

نہیں پوجدے پکاردے سوا اوسدے مگر زناں بیجاناں نوں تے نہیں پوجدے پکاردے مگر شیطان سرکش نوں جو لعنت کیتی اوسنوں اللہ نے

نمی پرستند مشرکاں بجز خدا مگر بتان زنانہ را و نمے پرستند مگر شیطان سرکش را کہ لعنت کردہ اورا خدا

نہ اللہ باجھ پکارن پوجن مگر بے جان زنانے
نہ پوجن بن شیطان جو سرکش جس لعنت کمانے

یدعون پکارن پوجن معنے اصل پکارن آیا
الدعاء والدعوۃ خواندن یعنے سد بولایا

الدعاء ہو العبادۃ سچ نبی فرمایا
وچ ترمذی ابوداؤد نسائی ابن ماجہ وچ پایا

یعنے دعا ہی اوہ عبادت ہے ۱۲

کوجس دی کرے عبادت سنوں حاجت وقت پکارے	ایہ مظہری وچہ ثناء اللہ خود قاضی لکھیا پیارے
ایہہ مکے والیاندے حق آیت وچہ معالم لیایا	اناث مراد اوثان زنانی ناموں ایہہ فرمایا
جو لات منات بھی عزیٰ مشرک رکھدے نام زنانے	وچہ لغت اناث جمع انثے بھی ہر شے جو بنجانے
مرید تے مارد او جو اس وچہ خیر نہ کجھ بھلیائی	اتھ مراد جو سرکش عاقی بے فرمان خدائی
جو شے پوجن مشرک اس وچہ شیطوں حاضر آوے	اوہ بت یار کھہ یا قبر ہووے ہر شیطوں پوجیا جاوے

وَّقَالَ لَاَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيْبًا مَّفْرُوْضًا ۙ وَّلَاُضِلَّنَّهُمْ

تے کہیا شیطان نے البتہ پکڑ انگا میں بندیاں تیریاں تھیں حصہ مقرر کیتا ہویا تے البتہ گمراہ کرانگا انہانوں

وگفت شیطان البتہ بگیرم از بندگان تو حصہ مقرر کردہ شد در علم ازلی تو و البتہ گمراہ سازم ایشاں را

تے کہیا شیطان جو ٹھیک میں لیساں بندیاں کنوں خدایا	حصہ جدا مقرر اپنا چاہاں انہاں بھولایا

وَّلَاُمَنِّيَنَّهُمْ وَلَاٰمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ اٰذَانَ الْاَنْعَامِ وَلَاٰمُرَنَّهُمْ

تے البتہ آرزو دیوانگا انہاں نوں تے البتہ گمراہ کرانگا انہاں نوں پس ضرور چیر نگے کن جیواناندے تے البتہ حکم کرانگا انہانوں

والبتہ در آرزوی باطل افگنم ایشاں را والبتہ بفرمائم ایشاں را پس البتہ بشگافند گوشہای چارپایاں را والبتہ بفرمائیم ایشاں را

تے آرزواں انہاں باطل دیساں بھی تہاں اہر کریساں	تا کٹن چیرن کن جیواناں ہور حکم فرمیساں

فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللّٰهِ ۚ وَمَنْ يَّتَّخِذِ الشَّيْطٰنَ وَلِيًّا مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ ط

پس متغیر کرن گے پیدائش اللہ دی نوں تے جس نے پکڑیا شیطان نوں دوست سوا اللہ دے

پس تغیر دہند آفرینش خدا را و ہر کہ بگیرد شیطان را دوست بجز خدا

تا کرن تغیر خلق خدا نوں بدل کرن گمراہی	تے جس شیطان بنایا والی باجھوں ذات الٰہی
فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُّبِيْنًا ۝	پس تحقیق گھاٹا پایوس گھاٹا ظاہر
	پس البتہ زیانکار شد زیانکارے ظاہر
سو ٹھیک زیاں کیتا اس اپنا ظاہر گھاٹا کھایا	جو وچ بہشت خرید یا دوزخ کیڈا گھاٹا آیا

يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ ۖ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا

وعدہ کردا ہے انہاں نوں تے آرزو دیندا ہے انہاں نوں تے نہیں وعدہ دیندا انہاں نوں شیطان مگر فریب

وعدہ میدہد ایشاں را شیطان و در آرزو مے اندازد و وعدہ نمیکند ایشاں را شیطان مگر فریب

تے وعدہ کرے شیطان انہاں نوں آرزواں وچہ پاوے
جد ابلیس نہ کیتا سجدہ حضرت آدم تائیں
میں قسم تیری گمراہ سبھ کرساں جو آدم اولاداں
ایہ وچہ حدیث صحیح دے آیا مظہری اندر قصہ
گمراہ کرے حق راہ بھلاوے گھت وسوسے دلاں نوں
بھی حشر حساب عذاب نہ کوئی وسواساں سمجھاوے
شیطان فرے وچہ آدم جسے جیونکر لوہو دھاوے
تے کن کٹن ہور جیہن رسم کفار جو تکے والے
تے کرن تغییر خلق خدا جویں خصی کرن غلاماں
وشم جو سوئیاں کھوبھ بدن وچہ نیل یا سرمہ پاون
ہک کہن تغییر فطرت رب دی جو اسلام اہیائی

تے وعدہ کرے شیطان انہاں باجہ فریب بھلاوے
تا اللہ اس نوں لعنت کیتی آکھیوس یا رب سائیں
جد لگ جان جسم وچہ او نہاں پاواں شرک فساداں
ہزار وچوں ہک جنت لائق رہسی شیطوں حصے
تے آرزواں جھبہ مرن بھلاوی لمی عمر انساں نوں
تے کیہ جو کرو گناہ رب بخشی فضلوں جنت پاوے
ایہ مظہری وچہ بخاری مسلم کنوں حدیث لیاوے
اوہ جیہن کن جیواناں کرن بتاندے نام رزالے
بھی نک کن کٹن پوچھل انہویں وشم تے وشر حراماں
تے وشر جو دنداں چھل کراین تیز باریک بناون
ایہ سارے کم شیطانی مظہری اندر لکھے بھائی

أُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا

ایہ لوگ جاگہ انہاں دی دوزخ ہے تے نا پاون گے اس تھیں جاگہ نسنے دی

این گروہ جائے ایشاں دوزخ ست و نیابند ازاں جائے گریز

ایہ لوگ انہاں دی جا ہک دوزخ سرسن نال شیطاناں
تے نس جانہ پاون اُس تھیں جتول ہون رواناں

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

تے اوہ لوگ جو ایمان لیائے تے کیتو نے عمل نیک جھب داخل کراں گے انہاں نوں وچہ باغاں دے جو وگدیاں ہیں تلے انہاں دے نہراں

وآنکہ ایمان آوردند و کردند کارہائے نیکو در آریم ایشاں را بہ بوستانہا کہ میرود زیر آں جویہا

لغات: یعدہم وعدہ کردا ہے شیطان [illegible] نال وسوسے دے [illegible] بستاں ایہناں [illegible] وعدہ [illegible] اودی [illegible] وعدہ کرے [illegible] کنیں و [illegible]

سورہ انفال [illegible] فریب [illegible] باطل [illegible] شیطان [illegible] وعدہ [illegible] اللہ [illegible] مظہری

تے جیہڑے لوک ایمان لیائے نیک اعمال کمائے
جھب داخل کریسے باغیں تلے جنہاندے کس چلائے

خٰلِدِیْنَ فِیْهَآ اَبَدًا ؕ وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا ؕ وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ قِیْلًا ۝

ہمیشہ رہن گے وچہ اوسدے وعدہ کیتا ہے خدا نال سچدے تے کون ہے سچ کہنے والا بہت خدا تھیں وچہ گلدے

جاوداں باشند در آنجا وعدہ کردہ ست خدا براستی کیست راستگوتر از خدا در سخن

اوہ رہسن اسو چہ جنت ہمیشہ وعدہ سچ خدائی
لیعنے سب اللہ دے وعدے سچ شک نہ کوئی

تے کون زیادہ سچا رب تھیں اندر سخن ایہائی
تے وعدے سب شیطان غرور فریب تے ٹھگی ہوئی

لَیْسَ بِاَمَانِیِّكُمْ وَلَآ اَمَانِیِّ اَهْلِ الْكِتٰبِ ؕ مَنْ یَّعْمَلْ سُوْٓءًا یُّجْزَ بِهٖ ۙ

نہیں معاملہ نال آرزواں تساڈیاں دی تے نا آرزواں اہل کتاب دیاں دی جو کوئی عمل کرے برا بدلہ دتا جاویگا نال اوسدے

نیست کار بحسب آرزوہائے شما و نہ بحسب آرزوہائے اہل کتاب ہر کہ کند کار بد جزا دادہ خواہد شد بآں

نہ خواہش اہل کتاباں
نہ خواہش نال تساڈے کم
جو برا کماوے بدلہ پاوے ایہ پا اٹھ عذاباں

وَلَا یَجِدْ لَهٗ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَلِیًّا وَّلَا نَصِیْرًا ۝

تے نہ پاوے گا واسطے آپ دے سوا اللہ دے کوئی یار تے نہ کوئی مدد گار

و نیابد برائے خود بجز خدا ہیچ دوستے و نہ یارئ دہندہ

نہ پاوے باجہ خدا کوئی اپنا یار نہ مدد والا
جو کہن یہود جو باجہ یہوداں جنت ملسی ناہیں
تے کہن قریش جو موتوں پچھے جیون فیر نہ کوئی
مَن ہے کلمہ عام جو شامل مومن کافر تائیں
جو برا کماوے بدلہ پاوے توڑے وچہ دنیا دے
تے اہل ایماناں اوہ والی مدد گار بھی سوئی
تے جہناں باجہ اللہ تھیں والی ناصر دلوں بنائے

وچہ مظہری ابن عباس کنوں اس شان نزول آیا
نصاری کہن نہ باجہ اساں کسے جنت ملکدا ہیں
ایدے خطاب قریشاں کیتا خواہش باطل ہوئی
بھاویں خاص سبب نزول ایہ حکم ایہی سبہ جائیں
مومن دنیا اندر بدلہ پاوے بنی اتباندے
خود بخشے فضلوں خطا یا کرے شفاعت اذنوں ہوئی
اوہ باطل آرزواں بہناں وہیں جائی کم نہ آئے

وَمَنْ يَّعْمَلْ مِنَ الصّٰلِحٰتِ مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُولٰٓئِكَ يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُوْنَ نَقِيْرًا

تے جو کوئی عمل کرے نیکیاں وچوں مرد یا عورت تے اوہ مومن ہے پس اوہ لوک داخل ہوونگے وچ بہشت دے تے نہ ظلم کیتے جاونگے تقیر جتنا

وہر کہ کند انکارہائے نیکو مرد باشد یا زن و او مسلمان ست پس این گروہ در آیند بہشت و ظلم کردہ نشوند بقدر نقیرے

تے جو کوئی نیک اعمال کرے زن مرد جو اہل ایمانوں	سو وچ بہشتاں وڑسن نا تھاں ظلم نہ ذرہ زیانوں
نہ ظلم کرے رب ذرہ جو بدلہ نیکی کجھ گھٹائے	نہ بدیاں بدلہ ودہ بدی تھیں ذرہ عذاب ودہائے
جاں پہلی آیت آئی کہن کفار یہود نصاریٰ	اہل اسلام نوں لسّیں تے اسیں برابر اس وچ سارے
تاں ایہہ آیت رب علیم نے گھلی اگلی آیت آئی	وچہ اصل تقیر جو کنڈ گٹک تے ذرہ نواں ایہائی

وَمَنْ اَحْسَنُ دِيْنًا مِّمَّنْ اَسْلَمَ وَجْهَهٗ لِلّٰهِ

تے کون خوب تر ہے دین ولوں اس شخص تھیں جس نے مطیع کیتا منہ اپنا واسطے اللہ دے

وکیست خوبتر اندر دین از کسے کہ مطیع ساخت روی خود را برائے خدا

تے کیہڑا بہتر دین ولوں اس کنوں جو مسلم ہویا	جس منہ دل اپنا اللہ دیول خالص کر کے دھویا

وَهُوَ مُحْسِنٌ وَّاتَّبَعَ مِلَّةَ اِبْرٰهِيْمَ حَنِيْفًا ۗ وَاتَّخَذَ اللّٰهُ اِبْرٰهِيْمَ خَلِيْلًا

تے اوہ نیکوکار ہے تے تابع ہویا دین ابراہیم دے حنیف ہو کے تے پکڑیا اللہ نے ابراہیم نوں دوست

و او نیکوکار ست و پیروی کرد ملت ابراہیم را در حالتیکہ حنیف بود و گرفت خدا ابراہیم را دوست

تے نیکوکار بھی تابع ملت ابراہیم حنیفا	تے پکڑیا اللہ ابراہیم نوں دوست خاص لطیفا

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ۗ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَىْءٍ مُّحِيْطًا

تے واسطے اللہ دے ہے جو کجھ وچ اسماناں دے ہے تے جو کجھ وچ زمین دے ہے تے ہے اللہ نال ہر شے دے گھیرن والا

و برائے خدا است آنچہ در آسمانہا است و آنچہ در زمین ست و ہست خدا بہمہ چیز در گیرندہ

تے ملک اللہ دا جو کجھ وچ آسماناں زمیاں آیا	تے اللہ قدرت علموں ہر شے اپر گھیرا پایا
ایہہ گھیرا پاون قدرت علموں پاک بے کیف نہیوے	تس قدرت علموں جزا سزا تھیں باہر کجھ نہ تھیوے
محسن اوہ جو نیکی کرے تے ترک کرے بریایاں	بھی دائم دحضور اخلاصوں مظہری وچ بتایاں
وچ صحیح بخاری مسلم حضرت عمر خطابوں آیا	جو جبرائیل احساں نبی تھیں پچھیا نبی بتایا
جو کریں عبادت رب دی گویا تو ویکھیں اس تائیں	جے توں نہ ویکھیں اوہ تیں ویکھے اس وچ شک نہ پائیں

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَآءِ قُلِ اللّٰهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ

تے فتوی پچھدے ہین تینوں وچ حق عورتاں دے کہہ اللہ فتوی دیندا ہے تساں نوں وچ انہاں دے

وطلب فتوی میکنند ترا در حق زنان بگو خدا فتوی میدہد شما را در باب زنان

تے پچھن لوک رسولا تینوں فتوی حق زناں دے	کہہ اللہ فتوی کہے تساں نوں اندر حق انہاں دے

وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتٰبِ فِي يَتٰمَى النِّسَآءِ الّٰتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ

تے اوہ کجھ جو پڑھیا جاندا ہے اپر تساڈے وچ کتاب دے وچ حق یتیماں عورتاں دے اوہ جو نہیں دیندے تسیں انہاں نوں جو کجھ لکھیا گیا

وآنچہ خوانده میشود بر شما در کتاب در حق یتیمان از زنان کہ نمی دہید ایشاں را آنچہ مقرر کرده شده برائے ایشاں

تے فتوی کہے تساں جو آیت وچ قرآن پڑھیوے	یتیم زناں حق تسیں نہ دیندے جو انہاں حق لکھیوے
وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ	تے رغبت کردے ہو ایہ جو نکاح کرو انہاں نوں
	و رغبت میکنید کہ نکاح کنید ایشاں را
تے رغبت کرو نکاح تنہاں جے ہووے حسن جمالاں	یار و گردانی کرو نکاحوں جے ہووے شکل اوہ زالاں (عورتاں)

وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتٰمَىٰ بِالْقِسْطِ

تے وچ حق عاجزاں دے لڑکیاں تھیں تے ایہ جو قائم رہو واسطے یتیماں دے نال عدل دے

و در حق بیچارگان از کودکان و خدا حکم کرد بآنکہ قائم باشید برائے یتیمان بانصاف

تے حق ضعیفاں لڑکیاں جنہاں ورثہ کجھ نہ دیندے	تے قائم رہو یتیماں کارن عدل انصاف کریندے

ف وچ صحاح دے ہے جو فتوی دا معنی جواب دینا مشکل مسئلے دا [illegible]

وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا ۝

تے جو کجھ کرو گے تسیں بھلیائی تھیں پس تحقیق اللہ ہے نال اوس دے جانن والا

و آنچہ مے کنید از نیکی پس البتہ خدا ہست باں دانا

تے جے تسیں کرو بھلیائی حق یتیماں ہور زنانڈے	پس ٹھیک خدا اوہ جانے ویسی بدلے سبھ عملاں دے
وچ مظہری ابن عباسوں کافر ورثہ زناں نہ دیندے	نہ چھوٹیاں بہتراں ورثہ دیندے وڈے مرد رکھیندے
معالم ہور بخاری کتنوں جو وارث زناں یتیماں	تنہاں ہندکا حوں رکھدے سانجھا مال یتیماں
جو سوہنی شکل تا عقد کرن خود مثلوں مہر گھٹاون	جے مندی شکل نہ آپ کرن نہ دوجے عقد کراون
جو تا اوہ خصم نہ ورثہ منگے رکھن بنت کواری	جاں مرن تا ورثہ سبھ سنبھالن منع کیتا اوہ باری
وما یتلیٰ تھیں لکن مراد جو آیت ورثے والی	بھی مہر دیواون والی آیت رکھو یاد سنبھالی
اوہناں آیتاں طرف حوالہ رب ایتھے فرمایا	تے عدل انصاف ضعیفاں دے حق کرنا کید بتایا

وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا ۝

تے جیکر عورت ڈرے خصم اپنے دی سرکشی یا روگردانی تھیں پس نہیں گناہ اوپر انہاندے جو صلح کرن وچ آپس دے صلح

و اگر زنے بترسد از شوہر خود سرکشی یا روگردانی پس نیست گناہے بر ایشاں در آنکہ صلح کنند درمیان خود صلح

تے جو کائی عورت ڈرے خصم تھیں نفرت روگردانی		تا نہیں گناہ جو صلح آپس وچہ کرن اور مرد زنانی

وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ

تے صلح بہتر ہے تے حاضر کیتے گئے ہیں نفس بخیلی نوں

و صلح بہتر کار ہست و حاضر کردہ شدہ اند نفسہا بخل

تے صلح کرن ہے بہتر کنوں طلاق تے خانہ جنگی
تے حاضر کیتیاں گیاں جاناں بخل حرص ہور تنگی

وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

تے جیکر احسان کرو تے پرہیزگاری کرو پس اللہ ہے نال اس چیز دے جو کردے ہو تسیں خبردار

واگر نیکوکاری و پرہیزگاری کنید پس البتہ خدا ہست بآنچہ مے کنید آگاہ

تے جو تسیں کرو احسان بھلیائی تقوی خوف خدائی
بخاری نسائی ابوداود دن مظہری وچ لیائی
وفوی جو مسئلہ حضرت چھوڑی ہوئی نال اللہ دڑائی
سعیے شیخ نحسی منکی نال سوں وسے بھائی
وہ تنگی نفس چھٹواں مگراں جسنوں ہے بخل عظیم

تا سہ خرچ عمل کرو تسیں آتیں کمک نہ کائی
جو بی بی سودہ حرم نبی اسے حق ایہ آیت آئی
کیسو ں ایہ نوبت عائشہ بخشی حضرت خاطر تیری
اپنے تنگی وچ پیدا اثر نقصاں سب آپائی
سرکوئی اپنا فائدہ چاہے غیراں نفع نہ بھاوے

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ

تے ہرگز نہ کرسکو گے ایہ جو عدل کرو درمیان زناں دے اگرچہ حرص کرو

وہرگز نتوانید کہ عدل کنید درمیان زناں اگرچہ حرص آن کنید

ہے ہرگز تساں نہ طاقت کرو جو عدل میان زناں دے بہلویں حرص کرو تے چاہو عدل انصاف نہ ہانندے

فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ ۚ

پس نہ جھکا کرو سارا جھکا کرو سارا پس چھڈ دیو اس نوں مانند معلقہ دی یعنی لٹکائی ہوئی

پس مائل مشوید تمام تا آنکہ بگذارید آں را مانند معلقہ

پس نہ ظلم کرو کل ظلم جو ہک نوں چھوڑو خالی　　واگ معلقہ نا وہ بیوہ نا وہ خاوند والی

وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

تے جیکر سوارو تسیں تے پرہیزگاری کرو پس تحقیق اللہ ہے بخشنہار مہربان

واگر اصلاح کنید و پرہیزگاری نمائید پس البتہ خدا ہست آمرزندہ مہربان

تے جو تسیں کرو صلاح سوار وچ حق زناں گوایا	تے ڈرو اللہ تھیں اللہ بخشنہار رحم سوایا
یعنے جیونکر حق عدل دا وچ زناں دے آیا	ہرگز تساں نہ اسدی طاقت ضعف طبع وچ پایا
ترمذی احمد ابوداؤد دوں لیا یا مظہری اندر	جو دو نڈز زناں وچ عدل نوں کرکے کہندی آپ پیغمبر
ایہ یا رب ونڈ برابر میری جو ہیں وس ایہائی	پس نہ مینوں پکڑ جو ہیں وس میرے وس نہ آئی
یعنے دل دا پیار تے رغبت وس بندے دی ناہیں	جو پیار جماع کجھ وده گھٹ ہووے تھیا معاف امیر
نبی ﷺ چار سن وچ ابو ہریرہ وں خود سرور فرمائے	جس دو زناں نہ عدل حشر وچ پاسا جھکدا آوے

وَإِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللّٰهُ كُلًّا مِّنْ سَعَتِهٖ وَكَانَ اللّٰهُ وَاسِعًا حَكِيْمًا

تے جیکر جدا ہو جاون سو ہووے دوویں بے پرواہ کریگا اللہ ہر یک نوں اس فراخی فضل اپنے دے تھیں تے ہے اللہ فراخ رحمت والا

واگر جدا شوند ہر دو بے نیاز گرداند خدا ہر یکے را از کشایش خود و ہست خدا کشادہ رحمت استوار کار

جے جدا ہوون زن خصم کرے رب ہر نوں بے پرواہی	فضل فراخ اوسے تھیں حکمت فضل فراخ الٰہی

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِيْنَ أُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ

تے واسطے اللہ دے ہے جو کجھ وچ اسماناں دے تے زمین دے ہے تے البتہ تحقیق حکم کیتا اساں انہاں نوں جو دتے گئے کتاب اگے تساں تھیں

وخدای راست آنچہ در آسمانہاست وآنچہ در زمین ہست والبتہ حکم فرمودیم آنانرا کہ دادہ شدند کتاب پیش از شما

تے جو کجھ وچ اسمان زمین ہے خلق تے ملک انہاں	تے ٹھیک حکم اساں کیتا جنہاں نوں ملی کتاب اگاہو لا

وَإِيَّاكُمْ أَنِ اتَّقُوا اللّٰهَ وَإِنْ تَكْفُرُوْا فَإِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

تے تساں نوں بھی ایہ جو ڈرو اللہ تھیں تے جیکر کافر ہوو پس تحقیق واسطے اللہ دے ہے اوہ کجھ جو وچ اسماناں دے تے جو کجھ وچ زمین دے ہے

وشمارا نیز آنکہ بترسید از خدا واگر کافر شوید پس البتہ خدا راست آنچہ در آسمانہاست وآنچہ در زمین ست

بھی حکم تساں نوں کیتا ایہ جو ڈرو اللہ تھیں سارے
جو کفر کرو ہے بدا جو وچ زمین اسمان پیارے

وَكَانَ اللّٰهُ غَنِيًّا حَمِيْدًا ۝ وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ؕ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيْلًا ۝

تے ہے اللہ بے پرواہ سلاہیا گیا تے واسطے اللہ دے ہے جو کجھ وچ آسماناں دے تے جو کجھ وچ زمین دے ہے تے کافی ہے اللہ کارساز

وہست خدا توانگر ستودہ شدہ و خدا را ہست آنچہ در آسمانہا ست و آنچہ در زمین ہست و بسندہ ہست خدا کارساز

تے اللہ نا پرواہ کسے دی سوہنیاں صفتاں والا	ہے رب اجو آسمان زمین وچ بس [illegible] تعالیٰ

اِنْ يَّشَاْ يُذْهِبْكُمْ اَيُّهَا النَّاسُ وَيَاْتِ بِاٰخَرِيْنَ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى ذٰلِكَ قَدِيْرًا ۝

جیکر چاہے اللہ لیجاوے تساں نوں اے لوکو تے لیاوے ہوراں نوں تے ہے اللہ اپر اس دے قادر

اگر خواہد دور سازد شمارا اے مردمان و بیارد دیگران را و ہست خدا برایں کار توانا

جے چاہے تساں لیجاوے سے لوکو خلقت ہور لیاوے	تے ہے رب اس کم اپر قادر کرد اجو کجھ بھاوے

مَنْ كَانَ يُرِيْدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللّٰهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ ؕ
وَكَانَ اللّٰهُ سَمِيْعًا بَصِيْرًا ۝

جو کوئی ہے چاہندا بدلہ دنیا دا پس پاس اللہ دے ہے بدلہ دنیا دا تے آخرت دا تے ہے اللہ سننے والا دیکھنے والا

ہر کہ باشد طلب کنندہ جزاء دنیا را پس نزدیک خدا ہست جزاء دنیا و آخرت و ہست خدا شنوا بینا

جو چاہے دنیا اجر تا بدلہ اللہ پاس دوہاں دا	تے اللہ سنن تے ویکھن والا جانے رازدلاں دا
یعنی جو کوئی عمل جہادوں بدلہ دنیا چاہے	اس احمق گھاٹا کھادا بھلا پاس خدا سیلا ہے
جے وہاں جہاناں بدلہ چاہے بیہوا نوں دیکو	جے اجر قیامت چاہے پاوے دنیا وچ بھی لیوے

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُوْنُوْا قَوّٰمِيْنَ بِالْقِسْطِ شُهَدَآءَ لِلّٰهِ

اے او لوکو جو ایمان لیائے ہو رہو قائم نال عدل دے گواہی دینے والے واسطے اللہ دے

اے مومنین باشید قائم بانصاف گواہی دہندہ برائے خدا

اے اہل ایمان رہو سب قائم دائم سیدل دے	سچے شاہد اللہ کارن کوڑے شاہد گلدے

وَلَوْ عَلٰٓى اَنْفُسِكُمْ اَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبِيْنَ ۚ

اگرچہ اپر جاناں اپنیاں دے یا ماپیو دے یا خویشاوندی ہووے

اگرچہ بر جانہائے خود باشد و یا بر پدر و مادر و خویشاوندان باشد

بھاویں اُپر جان اپنی یا ماپیو حق یا خویشاں	سچ گواہی دیہو کارن غنیاں بھی درویشاں

اِنْ يَّكُنْ غَنِيًّا اَوْ فَقِيْرًا فَاللّٰهُ اَوْلٰى بِهِمَا ۣ

جیکر ہووے اوہ دولتمند یا غریب پس اللہ وده مہربان ہے نال اوہناں دے

اگر باشد دولتمند یا تنگدست پس خدا مہربان تر است بایشاں

جے دولتمند یا تنگ ہووے تسیں دیہو سچ گواہی	ہے رب اوہناں دا اوّلی زیادہ تساں حمایت اُہی

فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوٰٓى اَنْ تَعْدِلُوْا ۚ وَاِنْ تَلْوٗٓا اَوْ تُعْرِضُوْا

پس پیروی نہ کرو خواہش نفسانی دی استھیں جو عدل کرو تے جیکر ول پا ہو یا منہ موڑو

پس پیروی مکنید خواہش نفس را انعدل کردن و اگر پیچانید سخن را یا روگردانی کنید

نہ خواہش نفساں پچھے لگو عدل انصاف نہ چھوڑو	تے جے ول پا ہو وچہ گواہی یا استھیں مکھ موڑو

فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرًا	پس تحقیق ہے اللہ نال اس چیز دے جو کردے ہو خبردار
	پس البتہ خدا ہست بآنچہ میکنید خبردار
تا اللہ نوں سب خبراں جو کجھ کردے تسیں کمائی	تہاں لیسی خبر جو ول پا دن یا شاہدی جہان چھپائی

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَالْكِتٰبِ الَّذِيْ نَزَّلَ عَلٰي رَسُوْلِهٖ وَالْكِتٰبِ الَّذِيْٓ اَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ ۭ

اے لوکو جو ایمان لیائے ہو ایمان لیاؤ نال اللہ دے تے رسول اوسدے دے تے نال اس کتاب دے جو بھیجی اپر رسول اپنے دے تے نال اس کتاب دی

اے مومنان ایمان آرید بخدا و پیغمبر او و بکتابیکہ فرو فرستادہ است بر پیغمبر خویش و بکتابیکہ فرو فرستادہ است پیش ازیں

لہ یعنی حکم ہویا جو ایمان لیاؤ نال ساریاں پیغمبراں دے تے نال ساریاں کتاباں دے جو الکار کرنا اک پیغمبر یا کتاب دا بھی کفر ہے نال ساریاں دے

ع ۱۵

اور واسطے جو ایمان لیاؤ نال ... لازم کرنا ہے ایمان نوں نال ... سارا یا ندی ...

ائے اہل ایمانو نال خدا تے نبی دے ایمان لیاؤ | بھی نال قرآن ایمان بھی کتاباں اگلیاں سچ مناؤ

وَمَنْ يَّكْفُرْ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًۢا بَعِيْدًا ۝

تے جو کوئی کافر ہووے نال اللہ دے تے فرشتیاں اسدیاں دے تے کتاباں اسدیاں دے تے پیغمبراں اوسدیاں دے تے دینہ

وہر کہ کافر شود بخدا و فرشتگان او و کتابہائے او و فرستادہ ہائے او و بروز قیامت پس البتہ گمراہ شد گمراہی دور

جو منکر نبی خدا ہور ملکاں کتاباں ہور رسولاں | تے روز قیامت منکر بھلا دور گیا وچ بھولاں
ایا اہل ایماناں حکم جو سبھناں نال ایمان لیاون | یعنے ثابت رہن ایمان پر محکم قدم ہو جاون
کمال ایمان تے اوس حقیقت حاصل کرن یقینوں | سبب نزول زبان اللہ تھیں سمجھن ہر کم دیناد نیوں
یا مکمن ایہ اہل کتاب حکم جو دین اسلام لیائی | عبداللہ ابن سلام تے اسد اسید کعب دو جائے
بھی تعلیم تہہ پاہن تے سلیم ہو سلام پیارے | ایہ نال قرآن تے نبی محمد مومن ہوئے سارے
توریت عزیر تے موسیٰ ہن ہور نہ جانن کوئی | سے وچہ عالم حق تنہاں ایہ آیت نازل ہوئی

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ثُمَّ كَفَرُوْا ثُمَّ اٰمَنُوْا ثُمَّ كَفَرُوْا ثُمَّ ازْدَادُوْا كُفْرًا

تحقیق اوہ لوک جو ایمان لیائے فیر کافر ہوئے فیر ایمان لیائے فیر کافر ہوئے فیر زیادہ ہوئے وچ کفر دے

البتہ آنانکہ ایمان آوردند باز کافر شدند باز ایمان آوردند باز کفر نمودند باز زیادہ شدند در کفر

ٹھیک جو لوک ایمان لیائے مڑ فر کفر کمایا | فر مومن فر کافر ہوئے مڑ فر کفر ودھایا

لَّمْ يَكُنِ اللّٰهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيْلًا ۝

نہیں اللہ جو بخشے انہاں نوں تے نا جو وکھاوے انہاں نوں راہ

ہرگز نباشد کہ خدا بیامرزد ایشان را و ہرگز نباشد کہ ہدایت کند ایشان را راہے

ہرگز انہاں نوں اللہ بخشے نا تنہاں راہ پر لیائے | بعضے کہن ایہ اہل کتاباں حق خدا فرماوے
جو موسیٰ نال ایمان آندا فر بوجا وچھے کیتی | فر انہاں فر نال عیسیٰ دے کفر کیتا بد نیتی

فرماں قرآن محمد کافر ڈاڈھے ویر کمائے جو کئی وارین ایمان لیاوے مڑ مڑ کافر ہوئے	ہک آکھن ایہہ مرتداں دے حق وچ معالم آئے انہاں دل اکھیں پر مہر گیتی رب گمراہی وچ پائے

بَشِّرِ الْمُنٰفِقِيْنَ بِاَنَّ لَهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا ۙ الَّذِيْنَ يَتَّخِذُوْنَ الْكٰفِرِيْنَ اَوْلِيَآءَ مِنْ دُوْنِ الْمُؤْمِنِيْنَ ؕ

خبر دہ منافقاں نوں نال اس کے جو واسطے انہاندے ہے عذاب درد دینے والا جو پکڑدے ہیں کافراں نوں دوست سوا مومناں دے

خبر دہ منافقان را بآنکہ ایشان راست عذابے درد دہندہ آنانکہ میگیرند کافراں را دوست بجز مومناں

دے خبر توں اہل نفاقاں جو تہاں سخت عذاب کھیاکے	جو اہل کفر توں مومناں باجھوں پکڑن دوست پیارے

اَيَبْتَغُوْنَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَاِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمِيْعًا ۙ

کیا ڈھونڈھدے ہیں پاس انہاندے عزت پس تحقیق عزت واسطے اللہ دے ہے ساری

آیا مے جویند نزدیک ایشاں عزت را پس البتہ عزت مر خدا راست ہمہ

کیا ڈھونڈھن پاس کفاراں عزت ایا احمق تہیاں کے	سو ہے تحقیق اللہ نوں عزت بھی غلبہ جگ سارے

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتٰبِ اَنْ اِذَا سَمِعْتُمْ اٰيٰتِ اللّٰهِ يُكْفَرُ بِهَا

تے تحقیق اتاریا اس نے اوپر تساڈے وچ کتاب دے ایہ جو جس وقت سنو تسیں آیتاں اللہ دیاں جو انکار کیتا جاندا ہے نال انہاں دے

والبتہ خدا فرو فرستادہ است بر شما در کتاب کہ چوں بشنوید آیتہائے خدا را کہ کفر کردہ میشود بآنہا

تے ٹھیک اتاریاں بر تساں پر وچ قرآن تاکیداں	جو جد تسیں سنو آیات خدا سنگ کفر انکار پلیداں

وَيُسْتَهْزَاُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوْا مَعَهُمْ حَتّٰى يَخُوْضُوْا فِيْ حَدِيْثٍ غَيْرِهٖٓ ۖ

تے ٹھٹھا کیتا جاندا ہے نال انہاں دے پس نہ بیٹھو نال انہاندے تا شروع کرن بات سوا اس دے

و سخری کردہ مے شود بآنہا پس منشینید با ایشان تا کہ شروع کنند در سخنی بجز آں

تے ٹھٹھا کردے نال تہاں پس بہو نہ نال انہاں ہاں	تا جو شروع کرن گل دوجی مجلس منہ تہاں ہاں

ف بشر یعنی خوشخبری دیو [illegible] بشارت [illegible] منافقاں [illegible] لفظ بشارت [illegible] بعض نے آکھیا [illegible]

ف [illegible] ضرورت [illegible]

والمحصنت ۵

یعنی ہے کردہ پہلے رل بیٹھنا نال انہاندے مطلقاً منع کیتا ہے حسن بصری نے کہیا اساں دی مجلس نہیں ہووے اگرچہ ہووے باہر آن کرن ابن عباس [illegible] حکم اس آیت دا [illegible] دی منسوخ نہیں [illegible] قیامت تک ۱۲

اِنَّكُمْ اِذًا مِّثْلُهُمْ ؕ	تحقیق تسیں اسوقت مانند اونہاں دی ہووگے
	البتہ شما آنگاہ کہ بنشینید مانند آن کافراں باشید
جے بیٹھو نال تنہاں اس ویلے ہوسو مثل تنہاں دی بھی سظہری اندر ابن عباسوں داخل اس وچ پیارے	وچ سظہری خوشی رضا کفر تے کفر نفاق ہوجاندی صحبت کُلّی بدعتیاں جو تیک قیامت سارے

اِنَّ اللّٰهَ جَامِعُ الْمُنٰفِقِيْنَ وَالْكٰفِرِيْنَ فِيْ جَهَنَّمَ جَمِيْعَاۨ ۙ الَّذِيْنَ يَتَرَبَّصُوْنَ بِكُمْ

تحقیق اللہ کٹھا کرنیوالا ہے منافقاں تے کافراں نوں وچ دوزخ دے سبہ نوں اوہ لوگ جو اڈیک کھدے ہیں نال تساڈے

البتہ خدا جمع کنندہ ہست منافقاں و کافراں را در دوزخ ہمہ را آن منافقاں کہ انتظار مے کنند بہ شما

ٹھیک اللہ رب جمع کریسی اہل نفاق کفاراں	وچ دوزخ سارے جیہڑے کرن تساں ہنگ انتظاراں

فَاِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِّنَ اللّٰهِ قَالُوْۤا اَلَمْ نَكُنْ مَّعَكُمْ ۖ وَاِنْ كَانَ لِلْكٰفِرِيْنَ نَصِيْبٌ ۙ قَالُوْۤا اَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ

پس جیکر ہووے واسطے تساڈے فتح اللہ دی طرف تھیں کہندے ہیں بھلا نہیں آہے اسیں نال تساڈے تے جیکر ہووے واسطے کافراں دے حصہ کہندے ہیں بھلا

پس اگر باشد شمارا فتحے از خدا گویند آیا ما نبودیم ہمراہ شما و اگر باشد برائے کافراں بہرہ از فتح گویند با کافراں آیا غالب نشدیم برشما

جے ہووے فتح تسانوں رب تھیں کہن اسیں نال نہ آہے	جے فتح نصیب کفاراں آکھن اسیں نہ غالب آہے
وَنَمْنَعْكُمْ مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ؕ	تے نا بچایا اساں تساں نوں مومناں تھیں
	و باز نداشتیم شمارا از ضرر مسلماناں
تے اساں تساں نوں مسلماناں تھیں کر کے خبر بچایا تا مسلماناں تھیں لٹوں حصہ چاہن نال جو آہے جو جو اسیں سنگ صحابان لدی تسیں فناہ ہوجاندے	یعنے جیکر فتح تے غلبہ مسلماناں ہتھ آیا جو فتح کفار تاں کہن تنہاں اساں بھلی تساڈی چاہو اساں یاری اوہناں دی نال بے خبر تساں ہوجاندے

فَاللّٰهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ؕ وَلَنْ يَّجْعَلَ اللّٰهُ لِلْكٰفِرِيْنَ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ سَبِيْلًا ۠

پس اللہ حکم کریگا درمیان تساڈے دینہ قیامت دے تے ہرگز نہ کھولیگا اللہ واسطے کافراں دے اپر مومناں دے راہ

پس خدا حکم خواہد کرد میان شما بروز قیامت و ہرگز کشادہ نگرداند خدا کافراں را بر مسلماناں راہے

پس اوہ حکم کریسی روز قیامت وچہ تاہاں
اہل ایمان بہ جنت گھلسی دوزخ اہل نفاقاں
عورت مومن عقد نہ جائز مرد جو اہل کفر دے

تے کرے نہ اللہ اہل کفر نوں مومناں اُتے راہاں
تے اہل کفر نوں کرے نہ غالب اپر اہل وفاقاں
جو مرد ہو یا مرتد تا حکم جدا زن عالم کردے

اِنَّ الْمُنٰفِقِیْنَ یُخٰدِعُوْنَ اللّٰهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ

تحقیق منافق ٹھگی کردے ہیں اللہ نوں تے اوہ ٹھگی دا بدلہ دینے والا ہے انہاں نوں

البتہ منافقان فریب میکنند باخدا و خدا نیز فریب دہندہ است ایشان را

ٹھیک منافق ٹھگی کردے رب دے نال ہتھیارے
تے اوہ بدلہ ٹھگی انہاں دیسی حشر دیہاڑے

وَاِذَا قَامُوْٓا اِلَى الصَّلٰوةِ قَامُوْا كُسَالٰى ۙ يُرَآءُوْنَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُوْنَ اللّٰهَ اِلَّا قَلِيْلًا

تے جد اٹھدے ہیں طرف نماز دی اٹھدے ہیں سستی کر کے وکھاوندے ہیں لوکاں نوں تے نہیں یاد کردے اللہ نوں مگر تھوڑا

و چوں برخیزند منافقان بسوئے نماز برخیزند سستی کنان مینمایند مردماں را و یاد نمی کنند خدا را مگر اندکے

جاں اٹھن طرف نماز نہ اٹھن سستی آلس مارے
نہ طلب ثواب نمازوں نا اوہ ترکوں ڈرن عذابوں
نہ افضل وقت نماز گذارن طلب جماعت نہ کردے

کرن وکھالا لوکاں احمق ذکر خدا تھیں ہارے
لوکاں کرن وکھالا تاہیں پڑھدے حال خرابوں
نہ ذکر ثنا تسبیح درود دعائیں ثابت پڑھدے

مُّذَبْذَبِيْنَ بَيْنَ ذٰلِكَ ۖ لَآ اِلٰى هٰٓؤُلَآءِ وَلَآ اِلٰى هٰٓؤُلَآءِ ۭ وَمَنْ يُّضْلِلِ اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهٗ سَبِيْلًا

مذبذب ہیں درمیان اس دے نا طرف انہاں دی نا طرف انہاں دی تے جس نوں گمراہ کرے اللہ پس ہرگز نہ پاویں گا توں واسطے اس دے راہ

متردد اند درمیان این و آن نہ بسوی اینان اند و نہ بسوی آنان و ہر کرا گمراہ کند خدا پس ہرگز نیابی او را ہیچ راہے

پھر تو کھڑ تو سنیدو ہاندے نا اودہر نا ایدھر
یعنے کفر ایمان اندر متردد فرن ہتھیارے

تے جس نوں رب بھلاوے راہ نہ پاویں اس نوں جو دس
نہ مومناں طرف نہ طرف کفاراں وچہ وچہ فردے ہارے

صحیح مسلم وچہ ابن عمر تھیں سرور خود فرماوے کدی اتول کدی اتول جاوے میں ہیں کری مکاندی	منافق صفت جو بکری وہری دو ایڑاں ول جاوی ایہ صفت مثال منافق سطھری وچہ حدیثوں آندی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے ہو نا پکڑو کافراں نوں دوست سوا مومناں دی

اے مومنان نگیرید کافران را دوست بجز مسلمانان

اے اہل ایمان نہ پکڑو دوست اہل کفر دے تائیں	باجھوں اہل ایماناں یار نہ پکڑو ہور بلائیں

أَتُرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا

بھلا چاہندے ہو تسیں ایہ جو بناؤ واسطے اللہ دے اپر اپنے الزام ظاہر

آیا میخواہید کہ ثابت کنید برائے خدا بر خویشتن الزام ظاہر

نہ کرو خدا دا اپنے اوپر سخت الزام آشکارا	اہل نفاق پیار کفاروں ڈبیا ٹوٹہ سارا

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا

تحقیق منافق وچہ منزل تلے تر دے ہیں اگ تھیں تے ہرگز نہ پاویں گا توں واسطے اوہناں دے مددگار

البتہ منافقان در طبقہ زیرترین اند از آتش و ہرگز نیابی برای ایشاں یاری دہندہ

ٹھیک منافق درکے سبھ تھیں تلے والے وچہ ناروں		تے توں نہ پاویں اوہناں کارن ہرگز مددگاروں
درجہ کہن جو طبقہ منزل ہووے طرف اوتاراں		تے درکہ اوہ جو طبقہ منزل ہندا طرف ہیٹھاں
درکہ اسفل وچہ معالم لوہے کنوں صندوقاں		قفل لگے وچہ جنہاں دے آتش جای نفاق فسوقاں
سوال: اہل کفر تھیں اہل نفاقاں وددہ عذاب کیوں آیا	جواب	انہاں نال کفر دے ٹھٹھا رب رسول تے دین بنایا
بھی دغا فریب مسلماناں دے نال ہمیش کماون		بھی دنیا وچہ تلواروں جزیوں اپنا آپ بچاون

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ

مگر اوہ لوک جو تائب ہوئے تے نیکو کار بنے تے چنگل مار یوس نال اللہ دے تے کھرا کیتو نے دین اپنا واسطے اللہ دے

مگر آنانکہ توبہ کردند و صلاح پیش گرفتند و چنگ زدند بخدا و خالص گردانیدند دین خود را برائے خدا

مگر جو توبہ کرن نفاقوں نیک اعمال کماون
تے دین اسدا محکم پکڑن خالص دین بناون

فَاُولٰٓئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِیْنَ ؕ وَسَوْفَ یُؤْتِ اللّٰهُ الْمُؤْمِنِیْنَ اَجْرًا عَظِیْمًا ۝

پس ایہ لوک نال مومناں دے ہین تے جھب دیویگا اللہ مومناں نوں اجر وڈا

پس این گروہ ہمراہ مومنانند و زود بدہد خدا مومناں را مزد بزرگ

پس اوہ چھٹ نفاقوں ہوئے ساتھی اہل ایماناں
تے جھب دیسی رب اہل ایماناں اجر عظیم جناناں

اخلاص مراد جو عمل ایمانوں چاہے رب رضائیں
نہ لوکاں کنوں سلاہن چاہے ناکجھ صفت ثنائیں

معاذ جبل نوں کہیا پیغمبر کھرا اجے عمل کماویں
تا بہتے عمل نہ حاجت تھوڑے عملوں بھی ترجاویں

نبی نبی کہیا جو طوبے خوشیاں کل اخلاصاں تائیں
اوہ ہین چراغ ہدایت کھولن فتنے سخت بلائیں

مَا یَفْعَلُ اللّٰهُ بِعَذَابِكُمْ اِنْ شَكَرْتُمْ وَاٰمَنْتُمْ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ شَاكِرًا عَلِیْمًا ۝

کیا کرنا ہے اللہ نے عذاب تساڈے نوں جیکر شکر کرو تسیں تے ایمان لیاؤ تے ہے اللہ قدر دان جاننے والا

چہ کار کند خدا بعذاب شما اگر شکر کردید و ایمان آوردید و ہست خدا قدر شناس دانا

کیا کرنا رب عذاب تساں جو شاکر مومن ہووو
ہے اللہ قدر شناس تے دانا کفروں دور کھلوو

یعنے رب نفع نہ لوڑ جو کرے عذاب تساں نوں
جو شکر گذاری کرو تے دل یقین منو مک خدا نوں

شکور تے شاکر اسم خدا جو کرداشکر گذاری
ہے قدر شناس جو تھوڑی عملوں اجر دیوے بسیاری

لَا یُحِبُّ اللّٰهُ الْجَهْرَ بِالسُّوْٓءِ مِنَ الْقَوْلِ اِلَّا مَنْ ظُلِمَ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ سَمِیْعًا عَلِیْمًا ۝

نہیں دوست رکھدا اللہ پکارنوں نال برائیے سخن تہیں مگر اوہ جو ظلم کیتا گیا تے ہے اللہ سننے والا جاننے والا

دوست نمیدارد خدا بلند گفتن بد را از سخن مگر سخن کسے کہ ظلم کردہ شدہ است و ہست خدا شنوا دانا

نہ دوست رکھے رب بلندی سخن جو نال برائی
مگر جو ہے مظلوم تے ہے رب شنوائی دانائی

یعنے مند اسخن بلند بھی بولی رب نہ بھاوے
پر سخن بلند برا ہے بدتر مظہری اللہ لیاوے

مگراں جو مظلوم جے ظالم دے حق بری دعائیں
یا نالش فریاد پکارے عیب نہیں اس تائیں

بھی گالیاں نٹ بھاون مگر جو اول ظلم کماوے
وچ مظہری لکھیا صحیح مسلم تحقیق پیغمبر فرمایا
جس شروع کیتی سب بھار اوسے پر جھلے عرش کوئی

مظلوم برابر دیوے جائز وہ گناہ ہو جاوے
دو آپس وچہ جو گالیاں دیہن گناہ پہلے سب آیا
جے پچھلا پہلے تھیں ودھ جاوے ادھا روہ سوئی

اِنْ تُبْدُوْا خَیْرًا اَوْ تُخْفُوْہُ اَوْ تَعْفُوْا عَنْ سُوْٓءٍ فَاِنَّ اللّٰہَ کَانَ عَفُوًّا قَدِیْرًا

جیکر ظاہر کرو نیکی یا چھپاؤ اسنوں یا معاف کرو برائی تھیں پس تحقیق اللہ ہے معاف کرنے والا قدرت والا

اگر آشکارا کنید کار نیک را یا پنہاں کنید آنرا یا معاف کنید از بدی پس البتہ خدا ہست عفو کنندہ توانا

جے ظاہر کرو بھلیائی نیکی یا اتنیں خیر چھپاؤ
وچہ اس آیت ترغیب معافی عفو بھلا مظلوماں
جے پورا بدلہ لین تا جائز بخشن خلق ولیاں
جو کتنا قدر معاف کیچیوے خادم تحقیق برائی

یا کرو معاف برا رب بخشنہارا قادر پاؤ
جو ظالم کنوں معافی بہتر بدلہ لین نہ شوماں
وچہ ترمذی ابوداود جو یاراں پچھیا شاہ نبیاں
ابن عمر نہیں ۱۲
کہیا پیغمبر ستر واری ہر دینہ بخشو بھائی

اِنَّ الَّذِیْنَ یَکْفُرُوْنَ بِاللّٰہِ وَرُسُلِہٖ وَیُرِیْدُوْنَ اَنْ یُّفَرِّقُوْا بَیْنَ اللّٰہِ وَرُسُلِہٖ

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوندے ہیں نال اللہ دے تے پیغمبراں اوسدیاں دے تے چاہندے ہیں جو فرق کرن وچہ اللہ دے تے پیغمبراں اوسدیاں دے

البتہ کسانیکہ کافر میشوند بخدا و پیغمبران او و مے خواہند کہ فرق کنند درمیان خدا و پیغمبران او

ٹھیک اوہ لوک جو کافر رب تھیں نالے کنوں رسولاں
تے چاہن فرق کیتا وچہ رب دے تے نبیاں مقبولاں

وَیَقُوْلُوْنَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَّنَکْفُرُ بِبَعْضٍ وَّیُرِیْدُوْنَ اَنْ یَّتَّخِذُوْا بَیْنَ ذٰلِکَ سَبِیْلًا

تے کہندے ہیں ایمان لیاوندے ہاں اسیں نال بعضیاں دے تے انکار کردے ہاں نال بعضیاں دے تے چاہندے ہیں جو پکڑن درمیان کفر ایمان دے راہ

و گویند ایمان مے آریم بہ بعض پیغمبران و انکار مے کنیم بہ بعضے و مے خواہند کہ بگیرند درمیان این راہے

تے کہن اساں منیں بعض پیغمبر بعض کنوں انکاری
تے چاہن پکڑیا سنہ ایمان تے کفر طریقہ جاری

اُولٰٓئِکَ ہُمُ الْکٰفِرُوْنَ حَقًّا وَاَعْتَدْنَا لِلْکٰفِرِیْنَ عَذَابًا مُّہِیْنًا

ایہ لوک اوہ ہی کافر ہیں تحقیق تے تیار کیتا ہے اساں واسطے کافراں دے عذاب خوار کرنے والا

ایں گروہ ایشانند کافراں بہ تحقیق و آمادہ ساختہ ایم براے کافراں عذابے رسوا کنندہ

ایہ لوک جو بعض رسولاں منکر کافر شک نہ راتی
ایہ آیت حق یہوداں ظہری ویکھ معالم شانوں
جوہک نبی تھیں منکر ہے اوہ سبھناں تھیں انکاری
جوہک کتاب یا نبی نہ منے رب تھیں منکر ہویا

تے اساں تیار کفاراں کارن کیتا دکھ رسوائی
محمد ہور عیسیٰ تھیں منکر بھی انجیل قرآنوں
کیوں جو ہر پیغمبر جانے ہک دوجے سچیاری
اوہ کافر پکا شک نہ کوئی دوزخ دیول ڈھویا

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ وَلَمْ يُفَرِّقُوْا بَيْنَ اَحَدٍ مِّنْهُمْ اُولٰٓئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيْهِمْ اُجُوْرَهُمْ

تے اوہ لوگ جو ایمان لیائے نال اللہ دے تے رسولاں اسدیاں دے تے نا فرق کیتو نے درمیان کسے دے انہاں تھیں ایہ لوک جھب دیویگا

وکسانیکہ ایمان آوردند بخدا و پیغمبران او و فرق نکردہ اند درمیان ہیچ یکے از ایشان این گروہ زود بدہد ایشان را خدا

وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا	تے ہے اللہ بخشنہار امہربان وہست خدا آمرزندہ مہربان
تے جنہاں منیا رب تے کل پیغمبر فرق نہ کردے	تنہاں دیسی اجر خدا رب بخشنہار انال مہر دے

يَسْئَلُكَ اَهْلُ الْكِتٰبِ اَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتٰبًا مِّنَ السَّمَآءِ فَقَدْ سَاَلُوْا مُوْسٰٓى اَكْبَرَ مِنْ ذٰلِكَ فَقَالُوْٓا اَرِنَا اللّٰهَ جَهْرَةً

سوال کردے ہیں تینوں اہل کتاب ایہ جو اتاریں توں اپر انہاندے کتاب آسمان تھیں پس تحقیق سوال کیتا سی انہاں موسیٰ نوں
وڈا اس تھیں پس آکھیو نے وکھا اسانوں اللہ ظاہر ۞ درخواست میکنند از تو اہل کتاب کہ فرود آری با ایشان کتابے از
آسمان پس البتہ سوال کردہ بودند موسیٰ را سخت تر ازیں پس گفتہ بودند بنما بما خدا آشکارا ۞

تے کرن سوال یہود جو لیاویں انہاں کتاب آسمانوں	انہاں سوال موسیٰ تھیں وڈا کیتا رب کھال عیانوں
فَاَخَذَتْهُمُ الصّٰعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ	پس پکڑیا انہاں نوں بجلی نے نال ظلم انہاندے دے پس بگرفت ایشان را صاعقہ بسبب گناہ ایشاں
پس پکڑا انہانوں بجلی مار باشامت ظلم گناہاں وچ مظہری ہور معالم اسدا شان نزول لیائے کہن جو موسیٰ رب تھیں تختے سب توریت لیایا	ایہ قصہ وچ سپارے پہلے ہر ٹ کرو یکھ نچھاہاں جو کعب بن اشرف تے فنحاص یہودی پاس نبی دے آئے جے توں بھی تختے لیاویں تینوں جانیے سچ منا با

ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنٰتُ فَعَفَوْنَا عَنْ ذٰلِكَ

فر پکڑیو نے وچھا پچھے اس تھیں جو آئے انہاں نوں معجزے فر معاف کیتا اساں اس تھیں

باز معبود گرفتند گوسالہ را بعد از انکہ آمد بایشاں معجزہا پس در گذشتیم ازیں گناہ

فر پکڑیا وچھا انہاں خدا جد آیاں صاف دلیلاں	فر کیتا اساں معاف انہاں تھیں توب قبول ذلیلاں
وَاٰتَيْنَا مُوْسٰى سُلْطٰنًا مُّبِيْنًا	تے دتا اساں موسیٰ نوں غلبہ ظاہر ودادیم موسیٰ را غلبہ ظاہر
تے دتا اساں موسیٰ نوں غلبہ ظاہر قتل کراوے	یا نو نشان جو وچہ تورتے وچہ اسرا جو آوے

وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّوْرَ بِمِيْثَاقِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمُ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا

تے اٹھایا اساں اپر انہاندے طور نوں واسطے عہد پکڑنے انہاندے تے کہیا اساں انہانوں داخل ہو دروازے نوں سجدہ کرکے

و بر داشتیم بالای ایشاں طور را برای گرفتن عہد ایشاں و گفتیم ایشاں را در آئید بدروازہ سجدہ کناں

تے چایا سراں اوہناندیاں اپر طور کارن میثاقے	تے کہیا انہاں نوں وڑو بوہے وچہ جھک کرنال وفاقے

وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوْا فِي السَّبْتِ وَاَخَذْنَا مِنْهُمْ مِّيْثَاقًا غَلِيْظًا

تے کہیا اساں انہاں نوں نہ لنگھو وچہ شکار چھنچھر دے تے پکڑیا اساں انہاں تھیں عہد بھارا

و گفتیم ایشاں را تجاوز مکنید در شنبہ و گرفتیم از ایشاں عہدے محکم

تے کہیا انہانوں حد نہ لنگھو اندر چھنچھر وارے	تے پکڑیا اساں انہاں تھیں قول قرار میثاق جو بھارے

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِّيْثَاقَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ

فر نال سبب توڑنے انہاں دے دی عہد اپنے نوں تے انکار انہاندے نال آیتاں اللہ دیاندے

پس بسبب شکستن ایشاں عہد خود را و کفر کردن ایشاں بآیتہای خدا

فر لعنت کیتی اساں انہانوں عہد توڑندی پاروں	بھی ہے کفر تہاں جو رہے نال آیات منکاروں

وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ

تے نال قتل کرنے اوہناں ویدے پیغمبراں نوں سوا حق دے تے کہنے انہاں دیدے جو دل ساڈے غلاف ہیں

وکشتن پیغمبراں را بناحق وگفتن ایشاں کہ دلہائے ما در پردہ اند

تے قتل نبیاں ناحق بدلے اساں سزا پہونچائی	تے بدلے قول انہاندے جو دل ساڈی پردہ بھالی

بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ۝

بلکہ مہر کیتی ہے اللہ نے اوپر دلاں دے نال کفر انہاندیدی پس نہیں ایمان لیاوندی مگر تھوڑے [1]

نے بلکہ مہر نہادہ است خدا بردل ایشان بسبب کفر ایشاں پس ایمان نیارند مگر اندکی

بلک دلاں پر مہر کیتی رب بدلے کفر تہاں دے	پردہ دلاں نہیں ہے مہر تا گھٹ ایمان لیاندے

وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَىٰ مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا ۝

تے نال کفر انہاں دیدے تے کہنے انہاندیدے اپر مریم دے بہتان وڈا

وبسبب کفر ایشان وگفتن ایشاں بر مریم بہتانے بزرگ یعنے تہمت زنا

تے بدلے کفر تہاندی لعن تے بدلی قول تہاناں	اپر مریم تہمت بھاری نسبت زنا گناہاں

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ

تے نال کہنے انہاندیدی جو تحقیق اساں قتل کیتا ہے مسیح عیسیٰ بیٹے مریم دے نوں جو رسول اللہ دا ہا

وبسبب گفتن ایشاں کہ البتہ ما کشتیم مسیح عیسیٰ پسر مریم را کہ بحقیقت رسول خدا بود

تے بدلی کفر تہاندے جو اساں قتل مسیح نوں کیتا	جو عیسیٰ بیٹا مریم دا پیغمبر رب دا ایتا

وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ

تے نہیں قتل کیتا نے اسنوں تے نا سولی چڑہایا نے اسنوں اپر شبہ والیا گیا واسطے انہاندے

ونکشتہ اند او را ونہ بردار کردہ اند ولیکن مشتبہ شد بر ایشاں

[1] اوہناں نہیں مانند عبداللہ بن سلام دی تے یاراں اوس دیاں ... ایمان لیایا ... [illegible]

[2] وبکفرہم تکرار کیتا ... نال بعض ... [illegible]

[3] تکرار کفر اوہناں دے ہے جو پہلا کفر نال ایتاں قدرت دے ... عیسیٰ ... محمد صلی اللہ علیہ وسلم دے ... قصہ وچ سورہ آل عمران دے ... [illegible]

وقف لازم

ہے گروہ تھا جیہڑا اساں قتل کیتا ہے گروہ تھا جیہڑا اساں قتل کیتا بیٹی کہندے ہن جو نہیں قتل کیتا اوسنوں یہودیاں اتھ کہندے ہن جو بیعود کہندے اختلاف کیا کیمجی

ایپر شبہ پیا کفاراں اوہ آسمانی چڑھیا	تے قتل نہ کیتا انہاں اسنوں نا اوہ سولی دھریا

وَاِنَّ الَّذِيْنَ اخْتَلَفُوْا فِيْهِ لَفِيْ شَكٍّ مِّنْهُ ؕ مَا لَهُمْ بِهٖ مِنْ عِلْمٍ اِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ

تے تحقیق اوہ لوک جو اختلاف کیتا انہاں وچ اسدے البتہ وچ شک دے ہن اس تھیں نہیں واسطے انہاندے نال اسدے علم مگر پیروی ظن دی

والبتہ کسانیکہ اختلاف کردند در باب عیسی البتہ در شک اند ازحال او نیست ایشانرا بآن ہیچ یقینے لیکن پیروی ظن میکنند

نہ انہاں علم یقین قتل دا ظناں مگر سدہاے تے بعضے کہن آسمانی چڑھیا ڈٹھا اساں تاون	تے جیہڑے جھگڑا کرن قتل وچ شک اندر خود سار اوہ بعضے کہن جو قتل ہویا تے بعض انکار لیاون

وَمَا قَتَلُوْهُ يَقِيْنًا ۙ بَلْ رَّفَعَهُ اللّٰهُ اِلَيْهِ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيْزًا حَكِيْمًا

تے نہیں قتل کیتا نے نال یقین دے بلکہ اٹھا لیا اسنوں اللہ نے طرف اپنی تے ہے اللہ غالب حکمت والا

ونکشتہ اند بیقین بلکہ بر داشت او را خدا بسوے خود و ہست خدا غالب استوار کار

اپنی طرف تے اللہ غالب صاحب حکمت آیا اگے اسگے کجھ پچھے لکھیا کرکے ویکھ رجوعوں	تے قتل نہ کیتا انہاں یقینوں اسنوں رب اٹھایا ایہ قصہ وچ سپارہ ترتیب چوتھے پاؤ شروعوں

وَاِنْ مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ اِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهٖ قَبْلَ مَوْتِهٖ ۚ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَكُوْنُ عَلَيْهِمْ شَهِيْدًا ۚ

تے نہیں کوئی اہل کتاب تھیں مگر ایمان لیاویگا نال اوسدے اگے موت اسدی دے تے دینہ قیامت دے ہوویگا اوپر انہاندے گواہ

ونباشد ہیچکس از اہل کتاب مگر ایمان آرد بعیسی پیش از موت او و روز قیامت باشد عیسی بر ایشان گواہ

اس موتوں پہلے تے روز حشر انہاں اوپر شاہد آوے ہاک کہن محمد طرف تے بعضیاں ہدی طرف بتایا ویکھ عذاب فرشتے ہنے ہر کوئی مرن جاں لگے پر اس ویلے نفع نہ منیاں ہن ایمان سو ہندا محمد علیہ حق نبی ہے ضدوں کرن خرابی	[illegible]	تے ناکوئی اہل کتابوں مگر اس نال ایمان لیاوے ضمیر جو وچہ بہ دے اکثر کہن عیسے ول آیا قبل موتہ سب کتابی منن موتوں اگے جو اللہ ہک محمد مرسل عیسے مرسل بندہ یا ایہہ مراد جو بعضے کہندے من اہل کتابی

[illegible]

تے بعضے کہن ضمیر دوویں ایہہ عیسیٰ دے ول جاون
جو اگے موت عیسیٰ سب اہل کتاب ایمان لیاون

وچ صحیح بخاری مسلم ابوہریرہ یوں نبی بتاوے
جو عیسیٰ حاکم عادل وچ لشکاں دے اُتر آوے

صلیب نصاریاں توڑے خوکاں مارے جزیہ ہٹاوے
تے مال ایڈا ورلا ویسے بخشے کوئی قبول نہ کریسی

فرمایا آیت پڑھ کے ابوہریرہ آکھ سنائی
تد باجھ اسلام نہ دین ہے کوئی ہور روایت آئی

پر پہلا قول صحیح فرمایا قاضی مظہری والے
تے جو کجھ وچ حدیثاں اوہ بھی ثابت شک نہ ڈالے

تے روز قیامت عیسیٰ ہور محمد بھرے گواہی
تے اللہ بندیاں شاہد جانے سبھ نیکی گمراہی

فَبِظُلْمٍ مِّنَ الَّذِيْنَ هَادُوْا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبٰتٍ اُحِلَّتْ لَهُمْ

پس نال ظلم دے انہاں تھیں جو یہودی ہوئے حرام کیتیاں اساں اوپر انہاں دے پاکیزہ چیزاں جو حلال کیتیاں گیاں

پس بسبب ظلم کہ بظہور آمد از یہوداں حرام ساختیم بر ایشاں چیزہای پاکیزہ کہ حلال بود ند بر ایشاں

فر بدلے ظلم یہوداں اساں حرام تنہاں پر کیتا
پاک حلال چیزاں تھیں اوہ محروم ہوئے سن میتا

وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ كَثِيْرًا ۝ وَّاَخْذِهِمُ الرِّبٰوا وَقَدْ نُهُوْا عَنْهُ

تے نال ہٹ کرنے انہاں دے وچہ راہ اللہ دے تھیں بہتیاں نوں تے لینا انہاں دے بیاج نے تحقیق منع کیتے گئے سن ایس تھیں

و بسبب باز داشتن ایشاں از راہ خدا بسیار مردماں را و بسبب گرفتن ایشاں سود را حالانکہ منع کردہ شدہ اند ازاں

تے اس بدلے جو بند کرن اوہ بہتیاں راہ خدا تھیں
تے لین بیاج بہوتے رب انہاں کیتا منع ربو تھیں

وَاَكْلِهِمْ اَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ ۭ وَاَعْتَدْنَا لِلْكٰفِرِيْنَ مِنْهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا

تے نال سبب کھانے انہاں دے مالاں لوکاں دیاں نوں نال ناحق دے تے تیار کیتا ہے اساں واسطے کافراں دے انہاں تھیں عذاب دردناک

و بسبب خوردن ایشاں اموال مردم را بناحق و تیار کردیم برائے کافراں ازیشاں عذاب درد دہندہ

تے اس کارن جو مال لوکاں دے کھاون باطل راہیں
تے اساں تیار کفاراں کارن کیتیاں دوزخ بھاہیں

ظلم مراد جو ذکر ہوئے وچ الیس رکوعے سارے
جو چیز حلال حرام کیتی انعام سورہ وچ پیارے

تے باطل راہوں مال جو کھاون رشوت غصب دے نیوں
جو ہن بھی ملاں سست کماون خوش نادر ہتیوں

تے شاہ ولی اللہ لکھیا چیزاں اک حلال جو آہیاں
بنوت بادشاہی ہور نصرت انہاں کنوں ہٹایاں

لٰكِنِ الرّٰسِخُوْنَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُوْنَ يُؤْمِنُوْنَ

ایپر محکم قدم والے وچہ علم دے انہاں تھیں تے مومن ایمان لیاوندے ہیں

لیکن ثابت قدمان در علم از اہل کتاب و مومنان ایمان مے آرند

پر محکم قدم علم وچہ جیہڑے کنوں یہوداں آئے
تے مومن سارے کل کتاباں نال ایمان لیائے

بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيْمِيْنَ الصَّلٰوةَ وَالْمُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ

نال اسچیز دے جو اتاری گئی ہے طرف تیری تے اسچیز دے جو اتاری گئی اگے تیں تھیں تے قائم کرنیوالی نماز نوں تے دینے والے زکوٰۃ نوں

بانچہ فرستادہ شد بسوی تو و آنچہ فرو فرستادہ شد پیش از تو و قائم دارندگان نماز را و دا کنندگان زکوٰۃ را

جو تیرے اوپر نازل بھی جو آیاں اگے تیرے
تے جیہڑے قائم کرن نماز تے دیہن زکوٰۃ چنگیرے

۲۲ ع ۱۰ ۲ وَالْمُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ اُولٰٓئِكَ سَنُؤْتِيْهِمْ اَجْرًا عَظِيْمًا

تے ایمان لیاون والے نال اللہ دے اتے دینہ آخر دے ایہ لوک جھب دیوانگے سیں انہاں نوں اجر وڈا

وایمان آرندگان بخدا و روز قیامت این گروہ زود بدہیم ایشان مزد بزرگ

تے اللہ نال ایمان لیاون ہن روز قیامت
ایہہ استثنا فرمایا اللہ نیک یہود لکالے
انہاں سبھناں اجر عظیم دیسا ہین جنت وچہ گر بہت
جویں عبد اللہ ابن سلام تے ہور ہدایت والے

اِنَّآ اَوْحَيْنَآ اِلَيْكَ كَمَآ اَوْحَيْنَآ اِلٰى نُوْحٍ وَّالنَّبِيّٖنَ مِنْۢ بَعْدِهٖ

تحقیق اساں وحی کیتا طرف تیری جویں وحی کیتا طرف نوح دی تے پیغمبراں دی پچھے اس تھیں

البتہ ما وحی فرستادیم سوی تو چنانکہ وحی فرستادیم سوی نوح و پیغمبران پس از نوح

ٹھیک اساں وحی تیرے ول بھیجیا نبی محمد پیارے
عدی بن زید ال یہودی کہیا جو موسے پچھے وحی نہ آیا
جویں بھیجیا نوح ول ہور نبیاں اس تھیں بعد جو سارے
تداپہ آیت نازل ہوئی مظہری اندر پایا

معالم وچہ رکوع جان پچھلا جبرائیل لیایا
آکھن ہرگز کسے بندے تے رب نہ کجھ اوتاریا
بھی انا اوحینا رب بھیجیا نبی تسلی کیتی
نوح دا ذکر اس کارن اول کیتا رب تعالے
تے پہلا صاحب اوہ شریعت منکروں وسڈر ایا
نہ دند بھنا اس عمر اندر نا قوت ناقص ہوئی
اتنی عمر اس صبر کمایا جالے دکھ ایذائیں
تے اس تھیں بعد ادریس شعیب تے صالح ہود ابھائی

سب عیب گناہ یہوداں ظاہر غصہ انہاں وہایا
وَمَا قَدَرُوا اللّٰہَ حَقَّ قَدْرِہٖ آیت آئی پیاریا
جو ضد انکار یہود بیہودہ حسد کنوں بدنیتی
جو اپنے تیجے آدم وانگوں سبھ دا باپ نرالا
تے سبھ نبیاں تھیں عمر زیادہ جیڈا وال نہ آیا
ساڈھے نو سو سال نصیحت کیتی نفع نہ کوئی
تے اول اہنت اسدی فانی سدیاں نال دعائیں
ایہ مظہری اندر قاضی صاحب لکھیا ویکھو بھائی

وَاَوْحَیْنَآ اِلٰٓی اِبْرٰهِیْمَ وَاِسْمٰعِیْلَ وَاِسْحٰقَ وَیَعْقُوْبَ وَالْاَسْبَاطِ

تے وحی کیتا اساں طرف ابراہیم تے اسمعیل تے اسحاق تے یعقوب دی تے پوتریاں دی

وچنانکہ وحی فرستادیم بسوی ابراہیم و اسمعیل و اسحاق و یعقوب و اولاد یعقوب

تے جویں اساں وحی کیتا ول ابراہیم تے اسمعیلوں | اسحاق اتے یعقوب تے باراں بیٹے اسرائیلے

وَعِیْسٰی وَاَیُّوْبَ وَیُوْنُسَ وَهٰرُوْنَ وَسُلَیْمٰنَ ۚ وَاٰتَیْنَا دَاوٗدَ زَبُوْرًا ۚ

تے طرف عیسی تے ایوب تے یونس تے ہارون تے سلیمان دی تے جویں دتی اساں داود نوں زبور

وعیسی و ایوب و یونس و ہارون و سلیمان و چنانکہ دادیم داود را زبور

تے عیسی ہور ایوب تے یونس ہارون بھی سلیمانی | تے دتی اساں داود کتاب زبور ایہ نبی ربانی

وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنٰهُمْ عَلَیْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَّمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَیْكَ ؕ

تے جویں بھیجے گئے رسول جو تحقیق اساں قصہ کیتا ہے انہاں دا ایہ تیرے اگے تے کئی رسول جو نہیں قصہ کیتا انہاں دا اوپر تیرے

وچنانکہ فرستادیم پیغمبراں کہ قصہ ایشاں بر تو کردہ ایم پیش ازیں و پیغمبران کہ قصہ ایشان نگفتہ ایم بر تو

تے بعض رسول جو قصے تینوں اگے اساں سنائے | تے بعض رسول جو قصہ اونہاں تینوں نہیں سنائے

جو ہک لکھ چوی ہزار پیغمبر بھیجیا رب دا آیا نہ شرط ایمان شمار تنہاں سبھ من لازم آیا	وچہ مظہری احمد کنوں روایت خود حضرت فرمایا ترے سو پندرہ وچہ انہاں دے مرسل نبی بتایا ۳۱۵

وَكَلَّمَ اللّٰهُ مُوسٰى تَكْلِيمًا ۝ رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ

تے کلام کیتی اللہ نے موسیٰ نال کلام کرنی بھیجیا پیغمبراں نوں خوشخبری دینے والے تے ڈرانیوالے

وسخن گفت خدا با موسیٰ سخن گفتن فرستادیم پیغمبراں مژدہ دہندگان وبیم کنندگان

کل رسول بشیر نذیر بتاون حکم ربانی نذیر ڈراون والا جیہڑا سختی خبر سناوے	کلام کیتی رب نال موسیٰ دے خوب کلام حقانی بشیر بشارت دیون والا جو خوش خبر لیاوے

لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ۚ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ۝

تانہ ہووے واسطے لوکاں دے اپر اللہ دے کوئی الزام پچھے پیغمبراں دے تے ہے اللہ غالب حکمت والا

تا نباشد مرداں را بر خدا الزام بعد از فرستادن پیغمبراں وہست خدا غالب استوار کار

تے اللہ غالب حکمت والا جن بھیجیا مقبولاں کیوں نبی نہ بھیجے تا سیں ہوندے تابع نبیاں تائیں	تا ہے نہ لوکاں تائیں رہے حجت بعد رسولاں تا کہن نہ لوگ عذاب جاں وکھیں یا رب سچے سائیں

لٰكِنِ اللّٰهُ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ ۚ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَشْهَدُونَ

اپر اللہ گواہی دیندا ہے نال اس چیز دے جو اتاری اس نے طرف تیری اتاریا اسنوں نال علم اپنے دے تے فرشتے بھی گواہی دیندے ہین

لیکن خدا گواہی میدہد در حق آنچہ فرستادہ است بسوی تو کہ فرستادہ است آنرا بعلم خود و فرشتگان نیز گواہی میدہند

اتاریا نال علم خود اتے فرشتے شاہد ہیا ریا	پر اللہ بھرے گواہی جو کجھ تیری طرف اتاریا
تے کافی ہے اللہ گواہی دینے والا وبسندہ ہست خدا گواہ	وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيدًا ۝
جد اہل عدل خود حاکم سچا جانے بے پرواہی وچ قرآن جو اگلیاں پچھلیاں جانے اوہ لاریبی	تے کافی اللہ شاہد ماہ کش حاجت ہور گواہی بھیجیا نال علم خود یعنے سچیاں خبراں غیبی

یا رب تینوں علم جو کیہڑا بندہ اہل نبوت آیا	یا علم بھلیائی دوہاں جہاناں ایں دے وچہ بتایا
معالم وچہ جو کے والیاں آکھیا سرور تائیں	اساں تیرا حال یہود وں پچھیا انہاں تچھپا تو نا ہیں
ایہ آیت اللہ بھیجی جے نا بھرن یہود گواہی	تا اللہ ہور فرشتے شاہد تیسنوں بے پرواہی

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا ۝

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوئے تے روکیونے راہ اللہ دے تحقیں ٹھیک گمراہ ہوئے گمراہی دوردی

البتہ کسانیکہ کافر شدند و باز داشتند مردماں را از راہ خدا تحقیق گمراہ گشتند گمراہی دور

ٹھیک اوہ لوک جو کافر ہوئے تے روکیا راہ خدا کو	ٹھیک بھلے گمراہی دوری باطل نفس ہوا اول
ایہ کافر لوک یہود جو ضد وں حسد وں خود انکاری	تے صفت نبی الٹائی پایا لوکاں وچہ خواری

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ۝

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوئے تے ظلم کیتونے ہرگز نہ ہوویگا جو اللہ بخشے واسطے انہاندے تے نہ جو ہدایت کرے انہانوں راہ

البتہ کسانیکہ کافر شدند و ظلم کردند ہرگز نباشد کہ خدا بیامرزد ایشاں را و نہ ہدایت کند ایشاں را راہے

ٹھیک اوہ لوک جو کافر ہوئے تے ظاہر ظلم کمائے	نہ ہرگز بخشے رب تنہاں اتے نہ راہ سدھے لائے

إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ۝

مگر راہ دوزخ دا ہمیشہ رہنے والے وچہ اوسدے ہمیشہ تے ہے ایہ کم اپر اللہ دے سوکھا

مگر راہ دوزخ جاودان باشند در آنجا ہمیشہ و ہست ایں کار بر خدا آسان

مگر ایہ راہ دوزخ دا رہسن اس وچہ نت مدامی	تے ہے ایہ بات اللہ نوں سوکھی نا مشکل انجامی

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِن رَّبِّكُمْ فَآمِنُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ

اے لوکو تحقیق آیا تساں نوں پیغمبر نال حق دے رب تساڈے تھیں پس ایمان لیا ؤ ہوویگا بہتر واسطے تساڈے

اے مردماں البتہ آمد بشما پیغمبر براستی از پروردگار شما پس ایمان آرید بہتر باشد شمارا

اے لوکو آیا تساں پیغمبر رب دے ولوں حقانی	پس منو اُسنوں ہے تساں کارن بہتر کار ایمانی

وَاِنْ تَكْفُرُوْا فَاِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ۝

تے جیکر کافر ہووو تسیں پس تحقیق واسطے اللہ دے ہے اوہ چیز جو وچ آسماناں دے تے زمین دی ہے تے ہے اللہ جاننے والا حکمتوں والا

واگر کافر شوید پس البتہ خدای راست آنچہ در آسمانہا و زمین ست و ہست خدا دانا استوار کار

تے جے تسیں کرو انکار تا رب دا ملک جو وچ آسماناں	تے جو کجھ وچ زمین تے ہے رب صاحب حکمت دانا
یعنے رب نوں ضرر نہ کفر دا اس پرواہ نہ کائی	نفع ایمان زیان کفر دا کارن تساں ایہا ئی

يٰٓاَهْلَ الْكِتٰبِ لَا تَغْلُوْا فِيْ دِيْنِكُمْ وَلَا تَقُوْلُوْا عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ ؕ

اے صاحب کتاب دیو نا غلو کرو وچ دین اپنے دے تے نا کہو اپر اللہ دے مگر سچ

اے اہل کتاب از حد مگزرید در دین خود و مگوئید بر خدا مگر سخن راست

اے اہل کتاب نہ حدوں لنگھو اندر دین خدائی	تے آکھو نہیں اللہ پر مگر جو سچا سخن صفائی

اِنَّمَا الْمَسِيْحُ عِيْسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُوْلُ اللّٰهِ وَكَلِمَتُهٗ ۚ اَلْقٰهَآ اِلٰى مَرْيَمَ وَرُوْحٌ مِّنْهُ

سوا اسدے نہیں جو مسیح عیسی بیٹا مریم دا رسول اللہ دا ہے تے سخن اسدا اُو الیا اس سخن نوں طرف مریم دی تے روح ہے اسدے تھیں

جز این نیست کہ مسیح عیسی پسر مریم رسول خدا است و فیض اوست انداخت آنرا بسوی مریم و روحیست از جانب خدا

ٹھیک مسیح عیسی بن مریم مسیح رسول ربانا	تے سخن خدا مریم ول گھلیا روح اپنا حد بجھانا

فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ ۚ وَلَا تَقُوْلُوْا ثَلٰثَةٌ ؕ اِنْتَهُوْا خَيْرًا لَّكُمْ ؕ

پس ایمان لیاؤ نال اللہ دے تے رسولاں اوسدیاں دے تے نا آکھو ترے ہیں باز آجاؤ ہوویگا بہتر واسطے تساڈے

پس ایمان آرید بخدا و پیغمبران او و مگوئید کہ خدا سہ کس اند باز آیید ازین سخن بہتر باشد شمارا

پس منو رب منزہ ولدوں ہور پیغمبر سارے
پاک اولاد تھیں ۱۲
نہ کہو خدا ترے ہٹو اس قولوں بہتر حق تمہارے

إِنَّمَا اللّٰهُ إِلٰهٌ وَّاحِدٌ سُبْحٰنَهٗۤ أَنْ يَّكُوْنَ لَهٗ وَلَدٌ لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ

سوا اس دے نہیں جو اللہ معبود ہکو ہے پاکی ہے اسنوں جو ہووے واسطے اوسدے واسطے اوسدے بیٹا اسدا ہے جو کجھ وچ آسماناں دے

جز این نیست کہ خدا معبود یگانہ است پاکی است او را از انکہ باشد او را فرزندی مر اوراست آنچہ در آسمانہا

وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيْلًا ۟ۧ

تے جو وچ زمین دے ہے تے بہت اوہ اسکم بناون والا

وانچہ در زمین است و بندہ است خدا کارساز

ہے ٹھیک اللہ معبود ہکلا پاکی تس فرزندوں
کلمے کنوں مراد جو کن فیکونوں رب او پایا
یا روح اس نام جو زندا کردا مردیاں ہور دلاں نوں
یا روح مراد جو رحمت ہے اوہ کارن اہل ایماناں
ایہ آیت حق نصاریاں بغوی مظہری بھی فرماوے
بھی ملکائیہ نسطوریہ مرقوسیہ چارے
نسطوریہ بیٹا رب کہن مرقوسیہ تن بناون
وچ تمہید لیا یا خواجہ تراسے ٹول نصاری
یہوداں نال عداوت انہاں جھگڑا سخت لڑائی
ہک عالم وڈا شریف یہوداں فتنہ جیندے یار ولے
اس اپنی اکھ نکالی آپے پاس نصاریاں آیا
فر اکھیوس آسماناں تھیں لتھا عیسے رات فلانی
تے منہ میرے تے مار طمانچہ میری اکھ نکالی
ہن میں نال تساڈے سچے دلوں ہویا نصرانی
انہاں اوہدے پڑھن بھائی اتے تن س بہت پڑھائے
ہکدن ملکا تائیں اکھیوس عیسیٰ کویں تو جاناں
اس اکھیا نبی نہ ہویا جو اون پیدا کرن نہ کھی

ہے اس دا جو آسمان زمین وچہ رب وکیل بندوں
تے روح اللہ دے ولوں فرشتہ مریم دیول لیا یا
یا روح اوہ پھوک جو پھوکی جبرائیل عیسیٰ دی ماں نوں
یا روح مراد وحی مریم دول بھیجیا رب جہاناں
اوہ چار گروہ نصاریٰ ہک یعقوبی ٹول سدا وی
عیسیٰ تائیں اللہ آکھن پہلے دو ہتھیاری
یعنے یعقوبی تے ملکائیہ
مریم عیسیٰ تریجا اللہ ترے معبود بناون
ملکائیہ نسطوریہ یعقوبیہ سارے
بہت یہودی قتل کیتے انہاں فتح نصاریاں آئی
اس تدبیر کیتا ہک حیلہ دغا فریب ہنجاروں
اکھیوس میںنوں لتھیں پچھانوں آہو انہاں الایا
آکھیوس توں کیا کیتی میری امت نال نادانی
میں ہن بیزار یہودیت یقین باطل جاتم حالی
انہاں جاتا سچ کہے ہن بنیاں یکا اہل ایمانی
یعقوب تے نسطور تے ملکا عالم وڈے بناے
اس کہیا جو نبی رسول اللہ دا بندہ روح پچھاتا
نہ کوڑھیاں صحت کرن ندیوں انہیاں نوں فر اکھی دیتم
نابینا برص والے

اوہ نبی آکھ اسمانوں دنیا اوپر آیا — جو کجھ چاہیا کیتا اتھے فر آسمان سدھایا

نہ ایہہ گل وجھی کسے سنائیں دلوچ خوب جمائیں — اس ہن لئی استاد نصیحت کیتی جو اس تائیں

فر نسطور ہکلے آکھیوس عیسی کوئیں تو رجانا — اس کہیا جو بندہ نبی اللہ دا روح رسول سنجھانا

فر ملکے وانگوں تس سمجھایوس بندہ مول نجانی — اوہ بیٹا رب آسمانوں آیا چڑھیا فیر آسمانی

نسطور بھی اونویں منیاں فر یعقوب نوں پاس بلایا — اسنوں اونویں آکھیوس اونویں اوس جواب سنایا

آکھیوس بندہ مول نہ جانی ایہ کم بندیاں ناہیں — اوہ بک اکہ دا بیٹا آیا زمیں کداہیں

اوہ لاہوت آسمانوں لتھا وچہ ناسوت ملائی — فر آسمانی چڑھیا ہے اوہ ہک ترینہ تھیں آیا

فر استاد گیا اتے وچہ شاگرداں بحث لڑائی — چہل ہزاراں تھیں وہ مارے رہیا خلاف جدائی

وچہ صحیح بخاری مسلم لکھیا پیغمبر فرماوے — جو اللہ ہک محمد بندہ سچ رسول بتاوے

تے عیسی بندہ نبی اللہ دا کلمہ روح پچھانی — بھی جنت دوزخ حق گواہی جنت اوس لگانی

لَنْ يَّسْتَنْكِفَ الْمَسِيْحُ اَنْ يَّكُوْنَ عَبْدًا لِّلّٰهِ وَلَا الْمَلٰٓئِكَةُ الْمُقَرَّبُوْنَ ؕ

ہر گز عار نہیں رکھدا عیسے ایہہ جو ہووے بندہ واسطے اللہ دے تے نا فرشتے مقرب

ہر گز عار و ننگ ندارد عیسی ازانکہ باشد بندہ برائے خدا و نہ فرشتگان مقرب عار دارند

نہ ہر گز عار مسیح کرے جو ہووے رب دا بندہ — تے نا ایہہ عار فرشتے کردے جنہاں قرب سو ہندا

نصاریاں کہیا پیغمبر نوں تو عیب عیسی نوں لاویں — نبی کہیا کیا عیب کہیا انہاں بندہ نبی بتاویں

نبی کہیا اس عار نہیں کجھ ہووں رب دا بندا — تد ایہہ آیت آئی وچہ معالم مظہری آندا

ہے بندگی شرف کمال اللہ دی بندیاں نوں وڈیائی — بندگی باجہ نہ شرف بندے نوں عار کویں ایہ آئی

وَمَنْ يَّسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهٖ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ اِلَيْهِ جَمِيْعًا ۝

تے جو کوئی عار کرے بندگی اوسدی تھیں تے تکبر کرے پس جھب حشر کریگا انہانوں طرف اپنی سبہ نوں

و ہر کہ ننگ دارد از بندگی او و سرکشی کند پس خواہد برانگیخت ایشانرا نزدیک خود ہمہ را

تے جو کوئی عار عبادت اسدیوں کرے تے کبر لیاوے — پس حشر کرے جھب انہاں اپنی طرف تمام بلاوے

فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَيُوَفِّيْهِمْ اُجُوْرَهُمْ وَيَزِيْدُهُمْ مِّنْ فَضْلِهٖ

پس ایہ ادہ لوک جو ایمان لیائے تے عمل نیک کمائے پس پوری دیویگا انہانوں اجر انہاندے تے ودہ دیویگا انہانوں فضل

پس اما کسانیکہ ایمان آوردند و کارہای شایستہ کردند پس تمام دہد ایشانرا مزد ایشان و زیادہ دہد ایشانرا از فضل خود

پس جیہڑے لوک ایمان لیائے عمل بھی نیک کمائے	پس پورے ویسی اجر تنہاں رب فضلوں ہور ودھائے

وَاَمَّا الَّذِيْنَ اسْتَنْكَفُوْا وَاسْتَكْبَرُوْا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا ۙ وَّلَا يَجِدُوْنَ لَهُمْ

تے ایہ ادہ لوک جو عار کرن تے تکبر کرن پس عذاب کریگا انہاں نوں عذاب درد والا تے نا پاونگے واسطے اپنے

واما کسانیکہ ننگ داشتند و سرکشی کردند پس عذاب کند ایشانرا عذاب درد دہندہ و نیابند برائے خود

مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَلِيًّا وَّلَا نَصِيْرًا ۝	سوا اللہ دے کوئی دوست تے نا مددگار
	بجز خدا ہیچ دوستی و نہ یاری دہندہ
تے جنہاں عار تکبر کیتا تنہاں عذاب دکھیارے	نہ پاون اللہ باجھوں اپنا یار نہ مددگارے

يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَاَنْزَلْنَاۤ اِلَيْكُمْ نُوْرًا مُّبِيْنًا ۝

اے لوکو تحقیق آیا تساں نوں برہان رب تساڈے تھیں تے اتاریا اساں طرف تساڈی چانن ظاہر

اے مردمان البتہ آمد بشما دلیلے از پروردگار شما و فرستادیم بسوئے شما روشنی آشکارا

اے لوکو آیا ٹھیک تساں برہان دلیل خداوں	تے بھیجیا اساں تسانوں چانن روشن نور ضیاؤں
ربدی ولوں دلیل برہان محمد نبی ایہا ای	تے نور مبین قرآن انہیر یوں کیتی جس روشنائی

فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَاعْتَصَمُوْا بِهٖ

پس ایہ ادہ لوک جو ایمان لیائے نال اللہ دے تے ہتھ پایونے نال اوسدے

واما کسانیکہ ایمان آوردند بخدا و چنگ زدند باو

فر جیہڑے لوک ایمان لیائے اللہ پاک منیونے	تے محکم کرکے دین ایمان قرآن نوں ہتھ گھتیونے

ف مراد برہان تھیں معجزے ہین واضح دلالت کرنیوالے اوپر صدق اپنے پیغمبری دے
ع ۱۲
نور مبین توں مراد خود حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم ہے یا قرآن ۱۲ مظہری

۴۹۲

فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِّنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَيْهِ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا

پس چھیتی داخل کریگا انہاں نوں وچ رحمت اپنی دے تے فضلدے تے وکھاویگا انہانوں طرف اپنی راہ سدھا

پس زود در آرد ایشان را در رحمت خود و فضل خود و بنماید ایشان را بسوی خود راہ راست

جھب داخل کریسی انہاں اپنی رحمت فضل الہی
تے اپنی طرف وکھاسی اوہناں سدھا راہ پناہی

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ

فتوی چاہندے ہین تیں تھوں کہہ اوں خدا فتوی دیندا ہے تسانوں وچ کلالہ دے

طلب فتوی میکنند از تو بگو خدا فتوی میدہد شمارا در باب لا ولد

ایہ فتوی پچھن تینوں کہہ تساں اللہ فتوی دیندا	وہ شخص کلالہ یعنے جسدا بیٹا باپ نہ رہندا

إِنِ امْرُؤٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ

جے کوئی مرد مر گیا نہیں واسطے اس دے اولاد تے واسطے اس دے بھین ہے پس واسطے اوسنوں ادھ ہے اس چیز تھیں جو چھوڑی اس نے

اگر مردے بمیرد کہ نیست او را فرزندے و او را خواہرے ہست پس خواہر راست نیمہ از آنچہ گذاشتہ است

جے مر مویا فرزند نہ تس ہک سکی بھین ایہا ای	اس بھین سکی اوہ ترکہ لیوے جو کجھ چھوڑی بھائی

وَهُوَ يَرِثُهَا إِن لَّمْ يَكُن لَّهَا وَلَدٌ

تے اوہ بھائی ورثہ لیوے گا اس بھین دا جیکر نہ ہووے واسطے اس بھین دے اولاد

و آں برادر وارث آں خواہر گردد اگر نہ باشد خواہر را فرزندے

جے بھین موئی فرزند نہیں تس ورثہ بھائی آوے	ایہ سکی بھائی بھین اجماعوں ظاہری وجہ تاوے

پر بھائی سب ترکہ تس لوے جے بیٹا باپ نہ کوئی
جے دھی میت دیناں تاں ادھی بھین بچیا بھیناں سوئی

فَاِنْ كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثٰنِ مِمَّا تَرَكَ ؕ وَاِنْ كَانُوْٓا اِخْوَةً رِّجَالًا وَّنِسَآءً

پس جیکر ہوون دو بھیناں پس واسطے دوہاندے دو تریہایاں ہیں اس چیز تھیں جو چھوڑ یا میت نے تے جیکر ہوون بھائی کئی

پس اگر باشند خواہران دو پس ایشان را دو ثلث باشد ازانچہ میت گذاشتہ و اگر باشند برادراں مرداں و زناں

فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ ؕ

پس جے ہوون دو بھیناں تاں انہاں ترکیوں دو تریہایاں
دو یا وده جے زیاں بھیناں دو تریہایاں پاون
ہک ہک حصہ بھین لوے ہر دو حصے ہر بھائی
یعنے حکم جو ذکر ہویا جد دھی پتر میت ناہیں
جے پتر پوترا میت باقی بھایاں کجھ نہ آوے
جے دھی یا پوتری میت باقی نالے بھیناں بھائی
جے دو دھیاں یا پوتریاں اوہ لیون دو تریہایاں
خود وچ حدیث صحیح دے آیا حضرت خود فرمایا
ابو موسیٰ سلمان دوہاں نوں پچھن آیا کوئے
انہاں آکھیا بیٹی ادہ لوے ادہ رہندا بھین لیجاوے
اوہ گیا تاں ابن مسعود کہیا کیوں بھلا ایہ اال کہ رہیں
ہے بیٹی ادہ چھیواں ہک پوتری کامل دو تریہایاں
جے سکا بھائی ہک میت تاں پدریاں کجھ نہ آوے
جو سکا بھائی ورثہ پاون پدریاں کجھ نہ دیون
اسپر ہے اجماع امت دا مظہری اندر پایا
تے چھیواں حصہ پدری نوں بھاویں ہک تے بھاویں گھنیاں

تاں واسطے مرد دے مانند حصے دو عورتاں دی ہے

پس برائے مرد مانند بہرہ دو زن باشد

تے جیکر بہتے بھائی بھیناں دونا حصہ بھایاں
جے بھائی بھیناں لوین سارا ترکہ ونڈ لیجاون
جو پوترا پوتری میت تھیں جو ایہ بھی ولد بھائی
بھی پوترا پوتری کوئی نہ ہووے ہے ایہ حکم نہ ظاہر
تے ناکہ بھیناں نوں اجماعوں مظہری وچہ بناوے
اوہ ترکہ دھی پوتری لیوے رہندا انہاں ونڈائی
باقی ہک تریہائی ونڈن آئی بھیناں بھایاں
جو نال دھیاں دے بھیناں تائیں عصبہ کرنا آیا
جو ہک بیٹی ہک پوتری میت سکی بھین بھی ہووے
تے جاہ توں جے مسعود نے جھب انہوں اوہ بناوے
میں حکم کراں جو میں سرور کیتا ہرگز بھلاں ناہیں
رہندا لبھین تریہائی وچہ بخاری خبراں آیاں
وچہ مظہری ترمذی علی کنوں جو سرور خود فرماوے
جے ہک سکا سبہ ترکہ اسنوں پدری کجھ نہ لیون
جے ہک سکی ہور پدری بھیناں اوہ سکی نوں آیا
تے جے دو سکیاں دو تریہایاں لیون دوویں جنیاں

پدریاں نوں انتھے کجھ نہ ملسی مسئلہ ہو اجماعوں — مگر جو پدریاں نال بھائی خود ونڈن ثلث شراعوں
جے سکا بھائی بھین نہیں تد پدری حکم سکے دا — ہے مظہری وچہ اجماع بھی ایہ اسرارست پاک نبی دا
جے میت باپ یا پتر پوترا بھین بھائی محروماں — سکے پدری مادری بھائی بھیناں سبہ معذماں
دادی نال وداون بعضے بھایاں بھیناں تائیں — تے بعضے ہون نہ ویون بھایاں بھیناں کجھ تائیں

يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اَنْ تَضِلُّوْا ۭ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ

بیان کردا ہے اللہ واسطے تساڈے تا جو گمراہ نہ ہووو تے اللہ نال ہر چیز دے جانن والا ہے

بیان میکند خدا برائے شما تا گمراہ نشوید و خدا بہمہ چیز دانا ہست

کرے بیان خدا انساں کارن تا انتیں بھلونا ہیں — تے اللہ ہر شے جانن والا چلو ہدایت راہیں
براء ابن عازب کنوں روایت مسلم وچہ بخاری — جو سورتاں وچوں سبہ تھیں آخر سورت توبہ ساری
تے آیتاں وچوں آخر آیت يَسْتَفْتُوْنَكَ آئی — تے وچہ معالم ابن عباسوں ہکہ روایت بھائی
جو آیتاں وچوں آخر آیت آئی بیاج ربو دی — تے ہور روایت واتقوا یوما ختم کلام خدا دی
تے سورتاں کنوں اذا جاء آخر ابن عباسؓ بتایا — ہک ہور روایت حضرت قاضی مظہری اندر لیایا
جو ناویں ہجری سال پیغمبر بھیجیا ابو بکرؓ نوں — حاجیاں دا سردار کیتا فر مگر گھلیا حیدرؓ نوں
ابو بکر جد ٹریا پچھوں سورت توبہ آئی — تاہیں بھیجیا سرور پچھوں حیدرؓ اپنا بھائی
جو چالی آیتاں اول سورت توبہ کنوں سناوے — فر پندراں ماہ تے کجھ اپر جیویا نبی بتاوے
تے جس دن مکہ فتح پیغمبر داخل ہویا مکے — سورت نصر پیغمبر پڑھدا اور یا لکھیا مکے
تے فتح مکے تھیں بعد پیغمبر ڈھائی سال حیاتی — یعنے نصر نہ آخر سورت اس قصے تھیں جاتی
لکھ لکھ حمد خدا شکر اسے جس ایہ آس بجائی — نال توفیق الٰہی منزل پہلی اج ہو کائی

یا رب جویں ایہ منزل کیتی فضل کرم تھیں پوری
دیہ توفیق جو آخر تائیں کراں تمام ضروری

حسب فرمائش عبد الرحیم وعبد الرحمٰن پسران مولوی رحیم بخش صاحب مرحوم تاجران کتب لاہور مسجد چینیانوالی

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

در وفات حسرت آیات عالم تحریر فاضل بے نظیر محدث بے بدل شاعر بے مثل جامع معقول و منقول حاوی فروع و اصول المقبول بارگاہ احد مولانا مولوی حافظ محمد بن بارک اللہ ساکن لکھوکے ضلع فیروزپور

از فکر ناقص خاکسار بندگان احد بندہ ولی محمد بن رحیم بخش متوطن گوگیرہ ضلع منٹگمری حال وارد لاہور مرکب گور عبد بصیرنا

لکھ وار شکر اس بار خدا جس کار عجیب تمامی — بن حکمت شفقت رحمت کوئی عمل نہ اوس مدامی
پھر نعت رسول نبی مقبول بتول سنے سب یاراں — بھی آل اولاد امجاد کلی اصحاد بھی تابعداراں
پھر سامی شان گرامی فاضل نامی جگ نرالے — علامی خاص فہامی عرش مقامی لکھو والے
ہمنام محمد نام انہاں علام خداد دے پیارے — ناکام تمام انجام کیتے اوہ پیارے لد سدہارے
کس نال زبان بیان کراں ہیں شان لی بہاندی عالی — ابہ جان ہیری انجان کری کس تان ذکر متعالی
ربانی بحر معانی شیر حقانی رب دے پیارے — جہان دار الفانی سچ فانی جانی چھوڑ سدہارے
اوہ نوری خاص حضوری نیکی پوری خلق سکھاون — مجبوری سچ ضروری ہر اساں دوری کھ ستاون
تصنیف شریف ظریف انہاں تعریف نہ کیتی جاوے — تالیف منیف ضعیف و کی توصیف کی اکھ سناوے
خورشید ضمیر اس بدر منیر عجب تاثیر دکھائی — تحریر نہ وچ تقریر اس باجہ نظیرے فیض سمائی
مضمون جو گوناگوں اندر تصنیف لطیف سمائے — کیا شان زبان جو بیان کری کہ نکتیوں ہلائے
بھی قلم بجاری ہمت ساری ہاری فکر بیانوں — دکھیاری کٹ وڈہ ماری صفوں عاری فرد نشانوں
عبارت گنج بشارت اہل بصارت دیدی کھلن — ظرافت عجب لطافت اہل کثافت راہوں بھلن
ہر گلشن فیض کتاب انہاں ماہتاب جویں چمکارے — جہاں مغز خراب تاب جواب ہوون بیتاب نکارے
فصاحت حسن بلاغت چمن بدر جیوں جگ روشنایاں — ہر فقر یوں راحت اہل صلاحت خوشیاں دون سوایاں
ہر حرف حرف دی طرف طرف وچہ ظرف ظرف بھلیایاں — رنگ روپ سروپا نوب عبارت بدر کھلی روشنایاں
ہر لفظ معانی در یکانی نور نہانی چمکن — نورانی جوہر کانی آب حیوانی چہرے دمکن
گلزاراں نت بہاراں وینی باراں عیش سہاون — گوڑیاراں سینے خاراں سر تلواراں حق ستاون

اس شیر شرع شمشیر شرع وہ واہی نال صفائی
اس فیض رسانی والیاں نالیاں جگ نوں چہ وگایاں
اوہ ابر بہاری رحمت باری جتھے اکواری جھک
جان جنت دایاں آیاں دکھ غماں دیاں فوجاں سایاں
اساں حرقت غربت فرقت دے خود ماری کوچ نقارے
اوہ نوری بلبل بے بل بے تل پہونچی جنت باغاں
اس باز عجب پرواز چھڈی سبہ ساز اوڈاری ہاری
لگے جانی دکھ نہانی تا زندگانی مکن ناہیں
وچھوڑے غم دکھ جوڑے بھن مروڑی ہڈ تمامی
دل دے دتے اہیں سر دلگائی کر دو وچھوڑی بھایاں
دھڑ ادھر ٹٹویاں ہندی رچند پیاری ہوندی واں ہاری
رہی ساری کجھ گھر بار اندر بیزار طبیعت ہوئی
دن رین نہ رہیا چین غماندی بین ہیر ہزاراں
ہر حال غماندی خیال دکھاندی جال تے دردستا دن
ہر آن ایہو دل دھیان گنگ گئے جوان اوہ شبیر الٰہی
جتھے تیر لگن تقدیر اوتھے تدبیر کی چارے چلن
جو دوست ربانی گنج معانی ایہ جگ فانی جانن
اوہ چاہئیں چاہئیں جنت جائیں جاون جیرنہ لاون
پر باقی ماندیاں رہندیاں دردان سہندیاں حال نکوئی
لکھ واری کر گزاری جے میں سوواں لعل پروطن
سر دا ہیں جگرے بھاہیں قیامت تائیں بلن انگیارے
من حکم حکیم اس رب عظیم رضا تسلیم وچاریں
جو اگلے پچھلے سارے مومن پیارے چھڈ سدھارے

چو فیر لگا ڈھیر وڈے ودوا ہی لوک تباہی
تے گھر گھر لہراں بحراں دینی بھایاں دلیں صفایاں
اوتھے ساری گرد غباری دا یکباری دھندا مکیا
سب بھایاں اہل صفایاں منجواں جاری بھر ایں کھایاں
وچہ محنت نکبت تا فکرت سانوں چار وچھوڑ سہارے
وچہ آہیں سرداں کرداں دردان چھوڑگی اساں نراغاں
پر خلق بئی وچہ قلق گئے سک حلق کرندیاں زاری
حیرانی سرگردانی کھیوں بانی سکن ناہیں
نہ تھوڑے دان دوڑی جگری پھوڑی دکھن بدامی
کل دردغماندی گرد کیتا رنگ زردیاں مکھ چھایاں
کیوں نکل پھیر نہ جاندی ایہ دکھیاری نکلن ہاری
کی کاروبال ہزار پئے پر پیار ج فرق نہ کوئی
دکھی نین ٹھنڈی ساہ لین کرن نت رین جو بی دکھیارا
ہر وال بیر ایا مال دکھاندی نال بھی جان سکاون
نقصان بھری ایہ جان اہناندی شان توں گھول گھمائی
دلگیر فقیر حقیر جے بن ڈھلاں تیراں جھلن
انہاں پانی طرف نوانی دنیا جانی خوب پچھانن
اتھے نہراں لہراں بہراں نوری باون عیش اوڈاون
غم ساڑن سینے پاڑن اگیں واڑن دکھاں دی ہوئی
ہر ہکدا ایہ جان سوار ہیں عطروں دھوواں خوب ملوواں
کدا ہیں بجھسن ناہیں ہر رب سائیں صبر دکھیاری
سب بھایاں یار بسایاں بوہیں ڈھیاں صبر اوتاریں
اتھے رحمت برکت نعمت جنت ہر حق ولی چیارے

الحقیقۃ الباھرۃ فی اسرار الشریعۃ الطاھرۃ

مصنفہ امام سید محمد ابو الہدیٰ رفاعی الحسنی صیادی خالدی استنبولی
استاد و مرشد سابق خلیفۃ المسلمین و امیر المؤمنین سلطان عبد الحمید خان ثانی غازی رح

اس جلیل القدر کتاب میں فاضل مصنف نے ثابت کیا ہے کہ اسلام ترقی کا ہر گز مانع نہیں بلکہ ایمان کی ستر شاخوں میں سے ہر ایک شاخ کو جیسا کہ دینی امور میں قوت قلب کو زیادتی بخش کر سیر الی اللہ میں سیڑھی کا کام دیتی ہے ویسے ہی دنیوی ترقی اور فوائد سے بھی مالا مال کرتی ہے۔ نیز ہر شاخ کے متعلق وضاحت کرنے کے دوران میں بعض ایسے اسرار و نکات سے علامہ موصوف نے آگاہی دی ہے جو بڑی بڑی کتب میں بھی نہیں ملتے۔ خاص کر نماز روزہ حج زکوٰۃ جہاد۔ ہجرت۔ عزلت زہد۔ ایثار استقامت۔ خیر خواہی۔ اخوت۔ دیانت۔ مروت۔ عدل۔ امر معروف۔ نہی عن المنکر۔ صدق۔ وعدہ وفائی ماں باپ۔ اور اولاد بیوی کے حقوق۔ علم۔ تقویٰ۔ ورع۔ قناعت۔ اخلاص۔ صبر۔ علم خوف و رجا۔ حیا۔ حسن خلق و کلمہ توحید کے متعلق نہایت ہی عجیب حقائق بیان کر کے ان کو خوب ذہن نشین کر دی ہے علاوہ ازیں کل ممنوع اشیاء کے عقلی طور پر عیوب ثابت کر کے اُن سے متنفر کر دیا ہے۔ نیز مسلمانوں کے موجودہ امراض کے دیگر معالجات بھی لکھے گئے ہیں جن کی اس پر آشوب زمانہ میں از حد ضرورت تھی اور جا بجا ترقی کے وسائل ذکر کر دیئے ہیں۔

کاش میری قلم میں اتنی طاقت ہوتی جسکے ذریعہ میں ہر مسلمان خصوصًا نو تعلیم یافتہ کے گروہ کے دل میں نقش کر دیتا کہ اس کتاب کو ضرور پڑھو۔ عدم گنجائش کے باعث ہم اس کی مفصل فہرست مضامین نہیں دے سکتے عربی بھی ساتھ رکھی گئی ہے صفحات ۱۴۴ اکلان قیمت (۱۰ ار)

سبیل النجات ترجمہ اردو کتاب الصلوٰۃ

وہ کونسا شخص ہے جو امام ابن قیمؒ علیہ الرحمۃ کے نام نامی سے واقف اور آپ کی تصنیف کا شیدا نہ ہو آپ نے کتاب الصلوٰۃ ایک کتاب نماز کے متعلق تصنیف فرمائی تھی جس کو مذکورہ ذیل بحثوں سے مزین فرمایا ایسی کتاب نہ تو اس کے قبل کوئی بنی اور نہ آخر طیار ہوئی۔ امید ہے کہ نمازی مسلمان اس لاثانی کتاب کی ضرور قدر فرماویں گے۔

بحث اول اس شخص کے حق میں جو نماز کو دانستہ چھوڑ دے کیا اس کا قتل واجب ہے یا نہیں دوسری اور اگر قتل کیا جائے تو مرتد کا حکم لگایا جائے یا نہ اور اس پر نماز جنازہ پڑھی جائے یا نہ تیسری کیا سب اعمال بے نماز کے ضائع ہو جاتے ہیں۔ چوتھی کیا انکی نماز رات کو قبول ہوتی ہے یا نہیں۔ پانچویں کیا جماعت پر قادر شخص کی بغیر جماعت نماز جائز ہے یا نہیں چھٹی کیا ترک جماعت سے گناہ لازم آتا ہے یا نہیں۔ ساتویں نماز کے لئے مسجد میں جا کر دو بھی جائز ہے یا نہیں۔ آٹھویں جو نماز کے رکوع سجود اچھی طرح ادا نہ کرے اور جلدی ہی پڑھے اسکے لئے کیا حکم ہے نویں رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم کی نماز کیسی تھی۔ دسویں رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم کی کل نماز کی کیفیت اور حکمتیں وغیرہ اور نیز انکے علاوہ بحثوں کے ضمن میں بہت سے مفید مسائل ہیں جن کی خوبی لکھنے سے ذہن نشین نہیں ہو سکتی اور یہ بھی بیان کیا گیا ہے کہ آیا انسان صرف کلمہ ہی پڑھنے سے کامل مسلمان ہو سکتا ہے یا اور اعمال کی بھی ضرورت ہے چونکہ یہ کتاب عربی میں تھی اور ہمارے اردو خوان احباب اس فیض سے محروم تھے لہذا اس کا اردو میں ترجمہ کر کے مذکورہ بالا نام مشتہر کیا گیا ہے قیمت صرف (۱۰ ار)

دافع الفساد من بین العباد

اس کتاب میں مولانا مرحوم نے دہلی کے آمین اور رفع الیدین والے مقدمہ کو بمعہ فتوی علما و فیصلہ عدالت کمشنری دہلی تحریر کیا ہے۔ اور نیز آمین رفع یدین اور نماز کے ہر ایک کے پیچھے جائز ہونے کو لکھا ہے جو کہ اُس وقت علما نے فقہ سے ثابت کئے تھے۔ قیمت ۸ر

پتہ

عبد الرحیم و عبد الرحمن پسران مولوی رحیم بخش صاحب مرحوم تاجران کتب لاہور مسجد چینیاں والی سے طلب کریں

نوٹ: تفسیر محمدی منزل اول مولوی محمد حسین صاحب پسر مولوی محمد صاحب مرحوم مصنف تفسیر محمدی ساکن لکھوکے ضلع فیروزپور سے بھی مل سکتی ہے

